

Brownell Harding of the
Inner Temple
1679

V al 3¹⁰

Lord Camden.

IOANNIS
BARCLAI
ARGENIS.
Editio V.
c:f

FRANCOVRTI
Sumptibus Danielis et Dauidis
Aubriorum et Clementis
Schleichij.

ABS.1.72.63

SERENISSIMO
ET POTENTISSIMO
PRINCIPI

LVDOVICO XIII.

GALLIÆ ET NAVARRÆ

Regi Christianissimo, &c.

IO. BARCLAIVS S. D.

Ovo isti generi scriptio-
nis, nec forsitan in Latinis
antea viso, LVDOVICE
Rex Christianissime, vt fa-
ueas ipse, & fauoris publi-
civiam regia humanitate aperias, facile
poteris exorari. Nunquam enim hæc
bella, hos casus, regnorumque discrimi-
na, & amores pudicæ iuventutis, quos
habet iste liber, Tu illo flore ætatis, illa
viuidæ indolis lætitia, tam capaci ad

A 2 seria

seria & remissione ingenio contemnes.
 Videbis virtutum vitiorumq; certami-
 na, nullibi quam vestris in Aulis atrocio-
 ra. Despicias quid indulgentia Regū pec-
 cauerit, quidve audacia. Oderis publicæ
 paci infestos, gaudebisq; mulctari: Tuas
 sæpe virtutes reperies: Tua in aliis Heroi-
 bus simplicius facta miraberis: Popularē
 deniq; tuum, tot fatis, tot hostibus exer-
 citū Poliarchū, ipsa virtutis & dignitatis
 similitudine habebis chariorem: Nec
 pollues sanctitatem famæ tuæ, quæ Te
 virum & Regē ab inassueti candoris for-
 titudine celebrat, si amabis Argenidem.
 Satis denique se hic liber Tuæ Maiesta-
 ti probabit, si intelliges, in illo aliquot
 Principum laudes referri. Tua enim
 interest, vt qui tot historiarum mate-
 riam Orbi daturus es, iam nunc literis
 faucas Regum vitam quacunque ratio-
 ne narrantibus: Ibunt Musæ, exemplo
 licentiaque quam feceris, per Optima-
 tum domos, miscebuntq; se iuuentutis
 collo-

colloquiis, & prouectiorum seria vtilissime excolunt. Nec aliud ingerent sapius quam tui nominis dotes, in quo omnia ad æternitatem famæ conspirant, nobilissimo regno, & indole nobiliori. Nam altissima Europæ in scena, folio emines gentis illius, quæ nunc armis peragrauit arcana Orientis adhuc Franciscum nomen horrentis; nunc vicinioribus bellis eo fato efferbuit, vt regiones ægre reperias quæ non aliquando Gallicæ gloriæ ditionique accesserint: cuius denique viribus, vbi ipsa sibi consentit, nihil nimium est, nihil imperuium; quæ autem pietate, & religionum amore præcipua, nescit posse quod posse nõ debet. Iam vero iis Tuam Maiestatem moribus numen finxit; iis casibus pueritiam & iuuentutem Tuam erudit, vt videatur aliquid à fortuna Tua maius Gallia expectare, quam dederit ipsa Tibi. Eo enim parente es genitus, qui vcl confessione hostium sæculi sui sum-

mus, Magni cognomen ferre viuis debuerat, quod Vos modestius extincto addidistis. Tali scilicet authore ingenerari debuit Tibi virtus, & ad gloriæ successionem cupiditas inferi. Is autem vix octuenni Tibi raptus; Quippe hoc modo elucere optime potuit Numinis cura Tuæ Maieitati propitia, propriæque virtuti seges dari, ne omnia Patri deberes. Nam eo sublato motus sensim exarsere in Gallicis animis plerumque ad vicariam contumacibus potestatem, & mox arma ciuilia; dum Tu Nobilissime Regum, iam virilis conscius sensus properares enatare ex pueritia ad ætatem firmiorem. Præuenisti tandem annos, momentoque composuisti patriam pene euersam. Sed vt crebrioribus triumphis tua se fama per hominum ora inueheret; sæpe deinde arma gentilia nouis ac pene anniuersariis tumultibus exsonuere; totiesque oppressisti factiones hoc ipso stupentes, quod præter spem Tuam
vindex

vindex adesses. Iuisti, circumtulisti regia signa, denique pugnauiſti. Illico multis ceciderunt ſponte arma, multis excuſſa ſunt. Hi Tuam virtutem amauerunt, illi timuerunt ſœlicitatem. Tu vero magnitudine animi effeciſti, vt omnes dubitent plus fuerit in fortitudine an clementia tua. Victor enim eas vt plurimum leges ſcripſiſti, propter quas vincere iſti voluerant.

Cæterum quamquam imbutus regia armorum voluptate, non his tamen plus iuſto indulgens, paſſus es belli malis pacem eſſe infeſtam: nec acrior ſceptri vindex fuiſti quam deinde ſalutis ſingulorum: impio more ſublato, qui iubebat Gallos tuos leuibus inter ſe rixis commiſſos, paſſim iugulum ſuum dare, aut petere alienum. Hæc atrox & peſtilens lues tantum Gallici cruoris exauſit, vt vix pura gladiatorum paria olim Romanorum arena conſpexerit. Uſu quoque & fama populari inualuerat infania:

A 4 quia

quia illi vitio ex virtute, sed corrupta, erat semen. Quoties totæ stirpes excisæ? quoties emeritorum patrum seniū, aut ignaram miseræ prolis pueritiā hæc furia orbavit? An spes esset adeo efferum morem, qui multorum toties Regum, & ipsa maximi tui Patris edicta, contumaci audaciâ eluserat, ad Tuæ adolescentiæ vocem expiraturum? Voluisti: sed non perfunctorio nutu: Strinxisti auctoritatis tuæ arma: haud mora confectus est. Addat Numen Tuæ vitæ illos annos quos à iuuentute Gallica perire vetuisti. Tibi illa seruabit, & si Tuæ Maiestatis, & patriæ res exposcent, spiritum reddet, quem priuata & intempestiua odia, nisi cauisses, geminata morte merfissent.

Magnæ hæc quidem, Rex Christianissime, pace belloque laudes. Adhuc tamen mihi intactum est quod in tuis præconiis potissimū eminet: Religionis cura, Numinis cultus: subactæ prouinciæ,

ciæ, vt sanitatem pati incipiant : & in vltima illa ad Iberiam Galliæ ora, templis reddita sacra, sacris Pontifices, Pontificibus securitas. Sed hæc magna maioribus factis deles. Quos non quotidie triumphos tuos audimus? quos non in dies expectamus? Quoscunque Religionum aut Regum cura tangit, mirantur, obstupescunt, se foelices existimant, quod tuo sæculo viuunt, pluresque vero affectu congerunt in Maiestatem tuam laudes, quam adulatio in immeritos Principes solet.

Dum hæc scribo, dum plura quæ scribam occurrunt, vix mihi habeo fidem de annorum tuorum paucitate. Nam veræ hæ laudes multis celebrium Principum ad Senectutem suffecerint. Tu porro adhuc stas in iuuentutis exordio; Nec parces ad illum cumulum laureas addere, diuinæ indolis Princeps, ac quod foelicissimum in Rege est, labore atque curis à pueritia exercitæ. Vt hic ergo

A s

verissi-

verissimæ triumphus gloriæ per posteritatis seriem inoffensos agat cursus, in-
eundum est cum literis fœdus: quo & il-
lis præsens faueas, & Tibi illæ aliquando
absenti æternum, paremque virtutibus
tuis locum inter Heroas constituent.
Parum enim est in hominum memoria,
si eam non vetat consenescere scriben-
tium fides. Hoc Orientis domitor Ale-
xander, hoc Cæsar, hoc veterum Regum
nobilissimi sensere: nec aliam speraue-
runt triumphis suis sortem quam quæ
ex eruditorum favore contigisset.

Magis anxie de literarum præstantia
ad alium scriberem Augustissime L V-
D O V I C E. Sed diu est quod mutuis be-
neficiis Reges Christianissimi cum iis
coiuvistis. Scimus totius Orbis bono
quantum Musis regnum sit in Francia
tua: quæ duplici quoque nomine Tuæ
Maiestati deuinctæ sunt. Nam præter-
quam quod Regum liberalitate, cura,
hortatu, nunc in Galliis pulcherrime vi-
gent;

gent; Italia quoque Medicæorum Principum munus agnoscit, eas à patrum veterino excitatas: quam laudem Serenissima illa gens pulcherrimo studio augere non desinit. Ita paterno atque materno iure, Tu patronus literarum, Tu omnes amabis. Sed hic arctius liber, Christianissime Rex, à Tua Maiestate expectat foueri, quem multiplici suauiorum Musarum mixtura regii amores, regia odia, Spiritus denique regii implent, Vale.
Romæ. Kal. Iul. M. DC. XXI.

EXPLI-

EXPLICATIO NOMINVM præcipuorum quæ reperiuntur in Libro Barclaii cui Titulus

ARGENIS.

L A Sicile	Le Royaulme de france
Argenis	L'estat de france
Poliarchus	Henti 4 ^{me} papiste iam Rex Galliar
Archombrotus	Henri 4 ^{me} Caluiniste Rex Nauar- ræ adhuc
Timoclea	Le Bearne
Melcander	Henry 3 ^{me} Roy de france
Lycogenes	Duc de Guise Caput Liguæ
Nicopompus	Poete
Gelanorus	conselliers de Poliarche
Timonides	
Arcidas	
Ibburrantes	Cardinales
Dunalbius	
Eurymedes	
Eristhenes	
Oloodemus	ministre de Poliarche
Menocritus	commis sur les finances de Lyco- genes
Cleobulus	Gouverneur d'une prouince
Eurymedes	frere d'Oloodeme.
Archombrotus	consellicurs du Roy Melcandro,
Vfinulca	
Hyperephanus	
Timonides	Caluinista
Hyanisbe	Huguenots.
Antenorius	Ambassadeur.
	La Royne Marquar

Hieroleander	Chancelier
Anaximander	Nepueu de Lycogenes
Radirobanes	Roy d'espagne
Seleniffa	La Roync Mere
Harficora	Ifabella Clara Eugenia Infante d'espagna
Anneoreftus	Cardinal de Nauarre

FINIS.

IOANNIS
BARCLAI
ARGENIS

LIBER I.

NONDUM Orbis adorauerat Romam, nondum Oceanus decesserat Tybri, cum ad oram Siciliae, qua fluuius Gelas maria subit, ingentis speciei iuuenem peregritina naus exposuit. Serui opem nauarum cultum domini militarem ex alto comportabant, suspensosque per praecineta ilia equos demittebant ad littora. Ille insuetus nauigii malis, procubuerat in arenam, quærebatque circumactum pelagi erroribus caput sopore componere: cum acutissimus clamor primum quiescentis mentem implacida imagine confundens, mox propius aduolutus somni ocium horrore submouit. Sylua erat in conspectu, raris quidem, sed in ingens spacium effusis arboribus, subter quas tumuli, fruticum dumorumque caligine, velut ad insidias surrexerant. Hinc repente in campum erumpit fœmina optimi vultus, sed quæ corruerat oculos fletu, sparsa quoque in funebrem modum crine ter-

ne terribilis. Incitatus verberibus equus non sufficiebat in cursum effusæ, nec mitius quam in Phytigio aut Thebano furore ululanti. Concussere illico iuuenis mentem præter fauorem in miseros pronum, etiam reuerentia sexus, gemendique atrocitas: Omen quoque in spectaculo captabat quod intranti Siciliam primum occurrerat. At illa, ubi potuit exaudiri; O quicumque es, si virtutem, inquit, amas, ah succurre Siciliæ, quam in fortissimo viro prædones nefarii oppugnant. Nec diu me orare patitur instans malum; nec leuiter deprecari pro Poliarcho possum, quem non hinc procul grassatorum ferox turba circumfedit improuiso facinore. Ego inter tumultum effugiens, te primum opportune, nec plus forsitan in illius salutem quam in gloriam tuam vidi. Hos quoque (nam dum ipsa loquitur serui accesserant) seu iuberi seu rogari à te fas est, prouoca ad egregiæ pietatis officium. Hæc ut mulier inter anhelitus & suspiria effudit, ad galeam ille ensesque respexit: & dum equum ministri admouent; Ego, inquit, ô matrona, modo in Siciliam veni. Liceat hæcenus homini extero nomen Poliarchi ignorasse. Sed fortunæ beneficium debebo, si qualem memoras strenuum virum meo aduentu leuari voluerit. His dictis in equum exiliit, & duceret ergo iussit. Serui omnino duo erant. Vnus, & ipse armatus, dominum sequebatur; alius præsidio sarcinarum quæ colligi tam turbulenta profectio non poterant, mansit in litore.

Iamque peruenerant ad syluæ confinia; cuius aditus in semitas varie sectus memoriam mulieris sic confudit, ut dubia qua quæri Poliarchum oporteret, nouis gemitibus cælum impleuerit. Ambigebat tanto fletu territus hospes, an progredi præstaret, an hære; cum strepente subito sylua, clamor, & arma,
& ve.

& venientium equorum vestigia mentem ad præsentia tiora pericula aduertunt. Quippe tres armati veniebant, admissis habenis incitati, nudo ferro, vultuque aliquid ingens vel auso vel timente. Veritus ille insidias, & vt in subitis quæ timeri vix debent occurrant, de matronæ fide sollicitus, exigit hinc essent in quos pugnari ipsa vellet; simul digitis in amentum aptatis, hastam, quam nemo violentius torquebat, in venientium dirigit ora, ne inultum occuparent. Sed his fugam, non bellum adornabant; diuersisque itineribus properabant elabi victori. Nam vrgebat fugientes vnus ille Poliarchus cuiam prolixè matrona timuerat, vltimumque assequutus ita cecidit, vt per caput ceruicemque continuatum vulnus ad pectoris ima deduxerit. Hoc collapsò cum peruicacius inucheretur in cæteros, humus scrobibus inæqualis deprehendit equi vestigium, qui dominum celeri quidem, sed innoxio casu, effudit in gramen. Subitoque matrona, (nam Poliarchum agnouerat) ex equo adiacentis auxilium se aduoluit. Sed ille non lapsu, non vulneribus grauis, quæ duo acceperat, ne omisso quidem ense prosiit. Cumque ex Timoclea (id mulieri erat nomen) audisset, vt ipsa in peregrinum iuuenem incidisset, quamque ille humanus promississet auxilium, haud mora ad eum tanti beneficii gratias habiturus conuertitur. At ille iam equum reliquerat, priorque loquutus Poliarcho: Si diu voluissent, vir fortissime, inquit, me antehac tuæ virtutis conscium esse, istius matronæ lachrymas accusassem, quæ coegit vt veniam petere debeam, quod tibi tanto viro auxiliari voluerim. Tres armatos in fugam à te versos, quamuis est eximium, minus tamen mirarer, nisi me illa vis, qua ex iis tardiorē mulctauisti, admoneret, quam iustus omnes terroꝝ in fugam abstulerit. Poliarchus, & ipse blandissimus,

egit

egit gratias properati auxilii; neque suæ virtuti, sed
 grassatorum ignauia aiebat tribuendum, quod illi fu-
 gissent.

Inter hæc verba in amplexus abierunt; & salutatione
 inmutua functis non modo quid dicerent; sed & cui lo-
 querentur, vacauit cogitare. Tunc igitur alterius forma
 ad oculos alterius tota peruenit; & hæere inmutua con-
 templatatione percussi, id quisq; miratus in alio quo ipse
 vicissim mirantem rapiebat. Ætas, forma, habitus, & ar-
 canus luminum vigor; pares anni, & quamuis in diuersis
 frontibus vna Maiestas. Cum tanta specie monstrum
 erat fortitudinem conuenisse. Neque minus Timoclea
 fortunam adorabat, quæ tantum par mirabili occurſu
 coegerat. Votum etiam fecit, si per eosdem liceret, se
 tabulam, in quam pictor vultum vtriusque transtulisset,
 Erycinæ Veneris templo daturam. Et quamquam vari-
 catus distulere id votum, eò tandē se exoluit, his carmi-
 nibus ad oram tabulæ intextis:

*Sic roseis stat forma genis, sic frontis honora
 Fulget apex, tales accendunt lumina flamma.
 Humanum ne crede decus; non pulchrior alios
 Phæbus agit currus. Non vñquam sydere tanto
 Oebalii micuere Dei, quos nauta solutis
 Puppibus, & iam-iam vincentibus inuocat vndis.
 Necti Lemniacis Mauors formosior armis
 Fræna quatis, Paphiisue soles mitescere blandus
 Cultibus, ah misero tantum me uende marito!*

Cum deinde Poliarchus collegisset se ab hospitis
 vultu, matronam familiaris intuitus, in illius exani-
 mata ora ludebat, maxime quod in latera atque tergum
 dissipati tanquam ad rogam crines iacerent. Rogabat
 quoque per iocum, an incidisset in Satyros. Timoclea
 autem simplici risu; Ne hos putes, Poliarche, despera-
 tione diuulsos. Fugam inter virgulta præcipitabam tuo

periculo conterrita, cum obuersantibus ramis solutus est verticis nodus, & profluentem comam laxauit. Dum loquuntur, libertus interim Poliarchi, duoque Timocleæ serui, qui aberrauerant, superato callium flexu, haud procul à dominis emerferunt ex nemore. Sola Timocleæ ancilla iam deerat: sed & hanc procul vident pauido equo non bene moderari, & inutili virga cum clamore ferire contumacem. Satis illi in conspectu huius scenæ iocati, procurrunt hilares ad trementis auxilium. Interim hospes Poliarchum rogabat, quæ illæ in eum insidire, qui uelè grassator: an odia, an prædæ cupiditas, tanti facinoris audaciam nefariis fecisset. Sed matrona sermonem occupauit, &, Vtrique necessaria quies est, inquit; huic à mari, alteri à pugna venienti. Neque hinc longe prædium meum. Illic rectius erit vobis; habebitisque leuandis corporibus, & mutuis sermonibus locum. Non ægre annuerunt tam commode admonenti: famuloque recepto qui sarcinas ad litus seruabat, viam omnes exorsi sunt.

Iam pene ad familiaritatem initiati iuuenes erant, docebatque quærentem hospitem Poliarchus, primo mane se è regiis castris egressum; Agrigentum petere negotii causa: Per viam occurrisse hanc matronam in aula notissimam, quæ à Regis filiâ redibat. Aliquo fato seruos (vt incuriosi ibant) per viarum anfractus diuertisse in sylua. Timocleam vnâ cum sua annu in eadem secum semita perseuerasse; cum obliquo ad latus itinere processerunt quinque latrones, & in se vnum tot equos effuderunt. Matronam suo & equi pauore diuertisse, & fœlicissimo errore ad tantæ humanitatis hospitem esse delatam. Fatis autem, & prædonum scelere factum (inquit) quod primo impetu omnium in me ictus incassum cecidere, suffecitque cædi illius, qui primus occurrit, iaculum quod habebat.

bam. Confecto deinde certamine vnus dexteri mei cruris modicam partem libauit, alius ferrum leui vulnere adegit ad latus: Quem ego indignatione concitatus postquam meo dolori immolauit, aliumque læsi in capite, infœlici flagitio territi omnes habenas verterunt; vt nec mihi liqueat, fœdiusne aggressi sint scelus, an fugerint. Tunc quoque vnus celeritatem sic præcepi, vt sub vestris oculis dederit pœnas. Duos qui supererant, ipsi vidistis, vt mihi equi casus fugientes subduxerit. Qui illi sint, nec suspicari possim, nisi ex Lycogenis castris latrones, qui vel obseruabant mea itinera, vel omnino per syluam ituris imminebant.

Hæc loquente Poliarcho, iam ad prædium matronæ peruenerant, quod non procul Phrinhia, ad ripas Himeræ, hinc alueo fluminis cingebatur, illinc arbustis inter se implicatis, & lentato vimine miscentibus nexus. Ipsam domum laterculo conditam, & in altum porrectam, late fluminis camporumque oblectabat spectaculum. Sylua quoque, & in proximo colles, commendauerant situm. Familia ampla, & ex dominæ moribus casta; quæ elato pridem viro, integerrima fama claritatem stirpis adauxerat. Hæc tunc mutuis inter hospites sermonibus finem imposuit, officiose obsecrans, ne offenderentur tenuitate hospitii. Successere illi in tectum; inquirauitque matronæ humanitas, & prouectæ lucis tempus, vt illic pernoctaturi ad cœnam promitterent: quæ dum à familia curatur, interim Poliarchus delibato aceto vulnera lauit, ne tumore arderent, o-
eoque deinde quod Ascyri floribus tinctum erat permulsi-
t: securior notis inemptisque remediis, quam in Medicorum fide iniquissimam mercedem ex superuacua curationis mora interdum captantium.

Discubuere deinde in triclinium cœna perlata; riteque insinuatis sermonibus non dubitauit Timoclea

querere ab hospite, quo nomine quæue patria esset; an præterea consilio, vel errore, appulisset ad insulam. Ille se ab Africa patria sua, venire respondit; nomen ac genus, dissimulari eos velle, quibus in se arbitrium erat; dum rediret, Archombrotū iussisse appellari: Neque se aduersis actum ventis: sed in Siciliam cursum fuisse, ut consortio fortium virorū frueretur, quos apud Regem viuere fama vulgauerat. Nihil magis Poliarcho, aut Timocleæ mirum fuit, quam quod ille ab Africa tanti candoris vultum afferret. Non reflexa tumuerant labra, non coacti in orbem oculi sub fronte recesserant. Ingentis quoque animi specimen erat, quod amore virtutis extra patriam trahebatur.

At ille soluto conuiuio interrogare Poliarchum magnopere cœpit, vnde infesta latrocinis Sicilia esset: Quis ille Lycogenes, de cuius castris suspicio erat esse prædones qui in illum inuaserant; quis denique regni status, quæue bella vrgerent. Poliarchus iam remotis arbitris, (quippe ad quietem secesserant, placueratque vna ambobus cella) Multæ virtutes, inquit, in vitia, Archombrote, degenerant; & quod magis est, sæpe videas eosdem affectus, pro temporum sorte, nunc virtutes esse, nunc vitia. Meleander, quod opinor non ignoras, paternum auitumque Siciliae regnum tenet, mitissimi ingenii homo; sed qui non sæculo, non hominum moribus æstimatis; ita cæterorum fidei credidit, ut sibi credi par esse ex virtute sentiebat. Illum quoque existimem nimia fœlicitate laborauisse. Nam sub initia imperii; quia pacata omnia erant, palam cupiditates soluit, lenes quidem & multis Principum familiares; quæ tamen facilem prodiderunt, nec in iniurias idonea seueritate acrem. Indulgere plus iusto venatui, in cuius varia genera annum distinxerat: Non consilio amicitias sortiri, impetuque eas colere: largiri immodice,

dice, horrere à negotiorum summa, quam plerumque infidis credebat. Utinam, hospes, sileri hæc possent. Sed malo sinceris indiciis, quam iniquitate famæ rem omnem deprehendas. Nam omnia hostes vrgent, attoluntq; in peius. Et hinc optimo Regi malorum omnium causa: inuidia præcipue & ambitione Lycogenis, regiis erroribus perfidiose imminenti. Is priscis Regibus suæ stirpis authoribus ferox, nunquam secundi gradus satis patiens fuit; vir manu & consiliis strenuus, solertissime populo blandus; cæterum nemini mortalium, crudelitate, perfidia, & quoties tuto licet, superbia concedit. Haud ægre apud Meleandrum candidissimæ virtutis principem fefellit pro amico. Dumque Rex animum curis exoneratum ocio pascit, iste suæ factionis hominibus curiam implet, publica munera, veluti sui iuris, amicis distribuit, ne qua deinde pars regni sana esset.

Iamque furor, & ambitus, arma Lycogeni tantum non publice in Regem induerant. Sero, & propemodum strepente iam bello, excitatus Meleander, cæpit nominis sui, & causæ propter quam purpuram accepit meminisse. Magnitudine animi nemini Regum inferior, acri ingenio, prudentia quoq; eximius; & qui aliter capi non potuit quam sua bonitate: quæ dotes maxime in eo enituerunt, ex quo alienis vitiis ad suas virtutes coactus est. Quamquam tamen male cogitare Lycogenem constabat, ius suum exequi in eum aliquandiu distulit. Satis visum si occuparet consilia hostis, & vires accideret. Sæpe quoque extorquere pœnitentiam ab ingrato seu speravit, seu meruit. At Lycogenes hoc ipsum indignatus, aliquem esse qui posset ignoscere, palam in eum est inuectus. Animos maxime dabat, quod Rex filiæ quam vnicam habet, tantæ hæreditatis fortunam destinat. Quis crederet? Archombrote. Eam rapere in violentum coniugium iste adortus est. Arx est ad

Dei. fl. Alabi fluvii ostium, in qua Regis filia servabatur. Illuc furtim sicarios immisit qui puellam & Regem in his forte munitionibus pernoctantem ad se perducerent. Credidit Melander ope Palladis factum, ut insidia in se filiamque, exitum non haberent. quippe grassatores in ipso facinore oppressi sunt. Itaque omnibus grati animi signis remuneratus est deam. Nam & in nummis iussit noctuam effingi, & seu diis faciat, seu in conuiuiis remissio inuitet, non aliam quam ex olea coronam capiti suo imponit. Illud quoque illustrius, quod filiam, donec in matrimonium detur, Deæ aris præfecit. Videbis, Archombrote, quoties nundinæ redeunt, Sacerdotii infulis cinctam, videbis inter choros Sacerdotum virginumque operantem Numinis sacris. At non tanta hæc in Deos pietas bellum remouit. Nam inexcusabile Lycogenis crimen non subita quidem, sed ingens, & veluti matura defectio sequuta est.

Is in titulum belli res publicas & priuatas prætexens, nunc se in fontem ab Rege prodicionis insimulari quebatur, destinarique supplicis; nunc populi iniurias proclamabat diutius ferri non posse, & publicis armis coercendam tyrannidem eorum, qui Meleandrum ad sæua consilia agebant. Factione & clientibus valebat. Oloodemus, Erifthenes, Menocritus, præcipuarum prouinciarum rectores cum eo consenserant. Multi leuis animi vitio in Meleandrum acti sunt; plures contribuere se rebellibus, capti dissimulatione Lycogenis prementis vitia de more tyrannorum. Aderat ergo superbus, pugnamque poscebat. Neque Rex certamen detrectauit, & ipse ingenti exercitu succinctus. Decimus quintus dies est, ex quo non procul hinc in Gelois pugnauimus campis. Acris acies fuit, non his languidius pro scelere, quam nobis pro publica salute cernentibus. Tandem imminente iam nocte, inclinauit ad Regem victoria.

etoria. Et Lycogenes palantibus suis, receptui signum dedit, ut pro fuga species esset militaris obsequii. Nec Meleandro consilium fuit instare percussis, siue civilis sanguini parcebat contentus vicisse, siue noctem & insidias verebatur. forsan & timuit, cum Optimatum apud se precipui fauerent Lycogeni, suspectarum manu simulationem in extremam fugientis perniciem experiri. Quippe Lycogenes suos omnes ad aperta facinora non eduxit. Haud pauci sunt circa Regem, laevis a uersisque animis, & illinc quidem militant, isthinc fauent. Sic infesta omnia Meleandro; infida purpuratorum sententia, consilia ad hostem delata, neque domi quam in campis periculosiores insidia. Itaque quamquam campum obtineret, quem pugnando hostes institerant, tamen ad pacis consilia animum adiecit. Nec victoriae suae fesus, tanquam adhuc integro bello mansit in castris. Post priuata hinc illincque commercia, Legati Lycogenis ad Regem perueniunt, specie impetrandae occisis sepulturae, re autem ut de foederibus mentionem iniicerent; quae adeo fuit grata, ut illi ab hoste Oratores timeri se rati, dicere pacis legem auderent victoribus. Equidem Meleandro quamcunque placere pacem existimem, ut illi qui iam ad Lycogenem coierunt ictis foederibus spargantur, aegre in vnum redituri. Ita nouis artibus spacium erit, quo vel inter se commissos, vel con-fescente factione apud populum exosos, impietas sua perdat; aut certe exsatiati inquietudine rerum nouarum, ipsi se ad reuerentiam Maiestatis a seditione recipiant. Ego pacem cum superbis ac perduellibus non probabam; praeterea aetatis & generis timebam inuidiam, si me iuuenem externumque Rex (ut solet) tantis consiliis adhibuisset. Siquidem iuxta tecum peregrinus sum, Archombrote; nec me aliud Meleandri partibus iunxit, quam quod illius calamitas omnibus gentibus abominan-

minandum exemplum est, quæ quietem nunquam agent, si vitii Principis irasci liceat, & insidiari bonitati. Dum igitur inuisa fœdera peraguntur, hoc potissimum tempus habui, quo Agrigentum contenderem. Sum armorum telorumque studiosus; nec alibi præstantiora sunt, quam quæ illic quidam ex Lipara hospes excu-

*an de his
de his
miles of his*
dit.

Auide Poliarchi orationem Archombrotus exceperat, fauensque partibus Meleædri, cum acriter in factiosos dixisset; Regis autem filia, Poliarche, quam hic latro sibi in prædam destinauerat, inquit, quibus annis sit dicere placet? Equidem inter rara pulchritudinis & morum exempla eâ esse, sæpe in Africa audiui, appellarique Argenidem. Ad hæc verba oculis Poliarchi modico tremore errantibus, ne valida quidem verba, aut intrepida fuerunt; strictimque eam retulit ad annos viginti peruenisse. Neclatuit Archombrotum tam subita in Poliarcho mutatio, ingensque desiderium subiitprehendendi quænam illa tempestas in eius vultum inundauisset. Igitur ut experimentum caperet, an regię virginis oblata memoria, an vero occulta vis rei alterius suggessisset hos motus, nonnulla de Lycogene disputauit, deque fœderibus, quæ tunc publice agitabantur: Et ut omisso frontis horrore, satis Poliarchum constare sibi vidit, reuocato ad Argenidem sermone, de puellæ specie & studiis intentius quæsiuit. Sed neque ad secundum hoc fulmen ille constantior, paucis se ab trepida narratione expedit. Ab Archombroto deinde rogatus de amicis Meleandri, & per quos staret regnum; Non adeo, inquit, fata despexere Siciliam, ut nulli sint suo gradu & amicitia Regis digni. Inter illos, Archombrote, eminent Cleobulus consiliorum prudentia eximius, Eurymedes quoque, & Arsidas inclyti bello, nec deteriores ingeniis. Sunt præterea duo externi, de Sacerdotum cœtu,

cœtu, qui purpuram gestant, amicissimi Siciliae, Ibbur-
ranes, atque Dunalbius; quorum nunc opera maxime
Rex est usus, ne indecore cum Lycogene pacisci videretur.
Possem & alios referre, quorum fidem in Regem
nulla vis tempestatis libauit. Hos facile ubi in hac Regia
aliquandiu vixeris, fama atque virtutibus ab cæteris ipse
secernes.

Iam prouecta nox erat, & quies necessaria fatigatis;
itaque veluti conuenisset, loqui ambo desierunt. Nec-
dum tamen curæ secretæ in illo vigilandi dormiendi-
que confinio anxias mentes reliquerant. Archombro-
tum ingens imago oberrabat paulo ante audiri discrimi-
nis; nec grauius quicquam erat quam ad pacem res spe-
ctare. Quando enim versaretur in acie, quo campo,
quo telo suum animum & virtutem approbaret Mele-
andro? Præterea, tacito secum risu voluebat, quod ad
pugnas omnemque fortunam tam alacer Poliarchus,
ad virginis nomen obstupuisset; Huic enim præter vir-
tutem & animum, nihil ad tantarum nuptiarum spem
à fortuna aut genere datum credebat. Quod si, inquit,
bat, Argenidem Rege natam priuatus iste amat, quis
dubitet omnium discriminum in amando perire me-
moriam: & magna audere amatores, & imis eximi vi-
litate cum amantur? Neque minus Poliarchum arca-
nis intentum consiliis spes ac terror multiplici cogita-
tione suspenderant. Tandem in somnum vterque labe-
batur; cum paulatim discurrentium hominum fremitus
tota domo percrebuit. Neque mora, astirere à Timoclea
serui ad hospitem fores, qui eam ad ipsos venire admo-
nerent. Consurgunt attoniti, primo sopore vti que gra-
ues, quo discusso, cultuque tumultuarie composito, oc-
currunt Timocleæ: quæ postquam excusauit, quod hoc
noctis fatigatos inquietasset; Magna, inquit, res est, ô
hospites; & eo terribilior, quod per hastenebras quid

fit, incertum est. Collucet in camporum tumulis publici ignes, quos nefas accendi, nisi regio iussu, & cum gerendis rebus celeritatem salus publica imponit. His dictis, in ædium culmen vtrumque perducit. Plumbum non in acumen fastigii ductum; sed leniter & ad ambulationis voluptatem accumbens, onerauerat tectum. Nec stipatum nebulis erat cælum; aberatq; tunc Luna, quæ sæpe incendiorum nitorem procul cerni fulgore suo vetat. Ex hoc ergo solario, suda in nocte, prospectus facilis fuit in ignes, qui vndiquaque emicabant ex montibus. Neque diu in ea contemplatione hæserant, cum hominum fremitus cœpit audiri, ex vicinis domibus, oppidoque; quod procul non aberat, per ipsum noctis silentium ad vacuas utique aures horridius allabens. Iubebant hospites diligenter obserari ædium fores, ne qui prædones nocturno tumultu vterentur ad facinus: Sed Timoclea, quidquid hoc esset tam publicis celebratum transmissumq; indicis aiebat nimis mature cognosci non posse. Phthinthiam in proximo oppidum esse. Si placeret hospitibus, per unū ex seruis suis, quid illic sentirent homines, posse intelligi. Laudato mulieris consilio descenderunt ad fores, seruoque emissio imperant explorare consternationis materiam, nec cunctanter referre quæ audiret. In triclinium interim turbati succedunt; suscitatoque foco, cum matrona ipsis medea confedisset, interrogant, quis ille mos Siculis, quæve omnino nocturnorum ignium utilitas esset. Nam &, inquit Poliarchus, plus iam anno in Sicilia vixi, & nunc primum illos aspicio. At Timoclea, Num tu vero in cuiusque collis iugo arborem non vidisti in longitudinem mali defixam; cuius apex, in cavæ modum; ferro vndique per radios præcingente laxatur? Annuente Poliarcho; Hæ sunt, inquit, publicæ arbores, ad id ipsum constitutæ, ut ad Regis imperium impo-

impositis in vertice facibus, negotii signum dent, quod illico oporteat per populum procurari. Et hos ignes Angaros vocant. Qui primi illos conspiciunt, statim & ipsi suorum montium iuga pari fulgore illustant, & ab his porro admonentur qui longius colunt, donec totam insulam flamma mirabili celeritate percurrerit. Populus interim in armis stat, ad obsequium cui destinatur paratus. Et haud mora à Rege nuncius peruadit in proximam urbem, publiceque quid ille fieri velit enunciat. Inde ciues recentibus equis deferuntur in proxima oppida; à quibus & in alias vrbes eadem celeritatis fides exigitur. Ita continuatis officiis Sicilia ad Principis nuntum pene momento erecta est. Neque temere hos ignes excitamus. Semel antea illos vidi, cum sicarii solum Regem aggressi hoc modo quærerentur. Dii faxint, ne nunc causa tristiori, & in peractum scelus accensi sint. Adhuc non probabat Poliarchus rationem, subridensque, Expectabam, ô matrona, ut hunc morem ab antiquissima facum religione deduceres, quas in vestræ Ætnæ vaporibus orba Ceres accendit. Quid autem in publicum commodum hic tumultus? aut quid Principis interest res suas nocturna trepidatione potius quam diurnis ministeriis agi? Sed matrona; Non prorsus, Poliarche, huic instituto utilitas abest; maxime cum hostium classis furtim in Insulam timetur appulsura. Nam qui portubus præsident, ista flamma admoniti, tum catenas suis claustris obiciunt, tum in transtris remiges habent, si opus est, nauigia in pugnam prouecturos. Sed & populus sub suis ducibus, tribunisque à signis non recedit, ut nec si fefellerit in littore hostis, in imparatam Insulam possit inuadere. Est & alius publicorum ignium usus, si quis reus quem publice intersit vlcisci, vel fugam extra Siciliam adornat, vel in ipsa regione, amicorum aut montium fide contegitur. Nam his ignibus semel

mel accensis, nefas est vllam ex Sicilia nauem soluere; & quisquis sua domo communicauerit reum hunc eodem crimine pœnaque leges censent.

Ab his Timocleæ sermonibus diuerterunt in alios. quærebantque inter se; quid potissimum crederent huic consternationi causam dedisse. Poliarchus vltima omnia verebatur. In Lycogene nihil fidum: Patere Meleandrum insidiis, tum corruptis suorum ingeniis, tum sui animi magnitudine iustos metus auersante: Dumque vicissim ciuilis belli incommoda loquuntur, Timoclea hospitibus hos versus porrexit; quos amicitia Regis studioque litterarum notissimus Nicopompus in Lycogenem condiderat; libero furore execratus, quod ille & sceptrum Meleandri, & Argenidis nuptias, concupiisset.

*Quæ terris funesta lues! ô fœdera mundi!
O sceptrâ! ô Regum cognata potentia cœlo,
Quæ tantum insanas voluit dementia gentes!
Scilicet vt vestra sedeant ceruice tyranni,
Ah miseri! iustos amor est euertere fasces.
In domino sœuire iuuat, ius, fasque, piûmque
Occidit, & cecam nil purpura tardat Erinny.
Qualiter irato fudit cum sœua Gigantes
Terra sinu, tumidisque procul monstrauit Olympum,
Illi acres subiere nefas, humilemque per Offam
Sperauere polos; donec lucente procella,
Reddidit iniuste fulmen sua corpora matri.*

*At tu, quem furia, ceu primum à fronte Cerastem
Attollunt, miseris signum exitiabile terris,
Tu regni turbare decus, tu turpibus ausis
Aggressus sceptrumque patris, gnateque beata
Connubia; ô impar, furis Ixionis ardens,
Et tantum amplexus vacua ludibria nubis!
Quas pœnas, vesane, dabis? quo funere raptus*

Horrida

Horrida Tartarei metues ad verba tyranni?
 An cita precipiti vinctum rota differet orbe?
 Vel iecori procumbet auis? vel fulmine tactum
 Aetna capax monstri, rapidos qua plurimus ignes
 Egerit Enceladus, crepitantibus hauriet antris?
 Sol pater, armentis si pabula grata Pe'orius
 Educat, alme, tuis, septisque fidelibus ambit;
 Tuque Erycis victor, tuque o Erycina, Ceresque,
 Vosque Dei indigenae, quaeque hospita Numina rite
 Trinacrii casto placamus thure coloni;
 Ferte pius vires; Nec si violabile Regum
 Numen, ut & tutus vestris honor excubet aris.

Erant in illa lectione, cum nunciatum est rediisse Timocleae seruum. Omnes ergo suspensis animis circumstant intransentem. Nec diurius poterant dubitare, & interrogare trementem non audebant. Neque is ratus quod afferebat coram hospitibus euulgandum, se vocat Timocleam, delatoque iudicio, cum stupente paulisper muliere, & ipse videbatur obriguisset. Tandem Timoclea, ut maxime subitis consiliis mulier valebat, manu prehensum, ne cum caetera colloqueretur familia, in interiorum thalamum rapit, monitisque ut sequerentur hospitibus, ostium tremens adducit; & iubet palam seruum quae audisset nunciare. At ille, Vix in oppidum perueneram, (inquit) cum plerique occurrerunt, ut in tumultibus solet, nec ipsi quo irent satis certi. In omnium foribus micabat lucerna, diuisique in coronas haud modica admiratione marcebant; Cum me ad proximum coetum applicuisssem, audio Poliarchum perduellionis reum esse, & ad capitale supplicium quaeri; in hanc quaestionem publice ignes accensos. Ego errorem nominis veritus, quod in multos cadere potest, curiose quaesivi quis ille Poliarchus, & quo facinore damnaretur. Vox omnium fuit, Poliarchum cum esse, qui plus anno in Sicilia,

Sicilia; hospes, armis, & amicitia Regis inclytus fuisset. De crimine neminem eorum satis scire. A rege damnatum; & quidem diligentissime vestigari. Ab hoc cœtu digressus ad alium, eadem rursus accipio; & cum nemo suo dissensu incertum rumorem faceret; rem satis exploratam nunciare non distuli.

His auditis, Archombrotus, simulque Timoclea; in Poliarchum contemplationem iniiciunt. Pallens ille ac tremens, non ut conscio metu, sed indignatione periculi, nec contumeliam ferente virtute, identidem à seruo requirebat, an vera & comperta memoraret; & à Matrona, satisne cōpos animi esset is seruus. Nec secius quam inani somnio præcinctus agebatur. Vocem deinde aliquandiu tenuit; ne in tanto animi tumultu quicquam excideret in fortunam aut Regem indignum. Sed tanta res, domusque incertum an sat fida, cunctationem non ferebant. Manum igitur atque oculos attollens in cœlum; Vos, inquit, Dii Siciliæ, & quotquot præterea; Superi, ius fasque inferuatis; Vos Genii, Laræque Meleandri, qui me hospitem excepistis, obtestor ac veneror, ut si quid in Regem, remve publicam Siculorum offendi, si ope, manu, consilio violaui fidem hospitii, aut omnino traduci commetui hac publicæ quæstionis infamia; tum me inter inimicorum manus atque ludibria quam potest funestissimo exitu conficiatis. Sin omnia contuli ad salutem imperii, inundatque hæc in infontē inuidiosa calamitas, date, ô Dii, saltem ut Regi populoque purgatus, tuto ab Insula excedam, liceatque non fœdam aut ignobilem mei memoriam in hæc gente relinquere. Te vero, Matrona, in communionem periculi non voco. Hoc ipso noctis concubio recedam in agros, meæ fortunæ contagione tuas ædes liberaturus. Fremebat interim Archombrotus; & adeo vnus dici amicitia valuerat, ut extrema omnia Poliarcho polliceretur.

liceretur. Ex vultu impetuque, & loquendi ratione, veri hoc periculum esset nescires, nisi quod adhuc licentius Archombrotus videbatur irasci. Sed matrona sic quasi seruali iudicio fidem non haberet, dissimulans, alios qui referrent certiora, se protinus legaturam dicebat. Subsistere tamen in triclinio seruum iubet, hospitesque extra illius conspectum in proximum conclaue ad consilium ducit.

Illic vero non diutius gemitus tenens, deflebat fortunas Poliarchi. Neque se enim de illius innocentia, sed neq; de Regis iracundia dubitare. Quippe sagacissimum seruum nisi fideliter exacta renunciare non ausum. Se quidem suam domum, opesque offerre Poliarcho, iis ipse qua posset ad salutem vteretur. Sed quid, inquit, hæc recta, aut tua Archombrote societas possit in Regē? Iam aderit miles armatus, iam ædes aut apertæ nos prodent, aut obruræ in nos ruent. Nam nec sperari potest toti familiæ integram fidem fore, nullumque seruorum, si hic clam hæseris, Poliarche, nostri furti secreta temeraturum. Scitis quid inter tam subitos metus succurrerit? Latens iter, & præter me hodie nemini notum, effoderunt sub terra qui has ædes condidere. Id triplici errore disiectum totidem ostia habet, quibus in varios campos erumpit. Illic facillime potes tegi, Poliarche, subducique discrimini. Simula modo te atroci rumore perterritum à me abire: ut ambo defungamur periculo; nec aut tu tanquam nocens, aut ego receptatrix, inuidioso tumultu obruamur. Cum vero limine excesseris, continuus arborum ordo, qui à meis foribus ad Himæram est, eo te ducet vnde non procul fluminis ripa arcanus in promissam speluncam est aditus. Ego nemine familiarium conscio per domesticas latebras cuncta face in eadem fluminis viciniam euadam. Exceptū deinde in hæc antra ope deorum seruabimus, dum tempestas exsæ-

extenuat. Hoc secretum Archombrotus ignorare non debuit; & ea indole violare non poterit. Libertum quem vnum hic habes, id celari magnopere interest, ne timoris tædio, aut præmiorum fiducia, mutetur. Poliarchus in gratias ad Timocleam effusus, id vero consilium in eam noctem probari sibi dixit. Neque enim in spelunca hæsurum, nisi ut certo intelligat quæ hæ larvæ Siciliam in se agant. Explorata fidei libertum, ab ultimorum secretorum notitia arceri non posse. Nam & eius ministeria in illa tempestate potissimum exigunt. Ab Archombroto non petendum, ut tantam rem silentio premar. Dignum se peiori calamitate fore, si de illius fide auderet dubitare. In hæc verba de triclinio excedunt Iustisq; mox armis, ceu pugnam capefferet, insignis Poliarchus, procedit ad Timocleæ fores. Illic stupenti familiæ, & quæ hæc rerum mutatio esset furtim quærenti, paucis exponit, denunciaturum sibi periculum illis ignibus quos videbant. Se igitur fugere, ne aut ab his ipsum prædici necesse sit, aut cum ipso hos perire. Salutavit deinde in speciem longioris discessus Archombrotum atque Timocleam; conscenditque in equum, & liberto vestigiis hærente in præscriptum à muliere iter se coniecit.

Periculi immanitas, & propemodum pudor, stimulum iuuenem angebat, & O me vesanum, Gelanore (ita libertum appellabat) quod ulli mortalium potestatem fecerim in hoc caput! Quid attinebat ignotum, nec cultu ad meam sortem idoneo, in hac gente errare? Aut quid fabulæ aliud docent, quæ Lycaonem ad Iouis hospitis iugulum nobis effingunt; Quam Principes qui insperato exitu luunt quod se externis crediderint, non magis alieno scelere quam sua stultitia violari? Volui patere iniuriis. Bene est: lædor ex merito, Gelanore. Hæc ipsa dum loquitur, subit memoriam causa, quæ eum in Sicilia tenebat; cuius veneratione illico motus, timuit ne pro

tantæ

tantæ spei fœlicitate, in quam illic viuebat, scelerate doluisset de oblato discrimine. Gelanorus fidissimo metu in domini periculo turbatus, censebat debere Poliarchum genus suum & fortunas omiſſa simulatione detegere. Nam si sibi personam detraheret, si se ad fastigium suum reciperet, sponte excusaturum Meleandrum acerbiora iudicia, hœstesque veniam petituros. Nihil sapiſ, tetulit Poliarchus. Post acceptam iniuriam maxime interest me celari ; Dignitatis meæ reuerentia peius forte accenderet cogitantes poſſe me læsum dimitti ſemel tantum; at ſemper meminisse iniuriæ. Nihil referebat Gelanorus, ſententiæ incertus, & aſtra quæcunque tunc micabant in opem, & mentem, ſibi atque patrono, inter ſilentium compellans.

Interim Timoclea munitis foribus, familiares iubebat ſecedere ad quietem: Nolle ſe quicquam nocte turbari; orta luce omnia diligentius exploraturos. Obire deinde ſingulorum cellas cœpit, tanquam domesticis curis intenta, reuera ne quis rebus quas furtim agitabat moleſtus inſpector accederet. Vbi acquieſcentibus vniuerſis, tuta res viſa, intrat exiguam cum Archombroto cellam, in qua ſecretum effoſſæ ſpeluncę aditum peritus artifex abdiderat. Stratus erat aſſeribus locus, quorum inter ſe oræ clauis inſertis neſcebantur; niſi quod duos ex iis nullum ferrum cæteris cōmiſerat, vt faciles eſſent, ſi quis hos vellet ab ſimulata compage reuellere. Supra illos oblonga ſtabat menſa, vetabatque calcari, ne quoniam aliis non hærebant, ad perambulantium quaterentur veſtigia, proderentq; ſecretum. Pauciſſimos illuc intrare ferebat Timoclea; ipſa raro locum viſebat. Tunc vero ſublatis aſſeribus ſpecum aperuit, gradusque in imum ædium ducentes : Mox coneuſſi ſilicis ignem ſulphurato excipiens, præparatam facem accendit; viamque auſpicatur cum lumine. Sequebatur Archom-

brotus, sua & mulieris causa nudū ensē manu tēētis. Gradus ad viginti erant per quos subibatur subterranea porticus, quæ in longum poriecta abibat denique in varios cālles: ne possessō ab hōstibus vno ore, obstrui posset fugiendī vtilitas. Terra huic op̄eri apta fuerat, quippe adeo spissa, vt qua stare illam velles; cætera quæ egerēbantur nulla ruina sequeretur; rursusque non difficilis accipiendis fossorum ictibus, quos nec obiectis saxis interpellabat, nec cedente arena frustrabatur. Longus ille, & arcuato opere continuus fornix, quamquam arua & incumbente in domū ferret, adhuc tot annis vitium non fecerat. In aditu modicum spatium calce liniēfant, vt pictura & literis imbueretur. Sed piger, nec solutus syderum luce aer, graui humore imagines corrip̄erat. Adhuc tamen cernerēs effigiem aræ hominisque imponentis simulata thura in focum, propter cuius verticē eiusmodi versus vtcunque legebantur.

*Dī, quos sub vacua fas est tellure precari;
Seu Iouis hic regnum est, seu Ditem hac antra verentur,
Seu qui caruleis incinctum continet Orbem
Fluctibus, hic trifidi posuit fundamina sceptri;
Has precor o fidas dominis seruate latebras.
Non istam fraudes scelerent, non turpia noctem
Furta, nec attonita radians face tristis Enyo
Terreat, aut dira vanis stridoribus vmbra.
Sit pacata quies, sint sancta silentia rebus,
Donec casta domus, nec parci grata nepotes
Thura ferent vobis. Hic spiritibus incubet horror;
Hic Erebus; placidasque bonis mulcete tenebras.*

Hæc raptim lugebat Archombrotus: Sed grauior de Poliarcho cura à loci contemplatione mentē reduxit. Timoclea pecunētante in docebat, quamquam Poliarchus erat externus, neminem fuisse Siculorum propiori amicitiae gradu Regi admotum; neque bonos inuidisse. Sed

nescio quod hodie fatum, inquit, desequit in illos qui Regibus fuere charissimi. Ita est, retulit Archombrotus; hic cometes paucis annis quas aulas non perstrinxit? At Timoclea, Verum, Archombrote, cæteris omnibus ruinæ suæ causa, vel in se, vel in dominis fuit. Istum tantæ virtutis, sub moderatissimo Rege, quis casus afflixit? Retulerisne ad exemplum Lydios coniuges, qui nuper in genere externa impotentis felicitatis pœnas dederunt; hic ad regium litmen, in suo sanguine fusus, illa ex carcere ad lictoris ferrum educta? Notissima refero, Archombrote. Sed quid ea in scena simile Poliarcho? nihil illis ad regnū deerat, præter nomen & purpuram. Aspernabantur pares esse gentilibus; nec qua virtute tantum supercilium rollerent, habebant. Teneros quoq; annos cæci calcabant, illius qui hæc bona & asserere vere poterat, & fortiter sustulit in rudimentum potestatis. At Poliarchus, non libavit regiam gazam: non præfidiis, non castellis fundabat suas vires. Apparebat deniq; instar Solis hanc virtutem in transcurso lucere Sicilia. Longe aliter isti Lydi, & (haud absimile fortunæ ludibrium) par aliud coniugum ex Phrygia. Nempe illi, subiicit Archombrotus, quos nuper ex regiæ penetrati, in qua omnia poterant, beneficii crimen mittebat ad laqueum, nisi Princeps adhuc memor amasse, carcerem damnatis munus dedisset. Ita est, inquit Timoclea; Scis igitur quam multum peccauerint, ipse quidem tanquam immemor primæ sortis, & à multis amari dedignatus, illa invidiam non verita abdicati coniugii, quod primum erat nacta: Vterque autem auersæ Iunoni non litans, ignarusque suum quoque Deabus fulmen esse.

Miraremur hæc, matrona (ait Archombrotus) nisi crebræ humanarum rerum vices pene omnium rerum admirationem sustulissent. Cerne Aquilii aulam,

cerne Hippophili. Quid Procerum primos iuuat post exhaustum immensæ potentiae cursum, ad purpuratum Sacerdotium confugisse, tanquam ad aram? Nempe ut preciosius esset funus expirantis dignitatis. Sed non ideo mehercule plebeiae inuidiae vnquam accedam, quæ in omnes desæuit qui Principum amicitii illustres sunt; ipsisque Regibus obloqui audet cum homines sibi gratos cæteris anteponunt. Insignis hæc est, inquam, in Reges iniuria, velle eos arceri à suauitate amandi, & à fide, quam omnes in iis expectamus, qui per nostra beneficia creuerunt. Amicum tu aut ego habeamus, in ea lenitate conquiescamus; Solis Regibus lex barbaræ inhumanitatis dicatur, ne quem eximium habeant, aut cuius familiaritate delectentur? Quid cum sponte amari se sentiunt? cum ingenii & affectuum paritate, imo cum fide & beneficiis prouocantur ad amandum? Ne tum quidem audebunt illi impetui indulgere quem natura dulcissimum habet? Certe neque Herculi Philocterem, neque Achilli Patroclum inuidemus; paucique inter Heroes sunt, qui non aliquem præter cæteros charum, in vitæ & secretorum consortium admiserint.

Hic Timoclea: Mihi quoque, Archombrote, nunquam placuit tam iniquæ obrectationis audacia: quæ quamquam publicæ utilitatis larua contegitur, plus insani tumoris tamen habet, quam solidæ pietatis. Plurimi enim Regibus irascuntur, non quod aliquos gratia sua subuehant, sed quod sibi gradus ille non pateat: Et ingratis, quos tam acerbe deuouent, haud raro nihil magis quam ipsa felicitas displicet. Certe ut ex domesticis nonnullos seligimus, ac veluti adoptamus nostras in curas; fidemque eorum familiaritate & muneribus tam pensamus quam sollicitamus in futurum: Ita noster Princeps sibi quæsierit eiusmodi vicariam opem, iisdemque rationibus aluerit, non sufficiet publicis laboribus

ribus, non mecastor vel si firmiores nostro Atlante ceruices incumbentibus negotiis opponat. Nam quod modo referebamus casum eorum, quos diu regiis amicitiiis florentes ab suo denique axe fortuna excussit, nihil inde collegeris, nisi interdum fieri posse ut Reges iniuste amicos suos deserant, aut si indignos amaue-rint, errore deprehenso præcipites eos agant ex suggestu quem inuidiose conscenderant. Sed, quod sæpe est, fac constantis animi esse Regem, foeliciterque inuenisse quosamet; videbis intactam utrimque beneuolentiam vtilissime perénare. Ridebis, optime hospes, quod mulier apud te hæc disseram. Verum in Aulæ tropicis educata, frequentissime vidi hoc argumentum inter peritos agitari: quorum sapientiam ipsa quoque experientia sæpe probauit. Sed hæc clades Poliarchi, quæ nos modo sollicitos habet, forsitan præter omne exemplum est: Nam & Meleander probissimi ingenii Rex est; & iste nec fidem deseruit, nec improbe exultauit in tanta fortuna: ut in hoc illius discrimine non aliam quam factorum esse culpam existimem.

Sic loquente Timoclea, hæsit Archombrotus subito aquæ murmure percepto, quæ in vicino fluebat; rogauitque matronam, quis is sonus, & an illic perpetuus esset: simul quantum in lumine facis licebat, humum intuebatur, ne temere in fluenta incideret. At Timoclea; Fons, inquit, est, ingenti vi aquæ è vicinis collibus huc illabens, fistulisque ad vltiores campos deductus; qui commodissimo cursu facit ne sitiant si qui isthic latuerint. Et haud multum inde progressa, magni ambitus lapidem ostendit, qui fontem largo impetu cadentem præcipitabat in subiectos canales per foramina toto fundo distributa. Pulchritudo, & copia aquæ, tum natua frigiditas, & quicquid in aquis laudamus, eo plus Archombrotum rapuerunt, quod ex Africa veniebat, sicca

ut plurimum, & fontium destituta solatio. Itaque quamquam ad Poliarchum festinabat, captus iuuenili voluptate manus primum, mox & ora fonti admouit, qua placidius manabat, inde etiam plurimum bibit curis & vigilia accensus. Obiurgabat intempestiuum potum Timoclea, fontemque impensius miranti; Hunc specum maiores mei, inquit, non in viæ tantum & fugæ commoditatem ornauerunt: sed & qua licuit longiori habitationi voluerunt aptatum, si quæ forte diutius latere sua fortuna coegisset. Cerne hoc spacium quernis tabulis stratum, ligno eodem vtrimque latera, & fornitem ambiente; ne prorsus insalubris capiendæ somno locus sit in nuda liberaque exudantis vndique terræ frigiditate. Aspexit Archomprotus illud cubiculum ad semitæ dextram intra effossum speluncæ latus declinans; & ipsa loci caligine offensus, quam modicus ignis non satis submouebat, auersatusque indigni domicilii omen, non sine suspirio cogitauit quantus vir illi diuersorio destinaretur. Liberiori quoque dolore Timoclea ita locum affata est. Tu igitur hospitem Poliarchum accipies, tu iuuenem fortissimum & omni luce dignum tuis tenebris celabis? Sed bene est si te illius salutem nobilitaueris! O fortunæ vim quæ sæpissime facit ut ei de suis in nos iniuriis gratias habeamus! Nam & illa peccauit clarissimum virum ad latibula ista cogens; simulque eximie fauit quod his saltem in antris passa est spem salutis illius delitescere.

Inter hæc emensi viam erant, & os specus Archomproto monstrabat Timoclea, quod non operose referaretur. Vectes introitum duo oppositum egressui lapidem tenebant, sic interram nitentes, ut nulla vi quæ exterius moueretur quati possent. Sed qui intra specum erant eos facile obliquatos ab exiguis leuabant scrobibus, quibus ita fulciebantur ne ab imposito ostii onere possent

possent recedere. His ergo exemptis, saxoque deducto, ubi speluncam Archombrotus aperuit, egressa Timoclea iactavit manu facem, ut cum Poliarcho conuenerat, rursusque ignem suppressit, ne ex mora in alios quam quos optabat suspiciosus fulgor incideret. Ille cum non aberrasset à via, stabat ad flumen, expectabatque signum, quo dato peruenit ad matronam. Sed quid illius & famuli equis fieret, diu quaestio fuit, donec Gelanorus; Ite, inquit, ad consilium in speluncam; dum de equis deliberatis, stabunt religati ad has alnos, quæ procul omni via propter flumen consurgunt. Dum illi descendunt, dum adhuc trepidi nihil in rem meditantur, Gelanorus equos reuinxerat, aderatque ad speluncam, in quam ubi receptus est, lapidem quo viæ aditus celabatur reductis fulciunt vectibus, & ad consilium se componunt. Censebat Poliarchus dimittendum esse libertum, qui omnia exploraret, quod sibi facinus obiceretur, quæ hæc noua in Rege sæuitia, num denique amicorum in extremis fides duraret. Salubre (inquit Timoclea) consilium, Poliarche, si non scires nihil prius homines à Gelanoro quaesituros quam ubi delitescas. De illius fide non dubito; sed si in hostes inciderit, fortasse per tormenta expriment verum. Indignatus Gelanorus, se in salute domini, non verberibus, non equuleo, frangi posse respondit. Habere se præterea quo eludat inimicos. Iturum se attonito maxime similem; & si quis ex ignotis aut suspectis de Poliarcho roget, iam de luce abiisse voce ad fidem composita esse dicturum. Neque rem à vero abhorrere; quandoquidem sub terra secretus à sole recesserat. Quærentibus mortis genus, mentiturum ab equo in Himeram flum. in casum; Quippe fuisse Regis edicto perterritum, ingressumque nocte flumen, neque vadum tenuisse grauem armis, & subtrahente se, equo fluctibus haustum. (& tunc forte com-

mode ad hanc fraudem Himera plus iusto abundabat.) Addam, inquit, nihil fuisse in me opis, cum viderem iratis vorticibus dominum in mare deferri. Hoc commento, fama tui interitus spargetur, qua nihil nostris rebus commodius. Nam & inimicos satiabit, & cæterorum miserationem inueniet, qui de extincta virtute magnificentius loqui amant. Laxabitur deinde custodia; quæ iam portus & nauigia asservat; & omissa quæstione, quam audimus in te decretam, non ægre aut latebis aut fugies. Nec aliud mortis genus tutiori mendacio fingemus, quam quod nihil ex te reliquerit. Tuum præterea equum quo temere volet patiar ire; tanquam mors domini hanc fecerit libertatem.

Placuit omnibus Gelanori calliditas; Sed adiecit Poliarchus, si incideret in Arsidam, cui inter Siculos maxime fidem habebat, rem ut erat nihil cunctaretur effundere; rogaretque suis verbis ne indigna calamitate iacentem adire vereretur. Aut si id minus posset, quæ saltem ex re essent perferenda concrederet. Consulebat etiam Archombrotus, ne perfunctus officio Gelanorus protinus rediret ad specum (nam nec satis posse pultantem exaudiri; & suspicioni locum fore, si qui viam in proximo obirent) Sed ad Timocleæ fores accedens, vteretur in matronæ familiares larua eadem qua cæteris imposuisset, patronique tanquam extincti fata expressis prosequeretur gemitibus. Inde secreto Timocleæ ope ad Poliarchum esse venturum. Agitauere præterea, quid suppellectili, quid familiæ Poliarchi faciendum. Instruxerat enim domum, quæ non indecora, aut impar regiæ amicitia esset. Sed nec familiaribus fidebat. Vnum enim suæ gentis habebat Gelanorum. Cæteri erant externi, ac plurimum sibi ignoti: Nec multum de bonis laborabat; assuetus in abdito vestium circumferre summi pretii gemmas, & modicum auri; ne fortunæ omnia in absen-

absentem licerent. Siue igitur tanquam damnati hominis bona ad se traheret Meleander, siue illa mercenarii seruique diriperent; iussus est nihil mouere Gelanorus; sed tanquam à conuulsæ domus excidio ceruices subtrahere. His Præceptis exornatum dimiserunt. Ipsi Archombroto atque Timocleæ iam non diu licebat cum Poliarcho esse. Seruuli enim primo mane ad officia surrecturi timebantur, aliquo ludo fortunæ tunc potissimum seduli cum minime velles. Hos matronæ in Poliarchum studiaprehendere, vtrique perniciēs erat. Rogant itaque vt in solatium virtutem adhibeat, quæ nec clades mereri, nec cum immerito accidunt deiici potest. Se quidem quam sæpissime liceret ad colloquiū redituros. Tum puluinum in quo recumberet, facesque (plures enim Timoclea intulerat) tradunt; & remenso sub terra itinere in thoros referuntur. Poliarcho quæ mens fuerit, quantum iracundiæ questibusve in illa solitudine indulserit, illinc intelligas, quod non plus de vita quam de mortis decore laborabat, sciebatque ex spiritu suo pendere quos supra se habebat eximios.

Gelanorus postquam domini equum admota virgula libertatis admonitum auertit in cursus, & ipse in suum conscendit, destinatum iter ingressus est; Cumque fere ad syluam peruenisset, in qua pridie Poliarchus pugauerat, tres læticas ferri vidit, multosque in equis comitari; post hos, peditum examen procedere. Quæ hæc pompa duceretur scire libuit. Propinquantique liquebat læticas esse funebres, hominesque pullatos. Territus ferali auspicio rogauit ab extremi agminis vno, cuius exequiæ ducerentur. Ille ad corpora legatorum iri respondit, quos pridie Poliarchus contra ius gentium cæcidisset. Cohorruit Gelanorus; & quæ hæc fraudes, quodve piaculum esset, secum ipse volutans, quo certiora cognosceret, iuit cum illo agmine, donec hominis

cadaver, quem in limine sylvæ Poliarchus fugientem peremerat, inter ferales luctus vult attolli in læticiam. Tunc satis constitit, grassatores qui in Poliarchum inciderant, à Lycogene ad Meleandrum fuisse legatos. Sed cur præcipitata ultio erat? Cur dies non dicta Poliarcho? Ergo legati latrocinarentur impune? Et Rex in hostes quam in suos pronior esset? Danda fortitudinis præmia fuisse victori, & legatis in scelere occisis crucem quoque pro funere.

Hæc confusa & tumida pietate volentem tanta ira inceslerat, ut iam ægre aut colorẽ obtineret aut vocem. Satiùs visum à spectaculo recedere cui furiose indignari inceperat. Igitur deuotis hostibus, quæ ad Regem propior cursus erat concitat equum. Penetranti ad alteram sylvæ oram, iam sole prouectò, visi complures per viam procedere; nam & in litaris hæc erat, & tunc regiis in propinquo castris frequens. Inter ceteros occurrit Timonides, non obscurus ex Meleandri familia; qui & de Poliarchi vice anxius ad hoc ipsum errabat, ut quid eo esset factum acciperet. Is posteaquam Gelanorum agnouit, Ote, inquit, opportunum! ubi autem in tanto tumultu Poliarchus? At ille promissæ artis memor, deiectos oculos in Timonidem vix attollens, Poliarchum vixisse respondit. Tum vero in Timonide pietas, atque amor, potior fuit præsentium rerum metu. Vaticinanti similis stetit, deinde singultibus in hæc verbalaxatis, O infelicem cum Meleandro Siciliam! vertit habenas. Vifa res non mediocris solatii Gelanoro, fictâ domini mortem adeo veros, nec occultos gemitus, inuenire. Neque multum Timonides processerat, cum ad illum iterum redit, &, Quod, inquit, viri maximi fatum fuit, Gelanore? quam subito, aut à quibus oppressus est? Cum edictum in se Regis metueret (retulit Gelanorus) ausus est per tenebras vadum in Himæra explorare: Sed imbribus

bus tumens flumen conantem diripuit, & quantum in syderum fulgore conieci, in proximum mare deuoluit. Rursus exclamauit Timonides; & nuntiaturus maximam cladem illico viam ad Regem instituit; Sic furenti, non procul Arsidas occurrit; cui vni Poliarchus furtiua consilia à Gelanoro credi voluerat. Hunc Timonides raptim implet funesti nuncii horrore; petenti-que vbi esset Gelanorus, ostendit venientem. Simul his ipse quidem, vt cœperat, versus regia castra stimulat equum; Arsidas vero ad Gelanorum pergens, salutemq; obiter ferens, de patrono protinus quærit. Sed ille esse arcana quæ afferret respondit, quibus publicū satis aptum non esset, declinaret à via Arsidas; se cum nemo obseruaret sequuturum. Paruit monenti Arsidas, cui iam non paruam spem insinuauerat, nihil dum Gelanorum de poliarchi obitu questum esse.

Solitudo in conualli proxima erat, quo postquam conuenere, ita prior Gelanorus; Viuit, ô Arsida, Poliarchus, sed te vnum vitæ suæ consciū cupit. in effossa sub Timocleæ ædibus via, matronæ fide celatus est. Me autem ad te misit, vt doceres quis ventus hanc tempestatem exciuerit; & si perculsum non fastidis, ad se quoq; perducerem. Arsidas nullum se periculum defugere dixit; Duceret modo Gelanorus ad specum, cupidumque Poliarcho coniungeret. Imo, inquit Gelanorus, arte opus est qua Timocleæ familiam capiamus; ne resciant illic latere Poliarchum, & in sordidorum hominū potestatem summi viri fata perueniant. Prior ibo, subornatisque gemitibus, quod iam apud Timonidem cœpi illius simulatam mortē deslebo. Tu quoq; Arsida quoscunq; conueneris illa fabula vtiliter eludes. Fier Poliarcho vita securior, si credetur extinctus. Medio die ad Timocleæ limen peruenies, quasi per æstū acquieturus. Nec suspiciōne faciet, si in ædibus matronæ iā olim tibi

notæ familiaritatis iure diuenteris. Est præterea quod te moneam: Iuuenem illic esse in Siciliam heri aduectum, Ex Africa, nisi dissimulat, soluit. Speciem, & cum loquentem audiueris, sapientiam laudabis. Fides in Poliarchum summa est, cui vix dieculæ commercio iunctus nunc in vltimis adhæret. Ille tibi, aut patrono meo, suspectus esse non meruit.

His inter se constitutis sparguntur in diuersa; Et Gelanorus quidem qua compendium ad Timocleam erat, Arsidas, cui diutius vacabat, lento gradu in publicam viam diuertit. Sed deceptus Timonides tragœdiam late ferebat. Nam in quemque de notis incideret, authorem rat obuisse Poliarchū. Rumor inde in plures; & pro hominum sorte diuersis affectibus, sed vbiq; ingentibus, exceptus. Statuerat eo die Meleander Hypsa flumine superato, ire Magellam; quo ipso iubente Argenis filia Syracusis aduenerat. Iamq; pronunciato discessu colligebat miles vasa; & Rex, dum apta itineri hora esset, in proximis vallo campis spaciabatur. Medius proceribus erat, haud dubius multos ex illis specie amicitiae atque officii circumstare inimicos: Cum ecce in castra Timonides redit nunciatque amicis quicquid acceperat de Poliarchi fato. Dicto citius atrox fama dimanauit in milites. Neque ægre credebatur. Ipsum deniq; Regem adire Timonides luctuq; efferatus ita loqui non timuit: Multum est, Domine, quod gratulemur Lycogeni. Fato functus est Poliarchus. Ad hæc verba hæsit Rex incertissima mente perculsus. Amissi iuuenis calamitas & iactura, eo magis horrentē agitabat, quod in se tanquam authorem hæc factorum culpa reciderat. Lachrymæ deinde propemodum subibant, & triste venturarum rerum auspiciū. Sed nec publice dolere tunc securum, cum in eius vultum plerique imminerent ex amicis Lycogenis, frontem, oculos, verba adnotaturi. Obfirmato

itaque ore, ne aut lætitiæ aut doloris ederet signum, pauca de genere interitus quæsiuit, rediitque intentorium, certus nemini lætam esse Poliarchi perniciem, nisi qui & ipsum Regem periisse cōcuperet. Multis militum reuerentia Regis obstabat, ne coram lamentarentur. Fidissimi procerum vel suspiriis constantiam fallentibus deflebant amissum, vel indignatione maiori, intermutua colloquia, factorum temporumque iniuriam non premebant. Illos Rex diligentissima memoria distinguebat à cæteris, tanquam dignos quibus vnis se crederet: sed nec sine pudore intuebatur, ratus se vt interfectorem Poliarchi inuidiose ab illis designari. Mirum fuit, extitisse qui auderet subito calore effundere hos versus, furtimque deponere in vestibulo Pratorii, quæ Regem abire oportebat.

Flos iuuenum, seu te id Stygiis timet omne sub oris,

Quo pallent alii manes: seu sydere calum

Auxisti, Siculas non respecturus ad oras:

Da fasces veniam; grauibusque accedere vindex

In miseros ne quare Deis. Satis ausa luemus

Gentibus inuisi, memorique in sacula fama.

Hoc monstrante nefas. Tene ergo laceffere flamma,

Te potuit ripis haurire furentibus amnis?

O Superi! qui nos ignes, vndæve piabunt?

Ipsi amnes, ipsæ meruere piacula flamma.

Cæterum dum profectio à castris ornatur, iam effusa in populo fama, Poliarchi cladem vulgauerat, Magellamque peruenerat. Forte in thalamo sedebat Argenis, cultumque non quem tranquillis rebus haberet, regia virgine tamen dignum inter puellas adornabat. Selenis alumna Argeniditerat, secretorum omnium conscia; & tunc illius comam fingeat, cum vna ancillarum ex atrio, in quod forte processerat redit, nunciatque Poliarchum obiiisse. Fefellerat primo Argenidis atres, cui

cui tunc intentior de nocturnis ignibus, & Poliarchi inimicis, cum Seleniffa sermo. Et ad Selenissam quidem allapsa ancillæ vox, ingenti tumultu animum, omniaque præcordia concussit. Tum vero furtiuis nutibus, oculisque silentium subinde iubentibus, monebat ministras ut premerent vocem; Sed iam susurrantium garrulitas sedem impleuerat, subitoque horrore Argenis attonita nec dum certa quid ancillæ loquerentur, rogauit quoniam casus aut clades inter se mussarent. Seleniffa responsum interceptit, excidisse de ministræ manibus speculum, quod die natali Argenidis Meleander dederat: Illud nunc dominæ iracundiam reueritas queri. Sed non persuasit iam sponte metuenti. Ergo de sede Argenis exiit, proximamque puellarum manuprehendens, & in eam ardentibus intuens oculis; Si iam, inquit, mentiri audebis, scias te hodie ultimo in conspectu meo esse: Dic vero numquid triste de Rege allatum est? Abominata illa dirum de Meleandro omen, & tanquam adhibitura solatium; Imo, inquit, ô Domina, omnia quæ oportet de Rege audimus. Victor, & valens, ut nosti, expectatur. In tantæ felicitatis mixturam parua clades est, extinctus Poliarchus. Non alias fortius suas partes, quam tunc in Argenide obiit pudor: Strenue reuocauit abeuntem spiritum, eodemque momento & constituit, & distulit mori. Ac ne ullam suspicionem mulieribus quæ astabant relinqueret; Regem, inquit, diis curæ esse non dubito, qui ciuilibus moribus secundum ius exitum dabunt. De Poliarcho loqui pertimuit; ne in ipso nomine hæreret, iam pene collectis gemitibus victa. Cumque diutius coactæ frontis scenam non ferret, in arcanam penitus cellam sola se penetrat, tanquam subiti negotii causa: iamque fores obserabat, ne quis superueniret suprema meditati. Sed non fecellit illa rabies Selenissam. In vestigiis itaque Argenidis hæ-

rels

rens (& alumnæ hoc licebat) redeuntem in claustra ian-
nam sustinuit manu, specieque obsequii dominam in
illo secreto sequuta est.

Tum demum obseratis foribus liberior in luctum
Argenis, & lachrymas soluit, & direptum manu cultum
laniatis crinibus proiecit in terram. Lectulus ex ebore
erat, quem humilem purpureis tapetibus ad diurnam
quietem auxerant. In illum tota corporis mole procubuit.
Neque Selenissa loquebatur; sed tacita expectabat, do-
nec sponte primus turbo lachrymarum concederet. Sed
ut vidit nunc mihiissimis feruentem gemitibus, nexisque
manuum articulis lacertos oculosque inuidiose tollen-
tem in cœlum, nunc saguius intra se, & errantibus lumi-
nibus, obloquentem; longiorem denique stylum, qui ad
varios usus desinebat in acumen, aptantem in iugulum;
nihil cunctata in frementem insiluit: & brachium iam
pene sceleratum tremulis manibus tenens, laborabat
dignos questus in furiosam expedire. Nam spississimis
singultibus luctus obstabat. Diu par miserabile in hoc
statu perseverauit, ut utraque inualida manu esset, &
nec illa ferro vteretur, nec ista eriperet: ambæ immobi-
les, & in alternâ tantum ora defixæ. Argenis præcipue
in humerum cervicem reclinauerat, ore quoque incu-
riosè hianti Selenissam intuita: Nihil, inquit, nihil agis,
Selenissa. Vt cunq; obstiteris mori licebit. Hactenus re-
cte monstraſti, constantem, memorem, piam esse. Quid
illa præcepta iam alia pietate peruertis? Mihi quidem,
tibi que, solatium erit, quod inuiolato pudore in tumu-
lum succedam. Putasne me superstitem Poliatcho esse
posse? Ille me intactam à Lycogene præstitit. Reddam
nunc vitam; & hoc ipsum est pudore quem seruanit, &
merito suo minus. Ego, si nescis, Selenissa, Poliarchum
occidi: Crimen non expiabo nisi sanguine abluerim.
Quid illi cum Sicilia, nisi propter Argenidem fuit? In
hæc

hæc verba dolore confusa spiritum quoque amiserat. Et labitur manu ferum, & ipsa in Selenissam, tunc quoque male fortem, incubuit.

At illa non de Argenidis modo sed & de sua vice sollicita, omnem medicinam adhibebat parum exaudienti, nunc alterno dolore aggemens, & cito expiraturoluctus credens, si liberrime soluerentur, nunc in alumnae supercilium rediens: Patris etiam admonebat, quem tumultibus publicis fractum, si ipsa moteretur, extremo vulnere sauciret. Esse hanc enim veluti purpureum & fatalem patris crinem; Quæ si euelleret instar Scyllæ Minotem amantis, duplicato parricidio, gnatam & patrem in eadem exitia esse tracturam. An præterea auidæ famæ, & sponte iniquæ, persuaderi posse credebat, tam violento amoripudicitiam superfuisse? Sed hæc frustra apud surdas tunc aures iactabantur. Tunc vero in furentem & ipsa sæuire audacius: Nolle se tam fœdum exitum spectare: Nisi viuere promitteret, se ad auxilium proclamaturam. Iamque ad fores videbatur processura: cum Argenis laciniam vestis ducens iterum in amplexus reuocat, & O mater, inquit, cur à tantis dolorib. vetas abire? An Poliarchum, si defuncta prior essem, fuisse victurum existimas? Non fallis, Selenissa: Ab cunis ad id quod ætatis meæ est, quid velis, quid comēdes, intellexi. Quod iam fieri prohibes, cum mea manu patrauero, ipsa potissimum laudabis. Si quid è mortuis superest, amat me etiam Poliarchus. Ibo fœlix ad sponsum, & sine inuidia castissimas miscebitur umbras. Ad extremum si extinctis sensibus toti in tumulos condimus, hoc cum vita malum effugiam (horreo loqui) ne interfectorem Poliarchi venerari necesse sit. Scis cuius imperio ignes hesterni micuerint. An dubites illinc fortissimo viro fuisse exitium? Sed pater est. Impietas erit parentem auersari. Sic igitur inter Poliarchum & patrem partiemur affectus, ut de-

posita

posita vita, quod mihi utriusque beneficium est, neutri possim irasci vel fauere.

Contra Selenissa dedecus cædis vrgebat ad quam amor impulisset; tandemque, veluti melioribus fatis admonita; Quid nos autem Poliarchum, tanquam proclamatum, dessemus? fameque tam sæpe ludenti certissimo dolore iam credimus? Nescis in fabulis errorem Pyrami vulgari, ut discamus periculosum esse ex primis indiciis furiose decernere? Quid scis an in paria fata nunc voces Poliarchum, quibus ille suam Thisben imprudens damnavit? Poliarchum audimus occidisse. At quam multa fingere rumor solet? Quis cadauer inspexit? Quis maculatum sanguine ense? Forsitan nunc securus, & despectis hostibus lætus, si cecideris, per tuum vulnus animam efflabit. Mitte qui certiora renuncient; & saltem in hoc vive, ne eum, si vitus est, perdas. Tristi risu diducta Argenis ceruicem movit; &, Quam, inquit, vana spe extremos luctus differs? Hoc commento nec tibi, ô mater, nec mihi persuades. Sed hoc dabo Poliarcho, aut verius Diis, ne temere credam hoc facinus esse patratum; ea lege, ne cum certius de clade constiterit, molesta sis vitam & sensus posituræ. Hoc principio læta anus, quæ sciret atrociam ex luctu consilia primo impetu pertimescenda esse, cum autem moram pati inceperunt, sua sponte excidere, iurisiurandi arbitrium penes se fecit, & per Deos, Deasque, sed præcipue per genium Poliarchi, sacramentum Argenidi præiit, nihil illam toto biduo, quicquid audirer deinde, vel sciret, suæ vitæ nocituram. Annuente virgine, & in verba quæ Selenissa conceperat iurante, monere anus cœpit ut recomponeret comas, ne cuiquam ad tam arcani doloris noticiam indicium esset. Formam, quamquam in Argenide summa erat, tamen magnitudo animi vincebat. Domuit scilicet gemitus, momentoque in

D

vultus

vultus rediit quos ante dolorem habuerat; nisi quod in oculis rubor tumebat, quem admota gelida temperauit.

Adhuc colligebat animum, & in lætius ora fingebat, cum vna ancillarum ad fores pultauit, monuitque iam Regem in limine arcis esse. Neque mora, Argenis, tanquam aliud egisset, redit in thalamum, etiam porrectiori vultu quam res publicæ merebantur; siue quod à suspitione sui luctus abesset, siue ut inter simulationis dolorisque certamen, in iustum temperamentum omnia verba, omnes gestus redirent. A prætorianis inde excepta, qui non procul excubabant, per media regię atria successit ad portam. Haud procul erat Rex, qui ad genua accedentem, ponentemque dexteræ osculum, sustollens, & mox leui manu verberans genas, vsquene valuisset rogabat; maciem simul, palloremque incusabat, quibus inter bellorum metus deteriorem formam fecerat. At illa haud licuisse per pietatem respondit, Patrem & Regem in castra profectum, saltem votis curisque non prosequi: sumptaque lugendi materia, non nihil lachrymis, quæ frequentissimæ instabant, indulgit. Rex eam bono animo esse iubet: Annuisse Deos votis: Restitueret placidius vultum, quem aduersæ exhauserant. Populus circum effuderat, non minus quam senectutem Meleandri, speciem Argenidis virtutemque reueritus quæ ea arte dispensabat supercilia, oculos, nutum, ut & populus humanitate captus acclamationibus exultaret, & ex Optimatum frequentia nemo neglectum commissumve se crederet.

Salutantium supplicumque concursu Rex obsessus paulisper in atrio hæsit; in quo fons erat non plus aqua notabilis, quam arte signorum, quæ illic hospiti Coccabo aiebant Dædalum poliuisse. Aquæ in altitudinem redeunte

deuntes originis, per varias fistulas atque formas mica-
bant; mox in subiectum alueum recidentes, feruebant
ipso tumultu labendi, reddebantque colorem mari si-
millimum. In medio Galatea, tanquam in pelago, luge-
bat recens extinctum Acim, qui iacebat in littore, &
tanquam inciperet solui in flumen, duos fontes ore sol-
uebat & vulnere. In confinio aquæ, contumax Cyclopi
imago, simul alio saxo imminebat secutz Galatææ, simul
audiebat indignantem his versibus, quibus artifex sub-
iectum marmor inciderat.

*Durior ô saxo quo nunc meus occidit Acis,
Asperior sylvis & Polypheme iuis;
Ausu lues. Deus hoc faciet, quem tu inscie fâti,
Quem non mortal: in passus es esse virum.
Nam Deus Acis erit, viuetque peremibus vndis.
Quid facies? nullas hac timet vnda minas.
Iam fons corda tenet; iam fons tenet omnia. qualis
Acis erat, dat nunc candidus auctor aquas.
Cincinnatiæque sui memores labuntur in orbem;
Errat & in tremulis annulus ille vadis.
Quam bona caruleis periit iam purpura venis!
Nec tamen in gelido sanguine friget amor.
Quo meus Acis abit? quo vos humerique manusque?
O quanti numen constat habere nouum!
Hæc mihi! ne se hominem plus vulnere senserit esse,
Quam nunc thure dato sentiet esse Deum.*

Hoc conspectu Argenis cladis admonita, dum Rex
unctaretur in obuiis, solitario dolore se pascebat. Erat
ibi Galatea; meliorem Acim flebat. Sed quis ille Poly-
hemus? Quamquam eo destinabat Lycogenem, tamen
& culpæ paternæ inuita meminerat. Iam ad interiora
aulæ processerant; & purpuratis ad corporû officia di-
aplis; pæne soli familiarium obsequiorum ministri cum
Meleandro perstiterant. Lætus Rex hoc secreto, & ab

his quoque cum Argenide diuersus, Tua, inquit, ætas & sexus me agnata, expertem facerent publicorum consiliorum, nisi te disciplina & indoles erexisset ad magna; & præterea quod utcunque sis fœmina, tamen in te recumbit fortuna Siciliæ, & viris imperatura es. Assuesce me viuo illis curis, sine quibus regia dignitas sustineri non potest; & quod potissimum in regnante est, discere. Pessimo loco sumus, Argenis, nisi pati iniurias ita possumus, ut videamur non sensisse. Nam si pondere quod nunc vrget flecti nolumus, fortasse frangemur. Scis à me defecisse Lycogenem; Multas vires in partes abscidisse. Peius nocent qui intra viscera hærent, meisque consiliis incubant, verius me captiuum quam Regem obseruantes. Prælium quo nuper certauimus, videbatur Lycogenem admonuisse quid possem. Victus erat, & nisi fauisset nox, ne munitionibus quidem tutus vim meorum tulisset. Tum vero Optimatum illorum haud pauci qui apud me erant, quos arbitros consiliorum habueram, diutius sua studia non pressere. Fœderibus opus esse clamabant; Validam populi partem consensisse Lycogeni: Hos seruare præstaret, an desperatione incensos in mutuam cladem excire, tantum paricidas dubitare. Iam & ipsum Lycogenem audebant excusare. & hunc quidem prælio victum esse non bello: Sed præterea, ut funditus perdi posset, non tamen expedire. Quo enim oculo Siculos inspecturos qui eorum delicias sustulisset? Acrius pro ultione defuncti, quam pro viuentis decore certaturos. Occupare igitur tempus, dum acie victor, pacem ciuium beneficium meum facere poteram. Non dissimulabo, Argenis, plus inter has voces timui, quam in campo cum Lycogenis signa fulgerent. Prodi dignitatem meam videbam. & timeri poterant grauiora si decipi abnuissem. Fecisti, gnata, præcipue, ut regnum retinere quacumque pace mallem.

lem, quam exheredem te facere obstinata defensione maiestatis. Sed nec leges expectarunt à me Rege atque victore. Tabulas à Lycogene obtulere, quarum summa hæc erat. Meleander Rex, Siciliam pleno iure obtineto. Lycogeni apud eum amicitiae gradus esto, qui fuit. Eadem & maris, & Syracusani agri præfectura seruetur. Erbesum, & Heracleam, cum præsidio habeat in fidei pignus. Cauebant præterea ne liceret meminisse iniuriarum, vlloue iudicio quicquid per hos tumultus actum est vindicare.

Non erat meæ dignitatis, Argenis, condiciones ad paciscendam pacem accipere; sed nec recusare, fortunæ. Inter vtrumque ambiguo, Ibburanes atque Dunalbius egregiam operam dederunt, ne quid præter maiestatem facere cederer. Nam insulas numinum quibus ornantur, conuenientissimas sciebam, vt veluti ex officio ad concordiam hortarentur armatos; maiorem etiam fidem (quia externi sunt) fore, hinc illis instar sequestrorum commenturis. Panormi tunc erant; Acceptisque codicillis, quos perplexos illis scripsi, facile quid vellem intellexerunt. Ergo nunc ad me, nec ad Lycogenem delati, tanquam inuitos ad ea coegerunt quæ potissimum cupiebamus. Ita conditionibus sum assensus quas ferebat Lycogenes; nisi quod intra duas cohortes præsidium esse iussi, quo Erbesum & Heracleam teneret. Idque maxime caui, ne præsidii specie totas illic habeat legiones, in me captato tempore inuasuras; neve suspecta sit lenitas mea ad omnia arbitria inimici tam facilis. Hæc legatos iubebam nunciare Lycogeni, & si conditio placeret, postero die ad nos redire. Neque mora in his erat; sed ad me aduentantes tristis casus afflixit. In Poliarchum inciderunt. Dirigit Argenis ad rementionem; & vt perturbatio oris lateret, sponte tam violentam rursus commouit, vt qui deinde horror aut

rubor suffundi cœpisset, facile ad exuissos spiritus referretur.

Diu expectante Meleandro, cum utcumque ipsa cessasset: Pessimofeto (inquit ille) in legatos Lyogenis Poliarchus inuectus est. Dubium consilio an errore. Sed ferro non peperit, & tres e clade extincti sunt. Duosupererent; qui ex fuga valentes ad me perueniunt. Hic tumultu cuncti complere, lamentari indignum exitum sociorum, ita meam fidem appellare, ut peneriminarentur. Cumque aduocatis extemplo Proceribus, concilium illis dedissem, iam non soli inuidiam mihi fecere. Multi ex meis partes eorum questu acerbissimo implerunt. Summa clamorum fuit, oportere Poliarchum dedisse pœnam; ne credi vulgo posset immissus qui mea fide tutos occideret. Nec mihius quam capite anquirendum in tanti exempli facinore. Hæc iubentibus propiores quam consulentibus urgebant. Sed obstabat ingens in me meritum Poliarchi, qui prælio mihi victoriam conciliauerat. Et virtus experta, suspicioni ignobilis facinoris non patebat. Cleobulo quidem atque Eurymedi cæterisque qui in concilio sani erant, incredibile erat id scelus. Reum illi audiendum censebant, facile quæ sibi obiiciebantur excusaturum. Igitur missurum me affirmo, qui cum ad dicendam causam accerferent. Fore enim sine exemplo si defensione sublata opprimeretur. Hoc audito peius hostes accensi sunt, Eripi enim debitæ vindictæ Poliarchum, si ulticæ differrem. Num enim post tantæ audaciæ nefas, nisi vi & ingratis rediturum? Imo nisi prohiberetur, excessurum ex insula, & in patria iactaturum quam impune illuisset Sicilia. Cum me diutius confusa flagitatione lacefferent, rogaui, quid igitur facti opus. Nam abesse Poliarchum; & in absentem supplicii frustra constitui. Vox illorum omnium fuit, fugam ipsius occupandam;

pandam; quod per facile esset, si iuberem nocturnis ignibus provinciæ signum dari: Ita enim occlusis portibus tanquam in custodia hæsurum, futurumque exemplo peregrinis scelera ubicunque possunt fieri, posse quoque vindicari. Credidi (Argenis) è salute Poliarchi, ut assentirer quæstioni, ne negata ultione accenderem suo se arbitrio vindicatuos. Nam & ubi incolumis ad iudicium venisset, multa posse occurrere quæ eum furentibus eriperent. Prima igitur nocte publici è speculis ignes in Poliarchum fulserunt, & mihi in malis solatium fuit, quod militum vulgus ægre eius periculum audiuit. Sed speranti meliora, primo mane superuenit Timonides maximi luctus auctor, nunciauitque Poliarchum periisse. Non potuit Argenis dolori imperare; sed ingenti suspirio victa, primumque in genua sublidens, mox tanquam expiratura, procubuit. Exclamat Meleander, factoque proximorum concursu, inter manus puellarum in thorum illata est. Aqua deinde ori perfusa, vestibisque laxatis, liberior spiritus sudorem compescuit. Percunctabatur Selenissam Meleander, quod ægritudinis genus; & num primum filiam vgeret. se quidem dum ambo colloquuntur aduersæ valetudinis signa notasse, inquietos oculos, & sæpe reprehensos ab errore. Sed nec eundem fronti colorem constitisse. Selenissa apte dissimulabat. iam biduum esse ex quo illa satis cibum non caperet; hinc se febriculam suspicari; Experientia tamen scire, hoc linquentis animi frigus in Argenide breue esse, nec grauioris mali indicio suspectum.

Dum in his rebus sunt, interim à Lycogene litteræ Regi redduntur, quibus significabat ei præsto se futurum, ut in Palladis sacratio (id Rex sanctissimum habebat) iureiurando pauperetretur. Se postero die, si Regi videretur, esse venturum. Rex ei renunciari iubet,

id magnopere sibi placere ; scire se in crastinum expectari. Dimisso nuncio , Eurimedem vocat , virum semper animis successuque egregium. Nam & iuuenis semel in Olympia cursu, iterum lucta in Isthmicis, coronauerat patriam oleastro & apio. In paucis deinde Regi charus , & prætorianis Præfectus , semperque arcis rector, aut vrbi, quamcunque Rex iniisset; & fidem per hæc bella incorruptam præstiterat. Huic Rex quæ videbantur imperauit ; curarentur intentius ea nocte excubiæ; cohortes, quæ à suspitione perfidiæ aberant, in stationibus locarentur; vigilum numerus duplex esset ; Cauendum, ne quid suo aduentu moueret Lycogenes : Eum enim non tam conciliatæ pacis fiducia , quam factionis suæ viribus tutum, ad aulam accedere. Postquam mandata hæc dedit, quia Argenidi melius erat , in eius triclinio cœnauit; illic (vt erat mitissimi animi Princeps) maceratum curis animum nonnihil refecturus. Reliquum noctis quantum per solitudinem licebat , somno datum. Sed Argenidem interim dolor per indigna & horrenda consilia ducebat. Neque satis placida, aut secunda Poliarcho nox erat , Timocleæ quoque ædibus noua tempestate feruentibus.

Cum enim Gelanorus discessisset ab Arside , recta viam ad Timocleæ limen habuerat. Illic apud seruos fictum patroni exitum caute defleuit. Matrona totam scenam ex arte prosequuta coram familiaribus rogabat Gelanorum quonam fato Poliarchus perisset ; & ille liberius apud intelligentem mentiebatur. Superuenit etiam Archombrotus , fictisque probe doloribus vocem suam & vultum mutauit. Aderat inter hæc Arside; quem vt ad hospitium diuertere nunciatum est Timocleæ, ipsa ad vestibulum confestim processit. Cumque ille excusaret, quod nimia familiaritatis fiducia ad eius limina de itinere deflexisset; & matrona, id ipsum beneficium

ficium vocando ageret gratias, succedunt intra testat:
 moxque Archombroto sociantur, quem prior Arsidas
 cœperat, ut pote externum, salutare. Tempus pran-
 dii erat, quod Siculi supra cæterorum Græcorum mol-
 litiem, curabant. Hoc confecto, cum ad sumendum
 cibum digrederetur familia, solique cum Timoclea
 Archombrotus & Arsidas superessent; Scio, Arsida,
 (inquit illa) te ad pium officium aduenisse. Poliarchum,
 licet in infesta fortuna, quæris & amas. Ut ex
 Gelanoro didicisti, apud me est. Quæ illum causæ per-
 culerint neque hic quæro, & melius apud ipsum à te
 accipiam. Tum Arsidas; Dii, inquit, in præsens silen-
 tium cominodent nostris rebus. Cæterum quod secre-
 ti (matrona) nunc agimus, nulla ætas tacebit; Sed in
 ambiguo tuæ domus fortuna est. Si fidem seruabit, si
 hoc grande virtutis depositum, cum tuto licebit, Orbi
 reddet; plusquam Saturni Latium posteris erit. Sin
 tumuli omen hic habet sub terra Poliarchus, pollutæ
 erunt sedes: quicquid Dirarum in Sicilia narratur, in his
 antris, in hoc Ditis adyto, vulgaris infamia inueniet.

Parata fax erat, quam cum accendisset Timoclea, ad
 Poliarchum ituros præcessit. Neque diu in illis latebris
 fuerant, cum vident assurgentem ex puluino, & aduen-
 tantium lumine excitatum. Is posteaquam Arsidam
 vidit, cæteris obiter salutatis, in illius collum inuasit.
 fidem deinde amici collaudare, & subinde rogare, an
 titantem reumque Poliarchum agnosceret. Et vides,
 inquit, hanc matronam? Si hæ latebræ mihi pudendæ
 sunt, culpam deprecari non potest; Sin salutare hoc ca-
 pitis mei furtum, illi me debeo. Coegit apud se potis-
 mum in hoc turbine esse. Dic autem, Arsida, quo pia-
 ulo meruerim esse sacer Siciliæ. An Rex de Melean-
 ro Cercion aut Busiris est factus? Aut vos Siculi habe-
 s Dianæ Tauricæ signum, & hospitis sanguine grauem

Deam placatis? Ad hæc Arfidas non pauca de Melcandri rebus questus, exposuit quantum seditionis instar Regiis castris intulissent legati Lycogenis, & cum illis purpurati aliquot Regi infidi. Tantis malis victum Regem, cum res in tumultum excederet, & Poliarchus fugere ex Insula diceretur, annuisse vt publice ignes fieret. Poliarchus non sine indignatione Arfidam audiebat, crebroque, & mutatis vestigiis acer, & loquuturo similis erat; Cumque ille desisset, tum vero Timocleæ manum corripiens: Te autem, inquit, testor (nam quamuis præsentissimi Dii sunt, tamen ne vsquequaque per sua numina fallentes perdunt, nec continuo adfunt cum rite inuocantur) Te inquam, Timoclea, testem volo. Adfuiſti facinori. Vidisti pugnantem. Num infidias struxi? num quæſii in quos certarem? num obuios laceſſiui; Incogitantem adorri ſunt. & ergo vel ſub illis pereundum mihi erat, vel ſi viciffem in me armanda ſi ilia? Quod vero meditati ſceleris argumentum? Vnus eram; & infirmiſſimum pugnae ſolacium, mulier cõnitabatur; matronæ ſeruuli, meusque libertus, in pacata vt credebatur ſilua præiuerant, vt nec ad illos certantium ſonus peruenerit. Quo autem miſerrimum Regem fortuna adegit? A coniutatis & perduellibus miſſos inſtar iuſtorum legatorum venerari; litare ſuorum ſanguine cupiditati hoſtium; & infra eorum crudeliſſima vota ſamam habere.

Plura quæ dolor, & conſcientia, admouebat ingentem, vetat Arfidas de fama publica dubitare. Dicere omnes, niſi à Lycogene corruptos, eſſe in paucis eximiam fortitudinis laudem, vnum, & itineri non pugnae paratum, ex tot graſſatorum manibus victorem euaiſſe. Riderique à militibus fœdiſſime querentes, quod quinque, aut plures, ab vno oppreſſi ſint. Sed iam aliud querendum, Poliarche. Indigna eſt, vt ſe hodie habet

tua virtute Sicilia. Exi parumper. Da Regi, ne cogatur aut periculosa suis rebus sanctitate te tueri, aut cum flagitio inimicis relinquere. Adhuc in te sic peccauit, vt possit excusari. Cædem n. vel lui, vel purgari iudicio, adeo mos est, vt ipsum Martem ferant, caso Halirrhothio, in Arcopago causam dixisse. Quod si securi & legitimi fori spes esset, suaderem, Poliarche, vt ultro tui copiam faceres acculantibus. Neque enim aliud in te decrerum, quam vt ad Iudices venias; causa autem est, quam vel iniquis probes. Sed odium & impietas hostilis, non expectaret iudicum vnam. Insidiis, aut impetu, facinus vrgerent. Horreo loqui. Abi modo Poliarche. Permite hanc Insulam non in totum esse scelestam. Poliarchus se vero, si liceret abiturum respondit; Nec quid minus post tot beneficia quam pacatum discessum, ingratiſſimam terram posse præstare. Male merito Regi ideo minus se irasci, quod à fortuna illum plecti ad inimicorum satietatem iam videat.

Inter eos deinde quæri cœptum, qua tutissime ratione emitteretur ab insula; plaenitque in rustico habitu eum esse. Arsidas ex Brutiis vxorem habebat, poteratque Messana ad focerum sine suspitione transmittere. Is impositum suo nauigio Poliarchum recipiebat in Italiam deferre. Timoclea habere se præterea dixit, quo vultum fugientis egregia fraude mutaret. Fuit, inquit, in Panormi finibus latro, non spernendæ calliditatis arte diu inultus. Quippe vultus illi triplex, vt de Geryone quædam anus fabulis memorant. His dictis modico risu cunctata est, quantum in tristissimis rebus decebat. Ætas homini media erat, raua barba, & tenuis: Sed in sinu capillitia duo, ex quibus totidem barbæ pendebant; hæc horridior, & in senilem effigiem cana; fusca alia, in primæ virilitatis specimen colebatur. Has latuas tanta ars concinnabat, vt nemo ascititiam formam deprehendere

dere, nemo arguere furtiuos vultus posset. Igitur modo senex, nunc iunior, interdum dempta persona cernebatur. Sic impune latrocinatē mutabilis forma non supplēciis tantum, sed & suspitioni diu eripuit. Nam iuuenili grassatus specie, mox senex occurrebat quārentibus; rursusque fallebat iuuentutis imagine, si sub canis peccauerat. Pater tunc meus prouinciam regebat, qui fatigatus pessimi Chamæleontis ingenio, tandem captum meritissima cruce fregit. Sed miratus fraudis ingenium ad naturam accedentis, pilos iussit apud se asseruari. Si placet hos producam, aptabimusque Poliarcho.

Non expectauit donec vllus annueret; sed excessit ex specu, neque diu morata attulit hæc gemina iuuentutis & supremæ ætatis simulachra. Horum alterum cum imposuissent Poliarcho, frendenti, quod sibi alienis & improbis vultibus ad salutem opus esset, statim sic alius fuit, vt vel Argenidem fallere posset. Opportunissimæ fraudi bene precati, rogare perseverant, vt ea vti velir. Timoclea quoq; idoneas vestes prima nocte delaturam se promisit. Nam debere in iis latebris Poliarchum in ignoto habitu esse, vt si qua illic fortuna tulisset curiosos, in proximos campos sui oris securus fugere posset. Iamque erant discessuri, cum Arsidas Poliarchus seuocat; Archōmbroto & Timocleæ excusans quod cum eo seeretus loqueretur; & colloquendi causa erat, quod necessitudinem quæ ipsi cum Argenide erat amicorum fidissimus sciret. Eum igitur obtestatur, ne quam primū ad Argenidem grauetur contendere; se de Virginis vice multo grauius quam de sua anxium esse. Scire n. suam cladem illi immodice dolituram. Quid vero quod extinctus dicebatur? Tristissimæ famæ errore, ad sœuā & vltima consilia posse amantem adigi. Iret Arsidas, & mœrentem subleuaret. Ne illa fleat incolumem. Si dii exitum præstiterint, in Italico se littore expectaturum eius

eius imperia; aut si iuberet, tunc etiam quam liber periculoso furto ad eam esse iturum. Plura nec dicere tempus sinebat, nec Arsidæ volebat cōmittere; qui operam prolixè pollicitus, tamen quia iam vespera erat, hortante Timoclea, nec dissuadente Poliarcho, in crastinum distulit iter. Sumpta cœna redituri ad Poliarchum erant, cum vestibus quas matrona promiserat. Is interim allatis à Timoclea cibis perfunctorie vescébatur; & quo illū à præsentium malorum sensu auerteret, non nihil iocatus Arsidæ, Quid doles, vir fortissime, inquit, si te specus, si mutatus habitus ab hostibus teget? Tu vnus; tu plurimos fugis; At superos omnes, cum vnus insequeretur Typhæus, fugæ non puduit; nec fortasse euasissent, nisi Ægyptus animantium turpibus formis pautes condidisset. Audi quanta audacia Nicopompus familiaris tuus in illorum metu versatus, diuinis vultibus rictus & rostra induxerit. Tradidit deinde librum, in quo erat poësis varii argumenti; iam iamque abiturus, hos versus quos ille legeret vngue signauit.

*Iam prope congesti super astra Typhoea montes
Extulerant; tremuere Dei; nec saeva Tonantem
Fulmina, nec certa Phœbum iuuere sagitta.
Non ferro insignis Mauors, non Georgone Pallas;
Non animi, non ora manent, in ferosque reliquit.
Sanguis, & in capto pallebant sidera calo.
Horridus aëria cumulans fastigia bruma,
Exsuperansque Notos, cælo coniungitur Atlas.
Inque solum præbet Superis iter. Astra recumbunt
Verticibus, Libycis hærent vestigia campis.
Ergo per immensos humeros, menti quæ seueram
Caniciem, & riuus gelidos manantibus artus,
Dest. xere polo Superi: Ne fide te terra
Calicola; Dirum peperit vesana Typhæum.
Qualiter imbelles volucris timor agmine mixto*

Exercet cursu Damas; Cum prima per arua
 Sustinuere fugam, stant omnes imp te pressos,
 Haustura sonitum, seu quem latratibus horrens
 Aura feret, seu quem venantia cornua mittent.
 Tum subito effusa celerat vestigia, qua dat
 Sylua locum. Sequitur falsi terroris imago
 Longa, nec auditi cessant simulachra peruli.
 Haud aliter toto fugiunt vaga numina mundo.
 Nil certam miseris. Superant montesque, lacusque,
 Planaque, nec furuis satis est sibi noctis in antris.
 Est regio, incertus patria qua flumina Nilus
 Diuidit, & septem succedit in aquora riuis.
 Si qua fides, illic mortalia corpora primum
 Aspexit re diem, retinens cum terra supremi
 Aetheris informes animauit Apolline glebas.
 Hac furto placuit tellus: huc fessa Deorum
 Agmina sub Pharia latuere crepidine ripa.
 Huc quoque Sylvanus, huc & nemora alta tenentes
 Egit cura Deas, Panesque auxere tumultum.
 Haud procul, ignara fati, secuta bidentes
 Gramina carcebant, queis rustica fistula signum
 Lene dabat: placidis suberant magalia septis,
 Plenaque ludentes poscebant vbera nati.
 Has videt, incerto lustrat dum singula visu
 Iuppiter, & Felix, inquit pecus. Ergo Tonantem
 Fata premunt, nullumque timet grex iste Typhœum?
 Ite procul radii, semperque inuisa potestas;
 Pax humiles si tanta fouet. Sic dixit, & albo
 Vellere crispatus demissos induit artus,
 Curuaque celata sinuauit cornua fronti,
 Qua cælum & terras solitus, qua dira mouere
 Tartara: seu pacem, seu bella insigna iuberet.
 Nec mora, mentitis aries balatibus ibat:
 Permissusque gregi (mirere Typhœa captum?)

Et fallebat oues. Fraudis laudauit Apollo
 Ingenium, & similes sese curuabat in astut.
 Sed timuit terras, coruique horrentibus alis
 Plausit in alta viam, nec prapetis inscius a'le,
 Ter Superos circum, facili dedit omnia gyro.
 Proh pudor! aspiciunt, passimque exempla sequuntur
 Calicola. Variis tecti Memphitica monstris
 Arua tenent, metuuntque sibi: Dum spondet inanes
 Interea supplex non exaudit ad aras
 Vota, & frustratis fumant cultoribus ignes.

Interim Archombroto & Arsidæ, in Tîmocleæ hortis,
 nondum insalubris vesperta per diuersos sermones age-
 batur, & occasione Poliarchi, de iis sermo erat qui indole
 & virtutibus præstant. quam hæ ratæ in mortalibus
 gemmæ, quam sæpe contemptæ ab ingeniis quæ ad ser-
 uitutem facta, liberis tamen vt plurimum imperant.
 Dum ista loquuntur, abstulit Arsidam cura virtutis, &
 præsentium fastidium rerum, vt cum impetu doceret, si-
 ne scelere & periculo, contumeliose haberi non posse
 eximios viros; sed & genus inhumanitatis noxiosissi-
 mum esse, non illos extollere, & præmiis sollicitare de
 publico. Nunc (inquit) peruersam rationem fortuna in-
 stituit, vt in multis gentibus prope sit ad egregii animi
 indicium arceri à regiis, aut in illis iacere. Adeo timida
 aut barbara foeliciū vitia amant exatnare virtutem;
 quasi ea potiores futuri sint, si egenam aut neglectam
 superbi calcauerint. Archombrotus, seu sapientiam Ar-
 sidæ eliciebat ad imbuendum animum, seu agebat Re-
 gum causam, se quidem, quod ad Poliarchi casum erat,
 abominari dixit tam proteruam fortunæ licentiam;
 Caterum, nihil mirum tot curis totque sumptibus Re-
 ges exhaustos, præterire aliquando non vulgaria inge-
 nia. Nam nec compendio fore, si egregios viros opor-
 teret oneri cæteris esse, & naturæ omnes dotes pu-
 blicis

blico auro signari. Sæpe etiam illas mentes quas tantopere miramur, inutiles Regibus nasci, nec aptari ad negotiorum usum; Vt quidam fructus sunt ad videndi voluptatem; quos si velis ad gustum transferre, famem ingrato aut noxio succo fallant. Cunctabatur Arsidar respondere; contentus leui risu aspernam hanc defensionem pessimi fati; donec constitit ex Archombroti vultu (nam in eum erat intentus) velle se refutari. Curas autem obiicis Regum? inquit. quasi non præcipua esse debeat, secum viros habere, quos non adeo crebros ætas hæc protulit, vt dannes nescio cuius lucernam in frequenti foro vnum saltem quærentis. Assumptum Respublica non ferret. O sollicitæ prudentiæ mentes! Ergo parce aucupium procurari, stabula tantquam in Sybaritano exercitui saltatoris equis non feruere; aut non reparari iacturam, si de venaticis canibus vnum aperperculerit. Hæc, inquam, non ad usum aut voluptatem Principum magis, quam in specimen maiestatis, omitti, nefas ducunt. Tantum auri profundit, tot vilissimos homines de ærario viuere placet. Sed demum est graue haberi magnorum animorum delectum. hic parsimonia in memoriam redit, hic ærarium deficit, imo hercule bona mens, Archombrote. Fac enim ipsum Regem non amare eorum consortia. Num in thesauris solareponimus, quæ in generato affectu grata sunt nobis, & non præterea quæ pretio suo merent? Sed nec angustè habitant Reges, vt si eiusmodi virorum colloquia fastidiunt, aut verentur, non possint tanquam absentem & reconditam penum habere. Nec de multitudine queraris, Archombrote. Quamlibet curioso delectu tamen paucos efficias. Quosnam ergo, subiicit Archombrotus, in illam refers classem? Tum ille; Si latius, & extrâ Poliarchi hunc casum, rem totam expendimus; isthinc primū ex eminentioribus disciplinis aut artificijs nulla
exege

exegerim. Domitandis alius equis, alius pugilatu sit nobilis. Pingendo, aut canendo, sibi nomen hi fecerint. Ille ædium moliendarum celebretur peritia, aut deriuandis in simulachra fontium aquis; vel si qua ars alia, suo, aut seculi genio valet: Statim emantur, etiam quanti se ipsos indicarint, si vilius forte non poterit. Ipsa stipendiorum magnificentia commendabit artificem, & gloriam possidentis. Sed nobiles volo: & ut monui, quales paucos inuenias. Iam quæ altiora sunt, belli & pacis artes, quid cessamus licitari? id est, homines fortitudine aut literis notos. Neque meram temeritatem in armis, Musæve vulgares, ad hæc præmia arcesso; Sed illos quidem duces, qui militarem impetum ratione compositum habent, aut fortuna propitium; eosque præcipue quos fama amauit, bellicis utique rebus vera momenta vanissimo numine sæpissime addens. Eruditorum vero præcipui adeo eminent, ut nisi imperitos non lateant raræ hæc faces, & sæpe in Orbe suis Musis pauciores. Quidam in illis publicæ prudentiæ sunt apti, sed quia hoc Deorum beneficio uti nescit respublica, priuatis in curis consenscentes, non usu, non negotiis læuigantur. Cæteri, qui solis libris nati sunt, quid tamen apud præsentis & posteros valeant, cum ex ira vel fauore diuidunt mortalibus famam, cum suos amatores præiudiciis, sectisque imbuunt, si quis nescire vult, dignus est malo ordine experiri.

Ita sumus comparati, Archombrôte, ut quemque aliquod studium trahat. In illa autem re quam probamus, aut colimus, eos qui excellunt miramur. Finge ergo artificibus, litteris, armisque præcipuos (nam ea ferunt quæ mortalium animos tangunt) velut in vno cælo stellas, conuenisse ad Principum vllum. Quis deinde toto Orbe de regia illa sermo? quis eam ignorabit?

E

aut

aut quia illic habet suum Deum, cum horrore tanquam sacrarium non colet? Principi ipsi, quanta operis merces? ut excedet mortalium sortem? ut viuus, & sospes, multo certius quam per odores, & aquilam erumpentem ex funere, se sentiet consecratum? Triumphabit in omnium plausu; Hæc fercula, hæc opima gentium spolia erunt, quorum ad se veluti flores in sertum collegerit.

Optabile votum, retulit Archombrotus, si ad illud spem facerent negotiorum turbæ, & diuersa eorum studia qui Regum amici sunt. Etiam illi præstantes de quibus loqueris, non omnes utique sunt venales, multique præterea eorum, ut oportet, opasve, gratiosi in aulis versantur; Ut cæteros quos eiusmodi felicitas præteritis æquius de fortuna quam Regibus quæri. Tum Arsidas; Neque posse credidi, Archombrote, huus nostræ contemplationis venustatem ad effectum absoluta felicitate traduci. Sed ut cætera sapientia iuuat, liceat in agendis rebus minus exacta sit, quam cum sequestro animo concipitur: Sic in hac parte plurimum erit, quæ res & fortuna patietur; non negligere tantæ utilitatis compendium; ut si omnes illi non possint, at plurimum beneficiis cogantur ad Regiam. Nam quod Regum palatia, summæ indolis viris destitui negas, non in totum à te ab eo; sed audi me Archombrote. Est mediocris ordo, & velut equestris, ingeniorum quidem sagaciorum & commodorum rebus humanis, non tamen in primam quam celebramus magnitudinem patentiorum. Eorum hominum, ut sic dicam, maior annona est. neque hos nego ad Aulas sæpe accedere, & cum prouecti sunt, ita splendescere ascititiis radiis dignitatis, ut exactæ naturæ opera esse credantur; velut obscuriores gemmæ interdum ab artificio, & circumposito auro lucem accipiunt optimis parem. Sedulus
est

esse, nihil temere loqui, assuescere labori, & imagini sapientiae, parere, tegere angustiores partes ingenii. Hæc neque summum hominem desiderant, & sola interdum sunt quæ in laudatis Proceribus suspicias. Ut vel abesse vitia pro virtute sit; vel non inuidiosus prudentiae ritus in Oceani famam se diffundat; dum exercitationem ac usum quo isti in civilibus rebus pollent, pro natura & magnitudine ingenii plerique accipiunt. Et hos quidem à sua laude non arceo. Magnum est, in eam esse sortem productum, præterea institutione creuisse. Sed non illi sunt, Archombrote, de quibus disceptamus.

Præter hos ergo (vt aiebas) adhuc scio nonnunquam primæ illius summæque notæ ingenia venire ad Principes, adhiberiq; negotiis. Quippe & Poliarchus viuebat in regia, & te, egregie Iuuenis, inter hæc naturæ ornamenta nō dubito numerare. Habet & Meleander Cleobulum, habet Eurymedem: Nihil illis sublimius. Sed non ideo palatia Regum pro iustis aut fœlicibus habeo, quod de breui eximiorum virorum numero paucissimos nonnunquam excipiant. Multo plures retuleris, aut spreto, aut quod peius est violato, vt his quæstibus meis æquitas sua constet. Culpa autem interdum est Regum, cum moneri non volunt timentve virtutem, interdum illorum qui Regibus adsunt, si natura barbaros fecit, aut incuriosos fœlicitas, aut fortuna superbos. Accedit, quod Procerum multi decedere aliquid sibi credunt, cum quis extra se suosve de Regia plenior abit. Sic neglecta virtutis familia, dispensant animum Principis, interdum nescientis per suam clientelam. Longe aliud facturi, si candide dominum amarent, imo medius fidius, si seipso sapienter. Nam quid illustrius, quam publico sumptu homines ad ornatum sæculi editos in clientes sibi parare; dubitatu-

ros certe an Regi plus debeant, an illis per quos ad hæc bona producti sunt? Ridere mehercule soleo illorum cæcitatem qui non curant à litteris eam laudem impetrare, quæ eorum voluptatibus opibusque superstes sit; & quam nisi auide ambientibus concedi non oportet. Nam ut eruditi non placent qui precio conducuntur, ut extollant immerentes; ita æquissimos puto qui non dignantur suis præconiis fastidiosam superbamque virtutem, aut denique ignoranti quantum sibi litterarum favore præstetur.

Quod si eiusmodi apum mella non placent; saltem non sunt excitandi aculei iniuria vel contemptu. Vnus enim siue litterarum siue militiæ peritus, quam sæpe priuatam iniuriam publice ultus est; quam sæpe vnus vicit, vnus partes inclinavit? Eiusmodi capitibus solent populi plures instar hostiarum inactari. Absit omen; nec & Sicilia sentiat Poliarchum esse iratum. Ille enim aderat ultro Regi; ut eo offensa sit grauior, quod non modo non quærere, sed nec ferre posuimus hæc virtutem. Et quidem nescio sanioribus Optimarum ac præcipue aduenienti hodie; ut ferunt, Ibburrani, qua se ratione Meleander excuset. Ille enim quia externus est, dignitatis præterea suæ & familiaritatis iure, liberius hunc casum audebit apud Regem aciesare. Quamquam ea probabanrur Archombrōto; tamen Arsidam in hos prolixius sermones delapsum dolebat, libentius ab eo accepturus quibus moribus Siculi viuerent, & quæ studia maxime vigerent in Regia. Nam & memor à Poliarcho præcipua nomina audisse, quæ tunc suis virtutibus aut viriis insignia essent, de illorum nonnullis ardebat percunctari. Cum igitur Ibburranem Arsidam nominauisset, occasione arrepta, Quis autem ille vir, inquit, & quæ illum virtutes vobis commendant? Tum Arsidam. ille quidem in Lydia natus est.

ait.

ait, & sola amicitia nobis iunctus, quam Melandri humanitas curiose sancit; Cæterum dignus quem omnium gentium vota optent in ciuem. Ex vetusta nobilitate Lydorum est; & inter negotia eductus, lætū animū, rebusque maturum, disciplinis ac solertia impleuit; cumque accederet opulentia vis, omnes honestatura dignitates, cœpit iuuenis fungi muneribus quæ sunt in Deorum cultu eximia. Paulo tardius tamen quam sperauerant amici ad purpuram venit, quam multorum opinio illi cum lanugine destinauerat. Sed ad gloriam fuit prius dignitatem mereri, quam habere. Inde tribunalia, legationes, prouincias obiuit; ne quære quo genio: par illi vbique æquitatis & clementia fama. Et quamquam splendido cultu, atque in gentes profuso, patrimonium vexabat, ea fuit integritas, vt non modo à peculatu abesset, nec venderet iudicia (à quibus vitiis abesse nunc magnum putatur) sed nec oblati Regum muneribus, quæ cæteri ambiunt, libertatem donaret. Illi animus simul hilaris & seuerus, prout in virtutes offendit aut vitia. Musas autem, quia eum amaue-
runt, adeo in summa fortuna non despicit, vt sæpe eas admittat in secretum, referatque deinde amœnissimo ingenio quæ illæ dixerunt. Itaque ad eum tanquam Apollinem cœunt quos alta & innocens laurus superuexit vilibus mortalitatis curis. Ne quid vero ipsi Numina negarent, sanguine proximos iisdem moribus in suauitatem charitatis sic iungere, vt & totam familiam templum putes; & non sine præfagio maiores suæ stirpis symbolum apes fecisse; ex quibus pro merito atque temporibus, nec aculeos nec suauitatem lesideres. Cæterum toto hoc triduo apud Lycogenem fuit, de pacis conditionibus acturus: Re perfecta hodie à Rege expectatur.

Colloquendi suauitas in aliquantum noctis sermo-

nes extraxerat, iamque cœna Matronæ officiis cumula-
ta vocauerat conuiuas; & illi inter epulas tanquam
prosperis rebus (nam Poliarchum fidebant innoxie
auehi posse) curas lenire inceperant. Sed adhuc cir-
cumferebatur mulsum, cum rusticorum hominum tur-
ba ad ædium fores periculossima immanitate deto-
nuit. Rogabat ostiarius furiosos, iubentesque intromit-
ti, vt paterentur rem dominæ nunciari. At illi fasti-
dioso nutu se cum imperio venire respondent. Simul
his, fores in terram assulatim arietant, irrumpuntque
vecordes. Tela quoque, quæ singulorum conditio,
casusve obtulerat, superbe sustulerunt. Nam iusta
arma nemini erant. Vbi vero in triclinium intrauere,
Timoclea quidem subito metu contabuit; Archom-
brotus autem & Arsidas se de thoro præcipitant, sug-
gestosque à famulis enses impigre stringunt, si peteren-
tur ea rabie, non facili aut inulto exitu perituri. Publi-
ci vero motus origo hæc erat. Mulier ex vicino oppi-
do, eo die in Timocleæ domo versata, cum vidisset
ignotum suis oculis Gelanorum, percunctata quis es-
set, audiuerat Poliarchi, seruum esse. Festus Cereri
dies erat, & ex vicinis mapalibus multi agrestes in oppi-
dulum, quod Phthinthia dicebatur, conuenerant. Illuc
cum rediisset mulier, accessissetque in circulum ocio-
se compositis, temere retulit seruum se vidisse Poli-
archi. Statim audientium vnus, Quid si, inquit, & ipse
Poliarchus clam illic asseruatur? Aderat alius audaci-
bus consiliis præceps qui reitam seriæ quæstionem a-
mitti non debere cum supercilio dixit. Toti oppido
crimen fore, si in eius finibus Poliarchus latuisset. Iam-
que in multos eadem opinio peruaferat, cum attollen-
te se fama, & subinde maiora iactante, iam non quasi
rem dubiam aut quærendam agitantes, certo fere-
bant, receptatricem Poliarchi esse Timocleam : illinc
ad pu-

ad publicum iudicium esse trahendum. Vana esse quæ de eius obitu ante audierant. Quo indicio id crederent, quem authorem haberent, non curabant, sciebant-ve. Et ni Dii obstitissent, non errauerat furiosorum coniectura. A deo sæpe temeritas, & fortuna, foelicius iudicat, quam inter momenta prudentiæ incerta laboransque soletitia.

Incaluerat multitudo, forumque tumultuaria concione impleuerat, pro duce peruiacissimum sequutura. Cumque vnus inclamaret, nihil esse cunctandum, prosiliunt vniuersi, & rapta quæ quisque potuit arma ferentes, effringunt Timocleæ limina creduntque in Poliarchum incidisse. Quippe eorum nemini notus, dicebatur esse iuuenis, iusta statura, vultu amœno; & hæc omnia in Archombiorum cadebant; quem & vestis peregrina propiori suspicione damnabat. Nam Poliarcho, homini extero, eam conuenire crediderant. His capti iudiciis plausum fecerunt; & ni viuum tenere voluissent, ipsa multitudine obrutus alienæ inuidiæ pœnos lussit. Cumque vultu & ferro se ad pugnam compararet; tum ille quem cæteri agrestes ducem habebant, propius mensæ admotus quæ sibi, & conuiuis media erat; Nunc, inquit, secundo scelestus es, Poliarche; qui antea Regis iracundiam meritus, ferrum etiam in nos stringis publica mandata obeuntes. Pone ocyus telum, vinculisque te dede, Timocleæ eadem pœna erit, quæ te tandiu incolumem ausa præstare. Post hæc vnus verba cæterorum clamor increbuit, seuo confusoque imperû festinari iubentium. Archombrosus, quamquam Græce sciebat, tamen in rustica voce nihil aliud perceperat, nisi ad vincula se deposci. Mirari non vacauit, aut quid deliquisset rogare in præsentis periculo. Tantum iuuenili feruore elatus, decreuit inter eorum cædes mori. Sed Arsidas in Sicilia

natus, gnarusque sermonis quo rustici utebantur, continuu irruentem; & Siste manum, Archombrore, siste, inquit; Quid impari, nec necessaria pugna, frustra inter istos fortitudinem consumis? Ergo te vincent indigni quos superes, & vel mortem vel victoriam maculabis ignobilitate certaminis? Neque in te adornantur hæminæ. Poliarchum siquidem quærunt. In illum deinde conuersus, qui subito imperio ferox turbam ducebat; nihil tumultu bene agi admonuit. Cur illa multitudo prius irascebatur, quam se, vel Regem spretum sciret? Adiecit præterea blandimenta; nec se scilicet dubitare, quin ex illius cui loquebatur nutu cuncta penderent. Si ei placeret saltem breuem quietem imperare, parituros vniuersos. Delinitus rustici animus insuetis sibi honoribus fuit, silentiumque liçtori quam duci similior indixit.

Desinebat in fremitus sæuientium murmur; cum interrogauit Arsidas quæ causa tantum vulgus in arma exciuiisset; responditque ille antesignanus ad Poliarchum comprehendendum se venisse, Tum vero Arsidas sanctissime deierare, non adesse Poliarchum; nec quod sciret, luce frui. Componerent animos, pia quidem, sed cæca & præcipiti deuotione ad obsequium Regis actos. An neminem inter illos nouisse Poliarchum? frontem, os, oculos hospitis quem male vinculis destinabant, omnino diuertere. Modestissimi agrestium sibilis exceperunt hanc vocem; cæteris iracundia rediit, & diripiendum Regis hostem conclamauerunt. Ægre tandem reddita pace, cum Arsidas diu significasset se iterum velle audiri, in eundem intuens ducem; Vide, inquit, ne flagitii author sis. Hunc externum nefas est violari. Quod si adeo sedet, iniuria immerentis probare vestram fidem; sane in vestram custodiam concedat, ea lege ne manicas, ne compedes detis. Vbi illuxerit perducatur
ad Re-

ad Regiam. De causa qui periti sunt cognoscent; neque fugiet pœnas, si meruit. Timoclea cum custodibus quantum prohibendæ fugæ sat erit, hic seruetur, donec constiterit esse nocentem. Tu, qui potes, à cætera in hanc domum violentia abstine oppidanos. Hoc & fidei in Regem, & prudentiæ erit. Deliberantibus illis, iam nec tractabilis Archombrotus Arsidæ erat, negabatque deditiōem sibi placere. An se enim rusticis & fœrentibus pariturum? aut quæ sæuæ multitudinis fides, in qua, cum feruet, cuilibet impune peccare est? Sed ad genua aduoluta Timoclea, elatum animum multo gemitu frangebat; Neque perplexa ratione Arsidas disputabat, hanc vnam salutis viam esse, vt ad Regem se duci pateretur. Nam cur mori placeret? aut quod solatium cladis esset, incondito tumultu (quod Dii nefas auerterent) indigne pereunti?

His parumper vtrinque iactatis, ille æstus, ac veluti procellæ vis ponere cœpit. Nam & Archombrotus morienti Arsidæ paruit, & mitigata plebs erat, quod non tantum non contempta, sed & vicisse videbatur. Tum vero prosequuta concordiam efficacissima benignitate Timoclea, totos vtres iussit in medium proferri, prodigique veterrimum vinum; multo quoque epityro agrestes excipiens. Illi se in excubias partiti, obtinebant stationes. In Archombroti cubiculo, circa acquiescentis lectum, octo in comportatum stramen iacebant: totidem in limine cellæ in quam Timoclea secesserat. Cæteri in triclinio, aut vestibulo ædium ducebant peruigilio simillimam noctem; nisi cum temulentis somnus creperet, quo plerumque iacebant captiuis suis faciles, fallere aut nocere voluissent. Sed si fugisset Archombrotus, id in Timocleæ caput erat, omnibus Poliarchum uasisse credituris.

Cæterum extra illorum curam Arsidæ erat, quem ne-

que Poliarchum, neq; adium dominum esse constabat. Is communicato cum Timoclea consilio, in cellam a quietem processit, vnde aditus ad Poliarchum ferebat. Inde munitis cubiculi claustris, in subiectâ specum descendit, vestes quas Poliarcho mutando matrona parauerat ferens. Is vt solum Arsidadam vidit, interrogare, non sine præfagio malicæpit, cur Archombrotus cum Timoclea, non adesset. Et ille furorem rusticorum, periculumque Archombroti narrauit, ad omnia verba horienti, donec eum comperit esse incolumem. Tum vero circumposito sibi ornatu quem mittebat Timoclea, multum Arsidadam orauit, vt ad Argeniden primo mane properaret; inde ad specum cum virginis mandatis, vbi illa iussisset, fide eadem & diligenti rediturus.

Cum haud modicam noctis partem posuissent in illis sermonibus, redit in thalamum Arsidas, momentaneam quietem petiturus. Sed marcidæ voces, & stertentium rauca ebrietas, interpellauere somnum; vt denique abiecta soporis spe, risu irato malediceret ludicris militibus, excitatisque eorum præcipuis, ad regiam se inmoneret; Ipsi vbi placeret, cum Archombroto sequerentur. Iter erat duodecim millium, quo strenue confecto Aulam intrauit, cum vix pauci ex Argenidis familie uigilassent. Illa noctem turbulentis cogitationibus non sine Selenissæ horrore exegerat, quæ memor furoris pridiani, & ad omnem inquieti corporis motum pauens, surgebat subinde de strato, & quis miseræ status, quis impetus esset, anxia contemplatione quærebat. Adhuc in illis erat officiis, cum Arsidas ministro excitauit, rogauitque ad Selenissam intromitti. Rem ipsam ad ancillas detulerunt; & vna, cui licebat. reserato Argenidis thalamo, in quo Selenissæ stratum erat, adesse Arsidadam, & matronæ colloqui velle dixit. Ipsum die tempore

tempus nondum salutationibus matrum, (cum præterea sciret, charum in primis Arsidam fuisse Poliarchō) facile persuasit de rebus quæ tantopere turbabant aliquid nunciaturum aduenisse. Sed si tristitia afferebat, nefas erat scire Argenidem. Itaque Arsidam in proximum conclaue matrona duci iubet, eoque processit, vix satis interiori tunica circumducta, & vbi soli fuerunt, prior sic orsa est. Scio venire te de Poliarcho dicturum. Age modo; viuimus, Arsida, an cum illo perimus? Non tulit Arsidas diutius anum ambigere: & vero Poliarchum incolumem esse; ab eo se ad Argenidem aduenire. Turbata gaudio Selenissa præcipitem Arsidam in Argenidis thalamum trahit; cumque se apud humilem thorum reclinasset in genua, nihil circuitu vsa est, (neq; enim dandi gaudii festinatio sinebat) sed, Viuit, ô domina, inquit, valetque Poliarchus. Sponsor tuæ salutis Arsidas adest. Argenis consumptis lachrymis pene exanguis, & tunc forte cum aduenit Selenissa, doloris quoque oblita, languerat; cum repentina consolatione icta periculosius celeritate gaudii, quam antea dolore oppressa est. Vbi vero respirauit, dicere Arsidam iubens, refedit in thoro, auideque in eum intuita, cum audiret Poliarchum salutem illi dicere, effugisse inimicorum manus, & tutissimo secreto latere, ita exiliit, vt tamen nondum excusso metu subinde cogeret iurare Arsidam vera esse quæ afferret. Ille, venturum quoque Poliarchum affirmabat, si ipsa iuberet: barba capilloque alieno notos vultus condidisse; vestem quoque indutum quæ imæ sortis hominem deceret. Nec omisit de rusticorum vi dicere, qui pridianum conuiuium turbauerant; vt furere, vt mitigari cœpissent, vt amœnissimum iuuenem, & maxima in Poliarchum fide, pro ipso Poliarcho ducturi essent ad Regiam. Hæc non semel narrari Argenidi satis erat: quæ tandem ire Arsidam ad Me-

lean-

leandrum iubet, & de agrestium aduentu nunciare; non venienti Archombroto quicquam durum indignumve accideret: His curatis ad se redire; Interim quid agere, quo ire, Poliarchum præstaret, secum agituram.

Vix à secteto Argenidis dimissus Arsidas erat, cum urbem inconditi illi ex agris homines intrauere, medium Archombrotum late stipantes: Et militibus qui in statione erant, quid vellent afferrentve rogantibus, Poliarchum à se captum, ad Regem adduci retulerunt. Simul his intra mœnia recepti ad arcem venere; à qua obiectis claustris exclusi, cum sciscitaretur Eurymedes qui essent, quemve quærent, eodem errore dixerunt, ad Regem se venire tradituros Poliarchum. Hoc audito simul lætus Eurymedes, quod viueret Poliarchus, simulque de amici periculo anxius, petiit sibi Poliarchum monstrari. Illi totis manibus Archombrotum indicauerunt. At præfectus in ignoto sibi vultu non hærens, negauit eum esse quem dicerent. Iamque suspecti erant, & arma ponere iubebantur, verente Eurimede ne subornati à Lycogene venirent. Sed in Archombrotum præcipue intuens; Quæ hæc autem est fabula, inquit, ô iuuenis, aut cur te Poliarchum esse assimulas? Tum ille; Se vero neque vnquam simulasse, neque sponte hoc perductum comitatu processisse ad Regiam. Sibi errorem rusticorum fraudi esse non debere. Dum inter hos sermones sunt, interim aderat Arsidas, & imperante Meleandro omnes produxit in atrium. Ibi Cleobulus regionum consiliorum Præfectus, Regis nomine ita locutus est iam gnaris se errasse, vt Principem præstitæ fidei memorem abunde promitteret: Seruarent ad omnia animum, atque manus, quæ præterquam Diis & Regi nihil debebant. Deinde Archombrotum, vt erat imperatum, duxit ad Regem. Quem ille postquam idoneo gestu cultuque propitiavit, ita exorsus est. Absit omen (Rex) quod reus

tuos oculos primum subeo. Summum vororum fuit ad tuam regiam peruenire. Hoc consilio & patriam reliqui, & Siciliam, tanquam terrarum omnium te rectore felicissimam sequutus sum. Cæterum quamquam in conspectum tuum prodire his authoribus noluissem; non hæc tamen sine Deorum mente contigisse crediderim. Quantum intelligo, Rex, nemo tuis rebus Poliarcho addictior fuit, nemo bellica laude præstantior. Cur non gloriæ visum esse me dignum, qui eius vicem subirem? Certe ut de fortitudine concedam; ita præstabo, ne in te colendo diligentior fuerit. Nec contumax ista de Poliarcho est mentio. Accusatum quidem scio: sed adhuc indemnatam memoriam fas est apud te laudare, & tueri. Quod si armis meis, & manibus, uti placebit, intelliges viliores mihi vitam imperiis tuis esse.

Hæc & similia differente Archombroto, Meleander auidissimo vultu in eum hærebat. Iuventus, & species oris, tum luminum vigor, neque tristis aut inepta modestia, conciliabant dicentem. Utque desit loqui, Rex primum gratias egit, quod ad se diuertisset; experturum omnibus officiis, nullos sibi chariores, quam qui ab externis regionibus virtutem non debitam, natamve Siciliæ, vltro afferrent: Simul porrectam dexteram Iuveni tradit, quam ille subiecta manu excipiens, quaque licuit proprius, osculo pressit. Receptus est deinde in amplexum, (nam Rex summa de eo augurabatur) sed de genere, & patria postquam rogatus est, nihil aliud retulit, quam se natum in Africa. eoque intentius erecto Meleandri studio, haud quicquam vltius potuit ab obtinato extorqueri. Saltem cum ambiciosius rogaretur, unde illi cum Poliarcho necessitudo; gentiles, an conati; an duntaxat eos amicitia iunxisset? omnia, præter Timocleæ furtum, nihil dissimulata oratione exposuit.

Cum

Cum deinde de violentia agrestium inter iocos sermo esset, Rex ipse coniecit, præter vultum & ætatem Archombroti, peregrinum quoque cultum error suffecisse; visumque inexpertis hominibus, quia Poliarchus erat externus, eum in externa veste solere. Atqui, refert Archombrotus, non committam amplius patrii habitum vitio plecti. Addam tunicæ pallium, & transibo in mores eorum quibus hic imbuendum animum trado. Tum Rex; Imo expecta donec magis placeamus, & consuetudo insolentiam nostri cultus apud te mitigarit. Nunquidem tibi noui videmur; places tibi plenus veteri consuetudine, necdum ex animo imagine populi tui delata. Sed postquam impleuerit mentem noster aspectus, miraberis te diuersum, & ferre non poteris. Equidem memini, & cum iuuenis transirem in Africam, risisse me dispares à nobis amictus; cumque deinde illos vfu probassem, redissemque in Siciliam, non minori aspernatum fastidio patrias vestes; donec has rursus mihi patientia videndi conciliauit. Adeo nihil est iniustius quam damnare, quæ ipsi non facimus, aut vidimus; præsertim totæ gentes in illa consenserint. Cum enim ipso tempore iis placemur, apparet non vitio suo, sed ignorantie nostra, displicuisse primum visa; Et præter ea cogitandum est, congruentes suis sedibus amictus atque mores singulas gentes habere, quos & tibi insinuat genii regionis, si illum iustæ moræ experientia conceperis. Nihil te ergo, præter virtutem, aut vitium, magnopere moueat in tua gente vel extera. Velim tamen tuos ad mores atque vsus, mi hospes, hic omnia tibi procedere.

Dum hæc loquitur Meleander, & senili ambitione philosophatur, interim Arsidas haud agre ad Argenti delapsus est; laudauitque Archombrotum, qui primū cum Rege congressus, Poliarchi mentionē cum honore

re intulerat. Sed cum auidissime à virgine & alumna hæc hospitis audiretur constantia, subitus per thalamum rumor fuit, correptum Poliarchum in vinculis esse, & ad Regem deduci. Nec territa Argenis, si licet tanta de Archonibrototo imprudentibus esse sermonem, sustulit cum aliquo risu vultum, & errorem deponerent iussit; qui ad Regem erat adductus, alium à Poliarcho esse. Excepit sermonem Virginum vna, dixitque longe aliud quam quod ipsa crederet, iam afferri. Scire omnes externum iuuenem, quem rustici homines produxerant, non esse Poliarchum. iam vero certior i rumore constare, Poliarchum è specu in qua mutatis vestibus latebat, ab aliis agrestibus erutum, trahi ad Regem. Qui id nunciarent præmissos, ad aulam pervenisse. Hoc fulmine attonita Argenis, tamen vix horridius, quam aut Arsidas, aut Selenissa, contremuit. Et Selenissa quid è silentium tenebat. Sed Arsidas ad aurem Argenidis demissus; Vicit, inquit, nostras artes fortunæ malignitas. Actum est, Domina; nisi palam audebis Poliarchum defendere. Postquam specum audiui, cultusque mutatos, non dubito quin vera calamitas nuncietur. Et illa velut ultimis & lacescentibus malis robustior facta; Cum inquit, referretur de obitu Poliarchi, Arsida, res non minus solatio videbatur quam spe carere. Solis luctibus tantos luctus prosequi tunc licebat. Nunc cū vivere possit, & periturus timeatur, nunquam digna pœna defungar, nisi vel diligentia mea viuat, ve ego in illius malis consumar. Ibo ad patrem; Silentium pro crimine esset. Sciat tandem, quid debeat Poliarcho. Solatio erit, si nos perditos dii volunt, nihil omisisse virtutis ad ruinam eluctandam. Selenissa audaci consilio perterrita, verebatur Regis iram, si quæ tam diu ipsa siluerat, Argenide proficiente cognosceret. Sed nec dissuadendi locus, nec ratio erat. Omnia fortunæ credi oportuit, iam enim ad
Melecan-

Meleandrum Argenis corripuerat gradum, paucæque ex comitatu primum, vt in re improuisa, mox & ipsa sequuta est.

Rex tunc forte erat in hortis, & ipse de Poliarcho sollicitus, quem constans fama erat esse in vinculis. Miserimus senex, & nunquam quietus à fortuna. Quid diceret faceretve? Omnia aduersa, omnia in nouos dolores composita. Prope biduum erat, ex quo tanquam mortuû sic apud se defleuerat, vt perfunctus videretur officio, & culpam abluisset. Nunc de integro quæstionem facta reduxerant, malletne peccare in iuuenem, an coeuntem Siciliæ pacem in tutissima equitate rescindere. Iamque qui acerbius oderant Poliarchum, frequentes conuenerant, dicebantq; eo iuvene uiuo nihil in Sicilia firmum fore. Aderat Archombrotus, Regisque vix minus quam Poliarchi misertus, expectabat donec erumpentibus hominum studiis, posset amicos Poliarchi dignoscere. Paulo ante aduenerat Ibburranes, & cum Dunalbio paris dignitatis Antistite, qui tunc erat in aula, cogitabat de patrocinio Poliarchi. Cum certatim decedentibus cunctis subita Argenis ad Regem procedit, ita dolorem adgubernante prudentia, ne priusquam res posceret, suam causam vellet orare. Securitatem faciebat destinatus nisi vinceret interitus, oculisque in hostes Poliarchi circumlatis, acrius ipsa æmulatione accensa est. Nemo illic mediocriter Poliarcho vel infestus, vel propitius erat.

Ecce autem, dum omnes velut imperato silentio in incertos exitus animum intendunt, Eurymedes suspensis superuenit, Heraleontem manu tenens. Hunc lapsæ mentis error notissimum aulæ effecerat. Et hic, inquit, nobis est Poliarchus. Hic ab agrestibus de fuga retractus est. Tum Heraleon in genua supplex procubuit, veniam passis manibus petens. Rex iam hilarior, ecquid pec-

peccauisset rogauit; Nihil, inquit, nisi quod sum Poliar-
chus. Omnibus in risum effusis, Rex ab Eurymede pe-
tiit, hæc serio an ioco agerentur. Et Eurymedes; Cum
pro limine arcis stare, illic ut imperaueras Poliarchum,
si traderetur, excepturus, video rusticorū magnā turbam
Heraleonti circumfusam. Is qui inter illos videbatur po-
tissimus, multum suæ fidei imputabat, quod diligenter
Poliarchū vinxissent. Erat autem Poliarchus, Heraleonti.
Suppressio ego risu, quæ suū qua fœlicitate incidissent in
prædam. Qui ex nostris hominib. primi, inquit, hoc ma-
ne ad opus exiere, mirati quod iste per inuios campos a-
geret equum, nitereturque in impeditum montem, pri-
mum monere errantem, mox sequi suspectum, institue-
runt. Quippe tanquam omnes vitaret, ut in quemq; in-
ciderat, auerterebat equi vestigia, quem per tot anfractus
cum spiritus defecisset, ipse iam pedes specum in proxi-
mo nactus, præcepit in eum se abdidit. Iam ad spectacu-
um coieramus multi, & facto agmine in speluncam
concurrimus; Clamantem horrentemq; cum educere-
mus, quis esset, curve lateret, rogatus, ultro se Poliar-
chum esse professus est. Vestis erat indigna Poliarcho;
sed facile credidimus cultu mutato aufugisse. Neque
diutius, vinximus reluctantem, & ad Regem, ut vides, re-
duximus. Cum sic rusticus perorasset, laudauit fideissimos
homines, & ad suos agros demissi. Hunc autem (Rex)
ubi en sisto, quod videbitur in illius caput constitue.

Hæc loquente Eurymede, etiam tristissimis aliquem
sum is casus expresserat. Quippe Heraleontem scie-
ant affectæ mentis vitio eo prolapsus, ut vulgo se esse
Poliarchum iactaret. Solus erat qui fabulam ignoraret
Archombrotus, quem à proximis sciscitantē quid nego-
esset, Meleander ad se vocat, & de Heraleonte hæc
remorat. Quo magis hunc mirete, Archombrote, cæ-
ra ad hunc modum non desipit. Rem familiarē sobrie

curat, negotiorum meminit; in agendo, in colloquendo, non ineptus, nisi ad Poliarchum sermo flectat. Tunc quasi æstro perculsum amentia sua rapit. Se Poliarchum vocari, laudes quæ illi nomini dantur, suas esse, & in alium iniquissima ratione transferri. Plus sex menses sunt, ex quò illi mens laborat sub hac larua. forsitan & accensus in Poliarchum ignibus se quæri putauit, aufugitq; perterritus: & imperiti homines, neq; vultu, neque infania æstimata, pro eo quem se esse aiebat indignum multauerunt. **Sed** ipsum si lubet audiamus. Dic vero, Poliarche, quæ te res ad egit ad fugam? At Heraleon; Quid te autem, Rex, ut fugere me cogeres? Ex notis ignotiq; nemo fuit qui consilium latendi non laudaret. Sub hac veste quam squallidam mihi imposui, credidi fugam bene texisse. O ut numquam fuisssem Poliarchus!

Auertit se risurus Meleander, qui subita deinde naturæ humanæ miseratione cōmotus est, quam præter fortunæ iniurias, nec sufficiens tot cladibus corpus, adhuc præcipua sui parte tot mala exercerent. Aderat Regis medicus; quem Philippum appellabant. Is parum rogatus, intemperie cerebri fastidiose descripsit, quæ veluti summam mentis intactam relinqueret, partemq; duntaxat compleret amentia; quod Heraleonti accidisse multi stupebant. Sunt, inquit, in eiusmodi hominibus laxa cerebri claustra, suaque tenuitate nimis apta recipiendis imaginibus rerum quas vocamus phantasias. Has in rara illa substantia, & sua leuitate quocunque impellatur obnoxia, semel impressas, ideo delere est arduum, quia ut plurimum aliqua suauitate placent, & præterea veluti intingunt animum, non aliter quam per vehementius succedentes diuersarum rerum species in alios colores abiturum. Vix est igitur ut illa ingenia vnquam vacent; semper immodice ex irruentium cogitationum impetu aut ægra aut hilaria. Quod si in aliquem potissimum

num affectum isti homines cœperint inclinare, hunc
 illiduum habebunt in animo; hunc præsentem mentis
 oculis dulci studio alent, seu ille superbia erit, seu habendi
 cupiditas, aut impatientia ultionis, aut quicquid aliud
 turbidæ cupiditates nobis obiciunt. Ita sponte inclina-
 ti, si vis aliqua vehementior in eam partem ingruit, facie
 e perturbantur; ut quod diu esse voluerunt tandem esse
 existiment; nec iam illæ in domito & assueto animo ima-
 gines, rem ut optabilem, sed ut veram & præsentem fi-
 gurent. Vis autem hæc vehemens, vel ex crescenti habi-
 tu est, & in dies gravius premente; vel ex subito impetu,
 cui ingens & impronissus occurrat, impleatq; tanquam
 turbine lacescita ingenia. At cur, inquis, sic mentes affe-
 ctæ in totum eiusmodi tempestate non pereunt? Faciant
 ero sapissime; Sed & interdum sola illius rei contem-
 platio quæ in animo nimia fuit, peccat; Nam ut mem-
 ra iam sponte imbecillia, haud raro profluentium hu-
 morum vim sic in se deriuant, ut ex morbo nihil super-
 quod sinceras partes afflet; Sic iste Heracleon, & si
 hos non iniucundæ amentæ socios habet, consumpto
 cupiditatum vna ingenii vitio, quo aliquid nimis vel-
 cogebantur, pacatius, & propemodum sine præiudi-
 cio, res alias intuentur, intelligunt; denique humano
 ore viuunt: Ut plerisque mirum sit, quod haud insa-
 nam reliqua prudentia, aut hanc illa non perdat. Adde-
 s, subiungit Meleander, vix mortalium vlli peperisse
 cegenus insanæ. Quotusque aliquid sibi non fin-
 periculosius, stultiusque, quam se esse Poliarchum &
 c Deos non esse, hic omnia esse Deos, aut nihil volu-
 te preciosius, aut inulta numinibus facinora esse.
 uci denique Heracleontem non superant; nisi quod
 tius, aut magis ad genium vulgi furunt: eo quoque
 thymis digniores, quod excutere dementiam no-
 n, iste non potest.

Inter hæc iacebat supplex Heraleon, ab aduerso Rege ratus de supplicio suo agi; Nec defuere qui reuocarent Meleandrum ad iucundum spectaculum tam vana metuentis scenamq; ornabant, hi tanquam orarent, vt remitteret pœnam; alii proclamantes ad vindictam. Sed exhorruit Meleander ad Poliarchi memoriam, crudelis sibi visus, si eius nomini quem periisse ducebat suū crimen, adhuc superbæ fabulæ contumacia illuderet. Ergo solutum metu abire Heraleontem iussit; causatus, sat nugarum rebus seriis obstrepuisse. Nam & nunciabatur aduentare Lycogenes; quem ipse quo vultu exciperet, quibus verbis affaretur, non nihil cunctatus, tandem in cubiculum secessit, manuq; ad proximam sellā nixus, cœpit ex composito Argenidi loqui. Quippe Lycogenes paucissimis familiarium comitatus, iisque, quo fiduciam simularet, exermibus, intrauerat Magellam; non conscientia sua, sed Regis ingenio, & suorum studiis qui circa Regē erant, superbe securus. Vehi quōq; cursoris equis voluerat ad longioris pompæ siue molestiam declinandam, siue intempestiuam inuidiam. Quidam ex amicis Regiis interque eos Timonides, à Meleandro iussi, tanquam sponte ei obuiam ire, ab limine arcis ad conclaue in quo Rex erat, tumentem deduxere.

Intrat ille, haud vulgari vir specie, quam ingens fiducia augebat; visoque cum Argenide Meleandro in terram de more se demisit. Paulum inde progressus, iterata veneratione cunctantes prosequitur. Nec tum quidem Meleander vllō nutu venientem excepit, obliquos in Argenidem vultus, tanquam sermonis causa tenens. Sed vt propior Lycogenes intra pauca vestigia fuit, tum Rex subito porrectissima fronte in illum aspiciens, petenti genua dexteram dedit; addidit expetitum venisse, & cætera quæ in humanitatis pignus omitti non solent. At vero Lycogenes inter officiosa demissio-

missionis verba nihil artis omisit, quo aliorum spirituum retinens, nec vilis esset Regi, & factiosorum animis, qui multi tunc aderant, fidem faceret adhuc se duce contumaciam belli posse resurgere. Excusauit breuiter necessitatem, ut dicebat, armorum, ad quam à salutis suæ insidiatoribus esset adductus. Se vero nec fœdera, nec publicam fidem, expectaturum fuisse, nisi ut ab iisdem hostibus apud Regem tutus esset. Meleander non modo abolenda odia retulit, sed & odiorum mentionem. Postero die, in fano Palladis, Deos testes reconciliationis esse futuros. In varios deinde sermones digressi sunt, utroque potissimum lætitiā, & quæ est peruiacissima ars aularum, amorem fingente.

Eurymedes iubente Meleandro, Lycogeni suorumque præcipuis prandium eo die instruxerat; quosdam præterea vocauerat meliorum partium Optimates, in quibus & Dunalbius fuit qui quamquam exteræ gentis homo nulli Siculorum charitate in Regem cedebat. Erat ille in Deorum ministerio præcipuus; ex Sacerdotibus qui purpura vestiuntur, tantamque dignitatem ornauerat ingentibus animi bonis. Strenuus, & par negotiis; Inuenire amicitias, & colere optimus; nudis inter synceros affectibus. In tanta fœlicitate naturæ eminebat eruditionis amœnitas, omniumque Musarum consortium, quarum nullam factæ illæ ad vsum & negotia virtutes excluderant. Nec id impune fuit; Sæpe, ut solet, vlciscente fortuna in egregio viro virtutis amorem, & studium literarum. Nam & Auunculum olim Regem sacrorum habuerat, quem suos pro merito subuecturum, tam subito mimò febris eripuit, ut triumphales lucernæ rogi flammās spectauerint. Ab hac spe deiectus nouæque periculo legatus ad externos missus, pene temporum inuidiam subiit, quia gens illa subitis

motibus cœpit ardere, vt difficillimum esset in turbulenta nostra tempestate aut diuisis placere, aut ab armatis & ad sua intentis consilia exigere quæ sani dedissent. Fortissime tamen ad littus enatauit. Tuncque forte in Sicilia erat, cum isthæc agerentur; amicitia, & consilio vt illissimus Regi; Et in eius amicis eminebat Nicopompus, quem & Eurymedes ad idem prouocauit conuiuium.

Cum inter vescendum multa hilariter referrentur, & occasione nulli de apibus mentio esset, Iuuenis quidam Lycogenis nepos, Anaximander nomine, siue patruo placiturus; à quo sciebat regiam potestatem oppugnari; siue iactaturus philosophiam suam, negauit verum esse quod de apibus referunt, habere illas Regem: Sed hoc vanæ & facilis antiquitatis esse commentum, quæ & canere cygnos credidit, & formidinis opinione Leones onerauit qui in Gallos cantantes inciderent. Addebat his pleraque similia esse, quæ maiorum inexplorata authoritas pro veris tradidit famæ. Cæterum omnia animantia ductu naturæ non Regem, aut alieni superbiam imperii, sed libertatem sequi. Cum hæc ille dixisset, mox à conuiuiis cœpit vulgare agitari argumentum; Ecquod inter homines esset æquissimum imperii genus. Nec dubitauit Anaximander id præferre quo Populus, aut vero Optimates potiuntur. Curenim ex vnius hominis libidine omnia pendeant; quem si in vitia deflectit nullus metus aut pudor cohibeat, qui sæuitia, qui exemplo, altissima reipublicæ vulnera imponat; qui sic denique patria ciuibisque vtatur, tanquam sui vnius causa hæc omnia natura produxerit? Quanto vero alacrius symbola in ætarium conferuntur à populo, cum illa deinde pecunia sic plurium contilio atque fide collocatur, vt hanc quisque de priuatis adhuc suam iure existimet; quam vbi ex vnius Principis nutu in gratiosos ac

fos ac sæpe indignos improuida & crudeli liberalitate effunditur? Quid quod ad reipublicæ vſam ſe plures aptabunt, ingenia excolent, militiam aut eloquentiam ſtudioſius perſequentur, denique ſuis ciuibus ſe probabunt; vbi eorum ſuffragio ſcient eſſe parata virtuti præmia, ſummasque reipublicæ dignitates patere merentibus; quam cum illas vnius domus ac liminis ambitioſa anguſtia ita diſpenſat, vt vix vnquam ex merito, vel publicæ famæ iudicio, probis viris aut laborioſis contingant? Num præterea vni Regi tantum ſolertiæ, tantum animi ſuperelle, vt poſſit æquari tot Optimum ingenius, qui in liberis vrbibus ad publica conſilia ſolent acciri? Illos quidem & idonea ætate, & claris virtutibus diligi; tum virtutis æmulatione, & dedecoris metu, vtiliſſima quæque reipublicæ ſentire ac facere. Sæpe autem obſtrepere adulationem Regibus, sæpe indolem monitoribus non patere, ac illorum prætereâ mentes quamuis egregias atque rectas, eo ipſo corrumpi, quod vtcunque præclare ſe geſſerint, nihil eſt ſublîmîus quo in præmium rapiantur; nec ſi peccent, vllum tribunal cui reddant rationem. Nihil denique aiebat ſuauius libertate, aut quod magis cum natura conueniat. Hac autem populos frui qui legibus ſuis viuunt, qui magistratus facere ac premere poſſunt. Nec vero cum ipſe hæc dicat, ſe oblitum aut quîs ipſe ſit, aut vbi terrarum. Scire ſe ſub Rege eſſe Siciliam; & id cuique genus imperii chariſſimum eſſe debere ſub quo eſt genitus. Verum vt quibus imbecilla valetudo eſt, corpuscula quîdem ſua amare ac tueri eſt neceſſe; ſed & illis præterea licet aliorum contemplari fœlicitatem qui firmiori habitu abſunt à morbis; Ita ſe regiam dignitatem colere, cui erat naſcendi conditione obnoxius; & populorum tamen libertatem ſuſpicere, qui ſui potentes ſunt, Neque præterea ſe Meleandro iniuriam facere;

cuius virtutibus si similes utique essent ceteri reges, nihil se Regibus diuinius, aut Regno inter homines utilius crediturum.

Hæc audacter ingerentem Nicopompus non tulit. Vir erat literarum à puero amans. Sed qui solis in libris hædere cõtempserat: Adolescens reliquerat magistros; ut in Regum ac Principum aulis, tanquam in vera & liberali schola, tyrocinium poneret publicæ lucis. Ita pari ubique Musarum & negotiorum studio creuit; genere quoque ac moribus ad eiusmodi eum vitam ferentibus; & multis principum charus, ac inprimis Meleandro: cuius tunc, & cæterorum Regum causam acturus; Quid faceres, Anaximander, inquit, in populari imperio, qui hic tantam loquendi ac sentiendi libertatem usurpas? Non mehercule tam impune sub populo liceret regnum laudare quam nunc plebis aut Procerum potestatem extulisti; Ut vel inde intelligas, hic verissimam esse, illic fucatam libertatem. Nam quod ad naturam prouocas, quæ libertatis amorem animantibus ingenerat; vna persuaseris omne genus imperii abdicandum. Neque enim sub Republica minus quam sub Regno leges sunt, magistratusque, quibus obtemperes. Quæ omnia eodem modo aut conueniunt, aut abhorrent, à naturæ libertate. Si contineri sua sponte intra fines iustitiæ posset genus humanum, tunc impari omniū pietate non superuacua modo, sed iniusta essent imperia, quæ ciues iam sponte æquissimos ad inutilem seruitutem adigerent. Sed cum ex vitiis mortalium hæc fœlicitas sperari non possit, ea maxime forma regiminis ad naturam accedit, quæ homines vetat extra leges naturæ ipsius, virtutisque exerrare. Ut non intersit pluresne an pauci imperent, sed in vtro regimine sanctius ciues agant. Lulisti præterea in permiscenda populi & optimatum potestate, quæ utique diuersissima est.

est. Tu vero ad fucum & libertatis pompam, populum
 nominasti; ad utilitatis vero speciem, retulisti Optimatum
 solertiam. Atqui si respublicas intelligis in quibus
 summum populo ius est, quid prudentia illic Procerum
 possit? Cum sæpe ad imperitos, atque ignavos, populi
 leuitas deferat fasces; cum factionibus, inuidia, impe-
 tu, rapiantur vulgi studia; & plerunque fuerit ingens
 virtutis specimen, ab imperita multitudo male mul-
 ctari? Sin illuc te refers, ubi Proceres omnia possunt;
 pudet istiusmodi senatui regnum, Anaximander, post-
 habere, & multiplicato numero dominorum, augere
 seruiendi vilitatem. Nam pro vnico Rege tot heros ob-
 trudis, quot illic homines senatum constituunt. At sci-
 licet maturius inter multos, quam Rege ab vno publica
 expendentur negocia. Quasi prudentum sententiis Re-
 ges vti non soleant; & iste quem laudas Optimatum
 senatus sæpe transuersus non agatur, dum quisque pro-
 prii commodi studio laborat, vel amore in suos, vel in
 pares inuidia. Sed enim maioribus præmiis excitata
 iuuentutis industria (inquis) ad studia & labores pro-
 pelleretur; florebitque illustribus respublica ingeniis; re-
 gna vero tanquam studiis & virtutibus aduersa marce-
 bunt. Quæ autem respublica? An illa popularis? In qua
 ad seditiones, ad furorem, ad captandi populi atque fal-
 lendi consilia, aptare se solent improbæ ac factiosæ men-
 tes, adulatione, obsequio, suauitate orandi; in qua de-
 nique vix est, vt eximia ingenia, & ambitu accensa,
 nisi ad publicam perniciem emineant? Sub Optima-
 tibus vero, quid spei laboriosis illis hominibus quæ am-
 plior sub Rege non pateat? Intra certas (vt nosti) fami-
 lias atque stirpes includunt hi Proceres reipublicæ mu-
 nera atque potentiam; vt generi non virtuti seruen-
 tur dignitates, nisi forte quædam obscuræ, & quæ te
 à supercilio nobilitatis non eximant. Et hæc præterea

munera ad quæ licet peruenire, an putas in alios diuidi, quam in istorum potentum clientelas? Ne fecilicet, quam sub rege eloquentiam illic, aut virtutis alia studia; sed gratiam, sed amicitias, sed priuata obsequia, valere existimes. Pone vero tam regnum, quam rempublicam, Principum vitiis tanquam affecta valetudine laborare; vtriusque faciliora expectes ad publicam sanitatem remedia? Nimirum & Regem & ipsius vitia mors saltem de medio tollet, poteruntque à successoris indole sperari mitiora. At labem corrupti senatus non vniuscuiusque mors eluit; sed afflictæ semel mores in deteriora semper labuntur, donec publicam salutem suo casu obruerint.

Sic differente Nicopompo, timuit Lyeogenes inuidiam, quod ab suo nepote oppugnaretur ius regium. Nam & hoc inutile suis cœptis facinus erat, qui non delere sed habere sibi regnum optaret. Aliud commodius visum; quandoquidem ille sermo inciderat, arguere gentium ritum quæ vni se stirpi in hæreditatem permitterant, cæterasque extollere post singulorum obitum Regum in comitia & suffragia euntes. Et hoc quidem Lycogeni placebat argumentum; tum quod sceptro Meleandri imminens id posse se consequi tumultuaria populi electione sperabat; tum quod illic erat Dunalbias, sibi protinus ut credebat assensurus; quia in illo Antistitum collegio summos ad gradus non hæreditate, sed suffragiis itur. Sic igitur exorsus turbauit Nicopompum; Dies abeat, inquit, priusquam, Nicopompe, quæ in vtramque partem dici possunt enumeres. Nam quotusquisque Philosophorum non inuenit quæ pro Regibus vel Republica diceret? Et tecum quidem sentio, vnius imperio rem communem melius geri; Illud magis in perplexo est, an adigi populum præstet ad vnius familiæ seruitutem, an ius illi relinquere

ex omnibus ciuibus optimem deligendi. Siquidem in ea populi libertate, qui regio sanguine nascuntur, impensius rectis artibus se dederent, ceteri non ante in sceptrum maiorum quam in virtutes venire se posse propter quas illi maiores regnauerunt. Etiam populo gratias quisque Regum haberet, memorque se ab eo subiectum, moderatius ut retur credita potestate. Nunc vero quas nata maucipia, si subitus imperium, ne respicimur quidem; sin detrectamus, pro flagitio habetur. Cum deinde in infantem, in puerum, in imbecillis animi hominem, summam rerum factorum ludibrium transfert, quid hac luctuosa successione acerbius? Non expectat mehercule ciuium improbitas donec ille Rex adoleuerit; sed dum simplex & inutilis ætas superbe despicitur, eæ clades publice eueniunt, quas deinde vix multorum fœlicitas annorum sarcinerit. Tunc utique omnes regnant, populum omnes despoliant; ut nec saltem à solis calcatus Regibus contumeliæ solatium habeat ipsam peccantium dignitatem. Quod si gubernatori naus utcunque præstanti, filium rudem in successionem non sufficimus; ne quos ille seruauit iste euertat; Nec Philosophiæ scholam proximus extincto præceptori, sed sapientia simillimus excipit: Cur regnandi vnam hanc artem præceptorum plenissimam, & ex cuius erratis omnium perniciēs pendet, pueris tradimus, qui si hæreditatis iure habent ut regnent, nobis iure eodem ut pereamus relictum est? Huic quidem instituto ignosco, si putamus populos atque vrbes gratia Regum ipsorum conditis esse. Perdant n. illi quod suum est; ferantque populi illam sortem quam numina dederunt. Sin facemur hanc tuendis gentibus dignitatem esse repperitam; miror maiores non cauisse, ne ex illa peior interdum calamitas esset, quam quæ eius beneficium præuertitur. Sed hæc tibi, Dunalbi, relinquo exequendas.

Tu sanctior nobis author comprobabis eligendorum Principum morem, quem & vos in sacris comitiis iustissimo ritu seruatis.

Dunalbius in publice obloquendo semper religiosior, eo tamen deuenerat, vt assentiri Lycogeni, vel in eum disserere cogeretur. Præterea omnium oculos, & maxime Nicopompi, in se videbat esse intentos. Modeste igitur abnuens sibi placere quæ Lycogenes attulerat, tandem omnium pertinaci silentio, sic eum ad dicendum inuitantium, in hanc sententiam loquutus est. Scio te, Lycogenes, hæc philosophandi magis causa dixisse, quam quod reuera sic sentias; Nisi id forte tuæ in nos pietati dedisti, vt quia suffragiis Regem sacrorum renunciamus, author sis eum ritum vbique faciendi. Sed ne sceptri & sacerdotij iura confundas; vide quam diuersa vtriusque sit ratio. Nobis quidem cum lex vetustissimæ sanctitatis matrimonia abstulerit, quomodo infulas relinquemus liberis nostris quos tollimus nullos? Multa præterea in sacris sunt, quæ sacerdotes per se peragere non mandare aliis debent. Si igitur in pueros hoc munus successionis iura deuoluerent, quo atæ, quo templa, quo diuum illi cultus, qui profanis nec numini initiatis, committi non possunt? Ita quoque admonemur non diuitiis incumbere, aut cæteris mortalium curis; sed pro domo, pro familia, pro posteris cælum habere: neque illa nostra esse, sed Numinum, quæ à nobis duntaxat procurata ad hæredem non transeunt. Sed & vni familiæ si hæc summi sacerdotii infulæ donentur, quamdiu putas illam cogitaturam se hanc Numinibus magnitudinem debere, neque sibi sed Diis regnare? Vel Reges ac populos tantæ cognationis supercilium esse laturos, qui nulli nunc stirpi, ac pene nec homini, sed officii sanctitati, seipsos sine emulatione aut vilitatis suspicione subiiciunt? At in ciuilibus imperiis

peris quæ opulentia viribusque consistunt; quæ populo quietem præstare, & contumaciam frangere impiorum armatis legibus debent, multa sunt quæ successione utilitatem concilient, quorum præcipuum forte est ambitus Optimatum exarmandus, ne in Regni spem audeant ipsum Regem violare.

Finge enim in nobilibus & inquietis gentibus, quas cernimus hæreditario contineri imperio, hunc quem laudas electionis morem vigere; quid facturos Optimates existimas, nunc quoque vix Regum patientes? Iam hæc illis accederet sui fiducia, posse se quoque regno potiri; iam despectus in Regem, qui & ex illorum ordine fuisset, nec maiores liberos relicturus. Ast ubi fortuna regnandi stirpe in vna consenuit, Regum præteritorum reuerentia adeo viuit in posteris, ut vel cunæ puerorum in purpuram natorum tacita confessione sortis nostræ nos tangant, nec iis parere indignemur, quos priusquam lucem subeant scimus nasci ut imperet. Nec dubium grandius quiddam insinuari illis ingeniis quæ ad regnandum à puero instituuntur; siue natura hoc facit, siue disciplinæ rectitudo; aut potius Deum cura. Certe enim consuetudine honorum qui ipsis habentur obstupescit superbiæ gustus ac veluti acies; aliturque imperandi fortis illa securitas quæ ut contemni vix potest, ita nec in odium venire, quia plerumque accedit comis animus, & cum Optimatibus familiaritas, nulla præteritæ humilitatis verecundia erubescens. Altiora deinde assuescunt cogitare, regnoque tanquam liberorum suorum patrimonio cum fide incumbere. Qui vero suffragiis in hunc verticem rerum humanarum attollitur, nondum primæ immemor sortis est, in quam recidere sui hæredes possunt. Itaque à publicorum munerum sedulitate propiori cura subducitur; ut filio vel proximo cognatorum eos conciliet quorum est regnum dare; aut familiam

liam saltem tot opibus expleat, ne deinde ullus ignoret fuisse ex ea qui regnarit. Sic publica ornamenta, publicæ opes, quacunque ratione in priuatam degeruntur familiam; & quæ splendori, quæ utilitati communi vota maiorum destinauerant, instissimò errore in nescio quos lares profunduntur, eoque laborant in lucem vindicare. Nec eiusmodi Reges suis modo peccatis Remp.lædunt; sed & Optimatum erroribus, quos pernitiosa indulgentia ideo sibi deuinciunt, ut purpuram cognatis suis seruent, aut largiri immodice non vetentur; aut denique ne futurum lædant Regem (nam quis ille de tot Optimaribus incertum est) iniurias in decessoris familiam vindicaturum. Iactes nunc licet electionis prudentiam, quæ nouas identidem stirpes obtrudit malo publico saginandas. Ipsi Aquilii diuerso è genere lecti, quam sæpe Maiestatis suæ vires his proditas curis fregerunt? Inter hos ille cuius sanctiones aureas dicunt, ut filio regnum pararet, quo pretio suffragatores emit? Quo deinde sceptri incommodo cum soluendo non esset publica iis vectigalia concessit, quæ primum pignoris nomine occupata, mox isti imbecillitate vel errore regnantum in hereditatem verterunt? Multa præterea sunt, ut scitis, siue opera, siue consilia, quæ non statim ac concepta sunt, reipublicæ prosunt, sed expectant maturitatem suam, & instar frugiferarum arborum legitimo denique tempore edunt baceas. Ex his longioris spei consiliis plerumque solida regnorum salus consistit. Spernitamen, aut omitti sæpissime solent ab Rege qui non patrio, sed comitiouum iure obtinet sceptrum. Quia illis operibus inchoandis labor est ut plurimum sumptuosus; eoque suis authoribus ingrator, quod non viriditatis, nedum messis, ea ipsis voluptas est, quæ posteris Regibus olim continget. Qui autem erunt hi Reges: liberi, amici, familiares mei? In d
forte

forte ex ignotis, aut inuicis. His ego securitatis, lætitiæ, opulentiæ fundamenta stabiliam, magnis curis, & iactura ærarii, quod nunc melius in meos effuderim? Fac me velle; at hi ipsi successores forte inuidia sua inutile meum munus efficient; & opera in spem longioris utilitatis inchoata, vel negligent, vel euertent; quoniam mihi meisque temporibus erit in decus ea instituisse; ipsis autem, ut altioribus tantum, & sapientiæ nostræ custodibus, inglorius sumptus accedet. Hæc neque vano timore, neque tamen præter rerum publicarum perniciem, eiusmodi Regum animos solent ab ingentibus cæptis auertere.

Minori tamen utcumque Reipublicæ incommodo regnare electi Reges possunt, quam eligi. Nam in viuidis gentibus, subtilique & exerto ambitu feruentibus, num quicquam fore speres comitia? num largitionum armorumve immunia, ubi multi opibus, genere, animis pares, neque cedere inuicem poterunt, neque omnes regnare? Quid deinde cum in duos candidatos studia diuiduntur, amboque in regnum se asservunt, ut nescias uter vitio sit creatus? quantæ hæc turbæ? quam sæpe longissimo bello cruentæ? Ut sileam quod populus Regem facere iure assuetus, sæpe quoque eum audet attonuere iniuria. Ne vetera nunc curem; cerne Aquilium. Duo regna totidem comitijs non pridem adeptus, paulo post eorundem hominum pœnitentia excidit sceptris. Rite inauguratum negauere. Ita ferro, cladi- bus, vastitate terrarum repetendæ res fuerunt hinc in Peraphyleum alterum ex regnis ambientem, hinc in Dereficum iam alteri incumbentem, qui pro dapibus quas in mensam Aquilii ipsum ferre oportuit, fere sustulit & penum & mensam. Hæc verò nonne summa discrimina existimes, iisque peiora quibus interdum nostrorum pueritia Regum funesta est? Nam non ne-
go vel

go vel regnantum infantiam, vel tenue ingenium, ineptumque negotiis, sæpe publicis rebus nocere (quid enim sic ad hominum commoda exactum ut undequeque sit utile?) Sed hæc ipsa multo mitiori tempestate in nos voluntur, quam quæ procellæ ex comitiorum freto exæstuant.

At nec putes optimum quemque, aut maxime ad regnandum idoneum, per hæc comitia venturum ad purpuram. Quam multæ sunt factiones! Ut sæpe qui stirpe & potentia præcipuus est animi bonis delicitur; tanquam verentibus fatis, ne si summam fortunam ac mentem dent homini, Deum faciant ex mortali? Non igitur dignissimus utique erit quem Principem comitia dicent, sed aut potentissimus, aut foelicissimus; quorum vtrumque ab arte regnandi abesse multum potest. Ille viribus suis suffragia aut terrebit aut emet; ille ignavia fauorem apud eos inueniet qui sperabunt sub tali Principe ipsi regnare. Nam si denique eligentium studia atque vota sic integra fingis, ut in eo quem destinant Regem, solâ virtutem respiciant, solerterq; inueniant; si præterea candidatorum modestiam & assensum populorum hunc facis, ut præbeant obnoxias ceruices sic ad sceptrum prouecto; Addas innocentiam noui regis inter recentis fortunæ blandimenta, adeo memorem sui futuram ut nunquam conuiueat; Tunc ego ad hanc foelicitatem proclamabo, Diisque charissimas gentes credam quibus illa contigerit. Sed hæc bona sperari non possunt. Reclamant vitia hominum & toties experimenta in contrarium versa; Ut iniuria accusetur nationum sapientia quæ dedidere se vni stirpi, ex qua tranquilliora sint & magis illustria apud se imperia.

Iratissimus Lycogenes erat, destitutam à Dunalbio esse spem suam; quod tamen ne conuiuæ aduerterent, aliquot iocis, quos elegantissimos habebat, rei seriæ grauita-

uitatem mutauit; adiuuante Eurymede, cui apud se tot periculosa Philosophia argumenta iactari non placebat. Maxime de Peranhyleo, & Derefico, inter conuiuas sermo fuit; quorum in Aquilium audaciam Dunalbibus modo notauerat; Et hos quidem dissitarum tumultus gentium, plerique narrare amabant, vel audire. Sed Arsidas inter hæc, iam prouecto conuiuio facile elapsus, ad Argenidem iuit, breuiterque narrauit quam contumax Lycogenes esset in Reges. At illa de temporum iniuria breuiter quæstæ, codicillos ei tradidit perferendos Poliarcho, quibus sua mandata commiserat. Cumq; plurimum nauem, & iter, & secretum, & quicquid ad fugientis securitatem erat cõmendauisset; Tibi denique, Arsida, inquit, qui tantum hominem suis inimicis subduces, primum præmium Dii, consciusque virtutis animus persoluet, tum Poliarchus aliquando fœlicior, & si cetera abfuerint, à me saltem tuæ beneuolentiæ fructum expecta. Ille hilarior Argenidis verbis factus, & cum Archombroto deinde quæ videbantur loquutus, prona iam uespera ad Timocleæ prædium venit, cui Agrestes comperto errore tunc forte pridianos tumultus excusabant. Illa sæpius cogitans se in leges peccauisse, quam scrutatoribus abfuisse fortunam, comiter omnes habebat; si quid in posterum opus esset, animos sibi parans. Arsidæ eosdem benigne affatus est, omnibusque dilapsis, prima nocte ad Poliarchum descendit. Is mora & ægritudine æger, ut uenientem conspexit; Quid, ait, uobis placet me uiuentem sepeliri? Eripe me ab hac nocte (Arsida) & vel hostibus per mitte. Certum est non diutius ferre hunc situm. Ille gnarus quanti gaudii chartam afferret, nihil ad omnes questus; sed literas Argenidis profert, gemmamque, & manum, iubet inspicere. Confestim Poliarchus exultatione plenissimus, Ut valet, Arsida? ut meministi nostri?

nostri? Neque nomen adiecit; nam & Timoclea audiebat loquentes; Sed lino deducto, deflexit aliquantulum ne legentis affectus vultusque notarentur. Perlecta Epistola, secretum Arsidam ad se trahere cœpit; illumque consilire, satisne fidere vesti ignotæ, & ascito capillamento posset, sicque ad Argenidem ire; an tutiora sequi præstaret, & ad nauigium Messanam proficisci. Et hunc statim nauigare Arsidæ quidem placebat; sed cunctanter obstabat Poliarchus auidus videndi Argenidem, & verecunde pro amore suo pugnans: Quod ubi Arsidas sensit, exoneraturus pudorem amatoris, mutata sententia author maxime fuit ad Argenidem eundi. Quid enim facilius quam postera die templum quod omnibus patebat, intrare? Argenidem de more staturam ad aras, quibus osculum ponere nec miserrimi supplices vetantur. Obfirmato Poliarchi consilio, Timocleam aduocant; monentque sub diem Poliarcho eundum ad nauem, quæ in Italiam cum ferat (nam ad aulam proficiscendi consilium premebant.) Adiecit Poliarchus, nunquam hospitii gratiam apud se vanam fore; Vitam & quæcunque per eam homines habent, semper illi debiturum. Matrôna inter preces atque vota lachrymis manans, iam non vt hospiti tantum, sed prope modum tanquam alumno, omnis curæ, omnis sollicitudinis affectum impendebat. Multum erat ad amorem beneficium dedisse, verebaturque ne iam suum Poliarchum inclementior fortuna exciperet. Et tunc quidem flens acquieturum reliquit.

Nocte vero inter vota, & metus, anxie ducta, rediit in specum cum Arsida, attulitque frustra panis mero intincta; & ad Græci moris ientaculum adegit adhuc de somno fastidientes. Emisit deinde paulo ante Auroram cum Gelanoro Poliarchum. Et Gelanorus quidem cum Arsidæ ad uxorem litteris, Messanam profectus est.

est. Nam Messanæ Arsidas habitabat, urbem sibi à Meleandro creditam regens. Litterarum sensus erat, ut coniux instructum nauigium haberet in portu, quo ipse propediem in Italiam vteretur. Sibi necessariam Rhegium viam esse; hominem qui has litteras ferebat diligenter apud se seruaret. Se Messanæ intra quatri-duum fore. Postquam ille discessit, iam solus Poliarchus Arsidam sequebatur lente in equo præeuntem. Pedes erat, vilis amictus; & scipione non necessario utebatur; manibus quoque ne candore proderentur, diluta fuligine, in sufflauium colorem mutatis.

Peruenerunt in urbem, cum recluso iam Palladis fano Deæ copiam fecisset ædituus; necdum frequens populus commodiora ad spectandum occupauisset. Poliarchus quam licebat proxime resedit ab ara; Arsidas ad Argenidem iuit, docuitque quam religiosus cultor in templo illam maneret. Obstupuit virgo, simul periculo Poliarchi, & oblata lætitiæ sensu perculsa; signisque diligenter quæsitis, quibus mutatum agnosceret, Res, inquit, periculi plena erit, Arsida, si Rege atque Lycogene mox ad templum ituris, Poliarchus vestium furto duntaxat & capillorum celabitur. Ex tot viris qui Principes circumstabunt, neminem putas sensurū hanc fraudem? Maxime cum mutuis suspicionibus erecti, qui Regi, quique Lycogeni student, vultus omnes, & quicquid insidias tegere potest, solertissima ratione explorent. Venite iuberem huc ad arcem; sed larvam qui in statione sunt milites forte exeuterent. Pergam potius ad Parentem, moneboque, ex quo me voluit Palladi ministrare, nunquam nundinarum hunc diem, imæ plebi ad vota negatum: Cum autem sancienda mox paci, ad sacra cum Lycogene succedet, templum stipatoribus & comitibus plenum, nec capturum populi turbam nec supplicum vilioribus posse patere. Si igitur placet (ne

G 2 quid

quid de consuetudine hodie pereat) me statim ad aras processuram, vt qui de plebe volent ritu solito lustrentur; Vulgi cultu finito, ipsum melius publica sacra proeueraturum. Ita metu soluta videbo Poliarchum, commodiusque in incurioso populo nostra consilia latebunt. Probante industriam Arsida, & vt maturaret monente, puella ad Regem digreditur: Neque is minus sententiam laudauit, idonea fraude deceptus; Et illa accelerata pompa (vix dum enim horam diei secundam religiosi homines Palladi nunciauerant) inter stipatores, ministrasque, ad templum producta est.

Is autem sacrorum ordo erat, ex quo Argenis sacerdotioungebatur. Siculi nundinas ad fori conuentus, & mercatum, celebrabant. Tunc Regum edicta vulgari, tunc in fontes edicta constitui. Tempus hoc rebus, si quæ sacræ, si quæ publici ritus, datum. Confluebant in proximas vrbes ex vicinis inapalibus atque vicis, qui vel rusticis opibus abundabant, vel egebant urbanis Hæc dies constituta Palladis sacris erat, quo frequentior populus videret Argenidem; quæ quacunque per Siciliæ diuersa procederet, habebat in comitatu vates, & sacerdotum chorum: Maiores hostiæ, & cætera victimarum genera sequebantur. Cû lucebat nonus dies, si quod Mineruæ templū in proximo erat, illuc deferebatur sitaulachrum, cui honores haberi cōsueuerant: Sin minus, ex commodissima æde euocabatur qui Deus Deave habitabat, vt quia duo numina vnum templum nō capit, suo discessu commodaret Palladi fiduciarium sedem. Fores laurea redimitæ augebantur lucernis atque vitris. Signum quod ad aram colebatur, acre erat, & Deæ sua arma decentis. Strictum supercilium hinc acie oculorum, hinc casside ad mediam frontem producta, pulcherri-me horrebat. Vultus, qui virginis, sed implacidæ essent. Hastam ex auro; errantibus per metalli fulgorem radiis, quati

quati à Dea, sæpe vulgus asseruit. Ægidem quoque in parma omnibus coloribus qui serpentum squammas mutant, pictor expresserat. Vestigium veluti stantis ad pugnam, læuo pede sic porrecto, ut totum simulachrum nonnihil obliquaret in latus. Serpentis quoque specie Erichthonius erat ad pedes, spiris extremam hastam cingens. Cæterum lectas victimas, vittisque & cætero ritu, præterquam mola, mactatas, producebant ad vestibulum templi (nam iatus mitti sanguinè erat nefas.) Postquam victimis iam subiecta aqua erat, superueniebat Argenis, cultu eximia qui Principem & Sacerdotem decebat. Minori operis stolam erat induta, quæ per intextas imagines assurgens, Palladem faciebat de cerebro Iouis nasci, & in lite cum Neptuno inuenta olea triumphare. Hanc à tergo per multa volumina diffusam, ne vestigia verreret, sex virgines suspendebant. Crines Argeni dis religabat purpurea fascia, ramis oleæ impedita. Ex eadem arbore summo capiti coronam posuerant. Sic ornata, & postquam ad victimas accesserat, imposito velo caput operta, concipiebat solemnnes sacrificio præces, molaque deuota animalia conspergens, muliebri ictu in earum frontem reclinabat argenteam clauam. Vero mox ferro excipiebant victimas præcincti Sacerdotes; iugulisque suffossis, fata, & Deos in extis credebant deprehendere. Tum ingressa templum Argenis, thuribulo argenteo præferebat solitos Diis vapores; & ad aram admota, demptam suo capiti coronam ad armati signi pedes suppliciter collocabat. Thura tunc, & odores, nouo igne resecti; qui dum ex acerra dissipantur, cantu à proximis virginibus orto, quisquis ex populo sciebat, hoc carmen modulabatur.

*O pars, sed potior, tui parentis,
O Tritonia, nulla cui Dearum*

*Maternas tenera blanditias tulit;
 O virgo studiis nata virilibus,
 Sacris ipsa tuis ades,
 At vos Sicelidum chorus,
 Forti plaudite Virgini,
 Cantus addite plausibus.*

*Tu belli decus, axibus seueris
 Lethum, vim, gemitum, arma, fata, ducis,
 Stat dextra iaculum; Gorgonis aspera
 Monstris terribilis leua, dat hostibus
 Fasto viuere marmore.*

*Tu pacis Dea, pinguibusque campos
 Exornas oleis: & ipsa stamen
 Monstras, ipsa colum ducere candidis
 Quae te virginibus cunque vocauerint
 Casti thuris odoribus.*

*Tritonis cupit vnda te paludis,
 Vrbs diis hospita te vocabit Argos,
 Et Pan-^{tionis} qui colit arcibus.
 Sed tu Trinacria pronior insula,
 Huc vultus melius refer.*

*Adsis Sicania benigna genti,
 Seruatosque diu tuere Reges.
 Nobis, Diua, semel cum bona veneris,
 Optamus merita saepius, & nouas
 Lati reddere gratias.*

*At vos Sicelidum chorus
 Forti plaudite Virgini.
 Cantus addite plausibus.*

Sequebantur omnium vota, quibus palam incolumitas
 perebatur Principibus; addebant innoxios caeli haustus,
 nec fallentem Agricolas humum. Occultis precibus
 priuata familiae commoda quisque optabat. Tunc vero
 ad dexterum latus ara, in altiori sede Argenis quiescens,
 vitra-

virtutum manu ramum tenebat, quem vndis lustralibus rorantem modico victimæ cruore asperferant, credebantque efficacis esse tutelæ, si fronti orique esset impositus. Stabat in armis circa virginem satellitum duplex ordo, ad eam ituris semitam aperiens quæ vix binos capere posset, ne tumultu, & imperitorum rixis, aut ara aut Argenis pulsaretur. Sic admissi, ad illius pedes prolabebantur, abibantque breuiter ramo tacti. Nulli de plebe exclusi; pluresque Argenis quam Pallas acciebat ad sacrum.

Quo igitur die Arsidas Poliarchum adduxit; parata erant sacra in veteri templo, quod Magellani habebant Palladi nuncupatum. Et Argenis maturius, tanquam dimittendo populo priusquã cum Lycogene Meleander adesset, re vera ut extra periculum Poliarchum aspiceret, descendit ex arce. Cumque pro foribus templi tactas victimas reliquisset inter decollantium manus, & in Deæ limine thuribulū sumpsisset; iam tunc quidem inquieto animi tumultu completa, peruenit ad locum, in quo, Arsidæ docente, sciebat sedere Poliarchū. Hunc vero postquam vidit, in ignobili veste, & genis alienis, misabilia in se lumina figentē; adeo ira & pietate accensa est, ut pene sacri ratio amenti excideret. Vt cunque; tamen perrexit ad aram, ibique in Deæ signum intuens, interim dum cæteri solemne carmen celebrant, arcæ nos gemitus effudit. Testabatur cælestium fidem. Innocentiam suam, candorem, pietatem, tacita exprobratione ingererat scientibus. Nunc si se adiutam vellent, auxilio esse tempus. Si hæc mortalia curant reguntve, cur non virtutibus precium erat? cur nec à se, nec à Poliarcho violati sæuebant? Scire illos quam non fœdo amore, virginique pudendo, in tanto viro hæsisset. Si per iura naturæ licuisset, optaturum hunc fratrem fuisse. Adeste saltem fugienti, inquit, & si quid durum in vtrumque paratis,

ris, illo incolumi omnia in meum caput citate. Ab his precibus, quamquā verissimo affectu flagrabant, subito cogitationum ætū auersa est. & nunc sui, nunc sponsi miserebatur. tum in Lycogenem inexpiabilis odii rabies. & quoties occurrebat nec insontem patrem esse, qui tam facilis in Poliarchi annuisset perniciem, ab hac mente refugiens quæ periclitabatur pietatem violare, redibat ad Deos, stupensque, & inter mutos dolores attonita, plus illos suis malis quam votis exorabat. Fletum tamen in potestate habuit, pudore intempestiuos in publico luctus vetante; forte etiam quia erat calamitatis maior moles, quam ut iret in lachrymas.

Neque tunc minus ægritudinis aut tumultus in Poliarcho erat. Relinquendæ dulcissimæ sedes; aufugendum veluti perduelli. Quam non generi, quam non animo conueniebat hæc fortuna! Iam quæ oblectamenta fuerant, lacerabant diductum doloribus pectus. Omnes Argenidis virtutes, omnes dotes, redibant in mentem; etiam quæcunq; exigua esse crediderat, tunc augustiori specie, quia erant amittenda, cogitationem implebant. Inter tot mala, nihil molestius visum, quam quod Argenidi doloris causa esset; Nec leuior metus repugnantem animum lente subibat, ne sacramenta amicitiae inter ipsum & virginem concepta tempore & absentia deleterentur; essetque, aliquid quod Argenidi charum deberet odisse. Simul in iram versus, cogitabat Siciliam armis repetere. Simul Argenidem in patre aut patria lædere verebatur, & iracundia dolori confusa, per varios affectus nunc stupebat, nunc errabat,

Inter hos animi motus, decantata ter carmina publice voci finem fecerunt; conseditq; Argenis non procul ab ara, sacrum ramum venientibus protendens. Selenissa, virginumque delectæ, à tergo sedentis constiterant, Eurymedes, atque Eristhenes, longe diuersum par, erant
ad la-

ad latera : Ab illis milites ad testudinem templi porrexerant geminum ordinem, definiebantque viam processuris ad virginem. Eurymedes cum in Argenidis vultu crebros motus notauisset, submissus ad aurem, rogauit ecquid ipsi male esset. Vritur colloquentis commoditate virgo, ad illum vtique vultu conuerso, quoties nimius dolor exundabat in ora. Vulgo digesto, pene vltimus restabat Poliarchus, qui ad lustralem ramum accederet. Et animus & vestigia deerant processuro: vicissimque à frigente, & pene inutili puella, expectabatur. O amantium insana consilia ! Tanquam fugitium gaudium percepturi, ad hanc breuis mutique congressus audaciam deuenerant; iamque piget irritati doloris, simulque periculi, multo acrius deuoturos suam sortem, nisi sic dolere licuisset. Demum miser, nec iam frustra innixus scipioni, promouit ad Argenidem gradus, acciditque ad genua: & tanquam vota conciperet, Vale, inquit, castissima Sacerdos; meminervis Palladem tuam abire semper tuam, ô virgo; sed si patieris, non sine patrio fulmine redituram. Intellexit miserrima virgo; nec aliquid ausa referre tamen mœstis oculis in eum breuiter fixis efficacius omni voce loquuta est. Sed ab illius pedibus abire non sustinebat Poliarchus; siue illum obliuio sui ceperat in tantæ calamitatis caligine; siue sentiebat poplites erraturos: Cœperatque vereri Selenissa, ne ille intempestiua mora fabulam proderet; Cum Eurymedes hominem ratus ad Argenidis pedes ignara rusticitate consistere, virga quam dextera tenebat grandem ictum procumbentis lateri non sine risu inflixit, iussitque abscedere. Poliarchus inter paucos. Eurymedi charus erat, & hanc iniuriam non ob odio vlllo, sed vestibus suis factam sciebat à nesciente quem caderet; consurrexitque propere suo quoque iudicio merito castigatus. At non Argenis

tam composito animo ictum aspexerat. ægte pudore prohibita, ne Eurymedem ab oculis iuberet abire; Mox discedentem Poliarchum qua licuit oculis sequuta, opportune Arsidam in limine templi videt, vt coniici potuit, viam fugienti præeuntem. Quippe ille gratulatus suo Regi, quod à bello quies esset, simulauerat necessitatem sibi oblatam traiciendi in Italiam ad soceram: Impetrata Regis pace, templum Palladis petit, cernitq; venientem ab ara Poliarchum. tum paululum cum eo sedens, monet per infrequentem portam abire ab oppido; Viam quæ Messanam tendit tenere, donec secundo miliari in dumetis quæ occurrunt lateret; se postquam loquutus Argenidi esset, confestim assequuturum.

Interim Meleander ad Argenidem misit, qui popularis sacri solemnia iuberet maturari. Tempus enim in multum diei precedere: dandum sibi & Lycogeni templum esse. Illa apud se non erat, stimulisque quos credebatur constantia sua domitos, iam sensim concedebat. Regitamen renunciari iussit, peracta quæ pertinebant ad populum. Destinata sacrificia, cum placeret, obire illum posse. Ingens pompa, & præ decore Meleandri, atque Lycogenis, in Regiæ vestibulo stabat, manebatque ad templum prodituros. Ipse Lycogenes in Meleandri thalamo erat, specie officii, varios, ac plerumque non serios, cum Rege sermones instituens. Vbi maturum fuit, Meleander in Regio cultu, pallioque purpureo, manu tenens insigne maiestatis, ad stipatores processit. Proximus antecedebat Lycogenes, cuius latus de Regis imperio tegebat Archombrotus. Ante hos ibant quorum magistratus eminebat, aut gratia. Ingens egregiæ iuuentutis numerus inchoauerat pompam. Ne populum quidem satis viatores arcebant, spectandi auidum, maximeq; qua prohibebatur ruentem. Præter regium,
assue-

affuetumque imperio nomen, ipsa senectus, vultusque lenissimianimi index, & suo fastigio digna maiestas, omnes in Meleandrum conuerterat. Neque tantum quibus incorrupta in eum fides erat, hoc conspectu mouebantur; sed etiam ex inimicis illi quos errasse potius diceres quam peccasse: ut is dies haud poenitendus Regi processerit, in quo hos dolor, illos pudor incescit, quod ad hæc fœdera adigeretur. Ergo Lycogeni Rex iurabit? Ergo ad necessitatem fœderum cum ciue descendet? Et hæc publice, hæc tanquam legitima, populum testem habere? Quid amplius externum Principem, parem æmulum, iusto bello esse facturum? Quibus autem altior sensus, aut spe vel metu sagatior erat, vltius cogitationem mittebant; neque vero colendum illum diem, tanquam pacem relaturum: sæuiores restare; nec futurum stabile quod coactus Rex cum ciue pepigisset. Nam Principes, quod à se iniuria extortum est, alia iniuria sæpe repetere. Aut itaque Regem, ubi licebit, illius facinoris vindicem fore, aut cessantem iri à Lycogene oppressum. Forte Senex, in aula educatus, interroganti sodali, quid vnquam humanius vidisset Regis vultu, ita respondit ut vox ad Regem perueniret; Humaniores dicerem, commilito, nisi sibi crudelis illa humanitate esset. Cum hanc vocem Meleander accepisset, à fidissimo homine missam, iam antea perturbatus, & in eos sermones cogitatione hærens quos de successione Regum, hesternò apud Eurymedem conuiuio, audiuerat à Lycogene esse iactatos; sic offendit in saxum quod aliquantulum eminebat, ut in terram manus affligeret. Subitus spectantium clamor terrorem late dedit. Proximi ad subleuandum Principem concurrerunt. Qui longius stabant, ipsa ignorance pauidius concitabantur, donec constitit fortuitum & lenem lapsum esse. ipse excusauit risu casum: Multum enim se telluri debere, quæ Principem venerata, cum

ta, cum exurgere non posset, eum deduxit ad oscula. Hanc, ut suam, libenter se amplecti. Triste tamen aut lætum singulis omen fuit, ut quisque Lycogeni vel Regi studebat. Nam quid eo portendi, quod stratus Rex ad Lycogenis pedes erat? quod procubuerat tanquam victima, ipse ad sacrificandum paratus? quam leui momento, quam subito fuisse euersum?

Dum hæc cogitant, iam in arcam primi peruenerant, in qua hostiæ erant redimitæ vitris insignibus, præcinctiq; ministri expectabant, donec Argenis legitimis verbis ad munera Deos vocaret. At illa magis magisque superuenienti dolore incitata, in secreto templi loco, cæteris paulum iussis abscedere, ita secum loquebatur. Quid tu autem calamitosa Argenis? quid tu præstantissimo viro malorum omnium causa? quid vidisti; aut in quæ supplicia duras? Poliarchum abire: triumphare Lycogenem? Pati hoc potes? ô regia virgo, ô sceptro destinata! Si te Principem meministi, cur non Poliarchum hic asseris? si sponsam, quid ille solus fugit? Ecce autem, restabat ad fata ut pro Feciali esses tuo parenti atque Lycogeni firmantibus pacem; pacem, ô Dii, quæ sanxerunt Poliarchi discrimine. Tu deinde qua fronte, non dicam in Poliarchum inspicies, sed loqueris cum absente, sed audebis meminisse virtutum, vultusque, atque verba, ad animum secreta cogitatione arcessere? At pietas in parentem; at publica regni salus hoc iubet. Quæ autem in patrem impietas si inauspicatum scelus refugero? aut quid mihi cum regno, si mori decreui? Sed nec timiditate semper regnorum salus constat. Forsitan audacia mea corrigam quæ pater mansuetudine peccauit. Sed, quid ages? discrimen nunc apperit, obruetque imparatam. En genitor, en Lycogenes adest. Poscor ad sacra. Si scelera tæpaci abnuo ministrare, quæ verba mihi erunt, quæ publice ad patrem argumenta?

Sic

Sic dicebat; nec iam mœsta, sed concepto furore augustior, graues oculos huc & illuc ferebat; cum subiere hæc vltima verba abeuntis Poliarchi, meminisset Palladem suam abesse & cum fulmine posse redire. Certe, inquit, abiit mea Pallas, quid frustra hic morer? profanæ sunt preces; destitutum numine templum. Nihil consultius quam vt vaticinari me similem, vetariq; à Dea, vltra his sacris incumbere. Sic effugiam facinus huius pacis conciliandæ, & ingentibus deinde consiliis liberius vacabo. Cum illud placuisset, vt erat fœlicissimi ingenii, & tunc maxime concitati, cœpit orationem parare, qualem fatidici habent. Vultus atque oculos, vbi furori indulisset quem suggerebat discessus Poliarchi, sciebat suo ardore mœdaciū optime adumbraturos. In his cogitationib. hærentem adiere, qui monerent eam dicendis victimis expectari. Adest enim Regem, & silentium per præconem imperatum. Hilarior virgo erat, postquā consilium animo federat, cui acquiesceret. Ergo se iturā respondit; animumq; simul & gressus ad destinatam fabulam comparauit. Iamque hinc Rex, inde Lycogenes, mediam hostiam habebant. Circumfusi Optimates diuersissimas mentes sub vno componebant silentio. Populus cuneos vnde quaq; stipauerat; & destinatū sacris ambitum, ægre appositi milites tuebantur. Sed pro monstro fuit Argenis, vbi primum à templo egressa, variantibus oculis, comisque per horrorem iactatis, sua vestigia turbauit. Furentis species erat, quæ motus Deorum, nondum animo bene conceptos, prima ægritudine eluctaretur. Meleander in primis obriguit; Qui casus, quæ Furia, quisve Deorum filiam sic vrgeret. Ea autem aliquanto leucrius rotatis luminibus orationem exorsa est, non in carmina quidem conditam (nec tam subito licebat) sed tamen ab humana consuetudine in diuinos sermones vergentem, vt hanc facile fuerit Nicopompo,
non

non multis immutatis, in versus sic cogere.

*Cur fugis ô, sedesque tuas sanctissima linqvis ?
En mea Pallas abit: video currumque volentem
Auerſamque Deam. Proh dira audacia nobis !
Exilio damnata fugit. Quid thurea flammis
Dona feram, caſique greges altaria tinent ?
Me mage Diua rape, & volucris per nubila tractu
Siſte ferens, queiſcunq; tibi placet ire ſub aſtris.
Arma tamen quatis arma minax, procul Ægidis auro
Haſta incuſſa ſonat : redeunt per inane tumultus,
Sæuaque proſciſſo dirum rubet orbita cœlo.
Parce iſtis, ô Diua, minis. Neu vindice ferro
Bella para, patrios neu corripi nubibus ignes.
Heu Furia ! quo fata cadent ? Quid ponere templa
Iuuit, & auratis atrollere limina ſaxis,
Si placet hoc audere nefas: ſi bella mouemus
Celitibus, Numenque ſuis prohibemus ab aris ?*

Postquam his ſimilia vaticinantis vultu profudit, muta-
ta in eiulatus, maxime impleuit ſpeciem diuino tumultu
correptæ. Et in illam quidem omnium oculos ſtupor de-
fixerat : Sed præcipua Meleandri cura erat, reuoluentis
quæ in oraculi modum edita erant ; Iuſſam Palladem
exulare, abeuntem Deam minari, deniq; piaculum eſſe
commiſſum. Hæc quo minus capiebat, eo frigidior ani-
mum metus inceſſerat. At Argenis, velut effuſa vi ſpiri-
tus qui intra præcordia ad vaticinium ſæuierat, omiſſis
infulis, quas ademit de capite, ſupplex acceſſit ad patrē,
rogauitq; vt ſibi abſtinere ab iis ſacris liceret. Pudere n.
ſe furoris inaſſueti ; nec conſpectum populi tam ſubito
ferre. Hærebat Rex tot ominibus æger, & præter cætera
metuens, ne Lycogeni in ſuſpicionem veniret, quaſi hæc
monſtra turbandis fœderib. ipſe ex composito finxiſſet.
Virgo autem inter ſilentium patris elapſa, deducenſibus
eam aſſuetis cuſtodie ſuæ militibus, conceſſit ad regiam.

Arſi-

Arfidasque tanquam officii causa sequutus, acceptis ad Poliarchum mandatis, statim arge digressus est.

Fremitus interim, & mox liberius murmur in territa plebe. Alii pacem aiebant præsentissimo Numine improbatam; alii ad venturas Siciliæ clades referebant prodigium. Pergere quidam ad sacra ministros iuebant, & quicquid id erat expiare; Sententiam ferebant promptissime, qui minime consulebantur; Sed maxime eminebat vox, Fecialem vocantium. Nam ut Siculis Græcos mores sua origo tradiderat; sic vicina Italiæ insinuauerat multos ritus; in quibus & Fecialium tota religio. Igitur Meleander, sedaturus pugnantium vota, Nihil interest, inquit, Palladisne an Iouis auspiciis firmentur, de quibus bona fide inter viros conuenit. Ades Fecialis Siculorum, & legitimos fœderum ritus obi. Fecialis in veste prætexta longum carmen recitauit, quo Diræ in fœdistragos continebantur. Cæsa inde hostia fuit, cuius exta Rex simul, & Lycogenes tenuerunt. Ab hoc sacro intrauerunt in templum, aramq; & puluinar tangentes, rursus fidem obligarunt numinibus. His peractis, se ad regiam pompa conuertit. Sed nec plausus populi sequebatur; nec gratulantibus amicis synceri vultus erant. Rex tamen, ut oportuit, animi dolore fraudato, & ad hilaritatis indicia versus, eo die publicum conuiuium iniit, ludosq; proximo die inspexit; in quibus poeta soccis egit, retulitque facetos de populo iocos. Regia enim & tragica, edi illo tempore non placebat. Per multos hosce dies, vtriusque amici, à Rege & Lycogene moniti, non modo abstinere rixa; sed & frequentibus mutuisque epulis, securitatis & lætitiæ laruam auxerunt. Nam & Argenis, quæ simulatione morbi iacuerat, in publicum prodiit, postquam Arfidas literis significauit, se suumque vectorem, incolumes Italiam tenuisse.

IOANNIS
BARCLAI
ARGENIS.

LIBER II.

POliarchum ex Sicilia exegisse, visa Lycogeni ingens de Meleandro victoria: Quippe acer iuuenis, maturusq; consilio, sui genii magnitudine regias partes extulerat, & facilia factiosis scelera erant hoc extincto, vel saltem absente. Mortis enim ipsius opinio diu non constitit; sed siue res suspecta tantum fuit, siue à consciis edita, non obscure Arsidias iactabatut, illi cum nauigio salutem obtulisse. Et hæc prima Lycogenis in Regem criminatio; cum per homines subornatos, in populum spargeret, Meleandro fluxam fidem fuisse & Rege indignam. Quippe illius iussu legatos à Poliarcho cæsos, & reum clam exemptum supplicio; iamque securum in Italia, forte ad paria facinora, præstari. Hæc modeste Lycogenes, & tantum apud eos quibus inuisus Meleander: Sed clientes licentius infamiam Regis vrgebant. Nouis enim motibus materia quærebatur; Nec deerant qui hæc tumultuandi initia ad Meleandrum deferrent. Ille

con-

consulto in pristinae lenitatis specie perseverabat; ut quæ
 incuriæ imago res antea eius afflixerat, iam imponeret
 inimicis. Accendebat eius animum, præter facinora Ly-
 cogenis, periculumque fortunarum, virilis in Argente
 constantia: Apud quam cum quereretur, quod sacrificiū
 destituisset, fecissetque suspicioni locum, quæsitæ ratio-
 nis qua fœdera turbarentur; Si quid hic (retulit ipsa)
 peccatum est, iustius erit de Numinibus te queri. Stimu-
 los ego nec recusare, Domine, potui, nec tenere. Cæterū
 plures sunt qui mirentur te iniisse pacem, quā me Deosq;
 ab ea refugisse. Ignosce libertati, quam mihi bonitas tua
 facit: Forte melius esset inter strenua opera semel perire,
 quam tot iniuriarum patientes regnare precario. Rex
 indole supra muliebrem erecta permotus, diu pensatæ
 severitatis consilium exequi statuit, Cui rei conducebat,
 Epeircten, siue bello, siue fugæ, aptissimam sedem, incol-
 lere; in quam pridem quæ utrique fortunæ conuenie-
 bant dissimulata ratione conuexerat.

Epeircte in Panormitanorum finibus mons est, ali-
 quot millium ambitum amplexus. Imæ radices abscissis
 præruptisque rupibus attolluntur; Mox ubi per inacces-
 sas cautes mons in modicum tumorem excreuit, paula-
 tim faciliora latera acclinat, donec ad verticem perue-
 nias haud modica planicie æquatum: in qua & tumulus
 commode eminet, tanquam à natura productus in ar-
 cem. Illud iugum munitionibus Reges firmaverant:
 Reliquus montis vertex iusto oppido, sparsisque præ-
 terea, & amœnis ædificiis incolebatur. Quo latere ad
 mare mons pertinet, capax omnis nauigii portus sese
 inter saxa insinuauerat, laxo aditu, aqua præalta, & pro-
 pter montis amplexum, à procellis secura. Huic portui
 oppidum tam opportune imminebat, ut iis inuitis à qui-
 bus obtinebatur, nec subire naues possent, neq; arcta se-
 mita teneri, quæ à mari ducebat ad iugum. Qua vero in-

teriora insulæ mons spectat, duobus duntaxat callibus
ascendi tunc poterat, iisque pari modo impeditis. Ingens
quoque leuamen Epeiræten colentibus, quod quacun-
que intermittunt ædificia, vberissimi pecoribus. pastus nascun-
tur. Et ut hunc situm, beneficium Deorum putarent, ef-
fecerat copia fontium, & innoxius aer, in quo nulla ve-
neno infesta animalia vivebant. In limine callis qui sur-
gebat à portu, Ceteris signum, cum spicea corona, & ser-
pentum volucris iugo; religionem offerebat intrantibus;
ne in salutato numine progredierentur, vel saxum negli-
gerent, quod rudibus literis Deam loqui in hunc mo-
dum faciebat.

*Si mihi qua curuo Nereus vehit aquora cinctu,
Omnis humus fruges, atque omnis mitia debes
Iura locus, vetulique fero nemoralia ritui
Pabula Chaoniis miseros decerpere ramis:
His saltem ô cuncta meritis concedite gentes,
Sicario sim tuta solo. Reuerentia nostri
Adsit, & has nullus surgat populator ad oras.
Namque mihi hæc sedes; hæc satis dedita tellus.
Hæc placet. Exerti tantum ferat arma coloni
Pingue solum, & duro tantum de vomere vulnus.
Haud iniusta precor. Si quis tamen impia contra
Signa feret; mæne ille grauem, me sentiet hostem.
Ipsa facies; ipsa arma feram, cognataque iunges
Mecum omnis Natura manus. Saturnia proles
De Ioue sum mater; fraternos cærule natus
Vnda timet, nigroque gener capit omnia mundo.*

Meleander multo ante assueuerat illuc diuertere, quali
pulchritudinē loci sequutus; venationū quoque simulato
amore quas vicina regio ferebat: Fidissimi militū in præ-
sidio erant: & ne si cæptis fortuna abfuisset, etiam inter-
cideret fuga, vario prætexu, regiarum triternium partē
ad stationem applicuit. Captatis quoque temporibus;
quic-

quicquid olim cumulauerant Reges, in eam arcem delatum est. Vis magna gemmarum: coralliorum multiplices rami, quos ex vicino mari petierant. Exoticam purpuram per aliquot sæcula coactam pinguis murex suo fulgori seruauerat. Vasa aurea atq; argentea, quorū pauca recentiartificio nitebant: iudia plura, impensius in vetustatis reuerentiā colebantur. Signatæ pecuniæ ingens modus non erat, per liberalitatem Principis exhausto ærario, quam denique futuri coniectura minuerat.

Rex vni Argenidi consilia aperuit; sibi regiæ dignitatis vltionem in animo esse: Si simul Lycogenes & factioforum præcipui, varia negotiorum specie cogi possent ad regiam, (iam enim in diuersa secesserant) omnibus se iudices, & supplicia daturum. Huic rei Epeiræten esse idoneam, vnde & vicina regio teneretur, & in potestate maria essent. Forsitan, inquit, violenta consilia reliquos frangent, qui meæ clementiæ fiducia peccant. Sin resurgent sæuius bella, consiliumque euentus destituet; relinquam ingratisimum solum, tecumq; ditritias triremibus imponens nauigabo in Africam. Neq; enim illic defunt qui fugientem excipiant: Et aut ego tantus natus, aut tu in annis eiusmodi clade indignis, fortunam placabimus. Si ea calamitas incidet, solam Epeiræten commendabo Eurymedi: Hanc cum delecta manu ad extremum propugnet. Interim nobis (gnata) pœnas dabit Sicilia, grauib; inter ipsos coniuratos odiis lacerata; vulgusque errore discussio, quid illi sint, & quid fuerimus, tristissima æstimatione pensabit. Quippe nec in diuidendis facinoris præmiis vnquam conuenient, nec Lycogeni omnes accedent. Multi enim me percelli, non cuerti, desiderant. Sic inter se commissi, pars ad nos respicient: & reditus noster forte illorum beneficium erit, quorum scelere pulsi fugerimus. Tu interim, Argenis, in arcem concede; Vereor enim ne bellum

improviso aut accipi aut inferri oporteat. Vnum vide, ne in tuam familiaritatem ignotæ fidei mulieres admittas. Satis est, in ea gnata, prodicione virorum nos lædi.

Ad hæc Argenis gratulata fortissimum consilium Patri, & hortata nouo bello experiri fortunam, adiecit se hætenus cum fide curasse, ne ignoti ingenii mulieribus sua familiaritas pateret. Sed postquam digressi sunt, cogitare acriter cœpit, à qua muliere timendum Rex monstrasset : quæve secum omnino viueret ipsi inuisa. Statimque consuluit Selenissam, ignara illam esse, quæ Timocleam Regi suspectam occultissima fraude effecerat. Et tunc quidem callidissima anus, quamquam læta suas artes procedere, perfidiose apud Argenidem simulauit mirari se quis ad has curas impulsisset Meleandrum. Causa autem cur arcanis consiliis Timocleam petiisset, hæc erat. Argenidem illius officiis in Poliarchum senserat esse captam; verebaturque ne iucundissima nouitate Matrōna veteres amicitias anteiret. Ergo inuidiæ curis grauis, ad familiaria in aulis flagitia & odia se conuertit. Nihil tamen aperte in Timocleam loquuta est. Ars enim & causa perierat, si deprehenderet Argenis fraudis ingenium. Sciebatque præterea, se mulieri graniorem hostem fore, si eam odisse non sciretur. Varia itaque ingerebat, quibus consultiissimum esse probaret vt Argenis beneficium in eam aut omitteret, aut differret. Visne, inquiebat, scire Timocleam hæc præmia esse occultati Poliarchi? visne secretæ inter te & illum fidei pignora in plures emanare? Solertius me castor feceris, si tanquam tuo opte ingenio illi mediocriter fauebis; vt dari non referri beneficium credat. Sit vero suæ domi. Non careret suspitione, illa tuæ familiæ accessio. Finge enim (quod & Superi faxint) nunquam in vulgus periculose emanaturum, ab ipsa Poliarchum esse seruatum: At quid iste hospes Archombrotus? Scit
quan-

quantum de eo sit merita; & præmia tam subito scilicet à re solui non sentiet?

His, & pluribus, sibi verius quam alumnæ cauebat Selenissa; rata actum de gratiæ quo eminebat fastigio, si præter se alia esset cui nihil fileretur. Sed tam commode, tantoque circuitu peccabat, ut videretur ynam Argenidem curare: Assiduum & exitiabile Principibus malum, apud quos gratiosi prætextui iuandi aut monendi, satiant inuidiam, & interdum æmulos laudibus attollunt, ut maligna deinde inferentibus sit pronior fides. Ergo & Selenissa suspiciones secreto ornauerat, quæ in Timocleam Regi allapsæ sunt; Hanc olim fauisse Lycogeni & adhuc incertam fide esse; tamen ab incauta Argenide amari. Rursusque apud Argenidem eiusdem matronæ laudes, & merita, miscebat imagine periculi, quod in ea subuehenda timendum videbatur. Et quoniam partim vera monebat, effectum est, ut vix melius ab Argenide Timoclææ esset, nisi quod interdum, ut solebat, venienti, familiarius se præbebat, augebatque recedentem aliquot donis, liberalitatis occasione utique semper apte quæsitæ.

Inter hos dies Argenis, ut erat imperatum, comitante Ibburrane, qui tunc forte negotiorum causa in regia erat, Epeircten profecta est. Nec multo post Meleander cum in idem oppidum se conferret, ingens vitæ periculum adiuit, siue suorum fraude, siue fatorum consilio, gratiam & fauorem Archomproto quærentium. Lacus erat passuum non plus mille in ambitu; placidis quidem & facilibus ripis, sed aqua deinde præalta, & instabili fundo. Ad illum Regis auriga declinauit tanquam via magis aprica ducturus. Frequentia curruū qui illic quotidie agebantur, multis orbitis notabilis, ne quid timeretur effecerat; cum ecce Regis equi seu sponte consternati, seu culicum palustrium stimulis

acti, aut denique prodicione ductoris, quassatis atque iubis, & periculose arrecti; viam in lacum præcipitant; omnibus quidem qui in comitatu erant pauidissima vociferatione certantibus: sed pauci ferebant auxilium; siue intempestiuo meru sibi cauebant, siue subiti atrocitas periculi vires torpentibus eripuit. Inter illos qui ruentem per devia currum cum fide sequebantur, nemo Archombroti celeritatem æquauit. Nunc aurigam ille monere ut acrius equis oblisteret, nunc Regem ut ab curru in aquas desiliret nondum hominis mensuram æquantes. Ferebatur interim currus, primaque iam rotas altior aqua suppresserat. Tum vero Archombrotus virile facinus ausus, quia impeditus fluctibus equus tardius eum vehebat, se in lacum pedes misit. Ad vicinum deinde currum præcipitans, volentem Meleandrum arrepta pone veste tam mature detraxit, ut eodem ferme momento lacus subita voragine desidens, totos cum vehiculo equos absorpserit. Archombrotum Regis pondus in se à curru collabentis afflixerat; tum ex pingui argilla lubricum fundum, & ipsius aquæ instabilis moles quæ perueniebat ad humeros, Nec minus Rex laborabat sua vestigia obfirmare. Ita luctantibus similimi inter se inuicem hærebant; cum iam prope cedentes incumbentibus undis celerrimi amicorum eripiunt.

Vbi ad ripam Meleander peruenit, tanti quod euaserat periculi horridior imago tum suo tum suorum animo insedit. Illud præcipue horrorem augebat, quod imperitus natandi certissime periisset, nisi Archombrotus contempta salute veluti in se auertisset periculum; quem ubi & natandi rudem esse compertum est, cœpere utique omnes impensius mirari hunc in Regis discrimine adeo vilem sibi fuisse, iuuenem, externum, non beneficio, non lege obligatum; cum tot, pro pudor! gentiles & obnoxii cessassent. Præcipue Regem,
ut de-

ut debuit, hoc beneficium permouit. Cupide illum amplexus erubescens ad suas laudes tenebat, & iam antea tanta indole ad amandum compulsus, gaudebat hoc casu potestatem esse factam eum sibi intima nec inuidiosa familiaritate iuugendi. Interim Regis auriga elapsus fluctibus vultu horrenti ad ripam tendebat, cum Eristhenes diu ante verbis in eum bacchatus, gladium strinxit, & tanquam Regis periculum vindicaturus, improuiso omnibus ictu excipit infœlicem. Confossus ille ruit in aquas, magno quidem iuuentutis quæ aderat plausu. At non illa consultioribus placuerunt. Si non enim hæc aurigæ culpa contigerant, cur miser tam cruenta mulctabatur? Sin noxam meruerat, cur non habita quæstione, non editis consciis, facili morte eripiebatur suppliciiis? An vnus denique Eristhenes Regem amabat, tam properæ ultionis minister? Lapsi inde animi, ut auriga crederetur factione Lycogenis emptus Regis vitam hoc facinore petiisse; & quoniam sceleri fata obstiterant, ne coniurationem prodere cogeretur, ab Eristhene Lycogenis amico esse sublatum. Sed Eristhenis potentia, nondumque maturum ad ultionem tempus, quamuis inuitum Meleandrum ad dissimulandum coegit; vultu quidem sic placido, ut nec se Eristhenes senserit esse inspectum.

Vbi Epeircten peruentum est, frequens Optimatibus oppidum fuit, de Regis salute gratantium, Meleandro regente quid animi sibi esset, & ad omnem hilaritatem se cogente. Erant in primis Lycogeni amici Oloodemus, & Eristhenes, per hunc ad ingentis potentiæ gradum subuecti. Nam Eristheni summam ærarii Meleander crediderat; certus se has vires hosti conferre; sed ita tempora, & quam iniugerat simulatio, ferebant. Oloodemus, quicquid ad Pachinum promontorium iacet regendum acceperat. Hi facinus inter se par-

titi, diuerſa procurabant; & cum Lycogene Oloodemus corrumpeſſe Sicilia à Regia aberat; Eriſthenes muneris ſui ſpecie incumbere Regis conſiliis. In his tribus ſummam hoſtilium virium eſſe conſtabat, Rex quamquam conſilii iam certus, tamen, quid Cleobulo ſententiæ eſſet ſcire expetiit. Eurymedis quoque conſilio plurimum utebatur; Et Archomproti ſumma gratia erat. His tribus ſecreto conuocatis Meleander Argenidem ſecum habens, ita primum locutus eſt, vt non oſtenderet ſuum ſenſum, ne præiudicio illo periret libertas ſentire timentium Regi contraria, aut ſe fruſtra diſſuadere credentium. In quo rerum articulo Sicilia eſſet oſtendit; importuniorem illam pacem priſtino bello; Hæc ſe pridem auguratum Epeircten, in qua tunc arce erant, muniffe; ſcire ſe, ex paucis capitibus momenta tam atrocis ſeditionis pendere. Iam rogare quid authores ſibi eſſent. Nemo in tantis rebus audebat loqui prior, donec in ætatis reuerentiam, expertæque prudentiæ, Rex Cleobulum dicere iuſſit; Et ille, Strenue, inquit, agendum eſt, ô Rex; aut expectandum tanquam velatiſ capitib. maturum exitium. Mediocris virtus pro vitio tibi erit. Nec aut famam, aut Deos, ſi te de iſtis hoſtibus vlciferis, laedere puta. Nam & primus Lycogenes peccauit in fœdera; & ipſius ſupplicio qui te contemnunt, vel odere, mutabuntur. Scimus ſollicitatas vrbes; deſcriptos milites pene ſub ſignis eſſe. Quid moraris? An donec nihil amplius in Sicilia ſyncerum ſit? Timeſne turbare adhuc præcoces illorum apparatus, aut religioſe expectas, donec ferrum iubearis recipere? Eriſthenem hic habes; Lycogenem, & Oloodemum, tanquam ad conſilium in re ſubito oblata, accerſe. Si venient, conſeſtim Maiæſtatis damnatos conficias. Sin abnuent; hoſtu vero contumaces, nec dum omnia inſtructos, iuſto celerique bello perſequere.

Hiſ

His Cleobuli verbis adiecit Eurymedes, spondere se, peditum sex millia, equitesq; quingentos, in fide & potestate fore. In prætorianis partim hos esse, partim in Epeirætes præsidio. Alios Panormi, & in arce Epipolis distributos. Tantillam veteranorum manum tyronibus posse præstare, quoscumque delegisset Lycogenes. Et ubi regia vexilla fulcissent, haud dubie multos se melioribus partibus applicituros.

Inter hæc, Archombrotus, illata armorum mentione hilarior, ratusque locum esse, aliquid pro Poliarcho audendi: Ego, inquit, & externus, & iuuenis, de summa rerum non disputo. Sed si bellum vobis placet, cur auxilia vestra respuitis? cur ante discrimē frangitis vires? Poliarchum Lycogenis invidia pulsum, adhuc hodie nemo est militum qui non optet restitui. Præterquam quod bellicis artibus valet, timendumque est hostibus nomen, scitote illius reditu conspectuque, tanquā salutis auspicio, promptiores ad omnia exercitus fore. Equidē quærendum censeo, excusataque temporum necessitate, quæ illum hinc abegit, ad novam lauream inuitandum.

Hæc fidenter pro Poliarcho orantem Argenis intuebatur, eo potissimum læta, quod Rex illum aude audire. Itaque ne quis tam liquida & prolixa omnia turbaret, ipsa adiecit, in eadem qua Poliarchus causa, Arsidam esse, quem omnes ferunt, inquit, Italia moras trahere, tanquam solum exilii causa vertisset. Nec aliud ipsi crimen, quam abuexisse Poliarchum. De Arsidæ fide, ô Rex, non dubitas; & fortasse de nobis isto facinore, quam de Poliarcho plus meruit. Quod si tamen deliquit, hunc donari mihi peto; licet quamdiu Poliarchus in damnatis aut inuisis fuerit, non possit absolui. Argenide in defensionem Arsidæ, quia cum salute Poliarchi cohærebat, erecta, omnes in virginis gratiam eadem um ambitu senferunt.

Tum Rex; Diis, inquit, res nostras curæ esse, vel ideo intellexi, quod mirabili animorum consensu, quæ apud me constitueram, eadem ut facerem suasisistis. Sit igitur auspiciis Diis ratum in Lycogenem bellum; si absque tumultu capi, & perduellionum supplicio tolli non poterit. Poliarchum autem, & Arsidam, pridem in eo suffragio absolui; Restat quærere, qua ratione utrumque reconciliemus domum. Omnibus visum, notæ fidei aliquem cum muneribus ad Poliarchum mitti debere, eumque orari ut cum primum cœptæ erunt in Lycogenem turbæ, remigret in Insulam. Sic constitutis rebus consilium Rex dimisit, omnibus, quæ sciebant, senserantve diligenter premere iussis. Sed Argenis de amantium more semper immodice exultans, aut mæsta, obiecta præter spem lætitia aperte fruebatur; Ignarusque rei pater; Accipio, filia, inquit, omen: Ex quo in hæc mala incidimus, nunc te primum hilarem, & porrectæ frontis cerno.

Vespera appetebat, & in hortum regium Archombrotus, ut plerumque solebat, intrauit. Illic cum solus inter arborum spatia erraret, in noctis memoriam incidit, qua Timocleæ hospitio cum Poliarcho erat usus. Inter cætera subiit animum, frontis vocisque mutatio, quæ illic Poliarchum de Argenide interrogatum confudit; Idem Archombrotus in amoris indicium cum traxisset, deinde exciderat superuenientium rerum mole, eo facilius quod non amorem mutuum, sed iuvenilem in Poliarcho insaniam esse coniecerat. Tunc vero diligentius omnia reuolvebat: bis ad Argenidis nomen Poliarchum obstupuisse: bis de virginis ætate & moribus rogatum, respondisse strictim tantum, & ut scires incompositi ad hoc nomen animi esse. In illius rei memoria hærenti, succurrit, Argenidem, dum Arsidam apud patrem tueretur, inter seria verba & preces, totam

totam arfisse. Façinus autē Arsidæ ad rem Poliarchi pertinebat. His utrinq; pensatis; secretæ inter illos necessitudinis facta est Archombroto suspicio. Occurrerunt illicet cogitanti, virtutes Poliarchi, & quicquid hunc ad spem tantâ subuehere potuerat, aut sollicitare Argenidē. Certe quod illius genus lateret, aliquid eximium posse subesse. Neque enim, inquebat, solus sum, cuius genus, aut fortunæ, ex illa quâ subji dissimulationis larua æstimari non debeant. Sed dum Argenidis speciem, fortunamque, ad animū reuocat suum, fœlicemq; hoc amore Poliarchū tacita gratulatione ingeminat, ea ipsa laudare incipit & mirari, quæ antea intactus aspexerat. Nam quid Argenide venustius esse? cui vnquā ad tantum habitum, tantosq; parentes, tot virtutes accessisse? Si non generis prærogatiua esset, sed ex Sicilia virginib. delectus haberetur, neminem ante Argenidem ad regnum asciscendā. Sapientiam, modestiam, verba, suo sexui præstare; speciē supra mortalem esse. Post hæc ad se redibat Archombrotus, nec indignā tanta spe nobilitatem suam, haud dubiū nouis ignibus alimentum, reputabat. Et id primo non quasi amaturus; sed tantum veluti ociosa, nec imparia tamen vota, Capi inde paulatim, & oblectatione iam anxia ad earum rerum imagines teneri; ignarus, si victor & liber esse vellet, fortitudine opus esse in hæc ipsa amandi initia. Quantum charior fiebat Argenis, tantum de amicitia decedebat, quæ illum Poliarcho coniunxerat, primum inuidia, mox æmulationis malo grassante. Ita æger, & ad animi captiuitatem adactus, horto digreditur, quem paulo ante fœlix solutusq; intrauerat. Accessio mali fuit quod ad solatium in ea tempestate solitudinem quærens, solus cœnauit. Nam cum tacitus secretusque, non aliud quam amorem audiret, paulatim, illis curis se permisit, quæ intra paucissimos dies efflictim amantem nandum expertis malis yrserunt.

Dum hæc apud Regem aguntur, non solutiori cura cum suis Lycogenes meditatum facinus adornat. Is ad præcipua oppida non vno prætextu diuertens, magistratus exhibito conuiuio hilariores monebat, ne publicam libertatem sinerent prodi. Pessimis consiliis infestari Siciliam; meminissent se in regno, non sub tyrannide esse: nec in Regem quicquam addebat, nisi ita perplexe ut id posset vel Meleandro excusare. Cum his verbis incitatos videbat, quasi familiaris agens, imperfecit quod aliquid inter suspiria, vel publice, vel præcipuis in auiem, loquebatur, ut pia solitudine plura timere videretur, quam quæ auderet euulgare. Inde non pauci, in eum ut patriæ columnen aspicere, curaq; subtristi Meleandrum fastidire: Cum præsertim iactaretur in populo, nunc contemptis popularibus ad publica negocia acciri peregrinos, nunc tributa & portoria augeri: cædes deniq; imminere à Principe superioribus bellis infesto. Præter has artes, sacrificiuli pretio empti haud parum valere. Ominibus & auspiciis ementitis omnia in religionem vertebant. Seu publice, seu priuatim mactata hostia erat, effictis prodigiis spectantes terrebantur, nunc caput deesse iecinori; nunc turbato ordine, fibras emicare extra sedem; semperq; noua fata instare, & meliora præteritis: Nihil autem quod tunc fieret Diis placere. Contigerunt præter has lartias, non falsa, aut fucata prodigia, quibus affirmabantur proximæ clades. Nam & de cælo lapidatum est; & alicubi gemini soles micuerant. Sed pauca hæc monstra fictis innumeris fidē fecerunt: ut homines omnia temere crederent, timerentque. quem miserorū statū quidam Poeta, & ipse publicæ insanix nō expers, descripsit.

*Parcite Cœlicolæ; Quid demere vincula rebus
Heu placet, & miseræ monstris euertere terras?
Nunc cælo informis facies, nunc æra sædi
Incastant Manes. Liuent per inane Cometa,*

*Et nec friget hiems, vector nec floribus halat
Phryxæus, posuitque suos canis æstifer ignes.*

*Qualiter ignoto cum Sol novus aere gyrum
Per modo nascentis cunabula duceret Orbis,
Expers sæpe via, sæpe alti pondere currus
Erravit dubius, totumque immiscuit annum.
Cernis anhelanti quam nigra volumina tollat
Ætna iugo? ceræis quanta vehat aquora mole
Auster, & in nostras spumantia degerat oras?
Ceu quondam Ausonio cum dissociata recessit
Littore, frangentes exhorruit Insula nimbos.*

*Magna quidem portenta Deum; tamen omnia supra
Semit corde pauper. Vates sibi quisque malorum
Et clades, & tela videt, pœnasque futuri
Præcipit. O siue hac nobis insania crevit,
Seu iuperi iussere nefas, quid longa moramur
Supplicia? Arma, viri. Sæuo cadat hostia cælo
Qua meruit. Liceat lustralia mittere tela,
Et satiare Deos, & morte reposcere vitam.*

Inter hæc ad Regem est relatum, intercedere Hyper-
ephanii cum Lycogene arcana consilia; verebanturque
nonnulli, ne eorum vsurus viribus propediem à patriis
sacris abiret. Forte cum talia iactarentur, Archombrotus
cum Ibburrane erat, cui iam aliquo vsu, commendatio-
ne maxime Regis cœperat familiaris esse. Ambo in re-
gia porticu spatiabantur, novusque in Siculis rebus Ar-
chombrotus, cum aliquoties Hyperephanios audisset
nominari, rogavit quod discrimen inter illos cæterosq;
Siciliæ incolæ esset; cur nomina, cur studia, viresque di-
versæ. Tum Ibburrane docendi iuuenis studio paulum
in se seductus sic incepit. Hyperephanii ex suæ supersti-
tionis genio nomen hoc fecimus. Eorum factio regnan-
tibus gravis, quodam Vsinulca auctore hoc sæculo est
exorta. Ille Deorum cultu neglecto, qualis in Sicilia sem-
per

per viguit, ausus est nouas religiones afferre, pacemque sollicitare animorum qui superbia, vel nimia simplicitate, diripi possent. Quibusdam igitur ambitiosum fuit à sensu maiorum eo duce discedere; Alios eloquentia fefellit cui pietatis species erat intexta. Accessit imperus nouitatis, tanto furore excæcans animos, vt barbara Vsinulcæ commenta inuenerint laudatores, non ex vastis & vltimis terris, sed (quod mireris) ex alumnis Siciliæ: quamquam nihil portentis deterius quibus suam ille scholam fœdauit; vt vel referre me pudeat contumeliosam numinibus vesaniam. Negat vllum mortalium, vlli sceleri operâ dare nisi qui illi perpetrando ab adigentibus Diis damnatus est. Vt cunque vero in vitia pugnes, in te sis innocens, commodus hominibus, in Deos liberalis, eiusmodi pietate effici non vult, vt amicior Diis viuas. Non hæc enim omnia esse illam virtutem, quæ acceptos immortalibus homines facit, sed illius tantummodo signa virtutis. Præterea non esse in delictis discrimina; sed in hominib, qui delinquant; Si quidem à Diis exosos, vel oleris furto mereri quicquid Furia apud Poetas faciunt. Cæteros vero nō patricidios, non incestu, libare amicitiam qua cum Numinibus sunt coniuncti. Ita ab vno scelerū cœno hos intactos, illos amisso decore excedere. Velut in aquas si quid anserini generis mergas, inde inuiolata siccitate eduxeris; cum cæteræ aues, aquis iisdem, & minori sæpe mora tenorem & vsum pennarū corrumpant. Parco cæteram Vsinulcæ amentiam memorare. Nee habuissent hæc monstra longi æui discipulos, nisi incidissent in Regum pueritiam, quibus temporib, vt plurimum turbulentis fœda omnia nec arceri nec corrigi possunt. Auxit hunc morbum factionum atrocitas, & quidā Optimates odio eorum qui sub pueris Principibus rerum potiebantur, præbuere se tumultuantibus Hyperephaniis duces. Tum vero lu-

ctuosif.

Æuolissimo sydere percurrerunt domestica arma Siciliam; & ad Hyperephanios defecerunt quotquot seditionum licentiam amabant; in ipsos autem Reges signa attollere. Nihil illorum furori relictum est. Calcere aras Deorum, euertere templa, fœdare oppida incendiis, & ciuili sanguine suam furiis consecrare nouitatem. Post tot annos adhuc veluti truncas vrbes excisis Numinum tholis aspicias, in quibus sæuierunt. In illis tumultibus tanto diuortio à cæteris recessere Siculis, ut tanquam aliam patriam, aliumque populum facerent, ne ictis quidem fœderibus redierint bona fide in communionem reliquæ gentis: discordique ingenio acti semper arma aut minentur aut timeant.

Ita affectis animis, quid Regibus putes liberi in eos imperii esse? Vrbes, milites, portus, tantumque non totas infederunt prouincias, ex quibus cum supercilio cōsulunt quid iuuari à se Regem aut sperni expediat. Cui si bellis occupato, aut inter alia laboranti negocia, operam suam promittunt: tanquam digni quibus gratiæ habeantur, fidem hanc iactant; obliti à bonis ciuibus tunc eiusmodi sponsonem non exigere, nec fore ut toties eam repeterent, si semel tuta esset. Sed sociorum utrique magis quam ciuium more auxilia præstant, Regisque aut sequuntur aut auersantur consilia. Sic Deorum Principumque arbitros agunt; quid utrisque ipsi debeant, non ex patrio ritu, sed ex suis ingeniis metiti. Quantas clades hic morbus minetur Siciliæ vel nullo proficiente agnoueris. Nam ut peruicacissima sunt odia, quæ ex diuersarum religionum litibus feruent; iure timendum est, ne aliquando Hyperephanii quod suis consequi viribus non possunt, excidio patriæ quærant, peregrinis gentibus, æmulisque, non magis ad bellum quam ad prædam, & veluti Siciliæ possessionem accitis. Quod si ista meliores Dii auerterent, at iam quanta sunt
quæ

quæ videmus quæq; sentimus? Si filii irascuntur parentibus, si Regi Optimates, continuo in hanc sectam, veluti ad certissimæ manumissionis genus, fucata professione secedunt: non ignari, quod sibi præcipue noceant; sed tanti est suo errore æmulos macerare. Quid de Vestalibus dicam? Quid de mystis Deorum? Vbi illos castitatis suæ tædet, impune maledicunt religionibus, & incestarum mercede nuptiarum se Hyperephaniis dedunt. His exemplis, illaq; differendi & viuendi licentia, labefactatur vulgus; vt primum qui Dii aut qua ratione colendi sint dubitet; mox rudi aut impio fastu nihil sacrum habeat, nihil de Superis certum; Sic Numinum rebus indicta est isto facinore calamitas, simulq; in publicâ pacem serpit, & ægræ Siciliae carpit vires; quæ nunquam in pristinum robur exurget, nisi prius Hyperephaniis ad saniora adactis vulnus hoc duxerit cicatricem.

Tum Archombrotus; Quid ergo Siculi cessant, ait, vna mole obruere incendium? Quid ve grauantur iusto ferro hanc tabem noxiosissima contagione serpentem excindere? Equidem ve ego externus manus meas & ferrum ad hoc promitto; Neque me vnquam gratioribus victimis operaturum credam, quam si eorum sanguinem Diis dabo, vel meum adactis vulneribus ipsi libabunt. Hæc te Meleandro dicere, Ibburranes, & ad hæc bella eum virgere æquum fuit.

Hic Ibburranes; Laudo impetum tuum, inquit, egregio feruore succensum. Sed sunt tamen qui non sine argumento contraria sentiant; quia rerum successu compertum est, vt quædã animalia aluntur veneno, ita hanc sectam inualescere publicis malis, interq; bella & elades saginari. Alias igitur artes, easq; mitiores quæsiuere, quibus maculam Sicilia eluat; credideruntque Regum prudentia, absq; ferro & sanguine, morbi sæuitiem ponere posse. Si quid vero ipse sentiam quæris; neque cum illis
pacem

pacem neque bellum simpliciter volo. Nam si quietem possint pati, non hos puto ullis motibus sollicitandos. Sin in Regem remque publicam seditiosis consiliis sponte insurgent, ferendos non arbitror; sed vi armisque premendam vesaniam superbe fuientium. Pia tunc arma, tunc omni laude digna in eos seueritas. Totis regni viribus enitendum ne impune auferant abominandi in Reges exempli audaciam. Et eo quidem celerius vindicandum est facinus, quo ipsi ferocius solent grassari in cunctantes: nostramque patientiam pro imbecillitate contemptim accipere. Neque enim hæc secta, ferendo, parendove (ut solent meliores disciplinæ) quærit sibi incrementa; sed iurgio, rixa, tumultu, sua facinora assuevit asserere. Ferro igitur, & plusquam æmula ferocitate, censeo in eos esse agendum quoties suis iniuriis Regem ac Patriam laceissent. At si seditiõibus, si rebellio abstinebunt, patienturque mitius se haberi, tunc ego cum illis pacem malim. Iam enim in plures serpsit labes quam ut singuli inter reos scribi possint, & citari à lictore. Ac præterea iuuentute abundat Sicilia, quam nunc lenitas, nunc egestas, nunc ipsa armorum cupido sic versat, ut non iure aut pudore æstimato factiosis det nomina, & in militiam coeat quantumvis superis mortalibusque auersam. Ita multi dum armis certatur accedunt spe prædæ ad istos Hyperephanios, qui eos in pace deuorent: & Reges bello illato plures de nouo reos faciunt, quam de veteribus extinguunt. Præterea veluti fila per se tenuia ac soluta facile rumpas: At si ea inter se violento implicas nexu, quo fortius premis, eo validius stipantur, cocuntque denique in funem cui frangendo nunquam suffeceris. Sic isti per se forte negligentiores suarum partium, ubi intentatos iugulis vident enses, qui coactam, id est, ut existimant, pudendam pœnitentiam ex-

I

torqueant,

torqueant, interdum furioso & quem ægre exolueris nexu coniurant. Itaque pace, ocio, regni felicitate (si ipsi importunis tumultibus ad arma Regem non cogent) debellandi sunt; quo tempore nihil ex publicis latrociniiis habent quod incertis & seditiosis auxiliatoribus largiantur; neque incitati aduersantium feruore, plurimum quoque de suo remittunt. Ex ipsorum deinde præcipuis multi ad Regem respiciunt; ex cuius amicitia in illo lereo omnia pendent. Is autem si non tam odio quam contemptu prosequetur eorum disciplinam, efficacius omni bello nobilium animos ad pœnitentiam coget. Qui si malo pudore prohibebuntur suam sectam eiurare, saltem liberis suis consulent, magistrisque eos tradent per quos erudiantur ex veteri more, viuantque in Regia gratiosi. Nam qui cælo, argumentis, veterumque præceptis, vnam pertinaciam anteponunt, adherentque Vsinulcæ; vincentur; mihi crede, hoc honorum aditu, & spe regionum munerum caute præclusa. Præsertim si non hæ pœnæ legibus publice latis in eos constituantur (nam id ipsum satis iratis esset ad questus, cōiurationemque & contumacia arma) sed lento quodam usu, Principisque ingenio, nequaquam in eos diuidentis rei publicæ munera, quæ conferri aliis possunt; neque ferentis vt extra licentiam quam leges faciunt exerrent. Cætera sit in eos mansuetus; & interdum familiaribus verbis dignus ipsis videatur cui placeant. Multi enim inter illos, Archombrote, non suo, sed sectæ & institutionis vitio peccant; absque hac esset, recta indole, paresque maioribus futuri. Hos, cum licet, corrigi mehercule præstat, quam euerti, aut ad infaniora adigi necessitate. Ista vero vtcumque lenta remedia, paulatim Hyperrephaniis neruos excindent: & qui specie altioris sapietiae coaluerunt, tandem segni nec irritata vetustate, philosophia quoque excussa atque contempta, quæ exoriens tanti

super-

supercilii fuit, non ægre soluentur. Sed hæc sunt solidioris pacis cōsilia; quam ō huic regioni numina restituant, nec Hyperephanios patiantur auxilium Lycogeni ferre. Hunc certe, quidquid fama iactetur, ad eorum religiones accessurum non arbitror, nec ut illi factioni commendetur, id est vix Siculorum quadragesimæ parti, cæterorum odia contracturum. Cum hæc Ibburranes dixisset, Archombrotum ad cœnam vocauit, monuitque familiariter, ut & ipse Hyperephanis perbenigne vteretur. Nam plus illos (ut res Siciliae erant) corrigi blanditiis, exemploque, & sobria dissertatione, quam professo, semperque mutuo fastidio, posse.

Iamq; maturis apud Lycogenem rebus, dicta farinori dies erat, medio vere, ad decimum mensis, qui Thargelion vocabatur. Eristhenes haud procul Epeirctæ prædium habebat, & salum in eo, quem intacte diu fere impleuerant. Is destinata insidiis die illuc cum Argenide Meleandrum ad conuiuium vocare suscepserat; si procederet fraus, Meleandrum atque Argenidem, tanquam signis tabulisque spectandis in ædium penetralia cum paucis deductos adorturus, emissurusque per posticum celerrime tradendos Lycogeni. Si restitisset Meleander, at ut ad auxilium pertinacius prouocasset, cum interim placuerat: Satis esse si potirentur Argenide. Quod si Meleandrum eò die omina, aut valetudo, intra Epeircten tenuisset; tunc Lycogenes, ad eum opprimendum cum subito exercitu adesset. Hunc enim illo die Syracusis esse volebant; & ad eum suæ factionis homines, tanquam Procerum, urbiumque nomine, coire cum tumultu, ducemq; dicere publicæ causæ in Regem. Superuenire debebat Oloodemus, cum manu ad hoc ipsum ante collecta, rei nouitatem suffragio asserteretur, & viribus. Descitura ab Rege pleraque arbitrabantur, tum prioris belli exemplo, tum Præfectorum & Ma-

gistratum fraude, quorum multos ipsi subuexerant; deniq; sponte animis ad seditionem spectantibus.

In hunc modum institutis vtrique consiliis, Lyco-
genem Meleander, & hic illum occupare decreuerat.
Sed Argenis duplici sollicitudine icta, cum & Poli-
archo & regno studeret, eximiae diligentiae erat in iis vr-
gendis quae apud Regem amici censuerant. Comparan-
da Poliarcho erant dona; Arsidas reuocandus; & qui
haec curaret, fidum hominem res poscebat. Nemo, ex-
tra vnum Archombrotum, deprehendebat priuatas in
virgine curas. Sed illum amoris assidue sequenti pene iam
imparem, & in Argenidis pro Poliarcho studia haud
vulgari emulatione quarentem, vix fallebant illa
consilia. Super omnia seipsum accusabat, quod redu-
cendi Poliarchi author regi fuisset; adeo ut interdum
sumeret impetum adeundi secreto Meleandrum, &
contraria sentiendi: Sed pudore coactus, simul-
que reueritus Argenidis iram, tam peruicaci consilio
abstinuit. Accidit forte, ut ad Meleandrum iret, super
Arsidae reditu cum filia colloquentem; Et tunc quidem
ab recenti beneficio commendati apud Regem Poliar-
chi gravior Argenidi erat. Ergo ut suae causae patronum
hilariter intuita; eum quoque solito familiariter saluta-
uit: ignarumque cur haec ad se blanditiae essent, ita affe-
cit, ut subita confusus laetitia, ubi primum licuit, ad
colligendas vires in cubiculum rediret. Illic nimio nec
seculo gaudio, multum animi incertus, ita denique si-
bi loquutus est. Te autem esse felicem? Te amori li-
tauisse? Quid enim? Non frontem Virginis vidisti? non
oculos? cum venisti, non tota exiliit? Infelix! nimis ine-
pte meam spem indulgeo. Nunquam Dii tanta praemia
tam faciles concedunt. Vulgares nuptias nulla tempe-
stas, nulli casus illustant. Eximiis vero amoribus fortu-
na intercedit, ut ipso labore sint preciosi quarentibus.

O fallax;

O fallar; nec illa salutatione, illo Argenidis vultu, quo tantopere mihi nuñc placeo, exitum ipsa portenderit. Hei mihi! quod vix cogitare sustineo, num hæc beneuolentiæ signa Poliarchum petebant; & ideo blandior fuit, quod eum apud Regem sententia mea iuui? An orantis species fuit qua patrocinium rursus meum pro illo deprecaret? Non est tanti, non per Argenidem, vllus amor. Nec volo Argenidis in me beneuolentiam debere Poliarcho; nec mihi Poliarchum debebit Argenis. Ego ne alienæ fœlicitatis minister in meam cladem pugnabo? Ego vilis abiectique animi pene ad seruilis officia amabor; & Argenidem alteri tradam? Erras tamen Archombrote, si viagendum putas. Precibus, patientia, obsequio, impetrabilis amor est. Seruire, an imperare Argenidi paras? Aut quam hæc inuerecunda esset oratio; Nolo ut ames Poliarchum? Vix austerus aliquis pater sic iuberet. Quæ ametur indigna est, vel præstantissimum amabit. Virtute, gloria, fama in Poliarchum certandum est. Et tua quoque interest hic eum reuocari. Semper enim de absentibus tenerius, & quadam miseratione sentimus; Præsens autem ut placere Argenidi poterit, sic aut rixa aut fastidio esse ingratus. Explorabis cur ametur, aggredierisque eadem virtute virgini te probare. Quicquid ager, effectu superabis; & si cætera fœliciter non cedent, ferro deiicietur, Facilis erit ad iurgia pugnamque occasio. Ut sit vero fortissimus, tamen fortior amor est qui meam manum reget. Interim dum de reditu ipsius agimus, facilis ad colloquium erit Argenis. Me audire, mihi credere assuescet. Sæpe autem ubi adoleuit beneuolentia, longe ad alias causas valet, quam propter quas esse incepit.

Cum Archombrotus in hanc sententiam coegisset reluctantem animum, ad Meleandrum redit; ibique ad nouæ indignationis mœrorem præsentiori causa de-

ductus est. Persuaserat enim Regi Cleobulus, ut quæ munera ferrentur Poliarcho tanquam ab Argenide essent. Ipsa exors est facinoris, inquit, quod eum è Sicilia expulit. Regni autem secundum Te curæ ad illam pertinent. Sciet præterea sub eius precibus tuas latere, & qui fortasse durior nobis esset, certe non litigabit cum virgine. Meleander mirifice probata sententia; Age, inquit, restat & munus, & hominem qui ferat deligere. Timonides strenuus iuuenis erat, fideiq; in Poliarchum notæ; quem mox Argenide suggerente, huic furtivæ legationi Rex destinat. Hoc ita constituto, iam quod munus mitteretur, inter se pensabant. Forte mercator ex Syria Indicas & Arabicas merces, plerunq; inutilem vanis gentibus luxum, aduexerat. Inter cætera erat armilla ex serico texto, quod totum varii generis lapilli sic implebant, per suos colores distributi, ut aliquot ferarum aut fugam figurarent aut iram, quas hic telis venatores sequebantur, hic excipiebant venabulis. Precium gemmis, & operi, ingens; quippe quod talentis quinquaginta indicabatur. Multi Siculorum hanc viderant, plures audierant celebratam non ignobilis Poetæ opera, quem suo fulgore ad hos versus rapuerat.

Dicite surgenti consinia littora Phæbo;

Quam nitidæ vestris hic Deus exit aquis?

Cum tingit virides hilari fulgore smaragdos;

Aut facit, ô adamas, te sibi luce parem.

Pallentemve onycem, varium vel iaspida miscet,

Vel cui purpureo nomen ab igne venit.

Cerulæque notas & flammis implet, & auro,

Ceu variat curas comptior Iris aquas.

Hæ tamen haud vno cuncta sub litore gemma

Nascuntur: Nam cui gloria tanta solo?

His nitet immensus Ganges, his flauus Hydaspes;

Est & Erythrai lucida concha sali.

*Vna omnes armilla tenet; par omnibus vna;
 Omnis in hac Oriens lucida texta coit.
 Di superi! pretium nitida formamque corona!
 Quam volet amplecti tanta corona manum?
 Ut natus in solidis lux alternata lapillis!
 Oraque venantum quam bene gemma facit!
 Diues en hic ceruus, quem ditia tela fatigant;
 Et leo, quæsi pretio cerne tumere suo.
 Lemnius? an nondum Telchines naufraga saxa
 Artifici gemmas sic posuere manu?
 Digna quidem Iouis hæc vibrare armilla lacerto,
 Cum quatit imbrifer a luce coruscus hunc.
 Ipsa, licet diues, placata hoc munere Iuno,
 Poneret offensi iurgia seu a thori.
 At te seu veri, seu fama gloria tangit,
 O quisquis tanta brachia dote coles;
 Vince animo censum; ne hæc optima saxa putentur,
 Tuque genus Pyrrhæ vilior esse lapis.*

Eam armillam Poliarcho munus fore idoneam, Argenis
 atque Cleobulus cum Meleandro censuerunt; quippe
 quod se sua mole non proderet. Furto enim rem agi. Ar-
 ma, aut equos, si mitterentur, conspectum hostium non
 posse defugere. Præterea hoc ornamentum in plerisque
 regionibus non fœminarum magis esse quam virorum.
 Aptissimum itaque quod fœmina viro donaret. Rex
 antea, cum illam mercator obtulisset, quia maiores cû-
 ræ instabant, pene vilem habuerat; Apud Eristhenem
 tamen erat, utique præfectum arario, iussuque inspi-
 cere ex artificum fide an in rem Principis emptio es-
 set. Tunc vero ne quisquam miraretur confestim hanc
 emi. Rex talos poposcit, & cum Argenide ludens, ac
 sponte inferior; quasi victoriæ præmium armillam sta-
 tuissent, Eristhenem accersit, imperatque quam possit
 rectissime eam Argenidi conciliare. Eristheni siue sua

sedulitas, siue fortuna nondum Meleandro propitia, iam suspicionem fecerat legationem ad Poliarchum parari. Credidere à sua coniuge ortum suspicandi initium, quæ cum Argenide & Selenissa frequens, sæpe obliquos de Arfida sermones iniecerat; callida mulier, & ex viri ingenio ornata. Sed postquam Rex armillam, tali ærarii tempore, emi præcepit, adeo illi aucta suspicio est, ut illico ad Lycogenem scriberet, vereri se ne Poliarchi gratia hoc munere repeteretur. Is autem ad omnis flagitii atrocitatem celer, hortante etiam Oloodemo (nam is forte tunc aderat) in hunc maxime sensum rescripsit; Nihil consultius quam ut armillam, quando quidem apud Eristhenem erat, veneno imbuerent. Si eam Poliarchus accepisset, haud dubie lacerto circumdaturum, & tamen per gestantis calorem in vitalia peruasuram. Sin Rex eam dedisset Argenidi, rem tempore posse sciri. Nam venenum non ad tactum statim nocere; Admonituros autem ipsos prætextu aliquo, de peste quæ latebat, laturosque ingentis fidei nomen; substituto in crimen mercatore. Toxicum domi Eristhenis erat, quod noxiosissimum miscuerat tollendis inimicis. Ephyræi, seu miscendis veneno poculis, seu sagittis imbuendis præcipui, dum illuc colonias vehunt, conduntque Syracusas, hanc olim turpissimæ calliditatis artem quibusdam Siculorum tradiderant. Et Meleander ea peste tentatus, hætenus suorum cura euaserat, cibum Regis & vestes, ambitiosa cura seruantiuni. Tanta autem veneno acerbitas, ut non modo gustatum sæuisset, sed ex diutino cōtactu insinua-
ret virus in cutem quam calor laxauisset. Eristhenes veneficio perpetrando nullum adhibuit, sed ipse in dilutum toxicum interiorem armillæ partem misit, byssino utique texto mollem, quia iangenda brachio erat; cumque crederet vim succorum satis infusam, eam in pyxide defert ad Regem, qui tanti sceleris ignarus, omnibusque præter

præter Argenidem semotis, vocatum secreto Timonidem monet eam fidem exhibere qua dignus censebatur. Ostendit deinde cui ministerio sit delectus, & literas tradit ad Arsidam, sua manu ita scriptas. Timonidem quem vides, Arsida, ad te misi. Ei sic auscultare te volo, ut me loqui existimes; quicquid dixerit, egeritve, ratum habebō. Scias tamen quo celerius cum hospite aduenaris, eo te futurū gratiorem. Vale. Tum Argenis ex composito de recessu fluxæ vestis pyxidem profert; & Hanc, inquit, armillam, Timonides, ad Poliarchum defer. Eam meo nomine accipiat; vna illi has literas dabis, alterasq; ad Arsidam. Tradit deinde codicillos, non quos Meandro ostenderat: frigidus enim, nec amicitia suæ cum Poliarcho pares obtulerat Patri; & inter obsignandum haud ægre mutauerat, aliis quos ex mutua necessitudine scripserat præparatis. Quia autem Timonidis in Italiam iter ignorari non poterat, ne augeretur dissimulatione suspicio, spargere apud suos Rege authore cœpit, se Italiam Africamque visurum vacationem impetrasse à regia. Iuuenis erat, & commodum accidit, quod pridem transmarinæ peregrinationis studio iactus, æqualibus suis ea vota iactauerat.

Sed Eristheni ad insidias inuigilanti, pleraque nota, & suspecta omnia erant. Hunc igitur ad Poliarchum ire conticiens, quo verum erueret, ita fraudem commentus est. In ipsius clientibus iuuenis erat, quia nuper agros reliquerat, nondum notus in regia. Callidum autem, & ad ea quæ præciperentur impigrum esse cognouerat. Huic imperat abeuntem Timonidem concitato equo persequi: Simulate deinde à Rege se missum, qui etiam atque etiam moneret, ne in Sicilia cuiquam mortalium indicium faceret de armilla. Dum loqueris autem, inquit, diligenter audientis vultum observa. Si annuerit, aut visus sit dubitare, tanquam mandato satis functus, ab illo

protinus abi. Sin quid velis ignarus sit, vt facile deprehendes; qui ipse vocetur tanquam dubius sciscitare. Vbi Timonidem dixerit, pete ignoscat errori; alium nempe te quærere; Et inde, si potes, sic discede, ne sciat quam viam institeris. Sin quia ignotus es, hærebit, & qui sis exquiret; ex Selenissæ cognatis te simula recens transmissum ad regiam; Nomen quod primum occurrerit tibi impone. Ille gnauiter mādāta exequutus, nec à solertia, nec à fortuna aberrauit. Namque Timonides vbi audiuit de armilla, quod rem secretissimam sciret, hominem suspectū non habuit: Ire igitur iussit, & Regi renunciare esse omnia in securo. Satis sibi hæc arcana esse mandata.

Sic eluso Timonide, cum iam de consilio Regis constaret, Eristhenes omnia confestum perscribit Lycogeni, ne siue Timonidem capi insidiis, siue quid aliud vellet, tempore excluderetur. Diu incerto Lycogeni, cum Regem iam non seque, sed ex aduerso struente in consilia, timidius sperneret, tandem nouo facinore visum est opus, quo inclinaret in Regem maleficiā se patrati inuidiam. Quod igitur nemo vnquam putasset, ipsum sollicitare ad fœdera Poliarcho, eique scribere hoc exemplo instituit. Lycogenes salutem Poliarcho. Quam tu in amicorum hostiumve delectu erraueris, hic dies aperiet. Me tanquam inimicum insectatus, Meleandro vtinam non plus æquo tribuisses. Sed omitto præterita. Nam neque iam te accusari humanum est; neque in eo statu sum, vt anxie me excusem. Malo te ex beneficiis meis scire, quam verbis, vter nostrum in pristinis odiis peccauerit. Meleander ex tuo exilio te infensum, & vindicem, cum timeret, ad nefarias artes confugit, factusque de Rege veneficus, armillam infamibus illitam succis, tanquam pœnitentiæ suæ confessionem, mercedemque iniuriæ, tibi misit. Hanc tu caue gestaueris. Mortem enim circumegeris brachio, non armillam. Mihi quidem

dem ante experimentum fidem esse non curo. Si igitur vel damnatus est seruus, vel humaniori consilio iumentum aut canem vis perire, nudæ illius cuti hoc munus compone. Nisi intra quatrimum morietur, ego qui vi-
uam indignus sum. Si sapias, illum ipsum pestiferi doni la-
torem, illum Timonidem coges, ut mortem induat
quam tibi nō inscius porriget. Ego has insidias, quas æ-
gre detexi, te rescire ex me potissimum volui; ne tan-
tæ indolis vir tam turpi exitu cadas; aut omnino sub in-
uidia mea pereas. Nam quis ex hostibus, non te potius
iactet à me quam à Melandro esse sublatum? De cæ-
tero, ut voles, gratias ages. Si infestus esse pergis; est quod
publice te vlciscar. Arma, consilia, vires in expedito
sunt. Deos cœptorum auspices habeo. Sin tibi detecta
Meleandri perfidia meliorem mentem dabit, volestque
coniunctis mecum viribus vindicare iniuriam; spondeo
nec te fratris, & quoniam hæc mea ætas est, nec patris
gratiam me viuo desideraturum.

Tantæ audaciæ codicillos, expertæ fidei seruo cum
his mandatis dedit, ut dispensato itinere ad Poliarchum
perueniret octiduo post quam eodem Timonidem ad-
uentasse constaret. Neque rem esse difficilem. Messanæ
vel Rhegii, in portu aut vrbe, tanquam aliud agentem,
de aduentu Timonidis posse habere quæstionem. Hæc
autem improbæ solertiæ ratio erat, ut octo toti dies in-
teressent, quibus noxium textum gestare Poliarchus, eo-
que interim posset. Nam si extincto superuenirent hæc
literæ, quantæ inuidiæ in Meleandrum forent? Sin forte
Poliarchus tamdiu armilla abstinuisset, tum multum
Lycogeni debitum de periculo in posterum monen-
ti, tum in Meleandrum acriter exarsurum, quem tanti
iudicii fallax scena damnalet. Etiam Regem audebat
contumeliose appellare; quia hæc literæ Poliarcho reddi
vix poterant ante id tempus in quod à cōiuratis erat cō-
stituta defectio.

At Meleander dimisso Timonide totus in eo erat, vt cum Lycogene Oloodemum ad se pelliceret; vtrumque igitur literis aduocat. Lycogenes nondum maturis ad secedendum rebus, parere constituit, & aliquos paucos dies esse cum Rege Sed Oloodemus accepta Regis epistola, non prius ad Regiam quam ad Lycogenem contendit. Ibi communicatis consiliis suspectum illud fuit, quod vtrumque Meleander accerferet. Si quid atrox parabat, liberius in ambos quam in alterum esse ausurum. Nihil securius, quam vt Lycogenes simulatione valetudinis absentiam excusaret, & Oloodemus explorandis consiliis iret ad Regiam. Is ergo à Lycogene profectus cum intrasset Epeircten, Meleandro protinus salutato, ea vespera ad cœnam admissus est. Dedit quoque literas Regi, excusationem Lycogenis ferentes: Illi enim fonticum morbum esse, nec aeris patientem. Rex haud dubius morbum fingi, tamen eadem qua petebatur simulatione non pauca de genere inualetudinis quasi fuit. Solutio deinde conuiuium, Cleobulum, Eurymedem, & Archombrotum accersit, rogatque quid Lycogene faciendum, qui venire contempsisset; quid etiam Oloodemo & Eristhene qui pari fiducia qua ille imperium spreuisset, adesse nocentes sustinerent. Archombrotus, & Eurymedes nihil dum mouendum putabant: sed Lycogenem adhuc alia fraude tentandum. Illo libero, frustra in cæteros fore sæuitiam. At Cleobulus; Ego vero arbitror, inquit, nihil de prædâ quam tenemus amittendum. Putatis Lycogenem, nisi concepti sceleris conscius esset, tam vano agritudinis mendacio Regi fuisse illusurum? Dii dent meliora. Sed quantum coniectura & fidorum hominû nunciis assequor, & mox isti furtim abscedent, & nos illum cum armis aspiciemus. Videte quid sentia. Rex hominem rursus accersat. Tergiuersionem non verebor pro defectione accipere. Oloodemum interim

& Eri-

& Eristhenem per homines fidos sic seruari intererit, ne teneri se sentiant. Vbi compertum fuerit, non venturum Lycogenem, lege in eos agendum est. Multum Lycogenis viribus decedet, si tantarum opum, & clientelarum, duces peribunt. Hanc præterea seueritatem, in multorum animis reuerentia aduersus Principem, timorque supplicii, vtilissima mutatione sequetur. Visus est optime dixisse Cleobulus; Et ex illa sententia, Rex postridie ad Lycogenem scripsit; additoq; ad blanditias imperio, ad se venire imperauit. Ille magis ac magis suspicionibus plenus non modo non paruit; sed & per nuncios mone-re Oloodemum, & Eristhenem cœpit, vt ab aula recederent. Beneuolentiam Regis insidiosam esse. Ac præterea aperta iam vi opus. Quippe statutum bello tempus appetere. Neuter spreuit coniecturam Lycogenis. Sed neque Cleobuli diligentiam fefellere; ad quem duo de Eristhenis familia diu ante pecunia promissisq; sollicitati, multa de domini rebus per internuncios sepe retulerant. Illis tunc authoribus sciuit, præparatos sub Epeircten esse equos quibus noctu Eristhenes vteretur. Lætus Rex quod eorum furtiua discessio futura in criminis partem esset, imperauit Archombroto, vt sub ipso deprehensos facinore vi ad se retraheret. Et ille haud remoratus imperium, sedulo quæ in rem erant, maxime ex Eurymedis mente instruxit. Sat constabat cum paucis erupturos, ne tumultus proderet fugam. Non plures itaque Archombrotus decem militibus assumpsit, iisque Hispanis, ne linguæ commercio, aut contagione factionis, cum Proceribus hærerent in quos tunc armabantur. Singuli extra arcem vt Archombrotus constituit, sine suspitione elapsi sunt. Ipse deinde sequutus est, accinctosq; paulum à via sub veteri & opportuno recto continuit, qua necessarius à Regia discessuris transitus erat. Diu in statione non hæserat, cum Oloodemum atque Eristhenem per Lunam agnoscit,

agnoscit, trib. omnino seruulis comitatos; celeriterque & demissis capitibus euntes. Iis ergo cum sua militum decuria obuiâ venit, & Quo te, inquit, Oloodeme? quid te Eristhenes? Sentiû perloué est ista molitio. Cur noctu? cur simul? cur inscio Rege abitis? Vnde ista circa vos à seruis, ab amicis solitudo? Obstupuere deprehësi. Ille vero correptos, & subito malo horrentes reduxit. Tresuiris inde permissi sunt qui noxios seruarent in carcere. Fugæ erant manifesta vestigia: Equi haud procul cum agalônibus parati; & vrbanò sub amiëtù vestis ad viâ expedita.

Summa omnium inde turbatio fuit; & postera luce cum id renunciatum Ibburrani & Dunalbio esset (qui tunc forte ad Apollinis templum non procul Panormo profecti, ob Antenorium fani Antistitè suauissimæ consuetudinis virum illic diutius morabantur) citatis haud mora quadrigis ad Regē reuecti sunt; qui amplexus venientes, postquâ rem ordine enarrauit, Si me Dii amant, inquit, in ambobus hiis exempla facere volo. Nunquam me saltem isti insultum despexerint. Neq; me impiorum contumacia mouet, sparsis schediis minari audentium. Ecce enim quantæ audaciæ chartam Cubiculariorum vnus, in limine meo hoc mane offendit. Accepta charta Dunalbius, & Rege ad alios diuertente, horum versuum lectione cum Ibbutrane inhorruit.

*Redde viros; quid seuâ paras, & fraude tyrannus
Imbelli, haud vllò deuictos Marte fatigas?
Hosne dutes, hac Sicaniæ decora inclita terra
Ferre situm, & fædo squalentem carcere noctem?
Redde viros. Non Sidoniæ reuerentia palle,
Non quæ sceptrâ manu, non quæ stant vincula fronte,
Obsiterint. Ruimus caci, & te vindice ferro
Gens excita petit. Cuperent decernere montes,
Teque haurire solum. Sed nostra debitus ira
Talis eris, qualis sub crimine decolor ipso;*

Ignotusque suis, Tyrus pro vertice montis
 Horrui iratos Penitus concurrere thyrsos,
 Diuersumque trahi pectus vulsosque per artus
 Ire animam, & sparsum carnis spirare cadaver.
 Et tua quod nostris nondum penetralia flammis
 In cineres collapsa ruunt; ne crede remissas
 Irarum pauit are faces; Sed parcimus illis
 Quos Rex saue tenes. Hi sunt tua fata, nec ultra
 Quam spirant lux te alma manet. Meleagria non plus
 Mater in ambusto seruabat stipite natum.
 Hos serua (si cura tui) ceu pignora vite,
 Incolumesque velis. Vel si meliora monentem
 Di te audire sinunt, genti tam iusta petenti
 Redde duces, tantoque exora munere pacem.

In his motibus regia erat; cum Timonidem alia in itinere turbæ versarent. Viæ ratio, & fortuna, hæc fuit. A Rege dimissus triduum in suo prædio inuitus consumpsit ominum causa quæ Haruspex minori spatio procurare non potuit. Inde Messanam ad Arsidæ coniugem venit. Insanæ tempestas tunc maria exercebat, aquis ac ventis sub veris initium sponte surgentibus. Quatriduo nemo ex portu soluere ausus. Interim quassabantur nauigia, vadis mutuo cogentibus allisa; vel eiecta in arenam procumbebant. Timonides quod integerrimum ex ea peste superfuit, confestim instaurari præcepit, agique à litore, necdum satis constanti maris pace. Præter suos nullum in naui vectorem recipi passus; iam tenebat medium freti; Cum occurrit recentis naufragii nefastum nauigantibus spectaculum. Nauis erat receptis obruta fluctibus; ex qua tamē eminebat adhuc malus; quia non euerſa, sed depressa, desederat. Et quod omnium atrocissimum fuit; stabat in anteminarum amplexibus nauta, superstes naufragio, pallida & emorienti facie, nisi quod vento adurebatur, Ille manu nutuque

que (fluctus enim intercipiebant fragore suo vocem) orabat eripi morti; & omnium misericordiam non ægre elicit. Aliquot igitur nautæ descenderunt in scapham. Cumque ille se de malo deorsum duxisset, prope rigentem excipiunt, adducuntq; Timonidi. Tum vero laxatis spiritibus, quos antea nimius timor intenderat, semianimis super constratum navis se diu explicuit; donec vini odore excitatus, iussusque à Timonide dicere, quis esset, quoque euntem tetigisset hæc fortuna; Rhegium, inquit, patriam habeo; censum ex nautica arte. Nunc in Galliam cursus erat; quo egregium virum deferendum suscep-ram. Mare videbam non à tempestatib. tutum. Cælum enim modico vento, sed incerto agebatur; & tristior aer horrebat. Itaque à portu solvere non volebam. Sed cum sæpius iussus processissem in altum, primum auræ inter se pugnantes nos alternis rapuerunt in aversos & contrarios cursus: destituerunt deinde simul omnes elusum nauigium; Ego in tam subita pace acrius, ut oportuit, timens, comites cœpi hortari ut remis eluctarentur pigritiam maris. Quippe illi sereno proximum malum esse. In Siciliam igitur, quam vicinam fors dederat, ratem appellerent. At ille qui nauigiū conduxerat, negat sibi placere Siciliam; stringitq; demum ensē, recisurus manus illius qui in eam primus partem remum egisset. Inter has cunctationes dies absumptus est, & mox luna igneis cornibus ventum exciuit. Tum vero non per gradus, ut solet, tempestas intumuit; Sed direptus subito aer ita miscuit maria, ut iam à principio mihi artem eriperet. Versabamur incerti quid exigeret ventus, mediā nauem aduersis complexus turbinibus. In his malis cum exacta nox esset, dieque afferret tristiora, capillos deponimus nihil profutura religione. Ecce enim improvviso exitio hæsimus deprehensi in breuib; Cumulauerat arenam vis procellæ, proramq; tenebat. Iam tabulata solueban-
tur;

tur; & nos vtcunque remis & contis tendebamus in puppim, cum ille cui operam locaueram, cum suo liberto, duobusque qui proximi erant, nautis, in scaphâ descendit, & fune præciso, haud dubio naufragio se permisit. Raptos per turbinem non licuit oculis sequi. Obstant medii fluctus, quibus par scapha diu esse nō potuit; nec pereuntibus nobis vacabat alienos casus dolere. Fessa quippe carina aperuit vndis viam, quæ victis compagibus properabant intrare. Naminum pietatem! vt voces horruere! quam feralis pereuntium clamor, cum descendantem nauem mare contexit? Euado ego in arborem. Euado heu miser! mortem scilicet tantisper dilaturus, donec merâ carina in latus procumberet, & malus sequeretur. Sed supra spem Dii fauerunt; arenisque circumuallantibus adeo veluti fundata stetit ratis, vt me incolumem illa arbor præstiterit; quæ nunc non sine utilitate extra aquas eminet, admonitura nauigantes vt mature ab istis breuib; descedant. Biduum iam est ex quo tristi amplexu lacertos ad antemnam continui, desperatione potissimum, & frigore exanguis. Nam nec somni, nec cibi memineram. Cum autem Deorum placata vis vestram opem monstrauit, tantum non laxata brachia mittebam in mare.

Hæc loquentem omnes audiebant cum lachrymis: Sed Timonidem altior cura subiit, ne ad Poliarchum pertineret calamitas. Nam quis vector tories à naufragio illo laudatus? Ab Italia veniebat, fugiebat Siciliam; vtrumque conueniebat Poliarcho. Nautam igitur sociorum fata desilentem; vt nataissent, vt cautium eminentiora amplexos sæui fluctus auulissent, turbatus interpellat; Et quod, inquit, viro nomen quem vehebas? Ciuis Rhegii erat, an hospes? Ille se nihil præterea scire respondit, quam quod Arsidas Siculus, cui opima Rhegii prædia erant, conduxerat nauem, & proficiscentem ami-

cum ad portum produxerat. Obrigit Timonides, & velato capite, quo liberius posset ingemere, descendit in secretam partem nauigii, iussis remigibus quamquā prosperum ventum omnibus viribus inuare. Haud multo post Rhegium applicuit; nautamq; seruatum sequi se iubet, & ad Arsidam contendit. Ille tunc forte media luce in scimpodio cubabat, variis cogitationib. miscens animum proximi luctus ignarū. Sed cum de amici aduentu admonitus, prosiluiſſet ad amplexū, lata verba, & hospitalia ingereñtē Timonides suspirio prosequutus; Quid, inquit, Poliarcho factū, mi Arside? Nos miseros! an & ego te ipso plura scio? Inter hæc dicta nautam admouit; quo viso Arsidas subito metu præſagia cladis hausit; & iam Timonide quoq; pallidior: Onus, inquit, ô Nautâ, quod tibi tradiderâ, rite alicubi exposuisti? Nam destinata Gallia tantillo tempore teneri non potuit. At ille; Solum me naufragio superstitem vides. Nauem, socios, vectores, omnia sæua tempestas tulit. His auditis Arsidas multo gemitu planctuq; turbatus, intra tectū mœrentes recepit. Nec vacabat pene exanguis de ordine mali quærere; sed cum Timonide in cubiculo secretus, acerbissimū funus, & fata iniqua, terrasq; indignas Poliarcho, aliaq; in calido & furenti luctu consueta, ingeminabat. Cumq; post multum lacrymarum Timonides rogaret, ex quo illa Poliarchi profectio? aut vnde exitiale nauigandi consilium? retulit Arsidas, Rhegium ob Siciliae viciniam suspectum fuisse Poliarcho. Nam nec poterat (inquit) latere isthic Lycogenem: & quam facile ab aduerso litore mitterentur sicarii? Galliam ergo petere statuit, patriam, vt arbitror, suam; illinc ad nos celeriter reuendendus. Sed fatorum scilicet inuidia fuit, ne hominū genus se tam vicino immortalibus viro diutius iactaret.

At Timonides de Meleandri in Poliarchum animo inter singultus agens, literas Arsidæ tradit, armillamque osten-

ostendit de pyxide euolutam, inutile Argenidis munus. Sed artificium, gemmasq; mirari, per dolorem non licebat. Ea; vespera luctibus data, ambo cōstituunt ad Meleandrum redire, ne aut ille de Poliarcho aliquid speraret, aut ipsi necessariis temporibus Regis abessent. Suspicabantur iam armis infestam esse Siciliam. Circumegere itaque cursus, vt in Epeirctes potissimum portu terram subirent. Varia, vt sub vere, & irrequieta flamina erant; septimusq; demum dies Epeircten aperuit. Sed quo propius admovebantur littori, eo crudelior miseros luctus agēbat. Recedere terras amassent modo omni remigio quæsitas. Nam quo ore tātum facinus nunciaturi erant? aut quis deinde pro ominosis non eos habiturus? Præcipue Arsidam non vnus, aut Timonidi notus dolor, conficiebat; Nec tam illum Meleander mouebat, quam Argenis. Possetne videre morientem, & quod est crudelius, illam tristi oratione occidere? Quo supercilio exprobraturam; quod à Timoclea inter hostes fœliciter seruatum, ipse ad naufragium dimiserat? Cur ire, aut cur solum, passus esset tam enixe commendatum? Hæc & similia reuoluenti minimum erat quod fidei & operæ præmia sibi perierant; Verebatur Virginis iram, ex illius oculis accepturus, an viuere deberet. Nec ipsa poterat aut eludi dissimulatione, aut mora mulceri. Num enim quod Meleandrum scire intererat non statim ad Argenidem perueniret? Ac vt silere ipse vellet, nec Regi tristem casum nunciare: At quid Timonides, tam silentii quam sermonis per nimium dolorem impatiens? quid vtriusque familiares, festinaturi tantæ cladis nouitate sibi percunctatores parare?

Inter hanc cogitationum caliginem, natus crepidini portus applicita, turbatos reddit Sicilia. Primum omnium amicis seruulisque præcipiunt, ne quid in publicum efferant, priusquam ipsi Regem adierint. Superato

mox calle qui in oppidum ducit euadunt in atrium Regis; & illic (ô mixturam fatorum mirabilem!) neminem prius quam Gelanorum aspiciunt duobus Siculis medium, & temere lato vultu spatiantem. Prior Arsidæ vidit; & ad idem spectaculum Timonidem veste prehensum rapiens, aliquamdiu impotens vocis, manu protensa anhelauit. Mox reddita voce, An monstris deludimur? inquit; aut quæ ista rerum omnium mira confusio? An non illic est Gelanorus libertus Poliarchi, quem & naufragii fuisse comitem constat? quis hunc Mercurius reddidit, miscuitque viuentibus? Horrebat Timonides: Nec responso Arsidæ dato ad Gelanorum cucurrit; qui & ipse visis amicis vltro obuiam properabat. Sed hi muti stupentesque nihil nisi hominem contuebantur. Tandemque cum gemitu Arsidæ, Saluum te video Gelanore? an umbra es; tibi que & naufrago domino saltem inanem tumultum quæris? Gelanorus deponere iussit hos metus: Viuere seruatum à fluctibus peiratisque Poliarchum. Ab eo se missum ad Regem; Epeircten proxima die venisse. Auide illi rem omnem quærere cœperant; qui casus egissent, quæ salus, aut fides, perdita naue in mari irato. Sed Meleander narrationem præuertit, qui è fenestra conspectos præcepit aduocari, alterius scilicet prodigii suspensus ambagibus quas per eos solui posse sperabat.

Nam vt naus qua Poliarchus Rhegio Galliam petebat fracta in vadis est, cœpitque vndarum pondere diduci, ipse cum Gelanoro; nautisque duobus in scaphulam se recepit; Nec vento obluetabantur; nisi quod dispensatis remorum ictibus negabant fluctibus latus scaphæ. Ita proximum promontorium circumuecti, extra conspectum nauigii fuerunt ex cuius ruina profugerant: Inde mitius vrgentibus ventis, cum adhuc per multa spacia errarent, allisa est cautibus scapha quas
vndæ

vndæ humiles celabant, vectoresque destituit. Exiliere igitur in medium pontum, solidis sed imparibus saxis ita excepti, vt fluctus nemini infra poplitem essent, nec vllus ad vmbilicum tingeretur. Longe littora; nulla naus in conspectu, & magnitudo cladis etiam vota damnauerat. Placebat Poliarcho exire ferro miseras. Gelanorus rapidos vortices in exitium malebat, & nau-
tæ non vitæ spe, sed horrore interitus, aiebant in illis ru-
pibus expectandum naturæ fortunæve imperium. Sic de fato deliberantibus visa naus est è longinquo iactari fluctibus; & ad se paulatim accedere. Peiraticus lembus erat, qui habilis, & in tempestates comparatus pertule-
rat maris sæuitiam: & iam remittentibus ventis, incipie-
bat ad gubernaculi inflexiones regi. Sciebat guberna-
tor, saxa latere in ea regione, quorum viciniam iam pro-
debat crebrior spuma, & fremitus in breuib; semper immanior. Detorquebat ergo nauigium, cū simul nau-
fraugæ scaphæ aliquot tabulas videt, quæ paulo ante vexerant Poliarchum. & supplices passis manibus appa-
rent è proximis saxis inuocantes præteruehentium o-
pem. Dubitauere Peiratæ an excipiendi essent. Nam quod premium auxilii: aut quid prædæ ex naufragis erat? Humanitatem vero in illis pectoribus deleuerat artis suæ crudelitas. Quia tamen plerumque vecto-
res com meatuum preciosissima suis vestib; recon-
dunt, placuit ire ad prædam, expedieruntque subito scapham, minus acri iam pelago: Ac ne in saxa incide-
rent, lenta remigia agebant, subinde scrutati quam alto æquore veherentur. Admoniti quoque sunt supplices, vt quam proxime fieri posset, ad scapham per saxa soli-
dasque arenas accederent. Tandem remi fuere pro pon-
te, quibus porrectis proximam rupem suæ scaphæ Peiratæ commiserunt. Sed obstupuere ad Poliarchi & Gelanori vultus; simulque corporum, simul vesti-

um pulchritudine capri, multa de prædæ fœlicitate inter se mussarunt.

Vbi autem scapha in lembum recepti sunt, tunc non dissimulata perfidia veluti captiuis catenas iniicere audent, ad hoc monstrum stupente Poliarcho; qui stricto mox ense, Quid vos autem viri? (inquit) quæ odia? quæve rixæ? aut quid tam subito offendimus, modo digni quos per vestra pericula fluctibus eriperetis? Neque segnius Gelanorus manu ferrum tenebat, vinculaque repulerat. Sed cum nihil Poliarchi sermonibus fracti sæuius tumultuarentur, ensesque expedirent, non distulit Poliarchus armis uti, & catenas sibi inde re conantem ita multauit, ut in ima viscera ferro descenderet. Huic cum alium addidisset compari fato, victor quoque vnus Gelanorus sese patrono applicuit. Tum iuncto, ne circumuenirentur, tergo, utrimque hostibus frontem obiciunt. Fractis etiam remis, qui forte iacebant in naui, raptas palmulas, instar clypeorum circumegere capitibus. Nautæ vero quos cum Poliarcho captos catenis Peiratæ onerabant, tanto erecti exemplo, & ipsi contis arreptis ausi sunt repugnare. Captiui etiam aliquot erant loris constricti præter eos qui catenis alligabantur remigio; Illi læti hoc certamen intuebantur; Videbatque oculos miserorum Poliarchus sibi propitios. Neque ratus inutile auxilium, lora aliquorum discidit ferro, prouocauitque ad ingenuam in sceleratos pugnam. Et hi certatim sociorum vincula soluerunt, ut iam pene hostium numerus æquaretur. Tredecim omnino Peiratæ fuerant. Ex iis ceciderant sub Poliarcho duo: vnum Gelanorus abstulerat. Nautæ vero atque seruitia à Poliarcho liberata, in se quinque auerterant. Ita res cum aliis quinque Poliarcho & Gelanoro fuit. Sed nec inulti cadebant. Iam enim alterum nautarum Poliarchi in mare compulerat. Et vnus clauā spinis

spinis ferreis horrentem in cervicem Poliarchi simulans destinare, subita fraude, adegit ad latus. Nisi lorica obstitisset, quam magnos Argenidi luctus hæc claua faciebat. Sic quoque multis quidem, sed non altis vulneribus intrauit. Accenditur violentius Poliarchus, nec cunctanter suo hosti claua extorta cerebrum miscet; magna atque intrepida voce Gelanorum ad victoriam hortatus; qui & ipse iam in duorum sanguine victor haud segniter percussus instabat.

Timidi, qui adhuc ex clade supererant, sese in aliam receperunt certaminis partem, qua scilicet liberati vinculis captiui dimicabant. Sed & illis successu partium geminata ferocia erat. Includi prædones hinc ab ipsis, inde à Poliarcho & Gelanoro ita mulctari cœperunt, ut ægre inhibuerit Poliarchus quin omnes caderentur. Eos enim capi malebat, maturisque suppliciis seruari. Tres igitur ad genua prouolutos in vincula coniici iussit. Et inter gratulationem miserorum, qui eo duce de latronum potestate exierant; suauissima consolatione perfusus est, quod publicæ salutis videbatur operatus. Certatim ingerebant, hunc tutelarem, hunc vindicem Deum esse; supra mortale robur afflixisse perduelles; denique vnum dignum ad quem toto ex orbe vota miserorum confugerent. Sed in vna omnium lætitia vox dissona erat. Qui enim solis loris constricti fuerant, iamque sentiebant libertatem, sibi & patrono sine exceptione gratulabantur. At remiges plenum beneficium volentes, solui petebant, dimitti que in statum à quo per seruitutem exciderant.

Poliarchus ne pœnitendum beneficium daret, quis illius navis dominus, quis gubernator, vnde peirata, omnia ordine exegit. Proclamat de remigibus vnus: Miserere quisquis es, Heros. Hanc ego meo censu ratem compegi; hæc & dominus & gubernator regebam frequēti

inter Africam Hispaniamque commercio. Forte ad ostia Bætis appuleram; depositoque onere, Ibericas merces parabam; cum isti latrones, vectorum nomine, mihi cladem imposuere. Ne numerus suspicionem faceret, bini ad me aut singuli venerunt. Neque eundem portum fingeant se petere. Hi Adrumetum nominabant, Clupeam illi, aut vticam. De mercede conueniebat. Rudis ego impiæ fraudis omnes excepi; qui quo solertius fallerent, tanquam inter se ignoti egerunt, quamdiu in portu hæsimus, aut à vicino littore erat auxilium. Ast ubi procul terris ventus impulit ratem, soporq; in cælo securo nautarum pluribus irrepfit; subito impetu irruunt in nos; Me degubernaculo deturbant. semisopitos alios portant ad transtra, nexibusque deuinciunt; & peiratico scelere iam pro vectoribus domini suo auspicio ferri cœpere: Nam nec deerat rei nauticæ inter eos peritus: & pro sarcinis catenas attulerant, quibus omnium crura impedierunt. Hinc in minora, ut occurrebant, nauigia, sæpe grassati comparauere arma, captiuos, opes. Nec in mari modo scelesti, exscensiones varias in agros fecerunt & bene prædatos ad noua scelera littoraque agebat hæc nauis. Nuper quidem, cum plerique eorum triduo abfuissent, rediēte ex Mauritania ad nauem, opibus graues, & quantum ex eorum sermonibus conieci, expilato per fraudem thesauro, quem Regina Mauritanicæ habebat charissimum.

His auditis, Poliarchus è prædonibus vnum, quem habebat in vinculis, rogauit, verane essent quæ ex nauta audierat. Ille omnia silentio confitebatur. Sed de ultimo facinore intentius vrgebat Poliarchus; Num de Regine Mauritanicæ thesauris prædam egissent; quæ illis via ad facinus; & qua parte nauigii recondidissent furum. Ille, gemmarum famam sibi causam audacis consilii

filiū fuisse respondit. Nocte concubia septem ex ipsis armatos constitisse in platea ; ut ex proximis compitis tanquam illic à Regina appositi , arcerent transeuntes dum alii duo ferrum, quo fenestræ spississimo iungebantur, harpagine arreptum per secretas machinas flectunt. Ita, inquit, aditus nobis factus. Voto potiti ante lucem ad mare recessimus. duratque inuiolata hætenus præda; quia ab eo littore primum fuga, ac deinde tempestas nos tenuit. & ne tanta hereditas rixam faceret, placebat expectare donec in tranquillo diuideretur. Subiuit igitur naus constratum Poliarctus latrone præeuntes; arcaque reclusa, ingentes & plerunque muliebres ex Mauritania opes inspexit.

Tum vero tanquam ad noua consilia vocatus à fortuna, se collegit. Profectionem in Galliam Dii turbare ac differre videbantur. Per tempestatem cursu exciderat ; nactus erat assuetam Africanis littoribus nauem; nec fuisset humanum, recuperatas opes non statim Regine nunciare. Et forsitan (secretus inquiebat) gloriam meam Cœlites curant. Quicquid spei priuato habitu in Sicilia exorsus sum, nolunt me persequi meæ gentis fortitudine atque armis ; Ne generi, ne opibus, ne exercitui, sed mihi debeam quicquid fœlicitatis contigerit. Sequar illa auspicia. Ex Africa facillime res Siculas accipiam, measque nunciabo Argenidi.

Vbi hoc placuit, ita prædoniloquutus est; Equidem & Regine suas reddi diuitias æquissimum puto, & vos quoque (nefarii) dedi ad pœnam. Navigatio in Mauritaniam flectenda est; ne vindicta pereat atrocis audaciæ, aut forsitan aliquot illic insontes vestri facinoris infamia laborent. Neque mora, dominum naus, per quem de prædonibus cuncta cognouerat, eximi vinculis iubet, clauoque succedere. Cæteros, qui erant in transtris, solui prohibuit. Nam & remigibus egebat

per quos in Africam veheretur, & tot ignotos, ac fortasse vinculis suis dignos, nolebat posse in se peccare. Itaque diligenter quasitas transtrorum & compedum clauēs, custodire Gelanorum imperauit. Et ne tamen nihil illi in sua lætarentur victoria; Agedum, remiges, inquit, in felicitatis articulo statis. Date modo Mauritaniae oram; ita me amet Diespiter, omnes ire liberos iubebo. Quid graue est, si in redemptionis precium, breuem, sed mihi necessariam vecturam reposco? Si non fallit gubernator, bidui in Mauritaniam cursus est. Illa mihi nauigandi, vobis captiuitatis afferet finem.

Compositi in tantam spem remiges, ita iustos remorum ordines instaurant, tanquam non Africam, sed suam domum, suas necessitudines quisque repeteret. Sed negabat gubernator genium pelagi ferre, ut cadauera in naui portarentur. Irasci maris Deos, & sæpe viuētibz periculi causam fuisse, eiusmodi pietatem in mortuos. Tres porro iacebant in lembi constrato à prædonibus inter pugnam perempti. Non ausus est Poliarchus intempestiua humanitate repugnare omni nauigantium, Igitur inferis Diis religiose excusauit quod insepultos abiiceret; Vbi primum Africam dedissent, se umbras in littore erectis rumulis collecturum. Facta igitur potestate, cadauera cæsorū corripunt; At ne frustra quid periret, scrutari cœperunt, si quid in vestibus pretiosum lateret. Duorum spolia intra paucos nummos fuerunt; Tertius, tanquam delicatior, ambientibus institis tibias & crura velaerat; quas cum vnus nautarū detraheret, tabellæ cecidere, illic ut apparebat ad secretum repositæ. Cumque iussisset Poliarchus eos codicillos sibi tradi, linumque soluisset, veluti ad monstrum exhorruit, destinatas ad se literas, & à Lycogene quidem esse. Scribe ad Poliarchum Lycogenem? Ceram ad se per tot prodi-

prodigia esse delatam? Cunctabatur oculis suis credere repetentibus hoc epistolæ initium, Lycogenes salutem Poliarcho. Statim erigi cadauer imperavit, & curiosus inspector diligentiam Gelanori adhibuit, si quo lineamento possent vultus nondum morte recenti confusos agnoscere. Sed ignobilem nuncium, & de seruitio Lycogenis vnum, facile fuit ab utroque ignorari. Vbi vero diligenter undiquaque inspectum est, num & alias literas aliave prodigia haberet, exonerare cadauere nauem; amicum an insidiatorem crederent adhuc incerti. Erat is autem quem Lycogenes ad Poliarchum miserat. Dum Timonides in prædio suo hæret, occupauerat iter, interceptusque à prædonibus, tunc in pugna ceciderat; tanquam dubitante fortuna utrum tantæ improbitatis literæ Poliarcho tradi deberent.

Poliarchus totius scenæ ignarus sese ad lembi malum applicuit; Vultu deinde & animo perturbatus, ad omnia verba exhorruit. Veneficii aecusabatur Meleander; delator Lycogenes erat. A Meleandro se ad mortem audiebat deposci; Lycogenes amicitiam spondebat. Quæ autem illa armilla; aut quo missus ad se Timonides? Non se literas legere, aut satis vigilare, arbitrabatur. Vbi mora deinde restituit mentem, & iterato totam cerâ euoluit; Aliquid magnum, inquit, agitur, Gelanore. Nunquam Lycogenem magis timui, quam ex quo meæ salutis curam agit. Si vixisset qui epistolam ferebat, forsitan illi excidissent indicia, quæ viam nobis facerent in tanta caligine. Nunc quid cogitem, aut quibus argumentis ad verum perueniam, est incertum. Secum deinde agitabat, an credibile esset, voluisse Meleandrum amicitiae specie innocentem violare. Magis conueniebat moribus Lycogenis de Rege mentiri, quam Regi tam infanda solertia. Hæc & similia animo versanti abiit dies; & nox per insana commenta animum deduxit. Varia agitant

con-

consultissimum visum, si Gelanorum in Siciliam mitteret, nullis ad Regem litteris, sed cum hac ipsa Lycogenis epistola, quam redderet Meleandro. Non liquidius posse verum deprehendi. Quippe siue in vero crimine, siue in falso, doliturum maxime Regi, vel de infamia inutilis frustratique facinoris, vel de iniusta suspicione. Ex illius, & proximorum vultu, ac vocibus Gelanorum intelligere posse, de hoc Lycogenis indicio quid credendum. Nec Lycogenem eo facto dubitabat offendere; cui, etiam si Meleander hostis esse mereretur, tamen amicus fieri nollit. Adiuuabat ea consilia ingens cupiditas scribendi Argenidi; ad quam literas, nisi Gelanoro, aut Arsidæ, non credebatur.

Iam non modo erat Africa in conspectu; sed & Lixa, tunc Mauritanix caput, pulcherrimo situ ab cogitationum solitudine non nihil Poliarchum deduxerat. Fluius, quem & Lixam appellant, non repugnant pelago miscebatur, ut in vtriusq; vndæ confinio, non fremitus discrimen faceret; non spuma, sed color. Arbores quæcunque fluuiis gaudent, ab vtraque parte aluei, cum cætera riparum imagine in aquis ludebant. Vrbs ingens, & mercatorum commercio grauis, vbi paululum esses à mari prouectus, vno duntaxat stadio recesserat à flumine. In urbem ab littore cunctibus dexter erat omnium qui sunt in Africa pulcherrimus collis, & in eo Reginae suburbanum, quam dicebant Dominae villam. Illuc amabat Regina diuertere, curis fessa, & ad negotiorum tumultum post alternam solitudinem reditura hilarior. Et tunc forte in ea versabatur. Quod ut ex obuiis linitibus percunctanti Poliarcho relatum est; in proxima ora iubet anchoram iaci; Et ne remiges quicquam se absente turbarent, aut etiam à portu discederent; quærit ex Afris, nemone custos portus, aut cui magistratus delegassent fluminis curam. Præsto lictores adfuere, & nescio

nescio quis redemptor portorii: cui sic Poliarachus; Huius lembi custodiam tibi trado, quem Africæ interest saluum esse; dum vero ad Reginam necessaria quæ ex me intelligat. Simul his prædones educens detracta pedibus vincula iubet addi ceruicibus, vnumque licium ad omnium vincula pertinens ponit in manus gubernatori navis, præmittitque versus collem.

Ipse cum Gelanoro sequebatur, loci formam curiosis oculis lustrans, quem recens maris horror faciebat gratiorem. Non anxia arte quæsitus erat decor. Plura Naturæ debebantur, cuius facilitas, atque ingenium; omnes artificum labores præuertit. Rusticus ad villam ascensus (nec læuigari Regina passa erat) obliquum colli latus sic dederat, ut circumhuenire montem potius videretur, quam in illum eniti. Læuam itinæris tegebant densi frutices, crebrarumque stirpium inæquali viriditate latissimi. Tumuli illic leues, crescente molliter campo, donec oblongum; & spissis opacum arboribus supercilium montis subito tumore confurgeret. A dextra conualles visabantur, vinetis hortisque excultæ; & in collium radicibus, qui dimidiatum orbem ducebant, vberissima pastu prata se eadem viriditatis hilaritate porrexerant. Sub ipso montis iugo sublimis & sponte extensa planities erat, in qua villam condiderant. Ad fores cum venisses oblectabat oculos alia loci forma, prospectusque in remota liberior. Quippe ante vestibulum patebat hominum curruumque area capax, paucis, sed ingentibus distincta arboribus; ad quarum umbram sedilia, & lapideas mensas, milites custodesque extulerant. At ut editus locus erat, errores fluuii in valle monstrabat; montes quoque ex aduerso Magnatum prædiis distinctos. Visabatur à dextro latere pars potissima urbis, per suos colliculos & templorum fastigia elatæ. Si oculos longius mitteres, mons Atlas inculta hyeme, & sterilibus
saxis

faxis, per multos vertices in nubibus fractus, delectabat
 animum mutatione conspectus, & propinquam fœli-
 citatem blandius commendabat asperitatis imagine.
 Domus pro Regina non ingens. Sed debebat artifice,
 quod venti, quicunque perflarent, admissi omnē æstum
 temperabant; & triclinia lumen accipere poterant non
 obnoxium radiis solis. Hortus deinde modicus, & por-
 rectus in longum, Musis quidem erat dignus, & omni-
 bus Diis quos cepit stirpium colendarum humanitas. A
 domo in illum, porticus ducebat, in qua solebat Regina
 conuiuari, aliquot signis & picturis exulta. Iam vero
 sinistrum horti latus claudebat montis vertex non illi
 vtrique tantum horto, sed domui, saltuique perpetuo
 contiguus dorso, & duntaxat parietis interiectu coerci-
 tus. Hanc partem fons æmœnus decorabat, è marmorei
 Elephantis proboscide in tessellati operis alueū decur-
 rens. At dextra ad prospectum vacua erat, exiguo muro
 in hoc tantum erecto, ut lapsus in abruptum caueretur,
 & in eum innixi fruerentur viuarii subiecti spectaculo.
 Nam mediocriter stagnum coercebant latericii aggeres:
 Pisces in eo variæ senectutis, quos ab horto Regina a-
 mabat, præcipitato in aquam pane, inter se concitare
 ad certamen. Porta ex horto ducebat in exiguum sal-
 tum, quem facti manu calles, virgultisque liberi, seca-
 bant. Cerui in ea, & capræ, & cætera animalia in Afri-
 cam importata; quæ ea pars terrarum gignere nescit: in-
 cisique Numidico marmore isti versus, qui lucum Dia-
 næ consecrabant.

*Alma soror Phœbi, quæ nunc per confraga cursu
 Præcipitas, volueri mandas nunc vulnera ferro,
 Seu damam fortuna dedit, seu fortius ira
 Intumet, & nostri fugiunt tua tela Leones;
 Numen iô nemorum: si Te, comitesque pudicæ
 Casta domus, castæque iuuant pia ingera syluæ.*

Exaudi,

Exaudi, mitisque tuos agnosce, nec vsquam
 Hic, Dea, Syluicolis sit fœda licentia Faunus.
 Host tibi sacramus lucos, hæc surget honori
 Sylua intacta tuo. Tu nostris annue donis.
 Et cum spumiferos iunctis in retia campis
 Impellemus Apros, & cum tibi sacra feremus,
 Non occulta veni; Vel si inuidiosa precamur,
 Huc ades ô quo more licet, cursusque tuorum
 Sepe canum, & sacris aures latratibus vire.
 Hic Dryadum committe choros, & Oreade multa
 Cinge latus. Nunc vos nemorum, nunc fontis in umbra
 Ludent, nunc magni qua subter viscera montis
 Antra per agrestes exudant frigida topbos.
 Illic si calidas exoluet fibula vestes,
 Non erit Ogygius secretis arbiter vndis,
 Cornua cui singas; Non quem tibi vulnere paruo
 Terra necet, campis tumidus se tollet Orion
 Nec pharetram, vultusque tuos venator, habebit
 Iuppiter, atque aliam cælo dabit improbus Vrsam.
 Hunc modo tu saltum Delo, Dictynna, sonanti
 Annuerare velis, Lyciaeque niualibus aruis.
 Nec magis Eurota, nec sis magis incola Pindi.
 Tum quaecunque suos Nympharum exegerit annos,
 In formas abitura nouas: cum frondea fiet
 Arbor, & erectis attollet brachia ramis,
 Seu quercus, seu laurus erit; fac, Delia, nostras
 Augeat hæc syluas. Erisichthonis impia clades
 Hinc procul, & lucus nunquam sciet iste securim.

Longum esset singula memorare; vt natura inæqualitate
 locorum luserit, vt exiguo spatio retulerit omnes formas
 quib. totæ regiones variantur; vt syluam ex aureis malis,
 rhododaphne, lauro, pinu, subere, pene totam, nō mu-
 tarit innoxia hyems; & antra hic sponte, hic manu aper-
 ta, dederint fontes, aut opacum subeuntibus frigus.

Sed

Sed fons præcipue notabilis erat, de industria sic ornatus, ut quæ artificii erant, sponte producta viderentur. Quippe in arcum mons effossus modicam planitiem dabat, exiguis lapidibus quasi temere stratam. At utrimque lateribus saxa ingentia, tanquam rupes ita natas, ad-mouerant. Vbi is labor duodecim pedes in altum excreuerat, semitam fecerant qua locus circumiri facile posset: Tum vero super hanc molem in gyrum arbores ita seuerunt, ut inflexorum stipitum cacumina in subiectam aream verterentur. Hæ, ubi in procerum adoleuerent, speciem referebant iamiam cadentium stirpium, & suo pondere radices extra terram trahentium. Inter illius ruinae innoxias minas, peribat sub frondibus calor Solis; & laterum aggere primum, mox curuatis in hunc modum arboribus, denique incrementis collis mole, regebatur simplex Reginae hilaritas, quæ fontem illic per aliquot fistulas cadentem sæpe inter suas virgines læto ocio celebrabat. Viris, præterquam magistratuum præcipuis, nefas domum intrare. Pauci custodes in vestibulo erant: A quibus iussus sistere gradum cum suis captiuis Poliarchus, quis aut unde veniret, militari licentia rogatur. Ille negauit, quæ afferebat nunciari, nisi Reginae, posse. Res ad Præfectum custodum delata est, qui & ipse loquutus Poliarcho, Reginae significat externum iuuenem esse, habitu vultuque egregium, qui captiuos aliquot trahens, ad colloquium quærebat admitti. Regina in eo secessu tunc hærebat, non ad vacui animi voluptatem; sed ut in solitudine mœrori liberius vacaret. Lachrymarum causa erat, violatus à prædonibus locus, quo cum gemmis cætera quæque arcana congefserat. Neque gemmæ; aut direpta alia quæ vulgo iactabantur, illam mouebant. Vna cistula, nec ea quidem opulenta, quam simul latrones abstulerant, illos gemitus, & pene fati cōsiliū ciebat. Hanc vita chariorem habuerat; illic filii

filii fortunas sciebat inesse; nec de Diis mitius querebatur, quam si cum extulisset. Cum ergo nunciatum de Poliarcho esset, haud libenter accepit, aduenisse, quem vultu composito debet et audire. Hunc tamen per Micipsam Regio Praefectum cubiculo adduci imperauit; ipsa inter astantes resedit matronas in suggestu eburneo, quem argentei leones depressis onere iubis ferebant.

Is vero ut in conspectu fuit, illam ad absentis filii memoriam vocans (nam & iuuenis, & formosissimus erat) subito sui fauore incogitantem permulsi. Mox liberali salutatione perfunctus; Etsi (Regina) parum, inquit, animum tuum tangunt, quæ pessimi nuper fures à tuo abuexere sacrario, tamen iustissimæ Principi gratissimum duxi, si tantum facinus impune non auferrent. In eos, Diis ducentibus, medio ponto offendi. Plures in certamine perierunt. Tres adduxi superstites. Sunt ecce in limine, & fatum à tuo arbitrio expectant. Fidum autem hominem, ô Regina, mecum allega. Huic quæ à te abstulere restituiam, adhuc, ut ab ipsis audio, illibata. Ea iussi in proxima ripa apud nauem asseruari, Regina, ad tanta & tam subita gaudia, muliebri ingenio impatiens, de sede exiliit, & ignoti manum amplexa; O auspiciatissime quotquot sunt mortaliū, aut potius, modo hæc vera sint, Diis nostris iungende; Duc protinus, inquit, ad nauem. Ipsa furtum, ipsa prædam recognosam. Neq; auidâ voca. Arculam modo vnam restitue. Cætera te condono. Sic effata miranti Poliarcho viam præit. Nec iungendo curui, nec attollendæ lecticæ spatiū fuit. Sicut erat in cultu priuato, virgere cœpit gradus, sibi vni de re tanta creditura. Matronæ, puellæque, illius assuetæ obsequio, nihil mutato vestitu, pedibus ibant. Fugæ speciē celeritatis tumultus imposuit. Cum vero Poliarchus pro forib. prædones ostenderet Regina; Sine quæso, inquit illa, priusquā alios damno, scire an me fortuna absoluerit. Nemo

in regia fuit, qui non properantem sequeretur. Ignari plerumque quæ res ageretur stupebant, & aliis stuporis causa erant. Statim in urbem rumor peruasit; sed incertus, ideoque audacior. Nunc Reginæ filium aduentasse; nunc eius cadaver naui delatum. Veriora alii referebant, ad recuperatum thesaurum Reginam descendere. Ergo omnes ad amnem properabant, parata seu plaudendum seu aggemendum, turba:

Regina ut ad ripam peruenit, ponte ex tabulatis facto in lembum sublata est. Ac ut primum reserata à Poliarcho ingens arca inuiolatam prædam explicuit, iam lætioribus lachrymis madens, cistulamque quam quærebat, complexa, se denuo viuere, Reginā rursus esse proclamabat; Nec quicquam iustius quam ut Poliarcho diuini honores haberentur. Abnuebat Poliarchus risu modesto, & laudantem compescebat. Iamq; lecticæ, ut potuerunt Reginam sequutæ, stabant in ripa, earpenitæ etiam fœminas subuectura; & ipsa ad tantæ læticiæ auspicia angustam villam rata, in urbem feditum edixit. Innitebatur Poliarcho (qui maximus apud Reginas gradus) illoque ducente in lecticam se recepit; quam mox octo pænulati sustulerunt in collum. Poliarchus deinde præparatum equum conscendit; quem ipsi ex regiis stabulis admouerant, non ex more gentis nudum, sed cum iis ornamentis quibus Reges assueuerant in bello aut venatu. Toto deinde itinere Regina, submotis lecticæ plagulis, cum ipso loquuta est; densis per viam Afrorum agminibus, & in eum præcipue intentis. Postquam ad aulam peruentum est, Magnates, ex Reginæ præcepto, hospitem in destinata triclinia deducunt. Illic ingentis opulentiae cultu exceptus, mox ad familiariorem corporis curam, solus cum Gelanoro relictus est.

Sed ubi paululum respirauit à colloquentium laudantiumque tumultu, haud mora redditus pristinis curis, resque

resque Siciliae anxiae agitans constituit ea vespera Gelanorum in Siciliam dimittere: (Nam nec amor, nec perplexae à Lycogene literae moram ferebant) Ipse Clupeae, maritimo Africae oppido, dum nuncius ab Argenide rediret, se tenere. Dum ergo Argenidi scribit, acciri nau-tam iubet, cuius remigio appulerat; quo ad se introdu-cto, Nauigium tuum, inquit, non modo tibi reddo; sed praeterea quicquid vi praedonum detractum est omne restituam; ea lege ut hunc Gelanorum in Siciliam defe-
ras, inde huc rursus in Africam quo volet portu sistas. Cum redieritis, in promptu merces erit. Nunc necessa-
ria ad viam duntaxat repraesento. Ex remigibus, capti-uisq; quos nosti, quotq; opus est, delige. Hos saxo labo-
ris ne pigeat. Inter caeteros talentum diuidam: ne illis re-
ditus in patriam, mendicitate deformis sit. Nauta domi-num & patronum appellando, de munerum magnitudi-
ne stupebat, operamque pollicitus ad parandum in il-
lam noctem lembum dimissus est. Et remiges tam foeli-
cia nunciantem, primo impetu gaudii inter amplexus,
non sine discrimine diripuerunt.

Vespera appetebat, cum à Regina Optimates ad Po-
liarchum intrant, nullo humanitatis genere hospiti de-
futuri. Is ab illis, inter sermonum ambages, haec fere de
Reginae rebus accepit; Eam Hyannisben appellari; Iubae
fratri ante annos viginti tres in sceptrum successisse;
Priusquam regnaret, nuptam Syphaci fuisse, viro post
Reges inter Mauros praecipuo; qui eodem tempore quo
Rex Iuba morbo extinctus praegnantem reliquerat. Re-
ginam paulo post virilis sexus prolem esse enixam, &
Hyempsalem appellasse; qui fauentibus Diis anteiuerit
indole ciuium vota. Sed iam quaerenda apud externos
gloria, cultu priuato, & praeterquam vni Reginae incer-
tum in quas terras, abiisse. Haec Mauri referentes, & ipsi
vicissim quis esset Poliarchus; vnde, aut quo viam ha-
beret,

beret, obliqua subtilitate quærebant. Sed ille perplexos sciscitatores, pari arte, quasi non sentiens, eludebat. Inuitatus deinde ad regiam cœnam, haud modicum tempus consumpsit cum Regina; non multum ab simili omnium in se cultu, quam si in purpura venisset. Perfecto conuiuio, cum tanquam postridie profecturus, iussisset valere Hyannisben, redissetque in thalamum, præsto fuere qui opulentioribus ferculis mensam integeret. Gemmæ erant, hæ torquibus, hæ armillis, in auri-
busve compositæ, magna vis vniionum, & præter vnicam arculam, plura quam à peiratis extorserat. Hæc Regina, siue meriti pretium, siue pignus hospitii, donabat Poliarcho. Sed ipse neque vendere beneficium assuetus, neque erari muneribus; multum laudata Reginæ comitate negauit tantillæ operæ deberi inuidiosa præmia; sed neque hæc armatum decere. Referrent tot dona ad Reginam, simulque excusationem, & gratias. Ne tamen peruicacis superbiam haberetur, annulum, quo smaragdus includebatur, sibi desumpsit, digitoque insinuans, cum secum manu seruaturum spondit; Ità enim donantem meruisse. Ferruminatus annulus erat, & in lapide Atlantem expresserant suspecto Perseo negantem hospitium: Simul Perseus videbatur Pegaso insidens, & ad Atlantis ora sic Medusam reuelans, vt auerteret ipse vultum, ne & intra viscera saxum reciperet. Sed Atlantis habitus erat indignantis se mutari: Rigeant in sylvarum primordia comæ crescentes; & in vultu figura serpebat, qualis nec iam hominis, & nondum montis esset.

Aderat interim Nauta, monebatque ventum operam dare. Si veniret Gelanorus, Africam paucis horis longe relinqui posse. Hunc itaque Poliarchus arcanis præceptis celeriter onerat; quæ Meleandro ferret, quæ nunciaret Argenidi: Selenissa, Archombrotus, cæteri que amicorum, quid scire deberent. Etiam quid de supellectili
fus

sua Rex constituisset; an illa publicata, & qui sectores fuissent, cuncta solerter perdisceret. Illinc enim quid in se Meleandro animi esset, posse intelligi: Postquam in Sicilia mandatis esset functus, Clupeam, ubi eum opperiri decreuerat, diligentissima nauigatione repeteret.

Profecto Gelanoro, Maurisque dimissis, se ipse ad quietem defessus comparabat. Sed posteaquam in thorum secessit, remiseruntque se spiritus quos tenuerat variarum rerum imago, tunc vulnera quæ lateri peirata inflixerat, non modo neglecta, sed negotiis, & contentione animi incitata, subito horrore atque æstu exardere in febrim cœperunt. Ille casus distulit præparatum in posterum diem iter, terruitque Reginam, haud secus quam si ipsi filius in morbo iacuisset. Nam præter beneficium quod à Poliarcho ingens acceperat, indolis specimen, & incompositum nihil in verbis; præterea generis opinio, & impetus nescio quid præfagientis animi, eam ad veræ benevolentiae affectus compulerat. Ægrū itaq; primo mane inuisit adhibuitque medicos suos. Et sequuti Reginam Optimates, anxios vultus ad mœsticiam figurauerunt.

Horum omnium ignarus Gelanorus nauigabat in Siciliam prosperis ventis Sed quamquam commodissima tempestas Epeircten nautis dabat, ultro ab ea statione abstinuit, appulitque ad ignobilem portum; eo consilio, ne quis nautas qui eum vexerant nosse, aut de Poliarcho interrogare posset. Ipse ad templum Apollinis iuit, quod non procul à littore, versus Panormum erat, Sacerdotis quam sui Dei fama nobilius. Sacerdos Antenorius vocabatur, in placidissima senectute vacuus curis, & ad arbitrium fœlix. Nam cum iuuenis primos honores facile cepisset, & summa ei omnia destinaret amicorum opinio; plurimorum casibus monitus quam miserum esset inter ambitiosa vota pendere, respexerat

ad animi libertatem; & secessurus ad genium suum, elegerat Phœbi templum, in quo senesceret. Quippe illi numini amabat operari, & innocatum sæpe receperat: adeo comparatus in casus, seu ipse seu amici laborarent, ut omnium victor constantissima hilaritate discederet. Aderat literarum copia ingens; acie acumen, & celere; quæ omnia vitæ integritas honestabat in iucundissimo sene. Cæterum amabat Poliarchum, audebatque laudare nondum publice restitutum. Nec ignarus Gelanorus candidissimum esse, à via ad illum deflexit, inuenitque cubantem in sui templi vestibulo (erat enim pedibus æger) & ut solebat, cum familiaribus inter libros sapientissime ridentem.

Adhuc in primis hærentes blanditiis nouo gaudio, interpellauit Nicopōpus. Amicissimus Antenorio erat, & curis tumultuque aulæ plenus, quærebat inter suauissimæ senis colloquia turbatæ reipublicæ tantisper obliuisci. Eo viso, Antenorius urbane quæsiuit, ad Phœbum, an ad se diuertisset; Ad utrumque refert ille: Sed quis iste Numinis consultor? Ades ergo Gelanore? & ô Numina faxint ut nec procul sit Poliarchus. Quamquam præter Antenorium & Nicopompum nemo iam aderat (cæteri enim Antenorio iubente discesserant) tamen Gelanoro non visum consilia casusque patrōni vili mortaliū priusquam Argenidi cōcredere. Eum ergo in Italia esse finxit, seque ab eo ad Regem ex Baiano portu dimissum.

Dum hæc ita loquuntur, ecce tibi cumulante fortuna illius diei lætitiā, Hieroleander veluti ad conditum alio itinere ad templum peruenit. Erat ille ab Epistolis Argenidis, summus & ipse virtutibus, inter paucos imbutus literis, nec patruo præter fortunam, minor, qui sacerdotii purpuram ex virtute gestauerat. Is sæpe Antenorii causā commeabat in id templum; & tunc exoran-

exorando Apollini ab Argenide erat missus: Sed ut conspicatus est Gelanorum, seque primum repetitis satiauit amplexibus; leuissimæ rei momento, nec cogitans, illi aditum fecit ad ea exploranda quorum causa in Siciliam aduenerat, obiisse Aldinam oculis ex dolore turgentibus querens. Siue excusationem sic parabat, quod eam omnino habuisset, siue quod infœliciter custodiuiisset. Audito Aldinæ nomine, ictus aliquantum Gelanorus, in Hieroleandrum respexit. Fuerat illa venustissima catellarum; quæ Poliarcho impense placuerat. Poliarcho ex Sicilia excedente, eam Hieroleander Argenidis iussu quæsierat, alueratque sollicitè. Ipsa Argenide non ausa succedere in id munus, ne aut aliquid de spoliis Poliarchi crudeliter habere videretur, aut contraria suspicione absentis domini gratia canem amare. Ea tunc ex partu decesserat, magno quidem sed occulto dolore Argenidis. At Hieroleander catulæ blanditiis assuetus impatientius mortem hanc tulerat; adeo ut in eius gratiam illa celebris esse in Aula inciperet; maxime multorum Poetarum carminibus, qui cum demerituri, omnes fides, omnes Parnassi frondes, canino funeri adhibuerant. Tunc vero de illius interitu fieri mentionem (quamquam viuam maluisset) sentiebat Gelanorus suis rebus conducere; quia ab eo exordio poterat quæri quod Poliarchus præceperat; cui nempe ipsius opes & veluti spolia cecissent. Sed postquam intellexit innoxie domui curatores à Rege adhibitos, qui eam domino suo seruarent; solamque Aldinam ab Hieroleandro captam quo delicatius haberetur, visa sunt omnia ex voto procedere. Nam quod Aldina saltem in Argenidis domo vixerat, rite coniecit id datum memoriæ Poliarchi. Cumque audisset, ne dolore quidem intactâ in eius interitu fuisse Argenidem, satis quid hanc charitatem & dolorem faceret

gnarus, Nicopompo aures præbuit dum Epitaphium
recitaret, quod & ipse Hieroleandri laudibus plenum
demortuæ catellæ his versibus fecerat.

Occidit. Exequias pulchra celebrate catellæ;

Occidit ante suum pulchra catella diem.

Ipse facem mesto canis Erigoneius imbre

Condat, & attonitis terreat astra sonis.

Plangere scit; memin' tque sua lachrymabile murmur

Erigones, patrios cum stetit ante rogos.

Dura Venus, quam non pariens Aldina gemendo

Flexit, & Aldina sic parientis herus!

An quia Phœbeis nemo est acceptior aris,

Inuidiam Veneris, Solis alumne, luis;

Aldinamque tuam (ius in te haud maius habebat)

Ultrici rapuit diua seuera manu?

Plangite sub tenero vulsa certamine chartæ,

Quas aufert domino blanda catella suo.

Et toties paruo repetita cubilia cursu,

Dum querit vetitas illa, fugitque fores.

Plangite nunc muta sedes, nunc strata, focique,

Et quicquid viduum sancta catella facit.

Vos sola gaudete nives. Nil vellere vestro

Candidius, post hæc funera, portat humus.

Gelanorus commendatis de more versiculis, ne quæ de
domini supellectili, ipsaque Aldina, acceperat, animum
tangere, & maiori omine implere viderentur, ad alia
sermonem deflectit. Ac gaudeo, inquit (amici) eo loci
esse res Siculas, ut de catella sic dolere, aut scribere va-
cet. Ethinc ocium vobis à pristinis bellis, & civili insa-
nia, esse coniiicio. Imo, refert Nicopompus, hæ sunt vel-
ut induciæ, quibus publicos dolores interdum fraudamus;
ut imposita à fati onera subeamus fortiores. Tum
vero Gelanorus rogare prolixius; An duraret Lycogeni
fides; aut interuersa pace nouis sceleribus recruiisset
seditio.

seditio. Referebant protinus illi, perplexa omnia esse; Eristhenem & Oloodemum teneri vinculis; armari Lycogenem, & in mutuum exitium dissidere ciues à Principe. Tum Nicopompus, siue incitator feruore ætatis, siue quia frequentior malorum conspectus in Regia indignantem impleuerat; non modo fortunam, sed & Regem atq; Lycogenem plurib. accusare adorsus est. Quandiu, inquit, pro ratione impetum habebimus? nec ex nostris parentumve successibus metiemur consilia? Quanto satius fuerat (apud amicos prolixius loquor) Regem in suos maiores inspicere, & malo cauere ex eorum siue consiliis siue erroribus; quam accepto vulnere in medicina laborare? Isti autē perduelles in eum erecti, quem seditioni titulum, quodve nomen, iam non antea paribus turbis infame inuenient? Iactent licet nunc iri assertum labantem rerum statum; nunc se Deorum cultus Regibus velle monstrare. Non agnoscunt irreligiosissima arma Dii toties neglecti, non vtilitatem patria, multa strage deformis; Quacunque specie facinus tueri & ornare molientur, diu est quod tandem alii rebelles maculauerunt. Nescio quo grandi tumultu Dii animum neum implent: Abominari inquieta ingenia, pugnare innoxios, & vindictam occupare. Et ne hoc facinus supra meas vires putetis, eadem numina mihi arma literarum præbuere, à quibus immissa vulnera, si modus & veritas adsint, non viribus arceri, non deleri sæculis possunt. Credam tandem impetui illi, ducamque libera manu stylum; quid Rex offenderit describam; & quam anchoram pene naufrago porrigat priorum sæculorum historia. Tum factiosus eripiam laruam, ne eos populus inoret: quid sperare, quid timere videantur; qua se reperere ad virtutem, qua contumaces obrui possint. Non inde tacebo apud populū suæ credulitatis ineptiam; non, si suades, mi Antenori.

Imo, subiicit Vates (simulque, celeri motu multo-
 ties nutans arripit) si me audis, compesces hoc æstrum.
 In quem vsum, aut quibus hæc scripseris? Regem scilicet
 hoc pacto monebis? Saltem si secretus hoc faceres. Nunc
 vero quam egregia ratio consulendi, ut publice quod
 illum peccasse credideris exscribas; & si quid plusquam
 populus in eius vita notaueris, inuidiæ iam in illum ni-
 miam aliquid addas? Quid acerbius Lycogenes instituat?
 Imo quia amicus es, plus fidei inuenies, supraque ho-
 stes nocebis. At factiosorum scilicet vitia, quæ tegere
 laborant, persona detracta produces; Ex priorum suc-
 cessu temporum ibis in eorum consilia, exitumque præ-
 sagies. Nempe, ut ad omina quæ facies timeant; & qui
 Deos non curant, qui spe, scelere, armis turbati sunt, ad
 tuam Philosophiam componantur. Parcè vero labori,
 Nicopompe. Diu est quod illud sapientiæ genus euiluit.
 Non ignorant se errare, nec moniti emendationem pro-
 mittunt. Sed & finge te adeo efficacis prudentiæ docu-
 menta scripturum, ut possint legentium furorem miti-
 gare; velut quidam morbi sunt qui per tibicines curan-
 tur, quotusquisque vacabit lectioni? Solite legent qui
 perpetuo liuore procaces, in eo eloquentiam statuunt, si
 Principes viros iniquiori oratione perstrinxeris. Vel
 humiles forte in scholis, ab negotiorum usu semoti, &
 gerendæ reipublicæ præcepta tantum in libris assueti
 contemplari. Hisne tu scribes? apud hos summa laudis
 tibi erit, Nicopompe? Taceo libertatis periculum quam
 usurpas. Etiam qui vere moneri se sentient, te oderint
 tanquam suæ infamiæ authorem.

Substitit Nicopompus ad Antenorii hæc præcepta;
 & Iustissimos metus faceres, inquit, diuinissime vatum,
 si maledicentiam haberem in animo, aut timore intes-
 pestiæ censuræ iam vulgarem plebeiamque vanitatem
 inflarem. Cui non sit in oculis adhuc recens Poetæ im-
 pietas;

pietas; cum Principem contumeliosissimo scelere laceſſiuit, cum facinoris præſidium crucem tulit; famamque quam flagitio quærebat, inuenit ſupplicio? Cæteros omitto, quibus leuius peccantibus, aut ineptam ſapientiã afferentibus, ſatis pœnæ eſt ex prudentum ſaſtidio. Longe ab illis conſilii mei ratio, mi Antenori. An neſcis qua arte ægris pueris medicamina concilientur? Vbi medicũ cum poculo vident, ſaſtidiunt valetudinem quæ tantę emenda eſt. Sed qui ætatem illam curant, vel mitibus ſuccis vim domant acerbi ſaporis, vel præmiis inuitant ad ſalutem, deceptiſque pulchritudine poculi oculis, non videre, non ſcire patiuntur, quid hauriendum ſit. Ita ego, non ſubito & aſpero queſtu, veluti reos, citabo ad tribunal, illos qui rempublicam turbant. Par odio non eſſem. Sed inſcios circumducam per ſuauiſſimas ambages, vt etiam eos delectet ſub alienis nominibus accuſari. Erectus his verbis Antenorius, ſimulque Hieroleander cupere ſe dixerunt, audire lepidiſſimi commenti rationem. Tum ille: Grandem fabulam hiftoriæ inſtar ornabo. In ea miros exitus circumuoluam; arma, coniugia, cruorem, lætitiã, inſperatis miſcebo ſucceſſibus. Oblectabit legentes inſita mortalibus vanitas; eoque ſtudioſiores inueniam, quod non quaſi docentem, ſeu eorumque, in manus accipient. Paſcam animos contemplatione diuerſa, & veluti pictura locorum. Tum periculorum imagine excitabo miſericordiam, metus, horrorem, ſuſpenſos deinde ſubleuabo, ſerenusque diluam tempeſtates. Quos libebit ſatis eripiam, ſatis dabo. Noſui noſtrorum ingenia. Quia nugari me credent, omnes habebō. Amabunt tanquam theatri aut arenæ ſpectaculũ. Ita inſinuato amore potionis, addam ſalubres herbas, Vitia effingam, virtutesque, & præmia vtiſque conuenient. Dum legent, dum tanquam alienis iraſcentur, aut fauebunt, occurrent ſibi ipsis, agnoſcentque obiecto

iecto speculo speciem ac meritum suæ famæ: Forte pudebit eas partes diutius agere in scena huius vitæ, quas sibi cognoscent ex merito contigisse in fabula: Et ne tractos se querantur, neminis imago simpliciter extabit. Dissimulandis illis multa inueniam, quæ notis conuenire non poterunt. Mihi enim non sub religione historiæ scribenti libertas hæc erit. Sic vitia non homines lædentur; nec cuiquam licebit indignati, nisi qui vexata flagitia in se turpi confessione recipiat. Præterea & imaginaria passim nomina excirabo; tantum ad sustinendas vitiorum virtutumque personas; ut tam erret qui omnia, quam qui nihil in illa descriptione exiget ad rerum gestarum veritatem.

Excitauit Antenorium scribendi nouum genus; alacerque vtramque perfricuit manum; & Da, inquit, hunc sodes reipublicæ laborem, Nicopompe. Si te, si seculum respicis, prorsus hoc debes. Feret multam ætatem ille liber, & gloriæ plenum authorem deducet ad posteros. Vtilitas autem eximia, artes malorum excutere, & in eas armare probitatem. Excepit Nicopompus; Et das beneficium, Antistes, quod impetum meum probas. Faciam te authore. Dum res est recens, dum animus calet, per tormenta pœsi simillima concitatum laxabo ingenium, fabulam pangam. Neque te Gelanore, neque Poliarchum omiserim. Sic effatus, ne periret is calor, quem Dii eius animo ad scribendum subiiciebant, cum in diuersorium secessisset, vix passus cœnæ moram, tabellas petiit; iamque tunc cœpit variæ utilitatis fabulam exarare.

Non hæc erant iniucunda Gelanoro. Quid enim nisi eximium de Poliarcho scriberet Nicopompus, olim ipsi amicus, & in Lycogenem grauis? Postera die cum egregie Hieroleander litasset, Nicopompum diutius cum Antenorio hæsurum reliquit in templo; Ipse Gelanoro comire

comite Epeircten profectus est. Cumque hilaris nunciasset Argenidi Apollinem pulcherrimis extis lata omnia portendere; addidit libertum Poliarchi in vestibulo templi obuiam sibi factum iamque in vrbe esse; ignarus quantos animo virginis motus hoc nuncio ciceret. Illa prosperis victimis Deos aduentum Gelanori comprobasse haud tarde coniiciens, trepidò gaudio dubitare subito cœpit; An sine Poliarcho venisset Gelanorus, an potius ille lateret, viam furtim ad colloquium affectās. Saltem se cogitabat à Gelanoro audituram, vbi is esset, vt valeret, quid aut se facere iuberet, aut ipse molieretur. Nihil minus Gelanorus conueniendæ Virginis audus erat: Sed cum casu incidisset in Eurymedem, nec dissimulare potuisset quin ad Regem esset missus, confestim ad ipsum perductus, vultuque, vt oportuit, nec fracto, nec superbo, hæc pauca loquutus est. Poliarchus saluere te maxime iubet, ô Rex; & has literas à Lycogene sibi scriptas, ad te potissimum mittit, ne eum, aut nescire, aut credere putes, quæ de tuis in eum consiliis referuntur. Simul his epistolam tradit; quâ diligenter perlecta, Rex nouitate infamiæ motus cum accersito Clœobulo atque Eurymede literas communicat: Neque illi aliud referebant, quam rem altam plenamque periculi esse. Nihil vnquam perplexius visum; cum nec ipse Gelanorus precibus ac deinde propemodum minis tentatus, quicquã afferret (neque poterat) quo Lycogenis deprehenderentur insidiæ. Inter occisi spolia, vt res erat, aiebat hos repertos codicillos; neq; aliquid præterea, aut se, aut Poliarchum scire. Et Rex ad illum; Neque ipse, Gelanore, quicquam in hac caligine video. Armillam ad Poliarchum meo iussu misit Argenis: & delegatus ad ferendam Timonides. Sed de veneno nec scio; nec de armilla qui sciuerit Lycôgenes possum conicere. Tu rem apud te cõtine, ne quis sciat quid ad me detuleris. Diis, & mihi curæ

curæ erit, ut arcana hostium scelera eruantur. Percutitanti deinde ubi Poliarchum & Timonidem reliquisset; negabat Gelanorus aut Timonidem aut armillam ad Poliarchum peruenisse; quem ab Rhegio profectum, in pelagi varios sinus illico tempestas compulerat.

Dimissus deinde à Regis colloquio, ad Selenissam iuit; & ubi commodum fuit, Argenidi literas tradens cætera quoque aperuit quæ Poliarchus mandauerat; In Africa eum esse, illicque hæsurum, donec ipsa statuisset, quid potissimum res utriusque exigere. Si opus armis sit, iam non unum se, aut priuatū, in Siciliam esse venturum, aut si quid commodius virgini succurrisset; ne parceret quæ videbantur præcipere; læderumque memoriam nulla interim pateretur absentia deleri. Pignus autem amoris non minimum fore, si nunciet num ipse à Lycogene fideliter moneatur. Mota Argenis ad metus Poliarchi, & immeriti contumeliam patris, sancte confirmat, nullum tale facinus profectū à parente: & pene peccate Poliarchū, quod posset suspicari, si quid eiusmodi moliri Rex vellet, se ad ea exploranda, aut ei nuncianda, tardiorē Lycogene fore. Vbi vero Gelanorus de Poliarchi periculo egit; ut perdita rate, inter brevia inuenisset salutē, ut propius quam in naufragio inter opem prædonum perisset; illa tantam periculi speciem non ferens, simulque reticete Gelanorum, simul loqui imperans, ad omnia verba pæuebat, quasi non absens, aut exacta pericula audiret.

Iamque anxio Rege, armillamque, & Lycogenem, & venenum in oculis mentis habente, biduum quæstioni res fuerat; cum Atsidas atque Timonides in aulam petueniunt, de Poliarchi naufragio quæ credebant nuntiaturi. Ergo & rati extinctum cum Poliarcho Gelanorum, ad viuentis conspectū expauerant; & subito à Rege accersiti sunt, ut si quid ad has Lycogenis litetas haberent, audirentur. Aderat & Argenis, & cum Cleobulo Eury-
medes.

mēdes. Illi dicere exorſi quid egiſſent, ante omnia pyxi-
dem protulere, in eaq; armillam, tot monſtrorum mate-
riem : Aiebant diuertitſſe ab Arſida Poliar-
chum, priuſ-
quā adueniret Timonides; & idoneis argumentis eluſi
(inquiunt) iam vt naufragum deſleueramus; cum Ge-
lanorus ſpem hic nobis reſtituens, non viuere modo pa-
tronum, ſed valere aſſeruit. Poſt hæc, literas Lycogenis
ad Poliarchum iis Rex tradit: ad quas illi cum ſtuperent,
Cleobulus altiori genio omnia agitans; Videamus au-
tem, ait, an ſyncera armilla ſi, ſatisq; mendacium refutet
innoxio texto; an medicamine infecta criminationi ar-
gumentum præbuerit. Dum hanc tractant, dum nexus
euoluunt, protinus notant in byſſo ad quem gemmæ fi-
ſis argenteis hærebant, diſparem colori reliquo tabem
exiguſ maculis paſſim viſcere. Quæ conſpecta; Quid
iſtud eſt, inquit Cleobulus, niſi venenum quod Lycoge-
nes ſignificat? Sed videamus cuius crimine hoc munus
funectum ſit. Nunquam mihi conſiſtenti fides ſit, ô Rex,
niſi ad Lycogenem, ſociosque id facinus pertinet.
Nam & Eriſthenes, quem reum in carcere habes, tuo
æratio Præfectus, apud ſe armillam hanc habuit. Et
quidni exiſtumes, vel ſolertia ſua, vel proditione tuo-
rum, hos ſciuiſſe id munus Poliarcho deſtinari, armilla-
que corrupta, huic vitam, aut denique tibi ſamam, inui-
diſſe nefarios? Sed Deorum auſpicio bene cuncta ceſſe-
runt; Impiũ ſuo ſcelere obruentur. Oloodemum, & Eri-
ſthenem, quos perire maxime intereſt, occultis quidem
criminibus fontes habes; Sed aperto ſcelere, & apud po-
pulum valituro, hætenus argui poſſe non contigit. Hos
id facinoris ſi amiſiſſe conſtet, nemo erit cuius ſuffra-
gio non damnentur. Rex Cleobulum quæ ſolenter con-
iecerat excutere iubet, & de reis habere quæſtionem. Il-
le omnia ab Eurymede vtilius perfici poſſe cauſatus,
quid agendum ſit breuiter docet.

Nec detrectatus Eurymedes Regis imperium, ad cuius stodiam peruenit, in qua seruabatur Eristhenes; & iam à limine (vt Cleobulus recte monstraauerat) simulatis luctibus ardens; Tandem, inquit, de Poliarcho triumphasti, Eristhenes. Perit armillæ contactu, quam lethali succis imbueras. Num tu vero, quod Oloodemus facit, ultro in gloriam duces quod operam facinori tanto præbueris? Ad hæc Eristhenes tanquam subito fluctu perculsus, quid loqueretur non habuit. Audiebat extinctum Poliarchum, à quo eius spes nequaquam diuertebat. Iam vero conscientia pulsabatur ad crimen obiectum. Et quid præterea dissimularet, si Oloodemus (ita enim finxerat Eurymedes) iam confessus veneficium erat? Nec prolixiori consilio, aut recomponendo animo tempus dabatur. Ergo, vt in perditis rebus, restare putauit ne languide cunctaretur, aut frustra negato facinore, videretur censuisse pudendum quod noller confiteri. Vrgenti itaq; Eurymedi, Bene est; retulit. De me quod placebit fata deliberent. Satis est gaudii quod post Poliarchum Siciliae hostem vixi. Tum solerter Eurymedes, tanquam de re nota agens, sese penetrabat in eorum consilia. Ad extremum, Lycogenis perfidiam obiecit; qui literis ad Poliarchum, in sui flagitii infamiam substituebat innoxium Regem; Et Eristhene fallaciam leui risu confitente, Eurymedes ad Regem ab eo digreditur; nec sine horrore quid ille sit factus ostendit; Restare, vt Oloodemus pari indicio se damnet.

Tam feliciter peruestigato facinore exultans Meleander, laudatum Eurymedem ad Oloodemum mittit. Sed ille præsentiori ingenio, auersatus veneficii nomen, tanquam de inaudito facinore, cum interrogaretur, ipse plura quærebat: Cumque Eristhenes iam flagitium confessus diceretur, ratus hanc esse fallaciam, nec se credere respondit turpissimum crimen in Eristhenem cadere; nec
 si ma-

si maxime caderet, se consciū esse. Ad extremum, expugnauit pertinaciam Eurymedes prudenti consilio: Oloodemum in atcano loco sistit; vnde Eristhenes posset audiri, quocū ipse anteactos sermones repetere cœpit. Et Eristhenes, tanquam in pignus constantiæ, nec suū abnuebat, nec sociorum crimen; donec adeo Oloodemi patientiam vicit, vt repente exclamaret; O te vel simplicem, Eristhenes; vel tuorum proditorem! Srragulis deinde reiectis; communem suorum perniciem appellauit, & solum exitu dignum; quem pluribus comparauisset. Sero intellexit Eristhenes se ab Eurymede esse delusum; neque Oloodemum communis flagitii indicium fecisse. Verbis ergo quæ tempus dolorque ferebant errorem excusare parabat Oloodemo. Sed vt satis explorares; adhibiti que idonei testes, in diuersum abstracti conduntur in carcerem; & postridie ad publicum iudiciū trahuntur: ne si quæstio populo teste non habita esset; clientelis & factionibus deinde reorum tanquam patum legitima inuidiose traduceretur. Sed quamquam Epeirctanis ciuibz Rex fidebat; tamen ad reorum custodiam; Prætoriani cum armis in foro locati sunt. Et ex eiusmodi loco dicenda causa erat; vnde facile si tumultus exarsisset, recipi in arcem possent, & carceri reddi. Populus in forum per præconem euocatus effuse conuenerat; & ille qui orare in publicis iudiciis regias causas solebat; in hunc sensum loquutus est. Scire populum quantā ipsius charitate Rex flagret, nec Regem vicissim dubitare; quin sit illi charissimus. Itaque Eristhenem & Oloodemum, multorum in se scelerum reos, quanquam poterat suo iure damnare, tamen distulisse ad publicos iudices; vt optimorum ciuium studiis potissimum vindicetur. Audiret populus pro se dicentes; & ipsis Iudicibus sua voce præiret quid de illis statuendum. Triginta tum Iu-

dices de rebus capitalibus quærebant, ad quos Eristhene & Oloodemo productis, accusator multa eorum in Regem facinorâ, fidem sæpe frustratam, habita cum inimicis consilia strictim explicuit. Acerbior oratio fuit, de veneno, & parata in Regem infamia. Cumque verba, cum testes, cum literas protulisset, adeo Epeirctanum populum mouit, ut nihil expectato iudicio à plerisque lapidatio vrgeretur. Sed deprecatus est actor impetum vulgi, donec Iudices in suffragia iuissent. Plurimum interesse ut rei publice dicerent. Plus illis oratione sua, & percussæ conscientie notis, quam accusantis voce laboraturos. Duplicem quoque aquam, si peterent, eis ad defensionem à Rege concedi. simul his, reos prouocat ad dicendum. Sed illi (ut coniecerat) causæ inopia marcebant. Nec desecti crimen poterat, nec populus concillari. Timide ergo pauca; & illa plus in Regem, quam pro se loquuti sunt. Dimisere tunc Iudices in urnam suffragia; qua publice effusa, fabæ omnes atro colore noxios damnauerunt.

Rapti statim in carcerem, ut veneficii conuictos idoneo supplicio cicuta conficeret. Illic tristi & vltima libertate exercuere ius, quod ita pereuntibus leges indulserant. Diras igitur dicere Regi; vltorem ciere Lycogenem; venerari Deos Manes ut hostes ad peiora seruari hunc exitum sibi inuideant. Inter hæc ananæum poculum aderat; quod prior Oloodemus de carnificis manu rapiens; Age, inquit, propinemus Meleandro. Nos quidem eximus misérias, prius hunc nostro fato oppressuri, quam viuentes voluisse existimat. His dictis non cum inter totum hauserit. Denuo impletum cum Eristheni porrigeretur; supercilium ille duxit, & circumspiciens, Ecquis, ait, amicos meos monebit Meleandro quid debeant? Epoto veneno, ambo à carnifice monentur, ut quo facilius virus conciperetur venis, mi-

riorique

horique cruciatu occumberent, quantum carceris spatia sinebant,ambulationem urgerent; donec tibiis grauius sentirent iam ab imo calorem excedere. Cum paruissem,frigentib.mox pedibus procumbunt in lectum. Illic veneni nebulis imitantibus somnum, languebant sine sensu;donec coxis iam exanimatis, tanquam stimulo icti, prodidere lethalem vim ipsa intrantem vitalia; nec multo post extincti sunt.Vulgati mox versus celeritate Poetarum, quorum alii vili audacia plus iusto lacerabant perculos; alii tanquam adhuc poenitentia in integro esset extinctos monebant, & de obitu iam exacto sero vaticinabantur.Minus hæc carmina displicuerunt, quæ prolixius ambitionem quam ipsos reos notabant.

*Debita funestis cecidit tibi victima satis,
Ambitio; Nunc pone minas,satiataque tanto
Sanguine,Sicaniis pacem concede colonis.
Heu quoties victrix nostri de cladibus Orbis
Vmbiarum implesti sedes;dum vertere regna
Dulce tibi,& seuas terris indicere pugnas.
Primæ tuos ducunt periuria fœda maniplos,
Contemptusque Deum,metasque in limite nullo
Spes votis positura suis.Tunc impia captis
Mentibus illapsa versant incendia Dira.*

*Non sceptro iurata fides,non fama,piumque
Obstat;Eunt fontes,perque ipsa pericula caci
In peiora ruunt.O Dii! Tot feruere Martem
Cadibus,& seuis fumare mapalia flammis,
Infantesque perire animas,sexumque minorem
(Turpe nefas bello)dominos perferre noceat!
Quid tantis petitur furiis?exoluere iusto
Colla iugo,& steriles patriæ calcare ruinas,
Insanasque metu trepide transmittere noctes.
Nam scelerei qua tuta quies? Mala præmia vestra*

*Vt primum tetigere manus, vlticia fontes
Fata vocant, subitisque dies intercidit vmbria.*

At Rex gnarus quam grauis immineret Lycogenes; quò die de damnatis fumebatur supplicium, Eurymedem dimisit cum modico equitatu, qui eum subito furto tentaret. Quippe Lycogenes post Eristhenem & Oloodemum captos nondum in bellum exarserat; multo quidem armatorum præsidio salutem tutatus; sed reconciliationis spem subinde subiiciens; vt vel simulatione fœderum captiuos extorqueret à Rege, vel quasi implacabilem tyrannum differret maledictis. Ac vt efficacius crederetur botia fide pacem optare, Dunalbium literis monuit vt ab acerbis consiliis Regem auerteret, absolueret ille captiuos, & quicquid suspicionis aut odii erat, tranquillitati publicæ daret. Dunalbius, his se literis fidem habere dum simulat, videturq; quæ erant mandata procurare apud Regem, sua ipsius fraude Lycogenem lusit. Quippe ille fallendi spe, & amicos à vinculis recipiendi, tam lente cunctabatur; vt interim Regi liceret suis rebus consulere. Tunc vero cum ad eum comprehendendum Rex misit, non defuerunt ex coniutatis quidam, qui aduentum Eurymedis occuparent, nunciantes de amicorum pernicie, ipsiusque periculo. Cœnæ tunc tempus erat, & conuiuium militaribus viris frequentis. Ad quos ita Lycogenes; Ne frustra conuenisse vos putetis, Commilitones, Sepulchræ hanc cœnam Eristheni, & Oloodemo edidimus. Meleandri crudelitatem perempti sunt; & nisi quid opis in vobis est, eadem tempestate cotripior. En tyranni satellites, pene pro foribus, quibus mea perniciēs mandata est. Quæ fors inde vos maneat; quæ optimos ciues, neminem reor ambigere, Cum principū cædes ea audacia faciat, an modestius de cæteris decreturū coniicias? Non vos ad salutem meam sollicito, Cômilitones, nisi cum vestra creditis esse coniunctam.

iunctam. Simul his de strato exiliit; Ceteri proiactis quoque mensis ad arma discurrerunt. Omnis domus sedulitate tot militum sibi simul duci; timentium, feruebat. Missi quidam qui ex vicinis locis ampliorē manum accirent. Multi, duce Menocriro, lecti, qui obuiam irent Eurymedi; positisq; in commoda valle insidiis, incautum, & itinere fessum exciperent. Sed confusa dimicatio fuit; quia priusquam delitesceret ad insidias miles, Eurymedes venit & ipse imparatus ad certamen. Viriliter tamen utrimq; pugnatum est: frendente præcipue Eurymede, capi admonitum Lycogenem non posse. Cæterum quamquam & in hostico & viribus impar; (nam Lycogenes strepitu pugnantium ad se illato suos omnes promouit in aciem) confessa tamen fuga non dilabi sustinuit: Et sensim recedentem non sequutus est Lycogenis miles: Seu fraudem ab hoste, seu iam mistum tenebris cælum pertinuit.

Periere non multi, nocturno discrimine: Sed vicisse videbatur Lycogenes, qui suorum impetu lætus, amicos undique accersit: præparata cōcurrentibus arma distribuit, vnoque exemplo scribit ciuitatū conciliis; ut se publicæ authorem libertatis velint adiutum. Nec tarde deficiebant ab optimo Rege illi ipsi qui sub eius mansuetudine creuerant: Documentum mortalibus, quantumvis egregiam in Rege virtutem, nisi fortitudinis opinio accedat, posse contemni: nec fidelius ullos Principes amari à Populis, quam qui timeri meruerint. Triste mortalibus spectaculum exhibebat Sicilia. Pulsa religio, iura neglecta. Infidæ euntibus viæ, domus, vicique passim, rapinis, furore, incendio afflictæ; Sola denique castra in squalentibus campis fulgentia. Nec populus primo furore sentiebat, grauiora se pati sub grege tyrannorum, quam quæ tanquam à Meleandro illata vindicari voluerat; Proditor sui, & proditoris merces.

Multos tamen ille fluctus non abstulit. Quatuor præter Epeircten vrbes reuerentia maiestatis continuit; Messanam, Panormum, Catanam & in vmbilico insulæ Ennam.

Iamque Lycogenes iura regni & insignia vsurpans, soli nomini parcebat. Solium, cum accumberet mensæ; vestis purpurea in castris, & vbique sica ad lætus. Blandus immodice, aut seuerus, vt teneret terreretve contumaces. Nec segnior ad res suas Meleander subitis delectibus multum militum effecit. Epeircte com metu & munimentis instructissima, in arcem belli delecta est. Ex regiis triremibus quotquot in officio manserant, in illum portum deductæ. Ipse & propria indole, & tunc anxiiis rebus, erat in Deorum curam intentior. Et quoniâ rebellionis nefas instar morbi peruagabatur Siciliam, tanquam plus fati atque amentia quam sceleris esset, publice clauum fixit. Ita sperabat posse componi mentes quas furor rapuerat. Etiam ne in suos milites labes infereret, placuit lustrari exercitum. Iuit ergo ad castrorum principia (nam sub Epeirctes radicibus milites tendebant) & inde cum Tribunis ducibusque, & Deorum simulacris, processit ad campum in quo facturus Sacerdos instruebat altaria. Omnis in armis, & sub signis exercitus, sibi ad rem diuinam coronas texerat. Hastæ quoque & iacula, circumactis frondibus induebantur. Interim hostiæ omni cultu mactatæ, taurus, hircus, & aries inter legitimas preces ter à ministris alte præcinctis circumactæ exercitui, ad aras sistuntur. Tum rex & in orbem ipse se egit, Deos appellaturus; Adesse melioribus partibus, & si qui hætenus non fanissent, rite propitiati ad se transirent. Incolumis esset exercitus. Vires, animus, consilium, hosti exciderent. Quod si ope, salute, victoria iuuissent, eum se Ioui Seruatori, Martique, & Mineruæ, & Cœlipotentibus Diis, quotquot bellum aut
pacem

pacem curant, templum de aduersariorum manubiis exstructurum. Annuos etiam ludos fore, in quorum præmiis hæc in Siciliam Deorum beneficia cælaurentur. Inter hæc vota hostiæ cadunt; fibrisque spirantibus aruspex admotus est. Is cum integerrimum iecur, sed crassioribus membranis pertinaciter obductum inspiceret; exta quidem esse bona asseruit, & iis magnam fœlicitatem portendi, sed lentam, & quæ labore constaret. Post hæc, milites gestu inani, & hastis ex arte aliquoties quassatis, tanquam ad hostem præsentem succlamantes, edidere simulachrum cœuentis certaminis, & innoxie velitati in castra redierunt.

Sed Meleander quod superfuit lucis, haud multum dispari curæ dedit. Quidam enim ex Assyria hospes, specie quærendæ in diuersis gentibus sapientiæ errabat, reuera vt suam iactaret. Is tunc in Sicilia erat, & in Mathematicorum cœlo versatus, vendebat suæ artis ludibria; si quis ex syderibus quæ nascenti affuerant, volebat de fortuna, quæ viuenti, quæ morituro debebatur, vanissima credulitate cognoscere. Nondum erat capitale in ipsos Principes quærere ex eiusmodi syderû fide. Cum is ergo laudaret vix imparem Diis scientiam; & de successu apud multos mentiretur; quoties fœlicitatem aut mala nō frustra promississet, quam multi nec risissent impune hæc fata, nec frustra timuissent; accidit vt ad Archom-brotum fama illius peruaderet; Ad quem accitus, cum prolixè eandem cœlestis influxus vim commendaret; iuuenem amantemque sic perpulit, vt de cupiditatum suarum exitu eam artem interrogari vellet. Chaldaus, quicquid sydera portenderent, se cū fide renūciaturum promisit. Sed cur priuatæ duntaxat fortunæ mortales sollicitant, (inquit) hanc venturi scientiam? Quidni & imperat Meleander, inspecto cœlorû ordine deprehendi, suisne an hostium fatis pugnetur? Mouit ea ora-

rio Archombrotum; per quem & Rex in spem plusquā oraculi Chaldaum acciuit. Is mercedis spe plenus; iamque melius sibi quam Regi, ex ea negotiatione auguratus, venit ad Regiam; Rogatusque qua disciplina, quove numine, oculos posset in futurarum rerum caliginē mittere; sic incepit. Non ille nos spiritus ad vaticinium (ô Rex) agit, quem fatidici de hiatibus terræ eliciunt ad turbanda diuinitatis stimulis ingentia. Sed neque de more illorum, confusis dubiisque oraculis sciscitantes frustramur. Vnam cœli vim, vaos syderum cursus scrutari, nostræ genti est studium. Primi deprehendimus metas Solis, primi liquidas, nec vestigiis notabiles, cœlestium facum vias, nominibus mensurisq; distinximus; contemplatione libera in sudo aere, & nebulis non infesto. Assyrius enim raro pruinae, aut squalentes nubibus venti, cœlum eripiunt. Dum in ea contemplatione hæremus, experimento nobis compertum est, hæc humana ad astroꝝ motus regi; nec alias esse Parcas quæ nascentibus fata disponant. Quippe ex eorum inter se commercio si vniuersa tellus accipit vices, & ad vbertatem, aut frugum internecionem adigitur; si annos, si sæcula, vis illa definit, quid miremur singula mortaliū corpuscula, inde vitam, cupiditates, lætæ, & tristia fortiri? Liceat modo scire momentum quo te peperit mater. Effingam ego in tabula cœli imaginem; & quotquot syderibus facimus domos; Ea in illis constituam quas cum nascereis obtinuerunt Iupiter, Solque, & Venus, optimi planetarum, deterrimusque cum Marte Saturnus, Mercuriusque & Luna, varii ex sorte locorum quos insidunt. Cuius illorum regnum fuerit, cum in Orbem intrasti, quo gradu, quo aspectu, illum cæteri temperarint, vel vrserint. Illic ego, ne dubita quicquid de te decretum est legam.

Fiducia orantis, & promissi magnitudo, tetigerat
Me-

Meleandrum. maiestas præterea artis, & tanquam ex ab-
dito formulæ audientibus ignotæ, venerationem addi-
derant. Sed dum omnes laudibus fremunt, Nicopomp.
(nam tunc forte inter paucissimos aderat) intentus in
Chaldæum, risu se uero; Euge mi homo, inquit; occupa-
sti Deorum imperium. Scribe spei timorisque improbas
leges, & si qui hic decipi amant impone lubentibus. Im-
petus Meleandri, cæterorumque, ad hæc verba substite-
rat. Auide ergo quærere omnes, quid diceret, sentiretve
Nicopompus, ipsumne Chaldæum, an artem illius in-
cesseret maledictis. Præcipue Meleander sciscitari, cur
hospiti inclementer diceret. At ille, Quidni hūc vetera-
torem iurgio premam, (ô Rex) qui in te sibi plus iuris fa-
cit, quam ea ipsa quæ mendacio præfert sydera habeant?
Quicquid enim mentiri voluerit, labefactabitur assidua
expectatione successus animi tui quies, quam astrorum
nulli motus potuissent conuellere. Sic in te hic tyran-
nus sub infantis cæli inuidia regnabit, ac cœu Iouem se
faciat, multum sibi censebit te debere, si fœlicia fata ex-
orabili ore præfagiet. Quid denique ab eo credis audire?
Ego absque Mathematico vlllo cœlo quicquid facturum
sit dicam. Vbi ingentem chartam (non sine suo risu, si sa-
pit) multis lineis punctisque vexearit, tandem exitus
mites & fortuna tua dignos grauissima voce promittet.
Id enim ad gratiam & lucellum esse non dubitat. Sed in-
ter hæc, ad imitationem non mercenarii oris, superci-
lium ducet, perplexe cunctabitur, nunc in te, nunc in a-
stra respiciet; addet denique formidolosum quiddam;
ambiguum tamen, & quod in varios euentus facile tra-
has. Hæc laboris tanti summa; hæc responsa ille vendet;
quæ gratis nunc refero. Sed cesso hominem adoriri,
quando hanc pugnam tum silentium tuum, Rex, tum
ipsius in me obtutus efflagitat?

Ais ex astrorum positura, Mathematicæ, ex ordine,

ex vi qua influunt subeuntibus lucem infantibus, vitæ atque interitus rationem disponi; Sed fateris ea vertigine rapi cælum, vt paruo momento syderū status mutetur. Si igitur celeritas quantam ægre cogitatione conceperis cœlestia corpora auehit; ex statione porro diuersa minæ eorū aut promissa inflectūtur; cui hominū sua fata certo retuleris, cum incertum sit quo syderum temperamento productus sit? Nisi credis hanc esse obstetricibus curam, vt continuo solaria consulant, notent districte diei articulum, & nascenti suas stellas tanquam patrimonium seruent. Quoties matrum pericula curarum hanc circumstantibus adimunt? quoties nemo est qui supersticio illa tangat? Finge tamen esse continuo quid curent: At si diu nascitur puer; si, vt sæpe fit, manum exertam, aut capitis partem, reliquum corpus non sequitur; quænam astrorum collocatio fatalis illi erit? An quæ astitit exeunti capiti; an quæ denique productum afflauit? Præterea cum frequenter exerrent solaria, & pleræque machinarum quæ horas designant, e siccitate aut humiditate aeris amittant tenorem; Vnde habebis verum illud fuisse, & ex mensura cœli tempus quod in ortu infantium homines curiosi, aut amici, notauerint.

Finge tamen in eo non errari: deprehendas utique stellas quo situ, quo vigore fuerint, cū illi in quos inquiris nascerentur. At vnde tantum syderibus in corpora nostra, imo in mentes imperium? Ex iis scilicet expectabis bonæ fœlicitatem, ex iis vitæ genus, & mortis arbitrium. Num ergo qui prælium subeunt, simulque extinguuntur, omnes sub eodem cœli ordine erant nati? Num cum nauis peritura est, nullos vectores accipiet, nisi quos nascentes astra naufragio damnauerint? Imo sub syderum omni producti, coeunt in aciem, nauigium onerant, & dispares ortus vna morte coniungunt: Rursusque non
quot

quotquot eodem nexu astrorum lucem aspiciunt, vno fato aut viuunt aut pereunt. Regem hic vides. An omnibus illius æqualibus putas Regnum contigisse: vel aliquas saltem opes, quæ indices essent beatæ & opulentæ collocationis astrorum? imo, an omnes superesse ad hunc diem? Ecce Cleobulum; ecce te. An qui cum illo nati sunt, cum illo quoque sapiunt, Regibusque sunt accepti; aut qui tecum, omnes (ne quid grauius dicam) Mathematici sunt? Quid autem cum in prædonem quis incidit? Fatale erat, inquis, vt hunc prædo obtruncaret. Num ergo eadem astra, quæ viatorem, dum nasceretur, ferro prædonis mancipabant, ipsi quoque prædoni, diu fortasse antea nato, mentem vimque dederunt, vt aliquando hunc vellet, & posset occidere? Certe enim non minus dicitis ex astris fieri vt hic interficiat, quam vt iste mactetur. Cum quis vero ædificiū ruina obruitur; an quia erat in astris, vt eum sua domus sepeliret, afflictus est murus? Imo mehercules quia afflictus est murus, hunc subiectum moles oppressit. Eadem de dignitatibus ratio, ad quas per suffragia ascenditur. An enim sydera quæ alicui nascenti adfuerunt, & (vt vultis) promiserunt dignitatem; aliis mortalibus potuerunt imperasse, qui sub iis nati non sunt; & ex quorum tamen suffragiis destinatæ dignitatis constat effectus?

Hanc ego vanitatem ineptia & stoliditate præcipuam dicerem, nisi supra hæc nomina peccaret. Pessimæ superstitionis ingenium est. Quo libertas enim mortalium, si à præscripto syderum non possint recedere? Curem ego valetudinem; me honores sollicitent; vitia abiicere cogitem; animum ad virtutes appellere; si nascenti dictum est quid me esse oporteat? Iacturam humanæ libertatis deploro? Etiam Deorum munus perit. Amplius thura non perdo. Deos nec timeo, nec ambio; si non possunt, aut nolunt, quod de me est statutum inflectere. At pro

pro nascituris liberis scilicet orabimus, vt propitia astra habeant. Dicam quod ego in Mergania vidi. Quendam hæc superstitio afflauerat; vt nec vxoris cubiculum intraret, nisi exploratis antea astris. Si aut cauda draconis implicabat sydera, aut ea Scorpius incinctu brachiorum corrumpebat; vel omnino quid monstri minabatur in cœlis, solus oppido dormiebat. Quid quæris? nati sunt ei liberii aliquot, & omnes infani.

Dum Meleander, cæterique infœlicem Merganicuram rident; Chaldaus, quanquam insperatissima accufatione turbatus, collegit animum, similisque eam rixam contemnenti; Nihil detrahi Diis dixit, quorum iussu hæc ipsa vis quam prædicabat inesset syderibus; quique adeo non se abdicarunt potestate, vt res supersint innumeræ quibus se vel propitios vel vindices prodant. Non denique adeo Mathematicos delirare, vt omnibus qui cum Rege nati sunt deberi regnum putent. Ad venturi præfagia multarum quoque rerum præter astra habendam rationem; in quibus præcipua sunt; sæculi genius, stirpisque conditio. Cæterum si quis neget aliquid cœlum in hominibus posse, dignum esse cum ceritis piari; Cum omnibus constet aerem ex cœlico ditione vel turbatum vel placidum, se ipsum insinuare in mortalium corpora, ex quorum deinde afflatu inclusi animi inspiratos affectus accipiunt. Ita modestiora loquentem interfatus Nicopompus; Nec omnia, inquit, Mathematicæ, negamus syderibus. Incitari hominem ad segniciem, laboremve, callidam indolem, aut ingenuę simplicitatis nancisci; esse hilarem, aut ad iracundam solitudinem declinare; in vitia deniq; aut virtutes, aliquo pondere & impetu ferri; Hæc non nego ex cœli in ista terrena imperio esse. Itaque non multum repugnem; si coniicias eos qui ex mitibus astris hauserunt lenitatem, victuros fortuna ab iis dispari quos grauiæ & turbulenta sydera in feruidiora studia

studia agunt; Vel quibus placidum cœlum hilaritatem
 infuderit, gratiori cōsuetudine placituros, quam homi-
 nes acceptum Saturnum acri & molesta solitudine con-
 templates. Eiusmodi non certæ quidem artis, sed egre-
 giæ prudentiæ præcepta non carpo. Alia sunt quæ me
 tibi committunt; & hæc præcipue quatuor. Primum
 quod sydera, contra quam sentis, impellere credo, non
 cogere, ad rectas cupiditates aut impias. Tum ex syde-
 rum, vel cupiditatum contemplatione prænunciari cer-
 to non posse, quid hominem in vita maneat, vel quem
 finem Dii statuerint. Tertio, non satis intelligi quæ astra
 hos infantibus affectus ingenerent. Res denique libe-
 ras, res fortuitas; hunc necessitati syderum vel inepte vel
 impie dari.

De iis vbertim dicerem: Sed video te fatigatum (Rex)
 ad Cleobulum respicere; à quo fateor, vtiliora super
 bello, quam à me, vel Mathematico, accipies. Immo, in-
 quit Rex; sed strictim de his ediffere. Tum ille; Non nos
 cogi syderibus vel hinc constat, quod haud pauci impe-
 tum ab iis concitatum ratione domitamus; & nulla re
 magis nostrum genus à belluis discrepat, quam hoc li-
 bertatis priuilegio, quæ sollicitari subiectis & flagranti-
 bus motibus, sed ad vitia aut virtutem adigi inuita non
 potest. Hinc in Philosophorum scholis nihil vulgarius,
 quam sapientis animum; expertem seruitutis; ipsis
 quoque imperare syderibus; Hinc & quotidianâ eorum
 præconia, qui sciunt moderari iracundiæ; amoris, cæte-
 risque torrentibus; quibus hæc astra in animos nostros
 inundant. Quorum omnino nihil esse, nisi accepta astro-
 rum imperia mens nostra fastidire aut recusare posset.
 Præterea ut Sol omnia quæ luce eadem & iisdem radiis
 corripit, non iisdem affectibus damnat (nam fouebit
 alia semina, alia enecabit; vrentur exiliores herbæ, & de-
 fendet alias crassior succus:) Ita cum tot infantium qui
 nascun-

nascuntur velut ager diuersissimis modis præparatus sit, ex varia parentum indole, valetudine, habitu; vna illa vis quæ è cœlo in plures simul manabit, non poterit idem in omnes. Si consentientem sibi infantis indolem inueniet, in ea regnabit; si repugnantem, vix aliud quam corrigit; Adeo vt de infantis moribus vitæque dicturus, non inspicere modo cœlum debeas, sed parentes, sed fortunam, quæ grauidæ matri fuit, sed diuersa alia, & plerumque tibi ignota. Et ex his quidem secundæ quam posuimus quæstionis ratio ipsa se aperit; ex astris scilicet non statui certo posse, quid acturi passurive mortales sint. Nam cum moderari possimus ingeneratis affectibus, quidni & ea declinare quæ illi affectus peperissent si fuissetus obnoxii? Cuique ex variis causis nunc leuius, nunc grauius nascentis hominis animo incidat illa prementis cœli conditio, cur vno effectu in omnes valiturum existimes quod non in omnes eadem potestate inualuit?

Addebam, nec deprehendi satis posse quænam sit conexio vel auersio syderum, quæ infantibus semina venturarum cupiditatum ingenerat. Vos eam spectatis, quæ superstat nascenti. Quidni & illam quæ fuit eam animaretur fœtus in vtero; quidni ceteras sub quibus tenerum corpus, & adhuc anima sui ignara, in aluo materna instruebatur ad vitæ patientiam? Equidem ex eorum syderum conditione, non minus quam ex ipsis natalibus, pendere infantem existimem.

Quod vltimum asserui, res liberas aut fortuitas huic syderum potestati sine sacrilegio non addici, vrgerem vehementius; nisi timerem prolixitatis meæ odio tibi Regem conciliare. Dicam tamen & vos id velle, & sine scelere aut amentia velle non posse. Quid liberius quam vxorem ducere; hoc vel illud vitæ genus insistere? Aut quid magis fortuitum, quam vt homo pereat ferro, a quo solua-

Soluatur, inimicitias suscipiat, certo vitæ anno agrotet; principibus charus, dignitate vel contumelia insignis sit? De his tamen respondere, Mathematici, soletis: hic audacia, hic præda est vestra. Nuper furtum à seruo erat factum; fugerat ille, & à domino quærebat. Nihil magis fortuitum, quam ut caperetur, aut abiret incolumis. Contigit ergo ut sospes euaderet; & continuo de vestris vnus myltis, rarus de præteritis augur, retulit nobis inultum latronē aufugisse; quia intercesserat Luna Mercurio, scilicet furum patrono, eumque contexerat. Ægre mihi persuasit se serio hanc fabulam nobis asserre. Non in Deum ergo cura, non in domini diligentia, aut furis ipsius solertia fuit, ut ille caperetur, aut tuto lateret: sed hoc totum ex astrorum imperio factum; à quibus si hæc humana sic aguntur, frustra negotiis quisq; nostris operam curamve impendimus. Fient n. vel cessantib. nobis quæ ipsa præscripserit; & quæcunq; vetuerint, nulla nostra industria procedent. Ut cætera vero præteream, quibus ista refellatur quam Diis naturæq; inferis iniuria; Quæro, Chaldaæ, vtrum illa vis quæ felicē nascēti putat infanti vitam portendit, aut violentæ mortis casum, in trigessimum forte, aut amplius, vitæ annum constituit, vtrum inquam illa vis quæ hos casus, illamq; motura fortunam est, duret in cælo; & destinatū tempus expectet, quo terris illabens, cogat in necessarios effectus necessaria instrumenta; An vero inferatur ipsi infanti; ut veluti fœta, & paulatim coalescens, iussu tempore erumpat. Impleatque quod astra mandauerint. Si dicis in cælo peritære, manifestus es imprudens. Nam cum fortuna infans, constet (ut vultis) ex modo quo astra, cum is nasceretur, inter se erant nexa; postquam eum modum in cælo deleuerit eorundem syderū cursus, aliumque effecerit, forte priori contrarium; quæ in arca, vel penu cælesti, recondetur prior illa vis, quæ post multos demum annos exeren-

exerenda est, & in scenam mittenda? Sin putatis adhærere ipsi infanti hoc fatum, quod in virum deinde valeat; adhuc peius nugamini. Scilicet in naufragio causa est, cur venti se tollant, cur sui oblitus gubernator infingat vadis proram, aut colonus causa est belli quod eum pauperat; vel mitioris cœli quo fruges abundant? & quos excidentium terrarum labes absorbet, solidos illos naturæ sinus frangunt fati sui violentia, ut destinato à syderibus obitu defungantur? Plura in perniciosissimam amentiam non dico, quæ Deos, hominesque vna captiuitate damnat, quæ ratione destituta, vanisque successibus sæpe elusa, tamen inanes, ac interdum sceleratas spes, subiicit consultorum animis; aut inutili metu suspendit incautos.

Iactant tamen quædam suorum oracula, quibus euentus responderit. Ex iis conciliare fidem, tanquam non spernendæ arti volunt. Primum quidem, si quæ talia extiterunt; nego necessitate fatorum contigisse, astrisve cogentibus. Facilius crediderim aliquod esse nutneri quod in vindictam impię credulitatis nonnunquam repræsentet mortalibus ea ipsa quæ sibi non à Diis sed syderibus metuetunt. Deinde ut in somnia, quamquam sine arte vel duce oberrantia, tamen interdum fortuitas rerû venturarum species referunt: Et cæcus si vim lapidum spargit; aliquando imprudens tangit metam; Sic dum multum & passim Chaldeæ mentimini, nihil mirum si nonnunquã fortuna vestram audaciam commendat; & miramini vos verâ dixisse. Eriam pauca responsa quæ vulgo celebrantur, vanitatem artis prosteribunt. Nam quod lueulentiùs signum non solere vobiscum veritatem, quam instar prodigii iactari si in illam interdum vester ludus incurrit? Sed nec tantum tribuo famæ, ut quod de vaticiniis vestris memorat utique ctedam. Prodigia cum narrantur excipi solent fauore mirantium; & quam-

quamquam non ad verum exacta sint, postquam semel Scriptorem inuenerunt, pluribus placent, veneratione crescunt, vetustate commendantur. In hunc modum fabulas vestras inualuisse existimem; Nisi dicas impiæ arti accessisse nefandorum geniorum commercia. Hi enim transacta inter homines, secretaque accurate explorant, & sagaciter de futuro cōiiciunt. Vestros ergo Chaldaeos, si in pudendam eorum familiaritatem acciti fuerunt; nihil mirum suggerentibus ipsis atque monstrantibus quæ supra mortalium ingenium erant, interdū claruisse. Nimis moror. Si quæ Siciliæ ventura sūnt nosti; quidni, Mathematicæ, & tua ipsius fata perspicias? Cur nescisti me tibi hodie græuem fore? Cur non in experimentum artis monuisti adesse qui te turbaret? Denique si potes explorare, an Rex de hostibus triumphaturus sit; illud primum explora, an sit tibi crediturus. Tibi autem tantus Rex crediturus summis in rebus, eaq; ex arte quæ vel si de leuibus &c quotidianis prædicere audet, inani euctu in omnium risus solet incurrere? Nam serenos aut nubilos dies, vim imbrium, turbines, ventros, dispensari generi humano ex astrorum inter se commercio vos quoque proclamatis, & nos partim agnoscimus. Adeo tamen frequenter erratis, cum ex inspectione syderum aut solem promittitis, aut pluuias; vt in prouerbum abierit vestra illa ludendi fingendique licentia. Tu ipse cælum explora: Sequere Lunæ cursus; bella vel fœdera cœlestium ignium confer in tabulas. Inde, si potes, destina, sudos dies, fœdos ostende. Si non erras, si te euentus non arguet, ego me tuæ arti quam lacesso dedi ad pœnam non recuso. Neque tamen in aerem, in nubes, in serenum, minus sydera posse dices, quam in corpora fortunaq; mortalium. Cum tu igitur illa ignores; cur te ista existimemus prænoscere? Scies nempe ex astris quo cessura sint bella, & quæ fors Siculas mentes actura sit;

nescies autem quando hortulo tuo imbrem, quando pecori solem eadem astra annuerint? Imo fatendum ex hac ignoratione tempestatum, vel quid velint ac iubeant sydera vos nescire; vel esse præterea vim aliam quam nescitis, quæ ut lubet hæc syderum decreta atque imperia antiquet.

Quod si de publicis regiisque negotiis, adeo facilis tibi notitia; priuatam rem tuam cur eadem scientia non protinus auges? cur præuisis rerum euentibus molesta omnia non declinas, felicitatem non sequeris? Cum in Phrygia essem, erat anus quæstiosa diuinationibus. Accidit ut in opulenti ciuis domo intercideret furto paroplis preciosa. Is cui supellex credebatur, amico comite ad hanc vatem cum nummis pergebat, iam furem se tenere, iam recipere paropsidē, spe oppido vana præcipiens. Mane erat; & cum isti aduentarent primum anus fores soluebat, quæ tunc forte iniecto sterquilinio altissime fordebant. Nescio quis vi. inus per illam furtim iniuriā illuferat mulierculæ. Substitit ergo irata; & Si scirem quis ganeo, inquit, ad hanc insolentiam tenebris usus sit, regererem, per Apollinem, regererem in os impurum quicquid meis liminibus sordium dedit. His auditis qui consultum veniebat inspexit in socium, & Quid pecuniam, inquit, profundimus? Scilicet anus sciet quis nos prædo vexauerit, quæ rerum suarum ignara, & stercore pene in os ingesto, adhuc nescit cui irasci oporteat? Nec segnius quam venerat, discessit à Sibylla. Rem epigrammate vulgavit nescio quis Poeta, quod adhuc hæret memoria, & quia breue est, si placet recitabo.

O fors, sydera, Pythii recessus,
Et fati bene præscia volucres,
Hos seuis anus en verenda rugis,
Vos illo vocat efferrata cultu,
Quo Lunam quatit Aëmonis rubentem.

Quid

Quid Rex cogitet, aut Dei minentur,
 Quid sub pectore deliteat omni,
 Nouit scilicet, indicatque nummo.
 Vnum dicite quod misella nescit;
 Ecquis stercore limen omne pauit?
 Quæ nunc auguria, ô potens Apollo,
 Quæ lux, quæ via, ducet ad nocentem?
 Frustra sollicitas, Sibylla, diuos,
 Sortes, sidera, Pythios recessus,
 Et fati bene præscias volucres.
 Nam Phæbus pater, ô verenda Phæbas,
 Hæc oracula naribus reliquit.

Plura dicturum Nicopompum Rex Cleobulo infixus
 destituit. Reliqui inter iocos sequuti sunt. Sed Cleobu-
 las Regem monebat, quamquam vanum hospitem, ta-
 men periculosum, non per iniuriam dimitti debere. Fa-
 cile esse ut læsus perniciofa æstraingat; Non ægte supera-
 stitionibus militem laboraturum. Ergo iam mæstum
 vocant, aguntque promissæ operæ gratias. Sed ne ea
 vterentur, obstare tunc tempora. Neque enim videri ex
 Regis maiestate, ut tanquam victoriæ incertus anxie ad
 sui natalis fata respiciat. Tamen oblatæ beneuolentiæ
 præmium fore. Nec morari, medium præstigiatori ta-
 lentum, redimendæ quam timebant iniuriæ, mittunt.
 Inde ad grauiora conuersi sunt: nouis subinde nunciis
 de Lycogenis apparatu haud læta ferentibus. Nam
 in exercitu Regis non amplius decem millia iustæ ar-
 maturæ pedites erant. Duo millia numerus equitum
 impleuerat. Funditores & sagittarii ter mille & quin-
 genti dicebantur. Triginta falcati currus erant. Decem
 naues cataphractæ: aliorum nauigiorum ad bellicos
 vsus numerus duplex. Hyperephanii nullo publico
 consilio defecerunt; sed ut cuiusque ferebant studia,
 hi cum Rege, alii apud hostem militauere. Sed in Ly-

cogenem rerum hominumque maiorem vim tempestas contulerat. Recensitos haud procul Syraculis sub Præfectis distribuit. Triginta peditum millia, equitumque sex, nomina dederant. Et ne omen deesset, qui primus descriptus est, Nicon appellabatur; quod supersticio vulgi quasi rem fortuitam, in auspiciis acceperit. Certus erat Lycogenes, non se diutius imperaturum quam illi insanirent. Dum res ergo feruebat, totius exercitus mole in Regem contendit. Rex contra promouit ad ignobilem riuum, qui humo per torrentes direpta sub altioribus ripis fluebat. Infidum circa solum faciebat perceptus venis humor, & aqua quæ extra alueum non pridem stagnauerat. Eo obice sustinere Lycogenem vel pauciores potuissent; Et strenue ille aderat, conatumque circuire iniquitatem loci, quacunque transitum parabat, obiecti à Rege milites prohibebant. At ille ne interim non tempore vteretur, Anaximandrum ex sorore nepotem, & fratrem Oloodemi Menocritum, qui Ennam, qui Catanam obsiderent, cum aliquot cohortibus misit. Ex suis autem castris, & regiis, multi assidua velitatione collati variâ in dies fortunâ ad suos referebant. Nihil tamen summæ rerum decedebat inter illa priuatorum certamina.

Quis putet in tam horridis motibus, & sub ipso discriminis ictu, aliarum rerum affectus durare potuisse? Atqui vehementius Archombrotum, atque Argenidem curæ secretæ, quam quæ palam videbantur, premebant. Illa in Poliarchi virtutibus tota, conficiebat macie corpus, animi viribus inter solitarios fletus consumptis; prædicabatque confestini reuocandum veterem Lycogenis hostem, & assuetum de eo triumphare. At diuersâ agitabant Archombrotum. Inquietatus miserrima spei incertæ dulcedine, nunc bellum deuouebat, quod inter castrensia non promoueret de amore profitendo confilia:

filia: nunc gaudebat prodendæ fortitudinis copiam factam; & vtraque de causa in hostem concitabatur. Sæpe tamen seipse incusabat, quod solus adesset tanto Melendri Argenidisque discrimini. Debuisset scilicet comparari exercitum, & magnitudine beneficii, simul amorem, simul natalium decus ostendi. Et hercule nihil horum neglexisset. Sed res temporis multi erat, hunc Siciliæ statum, nunciate in patriam, cogi inde milites, traduci exercitum: Præceps vero imminebat à Lycogene periculum, neque tam lenta expectaturum auxilia. Neque leuior de Poliarcho cura erat, quem vbique sauciæ menti per insanam æmulationem oblatum dissimulato odio ita eleuabat apud Regem, vt videretur sibi ipsi nil agere. Ergo in contumaciam trahebat, quod ille cum mitteret Lycogenis epistolam, nihil literarum ad Regem dedisset. Sui Regisque fuisse oblitum, in illa siue negligentia siue superbia: Nec facturum ex maiestate Regem, si scriberet prior. Sic malignis, & quotidianis verborum insidiis paulatim assuescebant Regis aures; eo facilius quod nihil esse Archombroto dissidii cum Poliarcho suspicabatur. Gelanorum quoque non lauit aliud Archombroto animi esse quam quod Poliarchus discedens reliquerat. Sed quod videret in aula gratiosum, facile id supercilium in fortunam retulerat: quæ priores necessitudines tanquam præsentis fastigio indignas, aut graues, sæpe timet agnoscere. Interim patroni familiam, (hanc enim à curatoribus Rege iubente receperat) sic admonitu Argenidis instruxit, vt omnes propediem cum coniicerent esse venturum.

Cæterum properabat redire in Africam, diuque otiosa dilatione frustratus est. Tandem ex Archombroti sermonibus institutus Rex, indonatum, ac nec saltem blandius habitum, iubet renunciare Poliarcho; Regem se, non veneficum esse; Oloodemi, & Eristhenis exitium

peregisse suam causam. Nec se facilius inuenire cur ad se non scripserit Poliarchus, quam cur scripserit ad Poliarchum Lycogenes. Gelanorus inexpectata acerbitate motus, vix tenuit iram. Memortamen Regi se loqui, nec plus sibi in expedito esse verba, quam illi vltionem, haud aliud retulit, quam non modo scripturum Poliarchum, sed impigre adfuturum; vt si quid errauerat, discuti posset. His verbis Meleandrum, iam sponte omnia metuentem, in diuersas cogitationes diripiēs, reliquit; nunciauitque Argenidi, quam inclementer Rex dixisset Poliarcho. At illa, vix lachrymis temperans; Nihil Dii reliquum fecerunt, Gelanore, quo mihi & Poliarcho noceretur. Diuisi, ideoque miserrimi, alter alterius dolore conficimur. Accedit ab Lycogene de regno mihi periculum, quoniam ei chara sum, ipsi quoque tristissimū. Quid proderit eum superflua ægritudine onerari, vt & patris in se mei iram intelligat? quem vt opinor non mala mens, sed calamitas mutauit. Si me fas est aliquid exorare; da mihi, illique, Gelanore, vt ipse hoc nesciat. Ego curabo vt delicti pœnitentiam agat pater, ametque Poliarchum. Et silentij præmium erit quicquid tua conditio potest agnoscere. Frustra autem speraueris, si de ista re patrono indicium feceris, clam me futurum. Vt spondeat tutum fore secretum; at si illum mihi fata reddiderint, expugnabo taciturnitatis fidem, sciamque quam multum fefelleris. Apud eum quid valeam nemo melius teipso intelligit. Confirmante Gelanoro, se Argenidi pariturum, ipsa literas ad Poliarchum tradit. Iis vehementer petebat, vt quam ocysime in Siciliam traiceret. Si vinci Lycogenem fatum erat, ab eo potissimum vinceretur. Sin Dii parabant tristiora, tegetet fugientes. Cumulatum deinde munerebus dimittit ad nauem.

Iam secundus mensis erat, ex quo Ennam fatigabat obsidio;

obsidio; Defecerant alimenta, nec spes erat à Rege auxilii. Igitur consumptis omnibus præter fidem, legatos ad Lycogenem de deditioe mittunt. Exhilaratus ille, quod victoriæ simulque clementiæ exemplum hinc quæreret; Nihil se optare respondit, nisi ut fœlices esse vellent. Ad hoc tantum vim adhibuisse. Redirent ad Siciliae corpus, cuius in Meleandrum consensui imprudentes obstiterant. Sed multi petiere ut tuto liceret ad regia castra concedere. Quo permissio, plus paucioris militibus Meleandri, quam auxilii fuit; Cum isti Ennae miseras, & obsidentium robur, in traditæ urbis excusationem augerent. Domita Enna licentius exultare Lycogenes, ad tusque multiplici ratione tentare, quibus riuum, & paludes à Rege infestas superaret; Diffususque Meleander obtineri diutius locum posse, prima vigilia totis castris ignes accendit, ne hostis intelligeret desertionem; nec signo tuba dato, militem reducit ad campum qui Epeirætæ subiacebat. Insequutus postera die Lycogenes triumphantes copias effudit totis campis, terribili specie, militumque fiducia in barbaros clamores parum ciuilitate elata.

Et Rex quidem tot curis insomnis, nunc prælio operabatur decernere; nunc se urbis munimento tueri, interdum tanquam perditis rebus, de fuga cogitabat in Africam. Forte fuit, ut neglecta quiete, solitarius in hortu prima luce concederet. Sublimis erat locus, marisque subiecti prospectu liberrimus. Agitantem quid in extremis esset honestius, nunc subibat non ignaua pugnandi mens; nunc senem, & patrem, filiae cura ad cautiora reuoluebat consilia. Victorisne præda esset hæc virgo? & quæ in sceptrum genita erat, à libertate excideret? Rursus occurrebant fugiendi incommoda, rursus numinum ira, & quod in immerita calamitate tristissimum est, temporum exactorum fœlicitas. In hoc in-

quiere mentis æstu stupentes oculos mittit in pelagus. Sed nebulæ, quæ ex vicinis montibus incubuerant, altiori sole discussæ, aperuere paulatim faciem rerum perculso horrentique mirabilem. Quippe nauigiis stratum mare, haud procul à portu, vexillis late vibrantibus, nouum bellū, nouos terrores afferre videbatur. Classis ingens & incitata sublimibus velis. Fulgor præterea armorum, hominumque frequentia. Cumque non multo exterius quam extra tormentorum iactum fuere nauigia, subito clamore nautarum demissæ à puppibus anchoræ totam classem stiterunt. Nec diu secum exegit, Rex, qui homines, aut vnde venirent. Sed in deteriores metus sponte iam versus, & aliquoties pedem terræ incutiens; Heu, inquit, ergo nec fugam mihi fata reliquerint. En à Lycogene classem, en obseruatuos portuum claustra exercitus. Sed neque hoc immerito accidit. Coget te iste casus, senex ignaue, ad iustam bellicamque virtutem; & quid sponte facere debueris, en hostis admonuit. Tantillam meam classem contra promoueam, fortuna, nauibus, copiis impar? An iis omissis, quod est satius, vertar in Lycogenem terrestri certamine, & saltem in Sicilia mea moriar? Turbatus, nec aliud quam honeste cadere expetens, proximos aduocat. Iis monstrat terribilem maris speciem, dimittique speculatorium nauigium iubet, quod de suspecta classe referret certiora. Archombrotus ad omnia pericula contumax, hanc sibi deposcebat non securæ quæstionis prouinciam. Sed annis & virtute feruentem Rex iussit digniora discrimina expectare. Inter hæc lembum vident ab classe aduersa aliquot remigiis ad portum promoueri; & missus Timonides qui venientes exciperet, sciscitareturque quæ erant pernoscenda, primus mitioris fortunæ auspiciū accepit. In lembo præco erat; ac ne duriora nuntiaturus crederetur, baculum atq; caput oliuæ

oliua circumdatus. Sed quis esset, quidve afferret, non fassus Timonidi, cum Regis colloquium petiisset, illum protinus Meleander, iam intepescente metu admisit in conspectum. At Præco; Radirobanes Sardiniae & Balearium Rex, (inquit) hanc tibi hospiti Meleandro Siciliae Regi tessaram mittit. Si conferre volueris, inuenies esse illam, quæ mutua fuit tuis suisque parentibus. Simul dimidiatum annulum tradit; in cuius summa parte pusilla ex auro manus erat, quæ si parti alteri iuncta esset, simili quoque manui, itemque porrectæ, tanquam in fœdus occurreret. Rursus præco; Agnoscisne, Rex, hospitium? ait. Et Rege fatente; quippe alteram annuli partem apud se seruari; Adest, inquit, in æquore tuo hospes Radirobanes cum præcipuis imperii viribus, quas in classem coegit. & cogendi causa fuit, quod te malorum ciuium defectione premi cum fama retulisset, statui hoc pessimum in Reges exemplum, maxime hospes, ferre non potuit. Silebat Meleander, Deorum tam subita beneficia prope non capiens. Sed ad constantiae specimen erat, ne vultus mutaretur. Referes, inquit, tuo Regi, ô præco, iam me ignoscere furori meorum; quos aliquis non inimicus Deus concitauit ad facinus, ut tanti hospitis beneficio, & conspectu frueremur. Subeat modo Siciliam, atque intelligat nihil nos fore in eo colendo segniores quam ipse in promerendo fuit.

Simul his, Præco ad curandum breuiter corpus abductus est; interimq; Meleander aduocato suorum consilio quærere cœpit, ipsumne oporteret ad Radirobane ire, an fidei maiora pignora per purpuratos experiri. Varia illi censebant; tantæ fortunæ nec diffidere nec credere satis ausi. Nam cut Radirobanes illos sumptus, laboresque, alienæ utilitati daret? præsertim nec rogatus, nec hospitio antea usus? Omnem nimiam

gratiam suspiciosam esse. Vix credibile hunc potius Meleandro, quam sibi, eam classem adornasse. Nam & (inquit Rex) meo patri, multa ut scitis cum Radirobanis patre discrimina fuere; fœdera inde, & imago hospitii, verius bello lassatis, quam odia ponentibus. Nunc quid censeam, auxilium an insidias aduenisse, adhuc incertum est. At Cleobulus, nihil dubitandum asseruit, quin Regem oporteret ad Radirobanem ire. Nam si ille amicus accedebat, certe auxilium venire in tempore; & nullam in ipsum humanitatem nimiam videri. Sin aut sponte Regem odisset, aut faueret Lycogeni, non posse Meleandrum terræ marique coniurato obsistere; & ex Maiestate Regis fore, si fidei simulatione deceptus potius videretur, quam expugnatus ingratis. At unde (inquires) hic Radirobanis in Meleandrum amor? Fallor, aut Rex iuuenis, & ut audio, in gloriæ cupiditate immodicus, hanc occasionem rapuit, qua præter bellicam famam, (Rex) nuptias filiæ tuæ tanquam ex merito, sibi conciliet. Pugnabit itaque tanquam pro rebus suis; eo Siciliæ amicio, tuæque reuerentior maiestatis, quo propius sperabit in tuam regiam adoptari.

Et Cleobulus quidem, ex vero disputabat. Quippe Argenidis fama, simulque Siculi regni, quod ad Virginem spectabat, cupiditas hanc Radirobanis mentem iniecerat. Naues ad expeditionem in Mauros, quam secreto moliebatur, instructas habuerat. Sed perlato Siculi belli rumore, distulit paulisper Africam, & laudabili incepto ad Meleandrum nauigauit. Sed Archombrotus (nam tunc consultantis Meleandro aderat) isto nomine nuptiarum Argenidis offensus, adeo in Radirobanem, Cleobulumque excanduit, ut vix mutatio animi tegeretur in oculis. Nihil tamen repugnare, aut omnino dicere ausus est. Cleobuli vero senten-

tia à Rege laudata; missi confestim ad portum sunt, qui regiam scapham instruerent. Tranquillis rebus Rex tuta littora in ea circumuehi amabat. Mediocris erat; nec plures capiebat octo remigibus totidemque vecto-ribus. Sed aureis argenteisque picturis notabilis, totam in ambitu vndam fulgore imaginum ludebat: & haud procul à puppi pusillis ex auro literis hi versus erant scripti.

*Hac te cæuleo natam, Cythereia ponto
Parua ratis, similisque tua, pulcherrima, concha
Tutelam numenque petit; non martia fortis
Tela pati, aduersas si fors Bellona carinas
Implicet, & tremulo suspendat in æquore bellum.
Nec sæui patiens Borea, cum turbidus ille
Stridet, & alternis medium sese obruit vndis.
Littoreis tantum apta vadis vicina secabit
Æquora, cum pluvium deterget cantibus Austrum
Cymothoe, & pectet virides in rupe capillos.
Tunc leget extremos portus ratis ista, potentem
Tunc dominum paucis audebit credere tonsis.
At tu, si meritos Eryci seruamus honores,
Ne leuibus ne, Diua, notis permitte tyrannum.
Ipsa manu contos, parua breuia arma carina,
Ipsa tene, & placidam sese crissantibus vndis
Sterne viam. Tecum Oëtaii duo sydera fratres,
Et soror. O magnis versata potentia semper
Fluctibus, & semper ventosum Regibus æquor!*

Tunc vero purpureis tapetibus auxere sedilia; ~~via~~
puppi instar solii fuit, quod caperet duos. Eurymedes
ad arcis custodiam relictus est; Arsidas parua rate præ-
missus, qui Radirobani nuntiaret aduenire Melean-
drum. Facile tota Epeiræ se fama diffudit, adesse
cum validis auxiliis Sardos hospiti Siciliæ opem latu-
ros. Nec tarde credebatur. Subita ergo hilaritas, nec
modo

modo spes, sed victorię fiducia, paulo ante deiectos mutauit. Toto foro concurrebant, manibusque, vt quisque aduenerat, plausis, sibi salutem gratulabantur. Nec temperanti r eorum qui muris ad custodiam præsidebant lætitia. Cum vero Rex ad portum descendit, acclamationibus vulgi, tubisque mox, & omni concentu quo tunc Martem acuebant, cælum implentibus, sonus in hostium castra illatus est. Et quoniam militaris erat clangor, Lycogenes ausus est credere Regis exercitum spe amissa exarxisse in vltimos impetus; & in se inuehi morituros. Itaque ad proximos ita locutus fertur. **Hic dies nobis laborum postremum est: modo copiam mortis iis fēverimus, quos viuere non posse effecimus. Ite ad milites; & ad prædam vocate prope emeritos. Dii omnes quo grator esset victoria, insperatam maturauere. His dictis, dum ordines instruit, vultuque ac voce omnibus fortitudinis author est; interim exploratores præmittit qui certa de aduentu hostium referrent. Et illi toto itinere prouecti, postquam nihil hostile occurrebat, in castra reuersi sunt, nunciantes, nullos quidem armatos in campis apparere; cæterum pene bacchantium tumultus audiri in mœnibus, tubisque & tympanis personare totam circum regionem. Idus ex merito Lycogenes fortunæ recedentis præsagiis, tamen in procinctu constituit aciem; aliosque non militari cultu, sed tanquam ex proximis villis agrestes, subornat, omnia tutius exploraturos.**

Iamque Atsidas Radirohani colloquutus, promotæ ex portu nauigia quibus Meleander cum suis vehabatur ostenderat. Quippe plurimi lembi Regem comitaturi, procedebant in altum; tumultuq; & studio vectorum, de more subita lætitiæ strepebant. Prætoria Radirobanis, regii fastigii opulenta insignis, stabat religatæ anchoris tribus. Ab omnibus velis inutiles, & ex
solo

solo luxu pendentes laciniae aura rapiente ludebant in aere. Cornua, & antennae fluitantibus quoque vexillis incumbentem ventum temere sequebantur; multiplices autem à tribus malis funes, religabantur ad latera navis; speciemque procul visentibus aut amplissimi retis, aut detecti tentorii praebebant. Puppem Helenam cum fratribus illustrabat trium syderum auro. At navitae eo die non sordidi, in caeruleis erant vestibus; & vel instabant officio, vel antennis ac funibus, ad artis suae specimen, tanquam alis ferebantur. Eadem remiges vestis in transtris ornauerat. Milites armorum & sagulorum pretiosissima erant induti. Rex quoque frequenti in Liguriam commercio, didicerat ab Heeruscis, decora maiestatis, habebatque in prora lictores, virga & fascibus instructos, tanquam aquas submoverent. Lingnei gradus à latere navis ad mare descendebant caeruleis strati tapetibus, in quorum summo excepturus Meleandrum, Radiobanes stabat, vestem regiam indutus, quam ex auro & carbaso textilis zona praecinxerat. Ensis ex ea pendebat, calatae vaginae opera praecipuus. Ipse capillitium promiserat in humeros, paulo preciosius delibutum quam militarem decebat. Familiarissimum habebat, ex Liguria senem; cui commissus puer fuerat; & adultus non tam illius consilia sequebatur, quam quae facere decreverat scire sinebat. Virtiganes dicebatur. Huic tunc & Arsidæ loquens spectabat Siciliae oram, situmque, & ignota adhuc bona, superflua humanitate commendabat.

Tandem ad navem scapha Meleandri applicuit; qui in paratos gradus enixus est admoto ad fulcienda vestigia Archombroro, donec eo usque peruenit, ut tradere Radiobanes manum posset. Tum veto tanquam olim familiares coiere amplexibus; & gratias agente Meleandro, quod is se adiutum voluisset, ille beneficium mode-

fit ad vigiles, monuitque ne turbati læticia stationū curam omitterent. Eadem Eurymedis cura, eadem Præfectorum omnium fuit. sed militum castigata securitas, tamen plerunque inter vina & coronas vigilabat.

Postero mane de belliratione cum suorum primoribus Reges egerunt. Radirobanis legiones erant adhuc in nauibus: Nec ille ignarus suspiciosum fore, si cuperet validissimas in urbem copias induci; subleuauit his verbis pudorem Meleandri, qui id se vereri liberaliter dissimulabat. In hac classe quæ stat in anchoris, charissime hospes, octo millia grauis armaturæ milites aduexi, funditores, & sagittarios, ad millia quatuor. Equestris apud me iuuentus est; sed pondere spacioque absterrius, equos in nauibus paucos imposui. Si plures dederitis, sessores à nobis inuenient. Cæterum, ne Lycogeni diutius sit impune, si placet, in terram exponemus exercitum. Et quoniam impedirum rupibus littus solam per urbis pomærium viam præbet, cohortes singulæ recipientur in mœnia. Hinc ubi per aliam portam munitis oppidi excesserint, castra quæ in montis radicibus ponemus petituræ; rursus aliæ, aliæque, à littore ad urbem conscendent. Præsidium ex tuis in vtraque porta erit, tam qua copię intrabunt, quam illa quæ receptos euoluet in campum. Meleander tanta sollicitudine nihil esse opus respondit; Nec quicquam à militibus timendum, qui fuissent sub Radirobanis disciplina. Custodes in portis si Radirobanes vellet constitui, ex suis sane apponeret. Nunquam se se tutiorem quam inter illius præsidia arbitraturum. Tali vtrimque colloquio prolixum de humanitate certamen Regibus fuit.

Sed vt Sardi, Balearesque, de classe in littus effusi sunt, ad spectandos, cohortandosque milites ambo in equis ad forum processere. Radirobanes, aurea arma purpurei saguli ambitu non tota contexerat; nudo capite,
nisi

nisi qua fasciâ ambiebat. Meleander, & ipse armatus, longe constantiori maiestate omnium oculos & studia trahebat. Primi funditores urbem ingressi sunt: Baleares hi erant, tribus quisque fundis armati. Nulli tunc genti eiusmodi habenarum maior peritia; quam scilicet vnam colebant à puero: Dicebantur excipere in aere aues, & in probris numerare, si quem ictus fefellisset. Sequebantur vexilla Sardorum, qui Punico more, ex gentis vicinia, armati, læuigatis atque ingentibus clypeis tegebantur. Gladii breuiores pendebant ex balteo, quo consumptis iaculis vterentur; Cassides plerunque ex ære, verticibus in vrsarum leonumve rictus horrentibus. Tantum exercitum ægre illa dies transmisit. Archombrotus atque Timonides in Meleandri castris erant, qui hospites ab vrbe in præparatum vallum descendentes exciperent. Nouum illi aggerem excitauerunt, valloque quod Meleandri milites præbuerunt, aucta castra cinxere. Largus fuit à Rege commeatatus, iussique Siculi partim ad Sardorum cœnam ire, partim in suis illos tentoriis prouocare ad epulas.

Longe alia facies in Lycogenis castris. Quippe postquam de Radirobanis, & auxiliorum aduentu certa fide relatum est, plerisque metus insaniam excussit. Quid in regem essent ausi tum demum intuebantur. Subiiciebat pauentibus sollicitudo, adesse iam Deos violatæ ultores maiestatis: & consternatio animi in omnibus, etiamque vulgaribus rebus, dira omina inueniebat. Auxit hos metus, alacritas Regum, quibus maxima erat virium suarum fiducia. Quippe pãduit tanquam obsessos in vrbe considere. Promouerunt itaque castra à radicibus montis propius hostem, vt, si prælium detrectaret, vel pellerent vallo, vel fossis incingerent. Causa, & Imperatorum maiestas, magna sæpe in bellis momenta sunt. Regia castra maiori auspicio venerationem in-

uenerant, Meleandri & Radirobanis tentoriis per summi imperii insignia late surgentibus. Hinc eorum militibus spes acrior subiciebatur; inde hostes ad suæ militiæ ignobilitatem iam laxatis animis respiciebant. Sciebat quoque Lycogenes nihil optabilius sibi quam prælio experiri, priusquam altius timor in suorum mentibus perciperetur; gaudebatque id ipsum Reges velle. Adhuc enim incerta lux erat, cum ex regiis castris educi ad pugnam exercitum, exploratores ad eum retulere. Ne itaque remoraretur vir acer, in tentorii culmine coccineam tunicam committendi prælii signum exposuit. Per varia deinde castrorum ferebatur; nunc militibus, nunc præfectis spem & animum, fronte, verbis, habituque sufficiens; Quid metuerent tot victoriis clarior? An Meleandrum veluti ex fuga reprehensum; an peiraticam Sardorum insaniam, qui non tam propitii Meleandro in Siciliam appulerant, quam ex bello prædam quærentes? Si inclinabit victoria ad nos, inquit, properabunt egregii auxiliatores Epeiræten spoliare, & in suam inde classem relati, circumferentur ad alias fraudes. Ac etiam ut illis fides sit integra; at num putes pro ignotis & externis sanguinem gnauiter daturos; cum præsertim sint à nobis in quos pugnandum est, nulla rixa lacesciti? Destituent sua fuga Meleandrum, si vos senserint viros, si quicquid minantur experiri inceperint, denique si cogitabitis in omnibus quidem bellis pericula esse; at raro tantæ laudis offerri materiam, ut duo simul Reges inter spolia aut captiuos possint haberi.

His dictis cum milites processissent extra vallum, caninum earulum de ritu Spartano (nam originis milites admonebat) Marti Enyaliio immolauit; & esse litatum emptus aruspex in manipulis sparsit. Acies autem eo modo ornabatur. Dextrum cornu frater Oloedemi Menocritus ducebat, partium studiis, & priuato dolore Regi ho-

gi hostis. In læuo, quod paludibus tegebatur, tyrōnes, & mercenariorum suspectos Lycogenes locauerat, Nabide duce; vt intercepta fuga animos ad vincendum acueret. At ipse dilecto suorum robore in medio erat, equo sublimis, vultuque terribili, quem tot simul affectus in incerto sceptri vel mortis incenderant. Expectabat, vt hostis copias, vt apparebat, instructas admoueret, cum ex Meleandri acie visus quidam in equo procedere, quem modico intervallo pauci milites tanquam ad præsidium sequuti sunt. Is confecto plus medio campo, longe à cæteris stetit solus; & vario corporis motu videbatur postulare colloquium. Misit quoque Lycogenes haud imparem manum, vnumque qui præiret, seu colloquendum esset, seu certandum, idoneum. Coniecerat ex iuuentute Meleandri aliquem esse qui singulari certamine prælium partium præcepturus, parem ex hostibus superbe flagitaret; cum ex illis quos explorandæ rei dimiserat, vnus redit; publiceque renunciat, hunc à Meleandro cum caduceo, & infulis esse præconem. Mira expectatione acies tota dirigit; quid hostis armatus nuntiaret; quæ fœdera, quæ commercia iam telo erecto mutuas cædes ferentibus. At præco, postquam habuit qui audirent, Rex furoris præteriti, inquit, gratiam facit, siqui defectionis pœnitentes ante vesperam in ipsius castra transfuerint. Quicquid hætenus est delictum, nullum forum, nulla lex vindicabit. Hanc veniam sua fide publice sancit. His dictis, schedia, in quibus eadem referebantur, plenissima manu spargit, versique habenis ad suos, qui haud procul expectabant, reuertitur. Milites plus viginti illas voces acceperant, quibus ad suorum ordines reuersis, statim fremitus per cohortes increbuit interrogantium, proximisve narrantium, quid præco attulisset. Et Lycogenes cum præter spem hæc auide à multis audiri frenderet dissimulato

mulato metu; Meleandro, inquit, parendum, ô milites. Ad illud, sed armatis, eundum est, & accipio omen quod ad sua castra nostros exercitus inuitat. Spes est in iis nos hodie victores accubitaros. Inter talia, suorum cuneos adhortanti relatum est, Reges eo die potestatem pugnae non facere. Sed exercitus partem locauisse in tumultum, qui ante castra erat, excepturos si qui ab ipso deficerent. At ille, Eliciam, inquit, ad pugnam, sollicitatores fidei nostrae, cogamque iam viribus, non improba arte decernere. Ite sub suis quisque signis, iue milites, Diis volentibus; & iam sua consensione impares vobis opprimite.

Sed ægrius miles imperata exequabatur. Inter se musantes videbat, & in pluribus impetum fractum; utique postquam primus Acegoras ausus est deditioe experiri Regis fidem. Vir egregia fama, clientibus, & stirpe præcipuus, minus suo quam temporum vitio sequebatur Lycogenem. Gnarus ergo ingentis gratiæ locum patere occupanti, cum quadraginta fere militibus, & amicis aliquot erupit; emensoque qui interiacebat campo, ad primam Meleandri stationem posuit arma. Tum ad Regem deductus; Desertoris nomen, inquit, hoc facinore non metuo, ô Rex. Abscedo enim ab adulterina militia ad iustum imperium; errorisque in te mei solacium habeo; quod tarde cum factiosis coniunctus; ad officium redeo omnium primus. Rex paucis collaudatum, monitumque quia viam cæteris præiussit, præmia expectare; ad Archombrotum mittit. Mandatum huic erat, cauere ne reconciliationis nomine peiora pararentur. Igitur in campum edictos qui regiis castris erat obnoxius; fide interposita incolumes fore, inermes constituit. Acegoræ tamen duobusque præterea, in honorem generis red-dita arma; iidemque haud procul à Rege, adiuncti purpuratis.

Cæterum apud Lycogenem haud obscure omnium ordinum fides nutabat. Multi per circuitus dilabebantur. Hi commilitones sequebantur, illi trahebant. Tandem Lycogenes ex re capto consilio, subitum de cespitibus tumulum conscendens, edixit ut ad concionem, saltem silentium afferrent. Et mox; Nam quo vos, inquit, nomine appellem? commilitones? an, quod abominor, hostes? Sed quocumq; vos titulo censeris æquum est, ne quis infames, ne quis desertores militię dicat, missionem facio. Soluite cingulum; abite domum, ciucs. Neque in mei gratiam ad bellum coiistis; sed opera mea & consilio vsuri. Iam vero remitto faciamentum; desino vobis incolumitatem præstare; quia inuitis beneficium facere, sæpe pro tyrannide habetur. Vos incolumes, vos victores esse volueram; & iam prope eratis. Nunc turpi confessione ignauię hosti perculso atque irato ceruices subiicitis. Quis Pan? quæ furia animos lymphauit, ô milites? Absolvebat vos iustissima causa, quos pœnitentia nunc sponte reos facit. Misereat me sortis vestræ plusquã pudet leuitatis. Ite sane, ite instar victimarum; siue Meleander ira recenti perire vos volet, siue ad securiorem vindictam seruabit. Ego cum intactæ fidei viris rēpublicam non deseram; & Meleādrī in vos perfidiam, immemor quid hodie meriti sitis, vlciscar. Et Diis quidē gratias habeo quod ante certamen secernere à fortibus viris voluerunt lubricam vestram fidem. Potuissetis in iusto discrimine bonos milites permouere, quos iā abitu vestro lustrabitis. Absit enim tam male Siciliæ consultum sit, ut non plurimis restet integer animus. Hos iam vultu, hos alacritate secerno; video quæ plus indignatione vestri erroris, quam eiusmodi commilitonum iactura commoueri.

De suggestu inter hæc descendens, potestatem iterum fecit si qui vellent abire. Tanta libertas paulo ante cha-

rissimi ducis plurimorum pudorē excitauit. Itaq; multi illius partes obstinauere; maxime qui consci sibi erant præter ciuile defectiois fas aliquid peccauisse; aut quorum egestas pro supplicio metuebat inopē pacē. Interim alii passim excedebant manipulis; & nunc viarum anfractibus, nunc publice, & per compendia, signa Regis petebant. Non pauciores quindecim millibus sui deditio nem fecerunt, sæpius asserente Meleandro noluisse se tot ciuium morte victoriam emptam, quod sibi ille dies reddiderat. Tanta clade perculsus Lycogenes repetit castra, cum illis quorū fidem probauerat ceterorū defectio. At Reges incruenta fœlicitate sic positi, vix gratulantibus sufficiebant, dexteram, chlamydem, equum, ipsa vestigia, omnibus pro cuiusque sorte tangentibus.

Redeuntes in castra omen etiam excepit, quod maxime vatibus placuerat. Cum n. tentorium Meleandri incōmodo loco posītū famuli in editiora transferrent, fierentq; exiguæ fossæ statuendis stipitibus quibus religatum tabernaculū niteretur, reperta sunt aliquot ossa, corporis quidem, vt videbatur, humani, cæterum longe assuetā hominum illius sæculi mensuram vincentia. Nec dubium quin alicuius de gente Cycloperum reliquiae essent. Continuo Augures interpretati sunt, omnes Siciliae vires subici Meleandro; Cum nihil in ea fuisse validius Cycloperibus memoretur, qui tabernaculo Regis subiecti, seipsos deniq; tradebant. Nondum intra aggerē Meleander & Radirobanes erant, cum hæc illis immensorū corporum frustra gratantium vatum adulatio ostendit. Plus inde stuporis Radirobani quam Meleandro fuit, non tunc primum ossa Cycloperum contemplant. At Radirobanes, qui antea ipsam Cycloperum memoriam in fabulis habuerat, cum & ossa contrectaret, & videret Meleandrum vix ad spectaculū, tanquam haud insolens

esset, moueri sciscitari impensius institit, quæ gens illa Cyclopū, quibusve n. oribus, vnde orta; quomodo per-
 iisset; Et Meleander, qui belli atque castrorum cura Eu-
 rymedi tradita, ad securitatis regiam speciē, variis hilari-
 ter sermonibus vacabat, Sardis maxime circumfusus, læ-
 tusque de stæ Siciliæ monumentis interrogari, dum in
 castra procedunt sic orsus est. Cyclopum omne genus
 quidam, ferum fuisse, & syluestre; alii non Deorum mo-
 do cultores sed & sanguinem, putant; Primos tenuisse
 has sedes, simplicibus legibus vitam inter se agitauisse.
 Illud inconfesso est, excessisse humani corporis
 mensuram. Et hinc exteris forte error; vt cum isthmo
 appellerent, in immanibus corporibus impias men-
 tes latere crederent, aut nec colloquium ausi, in ipso
 terrore spectaculi toto remigio abirent à littore. Præter
 cætera, ne eorum mores damnem, facit vetus Græcorum
 religio; Apud quos in Isthmo Corinthiaco ad veterem
 aram Cyclopibustanquam cœlestibus fieri mos est. Vn-
 de his ortus, quæ leges, quæve facinora, rudis ætas in-
 uoluit, nisi quod maxime infederunt Ætneos & Leonti-
 nos specus: quodque genitos Neptuno iactatum est;
 quem plerumque immanibus viris patrem nostri maio-
 res fecerunt. Nec mirere tam pauca durauisse ab intima
 vetustate eorum vestigia. Quippe & priores Saturno
 hic regnarunt, à quo sunt tot ætates, vt Chamafeni,
 quod præcipuum oppidum condidit, dudum ruinæ ex-
 ciderint. Sola de Cyclopibus sepulchrâ supersunt; sed
 & illa plerunque in antris, quorum ora vel voragini-
 bus mutata, vel cumulis ruinarum celata sunt. Sæpe ta-
 men in illa imprudentes incidimus. Quantæ illæ cada-
 uerum moles? quis in extinctis frontibus vigor? ac quam
 denique ora fabulis suis digna! Haud procul Syracusis
 venatum exiueram, cum in campo, quem Gereatem di-
 cunt, canis sagax, tanquam feram indagaret, ad inco-

gnitæ speluncæ ora se penetrat. Pertinaci latratu cum nos illuc traxisset, video centri intactum horrorem, ad quem veluti sacrum exhorruui. Subiit inde animus vltius explorandi id quod Dii obtulerant; sentibusque ut cunque dimotis circumspicio à limine quicquid lux tenuis, & eo tantum aditu accepta aperiebat. Locus desiderat in profundum, ducebantque in imum saxei gradus. Illatis igitur facibus cū exiguo comitatu subeo terram, frigore, & solitudine, graue aliquid inspirantem. Angusto progressi vestibulo, tandem in patentiora successimus. Pandebatur late specus. Tophi sublimes, laterumq; exudantium curuatura nitebat pellucida crusta, & crispatam gelu aquam imitante. Ingens erat in medio saxum, quod illie, vt ex radicibus constabat, natura posuerat: Id vero terribili prodigio onerabatur. Timeo proloqui, mi hospes. Nam quid sperem apud te fidem, qui hisce oculis & manibus vix credo? Dicam tamen, vt vel mihi persuadeam ipse quod vidi. Iacebat supra saxū terribilis moles ad membrorum humanorum distincta figuram. Sola magnitudo vetabat pro cadauere id haberi. Tarde igitur accessimus; diuque, siue monstrum hoc esset, siue Deorum aliquid, manus non admouebamus. Caput adhuc non inuiolatos modo crines, sed & vulgus seruabat. Ferox barba procumbebat in pectus, & à genis vtrique cum pari miscebatur cæsarie. Quid crura? quid lacerti? quid metarum instar pedes? Signum probe effectum (cogitabam) si hoc artifex figurauit: Sin naturæ opus est; vnde iam imbecilli, vnde homunciones à magnitudine illa excidimus? Mox stupore, vt solet, dilabente, primus iniecta manu, ausus sum quid hoc esset experiri. Sed quodcunque ad contactum peruenit, video in puluerem residere. Et hinc facta cunctantibus fides, verum esse corpus humanum. Ac ne periret mensura, priusquam inter atrectantes solueretur, cadauer quam

quam longum esset exigimus. Conuenit inter omnes ad viginti cubitos peruenire. Tanquam Heroi sacrum fieri volebam, & inuiolatum relinqui. Sed dum hæc cogito, sub meorū manibus, momento in cineres defluxit. Restabat occiput solum, arcusque costarum, & crura omnino paria mole quam fulserant. Ea meo iussu seruata, charissime hospes, & pro Neptuni foribus Syracusis appensa miraberis. Ex Cyclopibus fuisse non ambigo; maxime cum ad hæc pene mensuram aut interdum agrestes reperiant tota in antris cadauera, aut ossa inter egestam humum effodiant. Sed malui quibus ipse interfui apud te memorare. Neque Siculi mei, vt forte existimas, quæ modo effoderunt vtcunq; grandia ossa, ad nos id eo detulere, quod nescirent sæpe mihi maiora diuersis casibus fuisse oblata: Sed quia visum est Aruspibus lætissimum monstrum, ea in solo esse reperta quod meo tabernaculo destinabatur.

Inter illos sermones ad locum peruenerunt, vnde hæc ossa fossores eruerant. Cœnauit ea nocte apud Meleandrum Radirobanes: Adhibitiq; conuiuium fuere præcipui vtriusque amicorum. Ecce autem dum pœnitentiam tot ciuium qui redierant ad Regem, omnemque illius diei fortunam sermonibus celebrant, intrat cum literis ad Meleandrum miles. A Præfecto Catanæ veniebat, inusitatæ fœlicitatis index. Quippe Catanam Regi fidissimam Anaximander Lycogenis nepos obsederat. Sed cum extrema imminerent, Ætna subito furore exæstuans, præter ingentē vim lapidum, & cinerum moles, tres ex liquidissima flamma riuos euomuit; qui tanquam conducta opera in Anaximandri castra fluxerunt. Nocturna hæc strages fuit. Iacebant homines, pecudæque, machinæ, tentoria, arma, quicquid in cursu ignis torrens offenderat. Ea peste trecenti milites consumpti sunt. Anaximander, & ipse malo afflatus, postera die,

*Sic opp.
Ætna*

amissis quæ ad incipuum necessaria erant obsidionem laxauit; cumq; lætica ad Lycogenem referretur, erupere Catanenses, cæcisque quotquot repugnare ausi sunt, ipsum quoque ceperunt. Iam Regem consulebant, quid fieri eo vellent. Hoc nuncio semel iterumque audito, in tantum repente gaudium tam conuulsa, quam qui ministrabant, effusi sunt. vt non voci non plausu temperaretur; securique læticiam qui ad fores in statione erant, serpente læticia tota castra impleuerunt. Non iam ferro, non viribus opus; ipsos Deos, ipsa pro Regibus elementa pugnare. Coronæ inde passim Deorum signis datæ; congestique in vtrumque Regem flores; & promiscuo impetu ausi militum multi, non prætorium modo sed & triclinium intrare.

Sedatis deinde gaudiis, Radirobanes curiosa sedulitate à Meleandro quærit; Vnde illud ab Ætna in Anaximandrum auxilium; an credibile esset à solito monte posse tantâ vim ignium efflari; quis in visceribus ardor, quis genius, quæ soli natura. Hic paucis docere Meleander, longe altissimum esse illum Sicilia tota montem, qui natiuo sulphure, receptoque in visceribus vento exæstuans, impatientem custodiae flammam per hiantis ruinas cacuminis atollit. Neque vero quotidianis ignibus (inquit) feruet hic apex. Sapissime æter fumus est, per longa volumina cœlum inficiens; fauillas interdum aspicias huic mistas caligini. Rarius denique seipso citatior turbo proruentibus flammis, vicinam regionem ferde peruastat. Quippe spississimus ignis à summo emanans cacumine, torrentibus veluti riuis deorsum exigitur, in perniciem trahens quicquid occurrerit. Tunc vero grauiora quam è cœlo tonitrua; & populis terror, ne quanta est Ætna, se soluat, obruatque Siciliam. Nec minore quam pro tumultu prodigio, saxa ingentia ex montis visceribus hoc tormento in campos mittuntur. Adhuc

huc fuligine plena sunt, totoque colore indicant ab incendio se venire: Cinerum deinde tanta vis ab igneo iugo; ut ad multa millia impetu primum suo, mox vento, circumlati, obruant alte campos, & deprehensas segetes enecent, solumve corrumpant, ad sementem deinde inutile Ita saxi, cineribus, & maxime flammis, non tantum armenta hauriuntur, vel casæ pastorum. Syluam omnem hæc pestis quacunque inciderit, necat. Tota oppida sic interdum periere. Catana vix multi operis aggere se tutatur; Vrbs inter montem & mare; opportunis sedibus, si hæc pericula absint. A Lycoenis militibus obsidebatur. Sed ut audis nunciari, Dii hos ignes ex Ætna, supplicia antea nostra, nunc beneficium suum fecere.

Postquam desit Meleander, ipsa res, conuiuiq; alacritas, sermones prouexit in diuersa. Quicquid in Sicilia dignum quod nossent externi, memorabatur. Fabularum inde voluptas historiã abegit. Qui canes latratibus Scyllam ambirent: quæ Charybdi proluies, quæve ora inexplata naufragiis. Acis inde infœlix amator de calido vulnere prouoluebat frigidissimã aquam. fugiebat Galatea saxa Cyclopi, non sine aliquo metu narrantium. Ab Elide alter amator subibat maria incorruptus, & Arethusæ pernicitatem prosequabatur. Cadebat sub Hercule Eryx, & maledicebat castibus Venus. Religiosa etiam repetebant, facili in Deos inter conuiuiã pietate; Qua Insule parte erupisset ad connubiũ Pluto; quæ horridi currus signa; quæ dimotæ ad exeuntis impetũ rupes: Vbi rapta Proserpina, vbi ferta, vbi zona illi exciderit; in quem cespitem primum sese Cyane fluere sit mirata: Frustra vsurpare Eleusinos aliena monumenta; nec prope Cephissum, sed à Sicilia fuisse Diti viam, qua dotalibus umbris sponsam inueheret. Terrores inde Cereis referebantur, & nocturna religio, quæ tædas planctusque

Etusque secretos initiatis credit. Primam noctis vigiliam
inter illos sermones cœna consumpserat; quod ex tuba
ut constitit, imperavit Meleander ultimam mensam tol-
li. Sed de conuiuio consurrecturos, iamque libantes
Mercurio, subito ferox clamor, vnoque per
castra tumultu terribilis, longe
alio motu comple-
uit.

IOANNIS
BARCLAI
ARGENIS
LIBER III

VM in castra iam pro militibus laxa perturbatus Lycogenes intrasset, ferox mali insania, & mox necessitatis ingenio, ultimis consiliis aperire animum cepit. Inclinatam rem, nisi statim erigeretur, sisti non posse. Noctem si suis ad cogitandum dedisset, forsitan tutiora sequuturos. Quid vero si nec simplici defectione contenti ex sui ducis captiuitate præmia apud Meleandrum quærent? Infœlicibus inimicos omnes esse. Sed nec noua auxilia iam sperari; nec aperta vi se Regibus parem fore. Belli furto igitur opus, dum restabant quibus adhuc imperaret, & recenti gaudio cuncta in Meleandri castris feruebant. Oppressurum forte incautos; & in partibus esse noctem, illatos tumultus geminaturam. Celere saltem exitium pro beneficio fore peiora metuenti. His secum exactis primores amicorum aduocat; ostendit hostium castra. Et quid agere iam creditis, ait, immerito suo victores? Gaudio

Gaudio marcent; & inter suas insulas tanquam victimæ opprimi possunt. Agē modo; & transfugarum nostrorum beneficio utamur. Laxauerunt suo aduentu, tanquam bello iam confecto, quicquid neruorum erat in hostibus. Superueniemus ergo incautis; & quo plures sunt, eo magis confuso exitu se ipsi onerabunt. Nemo fuit cui nō videretur solertissime dicere. Ad suos igitur quique digressi, monent ut sufficere modo velint Diis vocantib. Offerri victoriā contra sceleris impotentes. In solutos, vinoq; depositos, esse eundem. Iram deinde atuebant; Et vero ferendam ab iis omnem cladem quam nō priores intulisset. Tenebræ, & dulcedo fallēti ad alacritatem plurimū erant; Multisq; magnitudine criminum à spe veniæ exclusis, strenue aut mori aut vincere placebat.

Cum igitur prouecta nox esset, bipertito agmine, quo latiori terrore hostem obruerent, iter ingressi sunt. Via erat per patentes facilis campos, & ad ipsa hostium ducebat prætoria. Per eam Lycogeni plaenire. Attingita alia, sed propior, dum s plurimum tegebatur. Hanc iniit cum parte copiarum Menocritus, lentissime progredi iussus, nec aliquid ante mouere, quam p:celiantem cum statione Lycogenem ex tumultu cognosceret. Tunc & ipsi multo clamore in vallum niterentur; quippe dilapsis in Lycogenem illarum stationum militibus, nudum latus subito occupaturi, vel auersuri saltem ab eo aliquam belli partem. Plus duodecim armatorum millib. hoc biuo in Meleandrum ibant, haud impar ad spem victorię exercitus; maxime in necessaria fortitudine ferocior. Et silentio quidem iuere, donec in vigiles subito cursu irruerent. Tum vero quicquid ad horrore valet impigre cumulauerunt. Tubas & tympana excomposito plura quam pro usu portauerant. Accessit inconditus clamor se mutuo ad victoriam inuitantium.

Iam-

Iamque pellebantur stationes; cum qui proximi in tabernaculis erant, subito metu attoniti surgunt ad arma. Sed accenso per tentoria tumultu, maxime à somno, aut vino venientes, se ipsi incendite premebant. Territi, semiermes, sine imperio aut consilio palantes. Quæ tam subita clades? Quis in castris grassaretur? An externa hæc pestis, an domesticum prodicionis nefas? Multi arma, fugam plures meditantur. Neque satis ad signa poterant conuocari, misti tumultu, & inter tenebras licentius metuentes. Conuiuantibus Regibus famam mali simul clamor, simul nuntii attulerunt. Nec quid certi nuntiabatur, nisi ad portas castrorum pugnari. Radix obanes à suis in tentorium raptus, cingitur armis. Eadem circa Meleandrum cura erat; cui ad secretum vocato Archombrotus toto ore interritus; Si pateris, ô Rex, ego hac nocte tuo periculo defungar. Quid iuuat tenebris te committi, & pugnae, quæ vnde sit, aut ubi, adhuc nescimus? Subduc tuam senectutem ex qua tot mortalium salus pendet, siue hoc prælium est, siue fortasse insidiæ. Si placeat, auspiciū tuum subibo, meaue fortuna si quid in tuum corpus paratur, excipiam. Arma tua, & chlamydē concede. Tu per portam quæ ab hoste auersa est, egressus, cum delectis aliquot militum, ad necessaria pericula te seruabis. Placuit fraus illa Meleandro, fidemq; miratus per propria discrimina capiti regio cauentis, tradit iuueni sua insignia. Ipse in ignotis armis ad portam cum paucissimis elabatur. Apice ergo & purpura insignis Archombrotus, cum iis qui conscii fraudis erant tabernaculo egressus ferebatur qua pugnantium clamor vocabat. Præcipitatio, & quod intra cassidem vox inclusa suum genium non seruat, vetere ne qui loquentem audiebant, intelligerent non esse Meleandrum. Vbi vero ruit in pugnam, omnes nō tam in hostem quam pro Rege accensi ad subsidium properaucte. Lycogenes vallo reciso

reciso occupauerat turrem; neq; paucos suorum in eam receptos vltimis effuderat. Iamque in primis viarum angustis per castra pugnabatur, cum ferro Archombroti tres continuis ictibus ceciderunt. Qui circa illum erant, Regem senem in hoc robur valuisse credebant, & æmulis per lætitiā viribus pugnam sequebantur. Eo impetu territus hostis pedem versus aggerē referre cœperat; Cum ex alia castrorum parte auditus est Menocritus, & ipse cum suis ingenti vultu noctis & belli pavores ingeminans. Dubio & multiplici malo territus miles, regi ægre iam poterat; cum Radiobanes strenue ad illam periculi partē conuersus est. Occurrit ergo Menocrito, repellitq; cum eo irruentes. Sed illi non periculis, non vulneribus tardati, sola morte sistebantur. Nunc in propugnantes erecti, nunc alternis tecti clypeis, & pertinaci testudine succedentes ad aggerem. Atrox facies rerum. Hinc Archombrotus iam receptum intra castra Lycogenem sustinebat; illinc Radiobanes arcebat Menocritum. Vtrinq; infesta nox, incertis per tenebras quid oppugnare potissimū oporteret, vel tueri; donec Lycogenes in proximum tabernaculū facem emisit, suis admonitis vtpassim castra incenderent, Hostem cum suis sarcinis conflagrantē, sibi ad victoriā lucem daturum. Contra regius miles confestim diruere vicina incendio tentoria, ne vltius diffunderetur incendium. Adiuvitque sollicitos imber, qui impetu fusus, malum compe-scuit. Sed & lubrica inde terra fallebat subinde militum pedes, neque certos ictus esse patiebatur. Nocte inter mutuas cædes exacta tot corpora quæ iacebant, tantum sanguinis fustum, & omnia strage immania, calidos furentesque erexerunt in rabiem. Tanquam primum ad certamen coiissent, toto impetu implicabantur, videbaturque singulorum potius odiorum crudelitas, quam publicatum partium esse certamen.

Iamque

Iamque non diutius sustinebat Meleander abesse à suorum discrimine. Ergo vltima ausurus, iussit Archombroto nunciari se esse in procinctu : At ille Eurimedi; Si Rex cum suis aduenerit, inquit, laborabimus multitudine, ô Eurymedes. Castrorum angustia tot propugnatores non capiunt. Præstabit ex his ipsis quos nobiscum habemus educere, qui improviso circuitu terga hostium cædant. Nam quid equitatus noster cessat: quid arcus inter tentoria ista compressi? Facile Eurimedes assentitur Archombroto; delatusque ad Regem, quid è re præsentis sit, monstrat; simul partem copiarum per aversa castra deducens, cum ipso ad includendum hostem conuertitur.

Lycogenes intellecto periculo (iam enim vltimam suam aciem circumueniri audierat) tamen ab hostibus quos habebat à fronte, in Meleandrum auerti non voluit, ne species fugæ esset; Sed ad Menocritum mandata dimisit, vt quam ocysime illuc suos inueheret. Cum ille pareret, Radirobanes recedentem insequutus, partem secum exercitus eduxit. Multa planities, & explicandis militibus apta erat: Illic ergo Menocritus in Meleandri & Radirobanis medio deprehensus, & vtrinq; in arcum compulsus est; balearicis sagittariis & Siculo equitatu in aperta demum pugna valentibus. Hi cursu effuso, illi cõtentis arcubus, prope simul longe q; turbabant. Tunc vero Lycogenes, gnarus si cum copiis deleteretur Menocritus, de partibus esse actum, frendens, & animi impos, eo vexilla omnia ad ferendam opẽ egit; obliquo tamen cursu vt & latus infestaret Melandri, neq; terga insequuturo Archombroto præberet Nec segnius Archombrotus laxata casside vultus exeruit. Et sũ, inquit, sũ Archobrotus, Cõmiliones. Dii bene quod Patroclo fœlicior sub maiorib. armis fefelli. Regis iussu quos videtis cultus sumpsi, ne frustra nocturna discrimina subiret. Si sal-

uum hunc vultis, bis vincendus est Lycogenes. Iam enim in Regem contendit non tam quod victoriam illic speret, quam quod hic victus est. Tamen à furentis & morituri impetu Regem eripite.

Post hæc dicta, qua direptum à Lycogene vallum erat prorupit, & acies acclamationibus exultans, ducentem sequuta est. Nihil vero illo certamine crudelius. Alternis cohortes fugiebant, & sequebantur; confusa late signa: non frons, non terga aciei, non latera aut cornua erant. Surgebant acerui cadauerum, & per ipsa mortuorum vulnera viui pugnabant. Meleander supra atatem fortis inter militarem audaciam ducis oblitus videbatur. Circa illum Eurymedes & Arsidas, eximia virtute simul intenti ad certamen, & Regi metuentes. At Radirobanes propria ferocia, præmioque quod sperabat accensus, omnia audebat. Nunc hostium turbabat ordines, nunc vulgaribus non contentus periculis, quacunque rem perplexam aspiceret, impavidus effundebatur. Sed non idcirco hostes cedebant. Rabies, & quid de Rege meriti essent nihil fallens cōscientia multum ipsis cōmendabat nobiliorem in acie mortem. Eminebat Lycogenes notissimis armis, & per suorum ordines ferebatur: collaudans milites increpansque prout cuiusque exigebant facinora; strenueque si qua lababant, hostium cedere restituens. Tandem Archombrotus, inter ipsum pugnae ardorem, animum sumsit ad facinus supra omnia quæ in acie edebantur eximium. Vrebant iuuenem & Radirobanes æmulus, & hostis Lycogenes. Itaque vicino Timonidi curam dedit eorum quos ducebat; Ipse cum suorum aliquot auide ruit qua pugnabat Lycogenes: Et ille se quæri indignatus, ultro inveniētes prorupit. Prior Archombrotus hastili in pectus impresso cum frustra illius clypeum tentauisset, haud mora grandi ab eo bipennis ictu sine successu excipitur. Vterq; dexteræ suæ iratus,
relif-

telisq; absq; vulnere redeuntibus fatali quodā estu efferbuit. Ac dum repetunt ictus, dum armorū aditus vestigant, Archōbrotus moræ impatiens quā proxime equū admouet, subitoq; amplexu Lycogenem ligans, simul ab ipso astringitur. Inter hos nexus mutuo pōdere ad terrā ducuntur. Eoq; in lapsu, virtute & industria Archōbroti euenit vt Lycogeni incideret. Plurimi militū vno turbine luctantes oppressere; hi Archombrotū, alii Lycogenē subleuaturi. Versabat se in arena Lycogenes obligatus tibiārū & laceratū hostiliū articulis. Sed Archōbrotus, quāquā multū inter turbā & ictus anhelabat, non passus attolli iacentem, breui pugione repetiit vulnera qua lorica desinebat, donec cum constaret expirauisse.

Vbi vero extinctum Lycogenem vtrique viderunt, longus clamor dissonusque exortus est, his de victoria exultantibus, illis horridum eiulatum in proximorum funerū confessionem tollentibus. Incumbit attonitis acrior cum suo milite Archombrotus, terroremque per illorum aciē late circumfert; vtrique postquam decisū Lycogenis caput arrepto capillitio alte cōcutiēs, de clade dubitare non passus est. Sat deinde quassatum ad Meleandri pedes proiciens; En, inquit, iam tranquillū Lycogenē, & cui fidere, ô Rex, possis. Pari exitio cæteri hostes, quotquot clementiā tuam nolent, Deorum seueritatem experiantur. Meleander Lycogenis caput afferuari præcipiens, in trepidos, & dilabentes inuectus est. Iam enim totis cāpis nō certamen, sed strages videbatur. Nemo ferebat ora victoris, aut reuocatē audiebat Menocritum. Quidam montes ad fugam petiere; alii locorum periti in proximo antra; plerique qua metus & fortuna ferebat, improvidi errabant. Nōnulli cursu exanimēs procumbebant in terram, mox fæde insequentium equorum vngulis protriti. Nullis in miseros casibus ruina pepercit; Radirobanes fugienti instans Menocrito, ex

armis & galeæ apice cognitum, capi præceperat. Nec ille, iam fuga prærepta, ignauiter certabat, donec capto, subitisque astricto vinculis, non modo non in hostem, sed nec in se sequendi copia fuit. Vespera erat, priusquam se ad Meleandrum omnes ex persequendo hoste reciperent. Et Rex quamquam peracto iam bello, in castris per tot mala corruptis pernoctauit; Sed prioris noctis furæ inquieta gaudia suspenderunt, appositis undiqueque vigilibus, ne qua bellum resurgeret.

Nicopompus licet de prælio erat lassus, tamen nescio qua hilaritate compulsus ad carmen est. Læticæ impetu ad eum furorem sponte vergente, qui rapta vatum ingenia Diis miscet. Ergo siue quo maturius gratularetur suo Regi, siue ut ex celeritate aestimaretur industria, forte etiam ut ineptos poetas terreret, haud dubie nisi statim arcerentur verbose cruciaturos victoriam; paucis horis condidit istud carmen, tradiditque filio, adhuc scilicet prætextato, qui id Regi primo inane tanquam suos labores porrigeret.

*Vicinus, o magnis tandem exaudita piorum
Vota Deis. Nunc alma Salus, nunc sæcula curat
Iuppiter. Omnis iò Superum domus, omnis honores
Ara ferat, nullæque vacent à fronte corona.
Viderat infidos late seuire maniplos
Armipotens, Sicalasque rapi vertigine mentes,
Quamquam seuus amat ferrum, quamquam ardua multo
Sanguine tela madent, semperque ad fræna tumultus,
Et furor, & fractæ vastis in mortibus hastæ,
Has tamen inuitus strages, hæc funera vidit;
Tunc primum iratus bellis, ex quo improba cælum
Terra Giganteæ tetigit formidine pugna,
Et Pallænais Superi sudastis in aruis.
Ergo animis, vultuque calens, & grandior ira,
Terribilem dextra pinum, lauaque frementes*

Exhortatur equos. Vix Thracia liquerat arua
 Phryxasque sinus, & iam nostri alta Pachyni
 Toruus in aspecto pulsabat littora curru.
 Tempus erat quo mista acies, infensa que signa
 Certabant, Regisne forent, hominumque, Deumque,
 Iura soli, an nostris Erebus regnaret in oris.
 Iam partes, Meleandre, tuas, iam numine toto
 Aucturus, volucris Mauors se nube tegebat;
 Cum medio obstupuit cursu, liberataque tela
 Continuit; Rapidi vix audiuerunt iugales
 Imperium, & prono non sat stetit orbita cælo.
 Tum sic ore loqui. Quanam hæc spectacula belli?
 Inuideam, laterne magis? Nil Marte fauenti,
 Nil opus est. Vincent, sed non heu munere nostro,
 Quos vicisse velim. Virtus hæc fata peregit;
 Indulsetque suis. Quanam hæc sub casside sancta
 Canices? Tune his animis annisque verendus,
 Tu pugnas, Meleandre, & nondum deficit hostis?
 Talis sydereæ quondam Saturnus ab arce,
 Assertor si stare sui, si bella subire
 Noffet, adhucque recens dextra terrere periculum;
 Non latio celandus erat, non aurea nostro
 Sub Ioue, mutatis liuerent secula metallis.
 Quina n autem (ô animos! ô nostram æquantia sortem
 Pectora! & emissa plusquam mortalibus hasta!)
 Quinam illi mediis victores hostiliter ardent,
 Impelluntque acies? Parili quam fulgure cassis
 Emicat & geminos mors effera surgit in enses!
 Nempe ambo externum Siculis genus, ambo triumphos
 Adproperant Meleandre tibi. Sardoæ veretur
 Hunc dominum tellus, Libycis hic venit ab oris.
 Macte animis gens ambo Deum; Vos omnia fama
 Secla manent, donec vestris seruat a lacertis
 Insula spumantes circum teret altior vndas.

*Quid reliqui, quid deinde duces? quid sydera miles
 Promeritus? Vade ô celeri victoria gressu,
 Suda, temque tua lauro deterge laborem;
 Vade lubens meritoque para subuecta triumpho,
 Te simul, & magnos populis ostendere Reges.
 Dixerat Armipotens; Et iam fuga deuia cœtus
 Fregerat hostiles; Diri ducis impia ceruix
 Iam summa Libyci stabat victoris in hasta;
 Cum fragor humano maior scidit athera vastum,
 Et plausu Superum, & furis vlulantibus hosti.
 Ista loquebatur Phœbus mihi, & iste tumultus
 Eripuit nosler dixit qua cetera Phœbus.*

Rex quamquam occupatus, dum mane induitur, totum carmen perlegit; cum Nicopompo iocatus, quod adhuc rudem filium substituebat in gloriam suam. Misit deinde ad Radirobanem, qui referrent an iam adiri posset: Nec multo post cum procerum cœtu ad illius tentorium contendit. Ille quamquam auxilii quod Sicilia præstiterat, editæque fortitudinis, plus iusto erat memor, inter hunc tamen superbæ lætitiæ tumorem ægritudine macerabatur, quam ingerebat Archombroti de Lycogene victoria. Tanto inuidiæ supplicio incubantem adiuit Meleander, humanissime acceptum beneficium commendans, Sardisque imputans momentum armorum. Victoria nostra (inquit) ô hospes, tui operis est. Ego restitutus à te rebus cum vtar, sæpius meminero hæc à te accepta quam cogitabis te dedisse. Fruere interim bonis auxilio tuo partis, & ex læticia populi intelligas quantum nobis præstiteris. Raditobanes, quamquam nimium ratus vere hæc dici, publice vetat Regem, ipsius verecundiam onerare. Causæ enim, & fœlicitati Meleandri omnia deberi: Se quoque beneficium accepisse cui sanctissimis armis misceri licuerit,

Sic inter se loquentibus nuntiatur, Argenidem ad castra

castra peruenisse: Illa pridie in Epeirætes mœnibus, vnde pugna poterat prospici, nō lachrymis magis pepercerat quam sanguini miles. Decolor, & nunquam fœlicius habens, quam cum timor sensus extinxerat, nunc concedebat doloribus, nunc redibat in sp̄e ac vires, nunciis identidem missis qui statum pugnantium referrent. Nunquam tamen Poliarchus animo excidebat. Hunc intra se nunc deiecta, nunc cum iurgio alloquebatur. Malim ego, charissime, hos fletus, hæc incertæ mentis mala te scire, an ut facis ignorare? Perires mecastor ad dolorum meorum memoriam. Quod si audies captā, aut ex hostili ludibrio, sua manu, suo vulnere creptam Argenidem; ô facinus! ô amor infelix! nondum semel morte defuncta, iam nunc iterum tuo exitu conficior. Abes autē Poliarche? Tene, an inimicum aliquem Deorum reum agam, quod tam lentus es? Quæ obliuia? quæ te in Africa lotos à reditu arceat? Non te genius tuus quid hic rerum gereretur admonuit? Aut plus apud te odium patris, quam nostræ familiaritatis iura possunt? & qui cessare nō potes, an, proheselus! gratiora pericula inuenisti? Adesses, Poliarche; pugnares in hostem, certa essem victoriæ: Deberet Siciliam, & me ipsam, genitor tibi; quas nunc aut perire pateris, aut saltem alienam gloriam esse. Nam si velles, non elementa, non casus, non natura obstarent redeunti. Post illam obiurgationem, tanquam sacrilegio confusa quod Poliarcho irasci esset ausa, in cōtraria animum rapiebat. Satis sibi dolorum & curæ quod in ea acie genitor versabatur. Si Poliarchus in idem periculum missus esset, non se suffecturam sollicitudini. Bene, inquit, fata, consulistis, quod in tantarum rerum discrimine, saltem de Poliarcho non timeo. Donec viuet, donec erit incolumis, quid me calamitosam existimem? Aut quid tantopere formido? quasi ille in fidem, vel Dii in illura, ut æqui sunt, peccare vnquam possint.

Hæc & talia inter lachrymas expendentem, quæ paulisper peplo summisso tegebantur, nunciata hostium fuga, quam & ipsa ut cunque cernebat, in solatia erexit. Tunc passa alloquentem Selenissam, & gratulationem cæterarum quæ proxime constiterant. Populus quoque in palatium sequutus redeuntem, suo more intemperanter lætabatur. Postera luce, cum maxima ciuium parte ad castra se contulit. Sed ne integra illi gaudia essent, crebra in populo fama effecerat, pactum ipsius cum Radirobane coniugiū ita credente, ut etiā tanquam votis virgini gratis rem palam celebraret. Rex inter suauissimi amoris lachrymas venientem amplexus est; Et te gnata mea, iam heredem Siciliae teneo, inquit. Periere qui gentium iure peruerso ad se regnum trahebant. In Radirobanem deinde intuens; Hic est, mea Argenis, inter cœlestes Siciliae tutelae numerandus. Deum virtute, illiusque ut hodie regnemus, effectū est. Archombrotum præterea eximie commendans, ad minores quoque duces, & præcipue externos, laudatione aptissima descendit. Argenis conuenientibus verbis vnum quemque prosequuta, vicissim audiebat gratulantes; & à solius Radirobanis, quem timebat, blanditiis, ut licuit potuitque auersa est.

Meleandro Epeiræten redituro solum obstabat, quod persoluenda cæcorum corporibus iusta erant. Iam enim & sponte, & monitu vatū, dispersus ad opus exercitus postremæ in mortuos pietatis officia vrgebat. Hi cedere arbores, aduehere alii, thoros cæteri multo gramine apparare. Sedulitate tam varia extiterunt subito pyrae; & funera in quamlibet digesta iacuerunt, maximeque vulgaria. Nam præcipuorum cadauerum multa, quo preciosius cremarentur, pietas propinquorum læticiis abuexerat. Rogos ergo militari pompa subornant deuictorum exuviis; ut inter omnis generis tela & arma,

ma, trophæorum instar esset. Qui priuatus necessitudines inuenerunt, purgatis lymphæ vulneribus, vinctique, aut vt cuiusque opes erant ornati, expectabant ignium munus. Omnium vero capitibus corona data ex apio, victoribus & mortuis quippe conueniens; Nam & tumulis eam herbam amabant inferre, & Græcia plerorumque certaminum victores coronabat hoc præmio. Fæminarum multitudo, puerorumque conuenerat, planctuque & iactura comarum, vltro incipiebat exequias celebrare; vt appareret non conductas lachrimas esse. Siue propinquos descebant, siue mœstitia spectaculi, aut ciuium tantum tot exempla, non ingratum lugendi imperum vulgo admouerant.

Compositis cadaueribus, pullatus Meleander procedit ex castris. Sequebatur Regem exercitus, versis tellis, & interram negligenter pendentibus. In hunc modum funebrem campum aliquoties ambiere; iussis per vices clamoribus, rursusque non minus atroci horridoque silentio. Rex denique ad maximam pyram venit, facemque accensam manu sustinuit, donec socios iam arsfuros miles conclamauiisset. His tertio vocatis, vultu aperto, auersusque, ignem subiecit. Idem Radirobanes ad alium rogi fecit; Archombrotus ad alium Cæteros subito amicorum officio flamma corripuit. Sed atrocissimum fuit de captiuis inter concitatos furentesque supplicium. Et parcebatur quidem gentilibus: Sed qui externi sub Lycogene meruerant producebantur vincti ad rogos, & multipliciter confossi fundebant sanguinem, quo ignis spargebatur. Inuocabat miles victor ad tam dira solatia manes sodalium; donec Rex abominatus crudeles inferias, captiuos qui supererant seruari tanquam ad alia supplicia præcepit. Ad cadauera autem hostilia, ne per infestis aeris tractus, in morte etiam nocerent, publici lictores cum vinctis sunt dimissi, qui in

proximos gurgites foueasque insepultos prouoluerent.

Mox tumultu intepescente, & pyrarum labentibus flammis Meleander conscendit in suggestum. Illic breuiter, vt Regem oportebat, eos laudauit quibus sepulturae honorem habuerant; Victores appellabat; & in morte felices, qui inter ipsam virtutem defuncti, non periclitarentur suas laudes vlllo facinore vllave fortuna corrumpere. Pulcherrima hos praemia breuis doloris ferre, Diis manibus charos, futurosque in terris fama superstites donec vlli Siticines canerent. Conuersus deinde ad circumstantium praeconia, nauatae operae, fideique seruatae, gratias egit. Deos quidem, virtutemque, & consciam recte mentem, gratæque posteritatis memoriam, viris fortibus mercedem summam esse: Sibi tamen praeterea curae fore, vt beneficium in memorem Regem, bene collocatum cognoscerent. Luctu deposito se in urbem sequerentur laetioribus sacris operaturi. Aderant ex composito familiares, qui ad haec verba (nam & sacerdos aquam lustralem spargebat) detraherent eius humeris funebrem vestem, palmatamque reponerent. Alii Paenam exorsi sunt, ex felici omni gramine aut arbore decerpentes quod temporibus, manuque gestarent.

Iamque omnibus praeparatis, Rex cum suis Epeireten redire maturabat. Nec visum est triumphare, quia de ciuibus victoria erat. Proximus tamen triumpho reditus fuit. Nam & milites lauro, & qui pompam procurabant, olea caput incinxerant: Antecedebat cum signis exercitus, & vario cantu ad spectaculum inuocabat laetitiae Deos. Currum omnibus maiestatis & victoriae insignibus spectabilem, Meleandro admouerant: Ad quem ille cum Radirobanem inuitaret, longa fuit humanitatis contentio. Radirobanes hunc Argenidi
locum

locum afferebat conuenire: Sederet cum patre princeps virgo. Ambo conspicui populo essent, ambo omina plaususque exciperent; illis Deos, illis fortunam pugnauisse. Se sane, si ipsi paterentur, equum funalem incessurum; Si nollent, currum proxime sequuturum. Palam erat à iuvene ambitiosissimo hæc amori tribui, & spei nuptiarum; Cui cum non persuaderet Meleander in currum conscendere, aut expectare dum alius ornaretur; ipse quoque vehi non voluit. Denique non Principum modo consensu, sed & votis acclamantium militum, sola in eum Argenis collocatur. Currum Reges in equis, & ipsis laureatis, præcedebant. Ante illos Archombrotus in candido equo ibat, læua temperans frænum, dextera optimum spoliū gestans, Lycogenis caput; in quod alacer populus intuebatur, gnarus illic summam esse victoriæ. Arborem armis Lycogenis indutam miles quidam præferebat Archombroto charissimus. Neque procul Menocritus grauis catenis visebatur. Prætoriani autem, militumque præcipui, tam curui quo Argenis vehebatur quam Regibus circumfusi, in virginis quidem honorem, licentiam triumphalem, salesque prætextatos omiserant; sed nuptiales passim Deos, Hymenæumque, & Iunonem, & Erycinam vocabant, nunc in Argenidem, nunc in Radirobanem intenti. Ortum à Sardis hunc ludum credidere; Et cum Siculi conuenisse de nuptiis inter Reges arbitrarentur, lubentes futuri principis animum per hos iocos lacecessisse. At non Argenis hæc patiens audiebat, indignata victoriæ si eo pretio emeretur, iamque prope Radirobani inimica.

Interim populus, fores ornatas impedierat lucernis atque lauro. Quisquis maiores ex cæra in atriiis habebat, apertis armariis simul genus ostentabat, & mortuorum imagines citabat ad gaudium. Cuium quoque di-

stincti

stincti ordines, obuiam Meleandro processerunt. Primus erat puerorum, in pæa, & candida veste chorus, rudi pæane plusquam iuebantur clamantium. Mox quotquot in vrbe Musicam excolebant; hi voce, illi plectro ac fidibus Regi canentes. Succedebant artificum collegia; quos statim Magistratus sequebantur quisque cum infulis dignitatis. Hi Regem longissima gratulatione morati, locum ministris Deorum permiscere, qui vltimi in honorem veniebant. Signa quidam ex iis, & inculti operis veteres Deos, coronas alii, omnes ignem præferebant, tuto, nec sine prudentium risu, Deorum omina ingerentes, prænunciatumque Lycogenis exitium ab auibus, fulminibusque, & extorum prodigiis. Inter hanc pompam Rex ad portam vrbis peruenit, in cuius limine sublimem statuerant Pacis imaginem, cuius dexteræ Mars Oliuam inferebat. & adulatione immatura, quasi pacatæ res Sicilia tota essent, subiecta imagini tabula Meleandrum affabatur his versibus.

*Victor ades, tecumque redux (Pater optime gentis
Sicania) festo Pax cingitur aurea cultu;
Et cælo niueis Pietas demittitur alis,
Aspice quam facili redeunt tibi Numina cursu;
Aspice quam subitas mutat Concordia terras,
Alma quies, diuesque labor, se numine misto
Indulgent late campis: Hic flore comanti,
Hic culmis stipatur ager. Se blandius vlmus
Porrigit & lapsa repetunt connubia vites,
Bella procul, scelerumque mina ferrique licentis
Nunquam tuta fides. Solio sublimis auitq
Tu, Pater, & tantum lex tecum armata sedebit.*

Rex à porta processit in editum Iouis fanum, Inde Menocritus in carcerem missus, & cum eo Anaximander, quem paulo ante Catanenses vinctum adduxerant (sed ille ex vulneribus intra quatrimum, alter non multo post

to post ægritudine animi decessit.) Fractæ quoque Lycogenis imagines, edictumque ne seruari priuatim, aut in suorum deinde gentilium siue honoribus siue funeribus has aspici vel ferri liceret. Peractis inde sacris ad arcem Meleander digreditur. Fessus erat pridiano certamine, curisque, & mox ipsa lætitia. In cubiculum itaque secedit, sumptaque leuiter inter domesticos cœna componitur ad quietem. Neque minus imitatione soporis, solitudinem quæsiuerunt in grauissimis curis, Radiobanes, Archombrotus, & Argenis. Singulos suus dolor vrebat. Radiobanes quamquam plenus temeraria sui fiducia, grauiter tamen acceperat virtutem successumque Archombroti; & populi voces, & vultus in eum Meleandri. Sed vt imparem contemnebat: Nisi quod omnia magnus amor formidat. Versus igitur in contemplationem sui, quantum auxilio, quantum viribus præstitisset, suauis sopore & per fœlicis prælii imaginem ludente, est obrutus. Alius ictus erat Archombrotus: expertus nihil esse crudelius quam quod homines appellant suauissimum amorem. Nec tam sibi nocere fortunam arbitrabatur, quam silentium suum. Se enim haberi in priuatis, dum genus atque opes patitur ignorari. Nihil esse consultius, quam vt suas fortunas atque vota apud Meleandrum profiteretur. Hæc ita decernenti, occutiebant parentis mandata, adhibitique iureiurando Dii, se in Sicilia sui generis indicium non esse facturum. An ergo scribere ad parentem, an ipsum illuc ire satius esset, iurisiurandi gratiam petiturum? Tardum vtrunque videbatur. Minus tamen scribendi displicebat consilium. Nam ab Sicilia tamdiu abesse, hominis esse credebat non ex merito amantis Argenidem. In hac animi tempestate inquieto strato negligenter iactatus, mentis mala transire ad corpus non satis sentiebat.

At Argēis multiplici malo confusa ad solatium adhibuerat Selenissā. Simul ambæ de Poliarcho & Radirobane querebantur. Cur ille abesset, aut heu miser istum viderent? O grauem (mater) victoriam! inquit Argēis. Quid interest Lycogenes an Radirobanes viderit? nisi forte, quod creptus à Lycogenis telo patrem iam parricidio meo concidet. Nam si me Radirobani tradet, ego effugium in morte inueniam, & mei vulneris dolore conficiam patrem senem. Ergo vel in prædam nata sum; vel in spoliū, mercedemque victoriæ? Ergo fatum mihi in exitiū destinauit quæ præcipua dabat, regnum & formam; & ideo tantum perueni in Poliarchi noticiā, ut scirem me indignā quæ tantæ virtuti coniungeret? Quid hunc autem cessare existimas, Selenissā? An experimentum capturus constantiæ meæ, hæret alicubi dissimulatus, & in Insula forsitan ista? An insidiis æmulorum petitus est vir fortis, ideoque non suspiciosus? Cui iam vero fidere possim? quem exploratorem suæ salutis, quem miseriarum mearum nuncium mittere? Sub hæc in lachrymas lapsa audiebat Selenissā, maiora solatia, quam quæ ipsa capiebat, credebatve, ingentem: Donec resumpto loquendi impetu; Non prima, inquit, sum, ô Selenissā, quæ infœliciter amauerit. Quid fortunæ mandis damus? Mors vltimum remedium erit, & quod nunquam effugiet. Possim cultu mutato ire ipsa, & inuestigare Poliarchum? hei! quod non sufficio illi audaciæ, rudis fraudum, nec fronte ad mendacium obducta; forte etiam, (sed hoc leuissimum esset) inter labores expiratura. Præterea, neque me sequi posses, & in crimen substituereris, si Rege ignaro elaberer. Audi quid potissimum probem. Archombrotus est, ut intelligis, amicissimus Poliarcho. Causam absentis pridem egit apud Regem, author maxime ut reuocaretur. Facile efficiam, ut Poliarchum

liarchum quærat, reddatque Sicilia. Nesciat tamen quæ me illius videndi causa sollicitet. Aliquid poterit fingi; nec carebit veri specie mendacium quod ad credulitatem exegerimus ambæ.

Laudauit ingenium Seleniffa; siue fraus illi placebat, siue defeffa, sibi & Argenidi quærebat ab eo luctu quietem in reliquas noctis horas; quibus ab inlomni Argenide consumptis, Præfectum cubiculi vocat, & de Lycogene occiso pauca quædam locuta, palam iubet ab Archombroto sciscitari, satisne à vulneribus (nam leuia, sed pleraque acceperat) ea nocte valuisset. Meditabatur enim blanditias, graua de merito iuueni imperatura. Archombrotus, tanquam in cælum raptus, & prope non dubius se amari, Præfecto respondit, si Meleander & Argenis valerent, quoniam ab eorum salute pendebat, se satis esse incolumem. O mortalium mentes, plerumque timentium gaudia sua, & calamitates amantium! Lætus iuuenis, ignarusque consilii quod Argenis iniuerat, fâtigabat superuacuis cogitationibus animum, & in limine virginis stabat, vt egredientem saluaret. Nec ingratus aduenit; totoque itinere, dum ipsa ad Meleandrum procedit, cum eo colloquuta, nihil dum tamen de Poliarcho dixit; Nondum enim matura res erat; & sermonibus illis solitudo debebatur. Ecce autem nouos errores. Radirobanes, ab amore non sanus, habebat pecunia emptos, qui de Argenide, & Meleandro assidue referrent. Ergo adhuc in cubiculo hærenti nunciatur, Argenidem primo mane ad Archombrotum misisse. Illum statim adfuisse; & oppido quam familiariter virginem illi loquitam. Exarsit illico suspicio, & vt in litigiosa fœlicitate, non secus animum ad amandum, quam antea ad bellum composuit. Frendens cum Virtigane secessit; qua arte quoque prætextu Archombrotus tolli posset: aut quid indignius quam ab
amula.

æmulatione ignoti privati que Regem tantum metuere? Mulcebat accensum Viitiganes, eleuando Archombrotum; suadebat que eo die aperire Meleandro (cui ad prædium promiserat) ineundæ affinitatis consilium. In expedito rem fore, despectum que Archombrotum infaniæ pœnas ad satietatem daturum; cui si magis anxie aut publice vellet Radirobanes irasci, nimia supplicii solatia forent, tantum Regem æmulatione vssisse.

His curis amoris vacuus Meleander, maiora procurabat. Belli enim non temnendæ reliquiæ erant, Syracusæ, Lilybæum, Agrigentum, & quæ cæteræ vrbes à Lycogene steterant. Illis simul opprimendis an diuidi præstaret exercitum, an in singulas toris viribus niti, consulebat Cleobulum. Is nihil dubitabat de deditioe oppidorum; quia nemo factioni supererat quem ducem dignarentur: Satis est, inquit, ô Rex, si minâ perseueres, ostentetque paulisper armatum exercitum; tantum vt timor pœnitentiâ ciuitatum accelet; à quibus propediem, videbis hîc legatos. Nam præter ingenium lymphatæ, amabunt redire in naturam, quam videbatur excussisse defectio. Ne time. Bello isto defunctus es: Sed nec illius vere causâ in ciuitatibus fuit; & si dehinc securitatem amas, longe alii sunt malorum fontes quos obstruas. Meleander tot recentium malotum cruda imagine sollicitus de futuro; Curandum est, inquit, vt diuturna sit hæc regni restituta valetudo. Nec vnquam certius, quam cicatricibus adhuc nouis, deprehendemus vim telorum, & formam, quibus paulo ante faucii, rursus peti possumus à fortuna. Quod si inter atrocitatem periculi obiecisses quæ antea à me peccata sunt, non tam monere quam exprobrare visus esses. Nunc autem in tuto, si quod sentis edifferes, in futurum cautio erit ne eadem peccemus, Cleobule. Ille veritus quamquam volentem Principem contumaciliberate

bertate irritare, amoliebatur omnem ab eo culpam. Temporum enim, hostiumque, & factorum esse crimen. Et postquam ea modestia, consiliis quæ parabat obnoxium Meleandri animum fecit; Quamdiu, inquit, lenitas in virtutibus erit, non diceris villo vitio impulisse labentem in clades Siciliam. Lenitate, inquam, tua malignitas factorum in tuas & patriæ clades abusa est. illa facilitas, illa indulgentia in Magnates, illa tua tuorumque maiorum incauta in eos profusio, prodidit præcipuas imperii vires, aperuitque iniuriis despectam dignitatem. Iam quidem perculsi sunt; iam filebunt defessæ factiones. Ast ubi respirarint, expecta alios fluctus, nisi ventos plusquam Aeolico vtre tenueris. Pugnabunt erumpere; & quamdiu nimis poterunt illi, nunquam satis Reges poteritis. Nec in tyrannidem te adorno. Ipsi quoque consules, ô Rex, si efficies ut timore, aut fastidio culpæ, paulatim inquietos mores dediscant. Tum Meleander; Scio, inquit, ex his nubibus feruere pleraque procellarum. Sed vires eorum hominum adultæ sunt, & ipso tempore ac patientia Regum iam prope legitimæ. Has itaque accidendo vel iniuriam facere credar, quia natam ante me potentiam percellam; vel nimio in conatu regias vires iam sæpe delibatas, & quarum infirmitatem celari interest, inconsulto experiar. De successu (reponit Cléobulus) melius ominare; dū ordine, & per partes euellas eam segetem qua isti luxuriant. Sed nec crede iniquam fore causam, & quam Dii hominesque non probent, si pugnabis pro regia dignitate, & Siciliam à parricidio prohibebis quo ipsa se furiis mactat. Quinam illi sint, vide; vnde processerint; quæ illos machinæ fastigio suo admouerint. Vtcunque se iactent; Maiorum tuorum beneficio, opes comparauere, in præfecturas missi sunt, regiæque amicitiae indulgētia hoc culmé cōdiderunt ex quo hodie siue ipsi, siue eorū posterī certant

in Reges. Tua sunt ergo tela quibus lacefferis: tua acies tot mucronum, cæca discordiæ manu infelicitatem sui authoris vouentium. Si merentur, si ferre felicitatem suam non possunt, ab iis duntaxat recipe quod à vobis acceperunt. Nudos medius fidius relinques, cogesque obliuisci spirituum quibus iunc intumescunt, vestras apud se mitati diuitias, suæ vero sortis ignari. Ac quo maturius cõsulas scepro, vide quam multum coalescat illorum in vos imperium; quam publice, quam periculoso consensu hæc veluti iura peccandi nunc asserant. Inter se æmuli, inimici; tamen vix libenter accipiunt à Rege vllum premi. Quisquis ergo rebellat, cæteri adsunt vel publice, vel priuatis affectib. Nunc causæ se addunt; nunc tempore vtuntur iam satis occupato, quo alio iurgandi prætextu distrahant Regem. Alii tuum latus, tua castra non deferunt. Sed lento, & per ambages fracto regionum consiliorum aut militum vsu, diu volunt rebellium contumaciam cõferri viribus sceptri, ne videatur indignum Regibus aut impar esse periculum, assuescatque populus vereri hos motus & pati. Ita sibi ipsis & exemplum faciunt, & exitum ornant, si irasci in Regem contigerit. Hanc coniurationem nisi anteuertis consiliis, quantum aberis à Merganiæ fato? Regio erat sub vno formitanda, nunc segnicie vel patientia imperantium, adeo in varios Principes lapsa, vt domino tota exciderit.

Quamquam recenti memoria tenes, Rex, quid hæc possint factiones; permittis hic tamen earum cunabula, & ingenium percereri. Nam & accendi te volo, vt parari ad patientiam haud dubiæ cladis. Igitur si quos amas, si quos attollis, præter veterum Optimatum libidinem, tanquam de eorum bonis sit quod largiris, excedunt ab Aula, queruntur se contemptos, in atres, in præsidia, quæ iis credidisti, confugiunt. Fortunas populi deflent;

fient; exanimati regni sanguine paucas hircines repleri, non ferendam eorum superbiam qui fascinato Principi illudunt, veteresque & emeritas stirpes inextincto recentis potentiae gaudio calcant. Frequens haec quidem (ut nosti) dissidendi est ratio, prouendique ad ciuilia arma. Sed & aliae praeterea causae illis ingeniis faciunt defectionis audaciam. Diu ipsis largitus, cesses utcumque: Magistratus, Praefecturas, iam plenis, nec dum tamen satiatis negaueris: his arcana omnia non credas; habeas alios fideliores tibi: Non accesseris odiis quibus aemulos deuouent; Illico indigne haberi se putant; frendentque, tanquam contumelia violati. Alii, ut reuerentiam sibi concilient, & quid possint Regem admo- neant; quaerunt offensionis materiem, & gratis ineunt consilia in publicam pacem. Caeterum quaecumque illos occasio tollat in rixam, viribus quas vos Reges tribuistis succincti, mox clientes armatosque inueniunt, eo prolixius quod haec secedendi facinora semper inulta sunt, & plerumque praemia habent. Sic erecti, sic veluti in suo regno collecti, opimiora ad conciliandam pacem a vobis regibus extorquent, quam si ipsis obsequium & fides mansisset; Vestro interim auro, vestrisque stipendiis (quis ferat?) militant acies quas in vos educunt. Aerario vestro feroces, aut rationem imperii deposcunt a vobis, aut regnandi modum praescribunt. Vestri coloni sunt, vestri ciues, qui plusquam externis tumulti- bus per haec bella eruuntur. Quid deinde? Emitis pacem, (Reges:) His prodest peccauisse. Vos in regno nunquam bona fide pacato, expectatis solliciti ex quo cinere se flamma refundat: cui placeat gloria nouae litis, quae foederum tabulae iam plenissimis libris addendae sint. Minimum putem, quod haec bella, haec paces, exterarum gentium ludibriis euilescunt: quodque minor quam pe- ligo fides est, siue quiete agimus, siue tumescimus. Ma-

iora sunt vulnera, quibus viscera patriæ lancinant illi mores. Robur enim maximæ gentis, & cui si hæc abstint incommoda, nulla non cessërit, hic assiduus & pestilens ventus affligit. Pereunt vrbana, & rusticæ opes, quas cunque prouincias turbo afflauerit. Consumitur impetus animorum; & Prudentum quos multos habemus, solertia, digna Orbi imminere, his domi pacandis tota vix sufficit. Instituuntur præterea animi iuuentutis ad audaciam, & contemptum maiestatis, infandamque dulcedinem belli ciuilis, in quo furor & auditas, subitas pugnas & præsentia præmia habet. Ita domestico facinore marcescit quicquid ad terrorem exterorum Dii Siciliæ nostræ tribuerant. Neque putes hæc esse rudimenta flagrantium animorum, qui castrensi disciplina eruditi, æstus inter se conceptos, mox in peregrinum hostem validius effundant. Vtinam hæc solatia saltem essent ciuilis insaniæ. Sed ne isthic tyrocinium ad fortitudinem aut militiam credas; cogita quam sæpe plus vanitatis & minatum hi turbines habeant, quam iusti laboris in castris. Conueniunt illæ cohortes in arcibus, vrbibusque obnoxii; facilem ciuem, aut imparatos agrestes diripiunt. Hæc plerunque fortitudinis summa. Acies raræ; nulla, aut subita discrimina; quia obnoxie placantur, & ante fortunam armorum ab facinore donatos dimittitis. Sed etiam vt bella hæc durent, vt sauiant mutua turbæ; at interim miles optimæ patriæ spoliis saginatur, & in bonis miserorum ciuium bello quam pace delicatior, latrociniiis magis quam constantia, robore, arte, imbuatur; Vt ad disciplinam deinde veri & sobrii Martis; & in externis regionibus interdum infœcundi, frangatur enerui fastidio, doceatque diuersissimos esse labores, prædatoris & militis.

Temnimur interim, ô Rex; Et si quid in vicinos minaris,

paris, robori minus suo quam malis nostris fisci, tuos conatus despiciunt. Largitione tantilla facile credunt excitare de Siculis, qui civili seditione te implicant. Sic tradunt te iis debellandum, per quos tuis auspiciis debuerunt eueriti. Nobilissimæ genti infamiam an perniciem hæc plus creent, ipse existima. Vis denique quod tui ciues queri possunt hic audire? Componendis his fluctibus olim populus ad Regiam potestatem respexit. Ne collideret Optimates ambitio, ne vnam gentem factiones diuiderent, essetque timendum à ciuibus, quod hostes solent minari, transtulere in Regem purpuram, solium, ferrum. Quod si adhuc in regno vexantur reipublicæ malis, quid precii illis erit traditi sui iuris, exuti-que imperii? Aut illos in libertatem restitue, aut domesticam præsta quietem, propter quam libertatem reliquerunt.

Meleander ad hæc verba ingenti suspensio pectus concussit; & facilius argui morbum posse respondit, quam expelli medicina. Iam se Eristhenem & Oloodenum, ferro ultum, Lycogenem occubuisse. Si ad illud exemplum quotidie seueritatem res exigunt, sibi ipsi in odium venturam potestatem quæ sanguine Optimatum alenda sit. Summa in illis indoles (inquit) animi vigor, multæ virtutes. Scilicet extinguiam, aut premam hæc sydera? Omnia autem? Sed illud inhumanum; & fortasse supra regias vires. Quænam igitur? Nempe suspecta. At vero & solæ suspicionis pœnas luere est indignum; & præterea sæpe nullum est ante tumultus, suspicionis vestigium. Impetus in viuidis mentibus præceps haud raro simul cogitat, simul excit hos motus. An omnes habebō mea rigiditate auersos? Viuamne feræ instar in solitudine; an potius nouis hominibus regiam implebo? Acerbius mehercule ipso malo remedium. Deos & fata spero, postquam sumus emoliti acerrimam tempestatem, pro

habena reuerentiam nostri fore expertis quid possimus. Saltem, Cleobule, quam mitissima consilia habes exprome.

Tum Cleobulus. Fauco tibi, ô Rex : Id est, Procetes quantum licet tecum excuso. Læti in illis, & ingentes sunt animi ; & hæc ipsa quæ arguimus magnæ indolis notæ sunt ; & si legum habenis teneretur, rebus publicis salutaris : Nunc quia illam passi estis lasciuire, eorum quæ cogitat, quæque audet, inclino in vos Reges inuictam. Cæterum cum virtutes ac vitia non plus ex merito æstimentur quam ex populari iudicio ; nihil mirum, si consuetudo & peccantium claritas, atque successus, nobilitauerit hanc culpam : Quam si premi & eripi cupis, reuocanda est paulatim ad suorum natalium vilitatem. Hoc autem efficies, primum nominis veri dedecore ; vt apud te perduellio, coniuratio, perfidia, nomine- tur ; Non vt solet, magnitudo animi, prudentia, societas, publici boni cura. Deinde vt qui à te secesserint, saltem efflagitatæ veniæ humilitate frangantur ; Cum nunc (miro gentibus ritu) damnare te soleas, publicis professus codicillis hos esse innocentes. Nam si rei non fuerunt sumptis armis, certe tu reus in quem illa sumpserunt. Triste dictu. Si hæc postrema exceperis arma, in quibus simpliciter victor es ; vide sub te & patre tuo turbas. Omnes ea cautione dimissæ sunt, vt terras populas, conscriptos milites, cætera defectionis facinora, nimia simulatione, & prodente captiuitatem imperii, impuraretis vobis. Iussu hæc vestro, aut vestri gratia, esse patrata, publicis chartis sustinuistis inscribere.

Sed durum est, premere illas stellas. Enim nec obrui illas, ac nec regi oportet inhumana ratione. Luceant, ô Rex : dum meminerint cui Soli lumen hoc debeant, nec caliginem faciant tuo orbi. Fere necesse videbatur aliquis sanguine lui hoc crimen. Extorsit atrocitatem re-
medii

medii à tua bonitate cum Oloodemo Eristhenes; & infelix vindex Lycogenes, cæterorum animos aliquandiu sui memoria tenebit. Quisquis autem temporum istorum oblitus, in hunc ludum primus descendet, ocyus hominem preme, non tardis, non incerta consultatione libratis conatibus. Ipse tibi expeditionem desume, ne tuorum ducum præuaricatio illam causam inutili morâ conficiat. Si audebis, si non cunctaberis, multi maiestatis reuerentia capti tuum auspiciu sequentur; qui dubitare incipient de suo officio, si & videberis deliberare an impune possis offendi. Tunc nitendum, ne timida remissione spirituum videaris istorum temporum oblitus, aut veniam petere extincti Eristhenis. Consentias cum impetu isto, ut tuus esse potius videatur quam fortunæ. Fœdera, leges, pacta, cum armato rebelli, nec audi. Vnum sit pœnitenti remedium, si supplicet, si supercilium ponat, si se & causam damnet. Lenitatis tuæ erit sic composito indulgere; nisi nimis perniciose errauerit, aut in necessitatem distulerit pœnitentiæ larvam. Sed ignosce ea lege, ut aliquid ipsi in mulctam decedat. Si prouinciam à te habet, partem ex ea deliba quam alteri tradas; si arces aut suas, aut regias, vnam ex iis futuræ fidei pignus cape. Timebunt alii spolia dare ad regiam Gazam, qui nunc contrario voto æs, falces, præsidia audent in precium pacis exigere. Caue autem dare hos reos precibus cognatorum, qui apud te in illos militarint. Nam vix vlla vulgarior fraus est, quam istorum Optimatum, non studio, non vero affectu, sed veluti sordibus, se in aduersa diuidentium castra. Fratres, affines, patrueles, hic pro te, ille cum factionis stabit; ut victoria aut fauore in vtramlibet fortunam securi sint. Hos te maxime suspectos habere æquum est, ô Rex; & si anxie pro cognatis suis orant, propemodum hostes.

De ducibus factionum hæc sentiam. Sed quid illi absque militum manu? Hi sunt sanguis, hi nerui tumultuum: Nec in eos impune seueritatem omiseris. Quos igitur placidis rebus seu prædiciarios milites seu prætorianos conscripseris, si defectione oborta Præfectos forsitan suos in Regem sequentur, iis infamis sit missio. Cingulum ponant. Nullus pœnitentium clamor, nullæ procerum preces te moueant. Discant non tam Præfectos venerari quam te in illis. Quippe hos secum à te ali, à te pendere. Ita exercitus quos comparas, quos in pace educas, syncere erunt tui; ne te Magnates creditarum fiducia copiarum despicient. Si qui autem concitato tumultu, nullis stipendiis tibi deuincti, ad factionem accesserint, his mitiora imperari non abnuam. Simplicis defectionis rei sunt. In eos, si lubet, mansuetudinis obtine formam; Modo veniam te dedisse, non se ingratis vsurpasse, intelligant.

Sed de suppliciis scilicet, multisque iam agimus: Atqui ante vincendi sunt; aut quod est humanius flectendi, ne aut vinci mercantur aut plecti. Duo sunt, ô Rex, quibus Proceres in te armantur, sollicitaturque ad ambitum. Has tu vires si solerti ratione subduces, te, an illos, plus iuueris, nondum intelligo. Sed nunc ea non licet memorare. Video enim ad te venire Sardinia Regem. Respexit Meleander; & Radirobanes iam aulam intrauerat. Ergo, quanquam inuitus, dilatis arcanorum sermonibus, processit ad hospitē, & hilariter colloquutus ad conuiuii locum deduxit. Amplissima Regiæ sedes erat, foribusque laxatis populum ad spectandum admitti placuerat. Illo iam æuo mos erat Siculis accumbere in conuiuiis, vescique ex lectulis. Sed vetusti sæpe mores occulta veneratione afferunt rebus auspicium, quas Reges publice obeunt, aut Sacerdotes procurant. In illum itaque diem Meleander maiorum mansuetudinem

nem reuocauit, vt conuiuæ sederent. Inuitauerat Optimum præcipuos. Ipsa Argenis aderat cum delectis matronarum; ingens æmulis procis ad odium & vefaniam incitamentum. Furebat in Radirobanem Archombrotus, impetu vix se premente. Nec integrior Radirobanes furtim intuebatur, si quid ille in Argenidem inspiceret, aut ab ea aliquo nutu dignatus exultaret. Vterque furioso timore plurimè fingens, improuisos aspectus, aut gestus, in suam trahebat iniuriam.

Peraçto conuiuio Radirobanes amoris odii que imbutiens, Meleandro significauit, si ocium esset, se secreto colloqui velle. Statim Rex cum eo secedit in porticum; & Radirobanes, Si apud alium agerem (inquit) eius animum meis votis pararem, Optime hospes, referendo me Sardinia, & Corsica esse Regem; Baleares insulas meas esse; Occupari à meis plures portus hinc in Africa, inde in ora Liguria; Terras illas populo & opibus graues; Classem ingentem, & formidolosam mari, quodcunque se ab Oceano ad nos diffundit. Adderem etiam Regem, quorum antiquissimos ferunt à Diis generatos. Sed apud te alia oratio habenda est. Ego hospes cum hospite quæro arctiora fœdera inire. Liceat etiam fortunam miscere cum tua; aut vt simplicius loquar, nomen patris, & auspiciu in me sume. Tua sint quaecunque possideo. Filiam tuam mihi desponde. Nec scio vtrum has nuptias auidius expetam, vt te socerum, an vt vxorem hanc habeam. Sic loquutus nullam intulit de allato auxilio mentionem; quod maxime apud se nem valitarum sperabat.

Meleander, præfatus à se omnia Radirobani deberi, Conditionem, inquit, affers, charissime hospes, non accipi modo, sed anxie quæri dignissimam. Nam quis Radirobani, quis Sardinia affinitatem non optet? Et tu, fortissime iuuenis, minore patrimonio, & Sardinia

non tanto sub Rege, maiora, quam quæ postulas sperare potuisti. Sed scis coniugia plus animorum quam corporum fœdere esse suavia. Liberæ hominum mentes sunt, nec ullis legibus cogi possunt velle quod nolint. Maxime fors Regalis in quam gnata mea est edita, eam captiuitatem non fert. Ego habeo à maioribus sceptrû; illa à me expectat; liberum ipsi deinde esse debet in quem velit suæ fortunam Siciliæ transferre. Hæc non ita accipias, dulcissime hospes, tanquam quæ tu vis omnia, & præsertim hoc ipsum, non velim. Sed mirari te nolo, si filia meæ suas vices relinquo. Quicquid possum ego polliceor. Tu apud illam fac, digna sit à te amari. Nam nec tibi expedient coacti hymenæi. Denique finge te filium meum esse; quantumcunque tu ames, quamlibet magnas dotes in ea tibiingas, nollem mihi esse nurum, nisi te maritum exoptaret.

His verborum ambagibus quærebat Meleander, & Radirobani placere, & habere paratas negotio tanto moras : quod filia mentem ab illis nuptiis sciret auersam. Quippe antea eius sensum explorauerat, non dubius in hanc spem Radirobane venisse. At ille rem vrigere, senem ambire, dicere suam vitâ in eo esse sitam ut gener appelletur. Tanto in æstu non verba, non mentem capiebat Meleandri, ita spem oblique ostendentis, ut prudenti, & quem amor non turbaret, sat negatum videretur. Iamque Eurymedes vtrumque monuerat ludorum tempus esse; quos subitos, & tantum ut populus in Regis victoria lætaretur, in Regiæ vestibulo instruxerant. Processere itaque ad Orchestram, in qua multa ex Regiæ penetrâli curatores ludorum conspicienda locauerant: antiquissima signa præsertim, & Heroum imagines, non modo quibus artifex pedes & manus indulserat : sed & plurimæ ante Dædalum factæ solo vertice de sui saxi impolitia exhibant. Postquam

quam Reges confederunt, statim cum Seleniffa & ministrarum grege intrauit Argenis, haud mediocre Radirobani Archombrotique supplicium. Non igitur illi in personas satis inspicere, non in veteres Siculorum Regum opes. Ac ne virginem quidem multum intuebantur, alterno inter se conspectu agitati. Inter hæc Radirobani videbatur Argenis, blandius sæpiusq; in Archombrotum vultus aduertere. Quod vt miserrime credidit, ita secum loquutus est. Furiosum esse amorem non proderit, Solertia opus est nobis. Nam si Archombrotum sustulero, peius erepti memoria apud Argenidem me perdet. Num autem non & bellum est amor? Atqui in bello quas hostibus vires munimenta eripiunt, proditio sæpe aperuit. Tentandi sunt muneribus quorum gratia apud Argenidem valet. Laudationes eorum assiduæ me chariorem ipsi efficient. Sumus omnes incauti ac faciles ad ea imbuenda, quæ sæpe, & veluti non ex arte, familiares insinuant. Iisdem machinis nihil me præteribit arcanorum quæ hic cum illa intercedent. Perpendenti deinde, quosnam ex familia Argenidis aggredieretur muneribus; nihil difficilius aut utilius visum est quam ad Selenissam hoc iter habere. Quippe oris constantiam illi matronæ esse, quæ ad perfidiam vocantes terreret; sed si in potestatem redigeretur, facilem de Argenide fore victoriam. Erat ingeniosus; præsertim cum impetus naturam acuerat. Audendum est, inquit; Facile erit apud anum ita loqui, vt si integra est, meæ largitionis fraudem non capiat; sin vendere fidem potest, intelligat emptorem aduenisse. Hæc gnauiter agitantem non arena, non scena (nam vtriusque spectaculum dabatur) poterat delectare; quamuis hinc in certamen producti, qui Erycis artem cæstu iactarent; inde autem Catanenses ex sui Andronis

dronis disciplina saltarent ad tibiam. Sed in auspiciū traxit, quod largitioni intentus, non absimilem victoriam aspexit in theatro; in quod Argiam & Eriphylē Poeta produxerat; hanc diuino monili mercantem crudele suffragium; illam munere victam, & coniugis fata prodentem. Inter cætera, istos versus quibus Eriphylē accepto proditionis pretio exultabat, sic laudauit, ut confestim ad se præciperet afferri; & aliquoties tacito voto perlegeret.

*Absiste tandem, cura. Sat sterili vigil
 Marcæ cecidit vultus. O grates, Dei,
 Fauistis omnes. Teneon' armillam manu;
 Meamque teneo? Vota cecidistis bene.
 Nunc tuta, nunc excelsa, nunc cælo fruor.
 His se decora sueuerat gemmis Venus
 Ornare Marti. Tyrius has stupuit gener
 Ardere collo coniugis. Quis hic decor?
 Quis radiat ipso non minor Phæbo dies?
 Quo pergis amens? Dî, fides, lares, amor,
 In pretia deposcuntur. Heu nimis tibi
 Armilla stabit. Poteris infelix tuum
 Damnare bello coniugem? Bellum vetant
 Sagæ volucres, Delphicus pater vetat,
 Et omne sacris exta quod præbet pecus.
 Funesta merces! Vidua si tantum potes
 Sic esse fœlix; melius ah pietas! malos
 Omitte cultus. Trahitur in dubia vice
 Instabile pectus; sic ut incertam ratem
 Non vnus atro ventus inuoluit freto.*

*Sic nempe simplex! sorte nunc dubitas frui
 Quam fata præbent? Quid times vanas aues?
 Ne bella fiant, reddere armillam voles?
 Hæc ipsa bellum faciat; hæc regnum est mihi,
 Meliusque Thebis. Augur infelix redit,*

*Inuisa pietas, mensque non credit fili.
 Quid agimus? O sors dura cum timet miser
 Quod optat animus! Digna cælesti tamen
 Si viuis auro; sacra si tuos decet
 Armilla vultus; vindicta hoc ingens tibi
 Munus Deorum. Coniugi si fors tuo
 Es vilis, quæde quod times; Sin te colit,
 Opibusque summas optat exæques Deas,
 Tibi ipse cupiat sanguine hoc emptum suo.*

Latus Radiobanes huius exempli augurio, postquam finitis ludis in aulæ interiora recessum est, Argenidi in conclavi ipso Patris, eadem narrauit quæ antea Regi. Orabat vt in munus placerent Sardinia opes; cæteraque haud inconcinnus amator addebat, quæ vtriusque fortunam decebant. Argenis non modestia tantum, sed occultiſſima ira erubuit; Non alia retulit tamen, quam quæ Radiobanes hoc primo congressu expectabat: Nec eam scilicet Virgini curam esse debere, nec filia familias potestatem. Habere interim gratias quod ille tanti faceret amicitiam patris. Radiobanes aliquantum cum ea cunctatus, ad insidiarum suarum initia digreditur: Proceres, Matronasque, huc illuc toto triclinio obibat simul maiestate regia, & iuuenili comitate. Tandem in Selenissam incidit, vt optabat; & vulgaria quædam effatus, laudare deinde ipsius filium cœpit, qui in aula viuebat: quærere deinde pluresne genuisset, quid ex stirpe restaret; & quæcunque mulierculæ graſſiſſima erant. Et hinc sponte ad se deflexus; Optimæ matris meæ multa, inquit, lineamenta in te agnosco: tam sæpius dulci memoria illius amissæ, cum ad te respicerem; perculsus sum: Et hodie efficiam vt scias quam multum de vultu illius tibi fata communicaue-
 rint. Superuenit loquentibus Meleander; à quo Radiobanes sub noctem digressus, Selenissæ filium ac-
 cerſit;

cerſit; Demades nomen erat; Cui poſtquam multæ familiaritatis ſpecie impoſuit; Vade, inquit, & hanc matris meæ imaginem ad Seleniſſam defer; ſi ſceptrum & corona abſuerint, ab ore ſuo non diſparem. Erat autem brevis imago, ætatis conditione à Seleniſſa non abhorrens. Anum enim Reginam, & rugis obſitam, referebat. Sed inſigni artificio, gemmæ olim talentis viginti Radirobani emptæ, faciiebant imagini thecam, ex qua vniò prægrandis pende-
 bat.

Seleniſſa vbi cum munere Demadem vidit, tam præcioſo fulgure concuſſa, dubitauit an conſcia eſſe Argenis huius ſclicitatis deberet. Verebatur in ſuſpicionem venire fidei proſtitutæ; Aut ne remittere donatori iuberetur hoc pluſquam ſimplicis liberalitatis pignus, ſi crudum nec præparatum puellæ animum illa nouitate pulſaſſet. Hæc exigens ſecum, adhucque deliberans, filium rogat pluresne adfuſſent cum Radirobanes id ſibi perferendum tradiderat. Imo, inquit, ſecocauit me ad ſecretum ne quis attiter eſſet. Et tu igitur, retulit Seleniſſa, apud te, fili, rem contine. Id agitur quod ignoras; Neque mihi, vt exiſtimas, & apud te Radirobanes finxit, hoc mittitur. Sed commodius, & vbi fas erit, plura intelliges. Vnum iam memento, vt ſileas. His dictis ad Argenidem redit; Adhuc quidem illi fida; ſed iam deſierat Radirobaneſ odiffe. Tum verſare animo cœpit; quanto ſuo & Argenidis periculo Poliarchus amaretur. Nam quoties reprehendam à cœpto moriendi Argenidem; aut quem ſponderè poſſe, non illam aliquando anteuerſuram furioſo impetu vitæ conſilia; Denique ſibi quemque debere conſulere. Nam quid de me (in-
 quiebat) meritis Poliarchus? Radirobaneſ poſt pauculos dies quam limina hæc attigit, vtiliorem mihi ſenſi, quam illum, pluſ anno familiarem Argenidi. Quid ſi de ſe mentitus eſt ignoſcus ac externus? At iſtum prius
 auxilio

auxilio Sicilia Regem sensit, quam alto nuptiarum & regio voto. Si propitiam Argenidem illi effecero, quantum mihi sperandum est; cum iam præmia vsurpem, quæ pene ad præstitam operam satis essent? Abest denique Poliarchus; Num viuat incertum est; num si redeat, impetratura sit publice hunc à patre virum Argenis; an vero clam discessu dedecori me quoque frustratura. Radirobanem autem non dimittere possumus, nisi iratum; Neque parem conditionem (si ista abiuerit) neglecta fortuna mihi & Argenidi curabit reducere.

Inter hos dies (quod Cleobulus ante coniecerat) legationes passim ab urbibus veniebant ad Regem, sedebantque in Deorum liminibus, ramos supplici lana obductos cum gemitu aut silentio tenentes. Multa oppida, & ex insignioribus ciuium multi, Ibburrane & Dunalbio deprecatoribus vsi sunt; quorum ea apud Regem gratia erat, vt nihil negaretur petentibus. Igitur Meleander virilem in deiectos & obnoxios ciues clementiam sequutus, solo maiestatis conspectu ultus est pœnitentes; legatis inter armatos custodes intromissis in curiam; in qua ipse regio cultu ad formidinē supplicū sedebat. Cumque illi de sæculi genio quererentur, qui populi mentē auerisset in tumultus; Ipse paucis incusatos in mitiorē spem purpuratis relinquebat; iubebatque abscedens ab iis arbitrium suum audire. Leuia autem imperabantur; paucae in multam pensiones, & peruicacissimorum exilium. Nacti igitur expectatione mitiora amore victoris suas vrbes impleuerunt. Hyperephanii seorsim legationem volebant ornare, suas gratulationes & vota, nouasque fidei sponsiones laturam. Sed intercessere consilio, quid Regi ingrātū fore cognouerant. Quippe Rex tam audisset hoc eos cogitare; Peto, inquit, an Hyperephanii plus minusve Siculos esse se sentiāt quā cæteros ciues. Nam

Nam quid ab reliquis vota fecernunt? Cur non Prouinciarum, non vrbiū, sed partium nomine me affantur? quas ō sciant semper inuidiosas esse Principibus; sed tunc maxime cum videri, & veluti prodire in publicam, iactatione suarū viriū volunt. Cum vero aliæ aliæq; prouinciæ redirent ad reuerentiam maiestatis, legati Syracusarum intromissi in Senatum deiectis diu luminibus, significauerunt esse quod promere non auderent nisi dicere iuberentur. Sciscitanti Cleobulo quid afferrent, supplices libellos obtulete, quibus continebantur ciuium vota. Addiderunt sæpe contingere, vt vexatus maiorum hominum iniuriis populus stulte in Regem aut patriam suos dolores vindicer: Velut quidam ex ægritudine insani, vrgentibus morbi stimulis in proximos furunt. Nec se priorem excusare amentiam; sed dicere ex illis quæ Syracusis deprecabantur incommodis eam incitatam fuisse; & plurimum ad sanitatem mentium fore, si eadem in posterum atcerentur.

Cleobulus hos libellos se Regi traditurum recepit, iussitq; propediem legatos responsum operiri; Tum soluto Optimatum senatu iuit ad Regem, tunc forte de ipsius Cleobuli prudentia multa secum voluentem, qui redituras ad officium vrbes haud vane coniecerat; memorq; eius monita nuper Radirobanis interuentu suppressa, hunc ad illos sermones reuocauit (Syracusiorum codicillis, quia longiori consultatione egebant, in aliud tempus dilatis:) Aiebas, si memini, esse duo, Cleobule, quæ insynceram in Sicilia pacem efficiant, & in Procerum manu ponant, in bello an ocio degamus. Sed dicentis orationem tunc Rex Sardinia interuertit, quam hic pacatius exequi potes. Quænam ergo illa duo sunt vincula aut verius fata, quæ Siciliam Proceribus obnoxiam permittant? Ea ipsa (retulit Cleobulus) quæ, Sapientissime Rex, sæpe dequestus es. Primum, munitio-

num,

num, arcium, præsidiorum, in Sicilia numerus ingens. Mos deinde constituendi Rectores Prouinciarum in eam legem vt non ante magistratu quam vita decedant.

Tot equidem arces, si non incommodæ essent, sed duntaxat inutiles, tamen euerti consulerem. Nunc cum ad earum custodiam & sumptus, & pericula, & plerumque perniciēs accedat, quid ad nostra vtique damna misere obstinati, illas diutius seruamus, aut in quos deniq; hostes arbitramur valituras? In externos, an vero populares? At qui externi is satis excluduntur quas in finibus regni portubusque substruximus; Harum vtilitatem nihil sollicito. Satis virium illic nobis, satis moræ externis est; Qui deinde si qua per obices illos perumpent, nostris exercitibus excipientur, oppidisque passim obiectis, quæ crebra, nec adeo inualida habemus vt primo hostium imperu diripi possint. In vim peregrinam illa suffecerint. Domi autem quos timemus? Num populum, & incolas ciuitatum? An non potius magnatum ambitum, inquieto vtique genio strictum semper ad audacis nouitatis pericula? Raro, populo tuo mens est in Reges consurgere. Vefania qua nuper intumuit, prope sine exemplo est; sed nec illa, vt expertus es, tot arcium cautione de quibus iam disceptamus, aut præuerti potuit, aut saltem cohiberi; Vt inde has munitiones intelligas non tibi (Rex) asserere oppida in quorum stant ceruicibus, sed ea Præsidiariorum Præfectis tradere in certissimam seruitutem, qui sæpius ciues inuitos stare in Regem coegerunt, quam rebelles aut dubios traxerunt ad Regem; Adeo vt quoties sibi postulant arcem credi, videatur hæc eorum tacita esse oratio. Trade compedes, ô Rex, quibus obnoxium arci oppidum mihi deuinciam. Captiuos habeam ciues; Quicquid repugnes, & quantumcunque hi nolint, seruiant imperiis meis. Sub munitionibus istis tremat circum prouincia. Istic recipi,

hinc effundi possint armati. Regnum denique minus in ampliori tuo mihi constitue.

Refereste fidissimorum hominum delectu exarmaturum tantæ potestatis licentiam. Faceres quod nemo antehac Siciliæ Regum. Quod enim aut ciuile bellum fuit, aut ab externis illatum est, in quo non istarum arcium plurimi rectores à sceptro defecerint? Aut quis omnino in nostra gente motus, nisi his claustris erumpens, aut in illa receptus? Ne id quidem dissimulant, qui post factiones ad fœdera tecum descendunt. Arces in salutis pignus efflagitant: Nempe ut iis incolumes te inuito esse possint, & recrudescente armorum libidine, rursus in te secuta contumacia armari. Vide quam sit iniqua conditio. In præteritæ defectionis veniam tua sponsione non contenti, arma, arces, milites sibi possunt: Te porro in pœnitentiæ, quam sæpe simulant, pignus, eam fidem verbis suis cogunt habere, quam detrahunt tuis. At his munitionibus è regno sublatis, in tua suaque fide, ô Rex, statuent sibi præsidium, & in creditis vrbibus, obsequium duntaxat inuenient quamdiu voles; nec inuitabit ad peccandum tot aggeribus totque fossis sibi placens rebellandi securitas.

Sed utique non damnanda est, dices, maiorum disciplina, à quibus aut hæ conditæ arces, aut condendarum exemplum est. Ne vero illa ætas tantum sibi, Rex, placeat. Maiores nostri res suas ad sæculi quale tunc erat genium curauere; Nobis pro diuersitate temporum in quæ incidimus interdum pro salute est à mente eorum & consiliis abire; Vt & profanæ superbix putem ubiq; negligere auitam prudentiam; & absurdum reuerentiæ genus esse quod nos perpetuo illorum institutis velit addicere. Et has igitur arces, quæ iam nobis molestæ sunt, ipsi rectis, ut arbitror, consiliis eduxere; & nos non minori solertia deiiciemus. Olim enim aut nondum Sicilia

cilia in vnum coierat, aut singulæ saltē Prouinciæ, Prin-
 cipes suos habebant; paruo duntaxat ære, vel tenui ob-
 sequi imagine, Regi obnoxios. Non mirum sibi tunc
 quemque præsidia statuisse; quibus aut vicinos repelle-
 rent, aut si a Rege vis fieret, non excuterentur à patria.
 Nunc omnia bello, hæreditate, fœderibus, in te Dii retu-
 lerunt; ea fœlicitate, vt neminem videas, cui charius non
 sit commune Siciliæ nomen, quam angustum prouincię
 in qua est natus. Quid igitur memoriam pristinorum
 discriminum limitumque seruamus in castellis, iam vti-
 litate abolita? Ne parce locorum nominibus, seu illa
 conditor seu vetustas nobilitauerit. Ruar cum aggeri-
 bus suis ambitio. Paucissimas de tot arcibus serua, ne-
 cessariis locis; vnā præcipue Syracusis, non tam quæ
 regere tantum populum queat, quam interdum morati
 insanientem. Hæc sat erunt tutando imperio: Sed eo
 quidem omīne ne Procerum summis credantur. Tale sit
 Præsidum genus quod nec egenum, nec opibus impo-
 tens, sperare à te plurima debeat, & nil possit extor-
 que. Relinque illis Regibus hunc crebrarum arcium mo-
 nem, qui peregrino, ideoq; inuidioso imperio, premunt
 dissitas gentes; quæ nec moribus coalescunt, nec fidem
 iuta amicitia obseruant; quæque vbi respexere in maio-
 rum suorum historiam, erubescunt se alieno additicias
 ceptro esse, nec domino tantum absenti, sed & genti in
 qua dominus viuit seruire. Sed tua Sicilia gens vna est,
 vnus sanguis; eadem illi iura; gloriæ, Principis, famæ,
 vncera communio: Quamuis illam Maiorum tuorum
 conitas iterum in diuersa studia tantum non sparserit,
 æperuo singulis regionibus rectore attributo; sub quo
 possent meminisse, & olim apud se regnatum.

Id ipsum alterum erat, quo monebam infestari tuam
 aciem, & in te Procere accingi; hic mos inquam in tam
 longum & stabile imperium permittendi Prouincias,

quæ ut à te Rectorem accipiunt, hunc illico venerantur; ei assuescunt, tam constanter hunc esse Praefectum, quàm teregem intelligunt. Imo & propius ille ciuibus incumbit, propius virget affectus; contumaces aut amantes propius damnat vel colit. Maxime nobilium stirpes adeo eiusmodi Prouinciarum Rectoribus accedunt, spe, conuictu, mansuetudine captæ, ut deinde vel in Regem promissam fidem exerceant. Hæc munera si paucorum annorum faceres, ô Rex; non illis coalesceret inueterata vis; nec ciues breuissimo defunctorum imperio, præter fas amarent aut timerent. Diu est (inquit Rex) ex quo mecum hæc omnia exegi. Sed iis quibus veteri ritu Prouincias olim attribui, quo nunc ore meum donum possim adimere? Quid egregie de me meriti duces? quid illi quibus hanc victoriã debeo? Auferam scilicet præmia à probatis, quæ adhuc dubiis, aut inexpertis concessi? Facilis ratio (refert Cleobulus;) Noli tanta nouitate sollicitare patientiam Optimatum. Sint illis tua munera in securo. Sed ut quisque decedet, nouis legibus successorem constitue. Triennii ut plurimum potestas sit; nec prorogatione fascium spem illis facias plus nomina quam imperia esse mutata. Breuiiores magistratus non timebit Sicilia; & quantumuis angusti temporis honores cupide commendabit ambitio. Tu quoque in plures liberalitatem diuides, vacuis sæpe Prouinciis, in quas alios atque alios, pro meritis temporibusque sufficies.

His artibus si eripies Purpuratis definiendi consilia atque vires, tibi multum debebunt. Nam & defungentur periculis, quæ eos sub austero vel perfidioso Rege possunt obruere; & clarissimæ indolis torrens ab iis erroribus in iustum alueum coactus, in consilia quidem non minus fortia, aut militaria rapietur, sed multo æquiora, & quæ in virtutum nullam pugnent. Respice ab aduerso

uerso littore diffusam regionem, & æmulam sæpe Sicilia. Illa quoque castellorum turriumque frequenti supercilio tumeat: Erant præterea Optimates tantifactione & viribus, ut, quod plerumque infœlix potentia genus est, Reges terrerent. Qui tunc in ea motus? quibus nunquam grauiores concussere Siciliam. Deiecti nunc Reges, nunc Proceres; Donec arcibus præter vnam euersis, Magnatum quoque robur multiplici regnantium arte suppressum est. Hi bello periere, hi carcere; hos lictores immolauerunt publicæ paci. Diu melius, quam nostrorum patriciorum sanguinem ita fatis vilem esse. Hoc tu auertes, si & quietos illos, & te serio Regem esse volueris. Sic enim ille coniurandi mos, atque à te deficienti, paulatim excedet ab usu; & in pari omnium iugo nemini grauis erit iusta modestia. Sed quamdiu id cuiquam erit impune, in contumeliam cæteri trahent virtutis necessitatem: Ut vel omnes pari lege à tua maiestate subigendos, vel neminem in officio futurum intelligas.

Quod si vnquam redibunt ad tumultus, iam nunc consule quid illis facturus sis; In te, inquam, consilii summam constitue; Nec in amicis expecta libertatem ad fidem, qua modo extra periculum disputamus. Forsitan & ego molliora censuissem, nisi quod ventuti ignarus, nescio qui sint in quos nunc dixi. Scilicet illi prudentes, quorum consilio in rebus dubiis vteris, non sic auspiciantur publicas curas, ut priuatam suæ salutis sollicitudinem deponant. Itaque ubi in factiosos & armatos Proceres consuluntur, eorum offensam vetiti sæpe remissas sententias dicunt, & propemodum tuo sceptro indignas; Ne si quid acrius statuerint illi ipsi in quos dicunt postquam (ut mos est) in aulam reconciliati florebant apud te, in ultionem seruent animos, ac denique ruina immerentem exsurgent. Eo metu multis tuorum Senatorum

libertas eripitur, fidis quidem, sed dum impune licet, & sibi antequam tibi. Hæc ipsa nec coram Collegis dicerem; nec tibi omnino; nisi inter regias tuas dotes insigne esse scirem, & simillimum obliuioni, silentium.

Dum his consiliis secretus Meleander imbuitur, interim Radirobanes machinas pergit in Argenidem adornare. Iamq; munere dato familiarior, auide quærebat cum Selenissa conuenire; Et eo forte die sic casus consilium adiuuit. Miserat ille qui nunciarent Argenidi, si commodum esset, eam velle se visere. Spatiabatur in horto Argenidis, cumq; illa virginum pauca. Sed Selenissa in illius triclinio hæserat, nescio quibus codicillis impedita; & hanc occasionem nata colloquendi tam magnifico largitori (nam id ipsum anxie optabat) renunciari Radirobanis iubet, vacare Argenidi; eamque, si ipse veniret, confestim ab horto adfuturam. Geminata mox fraude, ministrarum fidissimam cum hisce mandatis ad Argenidem ipsa mittit; aduentare ad gynæceum Radirobanem; cuius colloquio si cuperet defungi, properaret descendere ab horti spatii in subiecti saltus umbras, hospitemque incommodum sua illic cunctatione eluderet. Interim Radirobanem Argenidis limen intrantem ipsa excepit; excusans quod domina abesset, illico, ut fingebat, reditura; Cumque secretum fuit, iis qui sequuti Regem erant remotius in eius honorem astantibus; Tuncanus, Gaudeo, inquit, ô Rex, locum hic esse obiurgandi liberalitatem tuam. Nimio preciosius quam ipsa natura me ad vultus charissimæ tuæ matris admouisti. Et Rex, Parua hæc, inquit, existima, Selenissa; & pignora fortunæ maioris. Ne vero tuam sortem meamque dissimulem, accipere maiora à te possum, quam tradere. Tu lux mihi, tu veræ matris loco, tu aliquid conciliare mihi potes vita foelicius. Neque à te expeto opem, nisi quam tibi tuæque alumnae utilissimam

mam putabis. Nam quid illa Archombroti amicitia tenetur? Quam indignum Siciliae rebus, ignotum, priuatumque, in illas spes niti? equidem veneficio factum puto; Et mehercules si Virginis frater essem, aut pater, tormentis verum exigere; eoque vel cæso vel pulso, exonerarem puellam curis inanibus. Permite te matrem appellem. Tu mater, & medere alumnae in deteriora consilia vergenti, & afferre me in cælum; id est, fac ut patiat se amari. Quid illi in genere meo, quid in fortunis displicuit? Quantum Sardiniae, quantum Corsicae vires possint certe feci ne nesciret. Nec adeo inauspicatus viuo, ut in totum purpuram meam de deceam. An Deos expectat, & in Archombroto fingit numen, quæ Reges sic fastidit? Cæterum in me simul, & illam, nolo te sine precio piam esse. Si receptus in optata fœdera ero, spondeo præfecturam Sardoï & Siculi maris (qui honos à Regibus secundus est) transituram in filium tuum. Si plura desiderabis, intelliges te mihi parentis loco esse.

Labantem iam accepto munere anum, tantæ spei quæ offerebatur moles afflixit. Excæcata, nec aliquid præter Radirobanem iam videns; Nollem, inquit, hæc à te audiuisse. Lentio rem hinc habebis diligentiam meam. Nam quæ tibi & Argenidi properabam efficere, nunc timeo ne videar empto & vili studio moliri. Sed est altius quam suspicaris in Argenide vulnus. Quid tu mihi de Archombroto, Rex? Erras, Optime, erras. Hæc dicens, vultuq; demisso oculos tollens, breuiter risit. Ille auidus sciscitari, & iam prope mercenariam virgere. Sed negabat Selenissa tantillo colloquii momento rem posse expediri. Ac ne initia quidem, inquit, sine creberri-
ma tui meique oris mutatione retulerim; Et hic tui Optimates in vtriusque vultus intenti sunt. Præstabit descendere in hortum, tanquam obuiam Argenidi
R 4 camus.

eamus. Ego te per errores in spatia ducam à quibus hanc abesse conicio. Confusus expectatione Radiobanes tantæ rei quantam matrona videbatur afferre, illiusque manum tenens; ad viridarium volentem inuitauit; simulatione coram suis proceribus vsus, velut ad Argenidem iret. Sed postquam in auiam horti partem, & vix notam Argenidi, deducti sunt; Fallor, ait Selenissa, aut hic dominam maturato habebimus. Redeunti plurimum placet hæc via. Illic igitur suos sisti Radiobanes imperans, ipse cum anu in consitam arboribus semitam se coniecit.

Tum vero Selenissa ægrius loqui, & veluti in repugnantis animi rixa quærere diu verba, seu reuera exhorruit in exeundæ fidei articulo, seu simulatæ perturbationis magnitudine additionis beneficiû apud Radiobanem commendabat, eiq; miranti; Quidni, inquit, expalleam quæ primum hodie disco loqui quod nolit Argenis? Sed tanti est vel inuitam sanari. Et tu vnicus ad hunc morbum Æsculapius, ô Rex. Vide tamen ne exitio meo fiat, quod te, & illam hac prolatione secreti demereor. Exiguum deinde spatium fuit, cum sic exorsa est. Dii tibi virilis sexus prolem dent; ne malis Sardinia infesta sit, quæ Siciliam exercuerunt. Nam quod Rex Meleander tantum fœminam genuit, ausus est Lycogenes tempestatem excire quam modo placuisti. Noli mirari quod tam altis principiis auspicio. Isthinc rei quam vis audire repetenda est series. Lycogenes sua nobilitate, & Regis patientia elatus, sibi destinauit Argenidis nuptias, & aspernante Meleandro cum ciue atque impare fœdus, ille amicis & gentilibus clarus vim inferre cogitauit. Et Regi nunciabantur. Sed is Siciliæ erat status, aut vt verius dicam, tanta iam Regis in timida senectute cunctatio, vt subducere raptui virginem mallet, quam grassatorem opprimere. Arx est in exiguo colle viginti
ab

ab Syracusis millibus, antiquorum Regum sedes, insigni munimento. Præruptus est collis qua maria spectat, læuam partem assiduo fluctu pulsantia. Alabus fluius supremo in cursu dexterum latus cingit. Omnia mœniorum & turrium altitudo firmauerat. Rex Argenidem suam cum virginibus matronisque omnino viginti illic includens, voluit religionis specie sui consilii rationem sanciri. Aiebat frequentibus somniis se mone-ri, imminere piaculum, nisi conspectum hominum Argenis defugisset. Ita præterea astra, ita oracula vrgere. Sed tam grandis superstitionis originem quis è vulgo eiusmodi temporibus nesciret? Mihi quidem, sub qua Argenis habuisset infantiam, adhuc Rex illam custodiã commendauit: Et lex publice omnibus dicta; Si quis vir pedem latum in arcem extra vnum Regem penetrauisset, sacrum hunc fore. Tum si qua de nostris mulieribus meo iniussu ex arce discessisset, scaphæ imposita sine comœatu vel gubernaculo, ageretur à littore: Vni mihi cui præcipua fides, datum vt Idibus exirem. Erant enim peragenda familiæ meæ sacra. Circa arcem iussus miles tetendit. Tria ad præsidium millia erant; & per vices vigilabant.

Si mihi credis (Rex) non prorsus hæc erat iniucunda solitudo; maxime inter initia, dum fatigatos urbano tumultu animos ocio illo componimus. Simplex ætas Argenidis in iocis versabatur, quos delectæ puellarum faciles admouebant; vt & sæpe solutæ mentis fœlicitatem mirarer, & de temporum peruersitate ingemerem, quod Siciliæ hæres vix tantillum spatii tuto incoletet. Sed compendium apud te faciam. Ne facias, inquit ille, ô Mater. Nam etsi nondum intelligo ad me ista quid faciant, iuuat tamen audire consilia Meleandri, moresque & fortunam Argenidis. Tum Selenissa; Ita horas diuiseramus, ne quod tædium admoneret suæ captiuitatis Argenidem.

genidem. In comptu non multa; lucum amabat quem amœnum in arce habebamus : Illic facili arcu lacertos fatigabat, prouocata æmulatione suarum, quæ longius sagittis progredideretur, quæ certius metam feriret. Ingēs plaudentium risus in molli exsonabat victoria. Cursus quoque præmia erant. Rursus mystæ omnes simul, omnes ad ambitum loquebantur. Amabam hæc in alumna, simul vires crescenti suffectura, simul animum prohibitura ab inuiti dolore præsentium rerum. Hinc digressa maiorum monimentis implicabatur; Neque audidiorem vidi quam prolatis historiarum auctoribus. Reliquum diem inter artificia degebat, tunc etiam referendis audiendisve fabulis incitata. Habes indolem tuæ Argenidis, ô Rex. His studiis exigebat adolescentiã priusquam innoxiam animi pacem curæ libassent.

Cæterum ex arce Syracusas digressa in Iunonis templo eram (Memini diem; adhuc videor aris astare, adhuc thura iniicere; ita casus memoriam adauxit.) Eram, inquam, inter sacra, & Argenidis coram Diis miserebar, cum venustissimæ formæ puella testudinem templi intrat. Grandis erat nobilique incessu; Sed vultus in tristioris fortunæ specimen deiectus. Ego potissimum mirabar, quod vnus vir in comitatu esset. Is operto capite sequebatur; vt in eum vix inspicere liceret. Subitum mustantium murmur fuit, quæ esset, aut vnde veniret; Nam ignota erat facies, nec vestis vsitata Sicilia. Gradiebatur ipsa, sed tanta maiestate, tamque concinna, Rex; rursusque ea mœsticiæ specie, vt in illius contemplatione mihi omnia vota exciderint. Illa non multum Deam morata, nec speculum numini tenuit, nec ornauit munere aram; Sed astitit meo lateri, & mox repugnantis genibus allapsa, Plus tibi, inquit, hic dies, ô matrona, quam putas in promenda bonitate licere vult. Si placeat misereri, & Diis exemplum præire vis quos tam anxie

kle oras, arcanum mihi locum concede, quo votorum
summam edam. Ego gementem subleuavi; & quia vide-
bam non placere spectatores, templo maturius digressa,
in sororis illam domum, quo & ego diuertebam, eodem
mecum vehiculo perduco. Naeta secretum, primum
peto in Sicilia vnde adueniat. Græce enim loquebatur,
vt barbaram tamen scires. Oream ego putassem; & ma-
gnæ Græciæ vicinia nostræ linguæ commercio imbu-
tam: Sed nimium ab hac gente oris pulchritudo diuerte-
rat. At illa; Vt intelligas, inquit, nihil me de genere men-
tiri, neque opem incommodam ferenti optare; cerne,
matrona, cerne patriæ fortunæ reliquias, si fata in patria
sæuire non desinunt, mihi vbique terrarum suffecturas.
His dictis gemmarum vim ex pyxide eruit, reductaque
simul palla aliquot ad interiorē vestem recessus ostē-
dit, eadem opulentia tumentes. Priuatæ mulieris diui-
tiæ non erant. Igitur rursus frontem, & cæteras indolis
notas, leui visu percurrēns, altius contremui, & quæ ef-
fet dicere iussi. Misera, inquit, sum, & cui in auxilii maxi-
ma parte erit à multis ignorari. Ac ne vagam existimes,
aut temere isthuc allatam, en literas mulieris tibi quidē
ignotæ, magnæ tamen, & quæ opinione tuæ virtutis, cui
fidit, maxime meruit à te iuuari. Ea est mater mea. Lite-
ras simul tradit, quas hic vides (Rex:) Has enim ex secre-
tissima cistula heri deprompsi, vt te coram pellegerem.
Nunc quid scriptum sit, audi. Alcæa salutem Selenissæ.
Si quæris cur me ignores, & ego te nouerim; scias hoc
virtutis maximum præmiū esse, quod latere suos non fi-
nit. Non esses à Sicilia Rege ad formandos filiæ annos
delecta, si præstantiorem inuenisset. Ego inter obscuras
fama gentes (nam & barbaros appellatis) famā nominis
tui excipere potui; & tam meo quam patriæ vitio non
merui à te cognosci. Sed tamen miserere. Vt cunque
sim extera gentis, at infelix, at mulier, & si quid hoc
vale,

valet, Græcæ quoque originis sum. Excipe hoc pignus charissimum, excipe vnicam gnatham meam, si quid mihi crebris clarissimo sanguine ortam. Fati iniurias, meiq; necessitatem consilii, tibi illa melius expromet; quæ sceleriter calamitosa fuerit, si non modo eam seruabis, sed & tuis moribus imbuetur. Vale.

Perlectis codicillis, quæcunq; virgini mandata à parente ad me essent, peto audire. At illa; Patria mihi, inquit, in Gallia qua Rhodanus flumen de ingenti lacu se explicat. Theocrine mihi est nomen. Pater fuit non modo inter suos insignis, sed vt modica interdû regna sunt, agri etiam sui princeps. Treutacomilcondorus vocabatur. Is decedens me quidem iam adultam, filium autê vix cunas egressum reliquit; & iam fato vicinus fratrem suum (Icciobates appellatur) per superos quos relinquebat Deos, per inferos quos adibat, per fœdera deinde naturæ, & vnius patris memoriam orauit, vt ageret nostri curam; neu pueritiam fratris mei defereret, neu imbecillitatē meam, aut viduam maxime matrem. Et illo inter fiētas lachrimas iurante, pater meus extinctus est. Fœlices videbamus patru fide. Ita patrimonium curabat; ita nos, ita matrem solabatur. Sed scelestâ diligentiae causa erat, ne quid illi de hereditate periret, in quam fiatre meq; sublati haud dubie veniebat. Veneno itaque (ignotum Gallicis moribus nefas) vtrumq; adortus est, sed euentu nec digno, nec æquali. Me enim extinguī fatius erat, me obiecta tabe peruri, quam te frater dulcissime; quem ô Dii mea clade serua sint ultorem futurum perfidiæ, & patrium nomen læta sobole reparaturum. Facinus inter extremas epulas corruptis bellariis mandatum est, quæ frater vtrique auidius patruo admonente, atque urgente, sumpsit. Mihi subitus horror obiectus est; siue genii mei cura hæc fuit; siue patrui sollicitudinem suspiciebam ad hos cibos fratrem hortantis à quibus

bus illius ætatis nimiam cupiditatem abducimus. Redi
deinde ad matrem; cumque frater sub noctem ægrota-
ret, timide quid suspicarer explicui. Hæc antea aliis su-
spicionib. tacta, quas heu nimis mali præsentis atrocitas
afferebat, feruentibus lachrimis filium perfudit, subita
morbi mole iam prope exanimem; & nunc vna, nunc a-
lia corporis parte captum, donec puer infelix inter me-
dicos expirauit. Proh nefas! sustinuit adesse morienti ille
veneficus, vultu quoque mœsticiam adumbrans. Et ne
veneni indicia membra liuerent, inclamabat præcipi-
tandum funus, causamque fingebar, ne diutius in ex-
tincti pueri aspectu mea mater conficeretur. Neque ipsa
repugnauit, sceleris quidem haud dubia; sed volebat
posse videri facinus ignorare, ne patruus in detecto par-
ricidio inuerecundior, quod in me restabat exequere-
tur audacius. Iamque vinctum cadauer erat in sagulo,
foresque spectabat; iam ad planctum mulieres signum
petebant; cum me mater in solum conclaue ducit, co-
misque diuulsis; Facis, ô misera, inquit, vt nesciam quid
potissimum gemam; Illumne quem iam flammæ corripi-
ent filium meum, illam teneram ætatem, quæ dome-
sticum prædonem non nouit; An te magis, quem equali,
aut peiori forsitan feritate idê latro à nostris cõplexibus
rapiet. Frater tuus iam exiuit mortalitatis sensus, tu restas
in supplicia. Illum denique nullæ artes reuocabunt; Tu,
si solers fuero, poteris forte non perdi. Coniunge consi-
lia, gnata mea, priusquã nos hostium crudelitas inuadit.

Sic lugentibus nobis; superuenit vir fidissimus Praxe-
tas, patruo quidem meo, non illo Iccio bate, sed alio pri-
dem defuncto genitus, at impari matre. Ille, metu tur-
bulento, Differte lachrymas, inquit, & dū licet, aliquod
vobis inuenite effugium. Imo ô optime, retulit mater, tu
potius consule, nimia clade stupentib. Si permittitis (ait
ille) loqui quæ sentio; non potest Theocrine, nisi bene-
ficio

ficio fugæ esse incolumis. Præsentarium erit exitiū; nec fortasse in biduum viuis. Ne in vicinis quidem regionibus secura constiteris. Auro, veneno, insidiis, peraget vitæ calidissimus quicquid exorsus est. Dæm itaq; fratris tui funus ardebit (nam vt scitis in hæc noctem apparatur;) tu veluti æstro mota inter tenebras discurre licentius, tandemque frequentia subducta, ad posticum meæ domus te recipe. Adero sine lumine solus; & in latebris, interim dum maturius cōsiliū inimus, te seruabo. Tū vero, Alcæa, amissam filiā esse solerter assimula. Lachrymas satis dabunt filii tui interitus, istiusque periculum. Imperauit mihi mater vt parerem monēti. Neq; fraudē differebam; sed semel iterumque apud rogum fratris visa, elabor inter gementium turbam, & tenebris freta ad Praxetæ domum peruenio. Ille me condidit in secretissimam partem ædium; & mater (vt audio) ex arte scenam impleuit, vndique me filiam suam quærens, nisi qua esse cognouerat. Supplicauit etiā Iccibati vt exploratoribus late per viciniam dimissis sibi me redderet. Vereri ne ob fratris interitum violenta in meam vitam consilia inderem. Nec illæ omisit quæstionem. Multum enim scire intererat an satis periissem.

Sed cum aliquot dies quærerer frustra; materque vacuos rogos vt extinctæ posuisset, tandem cum Praxetæ constituit amouere me à tyranni potestate, dum ipsa deligat ex vicina iuuentute, qui par vindicandæ hereditati me uxorem accipiat. Neque securus mitti me posse; quam quo nulla antea nobis intercessisset familiaritas. Ita enim omnem patruī mei in quærendo solertiam posse eludi. Et tū supra cæteras meæ matri placuisti, ô matrona. Ita concupiit auspicari tecum hospitium, vt acciperes vnicam gnatam, si aliter non vis, at certe in seruitutem tuam. His ita decretis quo tutior fallacia esset; mater ad Iccibatem digreditur, & super meo casu con-

suli

Iuli Deos petit; nec alium certiora responsum quam Delphorum præsidem Deum: Se enim auitam in eum pietatem obtinere (Nam & Phocensium colonia sumus, olim Massilia in interiorem Galliam deducti.) Si Icciohari placeret, se Praxetameo missurum. Prolixe Iccioharies consilium probauit. Nam & ipse mei fati incertus, Deorum ministerio, ubi essem aut quomodo occidissem intelligere cupiebat. Nec suspectus Praxetas illi erat. Dona etiam ferenda Deo tradit, Praxetamq; multo auro sollicitat, ut editum oraculum nulli priusquam sibi enunciet. At ille promissam nobis fidem non mutans, tanquam Delphos profecturus, me pro sarcina imponit paruo nauigio, quod secundo flumine ad mare ferebatur. Nactus inde ex Epidamno nauem, quæ à Rhodani ostiis soluebat in patriam; cum vectores omnes ac nautas peregrinos esse sciret, fasciis in hospitio diductis me sororem appellauit, imposuitque nauigio. Locauere operam nautæ, ut nos applicarent Siciliæ. Quibus fidem seruantibus, ecce me, Selenissa, iam non memorem libertatis, & aliquid exigenti è patria Icciohari debituram, si me tuam famulam esse permittes. Praxetas ille mihi ex concubina patruelis, is est, qui ualens fallat in seruii veste me sequitur. Nostros errores, & quæ modo strictim exposui, potes ab eo, matrona, diligentiori narratione accipere.

Cum hæc diceret, tanta modestia sermonem commendabat, tam concinne leniterq; mœrebat, ut in eisdem cum illa affectus sentirem me mutari. Et ego per Deum fidium (interpellat Raditobanes) iamdudum expecto quid de illa statueris. Si in me incidisset, non contentus hanc timida pietate obtegere, reuulsissem Iccioharem à præda, cui forte nunc incubat, uinctumque, & ultimis ceremoniis mactatum, uirgini immolauissem. Subrisit Selenissa, & Raditobanis pietatem laudauit. Anxia, inquit, eram.

eram. Nam neque tanta supplex, & quæ oris habitu, precioque tot gemmarum, ambigere non sinebat, quin vera afferret, negligi poterat; rursusq; Argenis obstabat officio, cui eram addicta, & ad quam nefas erat, præter assuetas, vllam admittere. Igitur, Potuisses, inquam, Virgo, deflectere ad alias quæ vtilioris in te pietatis fuissent; ad neminem autem cui tua calamitas plus doleat. Sed quod oras, præstare non possum. In secreta enim arce cum filia Regis ago. Succedet officio mea soror; quæ, spondeo, res tuas sic curabit, ac si ex ea nata esses. Confusa videbatur; & verecundia oculos in humum traxerat: Ac, quam bene secreta ea domo tegerer, inquit, si in ea per te liceret stirpi Regiæ famulari. Concutiebat animum meum tã indigna calamitas. Iubeo itaq; bene sperare; eamque cū suo Praxeta sorori meæ trado, interim dum ego ad Regem, qui tunc erat Syracusis, omnia refero. Rursus interpellat Radirobanes. Quis autem Meleandri sensus fuit? Aduolauit ad solatia adhibenda; an potius suam aliis pietatem mandauit? Iã dudū excrucior quod tam lente miseram adiuuistis. Et quidē expectabam, vt viam ad exitum mearum curarū expedires; tu in alias sollicitudines cōuicis. Sed tanti est obliuisci parū per ægritudinis meæ, dum miserrimæ Theocrines casus accipio. Tu modo omnia, nec præcipitanter exequere. Tū Selenissa; Ne me vero existimes frustra in hos sermones delapsam; Scies tandē quam hæc ad te pertineant. Meleander non minori indignatione quam tu modo hanc hospitis calamitatem accepit. Et quid, ô Selenissa, si miseram viso? Ne feceris, inquam, Rex. Proderet supplicē tua humanitas. Quis enim Optimatum, aut saltem matronarum salutare deinde aduenam non vult? Et in tãta celebritate periret arcanū quod apud nos sic quærit. Si permittis in arcē ad Argenidē duci, cōmodius eas viscs. Volo, inquit, mea Selenissa. Tibi curæ sit vt bene habeatur.

beatur. Quod si à domesticis turbis quietem Di dabit, faxo patruus non in illam impune peccauerit. Nunc demum mihi placeas (exclamat Radiobanes) nunc dignus es, Meleander, qui Argenidem genueris. Ad quæ verba anus hilarior, Vide, inquit, ut hunc animum in Theocrinem serues. Eget enim hodieq; beneficio tuo. Sed est multo facilius extra periculum misericordē esse, quam cum præter contemplationis pietatem, opera præsens exigitur. Nunc vero sine me cætera memorare.

Postquam hanc licuit adiungi Argenidi, læta regredior ad sororem, bonitatemq; Meleandri, & omnia quæ volebamus impetrata renuncio. Et nunc, inquā, Theocrine, mihi in secundam curam es. Pari cum Argenide cultu te iussa sum observare. At illa magnopere orabat, ne quid de se decerneretur illustrius, quā de cæteris, quæ in Argenidis vivebant familia. In hoc n. ordine posse se extra famam latere. Longissimum mihi erat, quod non eam ē vestigio ad arcem ducebā, haud dubia amaturam Argenidem oblatum à Diis egregiæ adolescentis consortium. Sed instabat sacrificium meæ familiæ anniuersarium, quod recte fieri me absente non poterat. Postridie vero quam per sacra licebat, Praxetam Delphos versus dimisimus. Nam aiebat aliqua rescire Icciobatem posse, si nuncupatis votis perfungi neglexisset. Sed Deo consulto se Syracusas rediturum ad sororem; ut inter nos fingere possemus quæ tyranno referret tanquam ab Apolline oracula.

Illo profecto, imposui meo carpento Theocrinem: Nec satiabar colloquendi dulcedine, ut itinere inter varia consumpto, prius ad arcem peruenerim quā me scire digressam Syraculis. Postquā virginem Argenis conspexit, aliquo stupore perculsa est, non semel per omnia eius lineamenta mentem & oculos ducens. Ego coram cæteris de Theocrine modeste locuta sum; Virginem

S. esse

esse externam, quæ Africam petitura, ad nos naufragio peruenisset. Secreto deinde Argenidi rem committo; quæ omnibus præter me remotis, Si mihi, inquit, ô hospita, sororis suauissimū nomen concedis, si dignū eo nomine affectum indulges, me dehinc vnicam patri meo non putabo. Vtinam velles, quid genere tuo dignum sit cōmites meas scire. Sed hinc scias apud nos te regnare, quod locum ac gradum tibi arbitrio tuo constitues, & quæ arcana esse volueris, ego & Seienissa silebimus. Nō se tenebat Radirobanes; sed loquentem interfatus, O, inquit, fortunatam Theocrinem! Vtiro ab Argenide amari, sic audire, sic reponere, absque emulo vesci sic posse! Numero dicis hæc, reponit Selenissa, præ quā si deinde coniunctissimas mentes, & studia nulla similitate interpolata aspiceres. Erras tamen quod æmulationem ab fuisse existimas. Deperibam Theocrinem; & vtra plus ab ea amaretur, mihi cum Argenide contentio erat. Accendebat nostrum amorem modestia sua; Neque vlla erat in arce quam non idoneo officio demereretur. Error etiam linguæ, diuertentis à genio Græciæ, augebat dicentis gratiam næuorum venustate. Studia illi eadem quæ Argenidi esse videbat; ea autem prudentia vt sæpissime victa discederet; & ne quid calidirati lepidissimè deesset, indignatione mox ficta incitabat vincētis lætitiā. Sed lanificii erat rudis; Nō acum, non colum tractare assue-ta. Venationi in sua gente deditas aiebat, quæ ex primis stirpibus erāt ortæ. Facilime tamen indolē cum regione exuerat. Monstrari sibi volebat eas artes, non indiligenter obseruans quæcunque monebatur. Nihil tamen vehementius mirabar quam cultissimam aincenitatem ingenii. Semper insones ioci, aut festiua narratio; Viuidi quoque versus, & masculi plus quam qui fidibus canerentur. Nam scribendi vitia seu Græce seu Italice conaretur, non perinde ac loquendi illi erant.

In illis remissionibus eramus, cum interrupit ocium nostrum flagitiosa prodicione Lycogenes. Impatiens artis qua Rex Argenidem seruabat, utriq. exitium destinat. Operosum, & fortasse inuium facinus, si illud pietas imperauisset: Sed nihil est supra improbitatis ingeniū. Igitur duorum conscientiam tentat, qui ad omnia promiserant ferrū, fidemq. iam ad flagitia exhibuerāt. His arcē ostendit, illic prædam, si modo viri essent, eximiam latere. Vbi Rex ad inuisendam filiam secessisset, noctu euadendū in mœnia. Quippe non satellites, non amicos, nō seruulos intra ea limina admitti. Nudū, & senē, etiamq. consopitum quam facile opprimi posse. Sed & cōprehēdendam esse Argenidem (Ea enim ad nuptias adacta, vñsurum se deinde cogitabat Regis vita, vt in tanto rerum motu fortuna monstrauiſſet) Ipsa sceleris insolentia excitabat latrones, vt se memorabili flagitio celebrarent. Sed quis, aiebant, nos in arcem recipiet? aut quis cunctes nō notabit? utique tam frequenti sedulaque vigilū statione, vt penē in numerato sint aues quæ armatos præteruolant. Cum diu disceptassent, tandem commodissima ea pars visæ, quæ cingitur mari. Nam viribus naturæ fissum Regem eo latere omisſſe custodiam; Posse appellī leuē scapham, & vndarum fremitu necessarios tumultus latere. Rursus tamen cogitabant illic collem per præcipitiā desidere scalis omnibus altiora; sed sicciorum vnus, cuius confessione postea de sceleris modo rescitum est; Permittite mihi negotium, inquit. Inueniā rationem quæ nos in arcem tollat. Socius tamen mihi vnus non satis est. Quid enim si quærendus Rex in vasta domo erit? aut si vltimus terror vires illi sufficiet? Quid quod anteuerienda Argenidis fuga erit, si intellecto periculo latebit, aut excubantē ad fores custodiam petet? Nō panciores octo suffecerint. Hos si deligere mauis, cius nobis cōiunge. Sin in tāta re nobis fidis, notos ha-

bemus, qui omnia perfecta tibi reddant. Lycogenes se suamque fortunam tradere illis professus; Cras, inquit, se in laqueos dabit præda. Audio enim Meleandrum ad Argenidem iturum. Maturate, dum adhuc recens est impetus; nec sinite, conscientiam eorum quos secreto adhibebimus, nimia mora in proditionem deflectere. Ego in prædio meo ero, quod quinto ab arce militari ad littus est. Vos illic communem prædam adducite.

Sic inter nefarios constitutam rem visa est fortuna promouere. Venit enim ad arcem Meleander; Noxque imbribus fœda, & exeunte mense illunis, interceperat quã oculorum tam aurium usum. Solebat Rex cû ad filiã veniret, Proceres à limine arcis dimittere, ut ad proxima militũ castra, aut vicinorum oppidorum cultiora diuerterent. Nos autẽ necessaria omnia ei exhibebamus. Hoc remississimũ tempus erat optimo seni. Quasi relinqueret curas in foribus, ipsamque maiestatem, inter nos verissima quiete soluebatur. Ea vespera quẽ destinata erat insidiis, non modo ignarus periculi, sed & forte hilarior, cum omnes cœnauissemus, quærere cœpit quibus ludis hybernũ & madidum diem puellæ transigissent; Et ego, Fabulis, inquam, Rex; quas impendio depereunt. Imo tu (ait) hoc studio iis concedere non debes, Selenissa, quæ esse iam anus & fabula incepisti. Sed referre singulas volo, quo symbolo iuuerint hunc senarium. Cum omnes rideremus, & ille imperiosius instaret, ausæ sunt quæ proxime stabant suas ineptias memorare. Inter illos sermones Rex paulatim insinuato sopore se dimisit, reclinisque in eundem quem cœnando presserat thorũ stertere cœpit. Et quoniã expergefactus ægre soporem reuocabat, cõpositis vestib. opertum, apppositoq. haud procul lumine, sine strepitu omnes relinquimus.

Iamque in cellas digressæ mulieres somnum petebãt; adhuc tamen Argenidi & Theocrinæ colloquebar (lectuli

Etuli enim mihi & Theocrinæ in Argenidis cubiculo erant;) Cum audimus præter morem, grauius murmur, vocisque atque vestigia sese cum festinatione premuntia. Nec quid primo grauius suspicabat, quam esse puellarum tumultum licentius inter se ludentium. Sed viciniore mox clade, virilem sonum esse intelligo, atque auribus meis incognitum. Dum dubito, dū timore comprehensa non loquor, validissimis ictibus cubiculi fores afflictae sunt. Ne mirere si ad illius noctis memoriam confundor: Adeo spectaculi atrocitas prope vitam submouit. Dirum facinus! Video armatos nudo ferro intra limen prorumpere; ac quod vnum licuit, grauissime cum Argenide exclamo. At vero Theocrine (accipe re indignā quæ posteritati erepta, inter nos sic pereat;) Theocrine, inquam, nostra se de thoro præcipitat, nec mitius quā si recepto Deo fureret, inuecta est in latrones. Dūque illi ad virginis inexpectatam audaciam; incerti quid aut vellet ipsa vel posset, paulisper obstupefcunt, Theocrine cum adorta qui primus intrauerat non modo armati sistit vestigia, aut occupat ictū, sed inuolat in ensē, subitoque extorquet. Eadem celeritate, ô Rex (citius enim quam hæc loquor hostilibus armis potita est) clypeum à victo detractum suæ leuæ inscruit. Circumspiciēbā ego non periculi magis, quam auxilii nouitate attonita; cum illa vnius ceruicē ita ferro præcidit, vt ad me atq; Argenidē cruor de efflāte trunco pertingeret. Strenue deinde hunc clypeo pulsātū hunc mucrone, hunc capulo turbat. Tū vero crassatores, qui primū insolentia certaminis turbati gradū retulerant, tanquā in iusto discrimine violētius insurgunt; vt neq; iā pūderet plures in vna, & puellā decernere. Exsonabant angusta in sede arma quassata; simulq; miserabilis clamor mulierum, (iam næ enim ad nos concurrerant) speciem captæ vrbiū maiori quam pro loco aut numero tumultu retulerat.

Hæc narrante Seleniffa, non se regebat Radirobanis animus, tam prodigiosi certaminis expectatione suspensus. Sed ecce colloquentibus modum imposuit, tunc primum iniucunda Radirobani Argenis. Forte redibat per illam horti semitam, cui antea minus consueuerat. Eaque conspecta nihil Radirobani & Seleniffæ inter se addere licuit, nisi vt postera die in idem horti spaciũ, paulo post Solem exortum, tanquam ambulantes, conuenerent. Nec gauisa Argenis est, Radirobane viso: soli enim Seleniffæ colloqui properabat, multo hilarior quã cum excesserat è cubiculo. Cum is tamen venienti obuiam isset, non se uere exceptus est; Virgine per alia gaudia minus illum tunc exosa; Quæ etiam vt animum tegeret seria lætitia perturbatum, deflectit ad leuia, chartamque versibus plenam ostendit paulo ante à poeta non ignobili oblatam. Iis ille fœlicitatem regii luci celebrauerat, in quem Argenis siue leuando æstu, siue ad primæ noctis pulchritudinem, solebat concedere. Ipsa quidem explicatam manu chartam tenebat, quam sic porrexit Seleniffæ, vt Radirobane quodammodo inuitaret ad istorum carminum lectionem.

*Fortunata nimis, sciesque habitura serenos,
O quæcunque tuos diffuso vertice ramos
Pandis, & in spatiis natas regalibus arbor!
Te neque Chaonius vocalijs sylua columbis,
Nyseumve nemus, summisque habitata Deorum
Ida vel intonsi superent fastigia Pindi.*

*Quis parui ingentes nemoris, quis carmine digno
Æquet opes, formamque loci, Nymphasque, Deosque?
Populus hic, trepidisque Alnus prope candida ramis;
Fraxineumque decus, Platanique, Ornique minantes
Syderibus, sænoque illa sæ fulmine Quercus,
Et Fagi veteres, & amiciores Ulmus Iaccho.
Fronde placent varia; Non est color omnibus vnus,*

Non

Non parili se stirpe leuant. Hic multa Cupressus
 Tollitur in metas, gracilique vmbone superbit.
 Hic & Apollinea laurus, Ficeæque liquentes,
 Et Phrygiæ Pinus, & glauca dona Minerua.
 At lenta subtus Coryli, sæcundaque puro
 Fonte arbuta tepent. Tum floribus alma superbo
 Vestit terra sinus; quales non blanda fauentis
 Aura creat Zephyri, Stygio nuptura marito
 Quos ligat Ennae simplex Proserpina campis.
 Nec diros hac sylua lupos, nec sentit adunca
 Spumæa rostra Suis; vel formidabile murmur
 Accipit, absentes si qua leo deuouet agnas,
 Raucaque vicinum terrent ieiunia campum.

Infantes Capreas, placidoque examine Ceruus
 Cerne magis, pigras latus acclinare per vmbas;
 Vel parua trepidare fuga, si plausibus aura
 Infremit, aut dubios venti mouere tumultus.
 Vos quoque præfaga cantuque alisque volucres,
 Non isthic auido retinet circumlita visco
 Arbor; Ad humentes nec fraus sedet improba fontes,
 Heu vestros prensura pedes. Iuuat æthere toto
 Nunc tranare polos, nunc tutis fidere terris.
 Quam bene nocturno gentilia pralia cantu
 Conserit, & Thracem narrat Philomela tyrannum!
 Quam bene, cum roseos nox vltima pallet ad ignes,
 Innumeras dat lucus aues, & picta salutat
 Turba diem, tantisque sonant concentibus aure!
 Parua loquor. Totas Dryadum nemora ista cateruas
 Incouisse iuuat. Procul ô procul impia cedant
 Lumina; nec sanctam ladant contagia syluam.

Vnde tamen luco tantum decus, vnde frequentes
 Numinibus sedes, ipsa vos dicite Diua.
 Scilicet huc castos magni quod filia Regis
 Ferre gradus, paruoque ingens producere luco

*Virgineos assueti choros: se lata beato
 Indulsi natura solo; Nymphaeque decoras
 Auctura comites, hos implere recessus.
 O Virgo, o Princeps, Sicularum o cura Deorum,
 I, cupidas specta nemora inter consita diuas;
 I, gratum dignare nemus. Vestigia campus
 Signabit, raptis subitus qua floribus Auster
 Impleat, & seruent metita in cortice Nymphae.
 Nec nemus hoc tantum. Sicut te sentiet omnis
 Ora soli, faciesque Deos satis una fauentes.
 Tu si qua Libycis exaestuaret annis arenis
 Ire voles, aut qua emoriens Natura pruinia
 Deficit, & gelida sitiunt statione Triones,
 Mitescent steriles aurae, tum floribus omnis
 Crescet ager, fatoque diem meliore nouabis.*

Radirobanes in cubiculum deductam Argenidem,
 quia aduentabat vespera, relinquit, & ad Melcandrum
 digreditur. Tum vero ad Selenissam Argenis; Iam-
 diu est, mater, quod te habere solam quaero. Et te quo-
 que multum existimem proci illius taedio nauseasse.
 Quid enim tam diu tecum haesit? Hic Selenissa mol-
 lius loqui, & praeter quam Argenis expectabat. Se enim
 nesciuisse tantae humanitatis, totque leporum homi-
 nem esse; Suauissime loquendo iunxisse diem nocti,
 nisi quod identidem referebat se ex amore miserrimum.
 Non probauit sagax Argenis de inuiso homine
 praconium. Sed diligentius quaesitura; Quid autem
 facturus est? ait; aut quando soluturus in patriam? Mit-
 te has spes, inquit anus. Nisi bello deuictus non abibit.
 Nam & afflictum te deperit; & is furor nisi magna rui-
 na premi non potest. Utinam saltem adesset Poliar-
 chus; utinam illius fortitudine tegeremur. Ac me-
 castor ingratitude famam timeo, si pugnandum in
 hunc

hunc erit cuius auxilio sumus incolumes. Quid si leui spe indulgeremus insanienti? Dilatione frustratus potest in Sardiniam remitti, quasi rebus maturis reuocandus. Hæc non illius, sed tua & Regis causa dico. Dolebis Hy-menæi tui face Siciliam adhuc ciuilia excutientem incendia rursus ardere.

Argenidem siue indoles sua, siue industria amoris, facile Selenissam esse mutatam admonuit. Sed indignatione in aliud tempus submota, mollius hanc de Radirobanis amore mentionem reiecit, scilicet maius opus adorsa, illam anum, illam versutissimi ingenii larua malia fraude peruertere. Igitur cum aliquandiu silentium tenuisset; Mihi quoque ægre est, Selenissa, bene meritum Regem in spes incubuisse, quibus illi indulgeri non liceat. Sed de istis deinde viderimus. Læta matrona, tanquam iuuantibus Diis fallere incepisset, virginem solam reliquit; quæ mox in fenestram reclinis, lacertoque mentum excipiens, cæpit furiose dolere, arcanorum omnium sibi consortem timeri meruisse. In quam enim iam curas partiretur? quis in dolorum, quis in gaudiorum arbitrium posset iam recipi? Tandem risus imitatione perstricta, cogitauit nunquam sine mixtura aut propitios aut tristes Deos esse. Satis autem eam lucem habuisse fortunæ. Ferendum si quid graue deinde accidisset. Hoc ipsum pro numinum munere habendum, quod non de morte, quæ sibi contigerant, quæque instabant, extemplo prodidisset Selenissæ. Ea autem sic erant. Spatianti in luco nunciauerat Arsidas, Poliarchum esse in Vrbe, & latere in Nicopompi domo; conueneratque inter eos, vt sub noctem per posticum duceretur ad Regiam. Ergo puella, lætitiâ quam sola non capiebat, properans in Selenissam effundere, maturius domum redierat.

Sed sub ipsa loquendi exordia, defecisse ad Radirobannem anum expauit, siluitque de aduentu Poliarchi, quem impetus iuuenilis, ad noua latendi pericula rursus adegerat.

Cum enim rediisset in Africam Gelanorus, nec ut conuenerat Clupeæ habuisset Poliarchum, ad Regiam Hyanisbes profectus, illic ex febre adhuc ægrum offenderat. Literas ergo & mandata Argenidis ferens, afflictæ præterea Siciliae statum exposuit, & quo in discrimine virgo esset sub Lycogenis prope certa victoria. Nec quicquam dicere omisit, nisi quod Argenis vetuerat, nempe iniquiorem animum Meleandri. De Archombroto vero non siluit; Nescio, inquit, quo se fastu Archombrotus sustulerit; Nos iam illi viles sumus. Nec quid grauius, aut acerbius, quam eum amicitiae oblitum credebat Gelanorus. Sed nihil est suspicioso amore solertius. Statim Poliarcho suspicio incidit, Archombrotum Argenidis forma captum, & à se tanquam æmulo, dissidere. Nam quid prohibet, inquit, eum aliqua explorasse à me quoque amari Argenidem? Nihil agimus Gelanore, nisi in Siciliam mature transmittimus. Scilicet Argenidem, dum hic ignauus cesso, mihi illic inter bella aliorum virtus seruet? aut verius, finam alios esse quibus ipsa se debeat? Anxio animo Gelanorus hanc domini mentem accepit. Nam infestum Poliarcho Meleandrum metuebat, & prærepta ab Argenide erat libertas admonendi. Fidem denique utrique sic seruauit, ut de Meleandri euerfione nil referens, subinde tamen ostenderet, maxime intutum Poliarcho prouocatae fortunæ caput obicere inter tot hostes, & in ipsa belli licentia. Præstare in patriam nauigare, collectisque militibus, Siciliam, nihil iam dissimulata maiestare repetere. Faciam, retulit Poliarchus; Sed scis pene per ipsa Siciliae littora viam esse ad patriam. Ego autem ut in salutata
Argeni-

Argenide terram illam præteream? Pigere me exhausti periculi diceret ipsa, nisi in nouum succederem. Vbi litus attigero, mihi crede, commentum alicuius ratio me ad illam commodè perducet. Atqui, ait Gelanorus, prius exequar mortem, quam te in hæc pericula reducem videam; nisi saltem hoc impetro, te, vbi in Siciliam perueneris, nulli salutem nisi Arsidæ commissurum, priusquam colloquaris Argenidi. Comuni deinde quod capietis consilio te permitto.

Fidi hominis sollicitudinem non aspernatus Poliarchus, conditionem accepit. Sed destituebat animi impetum corpus, acri quartana pertinaciter concussum; quam etiam nouorum consiliorum magnitudo & anxietas ita auxit, vt quæ nox sequuta est remissius quidem inhorrens, longiori quam antea æstu sæuierit. Neque prorsus Gelanoro ingrata malis vis erat, certiora pericula differendis. At Poliarchus medicinæ impatiens, quæ viribus per ieiunia subductis, morbum iubebat domitari; eorumque exemplis ad memoriam reuocatis quos audiuerat à se febrim depulisse insolenti vini potu, idem genus remedii experiri constituit. Nihil mirum est, inquit, si me ex præcepto medicorum exhausto & moriente, febris simul peribit. Adhuc dum vires sunt, malo cum ea decernere, & curari meo ductu. Ambiguum quidem in perniciem salutemve erit hoc facinus. Sed satis est, quod non lente repræsentabit quicquid de me fata decreuerint. Nam hic status est rerum, vt sit acerbius ægrotare quam extinguui. Ita obfirmatam mentem, non preces, non lachrymæ Gelanori hoc discrimen abominantis flexerunt; nō inuocata Argenis, non matris amicorumq; memoria. Ipsa denique Regina Hyanisbe frustra orauit. Ergo consiliis suis relictus, cum post triduum febris ex constituto iam rediret, foco admotus tremorem membrorum frigentium excepit

veter-

veterrimi vini haustu; quod multo violentius flumini-
gnem fundebat in sobriis venis, & mero non assuetis.
Negauere medici adesse se posse admoventi (vt ai-
bant) sibi mortem. At subridens Poliarchus, si illi abi-
rent, scitem medicum Bacchum (vti eum saepe vates Py-
thia appellat) adfuturum respondit. Simul in febris ri-
gorem pugnare multo vino pergebat, donec sanguine
calefacto, paulo alius quam qui ex morbo feruor est tre-
mentia membra composuit. Hinc cum diu confudaf-
set, diligenter deterfus est. Iamque sibi validior videba-
tur. Mirum dictu; Cum iterum hac se lucta in morbum
comparauisset, iuuentus, atque felicitas, & quæ pluri-
mum Medicorum incerta consilia fortuna nobilitat,
exegere incommodam febrim. Hyanispe, vt temerita-
tem remedii habuerat in doloris maximi causam, ita
postquam conspexit incolumem, nullum lætitiæ mo-
dum adhibuit, donec alia ægritudine vis gaudendi sup-
pressa est. Ferre enim non poterat discessum Poliarchi,
præsertim cum in vultu adhuc restarent vix dum sub-
moti morbi vestigia. Nam ille paucissimis diebus ad
confirmandam valetudinem consumpris discessum
pertinacissime ornauit Et Regina (vt amoris in eum pe-
ne materni erat) lachrymis ominibusque ad limen pro-
sequuta abeuntem, nihil amplius orauit, quam vt ho-
spito littore vti promitteret, si quis in viciniam casus na-
uigantem retulisset.

Sed posteaquam intrauit conductam à Gelanoro na-
uem, deductusque in altum est, sollicitare remiges, ac vr-
gere non cessauit; tempus quoque destinans, quo si ter-
ram Siciliam monstrassent, merces eorum geminaretur.
Lucelli spes fegniciem abegit, votoque damnatus Poli-
archus illis monstrantibus insulam agnouit. Tunc por-
ro diuersissimarum rerum contemplatione inhorruit.
Quæ mala, quæ gaudia illa tellus haberet ! Illic sibi fœ-
li. itatem

licitatem esse vel exitium. Quo periculo inde euaserat! Quid si iterum eadem tempestas insurgeret? Mox discrimina omnia, speciesque fortunæ terribiles, ubi Argenidem cogitatio obtulerat, latiori audacia diluebantur. Modicus portus erat, & præterquam piscatoriis casis incelebris, duodecim millibus ab Epeircte. Illic applicato nauigio in arenam descendit; humilique diuerforio, tanquam sali iactatione ager, celari instituit, donec misisset ad Arsidam. Cum vero stabularium ad quem diuerterat inter cætera rogasset vbinam ageret Meleander; Nondum retulit ille, discessit ab Epeircte ex quo Lycogenes victus est. Tanquam angustiori ob victoriam loco, excipit ciuitatum Oratores, quæ certatim ad eum de pœnitentia sua mittunt. Victus ergo est Lycogenes? subiicit Poliarchus. Omnino, inquit caupo. Dedit pœnas meritissima morte; caputque ab summa aliquandiu arce ad spectaculum pependit. Sed iam fertur Rex Syracusas commigraturus, quo Sardinia Regem per præcipua Siciliae ornamenta circumducatur. Quærente Poliarcho vnde in Siciliam aduenisset Rex Sardinia; Nestis ergo, ait ille, Sardinia Regem cum exercitu suppetias tulisse Meleandro; & eius fortitudine restitutam pacem Siciliae? Obtulit Poliarchus, mutata Siciliae sorte omnia sibi perplexa auguratus. Aduentabat post discrimen; Alii, & peregrini, iuuerant Meleandrum; & quod incolumis esset Argenis, beneficium Sardinia erat.

Relicto igitur caupone, O Gelanore, inquit, fac ut sciam quis hic terrarum orbis sit; id est, an salus adhuc mea cum hac rerum mutatione conueniat. Adhuc habebat capillamenta, quibus olim dolo Timoclea muauerat vultu. Horum vnum Gelanoro cum rustica veste tradit, iubetque sub noctem Epeircten intrare, & monere Arsidam se in pelagi ora fortunæ varietate lassatum in
vtram-

utramlibet sortem vltima expectare. Dum iret Gelanorus, quidam ex vicinis oppidis in via oblatis sunt, qui & ipsi Epeircten petebant. Quamquam concinnam induerat laruam, tamen illorum consortium fugisset, ne quis fraudem deprehenderet; sed in angusta via diuertere non licebat: & illi priores salutauerant. Ergo necessaria audacia, tanquam aduena ignarusque Siciliae, de proximo bello quaerit, & victoriae ratione. Si omnia ambitu referebant, quo solemus in prosperis res nostras apud exteros commendare. Duos potissimum celebrabant, Radirobanem, & Archombrotum. Nam & Archombrotum in Lycogenis capite praecidisse quicquid in agra Sicilia ex morbo tumeat; Radirobant autem hospitalis auxilii & fortitudinis praemium fore Argendem. Ita enim rumor tulerat, quodque isti credebant; bona fide apud Gelanorum profitebantur. Ille, ubi potuit, ab iis diuersus, inter acerrimi doloris suspiria agitabat, an res esset domino referenda. Verebatur ne sub tali nuncio vita deficeret; Rursusque sperabat, nondum coalita mala, si matute nunciarentur, illius genio & felicitate posse rescindi. Sed ante omnia conueniendus Arsidas erat. Iamque Epeircten habebat in conspectu, cum puerum videret maculis oneratum, lorisque venaticos duos canes ducentem. Et agnouit de Arsidæ familia esse. Ac utinam Dii, inquit, huius venationis beneficio Arsidam mihi datent. Quod si occurreret, tamen nec solus veniet, nec temere erit coram aliis compellendus. Se itaque comparabat, ut si quid tale accideret, fortuna vteretur. Ecce autem, commento vixdum commode instituto, aliaë plagæ, & alii canes, neque procul cum aliquod ex Sardiniaë Proceribus Arsidas venit. Gelanorus frontem omnium contemplatus, quia omnes ignotos sibi vidit, vicissimque sperauit illos sui incuriosos fore, se audacius admouit Arsidæ. Et ad te commo-

dum

dum ibam, inquit. Ab Rhegio hospes sum, salutemque & quædam præterea affero quæ ad te socer commisit discedenti. Tum ad aurem se sponte demittentis ob iter admotus; Sum, inquit, Gelanorus; Sed tantisper me nosse dissimula dum habeas solum. Turbatus Arsidæ occursum insperato, Sardos placide præire hortatus est; Cupere se paulisper percunctari de necessitudinibus suis. Sub hac larua secreto, sed breuiter, cum Gelanoro loquutus est. Colloquii summa fuit, se ubi incalisset venatio, procul omnibus aberraturum in nemore, & ad Poliarchum iturum. Neque mora ad Sardos lente prægressos contendit, quos iubente Meleandro venatu oblectabat. Ipse autem Gelanorus, tanquam Epeiræten pergeret, ubi potuit Arsidæ comitatum latere, flexit iter per notos pridè calles, & ad diuersoriū rediit.

Eo vero adhuc cubiculum intrante, Poliarchus moræ impatiens; Quid inquit, fers tandem Gelanore? Aduentum Arsidæ, refert ille. Venationem ineunti secreto loquutus sum, & ut diei tempus est confestim ad futurū coniicio. Nihil ultra Gelanorus memorabat. Arsidam quippe, quam se, malebat tristitia nunciare. Sed inquieto erat vultu, neque satis submouebat suspiria. Tandem sæpius vrgenti Poliarcho, minisque iam aspero, quæ in via audierat refert; Pactam Radirobani esse Argenidem. Non doluit Poliarchus, non succensuit, horruitque ad nuncium acerbissimæ rei. Maior erat is motus affectibus quibus nomen inuenimus. Dumque iam non amplius tristis, aut cui adhuc posset nocere fortuna, in æmulorum ruina decernit perire; Arsidæ casam intrat, imponitque stabulario, quasi feram sequutus & viarum imperitia illo delapsus. Postquam autem secreti fuere, rigentemque Poliarchum conspexit, nec exertis oculis imperantem; Heu quid aspicio, egregie iuuenis? inquit; Aut quid tantum dolere incolu-

mi Ar-

mi Argenide potes? At Poliarchus; Valeo, Arsida; valeo, inquit; & me viuere Radirobanes vester cum sua nupta faxo intelligat. Sensit Arsidas errare Poliarchum; veriusque cuncta expediens, Meleandri & Argenidis vota longe esse alia monstrauit, quam quæ optabat Radirobanes, populusve iactauerat. Ita paulatim factus Poliarcho finis erroris est, cæpitque in spem restitutus placide audire de statu Siciliae differentem. Cæterum iubebat Arsidas, Poliarchum simulatione omissa ad Regem accedere. Fractos hostes memorabat, legationem ad eum Timonidis, & præter beneuolentiam Meleandri, curam quoque Argenidis, & tot in se studia veterum amicorum. Quid ille formidaret inter tanta præsidia? aut cur simulationi mallet, quam apertæ virtuti vir militaris confidere? Sed obstabat Gelanorus, dominum subinde admonens fidei in Africa datæ, nulli se prius quam Arsida ac deinde Argenidi locuturum. Ipse quoque Poliarchus se posse negabat incolumi dignitate prodire in publicum. Nauigandum prius in patriam ad recipiendum cultum in quo vellet à Meleandro cerni. Vnam esse Argenidem, quam iuuantem Arsida optaret conuenire. At saltem, retulit Arsidas, conscientiam Nicopompi suspectam non habebis. Nam quid fidem illius hominis prædicem? In te ornando totus est, & fidissimo affectu exultat cum laudaris. Apud eum nunc hospitor, nec fidelius potes quam illius laribus regi. Haud ægre Poliarchus, nec repugnante Gelanoro, assensus est; Igitur cum obiter quieuisset; iter nocte concubia ingressi, sub auroram Epeirctem perueniunt; admissique ad Nicopompum, compulerunt hospitem ad gratantium lachrymarum lætitiā. Et Arsidas ubi prouectior fuit dies ad Argenidem iui, Sed occupatam cum parente, & deinde cum Cleobulo, habere secretā ante non potuit, quam illa Radirobanem fugiens ad lucum diuertit.

Vbi

Vbi autem aduenisse Poliarchum referente Arsida sciuit, oblita tot malorum, nec æstimato vtriusque periculo, plusquam pro incerta & breui felicitate exultauit. Sed utcunque festinanti expectanda vespera erat, ut is extra discrimen duci posset ad Regiam. Ero, inquit Argenis, in illa porticu mea vnde ad hortum est aditus. Erit vna Selenissa, quæ tibi & Poliarcho aperiat. Vade, mi Arsida, & tempori adsis. Hinc gaudio turgens ad Selenissam pergebat, tanquam compari secretorum largitura fœlicitatis partem. Sed labefactatam fidem agnouit, Radirobane ab ipsa commendato. Cum igitur hanc quoque elusisset, facta spe mitigati in Radirobanem animi; nixa fenestræ est quæ in hortum patebat. Tum vero duo grauissima occurrebant, aduentus Poliarchi, & Selenissæ perfidia. Ita mens iracundia & gaudio variata nihil satis consulebat. Sed maturato opus erat, ne Selenissa Poliarchum deprehenderet ad constitutum venientem. Ea nocte ad hîcta negotia anus ablegari non poterat: Nec consultius quicquam fuit, quam Arsidæ per seruulum nunciare; se picturis inspectandis quas sub vesperam afferri præceperat, vacare non posse. Veniret ad Regiam Arsidas primo mane, sed non cum illo artifice. Facile Arsidas intellexit, interuenisse quæ morarentur virginis cum Poliarcho colloquium: Idque palam non ausam nunciare, hoc de picturis deque artifice esse commentam.

Versus ergo ad solandum Poliarchum, quem hæc mora conficiebat, etiam Nicopompum adhibuit. Læta sermonum & mutabili serie, mulcebant, nunc suas, nunc Argenidis virtutes non ægre audientem; aut si quid ludicrum Radirobani sinistrumve contigerat. Sed huic officio hærentes turbauit aduentus amicorum. Quippe ea vespera præceperat Dunalbius sibi cœnam in Nicopompianis domibus coqui. Antenor suo è templo in vr-

bem delatus, & Hieroleander, eum comitabantur: Quibus fores intrantibus, cum doleret Nicopompus à Poliarcho se auelli; ac ne Arsidam quidem cum tanto hospite persenerare posse (nam & illum Dunalbius ad cœnam quærebat) Poliarchus vtrumque solatus est. Irent sedulo, nec perfunctorie cœnarent, ne subolere Dunalbio posset aliquid esse arcani quod hilaritatem moraretur. Ipse ducente Nicopompo substitit in conclauis ad triclinii latus, vnde conuiuiarum sermones excipi possent. Cœnantibus varii sermones fuere, sed plerumque vulgares, & quos à familia quæ contiuus ad obsequia aderat notari non obellet. Vbi veto sublatis epulis soli fuerunt, Nicopompus mentionem Poliarchi excomposito iniecit; vt ille in proximo latens de sua fama rectissime iudicaret, cum isti de eo simpliciter dicerent quem abesse arbitrabantur. Non parcebat tantum iuuenem laudare Dunalbius. Omnes eius virtutes meminerat; & Antenore atque Hieroleandro suas loquendi vices implentibus, nunc illius fortitudo, nunc comitas referebatur, tum in hilari ac iuuenili animo vis matura ingenii & cætera bona propter quæ senectutem laudamus. Arsidas vero, quia compererat æmulationem Poliarchi in Radirobanem, seriem colloquendi deduxit ad ciuile in Lycogenem bellum, cuius initia Poliarchus prosperrima Regi pugnando effecerat. Inde paulatim ad Sardos, & Radirobanem venit, cœpitque familiariter de eius ineptiis ridere. Nam & ille Rex superbissimæ erat inter suos consuetudinis, multaque passim exciderant quibus deprehenderetur vanum ingenium, fictæque virtutes. Dumque Dunalbius, Antenor, Nicopompus, vel fastidio auersantur recordationem insulsæ superbiæ, vel indignari audent quod eiusmodi auxiliiatori Sicilia gratias deberet, subridens Hieroleander, Quid si, inquit, hominem hoc mane vidissetis? Impladula-

adulatione elatus, carmina quædam de se conscripta apud suos laudabat, quæ Poeta non condidisset, nisi aut alio quam Apollinis furore insanus, aut utique illum cui scribebat sciisset insanire. Finem poematis descripsi. Ex eo de toto coniicite.

*Tu si terribiles in pralia sæua iugales
Exigis, Odrysios confuso pectore Mauors
Damnat equos, dextramque suam. Si terga subibis
Quadrupedis, cupiet spreto tua Cyllarus Astro
Imperia, & Sardis volitare superbiior agris.
Et cum lentato volucres aptare sagittas
Instituis neruo, cedunt Phœbusque dolensque
Amphitryoniades. Quod ni te velle putaret
Arte sua vinci, tibi cederet ipse Cupido.
At Maia genitus, cum tu rosea ora resoluis,
Astupet, atque omnes subicit iam frigidus alas.
Cedit & ingenio Pallas, formaque Læus,
Iura triumphatis cum sobria diuidit Indis
Pulcher, & intonsos distinguuntserta capillos.
Quid domito quod fræna mari tu clausibus vnus
Imponis, sceptroque tuo Neptunia sceptrâ
Summisere apices? O nobis aurea rursus
Sacula, si tantum pronus tibi fulmina credat
Iuppiter, & cunctis vnum stes numen in aris.*

Omnes de sacrilega Poetæ solertia prædam his carminibus auspiciantis riserunt. Quanquam Nicopompus, & ipse Poeta hanc non nihil inuidiam leuabat: Quippe ita esse poetæos genium, ut ad aurium voluptatem exeret extra verum, eo quidem licentius quod cum sciat sibi non credi, quicquid fingit, innocentis potius ludi, quam inueterati mendacii res est. Præterea & sæculum ita erret, ut immodicis apud Reges laudibus iam omnes poetæ sint. Nam nec solum Radirobanem esse cui reclarua illuserit. Ipsum quoque (oculis, nutuque absentem

sentem Meleandrum significans) quam sæpe his falli blanditiis ? Denique omnes eo fato Principes viros nasci, vt aliquid saltem pennarum ad hunc viscum relinquant. At Dunalbius publicæ rei studio motus, Ita vero improuidi ciues, inquit, dum vilitate laudandi vnusquisque Regum vitia ad amicitiam sollicitatis, vos simul & illos miserrimos fieri non sentitis. Quanto enim incommodo vestro imperantes sic fingitis, ne quid eos pudeat ; Sed licentissime assuescant seipsum amare & mirari; vtique postquam diu omnes eorum affectus adulatione & præconiis consecraueritis ? Illos autem, quantumcunque sibi felices sint, ego lachrymis dignissimos puto, nisi superessent his domesticorum insidiis, & ea colere ac probare solerter instituunt, non quæ in ipsis alii laudent, sed quæ ipsi in aliis. Cæteros enim adeo sua purpura occæcauit, vt nesciant quod nemo præter hos ignorat; qui mores, quæ studia, quisve modus, inter homines famam, aut veniam, vel denique odium ferat. Proh facinus ! opulentissimæ venationis genus est explorare intimos Regum motus, quo eos natura, quo cupiditas vocet, mox in Diis, non hominibus æstimatis, quicquid amant aut volunt impense commendare ; vel vt similitudine morum, atque sermonum, iis placeas ; vel vt soluas eorum verecundiam, & gratias tibi debeant, quod molliueris viæ speciem, quam ad vitia ducentem, obsitamque infamia, pudor prohibebat experiri. Quid miremur Principes violenta adulationis procella inclinatos quo sponte iam volunt, iis vocibus credere quas solas accipiunt ? Præsertim nemine ruinam sustinente ad quam tanta vis impellit. Nam illi sapientes quos negotiis adhibent, seu verentur frustra monere, seu medicamentum quamuis infundat salubritatem, tamen ingratum esse sciunt ; his vulneribus non adhibent manum ; Aut certe vitia distinguunt quibus

bus seipsum Rex maculat, ab iis quibus perdit Rempublicam. Et contenti utcumque mederi publicis, non restituant Principi oculos, quibus ipse suam sortem & blandientium fallaciam damnet. Quis familiarium, sapienter Reges admonuit, si auiditate æris infames sunt, si nimio venationum studio amittunt reipublicæ curam; aut cum libidinis exemplis inficiunt sæculum, vel inconsultis amicitiiis publicam inuidiam concitant? Laboramus etiam virtutum nomina his cupiditatibus fœdare. Cura futuri, laborum assuetudo, comitas, liberalitas appellantur. Nec vitia illa tantum, sed etiam leuora, in his adolescunt mendaciis. Imo cum recte quid sapiunt, adeo fictos inueniunt & nimios plausus, ut sæpe (credite amici) pudore, qui cæteris aberat, onerati oculi multum mihi tremuerint. Videbam neque pudere istos effusissimæ fraudis, neque Principes indignari quod sibi tam procaciter illuderetur. Quantum à comœdia distat hic ludus; cum utrobique in os laudes, quos apud te proteruo contemptu, tanquam vanos aut pueriliter captos, derides? Quod nisi maiorem Regibus genium quam qui populum informat, Dii dedissent, quotusquisque ex his plagis euaderet; quæ vel ipsa consuetudine placent, quia nascentium cunas circundant, nec eas meminerunt sibi poni? Sed neque his periculis soli Reges infesti sunt. Plerique regiis malis in priuata fortuna laboramus, Reges sumus supplicibus; rursusque Rex nobis, in cuius est manu quod petimus. Hunc tentamus blanditiis, hunc illa vanitate conficimus; ultro amantem tela quibus percelli Reges solent. Quod est autem ad Radirobanem, à cuius superba credulitate initium questibus istis fuit, cætera lenitate meruit ne qua in eo peccata excusemus. Et ô vos, Siculi, miseros, si illius coniugio Argenidem damnatis.

Adeo Poliarchum hæc oratio affecit, ut vix sibi temperaret. Optabat Dunalbium amplecti ob hoc de Radirobane augurium; destinabatque iam præmia quibus sæpe ab illo eiusmodi candoris præcepta eliceret. Omnes denique illos instituit commendare Argenidi, eorumque uti fide in iis quæ instabant. Dilapsis hospitibus, Nicopompus & Arsidas ad ipsum redeunt. Deductumque ad thorum non ante destituunt, quam ille amicorum quieti consulens, & cum solis præterea curis melius loquuturus, domitum sopore se fingeret.

Noctem illam Selenissa & Argenis (quis mortalitatis ludibria satis æstimet?) in eiusdem calliditatis mutuo dolo ducebant; qua scilicet ratione, ubi dies rediisset, una alterius oculos fugere posset. Nam & Selenissa locum quærebat quo remota Argenide Radirobani loqueretur; & Argenis optabat amovere Selenissam, ne sciret aduenisse Poliarchum. Prior Selenissa nunquam se peccaturam tectius rata, quam in umbra libertatis, ultro de Radirobane mentionem iniecit; Aiebat enixe ab eo se oratam, ut in iisdem arborum spatiis postera die esset; Cupere illum quædam haud vulgaria cum ea communicare, & inde ad Argenidis colloquium deduci. Occupavit Argenis; Vade ubi commodum erit, mater. Sed mihi ad ea digerenda spatium relinque, quæ cum una colloquemur, & ut solet orabit, reponam. Volo itaque ut mature cum illo sis, protractoque sermone hominem teneas, donec omnibus cogitatis ipsa in hortum descendam. Nihil posse reperiri prudentius iterabat Selenissa, tacita improbitate deridens, quod sui prodendi rationem ac tempus ipsa Argenis aptauerat. Sed & ignara erat se quoque deludi, & amolitam à conspectu non tam mitti ad Radirobanem, quam auerri à Poliarcho. Mane erat, & multi Solis æstus

stum ambulatione præcipiebant. Iamque illius voluptatis simulatione Radirobanes opperiebatur matronam in horro; vix tunc ob Argenidem magis quam Theocrinem sollicitus. Nec segnior antus, cum maturius de thoro surrexisset; Pergo, inquit, ad Sardiniae Regem. Si vera de amore suo retulit, diu est quod in ambulat somni impatiens. At nos æuo defectæ (addebat subridens) pœnas illius ætatis luimus, quæ nec suos labores agnoscit, nec æstimat alienos. Hic iterum monere Argenis, ne ante discederet à Radirobane quam ad viridarium ipsa procederet. Malle se illic, quam intra limina Radirobani loqui. Ea Selenissæ fuere lætissima, credenti Argenidem hoc breuissimum tempus petere ad receptum prioris amoris; quem ante omitti oportebat quam posset Radirobani placari.

Vix egressa limen erat, cum Argenis ad Arsidam mittit, iubetque confestim venire cum hospite. Nec distulit ille; & Poliarchum sub crine adoptitio latentem, cum exiguis aliquot picturis, mercatoris specie secum duxit. Tremebat Poliarchus, & illud animi robur quod nulla discrimina, nulli hostes permouerant, destituebat cogitantem se ad Argenidem ire. Sanguinem etiam in illa expectatione virgo amiserat; notaueratque intercidia se verba si cui loquebatur. Secreta erat porticus in quam ad cogitationum, curarumque solitariam libertatem solebat secedere. Illuc postquam cum Arsida Poliarchus admissus est, manumque protensam, tanquam numen veneraretur, ad os retulit, subiti vtrunque singultus multo rubore vultus sparserunt. Mox direpta ille larua suos vultus reddidit sibi; & cum Arsida publicæ humanitatis verbis salutauit Argenidem. Sed Arsidas tanquam aliud agens sensim ad mutum recessit; fecitque ambobus potestatem liberius collo-

quendi. Hic rursus erepta turbulentis affectibus verba distulere attonitos, donec fulis lachrymis expedita Argenis; Video te, charissime? inquit, an expressere tuos vultus in somnia; & imitationem lætitiæ ad Argenidem tuam ferunt? Vides, retulit ille, domina, nouo nunc sensu mala exacta sentientem, & tuo conspectu admonitum quam calamitosum fuerit tandiu abfuisse. Quod nisi graue est meminisse; quid sensus tibi fuit, quid virium, in meis periculis? Quam multum doluisti; quam sæpe accusauisti absentiam meam? At illa; Nimis heu potes ex tuis doloribus æstimare quam sollicitos te absente dies exegerim. Eo quoque inferior, Poliarche, sum, quod non te sequi licet, quod scio te per pericula errare, denique quod sperare alii audent me posse mutari. Dic iterum. Tu is es Poliarchus? tu in Siciliam rediisti? Tu es incolumis? Præsentem te conspicio? Ah num & maciei quam in tuo vultu cerno ego causa sum, Poliarche? Sed an eadem querenda rursus erunt? an tibi iteranda exilia? & timide semper amabimus? Ille errores suos in compendium misit; Vt naufragus fuisset, vt de prædonibus victor, & in Numidiæ aula æger. At Argenis (quod potius in rem erat) paucis exposuit Radirobanis cupiditatem. Et quidem timere se, ne bene meritum hominem Meleander generum velit accipere; quod facinus, inquit, nisi tu illi obstas, anteuertam mea cæde. Quam autem miserum putas sub ictu quotidie mortis stare, quæ non longius abest quam fœdera illa quæ Sardi fortissime vrgent? Accedit solitudo. Nemini solatium adest, cui curas committam. Timeo armatum Radirobanem; Patrem vereor: Ipsa (proh facinus!) Selenissa ad hostes defecit. Et iam dudum (subiicit Poliarchus) hanc oculis quærebam. Tibi enim hodie primum, illa absente, loquor. Ego, ait Argenis, si vivo, eam miserrimam habeo.

bebo. Studet Regi Sardiniae. Nec cur aut quomodo mutata sit, scio. Sed ne de flagitio dubites, cum secretæ essemus Radirobanem laudauit. Parum id erat; nisi me ut saltem simulata amicitia facilis illi essem sustinuisset hortari; id est, ut quasi reciprocanti æstu, sensim à te recederem. Nunc quoque ne adesse te sciret, passa sum ad illum hanc exire. Ambo in viridario de meis fatis agunt. Sed non impune peccauerit. Peribit si vnquam fœlix ero. Indignatus iuuenis; cum proditiōis iniuriam impatienter ferret, ad periculum quoque exhorruit, quod tam potens in Argenidis familia Radirobanes esset; & vel si cessaret Argenis, ultorem iniuriæ se promisit.

Post hæc anxia deliberatione versantibus quid sibi capiendum consilii, ipsa incertitudine animi nihil quod occurreret placebat. Iret ad Meleandrum Poliarchus, se Regem prædicaret, numeraret beneficia, sibi uxorem optaret Argenidem: Ipsa quoque Argenis se sponsam Poliarchi (quod res erat) apud patrem profiteretur. Iustum quidem, & præsentis, si succederet, utilitatis in ea mala remedium. Sed timebat Argenis iniquiorem Poliarcho Meleandrum; quæ dissimulato armatum Radirobanem monstrabat. Non æquam fore causam Poliarchi se in Regium culmen subito afferentis, & illius cuius cognitæ opes erant, & qui etiamnum exercitu implebat Siciliam. Timere se insidias & scelera, quæ amor, & regni cupiditas atrocia inueniunt. Vera hæc esse sentiebat Poliarchus; Addebatque metuendam Archombroti gratiam apud Regem; quem vereor, inquit, ne & in spem tuarum nuptiarum erectus sit. Cohorruit Argenis ad hanc vocem; Neque tarde per omnes Archombroti actus, perque omnia verba, redeunte memoria, in eandem suspicionem delapsa est. Igitur consilium ad eundi tunc publice Regem, tanquam præceps, & sæuum periculis, omittunt.

Diutius hæſere in alio ; Vt, quando fortuna Siciliam negabat,irent in patriam Poliarchi. Vltro redire in gratiam Meleander optaret : & eluſus Radirobanes, ſi aliquid moueret,excipi poſſet armis. Nihil Seleniſſam,nihil Archombrotum nocituros. Quid mirum ſi virgo ad ſponſi domum ibat?Pro flammeo velum fore quo celaretur diſcedens:faces autem multo plures quã quinque, ſub noctem ipſa aſtra abeunti præſtitura. In hanc fugam conſentiens Argenis,reluctantem animum,& damnantem hunc impetum,non bene domabat. Vellebaturque media intenſio inter abeundi & manendi conſilia.Hinc cauſam quæ vtique optima erat, reſpiciebat ; hinc famam;quam non integro tantum, ſed & ſapienti pudore oportet habere propitiam.In ea ſeditione animi,tamen ſequēbatur Poliarchum;non tam quod illud optimum putaret, quam ne aliquid eſſet quod ei negare videretur. Sed ipſe hoc furto non admodum lætus ; quia ſciebat peruulgatum hoc eſſe remedium ; & nullam amantium fabulam pene conſtare, in qua virgo cum ſponſo non fugiat;Cum præterea vim notaſſet quam Argenis fugæ laudandę ſibi ipſa inferebat:Digni ſumus,ô Domina,inquit,qui non latronum more tenebras, atq; ſilentium,quæramus in vota. Quid ſi deprehenſis non erit ſubirato patre deſenſio? Quid ſi abſtrahemur nunquam ædituri ad conſpectum? Fruſtra præſidium ab æquitate expectamus,nifi ipſi æquitati paramus ante præſidium. Si placet;credis que inter mala iam familiaria tres adhuc menſes durare nos poſſe ; ego à patria reuertar cum milite,vt non ſine dignitatis inſignibus te Regum Principumque ſpem ac ſtirpem accipiam. Quod ſi adhuc repugnabunt noſtri hoſtes,extorquebo idoneis viribus à Sicilia,meam ſimul & tuam fœlicitatem. Sponde modo tam diu te victuram. Ego ſtrenue adero,nifi mors interim obtinget;quæ ſi tam celeri fato imminet,at tanti ſaltem

saltem erit te à funebri abfuisse spectaculo. Cum hæc verba fufpirio finiret, obruerunt Argenidem largiffimi fletus; Reputansque quam is igitur procul, quam subito abiret, non minus sub amore, quam antea sub verecundia, vapulauit. Sed confuetudine dolendi, tres facilius menses deftinari ad miferias finebat; modo intra id temporis rediret Poliarchus, vel inermis; quem tunc ipfa fequeretur, fpe alia omni damnata.

Vbi in illam fententiam conceffum eft, vterq; plurima monere & hortari; quærete etiam Poliarchus quid interim Radirobani, quid parenti, virgo diceret; Illa autem ne promiffò tempore deftitueret amantem, verbis & lachrymis, & quod efficacius erat, mentione deftinati fi falleret interitus monebat. Plurima, inquit, Poliarche, in te amaui; fed præcipue fidem, & plerifq; virorum ignotam modettiam. Diu eft, quod, non fpreto quidem patris imperio, fed omiffò, te fponfum appellauit. Nunc iterum opes meas, fortunam, amicitiam, qua licet tibi tradò; & per vtriusque fata obteftor, nulla vis ab hoc facramento me abfoluet. Nullius vnquam, nifi Poliarchi, erit Argenis. Si Dii finent vt foelicibus hymenæis iungamur, tum plenù beneficium fati debebimus: Sin malignior fortuna conatus euerterit noftros, ego tamen incorrupta in tumultum fuccedam, & faltem animorum inter nos matrimonium erit. Poft hæc verba rubore fufufa eft, pronusque in gratias, Poliarchus, non minora de Argenidis in fe victoria loquutus eft.

Timebat vterq; ne forte à Radirobane rediret Selenniffa; cui poftquã ambo maledixerunt, fuafit tamen Poliarchus ne illã tot fecretorũ arbitrà à fe temere Argenis amitteret. Sin neceffitatẽ diuortii fuo scelere faceret anus, tunc virgo meminiffet Timocleæ, prudētiffimę matronæ, & illo loco dignæ à quo ifta exideret. Satis erat commendata Argenidi Timocleæ, feruatrix Poliarchi; timuitque

multq; subito virgo peccasse; tenuibus adhuc donis parum in eam liberalis. Quippe Selenissa effecerat, ne in gynæceum reciperetur, nec de charitate quidem, sed de constitutis muneribus multa dehortando reciderat. Cū vero narraret Poliarchus beneuolentiam in se Dunalbii, adderetq; non leuius Antenorē, & Hieroleandrum in se affectos, sibi virgo gratulabatur, hos eximios viros esse, quorū tuta opera vti in arcanis liceret. Statuerūt igitur, beneficiis omnes excolere. Quamquam Dunaltius eo Sacerdotii processerat, vt vix quicquā posset addi fastigio; tamen aiebāt referendæ gratiæ locū nunquā Regib. deesse. Hieroleādus autē (inquit Argenis) magnus erit ad publicos honores aditus, si eum p. tris Epistolis ego præfecero. Sed Antenori quæ præmia erunt? Mittā sæpe Apollini, & Sacerdoti donaria; Et si tibi videtur Poliarche, charissimam Tinnocleam vbi res nostræ successerint, magna cum dote, quam vterq; ei dicemus, vxorē accipiet.

Iam tempus vrgebat; vicissimque expectabant missionem, neutro tam acerbum sermonem incipiente. Ergo filebant tristi aspectu; donec conatus Poliarchus bene precari, & abire, in vocis primordio defecit. Vt tamen necessaria fortitudine dolores finiret qui in discedendi confinio crescebant, demissis cervicibus veneratūs Argenidem, inter silentium abcessit. At Virgo sæpe repressis lachrymis tandem victa, subito impetu semouit se à conspectu. Amens plangebat pectus immeritum, plus mala Poliarchi quam sua, aut sentiens, aut sentire se rata. Sic tunc confusa in secretum cubiculum irrupit; & ille haud certis vestigiis, oculisque vix egressum à porticu videbat. Arsidas quoque perturbatione cognita, & frigidus ipse, nec dicere quicquam ausus, cum muto nec satis sui conscio, redit ad Nicopompum, illincque sub vesperam ad mare cupientem de ducit.

Interim motibus longe diuersis Radirobanes agebatur,

tur, differente Seleniffa de Theocrines discrimine. Nam ut anum in viridarium venientem est amplexus. Ut pugnat, ut vincit Theocrine? ô mater, certe in ipsius imagine anxiam noctem duxi. Nam heri iniquo numero si meministi, pugnantem reliquimus. Sed quod præcipue me sollicitum habet, an Argenis nostra valet? & quid tractabile fore existimas? Tum Seleniffa, Diis litauisti, Rex; nisi me eloquentem faciam, imputemque meæ arti quod incepit agnoscere Argenis se tibi præter meritum duram esse. Quid enim amplius expectes? Illam ad pœnitentiã adégi in eis verbis. Mitigato in te animo huc promisit se venturam. Sed dum cultui suo vacat, sine nos incepta euolueret. Magnopere enim expedit ne ignores Theocrinem. Pugnat, ut retuli, spoliisq. animosa hostilibus circumferebat simul clypeum, simul ferrum. Diceret hanc bellis assuetam, illos in gynæceo adoleuisse. Duo de prædonib. iam strati; totidē reliqui erant. Nemo integer à vulneribus restabat. Nam & in fronte Theocrines, dum ipsa alterum petit, mucto alterius leuiter sedit. Illico emicuit sanguis, & purpura per candidissimos vultus errante toruos oculos strinxit; caputq. & arma quasiando cum minaciter proclamasset (adhuc timeo, Rex) aliquid supra mortalem fuit. Vix sauci in videramus; iamque illam qua violata erat manum ferro deiecerat. Neq. mora, auersos prædones cum vulneribus multis inualidi fugerent, nihil noctem, nihil insidias verita, extra triclinium sequuta est.

Sed dum per tenebras & hi latent impunius, & irata exerrat Theocrine, nouus clamor illius animum percussit. Nam altera pars latronum, cum aliquandiu cubile Melandri quæsiuissent, tandē lumē sequuti quod haud procul regio thoro in custodia vigilabat, fores effringūt, & promissū Lycogeni donū, Regē vinculis adoriuntur. Excitatus tumultu Rex, ubi viros (haud assuetū illi do-
mui

mui facinus) aspexit, & quidem armatos; quamquam somno & rerum insolentia turbatus, tamen ensen qui ad puluinum pendebat corripuens, simul vestigium ad pugnam festinauit componere. Sed priusquam excussum thoro corpus, iusto gradu consisteret, ira & horrore titubantem latrones circumsistunt. Non sacra illa membra, non proximum Diis nomen reueriti, captiuū reclinant in lectum; ferroq; extorto quod tenebat, ausus vnus est, simulans casum; (sed opinor sacrilegæ audaciæ famam & voluptatem captans) in illius vultum capulo impingere. Iam manus institis tenebantur, & quasi damnatū operto capite ducentes, superbi querebantur, nondum socios qui ad comprehendendam Argenidem diuerterant, adesse cum præda; Cum Theocrine successu exultans, prælioque & vulnere accensa, ad Regem petuenit; captiuumque intuita, furioso clamore grassatores increpuit; O quotquot sunt parricidarum deterrimi, subite calentem vestrorum sociorum sanguine ensen, heu mea manu non digni! Sed non omnes ita peribitis. Supererunt qui seruiliter necentur. Nec leuius quam pro atrocitate minarum, cœpit in eos desæuire. In illo tumultu excidit vestis qua caput Meleandri prædones condiderant. Hæc prolapsa videt auxilium suum, videt parem tot grassatoribus Theocrinem, quæ iam fato vnus cæteros admonuerat illi sceleri abesse fortunam. Mireris Theocrinem, tot obuersantibus circa mucronibus, tot mortibus clypeo solo depulsis, Regis vincula non patienter aspexisse. Sed, ô Rex Sanctissime, inquit, quamdiu captiuum te videbo? Simul nodum institatum qui non arte coiuerat, soluit, & arma viriliter quærentem obiectu corporis tutatur, donec gladium inueniret.

Hic Radirobanes, ægre seruatum silentium denique soluens, O, inquit, simillima fabulis monstra! Quid huic par antiquitas vidit? Vnde virgini ille sanguis? Vnde fati chari-

charitas tanta in Regem, ut paterentur imminere exitium, quo sanctius & foelicitatis nouæ exemplo, esset incolumis? O Selenissa! Sed an vera hæc autumas? Parce per tot miracula confuso. Tum anus; Tu ita me (ô Rex) atque ita te iuuat Argenis, ut hæc non minus vera sunt quam me viuere, quam tibi me loqui, quam denique te amare. Perge igitur, subiicit Radirobanes, implere me tam insignis noctis prodigiis. Et illa; Exolutus vinculis Meleander, non suam salutem, non Theocrines pericula destituit. Ita valide pugnando effectum est, ut ex tribus qui supererant, vnus caderet, aliusq; fugeret, & postremum Theocrine amplexu occuparet, cuius postquam lacertos in tergum reduxit, vinctū obnoxie committit Meleandro; &, Serua hunc, ait; dumque redeo, si salutem tuam, Rex, amas, intra hanc sedem te contine. Illum qui aufugit non oportet elabi. præterea explora-
bo de insidiis quid supersit.

Sub hæc verba limen egressa, redit ad thalamum Argenidis, in quo nostræ mulieres timidissimo cœtu conuenerant. Collige animū tuū. Nam quæ à me, Rex, audies, nisi esses constantissimus, te repente per præcipites motus abriperent. Theocrine prælio calens, oculisque iam alia, & propemodū toto vultu nobis ignota, manu Argenidē prehēdit, & præterea sequi me iubet. Postquā constitimus vnde cæteræ loquentem non audirent; Diis gratias habeo, inquit, quod amoris mei industriam per non inutiles dolos in hanc vestē & domum coegerunt. Tibi, Domina, Patrique, saluti hæc fraus fuit, quos propitiis fatis prædonibus eripui. Hoc euentu æquum est mihi ignosci. Nam quid amplius dissimulem, cum ista me prælia probauerint virum esse? Fefelli; Audacius quam voluissetis amaui; & quo minime licebat sub muliebris sexus fauore admissus sum. Sed excusationis multum est, quod inter vos tādū versatus, mores & speciem puellæ

puellæ sic retuli, vt nulla immodestia sexum arguerit: quantum autem in fœminas potuerim, si abfuiſſet verecundia, nunc demum in viros oſtendi. Nec quæro has vires aut cōtinentiam laudare. Satis erit ſi apud te, (Virgo) me abſoluent. Scias enim. Ego nec genere, nec fortuna regiis nuptiis impar, ab externo littore tuam famam ſequutus ſum; & quaſi admonentibus Diis, vt te viderem, fruereq; moribus tuis, fœminam ſimulaui. Crudelitatem patrui, miſerias matris, omnia commentus ſum. Abſcedo nunc ægrior quam cum intraui. Nam quantillum tuarum virtutum eſt quod fama acceperam? & me tamen rapuerant.

Radirobanes atrociter his verbis vulneratus; Perii, Seleniſſa, perii, inquit. Quis hic ergo ſub palla degeneri Achilles? aut quæ Thetis fraudẽ ornauerat? Nullus ſum. An ille eſt quem nũc amat Argenis? ille eſt, ſubiicit anus, & ne putes vulgare hoc eſſe ſecretum, id adhuc ignorat Meleander. Cæterum morari ſe diutius poſſe negabat, ne Regi ſuſpecta fortitudo ſenſim fraudẽ detegeret. Rediturum ſe breui ad Regiam, ſed cultu militari, mihi que, vel Syracuſis, vel in Aula, præſto, futurum quoties ab arce digrederet. Sibi nomen Poliarcho, neque vero diutius victurum, quam placeret Argenidi. Ex animo tuo perpende, Rex, quales ambæ fuerimus. Si te narratio virum mouet, quid exiſtimas in re præſenti fœminas obſtupuiſſe? Pauca deinde in aurẽ Argenidi narrauit. Credo, genus & patriam referebat, obteſtatuſque virginem vt ſecreta ea eſſent, fidem inuenit. Vnum hoc enim arcanum eſt quod non auribus meis Argenis commiſerit. Arcis clauẽs apud me, de more ſeruabantur: quas ille corripiebat: Itc ad Meleãdrũ, ait; Ego ne maiores ſubſint inſidię, Prętorianos & vigiles accerſã. Spiſſiſſimę tunc nubes omnia aſtra eripuerant. Et dimotis ille clauſtris, cum facem teneret, ab ipſo arcis limine exclamauit, per-
rupiſſe

rupisse ad Regem grassatores; Properaret ad auxilium à stationibus miles; instare, adesse periculum; facinus prope peractum esse. Hec cum vehementius aliquoties proclamasset, ipse quidem longe à via declinauit per tenebras; cæterum exarsere improviso tumultu qui arcem proxime obseruabant. Quo habitu quisque erant, procurunt ad præstandam celeriter fidem; Nam & multi seminudi, ne componendis vestibus tardi essent, prope modum sola arma attulerunt. Iam occupauerant mœnia, iam feruebat vestibulum atriumq; confusis cohortibus. Cumque per varios ignes frustra hostis quæreretur, cœpere vereri, ne aut laruæ improuidos lussissent, aut aliquo dolo de stationibus essent exciti. Præcipui vero duces, & in illis Eurymodes, cum delectis militum ad cubiculum Regis peruadit, in quo ego cum Argenide eram. Nostra vociferatio, & in vultu Regis horror, maximeque duo cadauera quæ ante pedes iacebant, non contemnendæ rei indicia fuerunt. Circumstetere igitur Regem; Ac quod incolumem videbant, defunctumque periculo, manum amplexi, mistis vocibus multa ac varia volentes, ideo nihil exequiebantur. Hi quærebant qui sicarii fuissent: alii qui eos refellisset in inermi & muliebri domo; plurimi accensis facibus scrutabantur ne qua hostis lateret. Etiam tumultuaria quæstio de captiuo habebatur, his genas vellicantibus, aliis in pectus intentantibus ferrum. Meleander interesse arbitratus ne præcox vindicta de eo sumeretur, tradit seruandum Eurymedi.

Iamque securus, & præsidio suorum medius ad Argenidis thalamum venit, quo & referentibus nobis audierat etiam domitos esse à Theocrine sicarios. Postquam & illic duo cadauera conspexere, & plagas plusquam ad mortem opus erat adactas, enixius rogauere Regis amici, quinam mortalium huic fortitudini suffecissent. Vbi vero retulimus, manu puellæ pattatum hoc facinus, ta-

citi, (nam admiratio verba suppresserat) circumlatis oculis victricem requirebant. Rex quoque aduocari illam iussit; & quia monebamus duos ex latronibus fugisse, ipseque meminerat vnum quoque cubiculo suo elapsum, tota domo distribui exploratores iussit, qui repertos adducerent. Sed siue per portam qua receptum præsidium erat effugerant; siue per muros erant delapsi; Regi tandem relatum est, neque illos neque Theocrinem comparere. Minor cura Meleandro de prædonibus fuit; sed Theocrinem abesse non ferebat; iterumque delectis qui omnia vestigarent, Theocrines nomine tota domus exsonuit. Sciebamus, ego, atque Argenis, vocantibus respondere non posse, quod beneficio noctis vsurus iam forsitan multum viæ processisset; Primumque indicium mihi fuit amare Argenidiæ, quod adeo dissimulabat quicquid vtraque noueramus, ut prope me falleret.

In illis tumultibus reliquum noctis absumptum est. Prima luce Cleobulus, ceterique quorum consiliis Rex præcipue fidit, per cursores admoniti quid Regi contigisset, strenue adfuerunt; quibus ad quæstionem de captiuo habendâ dimissis, Rex ita circumstâtes affatus est; Quamquam in me, Deosque ingens piaculum admisere nefarii, detegique & vindicari fontes debent; ego tamen non me magis vltum cupio, quam illâ videre cuius virtute seruatus sum. Vbicunque Theocrine est, ego me fœlicem abnuo esse, quamdiu ignoro an illa sit in tranquillo. Dii boni! Ne in latronum insidias nimia virtute deuenerit. Sic loquenti, querentique, iterum exploratores renuntians, nulla Theocrines vestigia nec in arce, nec in proximis campis extare. Si quid duri contigisset, aut fauciam, aut, nefas, interemptam potuisse reperiri. Hæsit aliquantum Rex, ut ex fronte coniciebamus, in subitas cogitationes delapsus. Tandem versus ad signum maximi Iouis, quod non procul in domestica ara stabat; Summe Iupi-

Jupiter, inquit, si ut coniicio res est, firma tuo numine meam fidem. Cœlesti munere factum est quod ex telis impiorum elapsus sum. O Theocrine, si fas est adhuc eo nomine te cenferi, quod tibi inter nos induisti. Non tu virgo mortalis, nec de numinum vulgo. Tu sanctissima Pallas, tu præses armorum, tu quæ soli Ioui debes quod nata es. Veneror te, Dearum fortissima, ne Siculos pariaris ignorare beneficium tuum. Me enim arctissima religione tibi deuotum exemisti inimicis; seu patris imperium, seu pietatem tuam sequuta. O te fœlicem, mea Argenis, si tuas fortunas licuisset agnoscere; si uis-
esque Palladem tibi loqui, tibi adesse; quæ quo solertius diuinitatem celaret, tibi clientis specie voluit esse obnoxia! Quibus argumentis hoc credam, si postulas, primum memini vultus; & eodem numine, quo Deam petabar deprehendere, nunc sero immortalia ora con-
nosco. Quis vigor? quod in oculis iubar? Omnia licamenta in memoriam redeant; scies quod ut finge-
at mortalem, ita nec Deam in totum suppresserat. Sed quis de accepto beneficio dubitet post certamen Palla-
e vna dignum? Adeone ad diuina opera caligemus, ut argunculæ manu putemus tot homines fusos, & non
potius lacertis cœlestibus gratias habeamus, qui hâc pu-
nam ediderunt? Nunc vero quæ præsens tegebatur, ab-
sentia sua se nobis aperuit. In cœlum abscessit; aut fortas-
in nostris oculis erepta, tamen inter nos versatur, expe-
ra an simus ingrati.

Ita disserente Meleandro, fremitus ingens inter au-
gentes exortus est. Scis hominum animos, ac præfer-
in multitudinis, facile grandibus & insuetis reb. Deos
ethores facere; & superstitionem quodam impetu in-
endi. Gloriosum præterea Siciliae erat, Deos ipsos pu-
asse pro Regibus. Itaque orationē Regis excepit mi-
am clamor, Mineruam Tritonidem per omnia nomi-

na inuocantium, quæ illi artes suæ aut deditæ sedes fecerunt. Hi superstitione animi; alii quo Regi placerent; cæteri effuse gaudendi licentiâ amantes. Vt putas inter hos errantium motus risu furtiuo mecum Argenidem lussisse? Nec indelectata quidem hac fabula, mirabar quod Rex tam facile Deam fecisset. Sed non hæc tenebatur ludibrium. Quidam miles siue adulatione, siue infania motus; Quæ autem illa species, inquit, quam in summa arce vidi, cum ex castris exiit primum sumus? Fulgebat per noctem candidissimus ignis, quem hæc rectis putabam, & nos compescendo incendio acciri. Mox in radios distingui cepit fulgor; & hæc pompa longo ordine creuit in cælum. Rei autem admirationem tunc quidem mihi excussit nunciatum, Rex, tuæ maiestatis periculum, quam non sine venerationis sensu nunc repeto. Quid si ille Palladis splendor erat sese post te assertum recipientis ad sidera: Vix miles finierat, cum plerique eandem vesania, quod is finxerat, somnio conceperat, vidisse se confirmant. Itæ multis authoribus fabula inualuit; & certatim consecrationem Theocri- nes argumentis, veneratione, assensu iuuerunt. Cum vero gratularentur Argenidi quod tamdiu habuisset domesticum numen, illa abiectis modestiæ specie luminibus, anteuertebat risum; donec satis adorata Minerva, Rex ad consilium supra atrocitate sceleris, cum delectis secessit; & ego atque Argenis de Poliarcho loquuturæ in penetrale conuenimus. Dicebat Argenis, non indolis ad tempus repressæ, sed verissimæ fuisse virtutis; quod is apud se toties modestiam tenuisset. Quid illius ingenio candidius, qui pene lenior inter mulieres fuisset, quam fortior inter viros? Iam beneficium memorabat quod Meleandro teste dignum erat magnitudine deorum, & Palladis manu. Iam etiam, sed illud verecunde, monstrabat quantû ille amasset, periculosissimo do-
lo au-

lo ausus & sexum dissimulare, & se suppliciis, quæ deprehensio certa erant, obiicere. Fateor, ô Rex; subleuabam virginis pudorem, ea ipsa commendando, quæ intelligebam illi esse gratissima; & quia nondum te noueram, nihil credebam præstabilius Poliarcho.

Interim exegerat à captiuo Cleobulus sceleris auctorem atque modum. Ille tormentis impar, cuncta de Lycogene confessus: Viam aiebat se ad arcem inuenisse, qua mari alluitur; nescio qua harpagine in murum coniecta, quæ sicut saxi hæsit, præligatumque funiculum, per quem in altum scandi posset, librato pondere immota sustinuit. Hic largiter à Rege esse peccatum consultiores putant. Nam cum Lycogenem subito opprimi oporteret; maluit ad illius villam mitti qui hominem tantum accerferent. Seu iam eum ad arma comparatum crediderat, ut nec capi facile posset; seu sperabat ad omnia audacem contempto iudicii periculo venturum. At ille cum clientum fortissimis, quos pridie in rei euentum plerumque ignaros coegerat, venationis specie longius profectus, venit ad arcem quam in Leontino agro habebat eximiam. Hinc per literas Regi significat, nec se tuo inter tot inimicos ad iudicium ire posse, nec debere inauditum damnari. Non denique oportere subornatos in suam perniciem sicarios fidem habere. Interim factione & viribus adoleuerat; ut quod nimis lenitatis consilium fuerat Regi, tunc necessarium esset, dissimulare facinus, & tanquam ad innocentem rescribere; Præcipue monente Cleobulo, ut si iniuriam fortiter exequi noller, saltem non tam ignoscere videretur, quam fidem accusationi non habere. Ad hoc consilium fuit, ut captiuus ille index, morte in carcere oblata, tanquam casu occideret. Neque tamen Lycogenes quid meritis ipse, aut Meleander quid ille ausus esset, oblitus est. Alter ergo in alterius potestatem aut fidem redire

cauebant; & suspicionibus odia fouebantur, bene quod deinde sequutum est propemodum deteriora.

Interim Meleander damnata arcis fide quæ sicariorum furori paruerat, nouo consilio Syracusas Argenidē abducit; non tam uatus Lycogeni, quam Palladi gratus. Aduentabant quinque dierum solennia, quibus ferias illius Deæ nascentis solemus residere. His ergo expectatis, Rex ad templum progreditur, conuocatoq; ad concionem populo, in hunc sensum loquutus est; Scire iam eos quicquid ipse de Palladis in se meritis dicere posset. Repetere tamen Deam in mercedē auxilii, ut quā sapissime amet de ea re loqui. Tunc in se atq; Argenidem insidias commemorat; sceleris tamen authores premens; Neque in Lycogenem contumeliosa vox excidit. Palladem autem mortali specie, & Theocrines nomine tectā, adfuisse periclitanti. Ipsam ipsam genio manūque diuinam, abstulisse successum euntibus in se telis; & prædones tanto numine oppressos periisse. Quid autem, ô ciues, erga Deam pignus erit, nos præstiti auxilii memores esse, nisi quod preciosissimum mihi seruauit, Argenidem inquam meam, ego eius cultui mancipo? Hanc igitur consciis omnibus Diis, in publica Siculorum concione; tanquam Pontifex Sacerdotem capio; Hanc sacris Palladis iubeo operari, templisque præesse, donec Iunonis numine abducetur ad nuptias.

Postquam Rex dicere cessauit, Argenis excomposito ad patrem processit. Circa, Augures erant. Et Rex candidam vestem tenens, omnibus historiis distinctā quæ Palladis maiestatem populo exhibent, procumbentis collo iniecit. Quod si, inquit, Deæ esse non potes, nisi è patria potestate exiueris, ego te hæcenus imperio meo soluo. Solæ nuptiæ à Palladis religione te eximent. Sacra omnibus nundinis peragentem nostri ciues aspicient. Ad hæc Meleandri uerba lachrymas, plausus, vota, popularis supersti-

perstitio effudit. Redeuntes deinde in Regiam tota ciuitas comitata, mox, per singulas domos temulento peruiugio nouitatem sacrorum fanciuit.

Accensus Radiobanes æmulatione sæuissima, interfatur; Dic autem, Selenissa; eousque decipi patrem tulit Argenis? Non repugnauit infulas iniicienti? Non exoneravit Regis animum absurda pietate? Tulit denique se Palladis nomine initiari Poliarcho? Tunc anus; Equidē indignabar eo processisse fortunæ ludibrium. Sed non impune studiis alumne repugnassem; quæ professo apud me affectu Poliarcho iam fauebat. Ingratum præterea fuisset Melcandro, ab errore reuocari. Quantum enim hoc erat, habuisse in auxilio Deam? Præterea gnatam sacerdotio destinabat, non pietatis tantum officio, sed ut populus virginem proximam sceptro, videre assuesceret, & mirari. Ita volebat fauore frequentia esse securam, quæ in solitudine prope parierat. Nec sordida sacra aut indigna sceptro erant, quibus manus admoliebatur. Vestis auro signisque conspicua; caput ornatum ut potius Deæ quam antistitis crederes. Satis erat, innoxio ictu libare victimas, priusquam cæderentur. Thura inde Palladi dare, moxque fluentem populum ad rami osculum quem ipsa tenebat, in aurata sede excipere.

Inter hos dies Poliarchus, ut promiserat, militari ad Aulam cultu venit. Unus ille cum ipso qui patruelem antea simulauerat. Tunc cum sorte & nomine mutato appellabat Gelanorum, habebatque pro liberto. Primum ad Eurymedem venit, statimque indole, & arcano inter præstantes viros genio, ei conciliatus est. Mox per illum ad Regem, significauit à remotissima regione se venire, inter suæ felicitatis titulos numeraturum si in tanti Principis aula liceret ad virtutē erudiri. Rex qui sæpe Theocrinem non viderat, iam sermone & vestibus

aliū, adeo ignorauit, vt tanquā incognito & incipri-
mum in Siciliam appulso loqueretur. Suspiciebat tamen
vultus; & omnia in hospite spectabilia, viam ad futuræ
familiaritatis magnitudinem faciebant.

Dies erat quo redeuntibus nundinis oportebat Ar-
genidem ire ad templum, cum ambæ sciuimus Poliar-
chum esse in regia. Trepidabamus ergo: illa quidē læti-
tiæ immodico sensu; ego autem horrore dubia, ne quid
ipsa moribus suis, & monitis meis, indignū pararet. Sed
rem in melius vtriusq; amantis virtus explicuit. Ignosce
(Rex) si coram te Poliarchum breuiter laudo. Certe e-
nim nec Argenidem oporteret à te amari, si impari aut
degeneri amorī patuisset; Nec deberes mihi multum, ni-
si te præferre illi virō quem præter te vincere nemo po-
test. Tunc quidem hoc accepto nuncio, solemnum ob-
lita Argenis, non sacerdotii regium cultum quo cinge-
batur videbat, non saluantium cœtum, non matronas
virginesque assuetas obsequio. Occupata in Poliarcho,
nec commodè loqui poterat, nec audire; donec ego in
morbum despiciens, familiariter rogauī, vt se colligeret:
Et illa non antea merita sic moneri, verecunde erubuit.
Processimus ergo ad templum: Iamq; hostiæ tangebant-
ur, cum in Argenidem intenta, rursus video eam diri-
guisse. Nec dubia fascinū esse, quo inuicem miseri ama-
tores pereunt, circumspexi vnde hoc telū veniret. Haud
procul Poliarchum aspicio. Sed vir erat, maiorq; videba-
tur, nec facile Theocrinē agnoui; vt non mirum si Me-
leander falli potuerit. Adeo quicquid muliebri, quic-
quid timidum videram, cum veste posuerat. Superciliū
grauius fuit, vultus erecti, lumenq; modesta, sed virili li-
centia vagum. Frontem quoque & tempora negligentī
decore comis asperferat. Inter hæc Theocrinē animo
repetebam. An illa est? inquiebam, ea est. Dii Deæque.
Tot lepores, tam habilis ad omnia animus: & hæc manus
penſa

penſa trahebant? Ignoui itaque ad hoc ſpectaculum rap-
 præ Argenidi: quam tamen reuocatura ad præſentis ſa-
 cri officium, (nam prope ſtupebat) ſimulaui fluere præ-
 ter modum virginis pallam, eamque dum colligere vi-
 deor; Memineris, domina, inquam, nec Poliarchum pro-
 baturum vt tibi hic deſis. Euigilaſſe diceres ad hanc vo-
 cem. Concepit ergo preces quas præibat Pontifex, &
 Poliarcho, qui Deæ nomine colebatur, libentiſſime ha-
 buit hos honores. At ille (ô quanto plus eſt ſuo quem-
 que quam alieno iudicio eſſe fœlicem!) quærebat ſup-
 plicare facientibus ſacra, in quieto animo in me ſubinde
 atque Argenidem reſpiciens.

Redimus ad regiam. Ne quære quid tunc ego, & Ar-
 genis, colloquar. Vnicus erat de Poliarcho ſermo. Ad
 extremum; Quid, ô mater, peccabimus, ait Argenis, ſi
 neum, patriſq; ſeruatorem, ſanctius chariusq; habebi-
 mus, quam qui illum ignorant? O ſi ſaltem colloqui huic
 liceret; vnaq; ſacerdotii mei vanitatem ridere! Faciam
 inquam (Domina) vt liceat. Mea opera ſiſtet hunc tibi.
 Et hoc quidem ſpondebam proluxius, ne illa (nam ſani-
 tatis vix ſpes erat) morbum ſuum periculofa modestia à
 ſenſu meo eriperet; neve, ſi nihil indulgiſſem, aliis artibus
 plura pararet. Cum ab Argenide exirem, video in veſti-
 bulo Poliarchum cum meo filio ſpatiantem. Quippe ad
 me aditum ſuſpicionem carentem quærebat. Ego tan-
 quam ad filium irem, etiam hoſpitem ſalutaui; ſtrictim-
 que admonui vt in eundem locum ſub noctem ſe refer-
 ret. Quid moror? Secreto ad Argenidem adductus, ea
 gratia & modestia fuit, vt hunc crederem rurfus eſſe
 Theocrinem. Nihil illis colloqui (nam ſæpiuſcule redi-
 at) cui non intereſſem. Nullum crimen; nulla in iuue-
 ne & amante temeritas; niſi quod ſemel in hanc ſenten-
 tiam auſus eſt loqui; Se Regibus ortum, neque in ſtatu
 rinato futurum diutius quam ſuus in Argenidem

amor iussisset; Ab ea recipi in sponsi charitatem & fœdera optare. Vt prius in Orcum recipiatur (inquit Radirobanes.) O vesanam semiuiri temeritatem! Non credebam, ait anus, superfuturum virgini ad ista sermonem, & tanquam debitas mihi partes pro alumna parabam sufficere; cum ipsa, ne, vt in re improuisa, cunctata quidem multum, ausa sic loqui; Testes Dii, quos omnes, Poliarche, propitios tibi credo, si te fratrem habuisssem, nullas in tædas consensuram me fuisse, ne quis esset quem supra te amandum iura mihi ostenderent. Virtus tua, & libertas quam depulsis prædonibus dedisti, faciunt ne certiora fidei pignora possim exigere. Sint ergo conscii Dii, & tu quoque Selenissa, me hætenus ad hæc pacta descendere, vt spondeam, nulli me, nisi Poliarcho, nupturam. Nec parentis in me imperio in totum detraho. Illo iubente nulli nubam; at alteri, nunquam. Expalluit Radirobanes; & fascinum profecto valuisse in virginem; veneficum Poliarchum fuisse: Addebat & alia, quæ recens indignatio in fœlicem æmulum inueniebat. At Selenissa; Ego, ait, tunc confusa, ne tamen nihil profuturo iurgio me illis committerem, Dii, inquam, aspirent cogitationibus magnis. Audax tamen consilium, & celere initis. Et, si quid rogare vos possum; Quid interest, Poliarche, hæc potius agi secreto, quam profecto ad Meleandrum voto? Si, vt ais, & arbitror, priuatæ sortis non es; cum iam beneficium dederis, cum ab Argenide ameris, nihil causæ cur affinitas Regi non placeat. Tum ille; Si ignoscis, Matrona, quod iuuenilis impetus me auidum videndi Argenidem à patria abstulit, sine comitatu, aut cæteris meæ fortunæ indiciis; cætera facile excusabo. Ignotus, & propemodum solus, vereor vt meam causam, & opes Regi probem. Sufficere autem vita non posset inter amoris mala, si in incerto votorum iuberet à patria accire meæ sortis

& di-

& dignitatis insignia. Itaque me, ô virgo, ab interitu reuocasti, quem destinatum habebam, si te duram præbuisſes. Tu vero, matrona, desine hæc fœderâ habere suspecta. Nam quæ modestia fuit amanti, durabit adhuc sponſo. Satis est me amari, satis est spê esse securâ. In hoc mihi votorum nunc summa est. Nec furtiuæ nuptiæ mihi placent. Iam patientior omnis moræ, tempestiuus consiliis ambiam Regem, donec in oculis Sici-liæ mihi tua alumna ipso iubente nubat.

Ita tunc ille; & modestiam quam sermone prætulerat, moribus æquauit; summo pudore quem hospes attulerat, etiam post se crete fidei pignora illibato. Viuebat in aula. Seruos aliquot emit. Equi, quos amabat domitare, stabula impleuerant: vt esse opulentum constaret. Genio præterea studiisque, & quoties licebat, experimento fortitudinis, plurimorum animos tenebat; Per has artes nihil minus Regi charus quam nunc vides Archombrotum. Vnus tamen omnium conscius Gelanorus: Cæteri familiares, vtique ex Siculis collecti, dominum ignorabant. Sæpe ergo ad Argenidis familiam nihil suspiciosa humanitate diuertebat; sæpe incautis omnibus, nunquam tamen nisi me duce, cum Argenide erat. Dixisses sororem cum germano sub me matre lufitare. Præcipua mihi eius imago est venientis ad sacra, quæ in suarum virtutum præmium immerita Pallas ferebat; Cum Antistita Argenis Palladem diceret, & Poliarchum cogitaret; & à numinis signo in eum tanquam temere obuersa, deflecteret preces; ille autem fabulæ non ignarus aut fingeret maiestatem, aut aliquo nutu oranti annueret. Hæc sæpissime inter nos conscium risum ciebant, neque satis castigabam improbitatem per hos iocos errantium. Nō tenuit Rati-dirobanes iram; sed, Si, inquit, iusta Pallas fuisset, hanc mimicam Deam, hanc diuinos honores vsurpantem, multo

multo pluribus laqueis suspendisset, quam seipsam Archæne verberata.

Sic loquentes turbauit ab Argenide seruus, qui dominæ verbis nunciauit Serenissæ vt rediret, secumque si videretur Radirobanem duceret. Vade, retulit illa, & dominæ nuncia nos confestim adfuturos. Cum seruus abiisset; Expectaris ab Argenide inquit, ô Rex. Nescio quid eius consilium interuerit huc ad nos veniendi. Dum autem imus ad illam, patere breuiter quæ supersunt edisseri. Strictim ergo exposuit, dum Poliarchus in ea cœlitate esset, ortum in Sicilia bellum, Lycogene, postquam satis factione inualuit, acriter in Meleandrum profecto, strenuum consilio manuq; Poliarchum, non minus ipso Rege exosum hostibus fuisse; quos etiam primo certamine ita vltus est, vt victoriam Regi tribuerit. Addidit calamitatem illius, violatis Lycogenis legatis, qui de pace acturi veniebant. Et tunc quidem pultum esse Sicilia; sed in dies ab Argenide expectari. Ille est, ô Rex, (ne interito Archombrotum infirmules) qui virginem hæcenus difficilem tibi fecit. Tum Radirobanes; Putas vero, Matrona, illo incolumi me fore secutum? Quid si mutabitur Argenis? quid si repetet prioris amicitiae sacramentum? Ipsum, quod iam (vt ais) me amat, deserto Poliarcho, documento est me quoque, nisi aliquod mihi consilium præoccupo, deseriposse. Ne dubita (refert anus) vbi semel matrem familias Argenidem habueris, nihil eam à fide connubii deducet. Censeo itaque maturandos hymenæos. Si vero Poliarchum inter hæc redire contigerit, ego incautum, & omnia mihi credentem qua iubebis in insidias deducam. Tollendus enim erit. Nec arduum facinus, inermem solumque opprimere.

Radirobanes obstupuit ad mulieris scelus: Probato tamen consilio, in Argenidis porticum peruenit, in qua
 ipsa

ipsa dimisso Poliarcho ambulabat vultu seuerò; utique recenti dolore incitata. Obuiam tamen Radirobanì perrexit, iussitque confidere; ipsa in sella alia acquieuit. Is vero, spe quam anus fecerat tumens, sua vota, suum amorem virgini commendauit; omniaque addidit quæ verus effectusq; amandi impetus eadem habet. Argenis præter expectationem rigida; nihil ad eius mentem respondit. Idque ille eo acerbius tulit, quo propius spem venerat expugnatum virginis animum esse. Expalluit etiam Selenissa, cum suo promisso fraudatus Rex inspiceret in illam; verita quoque ne amor deceptus in aperta indignationis verba mitteret insanientem.

Postquam ille porticu excessit, aulæ est anus incusare Argenidem. Quid enim eius animum in contraria rursus egisset? Aut cur fefellisset spem quem pridie ipsa fecerat? Cur non saltem ageret curam patriæ, cuius intererat Radirobanem non irasci? Sed puella indignationis vix potens; Desine, inquit, in peius ominari. Diis curæ Sicilia erit; quorum numine perduelles, ut vidisti, nuper extincti sunt. Dubiis verbis, nec scit certum an in se directis, anus verberata contremuit. Hæ primæ flagitii furia erant insidentes meritum pectus. Sed nouerat solis sceleribus sua scelera posse defendi. Trepida ergo rerum suarum, anxie agitabat, quibus modis Radirobanem ad vim incenderet, traderetque ipsa Argenidem. Cui ne suspecta interim esset, paulatim simulauit à Radirobanis patrociniò abire: & interdum imitatione doloris querebatur abesse Poliarchum. At non dubia Argenis simulationem hanc esse, peius frontem ab animo dissidentem exosa est.

At Radirobanes vitia utcumq; hætenus pressa eo effrenarius soluere cœpit, quo diutius vires dissimulatione collegerant. Nullum præmium par esse auxilio quo Meleandrum iuuerat arbitratus, ita agebat, tãquam hospitali-

spitalibus armis, plus iusto Siciliam & Argenidem emis-
 set. Itaque immodestius Regem super gnatae foederibus
 adibat; grauisque inceperat omnibus Siculis esse. Poten-
 tiorum praecipue offensam immodesta ambitione con-
 traxerat. At Meleandrum perplexae cogitationes subie-
 re, verentem ne is amor in iurgia desineret; fessusque &
 imparatus senex noua ad bella reuocaretur. Filiam
 ergo vocat; petitque quid tantum in Raditobancei
 displiceat. Priuatorum est (inquit) eligere matrimonia
 ex amicitiae affectu, vel morum concordia. Nobis illa
 suauitas exuenda. Regum enim fortuna est, ut nunc
 indignos & exosos per sanctissima foedera sibi coniun-
 gant; nunc omnium nexum iura, omnisque sanguinis
 charitatem, inhumana necessitas negligat. Charissi-
 mus esse solet, qui vtilitate praecipua potentiam nostram
 alit; & affinitates pulcherrimae censentur, quaecunque
 regnum stabiliunt. Si plures genuissem, possem credere
 non me hic tui habere rationem, sed mei. Scio enim à
 Regibus saepe filias aut sorores, spargi in eos quos falle-
 re amicitiae specie volunt, vel ad tempus placare; nihil-
 que deinde sui sanguinis pignoribus, nihil nominum
 quae mutuo inierunt reuerentia motos, pacem & bella
 ex temporum & fortunae aestimare ingenio. At tu mi-
 hi sola es; in te vnam affectum patris & Regis, natura
 & successio coniunxit. Aut ipsa tibi consule; aut me pa-
 tiaris consulere. Hic Argenis; Est, Domine, quod ra-
 tionem virgo reddat, si quem sibi optat in sponsum, non
 si cui dura esse instituit, siue ratio est, siue etiam pu-
 dor, cuius esset vel omnes auersari. Hunc autem Ra-
 dirobanem forsitan possem non odisse, si me potius
 amaret quam crederet debitam sibi. Tam inconditam
 superbiam non fero. Tu ipse, optime pater, caetera co-
 gita, quae in homine non probas. His quoque adducta
 sum, ne hoc affine, te, & Siciliam, & me denique perdi-
 tam

tam velim. Ita obstinatum Rex dimisit, certus ipsi ut solebat indulgere.

Radirobanes, quamquam iratus Selenissæ, quia promissa non processerant, eam tamen optabat audire. Nam & solertem sciebat, & post secreta alumnae prodita suam esse. Cæterum vni ipse Virtigani expugnatam illius conscientiam detexerat; leuabatque furorem liberri-
mis apud eum questibus, multisque in Meleandrum, interdumque Argenidem, minis. Timeo, mi Virtiganes, inquit, suspicionem fraudis, si toties cum Selenissâ ago. Tu in vices meas tuto successeris. Cum ibo ad Argenidem, facile ad anum peruenies, & hunc feres codicillû, quo queror destitutam spem, quam habere me iusserat, in Argenidis recidisse ludibrium. Scribo præterea ut omnia tibi credat, si quæ in rem tam arduam forsitan habet. Te enim mearum rerum arbitrum, te ut in cæteris rebus, sic in ista consilium præcipue mihi esse. Suscepto negotio, ut primum Radirobanes Argenidem inuisit, Virtiganes clam Selenissæ in manus literas dedit; quas nonnihil semota cum legisset, rediit ad Ligurem, haud ignara nisi procederent hæ nuptiæ, se vtriusque perituram; &, Nuncia, inquit, Regi, nihil eorum deesse quæ promiseram. Sed lentum amatorem ista tempora non quærunt. Rex est: armatus est; habet classem; & ex raptu Dii quoque sibi vxores inuenerunt. Violenta consilia amor excusat, & mariti sanctum nomen delet iniurias. Nec in alumnam crudelis sum. Cogi oportet Argenis. Et hoc quidem ut fidem exoluat Poliarcho, cui promisit nunquam sponte consentire in alium. Seruat igitur istam frontis verborumque constantiam, ne iratos Deos habeat, quorum numinibus vocatis, Poliarcho se addixit. Sed me deinde iurgio premit. Nam cur, inquit, Radirobane amare sic memoras? Aut si amat, quam diu cessat? Accessit imperium Meleandri hanc austeritatem præscriben-

scribentis. Nam ille cum Radirobane affinitatem non vult; & inuidiam repulsæ transfert in filiam. Ne erres. Tuo Regi non diu licebit esse forti. Clam enim milites accersuntur; Et vbi Meleandro suæ vires placebunt, cum supercilio istum negliget, cui nunc affinitatem timide negat.

Multum miratus Virtiganes tantæ audaciæ verba, ad dominum, qui de more iratior à virgine abibat, rem defert. Et ille nouitatem consilii haud parum miratus, Faciamus igitur, inquit, vt nulla sua culpa Argenis eiuret Poliarchum; & ei liceat nos amare. Ego per louem, quacunque hæc fide Selenissâ tibi mandauerit, omnia diligentissima ratione curabo; nec à Meleandro sperni me patiar. Sed ne anus nos deferat, accusetque conatus ad quos ipsa iam impellit; nesciat hanc mihi rationem placere; Ipsa quoque si nostrarum est partium, se cum Argenide ex improviso capi latabitur. Non audebat Virtiganes dissuadere; quamquam pericula videbat, & hospitii violati infamiam. Ita fraude & scelere Selenissæ, vis funesta Argenidi, & quod miserius erat, tanquam optanti apparabatur. Conducebat huic fraudi, habere facilem, nec suspiciosum Meleandrum. Rursus ergo cohibere Radirobanes animum cœpit; Illum sine satellitio ambiuit, sine armis iniit apud illum conuiuia; vt neque is dubitaret se eius fidei deinde concedere. Exercitum quoque in Sardiniam remisit, ne suspectus nimis viribus esset. Familia, tamen, & Procerum quos habebat comitatus, corporisque custodia, plusquam sexcentorum hominum erant; præter triremium quinque (tot enim sibi seruauerat) remiges atque nautas, quos ex omni classe delegerat.

Satis hoc vitium ad fraudem raptumque existimans, diu secum exigit, quo securius modo prædam hanc ageret. Multa volentitalis potissimum dolus sedit. Præ-

torium

torium eius nauigium, cum in Epeirctes portum succederet, pertinax gubernator obnoxie in ignoto saxo alliferat. Ita quassatum est latus, & quicquid sub prora scopulo ictum dedit. Fluctibus tamen ereptum est, contis, atque remigio, funibusque ab antecedentibus scaphis, & proximo littoris aggere, perniciter actis. Ereptum periculo, in ipso terræ confinio fundatur anchoris, & deinde ingentium trabium velut ponte, incuruam craticulam irritante subnixum est. Sic vtrunque effultum, in pristinum robur componebant artifices. Neque modo placebat sublapsa restitui; Sed quæ plurimarum ædium vrbiumque fortuna est, præstantius volebant ex ruina resurgere. Namque Corinthii, apud quos primæ triremes sunt conditæ; rei nauticæ eximium vltimum ad colonos pertulerant. Et hinc Corcyra statim, hinc valida maritimis copiis Syracusæ. Pulcherrimum erat Meleandro nauigiū ad eam artem exactum; ex quo exemplum capere suos artifices, Radirobanes iussit, & triremem reparare propemodum à carina. Nec Radirobanes tantum, sed & sæpe Meleander, opus viscebat. Hunc ergo insidiis ordinem ille constituit. Absolutam triremem dicauit Argenidi, illius statua ad proram defixa, & in puppis ambitu per varios ornatus repetita imagine. Opportune instabat natalis Argenidis, quem & velle se prædicabat renascenti nauigio esse natalem; In eam igitur diem inuitauit ad littus cum gnata Meleandrum; quippe locato in arena tentorio prandium vtrique daturus; quo in mukum diei protracto, triremis deinde homini Argenidis sacra, inter tubas atque symphoniam, æquori permitteretur. Moxque tenebris excipientibus lucem, medicati ex sulphure ignes, & sub vndis victu- (noua tunc erat voluptas, atque rara) ex eodem litto- re emicarent. Inter illud vero spectaculum, Siculis improuisis, & vt extra periculum plerumque exermi-

X

bus,

bus, statuerat vicorruptam cum patre Argenidem in
proximas naues deferre. Ac vt longa hilaritate, men-
tes omnium à cura & suspitione auerteret; noctem quo-
que quæ Argenidis natalem præcedebat, regio tripu-
dio, & propemodum mimo, celebrare instituit; Vnde-
cim ex primis suorum iuuenum electis, qui secum lar-
uati saltarent. Placebat ea scena referre trium Deorum
fabulam, pulso patre Saturno naturæ hereditatem sorte
ducentium; cum sydera Ioui cesserunt; horruere maria
sub Neptuno; & tristitia ferax Pluto ad populosiora re-
gna demissus est.

Hos splendoris regii ludos, à Raditobane patari Mc-
leander lætus accepit; illum vtique diem honore præci-
puo culturus. Nam & quæ Syracusiorum, cæterarum-
que vrbium legati paulo ante petierant, inter hanc pom-
pam, tanquam in honorem Argenidis donare decreue-
rat: Ea vero maxime erant; Ne redemptoribus porto-
riorum, aut vectigalium, liceret ab iis quicquam exige-
re, quos non vitio suo egenos, & colendæ terræ vtilis
esse, magistratus censuisset; Præterea, ne quis ex prole-
tariis, aut capite census, imitari diuitum ocium posset,
cessando, fastidiendo artificia, & vnum ferrum sic ad
latus gestando, tanquam in pace militaret: Sed quos
de suo non viuere posse constaret, vel sponte quod pro-
fiterentur eligerent, vel ad publica opera distribueren-
tur; Quippe illos ignaua tristique superbia in pace mar-
centes, priuata scelera exequi; aut quo suam egesta-
tem publicis malis pascant, operam vltro ad seditionem
motusque ciuiles commodare. Illud quoque petiere.
Ne imi quæstores exigendis à populo tributis præef-
sent; & nec ipsi priuatorum limina circumirent, nec mis-
sis lictoribus pignora caperent, diuexarentque oppida-
nos. Ipsorum conciuium esset hoc munus; qui ex suo
corpore eligeret per quos ea pecunia cogeretur huma-
nius;

nus; Hanc singula oppida ad Prætorem suum ferrent; Inde vel Præfecto Prouinciæ numeraretur, vel si Regi placeret, Syracusis inferretur ærario. Si quis enim priuatus detrectet, aut moretur; per suos hunc ciues, per asfuctos magistratus, notosque lictores, præstare ad solutionem adigi; quam in humano fastu quæstorum, qui cum exactoribus suis, breuem moram egenis interdum crudeliter vendunt; meliusque prædati nunquam eunt, quam cum in vexatis laribus, & in quibus vix tantum est quod tributo sufficiat, sibi quoque spolia illato terrore inueniunt. Misertus suorum Rex, Cleobulo curam dedit vt leges conciperet, quæ hæc à populo incommoda arcerent. Difficilius fuit, quod iidem legati petierant, malis occurrere quibus litium frequentia, Iudicium moræ, & aduocatorum iniquitas agros vrbesque populauerant, Ibburrane & suapte magnitudine, & commendatione Argenidis Regi charus, conuersari frequentius solebat in Regia. Hunc adierant Syracusii, recipique ambierant in tantæ gratiæ clientelam. Ferret ipse ad Regem iustissima vota, precesque Siculorum, cumque iam sponte mitigatum, prolixius suo pondere ad populi commoda inclinaret. Præter cæteras virtutes, summa erat in Ibburrane facilitas, si quis opem, aut iustam suffragii commendationem petebat, vt cum dices beneficium accipere quoties dabat. Is igitur & sæpe Syracusanos commendauerat Regi; & tunc maxime super his fori & iudiciorum malis, de quibus populus querebatur, ita locutus est. Ne putes leuia hæc esse, Rex, quibus leuari Sicilia exoptat: nescio an turbæ ciuiles quas modo sedaxisti furiosius sæuierint; aut ne dubites quam ampla factione minentur hæc mala; non plures cum Lycogene coierant. Isti, inquam, Aduocati, Patroni, scriptores, lictoresque (nam Iudices, quia eos constituis, vereor nominare) adeo numerum su-

perant, vt pauciores sint agricolæ, pauciores qui in mercatura vertuntur, regnumve custodiunt. Vnde vero tanta illa gens viuit, nili ex iniuria populi, ex clade & sanguine miserorum? Eo quidem maiori teipublicæ detrimento; quod si inter pauciores, sed spectati candoris, aduocationum munus esset, tot illa ingenia quæ noxia calliditate se corrumpunt, melioribus studiis ornarent patriam; disciplinas, & artes, aut præderent nouas, aut inuentas excolerent. Ita hæc pestis non modo malorum est rea quæ infert, sed bonorum præterea, quæ adimit. At excusabis multitudinem comitialium hominum (permitte sic vocari hos iurgiorum præceptores) ex litigantium numero, quibus omnia fora ægre sufficiunt. Per pauciores enim agi tot causas, tot explicari negotia non posse. Imo vero, ex Iudicum & Patroniorum numero, crescunt lites, aut subsident. Adde noua tribunalia, non deerunt quibus placeat recens equiuleus; Quod si de veteribus adimes, ita cadet pars litium; ac de morbo decedat si de hodierna medicina subtraxeris. Forensis huius æstus causa est; quia Iudices (ne infrequentia causarum, lucello sublato, etiam despectam dignitatē faciat) in summo iure semper inueniunt quos submittant fascibus suis: Nec rabulæ defunt, & his quoque deterius genus, homines quidam scientes formularum, omnisq; ad litigandum articuli; qui vel alios inter se committant, vel ipsi reperta litigandi materia huius ludi ignaros exerceant. Ex tuis prouinciis vna fuit expers eorum qui se in litibus doctos iactitant. Quietem oppida agebant; quicquid discordiæ inter ciues exarserat, rudis, sed beata æquitas, compescebat per arbitros. Ignari salutis, passi deinde sunt ex illis hominibus apud se vnum viuere. Illico ortæ causæ; contentiones validæ; & dissidia ætatem tulerunt. Adeo isti in foro exerciti sapius lites excudunt, quam inueniunt aut placant.

Sed

Sed utcunque numerosi, & aliqua contagione vicina omnia turbantes; saltem si breui supplicio contenti multos dimitterent. Nunc æterna sunt iurgia; ut si cum sumptibus sit molestiarum ratio, grauius putes sic vincere, quam confestim damnari. illud est potissimum quod exigit tuam curam. Amputa has ambages; constitue spacium ultra quod nullis litibus fas sit senescere. Nam & modum & numerum prægressæ sunt artes ac nomina, quibus miserrimos clientes Patroni & Iudices frustrantur. Articulatim & lente hos discerpunt qui semel perire potuerant. Sæpe itur ad Iudices, causa narratur, aliquot anni abeunt, necdum contestatio litis, ut vocant, audi a est. Iudicibus hic non vacat, hic omisso quod litem facit negocio, hærent Patroni in causis minoribus, quæ nunc sponte, nunc eorum studio nascuntur è prima. Hæc præludia adornant, his proclamant inauditis iter ad verum Iudicibus esse non posse. Sic dubia ex dubiis feruntur. Sic immani dilatione pereant litigantes; magna, ô Rex, in infontes inopesque iniuria. Nam qui in diuitem inimicum pauper incidit, tam longo & sumptuoso itinere conficitur; procumbitque denique lassus, nec recuperato iure inultus, æmulo minus suo quam huic prolixæ æquitati irascitur. Ne quære cur tandiu Iudicibus placeat, & patronis, ad se delatos cruciari. Nempe ex mora & tempore, sua opera æstimatur. Sic Patronis, inquam, crescit, sic Iudicibus merces. Multa scripsisse, multa audisse (quamquam ea præstabat compendio fieri) acerrime vendunt; eo peiores quod quæ peccant, ipsi iustitiæ imputant. Præterea consuetudine videndi miseros, & deinde faciendi, exuunt humanitatis sensum; aut potius miserum esse non credunt, litigare. Ita duri ad questus, parum supplicibus mouentur; & ab iis tantum culti, saltem amant longiora in ipsos exercere imperia.

Cætera quæ quotidie peccant taceo. Nam hæc omnia questos esse oportuit qui emendandi fori tibi mentem dederunt. Præstat de remediis in eam cladem videre; quæ fortasse ab eiusmodi sanctione non incōmode incipies; Vt sistantur Iudicibus illi ipsi qui inter se dissentiunt, ne ab sola aduocatorum fide res pendeat. Ex eorum simplicitate, vel astu, sæpe integrius ad ingenium causæ disceptatores peruenient, quam callidæ eloquentiæ fuco. Vbi causam adhuc nudam inspexerint, duorum aut trium iudicum arbitrium erit, an ad sententiam sat liqueat. Neque iuristeneantur apicibus. Equi boniq; iudiciū esto. Aliter exordiri nefas sit, siue in minorib. iudiciis, siue ad quæ prouocatur. Sin impeditius iurgium venit, testesque, & inspectionem, & leges desiderat; tum ad quos patronos deferetur, ii Numini repetant sacramentum quo semel deuincti sunt, nullam se causam, quoad sciant, iniquam oraturos. Quos si hæc fidem fefellisse constiterit, aut clientem præiuricatione læsisse; præter infamiam genus supplicii excipiat, cuius timor apud paria aufuros plusquam omnes Dii possint. Illud præterea utilissima lege cauendum est, ne quid à clientibus Patroni accipiant, priusquam lis finem sortita sit. Qui vincetur, aut nihil, aut non multo amplius, quod & lege defines, patrono debebit; Et iam inde ab litis principio accedet tantillæ solutionis fideiussor; ne operæ merces alia lite quærenda sit. Is vero cui successerit, aduocationis diligentiam rependat tanto auro, quantum Iudices ipsi in laboris mercedem accipiunt. Sed sanctum sit, ne quis dum adhuc litigatur, intempestiuis muneribus peccet in legem. Causa, si quis cliens dederit, cadat: accipienti patrono imperetur à foro exilium. Delatori ea sint præmia quæ vel domesticorum fidem sollicitent. Faxo patroni moras oderint; & contentiores ad metam, dum sibi sic studebunt, aliis prosint.

Parum est, nisi præterea edices (sed hoc grauitè, nec vt solemus, terroris mox euanescentis imagine) ne vlla lis vltra sex menses apud Iudices hæreat: Nisi testes extra prouinciam arcessendi sunt: Tunc enim vel tempus geminari non abnuam. Non ferent hanc vocem assueti lentissima propinare remedia, & indignatione plenissimi negabunt tot causarum aceruos semestri iurisdictione digeri posse. Ab iis igitur quæram, an in annos cumulus litium crescat in foro; An vero de veteribus absoluant pene ad scaturientium numerum. Si crescunt: quid iis tandem fiet? quo satis ostio euoluemus tot annorum incrementa? Abiiciendæ mehercule erunt, aut vno agmine non ex æquo finiendæ, sed fortibus. Sin pene ad nascentium numerum iam adultas emittunt; nihil magis exigimus; Conuenimus de numero; Satis inquam vt quot annus feret lites, tot audiantur iudicia. Sin obiciant religiosam difficultatem veri quærendi, quæ aliquot interdum annis indigeat; nihilo erit excusatio illa scælicior. Nam implicatæ scilicet causæ sunt? Vos ipsi, vos, Iudices, eas implicuistis. Respicite in maiores. Celeriora quam præscribimus iudicia erant: Et tamen æquissimos fuisse non abnuas, cum ab illis conditas leges vt plurimum colamus. Labentibus sæculis, specie æqui, in reorum auxilium inuenta sunt ea quibus denique simplicitas legum occubuit frustrationes, rescripta, & quæ semel constitui poterant velut religioso ordine in varios dies dilata. Hæc vero quia Iudicibus & Patronis ad lucrum sunt, iam neglecto reorum commodo tam sanctè obseruantur; quasi iudiciis ciues, non hæc illis inuenta sint. Ex istis resècate, quod iusti temporis mensuram excesserit. Nam & sex mensium studium ac diligentiam nulla causa effugiet; Et si exacto spatio adhuc deliberabitis; at tanti est à tribunali discedere. Nec scrupulositas nimii iuris cunctatio-

nem iniiciat. Ex animi vestri sententia, quod tunc liquerit decernite. Quandoquidem & sæpe post annos & lustra, haud minus turbide vel inique statuitis. Adeo non tempore sed diligentia, veritas constat.

Meleander dicentis manum corripuit; & hilari vultu; Quo te, inquit, hic æstus, magne Antistes, qui absentibus loquaris? Nisi me forte in Iudicum numerum refers; aut sub aliena invidia me mones. Audio enim & quibus res in Aula est, queri lenta illic esse consilia? Excusavit Ibburranes dicendi feruorem, cura publici commodi concitatum. Sed fortasse Iudices (inquit) transferre in causarum Patronos invidiam volent. Siquidem illos esse, qui cunctantur, nunc directa, nunc ex obliquo mora; & animos Quæditorum diuersissima ambage impediunt. Quasi vero qui aduocationis munere funguntur, ita peccare nisi ex consensu Iudicum possint. Hi rem postulant differri. Isti annuunt. Vtrorum maius est vitium? Equidem censeo esse illorum, qui cum possint hæc mala prohibere non faciunt. Neque enim sic tergiuersari, remque differre, & in superfluis morari auderet Patronus, qui nesciret eiusmodi artem quotidianam esse, & assensu Iudicum ratam. Neget Prætor inducias; Omnes litis articulos intra sex mensium spatia includat; imparatos habeat pro conuictis, iam causidici desinent ab hac fraude, neque iura clientium improba dilatione conficerent.

Si hæc tamen omnia Iudicum animos non mouebunt, si mihi reclamabunt, si fidem, & labores, & disciplinam suam iactantes, hac paucorum mensium breuitate se ultra fas premi querentur; te misericordem esse non veto. Iube quicquid negotii oneratis superfluet, diuidant in peritos. Sunt in causarum Patronis consultiissimi multi; Ad hos litigantium quos placebit reiiciat. Seu per se, seu per alios iudicent, è republica facturos; modo,

modo præter imperatum spatium clientes non pendeant. Videbis illico resectas illis vires. Non committent ut lucrari & potestatis pars in alios emanet. Plura tunc negotiaingere; soli isti, modo tam delicate de laboribus fessi, sufficient; Præsertim si, ut oportet, hanc legem grandi multa sanciveris.

Sed quid, inquires, veteribus causis fiet, quæ in tribunalibus multos annos iam perennant? Certe enim his simul, & cæteris quæ in dies deferuntur, hic annus non sufficit. In hanc rem illi qui iudicia exercent etiam ingratis collegas accipiant, quod purgando foro sat erunt. Non ultra sex menses potestas sit. Vacua deinde ab situ antiquo tribunalia, non plus anno ultionem noxiorum differant, questumve læsorum.

Æqua sentire Ibburranes videbatur. Quia tamen ægra corpora nimio medicamento conatu percelli, exitiale interdum est; Rex tantæ salutis nouitatem distulit, donec possent vocari magistratus, & tanquam consentientibus leges dici. Nam nec illis oportebat reuerentiam ad populum perire; quod utrique metuendum, si in tumultuaria sanctione magis pænæ, & vindictæ, quam futuræ utilitatis species fuisset. Cætera igitur quæ populus petierat, repræsentari confluentibus ad natalem Argenidis iussit, solam iudiciorum ordinationem promitti; Et cura concipiendi sanctiones data Cleobulo.

Iamque non ex ciuitatibus modo Oratores conue-nerant, sed adeo omnis generis mortales implebant E-peircten, ut Radirobanes cogitati sceleris curis incubans, interdum vereretur ne inter tot Siculos rapi Argenis non posset; interdum in confuso & incondito vulgo cogitaret Melcandri comitatum, ægrius ad opem coitutum. Non operæ interim, non pecuniæ parcebatur, quo institutam saltationem exornaret. Nam &

sibi conciliare elegantiae famam quærebat, & offensam quam moliebatur atrocitatem eiusmodi apud populum favore minuere. Pridie ergo natalis Argenidis destinata spectaculo aula fuit apud Meleandrum amplissima. Cœna mature exhibita, illuc ex Sardis Siculisque frequentes conueniunt. Non lictores, non armati, ad fores aditusque dispositi, satis submouebant immodicos; ut in pompæ regiae parte esset ipse tumultus, læforumque, & repellentium clamor. Ipse Meleander ad fores processit, quando custodum & lictorum potestas non valebat, orauitque regio vultu, ne confusum spectaculum, seque offensum vellent. Archombrotus lateri proximus erat; cui abscedens mandauit, ut admissis qui spectare commodè possent, ceteros sui reuerentia arceret. At ille Radirobani quaquā nocere piū existimans, turbare tripudii mimum aggressus est, quem is tantopere curabat; & tanquam populi impetū non ferens prodidit fores, subita multitudine obrutas, ut stipatis corporibus nec ipsi se caperent; Cumque ex-candesceret Meleander, tamen à calentib. non audiebatur, donec populum ipsa libertate mitigatum sui puduit: Maxime postquam indignatus Rex per portā solio proximam visus est sese proripere. At Eurymedes atrociam gerebat paulatim stupentibus; Archombroto tacite sibi plaudere, quod ferretur Radirobanes eo tumultu adeo accensus, ut proiectis ornamentis iuberet diripi machinas, quæ pendeabant, choream demissuræ ab aere.

Tandem Eurymedis opera liber à populo locus Meleandrum cum Argenide recepit; & in exordium scenæ, quatuor Satyri aulæo digressi, cum breuiter & incondite saltassent, eiusmodi Epigramma, tanquam argumentum spectaculi, ad Regem atque Argenidem delatum mox sparserunt in populo.

*Quæ bene Saturno steterat Natura sub vno,
 Spargitur in partes, exactaque robora luget
 In plures heu! lapsa Deos. Hinc Iuppiter instat;
 Germanos hinc ira tenet. Quæ pugna? quæ ardor?
 Sic fratres certare decet? Sic regna petuntur?
 Ah potius reuocat senem, sceptrumque parenti
 Reddite. Priuatos melior concordia iunget.*

*Sed pacem Fortuna dabit. Venit illa globoque
 Fluctuat, altermans dubia vestigia mente.
 Hac in sydeream mittit te Iuppiter aulam,
 Et tibi caruleæ dat regna, Tridentifer, vnda;
 Plutoni tenebras, & opacum Manibus orbem.
 Ha leges placuere Deis, hoc sædere mundus
 Gaudet. En vt feruent latantum mista Deorum
 Agmina, & incertam fidibus rexere choream,
 Dî Superi, Dî ceruleo qui pisce per vndas
 Pone natant, & quos nigris humus abdidit umbris.
 Hos inter nulla tantarum ad gaudia rerum
 Huc venere Deæ; Siue illa lucida seruant
 Sydera, siue alios exercent litibus Orbes.
 At vos Sicaniæ paulum succedite Nymphæ,
 Atque exultantum choream miscete Deorum.
 Præcipue Siculis tu Virgo debita sceptris,
 Iunge Ioni dextram, pedibusque ad carmina pulsas
 Fac sciat esse aliquid melius Ioue. Praferat ille
 Sicaniam cælo, teque ô Regina, Sorori.*

Interim præludentibus tubis, flamma imitatione
 fulguris per effictarum nubium volumina ibat. Tum
 cæli effigies, quam summo tabulato admouerant,
 cœpit moueri, sensimque delapsa est; & tria claustra
 aperuit, in quibus crySTALLINÆ stellæ per suppositas fa-
 ces micabant, aurumque & purpuram incendebant
 suo fulgore. In trium cellarum media sedebat Iupiter;
 alia Neptunum & Plutonem ferebant. Circa illos,
 tanquam

tanquam ministrorum turba, multi Cupidines; quibus
 cincinni crines, brevisque persona: pendebat ab hume-
 ro arcus; & dextra vibrante, duo diuersæ cuspidis & ef-
 fectus tela gestabant. Hi cum dominis habili saltu in pa-
 uimentum tapetibus stratum delati, percurrerunt aream
 saltatione leuissima. Iupiter interim ducente modu-
 lorum tenore ad fratres accedebat. Mox *tatquam*
 non conueniret disceptantibus, simul nutu saltuque
 idoneo ferebantur in diuersa. Cum hoc iterum, ter-
 tioque fecissent, subito Ica Fortuna comparuit, glo-
 bo insidens, quem etiam ad cantum mouebat. Et re-
 gnorum insignia, de quibus Dii certabant, in succin-
 cta veste oculens, venire illos iussit. Illi fidibus pedes
 regentibus parebant. Manus ergo ad sortem demise-
 re. Iupiter in eo Fortunæ sinu fulmen inuenit triful-
 cum ex auro, tridentem Neptunus. Pluto ad cuspidem
 inferorum contabit. Subita alia nubes, Ioui, tanquam
 Regi Superiorum, eminentissimos deorum cœlestium
 deuexit, Martem, Apollinem, Mercurium. Neque mo-
 ra, feruebat in medio disparibus fluctibus mare, quod
 de musco & conchis scopulum habebat; vnde Proteus,
 Triton, & Glaucus, ad suum Neptunum defluere;
 cœtu interim musico ita tremulas & patulas voces ad-
 gubernante, vt ad murmur pelagi quadam imitatione
 descenderent. Vix Neptunus illos agnouerat; cum ab
 alia parte obscura amœnitas (nam referebat Elyfios
 campos) Minoem, Æacum, Radamanthum, nouæ luci
 attonitos dedit. Quorum admonitu opulentissimus
 Pluto, non diutius sui imperii vires despexit. Vestibus
 cœlestibus Diis ex purpura. Maritimis cœrulea erat: &
 Inferos ferrugo venerabili horrore incinxerat. Suus
 præterea cuique ornatus. Radii circum Apollinem mi-
 cabant: Mars in purpura intexuerat belli imagines, &
 ferrum habebat in manu. Pileus, & alæ in talis, designa-
 bant

bant Mercurium; caduceusque, & soporis potens virga. At Triton buccinam tortilem lateri suspenderat; Proteo duplex, & dissimilis vultus, arguebat mutationis ingenium; Glaucoque talem barbam promiserat, in quali eum efficax gramen prope Anthedonemprehendit. Minos in palla numerabat centum vrbes. Vestem Æaci quercus implebat, atque formicæ; hæ iam vultibus humanis erectæ, aliæ nondum crura posuerant. Rhadamanthus suæ Lyciæ Chimæram viuis coloribus gerebat expressam; utque probaret se monstris & vitiis iratum, eam Bellerophon Pegaso à Minerva domito infidens debellabat.

In hoc quisque amictu conuenientibus modis saltauit, Dii quidem cœlestes hilarius; Proceres maris paulo agrestius promouebantur, & descendentem ab inguine piscem interdum colligebant, rursusque iubebant in solo palpitare ad numeros. At umbrarum Numinibus vestigia erant non abhorrentia à frontium turgis. Inter indignantium & iratorum seueras species tamen saltabant. Tam dispar diuersissimorum Deorum disciplina, eodem musices concentu regebatur. Nunc secernebant agmina; nunc mixtura, & illa variante, implicabantur; Sæpe in Orbem flexi; sæpe æream recto cursu secantes. Nunc choream manibus nexa aspiceres, nunc solos, nunc in paria distinctos totius corporis festinante obsequio ad fidium præscriptum mutari. Tandem consumpto schemate omni Radiobanes quem Iouis tegebat effigies ad Argenidem venit. Illa sequuta inuitantem venusta maiestate se intulit in choream. Cum deinde præcipuæ Matronarum virginumque saltauissent, duodecim Dii nouo tripudio epilogum dedere. Post hæc abscedunt in diuersa. Ferebatur in cœlum Iupiter, fluctibus Neptunus se abdidit; Pluto in campos retro non peruios, facibus

viam

viam monstrantibus, descendit. Simul his, tenuissimū imber tota aula conspergebat mitantes, odoratis vndique succis per nubium quæ illic pendebant vellera sensim manantibus.

Laudauere plerique ingenium regiæ & sumptuosæ voluptatis; attollebant alii Radirobanis opes, alii comitatem; At ille auiditate flagitii quod parabat quietis impatiens, male exacta nocte, sub auroram ad portum descendit, inspexitque triremem, cuius in altum prouehendæ specie, Regem atque Argenidem trahebat ad litus. Inde in eam arenæ partem diuertit, qua regium prandium ipso iubente parabatur. Ingentia tentoria iunxerant, defossis stipitibus vinculisque firmata, & nexili stramento opertum fabulum latebat. Addiderant cultus agrestes, cæsis arborum ramis, & edera per coronas, nomenque Argenidis, & varia hominum ferarumque simulachra, induente vtrumque triclinii latus; Supraque lectulum ex quo pransura virgo erat, laureata tabula istos versus ferebat.

O Dea, cui primæ cessisset sydere formæ,
Et Venus, & coniux non indignata Tonantis;
Queque sua ramis galeam vestiuit oliuæ;
Has paulum dignare domos, hæc frondea mitis
Sylvarum simulachra subi. Sic Delia postquam
Egit inauratos fraterno lumine currus,
Mox nemorum secreta petit; Sic Marte peracto
Pallas, ubi emeritam castis vocat hostia mensis;
Disimulat facilis numen Dea, seque precanti
Addit, & arcanis cumulat conuiuia donis.

Nympha veni, glaucosque tui de littore ponti
Vre Deos. Placidis medium te tollet ab vnda
Ceruleus genitor; Mox & suspiria lasæ
Ducet, & ingentem poterit contemnere Tethyni.
Meleander illo mane, postea quam Diis fecit, delectos
ciuita-

ciuitatum aduocans, quantum iis indulgisset ostendit; fingique in foro, & per oppida dimitti præcepit ea edicta quæ Cleobulus descripserat; Curam quoque de litibus, quæ confestim castigari non poterant, sibi præcipuam fore asseruit. Quibus subito euulgaris, populus & sua & diei læticia feruens, euntes ad Radiobanis tētoria principes ingente acclamatione sequutus est. Radiobanes venientem Argenidem tanquam certissimam prædam aspiciens, aliaq; quàm credebatur læticia exultans, longum prandii ordinem quæsitissima comitate explicuit. Quatuor ad noctem horæ restabant, cum remotis epulis surgunt ad nauis spectaculum. Tubæ passim ac tympana exaudiebantur in littore; & in trium malorum verticibus ex versicolore carbaso taniæ pendebant, omnibus ventis commoda leuitate obnoxia. Tabulatum nauis & militibus plenum; ac si triumpho, vel prælio subueheretur. Populum non capiebat arena, non scaphæ, diuersissimo clamore frementem, quoties procedere opus tubæ monuerant.

Ex composito factum, vt tardissime nauis portu emitteretur. Sed adhuc Radiobanes tenebat Meleandrum, expectatione ignium, quos non procul à littore promittebat tribus in scaphis, totaque circum vnda. Recens inuentum, quia nondum emanauerat ad multos, trahebat sui nouitate audientes. In hanc ergo spem ipse reducit in tentorium suum Meleandrum atque Argenidem; & quid visuri sint, pluribus docet; piscium in aquis species prompturas de faucibus flammam, quam demissa in aquam capita non obruerent. Obtestas hisce piscibus scaphas iri protectum ab igneis simulachris, quorum continquam feruidius arderent quam sub vnda. Hæc narrantem interdum vicini facinoris cura trahebat, relictoque Meleandro, Virtiganem, & cæteros ex consciis monebat, ne aut segni aut præcipiti opera suam spem

spem frustrarentur. Centum lampades erant, toto tentorio dispositæ ex quo Reges spectaturi confederant. Has simul signo dato extingui conuenerat (nam ex paucissimis pendebant funalibus) & Argenidem atque Regem corripere, deferrique in scapham. Proceres Sardi ac milites, quamquam plerumque ignari consilii, sensim acciti illic erant & secreto iussi obire quicquid Virtiganes mandauisset. Ille quamquam inuitus cum duobus consciis purpuratis creditum sibi scelus curabat.

Tam propinquo exitio pene fidem superat eripi potuisse Siciliam. Sed sæpe diuinitatis opera hæc sunt, ut furias in ipso iam successu securas subita ultio excipiat: ne vel vnquam improbis timor, vel spes absit calamitosæ virtuti. Forte Archombrotus; cum cæteri triremem in vndas eundem contemplarentur, hoc spectaculum non dignatus, haud procul spatiabatur in arena. Erat Sardorum linguæ non expers; quamquam in eum diem dissimulauerat. Miles quidam ex satellitibus Radirobanis, à Virtigane recens digressus, obuium contubernalem cum vidisset sine armis vagari in littore: Antibi soli, commilito, inquit, licet, sine lancea gladioque hodie conspici? Cumque ille negaret, se vllum de armis præceptum accepisse; ambo occurrentibus aliis misti nihil deinde loquuti sunt quod Archombrotus capere posset. Sed miratus, quid opus, hos Sardos in pace & inter conuiuia at mari, tanquam obambulantis speculatus est omnium habitum; nec quemquam in iis inuenit exermem. Hi præter gladium hastam, illi iacula habebant, multi pilis Italicis onerabantur. Paucis tamen, & tanquam ex Regiæ custodiæ statione, aut galea erat, aut clypeus; ne nimio apparatu proderentur insidiæ. Suspecta hæc erant & formidolosa Archombroto iam sponte à Sardis auersò. Nec sine numine fuit quod grauius quam pro tantillo indicio expauit. Nam hæc

hæc arma apud incuriosum aliquem, militaris consuetudo excusauisset. At ipse seu quia amabat Argenidem, seu quod optabat Radirobanem peccasse; Hei mihi, inquit: An toties repudiatus amator vim parat? & Meleandrum auchere cogitant, scilicet Argenide non contenti? Nam cur tanto ambitu ad maris littus deducti sunt? Cur hic noctem rogantur expectare? Subito horrore concussus, aptiora coniurationis indicia capturum se non putauit, quam ex Virtiganis fratre. Morbo pene confectus dies iam complusculos iacebat. Nec verisimile erat, si quid Sardi moliebantur, hunc in oppido relictum, & in captiuitatem, proditum esse. Sudans ergo Epeircten conscendit; cumque obiret Palatii partem destinatam hospitibus, commodum Radirobanis libertum aspexit, qui cubiculi regii custodiam habebat. Libachanes appellabatur. Hunc ergo discessurum, & clauibus ostium iungentem, subito consilio Archombrotus interpellat. Cupere se quiddam in illo cubiculo, si liberto vacaret, inspicere. Ille & Archombroti dignitatem reueritus, & quod de patroni scelere nihil sciebat, non dubitauit referre cubiculum. Meminerat Archombrotus, cum bis Meleandrum ad Radirobanem comitaretur, vidisse se non longe à puluino supra admotam mensam, pulcherrimi operis thecam, ex ebene variatam & ebore; vermiculati quoque argenti laminis, in articulis & oris cælatam. Illic preciosissima gemmarum audierat recondi, & quicquid literarum tutiori secreto indigebat. Ergo, tanquam aliud agens, contemplatur vacuum mensam, frustra que toto cubiculo oculis thecam vestigat. Quod ne facere videretur, facili commento libertum deludit. Gemina ad aulæum tabula pende-
bat, vtraque Radirobani eximia. In vna, Radirobanis patria aquila, tanquam de syderibus labens, coronam imponebat. Alia Apollinis erat liquecentem iam Mar-

fyam vlcifcentis. In iis, ac si venisset inspecturus, auidē hæsīt. Nam & reliqtæ illic erant; nec quicquam ex penti aut specie, præter thecam, cubiculum amiserat.

Igitur augurio animi, & suspitione crescente, Archombrotus Libachanem reliquit, & ad Virtiganē tendens, non habuit qui aperiret; vt satis ex solitudine constaret, ægrum ipsius fratrem abesse. Et hunc quidem, tanquam consulentibus medicis petere ex sali iactatione remedium, primo mane ad naues lectica detulerant. Timuit Archombrotus, ne religiose omnia explorantem nox & insidiæ præuerterent. Duos itaque Centuriones vocat ex iis qui in præsidio arcis erant (nam cæterorum sparsos milites quæ tam subito diligentia collegisset?) simulansque à Meleandro missum; Ite, inquit, ad milites vestros: confestimque, nec tumultuarie tamen, eos ad littus educite. Manipulatim dimissi conueniant prope tentorium Radirobanis. Ensis iis, & hasta suffecerint, ne si grauius armati conspiciantur, sermonibus materiâ præbeant. Prior adero in arena; & obiter quicquid Rex iusserit, ad vos feram. Ite vero, & diligentem operam Regi præstare.

His ocyus ad iussa digressis, redibat ad littus Archombrotus, cum non procul tentorio Radirobanis in Eurymedem incidit; vultuque turbato, Quam vercor, ait, ne in Lycogenem alium nos fortuna retulerit. Tum strictim enumerat coniurationis indicia, in quæ inciderat; preciosissima abuecta ex priuato Radirobanis instrumento; Virtiganis fratrem, quamquam ægrum, abiisse; neminem Sardorum conspici sine armis. Neque Eurymedes eum omnia proloqui passus, gaudere se retulit, quod Archombrotus eadem secum sentiret. Iamdiu se illa suspitione prehensum, perculsumque ad conspectum Sardorum, qui per cuneos non sine consilio circa tentorium errabant. Post hæc vero quæ Archombro-

tus detulerat, nihil se dubitare de scelere. Quis iste Pirithous nobis? aut quis huic Theseus rapiendi nuptias fecit audaciam? Sed arte utendum est, ut se eripi patiatur Meleander ab hac peste. Adeo cauet Radirobānem offendere, ut vilis sit sibi. Vade prior, Archombrote. Cum illum moueris magnitudine periculi, adero strenue, indiciumque, & terrores geminabo. Milites interim qui proxima nocte excubaturi sunt, non hinc procul in procinctu constituam. Forte fuit ut cum Archombrotus peruenit ad Reges, Argenidi loqueretur Radirobānes, vacaretque Meleander; Ad quem ille demisse: Vultum, inquit, fingo, Rex, disparem rebus quas afferō: scilicet ne illi qui te circumstant parricidæ sentiant te moneri. Cæterum omnis hæc pompa, tibi, tanquam victimæ, ornata est; quem una cum filia auerere, Radirobani constitutum intelligo. Eo consilio promissa spectacula trahit in serum, donec vespera se tumultui furtoque aptauerit. Cum referret in eam rem argumenta, superuenit Eurymedes; adeoque compleuit formidine Regem, ut labantibus articulis incertus, illos rogaret, ad tam subitū malum quid consilii haberent. Cōstabāt nihil aliud superesse, quam aut statim fugere nondum maturas insidias, aut se illic subsidio armatorum tueri. Sed omnino potior fuga erat. Neque enim tot subito milites cogi sine professione suspicionis poterant; ut magis incipere iniuriam timendo viderentur, quam repellere. Quid præterea in periculum mitteretur Meleander, quid Argenis? cum præsertim flagitii series atque motus adhuc lateret; & Sardi fortasse aliqua solertia nocturnum facinus ita ordinauissent, ut nō posset tumultuario certamine refelli. Placide, inquit Rex, & tanquam obambulans tentorio digrediar; Sequi Radirobānem hortabor, simulque Argenidem; quam tu in via, Eurymedes, mone, ut cum inter nostros fuerimus, acrem morbū

subito fingat. Excusabilis erit discedentis occasio, & ægram tanquam sollicitus comitabor. Sub hæc verba in Radiobanē & Argenidem inspexit, & Optimam vespere perdimus, ait. Ire satius ad libetum cœlū, & iam sole dimisso intepescentem. Sat deinde cum spectaculū mox edere hic cessabimus. Simul his, tentorii fores petebat; omnesq; sequebantur. In hac turba Meleander Radirobani loqui cœpit; vt eo remoto facilius Eurymedes Virgini insinuaret quod ipse mandauerat. Et illa repentinis cogitationib; concussa, quamquam nemo aperuerat paterni consilii causam (nam dicentem Eurymedem turbauit adueniens Virtiganes) tamen hæud multum à vero timidissima cogitatione errauit.

Interim Archombrotus, in quemque familiariū Regis offenderat, hortabatur non destituere Domini latus. Iamque & militum decuriæ ab ipso atque Eurymede accitæ, spariū in campis erant; cum Argenis ex præscripto cadentem sponte vultum colligit manu; seque ad Selenissam excipiens, voce demissa, Pessime mihi, inquit, est; mater. Sistitque illico gradum. Radirobanes subito casu conterritus, in remedia aquam, merum, odores, flagitatione non perfunctoria poposcit. Stâtim circa iacentem creuit immodice concurrentium globus. Et Meleander qui paulisper præcesserat, inter fictos terrores regressus est. At Argenis; Ecquis lecticarios prouocat? ait. Nec de morbo rogata quicquam certi referebat, nisi linquente corde, hebescere oculos, & caput errare. At Radirobanes nihil opus lectica proclamabat; celerius hemicyclo in vicinum posse tentorium referri. Sed causatus Meleander commodius oppidum esse, seu medicinæ, seu quieti; simul vrgebat qui ad lecticam decurrerent, simul gratias Radirobani agebat, tanquam humanitate nimia sese oneranti alienis doloribus. Isque iam non de Argenide tantum, sed de sui sceleris successu sollicitus, negabat

bat se passurum ut mille totos passus (tot enim ad Epeir-
cten aberant) iactaretur virgo inualida, & in hoc primo
morbi impetu, nec fortasse duraturo, melius in proximo
tentorio acquietura.

Hæc adhuc omnia veluti mutuæ necessitudinis cha-
ritate iactabantur, cum Virriganes Radirobanem clam
monuit, non sic in illum diem sitam esse consilii sui for-
tunam, ut redire non posset sperata felicitas. Pateretur
abire Argenidem; & ipse cum ea peteret Epeircten; di-
lato promissum ignium spectaculo, donec conualuif-
set ipsa, paterque iterata simplicitate rapiendam ad lit-
tus reduxisset. Cœperat persuadere, Cum Radirobanis
medicus, quem aliqui accersitum procurrerant, venit. Is
pollice virginis propemodum repugnantis tentato, no-
tatis præterea oculis, spirandique mensura; mirari pri-
mum cœpit, moxque negare vllum sibi ægritudinis ve-
stigium liquere. Ergo ad Meleandrum conuersus, bona
fide rogabat ut poneret metus: Leuissimum esse quod-
cunque Argenidem turbauerat. Sed Radirobanes atro-
ci percussus coniectura, tunc denique sensit inualetudi-
nem simulari in fugæ prætextum. Miratus quis suas de-
prehendisset insidias, quis ad Meleandrum detulisset,
sensim ferebatur in rabiem; & ad moliendam vim fero-
citer intentus, quærebat oculis suos, dextramque fere-
bat ad capulum; cum Sardos pauciores quam Siculos
circa se videt; Ut neque si viribus esset agendum, satis
posset victoriam sperare. Interim aderat & medicus
Meleandri; qui ab Eurymede monitus, quid deberet si-
mulare, longe alia quam quæ Radirobanis seruus, de
Argenidis valetudine dixit; grauem, & sœnticum mor-
bum esse: properarent deferre ad regiam; quicquid mo-
rarentur, nocere Argenidi. Ita loquentem prior medicus
iurgio adortus est, non passus suam artem contemni:
Ecquod enim mali indicium videret? quid vultus? quid

labellorum color? num sudor in frigida fronte? num à se dissentiret arteria? Neque minus peruicaciter Siculus suas partes implebat: prorsus egregio de incertitudine medicinæ spectaculo, si tumultus, & rei quæ agebatur magnitudo, huic voluptati locum fecisset.

Dum hi collatis verbis certant, lecticarii sublimem Argenidem tollunt; Et Radirobanes non redituram ultimo conatu prosequutus; non sibi temperauit. Iniecit lecticæ manum; & manere Argenidem iam plusquam precabatur. Iurgium quoque inter Sardos Siculosque processerat; Ibatque Archombrotus, lecticam sub Radirobane laborantem vi explicaturus. Sed medium Meleander se obtulit. Litet Sicilia illius diei fortunæ. Quantum præclari sanguinis fufum ibat seditio! Capax labes absorbere Siciliam, & quamquam absentem consummare Poliarchum. Sed mitioribus fatis ministravit Meleandri prudentia. Adhuc sibi tanquam hospiti loquentem violare erubuit Sardorum Rex; & utcunque finito tumultu, digressaque Argenide, ipse quoque Meleander lectica sublimis, & agmine suorum vallatus in oppidum se recepit.

IOANNIS

BARCLAI

ARGENIS

LIBER IV.

EMO interim Sardorum audebat Radirobani loqui. Furebat violentus, & discorde tumultu raptum animum spargebat in diuersa. Nunc pudore, nunc infelicitate ceptorum agitabatur. Quam bene processissent initia! Ut diu possessa cum

Meleandro Argenis in tentorio hæssisset! Geniusne deinde, an mortalis prodidisset consilia? Subeundum ergo dedecus, nulla mercede, nullis sceleris præmiis lenitum. Post assertam Siciliam, polluta victoriæ laude, non tantum ut hosti, sed prædoni abeundum. Sub hæc frendens, toto littore ferebatur, adeo inutili ad cætera sensu, ut nec ruere noctem sentiret. Ausus tandem Virtiganes accedere: Et quidem, quo ab insano audiretur pacatius, primum eisdem affectus simulauit. Cumque hac arte locum monendi sibi aperuisset; iam nox est, inquit; & hic tamen (ô Rex) moraris fortitudine tua nimis securus. Circumstant te

Y 4

multis;

multi; Nec opus est omnes scire quo in statu sit animus tuus. Quo autem succedere nocte hac paras? Vocat in oppidum Meleander. Sed quis putet te secure cum illo reconciliare gratiam posse? Chariores tibi sumus, quam ut nos conficias tanti tui periculi metu. Classis tua te melius excipiet. Abominare hanc terram, tot curarum tibi causam. Vbi cum paucis secretus in prætoria naui eris, liberius irasceris, & quod in rem videbitur esse, constitues. Radirobanes tanquam Virtiganem non audisset vultu immoto, tamen ad præparatam scapham se contulit; siue magnitudine iræ, siue consilio vocem premens, donec in regiam triremem delatus est.

Ast ubi cum Procerum non amplius tribus in prætorio puppi proximo resedit, euoluitq; caliginem multa simul & confusa animo ingredientem; primum Argenidis imaginem, quam gestabat gemmis inclusam, de collo diripuit: Nam odio & iracundiæ, cæteræ cupiditates iam cesserant; Deinde sublato ad Virtiganem vultu; Faciam, inquit, ut hic dies tristior Meleandro quam mihi illuxerit. Peius ab sua Argenide quam à me diuertet. Occupabo Furiarum officium: Seni quietem, & puellæ famam eripiam. Spectabo deinde ociosus hos ludos, stuatq; hostium malis; aut si in rem meam commodum erit, bello quoque cumulabo. Ocyus ceram stylumque potrigite. Neque mora, literas sua manu in hunc modum exorsus est. Radirobanes Meleandro. Nesciebam cum inimicos tuos sustuli, te amicis adeo esse indignum. Veniam ab Siculis exoro, quos ab tua secedentes tyrannide, armis meis domui, reddidique sæuitiæ tuæ. Cæterum si molestum tibi erat, quotidie me videre cuius manu & opibus Rex es: at humanius dimitti poteram, quam sub insidiatoris inuidia. Cui enim non constare voluisti, te grauitet à me metuere, cum modo tua Argenis morbum finxit, teque ipse ex tentorio meo turbate proripuisti in oppi-

oppidum? Ita offensionis specie delere sperauisti quicquid mihi debebas. Sed nemini potes imponere. Cur te enim violari voluerim; qui ne violareris vitam meā obtuli in discrimen? At filia tuā nuptias concupiui scilicet; & cum affinitatē non probares, hanc prædam statui occupare. Ne tibi amplius tantum placeas Argenide tua. Nescit regius Sardinia sanguis ullum thalami probrum pati. Quo oculo cernerē super limina castissimæ domus attolli, non cēsto, non illa simplici vitta dignam, non cæteris virginitatis insignibus, deniq; nescio cuius Poliarchi contubernio assuetam? Quid te inexpectata vox ferri; & in pudēdæ rei nuntio amittis spiritum? Ita est, Meleander. Nimis cautus in amicos, disce nunc quos timere debueris. Illa quam Palladem putasti Theocrine, tuæ domus contaminatrix fuit; Ac vt simplicius dicam, sub eo nomine Poliarchus tibi illudit. Argenide fraudem iuuante, in Gynæcenm pro virgine, mox in templis pro Pallade est admissus. An integram existimes, quæ correpta amore adolescentis, celauit temeratorem arcis quam mulieribus sacraueras? quæ cum amatore diutius fuit? quæ deniq; patrem decepit? Omitte igitur suspicionem, mea sorte & animo indignam, quasi, his à me deprehensis, illius nuptias expetierim in qua nihil syncerum est. Mihi quidem cum ad vos appuli, adhuc ex hac lasciuiâ ignotam placuisse confiteor. Sed Dii Sardiniam iuuerunt: quod cum posses hanc petenti pulchre conciliare neglexeris. Vbi autem de secreta turpitudine rescui, adhuc fastidium meum simulatione amandi sic texi, vt contentus mihi cauere, merentem non læderem. Habe tibi filiam tuam. Habe & regnum meo auxilio restitutum. Sed ne ingratitudini vsquequaque sit præmium, aut facilitatem meam traducas: nolo Sardinia ararium pœnas vestrorum furorum luere. Iam hoc nimis, quod sanguinem multorum ex meis consumpsisti. Nam sileo

meos labores, quos utique non vendo. At sumptuum partem redde; quibus totis te fungi oportebat. Eos enim ut viueres, regnaresque, feci in classe, militumque stipendiis. Trecentis talentis rem patiar estimari. Quanto plura pro te impenderim, ex publicis meorum Quæstorum rationibus facile scias. Sed tantillum hoc reponne, nisi mauis extorqueri. Hospitium renunciare esset superfluum, cum prior id ipsum illatione iniuriæ feceris. Ex his tamen quæ detuli cognosces fidem meam. Te enim nisi coactus miserum esse non volui; & quam diutissime passus sum ut Argenidem amares.

Hæc ut scripsit, cogitati sceleris industria superbus, vocat suorum fidissimos, ostenditq; epistolam in alienæ ægritudinis spe prope modum suæ oblitus. Horruere sci licet ad sceleris nouitatem; Sed crudelissimo seruitutis genere, quod intra se abominabantur palam laudabant. Quærebatur deinde quis litteras ad Meleandrum ferret. Nam intuta videbatur, & capitalis audacia. Sed Radirobanes in suos quoque sæuus; Nesciat præco, inquit, periculum suum. Ibit intrepidus, & meo auspicio securus. Quod si illum Meleander mulctabit; at mihi tanti erit hanc nouam querendi iurgandique materiam vili sanguine comparauisse. Igitur cum aliquandiu inter se contulissent, quidam miles, diu ante Virtigani inuisus, ad hoc destinatur officium; ipso Virtigane hominem commendante. Et ille maligno inimici suffragio beatus, ut credebat, infulisque præconis ornatus, primo mane ad portum exigua lintre deuectus est. Statim relatum est Meleandro, nuncium à Radirobane adesse. Ille animo æger, & de hospitis diffidio sollicitus, tunc forte suorum charissimos acciuerat. Præter mansuetudinem in illo pene ad vitium prolixam, beneficiū à Radirobane acceptum effecerat, ut illi paulo magis quam sibi faueret. Incertum est (inquit) utrum nocere voluerit; certum

certum autem nos ab illo tanquam insidiatore refugisse, Conciliandus utique est; Et si cætera abessent, timenda certe fama. Nunquam videbitur iuste expulsum, quæ necessariis temporibus tanquam Deorum munus suscepimus. Post hæc verba altum silentium fuit. Nam plebisque iniucunda hæc erat Meleandri sollicitudo. Inter cæteros Archombrotus, atque Eurymedes, perstringi ferati, quæ Regi authores fuerant, ut à Radirobane caueret, haud obscure audebant indignari. Adeo ut impetus iuuenilis in hæc verba Archombrotum abstulerit; Sentio, Rex, me simul & Radirobanem non posse excusari. Si te ad iniustas inimicitias compuli, quid cunctaris noxæ me debere? At si me & Eurymedis sedulitate hodie es liber, noli incertitudine animi turbare felicissimum diem, & adhuc dubitare an malis Radirobanem esse offensum, an captivam Argenidem apud illum teneri. Hæc libertas Archombroti gratissima omnibus fuit, præsertimque Argenidi, quæ in lucro numerabat, siue iure siue iniuria, à Radirobane diffidere Siciliam. Ipse Rex suos metus excusavit Archombroto; Sed tantum de populi voce esse sollicitum: Curandum ne imponere Radirobanes possit externis ignarisque negotii. Mittam ad illum, qui me dolere significant quod ad classem potius quam ad me secesserit; orare ut in portum redeat, nec Siciliae tam vicinus, incertos fluctus malit. Simul largos comæatus iubebo ad illum lembis pluribus promoueri, distribuamque munera in amicos. Nemini deinde credat ingratus in hospitem quem per officia illa coluerim.

Minus displicuerat illa sententia. Iamque Timonidem illic legatum Rex dixerat, cum Radirobanis præco aduentare nunciatus, varia expectatione omnium animos suspendit. Rex intramitti eum iussit; cumque ille literas traderet, secquid hospes Radirobanes valeret aut faceret, blande, ut solebat, quasiuit; Præco, veluti erat iussus

iussus, omnia intellegendum Meleandrum ex codicillis quos attulerat, refert, simulq; aliquantulum in latus se cedit. Meleander nihil quietum suspicatus ad proximum cubiculum pergit, ne præco legentis oculis motibusque curiose immineret. Sequitur patrem Argenis; & purpuratorum præcipui. At ille postquam ceram explicuit, in omnibus verbis hærens, & contumeliis excitatus, tandem ad eam partem descendit ubi Argenidis & Poliarchi fama proscriberetur. At fere illico vultus; Iterumque pallore mutati vno cum incertis manibus horrore tremuerunt. Refectis mox viribus, ira terribili, in quos tamen adhuc incertus, erigitur. Argenidem, Radiobannem, Poliarchum, offerebat noua rabies, & sub primuni imperum nulla prudentia consiliove tractabilis.

Nemo audebat interrogare tam acriter æstuantem. Sed ipse quantum licuit semotis perturbationis indicium, ad proximum conclaue se proripit, vnaque venire iubet Argenidem; cui non aliud loquutus quam vt has literas legeret, confedit in lectulo; & illius vultibus intentus, suspiranti frementique medius hæsit. Argenis lectione conterrita, non quidem tanquam ad iustam accusationem expauit; sed iniuriæ impatiens flagrantibus oculis totaque oris specie, proclamauit ad vindictam. Vrgebat tamen attonitam maximus dolor, suam cum Poliarcho familiaritatem innotuisse: Et quod tamdiu eam amicitiam occultam habuisset, verebatur ne accusationi esset iustior species, & patre difficiliore vteretur. Statimque perpendenti quomodo fides tam religioso secreto periisset, occurrere Selenissæ cum Sardinæ Rege commercium. Sed diu deliberare aut tacere, non licebat. Itaque prouoluta ad genua patris, interclusamque anhelitu vocem non sine artificio laxans; Ne expectes, Domine, vt crimen obiectum anxie diluam. Non enim dabo contumeliosissimo hosti hoc gaudium, vt credam pudicitiam
meam

neæ aliam rationem esse reddendam, quam quod hætenus tibi optimo & solertissimo parenti placui. Vnum habeo excusandum; quod Poliarcho per salutem quam tibi mihi que attulerat oranti ne scires quantum pro tua incolumitate præstitisset, fortasse fidelior quam voluisses fui. Nunc quoniam alieno indicio factum est ut hominem possim laudare; Ille est, Domine, quem Theorinem vocabamus. Mei videndi cupidus, hanc simulationem sexus iniit, quo in arcem reciperetur. Sed tantæ licentiæ consilium emendauit modestia. Nam sic potius mihi quam Radirobani credas, ut virum esse nesciuimus, priusquam te atque me à nocturnis prædonibus vindicaret, ea fortitudine quæ apud te diuinitatis fidem inuenit. Tunc vero ex arce abiturus, mihi atque Selenissæ quis esset ea lege aperuit ut illius audaciam & virtutem apud te taceremus. Regressus deinde ad regiam, quantum cæteris præstiterit, tua in illum charitate probatum est. Quod si reprehendis silentium meum; cogita non potuisse mercedem breuiorem concedi, quam ut paterer eum iustis apud te honoribus carere. Sin autem subuereris altiora; quia virgo illius consilia regere sustinui; prouoco ad inimicissimum mihi caput. Selenissam intelligo, quæ sola tanti arcani conscia, rem omnem Radirobani palam fecit. Nisi si celestissima esset, fureretque perfidiæ insania, & odio mei, non polluisset silentii fidem; nec quod te ipsum celabat detulisset ad externos: Testem hanc tamen non verebitur appellare innocentia mea. Si merui odium tuum, & propitiam famam arcana turpitudine fefelli, ego te & pudicitiam manu mea vindicabo, reddamq; sanguinem indignum qui à te prouenerit.

Inter hæc patris genua amplexa, nunc dexteram osculabatur, nunc ea arte in senem respiciebat, ut iam facillimi patris iudicio innocens esset. Illum tamen plurima turba-

turbabant: Necessariæ in Radirobanem inimicitia, d
accusata Argenide vulgi suspicio; & quod utrunqu
casta esset, tamen credibile erat Poliarchum fecisse ne i
psi Radirobanes placeret. Vigente deinde filia ut Sele
nissa accerferetur, ipse per ministrum qui fores seruabat
imperauit anum vocari: Nemo procerum sciebat qua
res tam secreta ageretur: nisi quod maximum esse cre
debant, quo filiam vnam Rex communicaret. Varia ita
que coniciebant expectabantque solliciti. Selenissa ni
hil minus quam quod aderat animo fingens, intrat Re
gis cubiculum, in quo ipsa solitudo, vultus quoque
Meleandri, & vis genii mala plerunque instantia occul
to horrore insinuantis, nec cogitantem turbauit. Sta
timque ad illam, insolita acie Argenis accensa, seu per
mittente patre, seu morâ non ferente iracundia; Per ego
te Radirobanem, Mater, oro: (nam quid tibi magis dul
ce aut verendum obiiciam?) ut hic coram tuo meoque
Rege dicas, quid commercii virgine indigni, mihi cum
Poliarcho extiterit. Nec vices tuas cura, quod hactenus
quicquid est tacuisti: Ego salutem tuam pacta sum, mo
do iam libere iudicium profitearis. Cohorruit anus;
tenebrisque lucem miscens, tamen ut solertissima
erat animum subito reuocauit: ut hic motus potius vi
deretur innocentia esse suspensiones abominantis, quam
deprehenso sceleris notæ. Et quæ prius alloquar? inquit;
cum apud utrunque perfidia infimuler? aut quæ hæc
tam confusa accusatio est? Nec Radirobani mecum
fœdera scio; Nec Poliarchi tecum, o Domina. Quod
autem sacrilegium, ut putes vlla suspitione posse virtu
tem tuam pulsari? Imo refert Argenis, onuit hanc fron
tem. En Radirobani ad Regem codicillos, quibus te ar
guit de Poliarcho in Theocrinem Pallademque muta
to, omnia effutisse. Et ne nescias; nihil est horum
quod non patri confessa sum. Sed & probris innocen
tiam

tiam meam aggressus est. Nescio an te authore. Ad hoc vnum vocata es. Dic libere, ita te Dii ament; dic priusquam per tormenta verum queratur, an maculaui familiaræ meæ decus?

Non indelectatus Meleander hac ferocitate Argendis, quæ utrique in se dicturam non extimulasset nisi innocentia fisa; Nolo, ait, turbate hæc exigi. Sed nec feram, Selenissa, nisi maiori fide quæ de Poliarcho nosti exponas, quam antea siluisti. Victa anus conscientia labe, accidensque ad pedes Meleandri; Summa, inquit, eorum est quæ dicere possum (Rex) nihil mea alumna sanctius & integrius esse, nihilque perfidiosius Rege Sardinia. Si pateris me ad cubiculū redire, facile te absoluiam certissimis signis, & quibusdam maxime litteris, quarum fides efficiet ne amplius tuam mentē eiusmodi suspiciones sollicitent. Nec deinde miraberis cur ante te Radirobanes ista rescuerit. Brevis est mora: Dum hic inutiliter iurgamur, redire iam potui. Tāta pollicitatione suspensus Rex, propere ergo imperat ire; nec se in eo negotio ludificari: omnia tamen sic agere, ne hæc lites ad vllum Procerum emanent. Neque prohibebat Argenis, verita ne moram iniicere videretur, aliqua in se certius prælaturæ.

Sed anus vbi primum ex vtriusque oculis euasit, inasuetæ celeritatis vestigiis ad conclaue se recepit; Adductoque ostiolo; Nunc iterum mei iuris sum, inquit, nūc in me decernere ipsa possum, nec ab aliis expectare quod merui. O infœlicissima mulier! Ergo tam diu vixi, ne innocens morerer? Quod autem mihi fatum mentem eripuit, ut non cogitarem proditoris mercedem nunquam esse securam? ut à moribus meis abirem? ut leuissimo iuueni fiderem, & per plurima vitia mihi suspecto? Huius promissis, huius donis, ego tot annis, tot rebus exercita, manus dedi, fidemq; & charissimæ alumnae

mnæ beneuolentiam? Sero hæc reputas, Seleniffa. Virtus fuisset animum à scelere cohibere; Nunc quia foelicitè non peccasti, latronum est pœnitentia ista qua ciulas. Ergo me perdere Radirobanes inuidiosissima delatione sustinuit: qui in me quo offenderetur non habuit, nisi quod ut cæterarum rerum, ita nimix beneuolentiæ fastidium est! Proh nefas! quem audebo contueri? ad quem confugere? aut quis me denique feret de prodicione querentem, cuius exemplum feci? Nec propero me à lucis conspectu liberare? Nec saltem primis virtutibus dignum exitum quærens, medium scelus excuso? Quid expectem ulterius? Odit me Argenis? perfidiam excusare non possum; forsitan & Rex prætextu alio explebit animū, merito meo, & filiæ questibus acrem. Necdum, ut intelligere potui, palā est quod maxime deliqui, Radirobanes meis cōsiliis ad raptum incitatus. Hoc ubi emanauerit (quid iam enim existimem fore secretum?) quæ mora, quive Dii, ex dominorum meorum mentibus exturbent tantæ culpæ memoriam? Ut hos mitissimos faciam, at iubebunt abire à conspectu. Recedam inuisa omnibus; iratam Principem timens; nec sola, nec publice tuta. Vigilabo in atrox supplicium, ex meo scelere singulorum cogitationes de me æstimans. Adhuc peiori infamia digna es, Seleniffa, nisi illam morte anteuenis.

Rapit ad hæc verba tabellas, in quibus non satis constantibus litteris hæc exarat. Meleandro & Argenidi Optimis Principibus. Si esset aliquid ultra mortem, id mihi in supplicium poposcissem. Nunc accipite sanguinem, non adeo suo crimine maculatum, ut non possit Diis libari: Neque ex supplicii atrocitate quod in me constituo facinus meum potius quam pœnitentiam æstimate. Hanc illo: maiorem credetis vos ipsi quos læsi. Siue enim vrgentibus fatibus, siue beneficio aliquo attonitam, temerariū me fateor secretū hoc ingens, de fraude & virtute

Poliar-

Poliarchi. In tuam autem famam (charissima alumna) si addidi quidquam, aut addere potui, opto ego Deos manes mihi tam fauos quam infida vobis fui. Credite morienti; & vitæ diutissime probatæ vnam hanc noxiâ; aut si nimis est, huic ferro quod vos vlciscitur date. Præligatam deinde epistolam vni seruorum tradens; Vade, inquit, & Atrienfi intimas Regis fores seruanti meo nomine impera vt hos statim codicillos ferat ad Dominũ. Iussit Rex, eos ad se properanter transmitterem.

Dimisso nuncio, iam furiosius morti intenta, simul properabat, & hærebat; nunc insanos fremitus ausa, nunc mollioribus suspiriis lacescens constantiam suam. Excipiebat forte omnia verba quædam ancilla, è proxima cella cui ab eo cubiculo aditus erat. Hanc neque viderat Selenissa, & verecundia quod secretis dominæ interuenisset, non sinebat vel loqui vel abire. Nam neque credebatur desperationis plenissimas voces furiosum exitum habituras; expectabatque donec domina exeunte & ipsa se secreto proriperet. At Selenissâ haud dubia omnem destinatæ mortis laudem in præcipitatione esse, & affore statim à Rege qui conantem tenerent, aperit cistulam in qua brevis gladius iacebat, quem olim filio primum pueritiam ingressio dederat pater; & ipsa deinde seruauerat, die filii nuptiali Iamoni Lucinæ cum crepundiis sacrandum. Ita rulerat fatum, vt paucos ante dies, detergendæ rubigini esset in acumen renouatus. Nec aliud ferrum in muliebri cubiculo erat pectori aperiendo commodius. Illum vero vt sustulit, simul coniugis quem amiserat, filii que quem ignarum destituebat memor, tot restamque diuersas vno mentis obrutu aspiciens, funebri capulo osculum dedit, illique loquuta aliquandiu opperientem mortem frustrata est; Donec ancilla quæ timere cœperat ne hæc vera tragœdia esset; extorquendo ferro erupit, simulque exsonuere

accurrentium ex Regis præcepto vestigia. Tunc anus prohibentium feruore incitata, & manibus adhuc liberis vfa, mucronem tam alte visceribus impressit, vt labantes subito vires soluerent dextram, & pectore in humum porrecto ipse capulus non multum emeretur ex vulnere. Exclamauit ancilla, & amplexa morientem sæuissimo vlulatu perterrituit iam sponte confusos. Quippe deiectis foribus intrauerant Archombrotus, & Eurymedes, mulrique eos sequuti; virgente Meleandro, vbi primum ferale literas accepit, vt properarent ad miseram, cogerentque non perire. Eurymedes vtcunque dimota ancilla amplexus iam rigentibus luminibus toruam; Quod hoc nefas, ô Matrona? Cur te tuosque perditum vadis? Nihil illa, nisi quod flexa ceruice supremos oculos versans, sanguinem & animam efflauit.

Omnibus silentium ingens, fremitus rursus; & dimanante mox fama, atrocitas rei multos Procerum ad spectaculum coegit. Mox de obscura facinoris causa variæ, & interdum periculosa coniecturæ. Rex quidem cæde audita vehementer exhorruit. At Argenidem nulla signa vel misericordiæ vel odii mutauerunt. Seu credidit de Selenissâ satis supplicii nondum habere, seu potius excandescens animus mirabatur magnitudine pœnitentiæ se placari, & in confinio vtriusq; affectus stupebat. Rursus tamen intuebatur quicquid sibi in morte Selenissâ nocuerat. Quid Sicilia? quid cum suis Radiboranes loqueretur? Illâ anû tam insigni de se vindicta multo magis quàm ipsa proditiōis crimine euulgasse hoc de Theocrine secretum. Præterea quando eo loci res erat, Regem ab Selenissâ auditurum sperauerat, pactum cum Poliarcho coniugium: quod quidem arcanum nec ipsa sustinebat dicere patri, & strenue cogitabat defendere. Cæterum prohiberi multitudinem Rex iussit. Sepulcrumque deinde cadauer est nulla pompa; & postquam

cædis

cædis causâ publice est comperta, nescio quis Poeta hoc illi epitaphium fecit.

Busta vides, sæuque, hospes, monimenta doloris,

Bis moritur, quæ se est iudice digna mori.

Non effare tamen seu verba grauantia manes,

Seu placida faciunt quæ leue pondus humo.

Huic tumulo pacemque nefas, stimulosque precari.

Dic tantum; Vt merita es, sit precor Vmbra tibi.

Nempe Selenissa est. Dubium furiosa magisne

Laferit, an lasam sit magis vltima fidem.

Meleander tot recentibus obrutus curis; & quid Radirobane, quid præcone, quid literis faciendum, adhuc incertus, vocat suorum præcipuos; His ostendit res suas in anxio sitas esse. Quippe suam dignitatem à Radirobane incitari contumeliis; qui præterea talenta trecenta in præstiti auxilii stipendium non tam petat quam impetret. Armis se exequi debere iniurias; nisi & suas vires domesticis furiis Sicilia exhaustisset, & benefactis Radirobanis donari deberet saltem locus ad pœnitentiam. Furere enim sui immemorem, & hesternas suspiciones imprudenti ira firmare. Hæc cum fuisse exponeret, sedulo tamen cauebat indicare laceffitam ab hoste famam Argenidis. Non quod omnia nesciret emanatura: Sed & pudorem præsentis filiæ reuerebatur; & silentio suo omnes monebat, ne quis deinde tam inuisæ accusationis mentione illum vexaret. Ne tamen ignorarent super quanta re consulerentur, aiebat Selenissam improba fide ausam quædam arcana ad Regem pertinentia Radirobandi credere; quæ per se innoxia, ille flagitiosissima interpretatione corruerat. Allatis ab eo codicillis, se vltimis probris differri; Selenissam, si ad Radirobanem spectes, fuisse innocentem; quæ tamen sola morte quod peccauerat expiari posse crediderit. Omnes certatim censuere, vt pro publico Siciliæ hoste Radirobanem ha-

beret. Quicquid auxilio iuuerat, non beneuolentia aliqua factum, sed tanquam ad insidias confedisse prædonem in insula; & voluisse Lycogenem tolli, ut quæcunque ille cogitauerat ipse efficeret. De præcone perplexior quæstio fuit; his cruci suffigendum decernentibus; aliis per diuersa supplicia truncum ad Radirobanem remittendum. Vicit tamen Cleobuli sententia, declinandam violati præconis inuidiam; quem fortasse interfici magno emeret hostis. Superbissimum Regem plus despectu quam eiusmodi ultione iri offensum. Quod postquam Rex probauit, Eurymedes vocatum ad se præconem (nam cum ad Meleandri conspectum reduci non placuit) ita ex præscripto affatus est. Si ab Rege sui compote venisses tam proteruæ epistolæ lator, totum hunc diem **N**emo non esses. Nunc ignoscimus amentia Radirobanis, cui Regis verbis dices, furioso responderi non posse. E re quoque sua facturum, si Regibus scribere expectet donec insanire desierit.

Postquam præco discessit, statim præsidium militum ingens Arlida datum est, quod ad portum confideret. Timonides classiarios coegit in naues; ut si Radirobanes ultra verba furere vellet, iusta acie exciperetur. Nec in Regia tantum, sed passim in oppido, tanquam redintegrato bello, quies excussa est. Iamque Radirobanes timere inceperat, non modo ne inuerecundiam suarum literarum præco capite luisset, sed ne in suam quoque classem armaretur Sicilia; Intepuerat ira; occurrebantque belli incommoda, quæ nimius antea ardor suppresserat. Totius Siciliæ viribus impar sibi exercitus. Littus tenebatur præsidiis. Deerant in mari commeatus. Si tamen laceßebatur erat indecora cunctatio, maxime cum prior prouocauisset. Dum hæc agit, respicitque ad littus, videt scapham à portu recedere. Ea erat quæ præconem reuehebat. Is adhuc plenus metu, quæ ab Eurymede

mede acceperat refert; multum quoq; exaggerata violentia loquentis, & tumultu regiæ, cuius causam nesciebat. Cum enim occubuisset Selenissa, murmurq; & strepitus ingens esset, Cleobulus præconi custodes apposuit, ne qua rescire hunc casum, & interrogare obuios posset. Radiobanes tot rerum solitudine grauis, prius abire constituit quam decernere cogeretur, aut fugere. Nam quid immaturis conatib. in se verius quam in hostem sæuiret? Iam plus iusto indultum præcipiti iracundiæ. Reducendum potius ad Calaris littus exercitum; (ea ciuitas iam tum Sardinia princeps erat) viribusq; re-
fectis, mox subita classe repetendam Siciliam. Sed neque confestim visum abscedere. Nam & maritimas copias sciebat, quas in portu habebat Meleander, modicas esse; & tempore opus priusquam Lilybæo & Panormo maior in eum classis posset acciri. Reliquum ergo diem in statione perseuerat. Sub vespertam, cum se benignius ventus intendere, anchoras tolli iubet, prorasque in Sardiniam suam verti. Ac ne timida videretur aut furtiua discessio, præcepit iustos nautarum clamores geminari, siue eruendis gernerent anchoris, siue mutæ exhortationis officio cætera armamenta componerent. Militum quoque voces patriam appellantium adhuc absentem, aut pelagi Deos orantium, ferebantur ad littora. Meleander pugnam instare existimans, iussit accingi classarios suos, portumque & proxima littora propugnatoribus compleri. Nam prouehi ad certamen suas naues extra portum vetuerat; ut ille terrestribus copiis, quibus abundabat, tegerentur; & gemino exercitu Sardi perirent. Noctis tamen vicinia perturbationem metumque adauxerat. Sed hostes propitiis ventis in altum ablati, primum audiri, & deinde videri desierunt. Nam & nebula primam noctem densauerant. Ne tamē is discessus fingeretur, mox redituris in incautos re-

migibus; plerique non militum modo, sed procerum
circa portum excubauere. In iis Nicopompus, cum no-
ctę concubia rarior fremitus esset, silentio vigiliaque v-
sus est; & iuuantibus tenebris liberos animi motus ad
carmen, ita Sardos tempestatibus deuouit.

*Ite truces, cuncti rapiant caua lintea venti,
Iterates. Sic aura fidem, sic aquora prestent,
Vt vestri meruere duces. Simul ibi: Enyo,
Stridebitque comitis, facibusque in concita missis
Nubila, Tardareum deducet in aquora fulmen.
Ite rates. Mediis vltor Deus assidet vndis,
Vix equus mitisque bonis. Sunt vndique venti,
Sunt cautes, rapidis feruent nostra aquora monstis.
Inde percussas terret latratibus vndas
Scylla minax; hinc torua riget fremituque Charybdia
Gaudet inexhaustas aptare in pabula fauces.
O illuc vos turbo vehat; vel dira reuulsam
Tempestas medio vobis ferat aquore rupem!
Qualis erat dubiis nondum Latonia Delos
Fluctibus, aut quales nigri super ostia ponti
Cyaneas arcto nauta timuere profundo.*

*O sceptris indigne tuis, & sydere lauo.
Edite Sardois infelix rector habenis;
Cerne agedum quam parua tuam discrimina vitam
A cupidis prohibent vndis. Non arma ferocem,
Non vis vlla iuuat. Timidos fortesque seuera
Torquet hyems; Totus fati, totusque Deorum es,
Mox vbi disparibus pendebit puppis in vndis
Alternas subitura vices. & hiantia late
Æquora terrifico pandent sua viscera fundo;
Quam posces miserandus opem? quæ Numina primū
Mens insueta petet; tunc vani prodiga voti?
Non falles Superos; nec te timor ille piabit.*

Obruet vnda preces sonitu, vindexque per auras

Ventus aget. Nota tangunt pia sidera voces.

Nondum plane respirabat Meleander, veritus adhuc ne Radirobanes classem infestam alicubi incustoditis littoribus insinueret. Sed exacto vix biduo, demissi speculatores retulerunt omnino peti Sardiniam. Tunc vero non tanquam exacto, sed dilato saltem periculo, ad consilia mentem applicuit, quibus tueri Siciliam, & hostem haud dubie reditum posset ulcisci. Diu erat quod Eurymedes, ut pote strenuæ fortitudinis vir, amansque militiæ, monuerat Regem, securi imperii non aliud certius esse pignus, quam paratum, & semper in castris exercitum; Et tunc quasi sui consilii utilitatem promouente fortuna, cum Meleander ipsi & Dunalbio medius spatia retur, ageretque de præliis per opportuna littora in Sardos diuidendis, ita locutus est. Si fecisses quod initio motum in Lycogenem censueram, nunc aut iste Radirobanes non te lacefferet, aut haberes quod illi confestim obiiceres. Sin etiam nunc cessas, illo depulso alios fortuna inueniet, qui te nec suspensiones diu ponere nec arma patiantur. Collige, inquam, exercitum quem hostes formident, qui sit pace belloque assiduus. Continebit hic terror ciues in fide; amicitias, & hospitium externorum tam vetera firmabit, quam noua inueniet. Ciues enim motus, aut ambitu & coniuratione paucorum Optimatum inserpunt; aut quod est rarius, vno consensu furentis vulgi constant. Nihil vero in vtrumque hunc Reip. morbum salubrius aut efficacius est eiusmodi armis. Sunt enim nobilium factiones in initiis, ac veluti cunis, timidæ debilesque; Vt si in promptu, & sub pellibus miles sit, opprimi cum dignitate possit malum; & mehercule ita impetu tanquam sitienti fulgure hi fontes exhauriri, qui, si pateris, mox nescient ripas. vero populari tumultu præcipitata infania (quod quia

interdum quo maiorum contigit, prudentibus semper
 timendum est) innumeras manus armabit in Regem; ni-
 hil in hoc incendium remedii, nisi firmas legiones, & as-
 suetas disciplinæ, monstro illi obiicias; Plebs enim impe-
 tu solo valens, quantumcunque multiplicatis cohorti-
 bus impleat campos, parillis nunquam erit qui sciunt
 furentes eludere, seruare ordines, obsequi duci, locum
 castris & pugnae eligere. Ita in omnem partem, tutandæ
 regioni, & vel anteuertendis vel premendis furoribus,
 vtilissimus miles est, qui non quærendus, non forman-
 dus, sed hostem inter stipendia expectat. Illæ copiæ &
 quocunq; perrexeris securum te præstabunt; & si populi
 motu, vel defectione nobilium ex munitis ciuitatibus
 arcibusve vlla à te secesserit; inde recentem, & adhuc du-
 biam prodicionem confestim excutient.

Gentibus autem externis quanta aduersus te reueren-
 tiæ causa, hæ succinctæ & ad nutum legiones? Suam pa-
 cem ex te pendere intelligunt; non inultum lædi posse, non
 despici; Sedere te veluti fortunæ cæterorum Regum ar-
 bitrum, in quorum custodiam paria arma non fulgeant.
 Gentem nostram fama celebrari compertum est, tan-
 quam indole sua pronam simul & vtilem bello. Quan-
 to magis, si ad naturam institutio accedet, scientque tui
 hostes non tyronum apud te, sed veteranorum esse de-
 lectum? Neque hoc tantum ad famam est. Ipso successu
 experientur qui te laceissent, longe aliud esse conscri-
 ptum nuper militem in aciem statuere, aliud egregios
 viros, & qui annos non plus ex fastis quam stipendiis
 suis numerent.

Num denique ea fide, eo ardore, recens adacti ad sa-
 cramentum pugnabunt, quo illi qui inueterato affectu,
 non plus militum quam familiarium instar, tuetur Prin-
 cipem assuetum alimenta & veluti spiritum dare; & cui
 non hoc tantum illos bellum, sed vitæ totius fortuna con-
 iunxerit?

iunxerit: Haud omiserim, ut corpora omnia, ita militiam
 ex suorum veluti artuum vigore & officiis constare; &
 solo experimento deprehendi num quis ad hanc disci-
 plinam natus sit. Nonnullos valetudo, alios animus de-
 ficit; quæ vitia habitus corporis, & species frontis sic
 obtegit, ne præter experientiam quicquam sit quo ar-
 gui possint. Igitur in perpetuæ militiæ tyrocinio, utque
 sic dicam, in pace castrensi, mature, nec periculoso tem-
 pore, se hæc labes aperiunt; statimque de corpore exer-
 citus eluuntur, vel correctis disciplina vitiis, vel missio-
 ne denique malctatis. At in repentinis armis, cum im-
 plendæ cohortes sunt, cum inexpertis & obuiis cingu-
 lum datur, sæpe nescias vitum an statuas adornes; Ut
 novum exercitum ab explorato differre existimem,
 quod nauem quæ probatis trabibus est compacta, ab ea
 quam intempestive excisæ arbores, & omnia non pen-
 satis vitiis ligna componunt.

At sumptuum ratio est habenda; graue tot Centurio-
 nes, tot milites ex alienis laboribus vivere. Scilicet egre-
 gia cura timemus, ne non hostis, cum sæuiet, plenas do-
 mos & opulentas inueniat. Repetamus memoria vasti-
 tates, peculatus, exitia, quibus ciuiles discordiæ arserunt.
 Quot annorum stipendia, quæ aluissent obstiturum his
 malis exercitum, paucorum mensium furor consumpsit;
 Adde vim corporibus factam, subiectos tectis ignes, &
 cætera quæ in eiusmodi turbis impune sunt. Vili me-
 dius fidius has iniurias populus redimit, si perennium le-
 gionum præsidio se tuetur.

Duna bius ciuiliū rerum scientissimus erat, natura
 & institutione factus ad gerendam rempublicam. Is igitur
 ita differente Eurymede, sæpe frontem, & oculos
 mutabat, nunc quodā assensu, nunc modestis repugnan-
 tis animi signis; gaudebatque Meleander sibi ex diuersa
 sapientia licere quod utrimque optimum esset colli-
 gere.

gere. Cum vix ergo finisset Eurymedes, ita Dupalbius Rege admonente exorsus est: Nisi Eurymedes ex sua fide ceteros aestimaret, nunquam tantum tribuisset militibus, ut non modo in usureorum, sed in ipsa castiorum veluti umbra, Principibus patriæque incolumitatem statueret. Ego quamquam infulis atque aris à militiæ muneribus exclusus; quia tamen hic agitur, non quid nocere arma mortalibus, sed e quod ipsi paci præsidium possint afferre, non verebor dare quid sentiam. Tibi vero non tam repugnabo, Eurymedes, quam de iis quæ ignoro vel dubito interrogabo prudentiam tuam. Nunquam mihi placuerunt, qui in futuros morbos firmo corpori medicamenta infundunt; sollicitantque sopitas egritudinis causas, nec tempore ullo peius quam inter eiusmodi lætiam succensas. Quot mala, quot funera vidimus hominum per eiusmodi medicamina incitantium residues & veluti oblitos nocere humores? Atqui illis pene similes puto qui placidis rebus quærunt in futuras tempestates formidolosa remedia, quæq; ambiguo exitu possunt rectam Reipublicæ valetudinem tam perdere quam seruare. In dubiis autem illis plerisque periculi remediis, maxime armatorum frequentiam pono. Nam si armis milites concrepabunt, si superbia, vel furor, obsequium excutiet, longe illis pacis consilia, longe mens duem qui eos tumultibus arcendis coegerant.

Turmæ, cohortes, sub Centurionibus atque Tribunis scis quam validum corpus efficiunt: Vix tamen aut possunt suas vires agnoscere, aut in superbiam quam illa contemplatio insinuat labi, dum hostis submouet ociū, habentque quos laceessant aut timeant. Ast ubi suis viribus pacem fecerunt, nemoque nouo discrimine interpellat victoriæ memoriam; tunc ceu Regi aut patriæ exprobrant operam suam, secum expédunt quantum pugnando

gnando effecerint, Vnos se suis ciuibus salutare; In se
translatum rerum arbitrium, patriæ quoque & Principi-
pis fata. Hæ non statim, & vno agmine cogitationes ob-
ueniunt; Sed paulatim, tempore, cõtubernio, vsu; Qua-
si aliam à cæteris rempublicam faciant, in sese cogua-
tur: ocio deinde lasciuiunt, quod quantum fortitudi-
ni adimit, tantum addit proteruiæ; Mox si iustis præ-
miis non putant se excoli, si continuo obsequiis non
placantur; feruent animis, intumescunt, indignantur
sua arma non timeri. Quid cum à suis ducibus, cum
à factiosis sollicitantur; cum cupidis mentibus ingerun-
tur maiora stipendia, præda, tumultus, peccandi licen-
tia? Dii hostibus tam enorme exitium! Nam non putem,
quod dicebas, Eurymedes, ideo Regem iis esse charissi-
mum, quia ab eius ærario stipendia habent. Multo illis
potiores Præfecti: tum quod ab illis ad militiam delecti
sunt; (tanquam ideo stipendium non Regis, sed eorum
sit gratia:) tum quod illos de suo corpore duces, & mi-
litaris potentiæ vindices amant; Sed maxime quia ple-
runque sub illis licentiormilitia quam sub Rege propo-
nitur. Sed & omnibus copiis in media pace semper ar-
matis, an præficies vicarium vnum, an per partes iure æ-
quali legatos miles accipiet? Si plurius munus hoc fa-
cies; non sibi constabit disciplina; contendent inter se æ-
muli duces, & per iurgia ducum infestus laborabit exer-
citus. Sin potestatem vni credes; quis ille cui tantum ius
in te concedes? In eius manu erit vt regnes, vt pereas. Il-
le vim imperii, ille nervos potestatis cum tenere se cer-
net, an pat stimulis erit sollicitatibus integritatem suam,
& quid possit superbe monentibus? Vtinam saltem huic
quo Eurymedi similes semper sint quibus Reges suas
fortunas tradent. Quamquam nec illum velle existi-
mem tantæ inuidiæ potestatem subire. Scis quibus olim
Regib. haud absimilis cõsuetudo sceptrũ abstulerit; qui
dum

dum Præfectis palatii castra committunt, sensim omni-
 in ciues & milites iure exuti sunt. Iis qui prudenti-
 condere regna aut stabilire student, hæc duo videntur
 præcipua; primum ne populus in Principem facile po-
 sit insurgere; deinde ne si obsequii vincula emolietur
 habeat duces idoneos, qui vagam, & inconditam insu-
 niam certiori auspicio, & militiæ vinculis firment. V-
 tramque cautionem interuertimus hoc statæ perenni-
 que militiæ consilio. Quantum enim distabunt à po-
 pulo tot illæ cohortes, tot omnis fortunæ homines
 quibus tela ultro concedimus? Quicunque in populum
 cadere possunt motus, valebunt in istos; sed eo pro-
 cliuius quod irati nihil prius videbunt quam datur
 fiduciam arma. Iam vero præsentio rem inquietis stu-
 diis ducem nulla fortuna obtulerit, quam hunc ipsum
 cui iusseris imperium esse in castris. Cui enim tot ad de-
 fectionem urgentibus rebus, animus ad fidem supererit
 Mens potentia conscia, & regii fastigii dulcedinem de-
 libans, adulantium vota, cinctum fortibus viris latus
 multa obtegenda culpæ occasio; & si secus vota cecide-
 rint, at excusabilis in multitudinis peccato audacia; nec
 ruina partium expectata, prope ex æquo conditiones
 cum Rege adhuc de victoria dubitante. Fac tamen Præ-
 fectum hunc summum, seu natura seu virtute abomina-
 ri motus, fortemque in vitia, nunquam à sui statione re-
 cedere: Quid tot sub illo duces? Nullus ex iis tumidus,
 præceps, vanus? nemo fortitudinis fama, & audaciæ in-
 genio militibus charus? Mitte inanes spes. Nunquam
 illis cladibus deerit qui signum attollat.

Sed hæc scilicet quæ præfatio incommoda, demum
 rimenda sunt, si in iisdem habitet castris omnis exercitus.
 Tu vero occurre tempestati, spargeque in varias sedes
 vastum hoc corpus; ut ne sub vno aspectu positi seip-
 sos mirentur, nec furoris contagione defæuiant. Quo igitur

tur diuifos dimittes? Nempe in arces, aut oppida diftribuentur. Vide porro utrobique quam commode. Arcees quidem ut iufto præfidio obtineri confultum eft; ita illæ multitudinem armatorum sæpe non capiunt; definuntque præterea eſſe ſecuræ, poſtquam tot oculorum tantæque frequentiæ commercio ſunt vulgatæ. Num enim tanquam in carcere tot illic milites conditos habebis? Num ad illos amici non ibunt? quid coniuges? quid neceſſitudines? quid lixæ, & calones? At in oppida potius tanquam ad perpetua hyberna copias tuas mittes. Neſcis quippe quam male militibus cæteroque populo conueniat. Quod eſt exermibus ciuibus, & ad ſua opera intentis, in bello ægerum, id in pace continuo faſtidio ingeres, ut alienos, ut armatos ſuæ domi aſpiciant, ut militaribus moribus templæ & fora ſtrepant, ipſi denique lares placidos mores mutant? Querentur omnes de onere, mentes à te diſſentient: & cum volent deficere, quantillum ſibi ad incommoda putabunt acceſſurum iam moleſtiſſima ferentibus, tributum atque præſidium? Sed nec ita reuulſo diuiſoque exercitu conſtabit vtilitas quam monſtrabat Eurymedes. Nam intra oppida nec ſeruari poterit caſtrenſis diſciplina, nec tyrones eo in ocio probari, & ad matrem inſtitui. Ipſi quoque veterani languore & deſidia conſecti in vrbibus iacebunt, & præter militare officium mollientur in curis & conſuetudine familiæ ſuæ; Aſſueti deinde extra laborem ferre ſtipendium, multo ægrius à ſua quiete auellentur ad pericula, quam ſi recentes conſcribas, & qui ſciant de Regis ærario ſe niſi in opere & militia non victuros.

Cum his Dunalbii argumentis reſpondiſſet Eurymedes; & ille viciffim pro ſe pugnaſſet; Meleander ſic commiſſos conciliauit, ea probando quæ vterque in aduerſa laudabat ſententia; Immodicos exercitus noxios eſſe.

Vltra

Ultra præsidia tamen quæ in necessariis excubant arcibus, curandam esse classem; & viginti triremibus obtinendam Siciliæ oram; quatum aliquæ sint in mari, alia in præcipuis portibus expectent imperium. Ad hæc plures deligi Prætorianos oportere; partim ex egregia iuuentute, partim ex illis qui diu sub signis fuerunt. Hos posse ad octo millia conscribi. Dimidiatæ copiae semper Regem comitentur; ut miles sex mensibus domi, reliquum annum degat in castris. Ita enim, nec disiunctis ad validam seditionem vires fore; nec longa & superuacua in penatibus mora abituros à milite. Ipsi qui aderunt Regi, non confusis castris habitent. Militem scorsim vel castra, vel oppidi regiones sortiantur, in quo Rex erit. Nam ciuibus illis qui commodis ab regia apud se familia & comitatu superfluent, ægre esse non debere si veluti in contubernium Prætorianos excipiant. Larga illis & nunquam dilata stipendia; rigidior quoque parendi lex. Proteruiam, furti, lasciuia, grauius luant. Et ne in ocio deteriores sint, militari labore incitentur; Nunc coram ducibus ad præmium, hastam aut iaculum mittendo; Nunc cum armis iter ingredi iussu; ne expeditionem in hostes tanquam laboriosiora imperaturam formident. Nemo in illis Centurio, nemo Tribunus, nemo qui ordines ducat, nisi quem Rex ipse delegerit. Bis mille sint equites; Cæteris iacula, pila, sarissæ, diuidantur ex militiæ usu. Hac manu & subitos motus opprimi posse dicebant; & si maiores copias res desideraret, tyrones erudiri. Neque Eurymedes se plura censuisse asseruit, aut pauciora Dunalbius; Nisi quod sub imminente à Sardinia bello; addi aliquid militum numero omnibus visum.

Meleander hac parte curarum in Eurymedem translata, ad alia animum adiicit. Supra omnia de Argenide sollicitus erat. Hæc insons, & in qua, præter inuidio-

fas dotes, nihil nimium esset, tamen causam tot fluctibus dederat. Ut uxorem illam haberet, ausus Lycogenes omnem perfidiam, non statim, neque incruento bello perierat. Radirobanes successerat furoribus, adhuc incerto exitu. Nec deinde de futuros putabat, quos virgo eximia, & dotale sceptrum accenderet; nisi in vnum collata fœlicitas componeret cæterorum cupiditatem. Neque parum extincta Selenissa, & Theocrine tamdiu latens, occupabant anxiam mentem. Tandem penitus sedit animo, filiam in matrimonium collocare. Pacandis tot motibus id restare remedium. Iamq; non generum modo, sed & nepotes cogitans, ipsa oblectatione incitabatur ad dulcissimum votum. Sed quem illi fortunæ deligeret? Nemo in vicinis gentibus regii gradus erat, cuius ætas nuptiis conueniret. An autem opus est, inquit, inuenire ad hæc fœdera solum & purpuram; Tanquam regna, non homines copulentur hymenæis, aut filiæ meæ sceptrum aliud quæram, non virum? Imo nostri maiores sapientissime lege cauerunt, ne qui quæve Siciliæ imperabit, sibi nuptiis regnum adiungat quod Siculo sceptro sit fortius, atque splendidius; ne relicta à Regibus patria in illius potentioris prouinciam mutetur. Satis est nobi Sicilia, ut Principes suos alat; & filiæ meæ consulero, si illam in eiusmodi matrimonium dem, in quo ei coniux suus fœlicitatem debeat. Thracum est uxores emere. Nobilitas, indoles, virtus, sponso insint; satis opum in mea Argenide erit.

Hæc pronius sibi persuadebat, diu iam in hoc consiliū imminente affectu, ut charissimum Archombrotum eo matrimonio sibi heredem aspiceret. Nec credebat obstituram Argenidem: sed si tamen fastidiret, patrio iure ad obsequium redigeretur. Reliquum erat de illius stirpe rescire; Nam utcumque insigni virtutibus, tamen
nouo

nouo homini filiam non erat daturus. Satis omnibus agitat, conclaue Argenidis petit; mediusque inter Patrem & Regem, quo facilius quæ volebat impetraret; Scio, gnata, non minus de nostrorum consiliorum mora Siciliam, quam eos de illius motibus queri. Auiditas enim regnandi, & tuarum nuptiarum spes, Lycogenem & Radirobanem ad has quas sensimus furias adegit, quæ omnia præuerrere potuimus tibi mature virum legendo. Quid cessamus tot malorum fontem obstruere? Mihi quidem decretum est, tibi salutem, & meæ senectuti columen parare. Nec dubito quod iure meo possim, quin & tua voluntate facturus sim. Nonne parenti tuo permittis tibi sponsum eligere, Argenis? Priuato, & publico iure mihi hoc licet: nec repugnare modestiæ tuæ esset. Cum anxia virgo se deliberaturam referret; Deliberabis autem, inquit Rex, an futura sis officium tuum? Satis morarum fuit. Iterum quaero, gnata, an in potestate futura sis. Ita pro imperio loquentem Argenis reuerita, se vero futuram hæc ore professæ est. Laudauit pietatem Meleander, & osculo dato, Scis, ait, te mihi charissimam. Vitam colere, amplius non amo, quam ut consulam tibi. Bene facis, quæ & patri credis & seni.

Postero die, ut forte in horto spatiabatur, seuocat Archombrotum; &, O iuuenis, ait, si te hostis, aut ignotus, rogarem quo sanguine ortus sis, curiosam quæstionem habere posses suspectam. Sed amicus cum tulerim diu tuum genus ignorare, & scire nunc expetam; quidni me putes id non mea magis causa quam tua præstare? Magna sunt, &, opinor, non tibi iniucunda, de quibus tecum agerem; nisi exquirenda hæc prius natalium ratio esset. Tibi externo quantam fidem habuerim intelligis. Secreta imperii penes te fuerunt. Nec ætas, nec peregrinitas obstitit, quin omnia tibi concederem.

derem. Et hæc quidē merito tuo. Nam vt cætera omit-
tam; meum caput a quis ereptum, quas pro me prope-
modum subiisti, & occisum Lycogenem non possum
obliuisci. Post mutua beneficia, quid grauaris me ad tui
generis notitiam admittere? quod etiam, ita me amet
Diespiter, tui honoris & vtilitatis causa, nunc quæro.
Perculere iuuenis mentem hæc preces Meleandri. Quæ
causa, vt enixe postularet id scire, quod tam diu celari
haud ægre habuerat? aut quod beneficii genus quod
sibi ignoto conferri minus posset? Argenidis nuptiæ,
quia ea cogitatione plenus erat, statim mentis oculis
oberrauerunt, egregiæ fœlicitatis imagine. Rursus
illam spem, tanquam vanam & improbam, coratus
excutere, verbisque plusquam animo compositus; Ha-
ctenus, inquit, geminasti beneficia tua, Rex; passus ab
eo te coli cuius genus nescires; Nec iam scio quid con-
ferat tuis rebus me impium fieri, id est, à parentis impe-
rio recedere, quo mihi super stirpe silentium indictum
est. Ne me tamen peruicacis animi accusēs, qua fas ait,
cuncta suppressis regionis parentumque nominibus,
euoluam. Regium mihi genus est, resque pacatæ. Neque
vi aut ingratis isthuc veni, sed ex parentis iussu tuos in
mores, tuasque virtutes iubentis inspicere.

Ita loquentem Rex nouo gaudio commotus ample-
ctitur. Et quid tibi hæctenus, inquit, vis? Sicilia? quid
regia mea? aut vt animus, qualis tuus est, verius tan-
gam; quid tibi senectus mea placuit, aut filiæ mores?
Cum ille, iam propiori spe, hæc omnia se diceret ado-
rare; Atqui (inquit Rex) non leuiori petio te mihi em-
ptum volo. Omitto occisum Lycogenem, meque serua-
tum. Adhuc aliquid validius fuit quo animum meum
aperes; Facti mores ad virtutem, consuetudo lenissima,
& potissimum quod me amasti. Non patiar à te vn-
quam sciungi. Si vt memoras, & auguror, Regum

sanguis es, tibi Argenidem tanto multorum ambitu
 quæsitam ultro despondeo. Quantumcunque magnis
 parentibus natus sis, non pudenda nurus erit. Super-
 est, ut tu is mihi fortunas familiarius iam prodas, spon-
 deasque te nunquam meos caros destitutum. Tre-
 mebat nimio ictus gaudio Archombrotus, & quæ to-
 to sanguine quæsiisset sponte oblata suspiciens, incertum
 an Deos an Regem veneraretur, ad Meleandri pe-
 des se abiecit, tenuitque reluctantis vestigium. Cum-
 que gratis finem non faceret, hilarior Meleander,
 & illius quoque laticiam gaudens, in subiecti collum
 incubuit. Mirum omnibus erat qui in conspectu sta-
 bant, quæ hæc mutua esset gratulantium charitas. Ar-
 chombroto autem præcepit Rex, ne eo die rem vulga-
 ret; rediensque ad comites, & solito diffusior, vario col-
 loquio tempus modicum absumpsit. Inde regressus, in
 regiam, Archombroto iam sibi propius herenti. Quam-
 diu, inquit, te fines ignorari, & gaudia differes nostra?
 De hac ipsa re, subiicit ille, te Domine, cogitabam com-
 pellæ. Duorum mensium spatium peto, intra quos fœ-
 licitatis meæ nuntius parenti esse possim, illiucque di-
 gno cultu, & professo genere, huc reuerti. Meleandrum
 nomen ipsum discessus offenderat: & Non patiar, in-
 quit, te à nobis auelli, Archombrote; nisi forte fœdera
 nostra despicias, aut viles sumus tibi, quia priores a-
 mauimus. Si conditiones placent, scribe in patriam.
 Nam te ipsum non nunc mari fatisque crediderim. Ar-
 chombrotus tâta beneuolentia senis admonitus quid fa-
 cere deberet, & quantum amare, regi in manum obula
 stringens, quicquid ille iuberet, nihil se à præscripto re-
 cessurum asseruit.

Nondum Rex Argenidem monuerat quem illi con-
 iugé destinaret. Cum ergo discessisset Archombrotus,
 cum ad se acciuit, repetitisque quæ de necessitate ma-
 trimonii

trimonii prius edixerat, addidit, se generum elegisse, quo non posset præstantior optari; Regio ortu, paribusque virtutibus; denique eum esse Archombrotum, cui in omen tantorum fœderum, seruati regis laudem curru in fluctibus errante, & de Lycogenis capite victoriam fata tribuerant. Hæc non sine supercilio Meleander; propiusque vim, & imperium, quam consilium oratio erat. Comparauerat se ad simulationem Argenis; & quamquam indignata, se ignoto, se ingratis promitti, tamen veluti consilio patris accederet; Nihil, inquit, verendum hic magis quam ne subitæ nuptiæ, neminique tuorum præuisæ aut creditæ, in maledicentiam pateant; dicaturque Radiobanes per iniuriam depulsus, quo faueres Archombroto. Tempore aliquo est opus, quo tanta nouitas mitigetur, priusque Archombrotus audiatur procus esse, quam sponsus. Non temnenda Meleandro videbatur hæc ratio; Veritus tamen ne turbando uuptiarum consilio istas moras virgo iniiceret, ita in experimentum loquutus est. Neque nihil spatii concedendum est famæ; neque fortunæ nimis. Ex tui animi sententiâ, Argenis, quid temporis arbitraris conuenire? Recusabat illa loqui, non hoc suum, sed Regis arbitrium esse causata; Cumque pater sapius instaret; tandem ægrius, & quasi spatium suæ vitæ deficiens; Ut rem video esse, ait, iduo forsitan menses sufferint. Tum Rex pene non dubius quin filia omne id tempus sibi potius quam famæ postularet; tamen ne permisset durus; Atqui promittis, inquit, sublapso hoc tempore nihil te nuptiarum omini repugnaturam? Falso, refert illa; Neque si Dii adiuuant, te quicquam in orbis aut mea vita offenderit. Et id prolixius pollicebatur; quia interim adfuturum Poliarchum sperabat, qui priusque vitam assereret; Quod si ille non veniret, finiendi consilio respiciebat ad mortis libertatē. At le-

tior Rex cogitans, illius verba acceperat, velut sub paterno impetio domantis affectus, qui antea solutam mentem incesserant. Blande itaque compellatam; tanquam victor, & securus dimisit.

Sed illa tot malis incitata, nunquam se infeliciorem cogitabat quam in publica felicitate. Nam Lycogene victo Radirobanem nuptias suas, id est, mortem optauisse; Vix decessisse eam curam, & respirante Sicilia sibi iam presentiores instare ab Archombroto metus; qui adeo felici ad nocendum successu prouectus sit, vt vel Radirobanis desiderium faciat. Ergo, inquit, semper meam, aut patriæ vicem dolebo? Ergo non molliori conditione cum Siciliae miseris transigunt fata; quam vt omnium cladem meo capite redimam? Hæc pompa, hi cultus, hæc frontis decora, mactationes erunt; quibus patriæ diris voueor? An Macaria Herculis, an Agamemnonis Iphigenia ero; & tranquillitas innocenti sanguine emenda est? Sed non diu me fortuna ludibrio habebit. Decumanus hic fluctus, aut tempestatem consummiabit, aut victam nauem deducet. Testes Dii quam libenter nunc mortem vsurpem; nisi & te vererer, Poliarche, & Selenissa suo exitu docuisset id etiam in scelera esse remedium. Pensare deinde solcite cepit an opperiretur aduentum Poliarchi; an eum litteris maturaret. Plus vno mense erat, ex quo ille abierat, in tertii mensis finem reditu destinato; & cogitabat esse amantis (qualem Poliarchum sciebat) prauertere potius diem; quam totum expectare. Constituit enim scribere, & recenti impetu verba se vltro ingerere explicuit. Quamquam absum, Poliarche, tota spes tamen ipso te scio quid valeas. Nam vt sis illic incolumis, certe perite hic incipis fato meo: quod mihi de vita quantillum reliquerit, ex litteris istis intelliges. Radirobanes, præter regium decus, & fas hospitii, turpissimum

piſſimum facinus auſus, quia ei placari non poteram, mei rapiendi conſilium iniit. Neſcio quæ ſpectacula commentus quæ ad littus præberentur, me illuc cum parente pertraxerat. Tantum non auehebamur, cum patefacto flagitio nos in oppidum refugiuſus, ille in ſuam claſſem ſeceſſit. Veruſus inde ad furias, auſus eſt meam famam ſcriptis ad patrem literis violare; quali te liberius quam decet amauerim. Quippe noſtram familiaritatem Seleniſſa prodiderat; & hinc impio iuueni fuit ad contumelias argumentum. Sed pater pro me ac vero ſtetit. Et Seleniſſa quidem ſponte ferro expiauit perfidiam. Ille autem malo omine, ſi Dii quidem boni ſunt, in Sardiniam abiit. Eo diſceſſu ſœlix eram, cum me pater: (Timeo loqui, ne eum odiſſe incipias. Fata ſunt quæ nos vrgent: his potius indignare, Poliarche.) Pater, inquam, me iubet amare Archombrotum. Regibus ortum dixit; mores, indolem, ſpeciem, placere; ſibi hunc denique generum fore. Ego intempeſtiuâ pertinacia timui accendere obſtinatum. Satis fuit, prætextu alio ſpatium impetrate quo tu venire poſſis; vel ſi ceſſas, arbitrio meo liceat mori. Duo menſes probantis nuptiis dati ſunt. Intra illos armatus ſi aduenis, accedam ad partes; ſin inermis, omne fur-tum tentabimus. Quod ſi me deſtituiſ, tunc cum nuptiæ ornabuntur, omnes cultus mihi patiar adhiberi; & ubi dexteram pater poſcet quam tradat Archombro-to, dicam Diis manibus ſacram eſſe; ſimulque breui ſica, quæ ſub veſte abdita erit, miſerrimum pectus ſoluam. Hæc ſi ita contingent, audi iam nunc Poliarche vltima vota; cogita tibi hæc dici ab Argenide in ſuo ſanguine volutata. Parenti meo ignoſce. Satis ſuppli-cii fuerit, quod illicito meæ mortis ſpectaculo vultus illius funeſtos efficiam. De Archombroto quod placebit conſtituas. At Radirobanem in ultum vi-

uere si fines, redibo ab inferis te admonitura officii. Exige à perfido turpissimi flagitii ultionem; luat pœnas prædator, quoad potuit, famæ meæ, & ex iracundia tua intelligat quantum deliquerit. Hanc vindictam, hunc laborem anxie mando; huic te testamento meo damno. Ultione perfûctus, iube in patrio tuo sepulchro incidi meum nomen, & casus vtriusque referri marmoribus, in quibus nostram fidem posteri probent, damnentque fortunam. Huius autem Insulæ conspectum, mi Poliarche, defugas; nisi meos cineres amabis, & sponsæ tuæ urnam ad mouere pectori voles, aut etiam (quod Dii faxint) cum Manibus maiorum tuorum recondere. Ista mala, si potes, anteuerte reditu tuo; nam discrimen cunctationem non recipit. Si non potes, cura mandatum morientis, & vt me ames, viuere.

Ob signatis literis, diu secum expendit cuius fidei legationem hanc crederet. Neminem habebat cuius consilio treretur; quippe Timocleam biduo ante in locum Selenissæ suffectam, in tantæ rei secretum admitti non maturum videbatur. Arsida autem vnum toties adhiberi his furtis non probabat; ne ille tot periculis lassatus, Meleandrum timere inciperet: Illius præterea discessus ab insula ignorari non poterat. Nemo tamen commodior suppetebat; maxime quia omnium fœderum erat conscius, quibus sibi Poliarchum ipsa deuinxerat. Ergo ad se vocatum ita alloquitur. Si timerem ne me quoque desereres, Arsida, ingererem tuæ menti Selenissæ memoriam; quam proditoris stimulos ipsa morte grauiores duxisse ideo arbitror, quia eam in remedium poposcit. Scias enim (quod vtcunque ego & pater celamus) illam anum, mea cum Poliarcho secreta ad Radirobanem detulisse; moxque conscientiae terrore afflictam, suo iudicio manuque periisse, vt vidistis. Sed tibi fidissimo viro, si viuemus, plus à nobis præmii

præmii erit, quam huic à proditione supplicii. Spectat ad finem negocium. Expecta maiora à nobis quam quæ tua modestia possit concipere. Caterum literas habeo summa fide, & diligentia tradendas Poliarcho. Tu fidum hominem delige cui illas committamus. Sed da, si potes, eiusmodi, cuius tibi in arduis fides perspecta sit. Haud cunctatus est Arsidas; & , Fideliorem, inquit, me ipso, Domina, neminem novi. Quid tam cito das mihi missionem, nondum iustam, ac necputo ignominiosam pro merito? Exequar quicquid mandaueris; Neque Poliarchus quacunque Orbis parte nunc degat, diligentiam meam faller.

Bene læta hac pollicitatione Argenis, rogabat ecquid ficturus esset causæ nauigandi ab insula. Pars est Italia, subiicit Arsidas, quam Latium appellant. In eo littore Antium prominet, oppidum templo Fortunæ celebre, quod illic multæ religionis est. Fingam votum ad Deam; Carebit suspitione hæc pietas. Vbi autem Sicilia excessero; quam multa longioris viæ commenta sunt? negocia, curiosus animus, alia denique vota. Iube tantum; &, si potes, quo iter instituentum sit mone. Si tibi certum est (inquit Argenis) hanc habere gratiam; moneo, mi Arsida, ut pro reliqua tua sedulitate quantum potest appropere. Poliarchum habebis vel in patria sua, vel huc ad nos venientem. Plus hodie audies ex me quam tot annis Selenissa. In Gallia amnis est, quem Ararim dicunt; Is alteri cui Rhodanus nomen, committitur. Vtriusque fluminis tractum quæ à fontibus ad mare pertingunt, paternum Poliarchi imperium est; Hoc parentes iam habent, hoc ipse deinde vnicus gnatus expectat. Vide quanto homini beneficias. Si igitur, ut coniecto, in patria est, ne metue errorem. Muri quoque te muri ducent ad Principem. Tu modo, quod his literis facio,

hortare vt quamprimum promisso se exoluat ; redeatque non priuata modo virtute , sed viribus regni tutus. Antianam vero Fortunam (nam per hoc littus via est) meo nomine saluta ; & de tuo itinere , meaue expectatione consule Deam. Cæterum gemmam hanc accipias , quam quoties in tuo digito videbis , meam & Gallici Principis salutem ex celeritate tua pendere memineris. Sub hæc verba ingentis precii annulum tradit , simulque ad Poliarchum codicillos. Ille audita Poliarchi dignitate hilarior , mirari tamen cœpit , quod per tot ambages , tanquam impares nuptiæ procurarentur ; donec admonente Argenide , lex Sicilia in memoriam rediit , quæ vetabat potentiori sceptro Siculos Reges nuptiis coniungi. Sat vero constabat Meleandrum non modo ad patriarum legum reuerentiam obstinatum , sed solitum hanc ipsam sanctionem , inter cæteras mire attollere. Tunc vero & Virginis sapientiam Arsidas probauit , quæ hactenus nec Patri , nec Siculis aperuisset interdicta consilia ; & necessarium à Gallia exercitum esse cognouit , qui veluti in Archombrotum comparatus , hanc legem antiquaret.

Igitur & suapte virtute , & Selenissæ defectione , ad fidem incitatus , postera die iter quod Dii bene verterent , exortus est. Placidi ventitutum in Italiam pelagus præstirere. Illic mutata naui , ne Siculis notisque remigibus in secreto vteretur negocio , magnæ Graciæ littora celeriter obuii ; Oscisque superatis Antium venit. Vetusstissimæ religionis templum in littore erat , quod Fortunæ Maiores sacrauerant. Id vbi monstrantibus accolis Arsidas conspexit , tacitis plenus votis iam tum numen salutauit , procubuitque in arenam. Procedenti deinde ad limina ædis præsto Sacerdos fuit in candida veste , cui limbus erat ex purpura. Multam caniciem sparserat humeris , redimito laurea vertice , manuque

que baculum coronatum tenebat. Ille Arfidam, adhuc ut de via præcinctum, ubi vidit intra fanum pergentem, ita comiter affatus est. Siue exoraturus aliquid venis, hospes, siue ab iis quæ timebas iam te nostra Dea explicuit, afferisque animum noua beneficia promeriturum, subi humanissimi numinis vultus; illosque vel licito sanguine, vel si mauis thure propitia. Tum Arsidam, Quia iste cultus, Pater, te Antistitem ostendit; priusquã Deam ut mihi fauens sit veneror, ne quid in religione peccem, mone quo ritu me ablui, & quam hostiam dare sacra hæc velint; An præterea in peregrino hoc habitu Fortuna supplices agnoscat. Nam & Deæ facere volo & longam cunctationem nauigatio opportuna non patitur. Sacerdos illico fontem monstrauit qui in vestibulo manabat. Eo ter oculos manusque ablueret, togam se & coronam illi interea prompturum. Victimam in Deæ atrio puras esse, quæ emptores expectarent, seu quis maioribus facere seu minoribus vellet. Vade, inquit Arsidam, ô Pater, & ipse ex hostiis delige quas seis Fortunæ gratissimas; Simul dexteram porrigentis nummis aureis impleuit. Dumque ille utilem sibi pietatem officiosissime exequitur, Arsidam haustis de fonte aquis, cum omnibus suis ablutus est. Valuas deinde templi, & viliora donaria quæ passim pendebant breuiter contemplatus, hæsit in præfatis marmore quod non longe à limine hos versus subeuntibus templum monstrabat.

*Este procul fontes, sacroque absistite templo,
 Quis fixum stat corde nefas, aut vulnere diro
 Liur edax varios ducit per viscera morsus.
 Aut quibus exhausti non exsaturabile pectus
 Crudescit vulgi spoliis; quis longa senectus
 Visa patrum; thalamive quies pulsata pudici.
 Non inuat, heu cæci, non limina verrere vultu,*

Non votiva tholo, non aris ponere vittas;
 Ni primum eluitur mens fletibus. Ite profana,
 Ite preces, & dona suus qua polluit author.
 Non fbris pecudum, vel parui sanguinis haustu
 Numen eget. Solo finxit Deus omnia nutu,
 Aptaque caruleis sinuauit corpora venis,
 Quæ mistas pascant animas. Hæc extulit alis,
 Hæc finxit grauiore solo, quæ rura, domosque,
 Et vastas colerent sylvas, Aurisque carentem
 Ipse etiam vitam sub cæcis condidit vndis.
 Quin & Idumæo sudant quæ balsama cælo,
 Cinnamæque, & syluis spirantis thura Sabæis,
 Idem author rerum, variis adolescere succis
 Iussit, & æthereos ramis infudit odores.
 Quid tua, ceu largus Superis, nunc munera iactes,
 Siue boues aris, calamos seu sternis Eois:
 Aut plena fers ara maris? Sua thura suasque
 Ab vesanus opes, tanti ne vendere summo
 Quare Ioui, & paruo culpas obtendere fumo.

Iamque cum victimis Sacerdos processerat, & Arsidæ
 corona redimitus, in candida veste ante Deæ signum
 procumbens ferebat sua vota, quæq; præterea Argenti
 mandauerat. Lactens vitula, agni que gemelli in victi-
 mas Sacerdoti placuerant; Hæc non operosa securi pro-
 cubuit; illos, ne capita conuiuio perirent, leuiori fato
 culter confecit. Extæ optima esse exclamauit Sacerdos:
 datisque mox fortibus, Fortunam quæcunque Arsidæ
 postulasset cuncta annuere. Sibi deinde quæ Numi-
 ni immolauerant coxerunt: secundisque sub mensis,
 dum cæteri acius biberent, cœpit Arsidæ cum Sa-
 cerdote disputare de fatis, & fortibus, Fortunæque in
 Orbem imperio: quia esse Philosophum de vario
 sermone cognouerat. Et ille ubi Arsidam sapere vi-
 dit, dignumque altiori religionum commercio: ita di-
 cere

cere orsus est. Quid sit quod Fortunæ nomine colimus (hospes) adeo vulgus ignorat, ut mysterii sanctitatem propemodum contraria interpretatione corruperit. Fortunam appellant quicquid incertum est; Volunt autem esse incertum quicquid habet euentus humanis mentibus incognitos. Ideo læuam Deam, ideo cæcam fingunt, & plus vitii numini quod colunt imputant, quam ferrent in homine; ut nec certum sit, sapius ista Dea ab insanis probra ferat an sacra. Si quid peccant, si quid expectationem fefellit, continuo Fortuna vapulat. Exprobrant quod malos euexerit, quod difficilis bonis caute videatur ne probe quid iudicet. Nec mihi vident, eiusmodi Fortunam non diuinum aliquid esse, sed superstitiosi animi ludibrium; qui sua ipse commenta per superfluas curas timet aut placat. Nam illud quod sibi fingunt numen, omnia quæ mortalibus accidunt, & fortuita appellamus, regere, & exorantium votis disponere, aut potest, aut non potest. Si non potest; quid igitur facit? aut quo hæc inutilis Dea cui in suo regno nullum imperium? An præsidere humanis casibus illam dicas, quæ non eos præcipitare possit, non tenere, aut mutare? Nisi forte non satis fluere possent rerum hæc vices, & veluti naturæ temeritas, absque o-ciosa hac Dea, cui præter nomen atque inuidiam, nihil relinquunt. Cur denique aras illi statuimus? sortesque in hoc templo consulimus, prius nobis multo victimarum sumptu deuinctas? Infelix superstitio est, si illic consumitur vnde nihil metuas aut expectes. Sin putas ab ea ordinari casus humanos, qui alioquin errarent, & ex supplicum pietate distribui, iam Fortuna certe non est; modo hoc nomine cum vulgo intelligas numen, quod res humanas non consilio sed imprudentia sinat euolui. Ut te paucis absoluiam; Venisti Fortunam exoraturus; illi fecisti; denique ligauisti. An res
tuas

tuas existimas commodius esse casuras, quam si Deas neglexisses? Si existimas; ergo Fortuna temeraria non est, quæ nouit quibus indulgeri oporteat; nec inconsulte, sed ex merito sæuit aut fauet, Id est, non est illa Fortuna quam populus facit. Sin inutilia credis hæc sacra, cur superuacuo labore nihil profuturam pietatem his templis impendimus? At (inquies) non venimus eam sortem mutari quæ nostris rebus decreta est; Sed tantum quæ sit ea fors accepturi oraculo. Si sic censes: certe fateris, iam Fortunam ergo scire quid te Dii mulctaturi sint, quid etiam adiuturi. Cui consequitur, nihil in Orbe temere, Diisque improvisum aut neglectum contingere; Quod nec conuenit cum populari illa fortuna.

Vides ut Fortunam sustuli, hospes; non illam quidem quam colo, sed quam imperiti constituunt, & quæ cum summa illa mente conuenire non potest quæ omnia suo arbitrio constituit, quæ naturam condidit, quæ rebus causas dedit, easque perpetuo abqueissima ratione propagat. Neque enim si ignorant in tempestate media nautæ, quis finis fluctibus, quis exitus vento; ideo Ioui certum non est, solui ratem an seruari statuerit. At nec dicas, frustra nos igitur supplicare Cælitibus; & si iam olim Numini certa sunt omnia quæ nobis eueniant, vanam fore id quod futurum est deprecantis orationem. Absit hæc in Deos contumelia, quos irritum aut ingrato labore nemo sibi conciliat. Quippe Iupiter cum Orbi initium, & Naturæ leges daret, cum seriem rerum, causasque, & euentus inter se connecteret, haud nesciuit quid esses aliquando tua in eum pietate meriturus. Non sunt illi nouæ hæc preces, quas hodie fundis, sed iam tum cognitæ, cum de Orbe, de humano genere, de te ipso statueret. Tu igitur pietate, tuisque virtutibus, mitescunt decreta; quæ tunc in te scripsisset, absq;

his

his votis foret quorum in animo tuo religionem prævidit; Eadem ratione, nec secura credas impietas nihil se faciuriæ extorquere à Diis iratis. Nam hæc tela quæ facinorosis eminent, non parasset ulto. Deus, nisi quod nunc scelus patratur, iam tum futura turpitudine coegisset ad has iras illius æquitatem.

Ea vis autem & scientia Iouis, quæ ventura omnia, & quicquid ignoramus, in conspectu liquida habet; est hoc quod Fortunæ nomine philosophi colimus; quia res illæ videntur nostræ cæcitati fortuitæ; licet Deo innumerato sint, sua nostraque voluntate præcognita. Ut igitur sapientiam Iouis Palladem dicimus; ut serenus, aut pluuius varia nomina habet; Ita rerum illarum administrationem quæ nobis arcanae sunt, & suspensos animos tenent, Fortunam appellamus. Huic templum, huic signum statuimus, ut nos futura edoceat, molliatque rerum euentus, & in salutem nostram vota admitat, quæ si rite à nobis funduntur, iam olim valere, nosque iuuerunt, cum Natura rerum omnium causarumque semina atque legem acciperet. Hanc te (hospes) Fortunam, venerari, huic gratias habere æquissimum; Maximo, inquam, Ioui, qui consiliorum exitus tibi hætenus incertos; extorum & sortium signis, promisit pulcherrimos. Nam si quæ mihi fides est, litasti egregie. Vade securus; Vade Fortuna nostra, id est Deorum summo, fretus.

Prolixam philosophiam bis nauta interpellauerat, Arsidam monens intempestiue cessare remigia. Is itaque Sacerdoti & operæ & sapientiæ gratias agens, adhuc numeros prædegit, quibus victimâ alia emeretur, crastino sacrificio se suosque Fortunæ commendatura: & deducente ad litus Antistite, intrauit triremem. Commodis igitur ventis Latium superat; mox Etruscum stringit mare, cænosis & insalubribus vadis ad littora effusum.

atque à suo cursu tardatus, tamen quod in alio fecisset in se factum haud ægre ignoscebat: præsertim in custodia humanissima non amplius vnam noctem morari propemodum rogatus; Ipse vero Præfectus homini innocenti indulgebat, vt deinde amicus posset dimitti. Cum igitur ambo sederent in puppi, & aliqua de mari, ventisque, & triremium generibus essent loquuti, tandem Gobryas (ita Præfectus appellabatur) blande de Sicilia rebus, & soli genio Arsidam percunctatur. Ille ciuilia strictim bella recensuit, armatum, occisumq; Lycogenem, senectutem Meleandri, & quæcunque absq; Poliarchi mentione poterant dici. Nam solerter abstinere hoc nomine, ne de eo cogeretur apud ignotum loqui. Delectatus Gobryas non ignobili narratione, & æquissimo exitu belli; cum deinde Arsidas rogaret nomen Regis, cuius conspectui seruabatur, etiam cui regioni imperaret, & quid sibi vellet classis armata; paulum in se cogitatione seductus est; Nam & rependere hospiti vicem, & suæ etiam gentis casus referre gestiebat. Itaque, licet rara sunt, inquit, inter nos commercia, quæ nempe soli mercatores faciunt; de civilibus tamen malis quæ Siciliam vexauere, pleraque audiueramus. Sed mercium nulla celerius quam veritas nauigatione corrumpitur. Multa incerta, multa illis contraria quæ nunc à te accepi, nobis fama attulerat. Neque vicissim dubito quin & ad vos nostræ gentis discrimina, & veluti fata, aliquo rumore peruenerint; sed vel audacia narrantium, vel ignoratione libata. Quod nisi te vererer longiori sermone conficere; non hæc modo quæ rogas exequerer: sed reperitis altius rebus, mei Regis cunabula, dignam historiis materiam exponerem. Solicitauit Arsidam insignis narrationis materia: & si Gobryæ vacaret, hæc se audissime accepturum respondit. Et Gobryas: Audies ergo rem dignam vestrorum

Græco-

Græcorum ingeniis. Multa enim inter nos fortium hominum facta sunt, haud illis imparia quibus nobilitantur gentes, quæ literis ipsæ se celebrant. Sed sola sunt Druidum carmina, quibus rerum fortuna nostrarum perennet: Nèque illa seu lignis seu ceris impressa sunt. Memoriam iuventutis commendantur: & ex cantantium ore virtutes maiorum agnoscimus. Sed ne questibus onerem nostros mores; præstat (hospes) quando sic iubes, promissam narrationem nunc aggredi.

Regnabat apud nos Britomandes, adhuc gratum gentibus nostris nomen; bello optimus, & artibus pacis. Interfatus Arsidas loquentem; Mihi Regem memoras prius, inquit, quàm cui regioni imperauerit. Quamquam ex tuorum sermonibus vos Gallos esse coniicio. Recte mones, subiicit Gobryas. Maximam Gallici littoris oram, quæ inter Alpes Pyrenæosque montes mari alluitur tenemus: Mediterranea versus, porrecti in longum, qua Rhodanus, & supra hunc Araris nobiles amnes, pinguiissimos campos interfecant, pars est Galliarum eximia. Lætus frugibus ager, & validissimo populo gravis. Obstupuit Arsidas ad Araris & Rhodani nomina, quæ gentilia Poliarcho flumina esse, Argenide docente cognouerat. Sed ut illum Gobryas vidit suspensio supercilio hærentem; Forsitan, inquit, iam quid parem intelligis, & hæc frustra apud scientem narrauero. Dic enim; Ecquid in Sicilia auditum de regis nostræ rebus? Tum Arsidas; Imo, inquit, & plures in Galliis Reges esse accepimus; & si quid de iis affecerit, instar auræ vel nubeculæ est, quæ non ægre ignaros prælabitur. Quippe antea pauci vltro citroque mercatores comcabant; & hos ipsos nostrarum seditionum atrocitas exegit. Segnitia autem nostra est, quotquot Græcis ingeniis viuimus, ne diligentes vulgo simus in gentium factis quæ ad Septentrionem vergunt; nisi quando cum

exercitu finibus vestris vos egredi fama est, & timetur publicæ libertati. Ne dubita igitur hoc quidquid est ignaro & cupido memorare. Et hæc ille dicebat; non omnino Gallicarum inscius rerum; Sed ne Gobryas, quid is sciret nescireve interrogando, à narrandi tenore deflecteret. Iam enim auditis Rhodani, Ararisque nominibus, illam Galliarum historiam, avidius, & tanquam rem suam, agens, quærebat excipere.

Tanto igitur populo (inquit Gobryas) iure paterno Britomandes imperabat; cui filius erat & ipse Britomandes appellatus; sed postquam euasit in virum, tot morbis conflictatus, ut animi vires continuus dolor absumeret. Duxit tamen uxorem ex cognatis scēminis vnam, cui satis haud dixerim plus ornamenti pudor muliebris dederit, an pietas, an digna fortiori sexu prudentia. Timandra appellatur. Britomande patre elato, tantum iisdem fatis nostra felicitas occubisset, omnia in peius sublapsa sunt. Nouo in Rege nihil paternum agnoscebamus, præter pietatem & nomen. Erat inter Proceres potentissimus Commindorix, nobilitate & opibus supra priuatum; denique qualem modo narrabas fuisse Lycogenem. Is sub sene Britomande ut cunque tanti Regis terrore coercitus fuerat. Apud filium vero prudentiæ & fortitudinis opinione adeo omnia potuit, ut illius nomine ipse regnaret; multum Timandra indignante; quæ ad patrios auitosq. animos virum non cessabat impellere. Sed ille imbecilla lenitate ingenii, omnia vxoris consilia, mox subdole exploranti Commindorigi credebat. Nos à prospera sorte deiectioni cui senior Britomandes regionem asluefecerat, ad bustum illius tanquam Herois, conueniebamus frequentes; specie pietatis; re autem, de gentis nostræ more, illic captaturi oracula; si qua fors, si qui Dii viam monstrarent ad Commindorigis perniciem. Hunc enim odisse in pietatis parte plurimum

rimis erat; Maxime postquam regnandi cupiditate ardens natum ex Timandra puerum (proh facinus!) nutricis opeta dictus est confecisse. Cur non eodem exitu raptâ Regina sit, haud facile scias. An venenum, atque insidias, suspiciosa diligentia ipsa vitauerit, an ille infra curam habuerit mulieris vitam. Supra omnia Deum cura id factum existimo; qui tyrannos sæpissime exæcant, ut anxia & superstitiosa sæuitia securitatem quærentes vera & certa pericula non cognoscant, aut timeant.

Cum secundo Timandra ventrem ferret, misere proli timens destinatae prius ad mortem quam ingressa vitam esset, obstetricem, & matronarum sibi familiarium duas, (quarum alteram haud pridem eadem Regina conciliante, habebam uxorem) mature ambire instituit. Ab his Regina flagitabat, ut si marem peperisset, alieno fœtu supposito, legitimum furto subducerent. Illæ quandam ex agris matrem familias, meæ vxori notissimam, in concilium allegant, quæ puerum alere posset; Sicambre appellatur. Ea cum viro (nam & ipsius opera necessaria erat) Diis omnib. deuincta rem habere secretam, à mea vxore, dum Regina pareret, in Aula[m] deducta est. Nullæ nisi ex consensu in cubiculum admissæ. Et Dii fauerunt. Timandra marem enixa est; puellamque regiis cunis fraus muliercularum imposuit. Quem Regiæ tunc fuisse sensum existimas? Pariendi angustia erant; fœtum quem tot doloribus matres emunt, pro munere ducebat eripi sibi: & sæpe audiri ab ipsa, nihil formidolosius animum tetigisse, quam ne infantium vagitu, aut timiditate mulierum, proderentur consilia. Quamquam tamen & curis, & morbo ægerrima erat, Sicambrem, cui infantis inter tumultum asportandi prouincia erat, submissa voce affata est. Per patrios Deos siacte exorari ut mihi fidelis sis; ne dum alios fallere stu-

deo, ipsa interuertat prole mea. Nam quemcunque uolueris, hunc me pro meo oportebit agnoscere. Ad hac mulier; Dii, Regina, quos inuocas, efficere, ne in cuiusquam potestate sit, tibi hac fraude quam times illudere. Adeo corpus infantis haud vulgari aut mutabili nota insigne est. Simul obtulit nudum; ostenditque paulo infra ceruicis exitum tanquam spicae figuram ardenti purpura expressam. Eadem species in cruce dextero rubebat. Et causam foeliciū macularum dederat ipsa mater, forte cū pedes in agro spatiaueretur, subito timore perterrita ad turbinis sonum, qui ingentis campī menses cedentibus spicis percurrerat. Timandra suauissimo pignori postquam osculum tulit; Fuge, inquit, mi pūpe, regiae paternae periculum. Fuge, mi Astioristes (ita enim de atauī nomine appellari te volo.) Dii faxint hos maturus vliscaris, qui non sinunt tuam infantiam inter mea vbera esse securam. Iterū repetito osculo fleuit; Statimque receptum infantem Sicambre obuoluit falciis; & postico ad id ante preparato, se ab Aula proripuit. Tum uero in humum collocata est illa, quam in regii sanguinis fortunam adoptabant, puellula, & vocatus ad sobolē agnoscendam Britomandes, cum Commindorige intrauit, sustulitq; alienam prolem in sinum, affectu decepto; quam ubi commendauit nutricibus, solatusque puerperam est, Diis gratias habiturus ad templum discessit, illis quidem maiori beneficio quam credebat obnoxius.

Sicambre, cui gnati fortunam Regina crediderat, mediocris sortis mulier erat; quia neque apud illustres satis infans latuisset, neq. tenerimo corpori in egena familia satis potuisset sperari subsidii. Illa consciū maritum adduxerat (Cerouistus nomen est) cui haud procul regia tradidit sanctissimum pignus, & portare molliter rogauit. Huic misericordia, & spei magnitudo, satis alumnū commendabant. Igitur diuersus ab vxore, ne
quid

quid familia suspicaretur, ad prædium suum iuit. Agrum enim satis amplum colebat ad Rhodani ripas, nulli oppido contiguum; & sanctitatem familiæ rustica simplicitate seruauerat. Vbi domum peruenit, mentitus abiectum se infantem in sylvæ vicinia sustulisse; redeunti haud multo post uxori occurrit, coramque suis rogat, ut miserrimis labellis velit vbera admouere, nondum scilicet à filio ab lactato arentia. At mulier, tanquam ignara fabule, cuncta anxie rogabat, qui parentes infanti, quod misero fatum, aut cur proiectus esset vultu tam lepido, nihilque in eo à ratione humani corporis errante natura. Is nihil se præterea scire finxit, quam quod in biuio sylvæ, solis pastoribus, aut venatorum studiis cognito, iacuerat vel inhumana vel misera positus manu. Suscepit inter hæc Sicambre vagientem; questusque & lachrimas dato lacte composuit.

Ita cunas regius foetus, pro claritudine quidem generis exiguas, sed ut tempora erant, foeliciter nactus, ubi ingredi potuit atque fari, cœpit in aliam speciem crescere, quam quæ solet in eiusmodi patrum familias domibus videri. Viuax indoles erat, nec venustissimus corpori impar; Præcipue Cerouistus, & Sicambre cunctientia & charitatis stimulis cuncta in eo mirabantur; impositoque à Regina nomine, quod multorum Principum fuerat, appellabant Astioristen. Sed Regina vix hæc tuto poterant nunciari; quam ut plurimum semel in mense Sicambre ad conjugem meam veniens furui colloquii lætitia reficiebat. Nam homines ruri assueti sæpius in Regia cerni timebant; à consciis quoque matronis identidem admoniti, ut quam maxime suspiciones vitarent.

Vertebatur septimus annus, cum Regina tenendi filii desiderio victa, me quem suæ domui Præfectum fecerat, his verbis compellauit; Non meruisti, Gobrya, ut tuâ

fidem muliebri leuiorem existimem. Coniugem tuam diu est quod summi arcani arbitram habeo, & silentio quod præstitit meis rebus primam hanc gratiam referam, quod conscientia etiam tuæ deponam meas curas aperiamque pulcherrimum facinus; in quo regendo mea, & Galliarum salus stat. Scisne, Gobrya, quid te iam velim; Nihilne te vxor rerum nostrarum edocuit? Ego præterquam quod rei expectatione etiam tactus, adhuc simplicius vultum fingebam, vt integram accepti secreti gratiam sibi Regina habere me crederet; & præterea vti fidem vxoris commendarem; quæ vtique neque rem ac me detulerat, neque tamen in totum fefellerat coniiciētem aliquid magnum agi. Tūc vero Regina non liberius modo, sed & suauius rem totā effata est; Qua audita, nihil tā grande suspicatus contremui; & paulatim per narrationis seriem redeunte animo, laudaui maternā pietatem, astumq. vtilē regno, cui tyrannus imminabat. At illa; Nunc tenes quo loco sit fœlicitas mea. Tot opib. tot honoribus culta, solarium quod priuatæ matres habent adhuc nescio. Seruemus Diis volentib. Gobrya, hoc senectuti nostræ præsidium, hanc patriciæ Cōmindorigi perniciem. Tantum Superi velint, vt crescat auo quā patri similior. Intelligo nihil auspicius eius morib. esse. Vultū quidem aliquoties vidi; dum eum sua alumna in templis ex composito producit. Quam autem miserum credis vix conspectum vnicae prolis tuto posse vlturpare; & penitus colloquia esse sublata? Tus odes ad domum in qua alitur proficiscere. Nam facile aliquid in viæ causā effinxis. Voluptatem mihi debitam tibi credo, eam ad me pro parte peruenisse arbitratura, si te mandata suauitate expleueris. Mihi deinde bona fide referes de indole pueri quod licebit coniicere. Forte etiam cum Sicambro aliquid comminisceris, quo eum sine suspitione possim perfunctorie saltem amplecti.

His à Regina dictis, gratias, ut oportebat, egi, quod in tantis arcanis mea præcipue opera vti vellet. Sponte eram à Commindorige auersus; & hac tantæ factionis dulcedine, facile pericula contempsî, quæ illa spes, & conscientia, afferebat. Igitur postero mane egredior in agros, monstratamque à rusticis viam tenens, id villam peruenio; Cuius ambitum postquam intraui; in area, qua rustica armamenta cum aratris lacebant, video puerorum aliquot chorum, inter se simplici temeritate ludentium. Propius ego accessi; si in illo forte cœtu itineris mei causam offenderem. O hospes! Non auctore, non indice illic opus. Tot heroum scilicet stirpem satis effice x natura monstrauit. Alii rustico vel puerili metu diffugiunt, aut timide pectore toto auersi, me reflexis intuentur ceruicibus. Restitit ille, nihil teritus inassueti hominis vultu. Arcum habebat ætati & viribus parem; cui in terram statuto innixus me opperiebatur. Firmus, & liberalis, totius corporis gestus. Sufflaua cæsaries, & ipsa negligentæ opinione melior. Sparsa enim non ceruicibus tantum, sed per incensam ludendi impetu frontem iacebat. Oculus inter iubentis mulcentisque aciem; os, supercilium, genæ, qualia in Cupidinis signis aspicimus. Ego subita veneratione exhorui, & breuiter Deos precatus, ut suis donis fauerent, timui tanquam puero priuatæ sortis loqui. Sed ne scenam turbarem, ex equo tantum desilui, rogauique quid parentes agerent, aut ipse valeret. Ille patrem cum familia ruri opus facere respondit, matrem vero domi esse; eamque se, si iuberem, prouocaturum. Facies vero, inquam, suauissime, puer, &, nisi molestum est, ego te quoque ad fores comitabor. Ducere ergo cœpit, rogatusque per iocum in quas feras suo arcu vteretur; prorsus innocenti ingenio; Nondum, inquit, mihi lupos infectari cum nostro Sticho & Ambirino, pater con-

cessit: In annum adhuc vnum distulit operam meam; & multum tibi debebo, quisquis es hospes, si numerum dierum mihi referas, qui annum constituunt. Iam enim aliquoties sensi me, quia puer sum, nec spatia temporum noui, eiusmodi promissis esse frustratum. Risu ego plenissimus; Frustra, inquam, hoc rogas. Nam nec memoria tibi sufficiet tanto tempori obseruando quantum à me destinari efflagitas. Imo (refert) mihi dari calculos vellem numero dierum pares. Reponam in abdito; eximamque quotidie singulos, vt cum anno finiantur. Amplectebam animo puerilem solertiam. Vestigia autem ex composito premebam, vt diutius lepidissima contemplatione perfruerer. Sed Sicambre, nescio vnde admonita esse aliquem qui suo filio colloqueretur, foras exiit; & vt tanto deposito timebat, vultu sollicitudine vario ad nos delata est.

Vt vero me agnouit; dubia adhuc an scirem cuius stirpis puero loquerer, aut quæ omnino fortuna mihi ad se viam præiisset, me recepit sub tecta, perplexe de causa itineris rogando, & quid mea coniux valeret. Sed postquam cōsedimus, risu inter dubia verba pendente: Multum est, inquā, quod de vxore mea querat, nisi in te recipis crimen, faterisq; te magistra eam didicisse quam alta taciturnitate simulatio obeunda sit. Neutri quidē, quod iam pupum istum noui, habeo gratiam, quæ peruicaciter siluistis; Sed ipsi Reginae cuius iussu vos inuiso; tecum quoque exacturus, qua commodissime ratione ipsa implere auidum pectus eodem solatio possit. Nam quod aliquando in templis eum videt, parum est ad desiderium matris. Vult amplecti, vult loqui, mentem deniq; saltem semel satiate propiori dulcedine. Sicambrae facile fuit excusare silentium. Gratulata deinde est, quod Regina proficiente ad hoc sectetum peruenissem. Denique haud vnicam viam monstrabat, qua Astioristes ad matrem

trem duceretur: Sed omnia suspiciosa erant, nec placebant ipsi auctori. Diu cunctati, nihil tutius habuimus, quam ut Sicambre, utpote sæpe apud coniugem meam visa, in agrum qui sub vrbe mihi est, veniret cum puero; Et Regina in campis spatiosa, umbram quæ in prædio meo lata est, optare se diceret; moxque in secreto conclavi non turbatos, non suspicionibus obnoxios amplexus, daret Astioris suæ.

Tempore igitur cum Sicambre constituto quo ad prædium meum veniret, rursus cum puero iocatus sum, varium specimen futuræ mentis eliciens: Vlnis denique implicui meis tam graui imperio (modo Dei æquo fauerent) debitum Regem. Secundum hæc, à villa in proximum oppidum discessi. Illic exacta nocte redeo ad regiam. Timandræ cum singula referrem, solum hoc graue erat, bidui adhuc moram promissæ felicitati intercessuram esse, quo elapso, cum omnia processissent, venissetq; Sicambre cum alumno, adfuit & Regina tam exiguo quam fas erat comitatu; & paulisper in hortis spatiosa, velle se in conclauis acquiescere vxori meæ dixit. Ducitur ergo in thalamum secreto quod agebatur aptissimum, vnde loquentis vox non excipi posset. Tum omnibus præter conscios, tanquam Regina somnum peteret, dilapsis; Intromittitur ex vicino cubiculo fidissima Sicambre, applicitumq; Reginae genibus filium tradit. Concesserat Regina ut adesset; sed quæ vidi, quæq; audiui, nullis verbis, nulla diligentia, digne retulerim. Adeo lætitia, pietas, dolor, flendique, & amandi suauitas, omnem modum in Regina excesserat. Longo singultu vocem, & cæterorum affectuum impetum premens, tandem in puerum inuadit: & pene ad vtriusq; pectoris liuorem ligat amplexibus. Nec in vno habitu durans, nunc illum paulisper submouebat, quo vultum, oculosque & totius corporis statum liberiori obtutu suspiceret;

ceret; nunc subita vi amoris repetebat brachiorum vincula, & tot bonis quæ in puero mirabatur osculum dabat. Quasi sua essent hæc ipsa quæ cernebat in prole, iam tumidior videbatur; iam, opinor, ultorem hunc destigans, incipiebat Commindorigem, præcipiti voto despicere. Rursus amor, ipso furto incitatus festinanter sua felicitate fruebatur: simulque cogitatio recessuri mox gaudii insanientem cogebat in lamenta. Quid multis? Nemo nostrum tam altæ & miserandæ pietatis spectaculo non lachrymas dedit. Sed intererat nescire puerum quantum esset. Nam nec silentii fidem promittebat hæc ætas: & si illa immature emerissent, certa erat à tyranno perniciēs. Itaque inter blanditias quas gnato Timandra ingerebat, nulla verba adhibuit, quibus is sciret, vel Reginam eam esse, vel matrem. Sed perculsus specie exultantis gementisque mulieris, inassuetis præterea osculis fatigatus, cum deniq; illachrymari omnes videret, aliquantulum fleuit, & nescius cuius in amplexibus esset, eam tamen veluti iubente natura breuib; vlnis cinxit. Sed illorum simplicitas annorum, longa curæ aut prudentiæ exors, facile ab ea intentione se subduxit, cultusque Reginæ, quales ante non viderat, cepit puerili contemplatione lustrare. Lectuli præterea & stragula, tum quicquid ornatus in cubiculo erat, omnia oculis illis noua, per singula euntem morabantur. Vt nos quoque tam innocenti ludo in amorem & pietatem rapti, illius oculos atque gestus dulcissima imitatione sequeremur.

Dum his rebus abripimur, interim hora effluxerat neque oportebat Regine comitatum aliquid nostra mora suspicari. At illa non uelli sustinebat à filio donec speredituræ lætitiæ sibi imposuit, & ingenti suspirio concussa auertit se à puero, eumque abduci imperauit. Spes autem ea erat. Volebat me cum comitibus aliquot, me
tame.

tamen consilii ignavis, ad domum Sicambres peruenire, seu venationis specie, seu quid aliud videretur commodius, illicque Astioristæ indolem atque formam impense laudare; eum denique à parentibus palam petere, quem domi alerem inter urbanas disciplinas. Non enim cum agris videri aut solitudini natum. Oportebat deinde reluctatam aliquandiu cum viro Sicambrem consentire. Post hæc puer adducendus in urbem tradendusque coniugi meæ erat, tanquam ad ministeria illam ætatem decencia. Sic illius moribus eramus præfuturi: & ille non tumultuario aut breui conspectu Reginam expleturus.

Sed illa, mi hospes, consilia, atrocior fortuna peruertit. Vix enim ab eo colloquio triduum erat, cum Ceroiustus ille Sicambres vir intrauit nostrum limen vestibulus scissis, omnibusque summi doloris indicibus funestus: Utque me vidit, nihil dissimulato planctu verberans utraque manu pectus; Dii, inquit, nos perditos, ô Gobrya, voluere. Astioristes nocturnis grassatoribus præda, an, aut vbi viuatur, incertum est. Abuexit hunc proxima nocte armatorum violentia, qui spoliatis penatibus meis subiecere denique ignem. Neque nostra tantum tecta hæc pestis consumpsit. Acta est præda ex vicino omni agro; Et ego illi turbini superstes, non potui vestigia seruare impiorum; quia celeriter trans Rhodanum aliquot scaphis delati sunt. Quid vero me facere, quoque conferte, nunc auctores?

Hæc narrante Gobrya, penitus Arsidas, tanquam in cladis & iacturæ parte esset, expalluit; indignum fuisse facinus proclamans, subindeque interrogans, an sic puer periisset. Quippe maiora de eo expectabat; nec à negotiis quæ tunc cutabat aliena. At Gobryas; Multo, inquit, frigidior ad nuncium illud fui, quam te nunc, hospes, video esse. Segnem tamen esse non fuit
tumul-

tumultuarii mali præcipitanda curatio. Itaque homini imperaui, vt inutilem gemitum paulisper supprimeret, mihi quicquid contigerat prolixius memoraturus. Auditis omnibus, varia animo versabam: vnde prædones essent; consultone incidissent in puerum; quaceleritate, qua manu persequendi; denique an deferri ad Reginam hæc clades deberet. Sed hæc postea commodius narrauerò. Vide enim ad cœnam tempus esse, quam corrumpi iam aliquoties ministri monuerunt. Atqui, refert Arsidas, hilarem conuiuiam non habebis, nisi me ab hac solitudine absoluis; quo successu dolueris, quodve Reginæ supplicium de prædonibus datum. Paruit Gobryas flagitanti; raptimque edocuit, nihil se aut Reginam ad luctum aut diligentiam reliquisse: quamuis & secreto gemebant, & prætextu alio quærebant in latrones. Ceterum rapto puero nihil in iis fuisse auxilii. Nam neque repertos qui eum abuexerant; neque superfuisse vestigia quibus ipse ulterius quæreretur. Ergo Reginam hoc quoque tunc facinus ascripisse Commindorigi; ita meritis qui per scelera viuunt, vt non suorum modo facinorum, sed & interdum alienorum infamia laborent. Postea liquidius esse rescitum, prædones in Allobrogum montibus, quo minore inuidia in alieno solo quam in patria peccarent, facta manu Rhodanum transiisse; spoliis deinde onustos, postquam in suam ripam relati sunt, diuisis manubiis agmen soluisse, ne multitudine proderentur. Ita periit scitissimus puer, inquit; & propemodum in amissi desiderio mater.

Adhuc confusior Arsidas; Videor, inquit, magni ædificii apparatus somnio conspexisse: quod postquam artificum manibus creuit, marmoribus & picturis insigne, vno hominum me à somno excitantium plausu perierit. Sic posteaquam puerum seruauisti; postquam
per-

perduxisti ad annos quibus promitteret se non frustra
 seruatum, subito eximis nobis. Sub hæc verba, aspe-
 rius intra se indignatus, ridebat tacite imprudentiam
 Gobryæ, qui tot verbis tantam scenam apparasset, in
 qua nihil deinde ageretur. Nec Gobryam latuit homi-
 nem esse commotum. Itaque ut hospiti vultum restitue-
 ret, Si hilariter, inquit, cœnas, reducam deinde puerum,
 matrique sistam incolumem. Mutatus ad hæc verba est
 Arsidas, qui altiori spe, quam Gobryas credebat, rei
 exitum fœlicem optauerat. Cum vero se ad mensam
 componerent, excusauit hospiti Gobryas, quod in me-
 dio lectulo accumbere iuberet ex Druidis vnum. Ita
 Gallorum religionem ferre, ut hoc hominum genus si-
 ue in scenis siue in conuiuiis honoratissima occupet. Su-
 pra hunc vatem Arsidas, infimo Gobryas loco accubuit.
 Cœnantibus multus sermo de Druidis fuit: Dubitante
 Gobrya, utrum plus Arsidas scire, an narrare vates vel-
 let. Qui ubi se non in Gallicis modo sacris regnare, sed
 disceptatores litium esse, rotamque ab suis præceptis iu-
 uentutem pendere memorauit, magnam quoque apud
 se poeseos, tanquam diuinissimæ artis curam esse, lentis
 & grandibus verbis monstrauit: in eo sermone diutius
 hærens, ut aliquid rogaretur recitare. Quod ut Arsi-
 das sensit, coegitque volentem, retulit ille versus, à se
 non pridem, ut aiebat, constructos; quibus Deorum æ-
 quitas celebrabatur, qui diu lædi se passi, tandem ex di-
 gnitate desæuiunt.

*O fontes anima, quarum vesana laceſſunt
 Facta diu Superos, lentum ne spernite Numen,
 Ne misera, tardoque graues examine pœnas.
 Sera licet sint tela Ioui, nec protinus omne
 Ad scelus armato turbet sua sydera nimbo:
 At vigili stat mente memor, pœnasque merentum
 Annumerat Nemefi iuſta Themis ardua cura.*

Hinc

Hinc lethi innumera facies, & funere peior
 Mens agra, atque alta diuulso in pectore dira.
 Hinc nulla fluuiis ripa; & victricibus vndis
 Spumeus in medias Triton venit altior vrbes.
 Quid memorem versis exutos messibus agros,
 Ventorum seu vulsit hyems, siue agmine fædo
 Densus aper strictis effodit pabula rostris?
 Quid cum sæua lues circum tabe: tibus auris
 Inspirat celeres per membra furentia mortes?
 Aut pater Armipotens mediis incendia fundit
 Gentibus, & saturas restinguit sanguine flammæ?
 His superum vindicta modis (ne tardè queramus
 Supplicia, & faciles violari crimine Diuos)
 In meritas seuit gentes, & sæcula cunctis
 Exhaustis fatis. At nos miserabile vulgus,
 Ignari quæ tela sonent, cur turbidus æther
 Æstuet, vnde anni fragiles, & rara senectus,
 Naturam, & casti damnamus corporis artus,
 Fortunaque vices. Nihil heu Natura, nec artes
 Peccauere Deum. Sed nos cunctantia fata
 Versimus, & cæcas peccando accendimus iras.

Cæna, vt bellum & maria ferebant, eleganter exhibita; Tempus est, ait Arsidas, scrutari omnia trans Rhodanum; & ex latebris Principem vestrum eximere. Tum Gobryas; Strenue factum à nobis; & tunc omnia frustra cesserunt. Quatuor totos annos amissum defleuimus. Quinto anno necessarium in Allobrogas bellum fuit, quod de finibus disceptarent, imminerentq; fœlicivici-
 niæ. Parum interest illius belli casus te scire; præter-
 tim quæ tumultuariis & obscuris manibus gessimus. Vna fuit acies iusta. qua profligati Allobroges castis quoque exuti sunt. Noster exercitus diues præda, vix captiuos capiebat, vix spolia; torquibus armillisque ex auro (vt mos Gallorum est) in illa strage innumeris.

Tres

Tres fuerant Allobrogum Reges prælio illo fusi : Inter quos fama & dignitate præcipuus Anerœstus appellabatur : Cuius tentorium dum victores despoliant, quidam miles in illius vestibulo adolescentulum egregiæ venustatis conspicatus, cætera præda neglecta, eum habere concupiit. Is maioribus quam pro ætate spiritibus gæsa quassabat, abnuebatque se viuum capi posse. Nec violare tenerum corpus miles sustinuit; sed sodale aduocato circuiuit pugnacis pueri terga. Ita vix demum lacertis occupatis, à frendentis manibus tela excussa sunt. Videbantur indignæ vinculis manus, & fraus ab liberali indole timeri vix poterat. Si itaque promitteret non fugere, pollicentur nullis seruitutis notis astrictum, comiti quam captiuo similiorem secum iturum. Is vultu tanta clade non deiecto, haud se Diis repugnaturum dixit, quibus sua captiuitas placuisset; nec secius fidem quam antea libertatem culturum.

Non sine numine Deum fuit, quod tantopete militibus puer placuit. Abuexere iam volentem; & inuidiam timentes, non à multis eū conspici passi, iam non procul vrbe regia aberant, cum in me inciderunt. Si qua fides, stupui in adolescentuli vultu; illosque auidissime percunctatus (nam nec mihi erant ignoti) vnde hæc præda, & an venalis esset. Retulgre hunc se inter captiuos eximium, Commindorigi donum seruare. Credo veritos ne illum mihi deposcerem, obieciße Commindorigis nomen. Scis Gallorum sagula rotum corpus non tegere. Itaq; dum intentius in eius contemplatione hæreo, & Dii nescio quid animo meo grande magis magisque subiiciunt, forte flexit ille ceruicem, meque momento temporis nimio gaudio imparem propemodum confecit. Nam quid loquar fœlicitate illa dignum? Prodidit, mi hospes, regii sanguinis notas, illam, inquam,
natu

naturalis purpuræ spicam, quam in Reginæ filio, ut antea monui, fata expresserant. Loqui non poteram in impetu exundantis lætitiæ. Sudor quoque & subita vestigiorum infirmitas, adhuc dubia & anxia vota pulsabat. Tum præfides gētis Deos tacite veneratus, ut adessent spei tantæ; Egregium mehercule munus, inquam, Commindorigi inuenistis. Sed videte, Commilitones, num Reginæ non aptius tradi possit. Adhuc ætas est non turpis gynecæo; memorque aliquando per quos Dominæ fuerit traditus, fortasse deinde vos prouehet. Nam & Commindorigi hunc si datis, tamen ad Reginam perueniet, Commindorige hanc muneris gratiam apud illam occupante, quæ iam vestra, si sapitis, erit. Milites pauca inter se colloquuti, agunt gratias quod eos consilio iuuissem: cupere quoque se mea opera intromitti ad Reginam. Atego non id tantum in me recipio, sed charissimæ prædæ timens, auidus quoque cettiora cognoscendi ex puero, eos ad cœnam voco.

Postquam domum peruenimus, leniter adolescentulum cœpi affari, & rogare quod ei nomen esset. At ille, se Scordanem in prima captiuitate appellatum, in ista secunda adhuc nescire, quod sibi domini nomen imponerent. Tu igitur, inquam, iam antea semel captus? Certe, subiicit ille. Vnde autem, mi puer? & quod tibi primum nomen? Ex ædibus patris (ait) obscure memini me adhuc imbecillem, armatorum violenti, fuisse direptum. Nec quid ultra memini, nisi nos ruri habitauisse, & me Astioristem à matre nuncupatum. Sed Rex Aneroestus dono eorum qui me rapuerant deinde habuit, inter cuius liberos pene haud dispari cultu, vel gratia, pulcherrime aliquot annos egi. Voluit quoque in rudimentum militiæ, ut bellum hoc viderem; in quo, heu! & quid illo actum sit nescio; & ego iâ alia fata, ac ut opinor viliora exorsus sum. Sub hæc verba do-

ba dolore animi turbatus est. Sed ego iam certus negotii, adoratis numinibus, in quæ potius quam fortunam, referebam rerum seriem: Nihil, inquam, ô puer, in te Dii peccauere: neque fatis ingratus sis, quæ te in Reginæ familiam asserere tot casibus laborauerunt. Magnæ felicitàti seruatus es, puer.

Impotens lætitiæ eram; & nocte inter maximæ spei, omniumque bonorum inquietas imagines ducta; militibus significo me ad Reginam ire, illis aditum impetraturum. Cultum solito nitidiorem assumpseram, coronamque habebam, tanquam sacra Diis facturus; vultus præterea erat inter gaudii sensum porrectior; quæ omnia recentis victoriæ excusabat hilaritas. In hoc habitu cum Reginam salutassem, paululum fallere constitui, nec à principio læticiam totam dare. Igitur, Ne mirere, Domina, inquam, hanc animi insolentem læticiam. Dii arcana vi somnii ita me impulere. Forsitan superstitiosum appellabis. Sed adeo certa fuit quæ dormientem egit imago, vt nec somniis illam ànummerem. Ne amplius dissimulem, vices tuas iam gaudeo. Ita tibi fœlicem hunc diem portendi monstrauit Mercurius credo, aut si quis est alius Deorum nuncius, qui venturarum specie rerum somnos mortalium erudiat. Tum Regina; Quinam autem, Gobrya, hi gaudii montes? aut verius quid insanis? Videbam (subiicio) sub auro-ram, cum purioribus somniis tempus est, honestissimæ puerum frontis, his me verbis compellantem; Vade ad Reginam, Gobrya. Nunciabis me ad illam aduentare. Tamdiu expeditum hodie securissima ratione conspiciet. Quis tu autem es? inquam. Nam neque vultu isto ac genio, inter te & vllam Deorum prolem disconuenit. At ille iratior; Adeone Astioristem ignoras, vt nomenclatore opus sit? Non nouisti Timandræ filium, Principem tuum? Illico loquentem agnoui; cumque

vano conatu niterer ad amplexus, excitauit animi impetus membra, & per ingratissimam vigiliam puerum amisi. Diuinum fuisse præsagium, Domina, illinc intelliges, quod tanquam cogentibus Superis, de euentu nec ambigo. Tenebis hodie Astioristem tuum. Regina his auditis demisit in pectus anxium vultum, rursusque se erigens, adeo nihil latum ostendit, vt iam pœniteret me fabulæ. Quid tu me, inquit, rapis in dolorum memoriam? Aut hæc fortuiti soporis delira species fuit; aut si quid simplicius Dii significant, vita hodie defungar, amplectarque inter manes filii vmbra. Immo Domina, inquam, nisi mea promissa processerint, vel multato exilio, vel quod omnium vltimum, odisse me velis. Ibo ad templum agamque cum superis vt promissa repræsentent.

Tanta alacritate coegi vt speraret; protinusque digressus, pro templo ac Diis, meam domum habui, vnde fœlicitatem expromerem. Milites ergo cum munere suo in vestibulo regiæ constituo; per Præfectum regiæ custodiæ familiarem quidem meum, cæteram rei quæ agebatur ignarum, paulo post introducendos ad Reginam; Ad quam interim redeo; teneoque silentium: si quid forte ipsa prior inciperet. Constabat esse commotam. Nam interdum ambulabat præter solitam vestigiorum mensuram; interdum residentem acerrimæ cogitationes figebant; in me denique sæpissime intuebatur; Cum ecce Prætorianorum dux vt rogatus à me erat, intrauit, monuitque adolescentulū de præda venustissimum adesse, quem duo milites munus Reginæ adduxerant. Perturbatus Timandræ animus, nondum fata, quamquam sese iam explicantia, capiebat. Nec quid maius suspicata, milites iussit admitti. At vero vbi cum munere fuerunt in conspectu, suauissime hospes; stupore & affectu crescente per gradus, vt correpta, vt

pta, ut possessa dirigit! Spes quam feceram vix passa est
ut audiret suum munus commendantes; sed ultro, pe-
riculoso, & temerario impetu, inspexit in pueri cer-
uicem, agnitoque natalium signo, ut confusam men-
tem regeret, aliquamdiu pallam in vultum duxit; qua-
si oculis male esset. Obfirmata deinde, os rerexit. Tan-
demque militibus post promissa, & gratias dimissis,
mihi secreto his verbis blandita est. O præstigiator! vi-
gilas scilicet somniaueras! & quæ vera sciebas quo dif-
ferres gaudia mea referebas in soporis vanitatem! Scis
quo modo te vlciscar? Tardiora præmia erunt; quæ, fa-
teor, debeo tibi summa. Referes postea, qua ratione in
puerum incideris. Nunc illum accipe; & tanquam ad
nostra obsequia instituendum ale. Disciplinis tenerum
imbuemus, quæ summam sortem decent. Sine suspicio-
ne interim illius aspectu & colloquiis fruar.

Post arcana hæc verba mihi publice puerum tradit,
quem Scordanem appellabamus. Ipsa, quo solutius læ-
taretur, in secretum secedit. Militibus autem præmia
cum fide persoluimus; regia quidem, sed non tamen in-
uidiosa, aut paria dono. Ecce autem in illo sereno non
temnendam vim subitæ tempestatis. Rex Aneroestus
missis ad nos præconibus, nunciabat; Si quis suauissi-
mum puerum, sibi que inter filios numeratum, reddere
vellet, tantilli capitis pretium talenta centum fore. Per-
timuimus ad illius importunam benignitatem. Nam
qua invidia aut suspicione hunc Regina seruaret, quem
tam chari suus patronus licitabatur? Saltem barbaræ
crudelitaris videretur, & hoc gaudium seni, & tot bona
puero inuidere. An cessaturus denique esset ipse Scor-
danes, si ad vires fugiendi adoleuisset: aut alius centum
talenta quæsiturus non se quoque ad futurum præbiturus?
Dum hæc timemus, nec placet cum Aneroesto pacisci,
nec honeste retineri puer potest; fortuna Aneroesto in

festa illico nobis fauit. In eum siquidem sui ciues in-
 surgunt. Subitum bellum fuit; exituque cruento in aci-
 cederunt filii Aneroeſti, quos duos ſpei eximiae habe-
 bat. Ipſum (quanquam non repertum cadauer eſt) illi
 ſtrage occubuiſſe crediderim. Et tum quidem qui eum
 deiecerant, regnum illi ſtyrannico ambitu ad ſe traxe-
 re. Vix tantam Aneroeſti cladem Scordanes viuis tu-
 lit. Tanta illi pietatis, ſuaeque iacturae ſupra ætatem co-
 gnitio erat. Tamen mora, & (quis puerum crederet?
 argumentis demulſimus. Ita redditus ſibi, nobiſque
 ſeruatus, expectatione celerius, omnem ſui admiratione
 ordinem, omnem ætatem, in regia compleuit. Seu
 equitandum, ſeu tela mittenda, ſeu ductus in pariete
 orbis ſagittas expectabat, ſtatim æqualibus maior, tan-
 tus denique erat cui poſſent magiſtri inuidere. Nec ſu-
 perba, aut peruicax naturæ fœlicitas. Amabant omnes
 vinci, quia prius neminem vlla arte quam humanitate
 & obſequio ſuperabat. Nihil in colloquendo vrbanius.
 Cunctis cedere, ambire vniuerſos, fœcundiſſimus ſali-
 bus, quos, ne læderentur cæteri, in ſe primum experie-
 batur. Adoleſcebant præterea vires; quas durabat lucta,
 & palo; curſu quoque & venatu, domandiſque iugali-
 bus; multa præterea inſomnia; parco victu; & tempe-
 ſtatibus anni totius, ipſo vſu, valetudini ſuae conciliatis.
 Aui denique ſui (quod ego & Regina præcipue apud
 nos gaudebamus) exhibebat non indolem tantum, ſed
 vocem & geſtus.

Haud multo plus ſedecim annis vixerat cum ani-
 mum illi ac vires maturauiffè viſa ſunt fata, ne omnes
 periremus. Quippe Commindorigem ex nimia copia
 faſtidium ceperat noſtri obſequii. Ultra bonorum pa-
 tientiam ſæuebat, ſcelere diuturno audacior, expertuſ-
 que quam inulte Britomandes deſpici poſſet. Ad extre-
 mum nomen regium haud obſcure optabat, clientum
 ſuorum

suorum vocibus in hac ambitione frequentibus; ut di-
 cerent, languescens sub Britomande imperium, à stre-
 nuo homine excitandum. Plus regnum Commindori-
 gi debiturum, quam Commindorigem regno, si id ei
 placeret auspicari. Parum interesse Britomandis ad regia
 munia inepti, ac præterea virili prole carentis, quo no-
 mine appelletur. Commindorigem non solum ex pri-
 ma nobilitate, sed præterea virum esse. Iamque haud
 procul ab exitu erant furiosa consilia. Dicebatur tyran-
 nus agitare quo tutissime munimento Rex cum sua Ti-
 mandra teneretur; quæ ad eorum victum vectigalia re-
 linquenda, quis utrique comitatus, quæve custodia. Ad-
 eo denique despexerat iacentem Britomandem, ut per-
 lexe auderet sciscitari, an relinquere ultro posset tam
 ranc & molestum negotiis regium nomen. Quippe ta-
 tas multum sibi decessurum invidiæ, si id à volente im-
 petrauisset. Laceratus indignissima voce Rex, tunc qui-
 em tenuit iram; sed deslere deinde apud Timandram
 sortunas suas cœpit. Illa nihil cunctandum existimans,
 et si fata obstabant, saltem fortiter pereundum; Habeo,
 inquit, quo te ab impio hoste vindicem, Charissime
 coniux. Sed timeo ne me facilitate tua destituas, dete-
 ctisque apud inimicos machinis mecum quoque te ob-
 tuas. At Rex Diis superis Manibusque inuocatis, confir-
 mat se non tantum silentio, sed etiam auctoritate acces-
 sum Timandræ consiliis. Agnoscere miseram mentem
 quantum ante peccauerit; sed vi iniuriæ cladisque quæ
 stabat, iam fortiozem esse.

Timandra his verbis lætissima; Si fidem seruas, ait, die
 castina vel victores dignitatem asseremus, vel reges
 moriemur. Cæterum nemini ipsa in illam noctem com-
 municauit consilium; nisi quod fidissimos aliquot ad-
 monuit, ut ad se sub auroram conuenirent. Mihi autem
 non tantum adesse, sed alumnum adducere præcepit,

vultu adeo extra ægritudinem ficto, vt nihil insolens aut
turbulentum coniicerem. Tunc Commindorix vena-
tioni operam dabat, tertio ab vrbe milliari; ante biduum
profectus in regiam domum, vbi saltus, & feræ solis
Principibus seruatae sunt. Prima igitur luce coimus ad
regiam, vt erat imperatum. Sedecim non amplius era-
mus; quos ipsa ante Regem constituit, omnes ex nume-
ro Optimatum, & Commindorigi vel publice, vel pri-
uatim inimicos. Cumque alumnum meum propius ius-
sisset accedere, ita ad Regem loquuta est. Adhuc incerta
sum, Domine, an tuo iudicio crimen sit, quod tanquam
egregium facinus professura aduenio. Celaui te enim
fœlicitatem tuam, vt ea securior tibi esset. Nam hostes
crescentem sustulissent, quæ matura nunc eosdem per-
uertet. Ignosce igitur quod tamdiu silentio meo factum
est vt nescires quantum Diis debeamus. Et, vt rem pau-
cis aperiam, desine isto adolescente viuo, te liberis orbû
credere qui patrio ritu in sceptrum succedant. Nam per
Deos Deasque quotquot appellari fas à me est; hic est
filius tuus, hunc ignaro tibi peperit, mentita puellam ex
me natam, quam paucis mensibus quibus vixit, de meo
nomine Timandram appellauisti. Simulandi causa
fuit, ne in illum Commindorigis impietas aliqua arte
fœuaret. Cæterum quamquam graue est præsentem lau-
dare; dicam tamen quod non potest fileri, assurrexisse
eum in indolem dignam maioribus, & Deos sua cura
prolixius quam optare ausa essem, meum consilium as-
seruisse. Quippe nascenti, penates rustici quidem, sed
fidi, contigerunt. Ita infans delitescere atque ali com-
modissime potuit. Crescentem seu prædonum vis,
seu potius benigniorum mens Cœlitum, deduxit ad
externi Principis aulam, in qua sine suspitione affuevit
elementis negotiosæ & exercitæ vitæ. Hinc à Diis spe-
cie prædæ nobis redditus, ita consummauit pueri-
tiam,

tiam, ita viriles annos exorsus est, ut utilis esse possit in-
 cipiatur, nunc cum tolerabilis Commindorix desit esse;
 qui premendus est, ô Rex, aut accipiendus in domi-
 num. Quantum enim à captiuitate abes? Quid aliud ex-
 pectamus quam vincula? Age potius, charissime Con-
 iux, vlciscere vna hora tot annorum audaciam. Quod
 si te patientiæ consuetudine despicias, at regnum autum
 huic soboli tuæ setua: Procerum etiam miserere, quos
 his vides. Nemo enim illotum est, qui quoniam pro ma-
 iestate tua stetit, non debeat aut mortem, aut ea contu-
 meliam grauiorem, expectare à tyranno. Noli tuam di-
 gnitatem, coniugem, prolem, & tot fidissimorum salu-
 tem nunc prodere. Nec de mea fide dubites; quasi no-
 uandis tibus hūc falso sanguini regio ascribam. En col-
 lo, en cruri extremo certissimas notas, tanquam fato-
 rum sigilla, quibus vario discrimine amissus repertus-
 que, me & illos qui consci mecum erant non fefellit.
 Sed præterea eiusmodi sunt tempora, ut etiam si hæc
 commenta à me essent, debeas commoda fraude uti. In-
 tetuerite tuum hostem nullis facilius artibus quam hac
 nouitate domabilem. Parta pace de huius natalibus
 maturius habebis quæstionem. Nunc si quod est essenō
 credis; at tua interest ut credere fingas. Versa deinde ad
 filium; O mi Astioristes, inquit, ita enim nascentem ap-
 pellauimus; liceat nunc te tandem bona fide amplecti.
 Mignate, tot mihi larchrymarū, tot votorum materia.
 Da frontem, da ora ad osculum. Nunc primum & te
 nasci, & me matrem esse existimo.

Sic loquente Regina, omnes præter me obstupue-
 rant. Solus enim sciebam vera esse quæ illa referebat.
 Sed nec in totum ab admiratione aberam, quod adeo
 improuiso mihi consilio rem ad Regem detulisset. Cæ-
 terum ex omnium ore constabat quam hoc nouum mē-
 tibus esset. Rapta voce, vultuumque constantia in se

mutuo intuebantur. Deinde hi Deos vocabant, alii mittebant lachrymas, aut sublati in altum manibus taciti mirabantur fortunę ingenium. Ita enim Regina vixerat, ne quis fraudem ab ea metueret. Nemo altius tamen ipso Rege, & Astioriste, mutatus est. Rex gaudio, cæterisque affectibus amens, non loqui, non moueri. Inspiciebat nunc in coniugem, cui longæ fidei experientia credebatur; nunc in filium, & ipsum non minima perturbatione attonitum: cum enim in illius collum Regina inuaderet, non ausus negare amplexus, non offerre, incertus contremuit. Sed Regina lachrymis in coniugis vultu visis audacior; Patiaris, charissime coniux, inquit, hunc recipi ad genua tua; aut si iam te patrem sentis, prior quoque porrige manum. At Rex, Non me adeo, fidissima coniux, inimici Dii agunt, vt hanc stirpem repudiem, virtutibus mehercule atque fama, quantumcumque regio generi ingens decus allaturam. Equidem sanctitate, & prudentia tua fretus, non dubito quin ex me sit genitus. Quod si tamen ipsa deciperis, si quod non est esse existimas; nihil minus hunc filium mihi volo; vt si non vincula naturę intercedunt, saltem adoptione me faciat patrem. Simul in procumbentē toto pectore se dimisit. Clarissimus iuuenis, & omni virtutis experimento notabilis, pridem omnium corda sibi deuinxerat. Igitur eorum qui aderant fauorem nulla tantę felicitatis inuidia corrupit. Iam tanquam dominum intuebantur. Iam osculum manui vestique ferebant; etiam seniores reuocabant ad auum Britomandem memoriam; & tum vere, tum illudente oculos pietate plurima ex vultu illius naturā in nepotem transtulisse monstrabant. Rex denique ab vxore quærete cœpit omnem Deorum rationem qua seruatus filius sibi esset. Sed Timandra; Minus occupatę lætitiæ (inquit) erit illa narratio. Nunc à iugulis nostris depellamus perniciem.

Quam-

Quamdiu Commindorix viuet, nec Reges esse nos, nec propemodum homines credam. Quo animo putas superbissimum hominem accepturum hoc tuę familię incrementum; Sed frustra, si me audis, sæuierit. Populi & milirum animos, subita nec difficili arte occupa. O si te fineret valetudo ad illos procedere; si coram, facere tantis rebus auspiciam! At ille, Possum ire, domina, possum: Et nisi aliud consulitis, placet populum in regię vestibulum ad concionem vocari. Hoc erat, inquit Regina, quod optabam. Præcipitanda sunt omnia, priusquam aliquid admonitus Commindorix turbet.

Præcones igitur tota vrbe celeriter dimittit, qui populum ad concionem vrgerent quam Rex esset habiturus. Omnibus illi videbantur insanire. Nam quis crederet Regem qui tot annis publico abstinuerat, repente prodire ad populum, ac etiam orare? Quid insolens, quid subitum contigisset? Monstra hæc singulis erant, mutuoque ignari, vt in incertis sit, rogabant docebantque. Sustinuere aliqui dicere, abdicaturum in ipsa concione maiestatem hoc vltimum munus regię potestatis vsurpare. Erecta omnium studia erant, feruebantque cocuntium turbæ. Prætoriani milites, & ipsi acciti, per centurias & signa constiterant. Sublimem inter hæc locum, instar scenæ, diligentissime excitamus; Ad quem postquam Britomandes Proceribus medius est progressus, & resedit cum Timandra in suggestu, sibi que proximum statuit Astioristem; variæ in populo voces fuerunt. Hi ad Regis conspectum lachrymabantur; quærebant alii quid subitæ dignitatis apud Regem externo iuueni accessisset. Sæpe denique imperato silentio Britomandes dicere exorsus est; Diis gratias haberi tam à se quam populo æquum esse, quod sibi filium, regnoque heredem reddidissent. Hunc iuuenem quem prope se collocatum cernerent; Regiņ partum

Cc 5 esse,

esse. Sed hostium metu cum natus est esse celatum, eductumque ut priuatæ fortis infantem; deinde diuersitate factorum amissum ac receptum. Se illo primum die agnouisse eam stirpem, nec quicquam distulisse quin gaudium populo daret quod esse publicum oportebat. Ac ut gemina omnibus læticia esset, se militibus quidem donatium promittere; oppida vero & portus triente tributorum & vectigalium leuare. Fidem modo exhiberent viris dignam, adessentque Cœlitum cœptis, qui tam eximie Galliæ fauerant. Astioristes deinde Rege iubente, populo militibusque loquutus est. Gratus antea omnibus fuerat; & tunc auspiciatissimæ formæ sublimius aliquid accessisse videbatur. Is iterum donatium in crastinū promisso milites suos fecit; Populo quem vectigalium minuendorum pollicitatio iam mulcebat (ea enim atrociter Commindorix, & sub inuidia Regis intenderat) adhuc congiarium & epulum promisit.

Tam nouis & arduis rebus, ad trahendas vulgi mentes magno momento fuere Optimates, qui cum Rege & Astioriste constiterant, hi firmitiorum prouinciarū rectores, alii Præfecti militiæ; propemodum autem clarissimis stirpibus nati. Itaque multitudo cœlum acclamationibus impleuit, miles armis concrepuit; facilius & subito impetu, ut vulgi sunt studia, vniuersa concio consensit huic fortunæ. Soli Commindorigis clientes, tanquam in patroni exitio marcebant; aut illius ficti potentia, tacite minabantur hæc omnia eo absente audentibus. Sed multitudini impares erant; quæ tunc quidem extra periculum fortis, mox subito terrore deiecta est. Quippe Commindorix sub hos motus urbem intravit, aliquid insolens agi per suorum quosdam admonitus, qui ad eum decurrerunt, ubi primum vulgatum est coniectionem à Rege provocari. Is ut in venatico habitu

bitu erat, præcipatione & iracundia calens, postquam vidit populum coisse, & eminere in solio Britomandem, nondum gnarus quid ageretur, sed tanquam supercilio satis omnia compressurus, conscendit ad Regem. Nemo eunti obstabat, diuturna tyranni: de non in odium magis, quam reuerentiam & metum crescente. Ergo per cuneos populi, iam muti timentisque peccasse, ultro exceptus est. Manu venabulum tenebat, ferrum erat ad latus. Pauci ex domesticis, ut festinatio fuerat, comitabantur, nostris sparis maxime armati. Iamque ad sublimem contabulationem peruenerat, in qua Regem pauci Proceres circumstabant; Illiusque gradibus tumultuarie superatis; Quæ, inquit, hæc insolentia rerum est? aut quis Regi & reipublicæ, me absente, per seditiosos conuentus illudit? Expalluerant omnes ipsa parendi timendique consuetudine. Et patum videbatur in Rege opis esse. Solus Astioristes intrepidus stetit, processitque mox obuiam, & leuiter manu repulsum, ponere tela iussit, & ad Regem quem in solio conspiciebat ire modestius. Commindorix aliquem id contra se ausum, acerri- ma indignatione permotus est, celerique consilio, ne impune hoc esset, contorsit in Astioristæ ora venabulum, quod ipsius declinatione vitatum, delatumque ad prætorianorum phalangem, peccauit in milite. Ensem deinde ex vagina vterque diripuit.

Memorabilius forte spectaculum, hospes, nostra ætas non edidit; quod ut te nunc etiam oblectet, finge animo rerum speciem qualis hæc erat. Quicquid spatii circa regiam fuit, milites, populusque (& ipse de Gallicorum conuentuum more armatus) late stipauerat. Scenam illam quæ Regis solium ferebat, accessit à Timandra Optimates conscenderant. Rex altior cum coniuge sedebat in suggestu. Nemo tamen ubi Astioristæ & Commindorigis enses fulserunt, aut accendere pugnam aut
prohi-

prohibere sustinuit. Tanquam aliquo fatali torpore omnes inhorruissent, vndique silentium fuit, oculis mentibusque in hoc vnum certamen compositis. Ex illius enim euentu suam quisque fortunam expectabat; & eius funderetur illis ensibus sanguis, sic quisque dolabant, aut vouebant. Deos etiam arbitros pugnae plerisque adesse cogitabant. Iudicarent illi de lite, id est, de Astioristæ natalibus. Si non fabulosæ vanitatis mendacio asserebatur in sceptrum, non commissuros Cœlites, ut per tanta seruatus prodigia in debitæ felicitatis limine caderet. Ipsa quoque pugnantium species intimos effectus ciebat, & multorum animos trahebat in partes. Nam Commindorix mensuram mortalium prope excesserat: validissimi erant artus, & proceritati non impares; trux vultus, integra adhuc ætas; virium, animorum, militarisque & athleticæ artis ingens opinio. Contra in Astioriste viuida quidem, sed tenera adhuc ætas, non altius quam ad hostis sui humeros staturam promouerat: Vultus, quamquam tunc minis asper, qui virginis esse posset; liberale vestigium; nec quicquam in eo timeri dignius quam amari. Et hinc misericordia apud bonos; quod cum experto, & toties victore progredereetur. Cæterum paria arma erant, ensis vtrique. Nec dubitauerat Commindorix ipso impetu iuuenem proteri posse. Itaque spernenti viciniorem tanquam ad facilem renebat victoriam. Sed postquam aduerso mucrone depulsus est ictus quem ate parauerat, & Astioristæ gladium ægre à iugulo renouit; tunc vero diligentius in illum cœpit inspicere, & ut in iusto discrimine se tueri. Iamque ensis vtriusque varios in ictus bis terque ceciderat, cum tandem Astioriste prior vulnus accepit in capite, qua in supremam frontem capillitium excurrit. Tum vero sudore ac etuore formosior impatienter excanduit. Circuire, accedete, relinquare hostem, artisque & ingenii muta-

mutatione lassare. Urgebat nobilissimam mentem victoriæ decus, & præmium; gnarus illius mercedem certaminis Gallicum esse imperium. Sed omnium maxime pietas instabat; ut repositos parentes in dignitatem assereret. Ita hostem obsidenti tandem dedit se fortuna. Ut apud nos, de veteri more, cæsim pugnatur, destinauerat forte ictum in caput inimici, quem cervicis deflexio non in rorum frustrata est. Incidit enim ensis in aurem, quam cum modica genæ parte deiecit in terram. Movit tyannus cælarium; horridusque indignatione & minis infremuit. Furum pœnam ac dedecus ille casus inflixerat. Manabat & plurimus sanguis; adauxitque hoc ipsum insaniam; quod Astioristes (tanquam hoste contempto satis iocis vacaret) dati vulneris dolorem cumulauit ludibrio. Recruduit itaque pugna; donec visus est Astioristes indignari tanto tempore constare victoriam. Fœlix ictus, & Galliæ salutaris, qui Commindorigi lacertum eripuit; Quo prolapso institit victor, reclusitque adhuc mori dubitantis vitalia.

Exultavit Asidas intellecta victoria; quasi cadentem in arena gladiatorem suo plausu sequeretur; Neque mora; Videor, inquit, in Astioristem vestrum inspicere, Gobrya; qualis hoste confectò, labore periculoque iam grandior, se parenti atque vobis exhibuit; Ut læticia, ut succellu, magnifice intumuit; quamdiu nudum ferrum, asperumque hostili cruore, prætulit manu. Iuuat, ô Gobrya, in tam dulci cogitatione hædere. Sed quid mentis militibus populoque Commindorige cæso fuit? Talem populum Astioristes habuit (subiicit Gobryas) qualem optares. Voce, plausu, omni gratulatione efferbuit. Miles extemplo de influ Britomandis, nouo se iuramento Principi obstrinxit. Nocte deinde festos ignes ciues coronati, choreis cinxere. Nihil aliud audiebatur in compitis, quam contumeliæ in tyrannum, aut Astioristes

ristæ prætonia; quorum pars vulgaria erant, moxque casura, alia quæ constabant numeris, quoniam canebantur, diuturniora habuimus. Noster hic inter cæteros vates (simulque Druidam oculis designat) non abstinuit carminibus in communi argumento; quæ, ut adhuc tantquam recenti victoria lætemur, si hospes iubebis, ut est humanissimus, recitabit. His auditis, Arsidas, magis ne Druidæ ingenium temnere videretur, quam quod amaret narrationem eiusmodi interpolari carminibus; apertissimo vultu inspexit in Poetam. Nec multum abhuentem exorauit, ut addito pene cantu, hos paucos versus daret.

*Nam quem de Superis colemus omnes?
Cui plus floribus intumescet ara?
Hic honos Superis sit magis omnibus.
Non vno potuit Gallia numine
Exui vinclis meritoque sælis
Plaudere Regi.*

*Diuoritm cecidit manu tyrannus.
Hunc Tirynthius, hunc Diana telis,
Pallas monstrifica perculit ægide;
Hæstis Bellipotens, fulminis Iuppiter.
Hunc & infestis petiit sagittis
Certus Apollo.*

*Illi scilicet adfuere Diui,
Et suas tibi credidere vires,
O Heros, misera flebile vinculum
Dum rumpis patriæ. Gallica Perseum
Terra te sensit. Tibi liberata
Nupserit vni.*

*O lux, o bona, nec premienda nocte!
Seuum pene puer Giganta spernis.
Despexitque tuas ille ferox genas;
Qualis tela diu tergo reppulit,*

Arsus imberbem maculosus hostem

Spernere Python.

Te te delicias, ocellulumque

Natura inuenem! Ah pios nepotes

Ah dona cupidis chare parentibus.

Tichonus thalamo seu tibi cesserit;

Seu vehet curru, facietque latum

Cynthia patrem.

Laudatis carminibus Arsidas vultum Gobryæ repetit. At ille, Non te superflua narratione conficiam, quæ Druidum, quæ equitum, decreta in Principes; quot dierum supplicatio, quæ ad omnia fana populi turba, ut denique omnes in pacem (quæ in tanta Commithdorigis factione sperari vix poterat) sponte aut metu consenserint. Quia nox prouecta est, hospes, & te dicendo fatigauimus; paucis ad hæc tempora nostrum Astioristem perducam, qui experimentum potentiae suæ cepit, non voluptatibus aut insuetæ dignitatis superbia, sed liberalissima pietate. Cerouistum & Sicambrem, sub quibus vixerat infans, acciuit in regiam; ipsiq; Cerouisto negotiis scilicet assueto quæ patresfamilias decent, suæ domus præfecturâ attribuit. Sicambræ tradidit matri; mox æquatam matronarum præcipuis. Cum eorum filio, qui & Cerouistus appellatur, puer assueuerat lufitare, & tunc renouato commercio habuit inter familiares eximium. Adhuc illustrioris fuit in Regis Aneroefti memoriam pietatis. Huius in se amorem meminerat; Centum illa talenta pro puero & captiuo promissa, mouebant gratissimum pectus; gaudebatque Timandra Regis illius casibus palam filium ingemiscere; conscia ex meritis suis ipsa quanto magis amaretur. Itaque & honorarium tumultum excitauimus Aneroefto, bellumq; tyrannis qui eius regnū tenebant indiximus. Vtilis regno hæc Astioristæ in alumnum deuotio fuit. Nam domitis hostibus,

terræ

terræ nobis & gentes cesserunt olim Aneroeſto regnatæ. Ipſe Aſtioriſtes bellum hoc geſſit; intraque ſex menſes validiſſimas arces in Alpibus, & quicquid in illis gentibus roboris fuit, ſic quaſiit ſuo patri, vt nulla fidelior deinceps prouincia nobis extiterit. Vbi tyrannos Aneroeſti ſpoliis incubantes partim in acie, partim ſuppliciiis cecidit, ad parentes inſigni triumpho reuectus eſt.

In ea felicitate triennium à Commindorigis morte regnauit ſub paternis auſpiciis. Ratum eſſe volebat Britomandes quicquid ille iuſſiſſet. Hinc magiſtratus, hinc milites ediſta accipere; ab eo prouchi Optimates; aut, ſi merebantur, premi. In eo acquieſcebat Timandra; ſibi que domi & foris videbatur fortunata. Ter illa omnino pepererat. Primum natu Commindorix per nutrices ſuſtulerat. Aſtioriſtes ſecundo editus partu, effecerat vt ſolpes eſſet familia; Tertius labor, filia fuit, ſexennio Aſtioriſte minor. Hanc Dii volunt incolumem; ſpecie ac moribus inclyta viuit. Cyrthæam appellamus. His ſe duobus liberis Timandra oblectabat: omneſque iam ceperat elapſæ calamitatis obliuius; Cum mutandis ipſe rebus magno, vt exiſtimo, fato Aſtioriſtes incubuit. Cupiditate ſciendi quæ tellus quive homines extra Galliam eſſent, ſine cultu, ſine comitibus nauigare inſtituit. Herculem, Theſeumque referebat, & ex vltimo Oriente tot Heroas quaſiſſe ſibi laudem eiuiſmodi periculis atque vita. Addebat in tanta poteſtate qua Aulam regebat, ſe iniquis videri non tam aſſeruiſſe parentem in regnum, quam alia ſeruitute preſſiſſe. Sed alia, vt opinor, & ſecretiora ſuberant, quæ hanc illi peregrinationem commendarent.

Conuocatis ergo Proceribus, conſilii que nouitatem mirantibus; his ſe parentes dixit, regnumque tuendum pauliſper relinquere. Nuncupaſſe olim vota remotiſſi-

mis

mis à Gallia Diis, quæ in eorum templis exoluere deberet. Ne vero hanc ipsius mentem tristes acciperent, aut luctibus abeunti omen facerent. Rediturum enim incolumem & patriorum Deorum numine, & religione eorum quos petebat. Cum vero acriter repugnaremus; & ad preces gemius quoque & lachrymæ passim accederent, ille, ut spe data mollioris sententiæ, non adeo timide aut enixe rogaremus, sponte quidem visus est flecti; Sed eadem subito nocte se ab Aula proripuit. Tam arcano & periculoso itineri vnus omnino placuit comes, filius ille Ceronisti & Sicambres, quem ludorū seniorumq. cōsortem diu habuerat. Quo profecti, vbi vixerint, quid illis periculi, quidve virtutis, quamquam nuper redierint, adhuc fere incognitum. Adeo suos errores egregia fide tegunt. Tunc vero, ut timore, ut dolore stupuimus! Qui populi, qui Procerum vultus, postquam Astioristem abiisse compertum est! Lymphati homines ibant, viasque scrutabantur & flumina; si qua possent habere, & morari discedentem. Sola deniq. nos Timandra à desperatione prohibuit, post aliquot dies literas ab incolumi filio habere professæ. Neque tunc modo, sed deinceps se frequentes accipere referebat, seu vere, seu necessario solatio ægras mentes refectura.

Haud multo plus anno Astioristes abfuerat, cum Britomandes morbo solutus est. Omnes de iuvene querebantur, qui obscura peregrinatione destituisset regnum; Ut cum Britomandes efferretur, pene regio funere lugubrius esset voces audire cum ad patriæ salutem vocantiū. Sed interim capeSSenda negocia erant, & Timandra viuere filiū, ac valere asseribat; sibiq. dum ille rediret, reipublicæ summā esse tradendam. Soli illi obstabāt, quorum intererat Astioristē non viuere. Ab his vulgo mortuus iactabatur: Regīnamque aiebant non ferendam, quæ virile aucuparetur imperium. Sic in partes facile itū

est. Plurimi cum Regina sentiebant. Alios ducebat Cōmindorigis patruelis. Incaluerant factiones, adeo ut iā terra marique præsidia essent; Classis præcipue curabatur; Quia à Massilia Timandram excutere pro victoria hostes ducebant; & illa in portus vrbisque tutelam navitas triremesq. contraxerat; Cum ecce in tempore Astioristes redit. Auidi statim, nostraque minores lætitia, vix Diis, vix fortunæ, vix oculis credebamus. Iuvabat contrēctare venientem, aspectumque repetere. Omnis ætas, atque ordo, sese domibus oppidisque effuderat, non ingentis belli victorem veriora gaudia excepissent. Neque mora, ex seditionis manibus tela excussa sunt. Rex ab omnibus salutatur. Et ne cruēta essent regnandi auspicia, se omnibus quicquid in eum diem deliquissent remittere edixit, eo quoque lætissimus, quod contractæ in armis copię essent. Hoc non temere factum aiebat, aut maligno fato in Galliam; sed auspices Deos hunc illi exercitum ad ea quæ destinaverat cōparavisse. Corona igitur patrio more sumpta Timandram tantisper dum ipse bellum gerit præficit rebus. Sibi enim in Græcia hostes esse. His se confestim persequendis operam dare. Tum fortissimos militum imponit navibus, interimque dum à littore soluit, præcedere me iubet cum exigua parte classis, & scrutari maria, præcipue quæ intercedunt Liguriæ atque Sardinia. Functus officio, omnibusque exploratis, iam lentius ago remigia, certus ipsum venientem opperiri. Ex illius conspectu atque colloquio, scies, hospes, me parce tantum Regem laudavisse. Sed quando à Græcis pleraque Siciliæ incoluntur, & ille maxime Græcas vrbes obiuit; dic vero num ipse de vultu aut fama Astioristem novisti?

Iam magis suæ spei Arsidas credens, obtutuq; in terram defixus, postquam diu secum omnia exegit; Astioristē, ait, neminem novi; forte de alio nomine, si præterea aliquod

aliquid haber, agnoscerem. Subito Gobryas; Et vero aliud, vt ab ipso audiui, sibi fecit, vt securior esset humilioris quam fingeat fortunæ simulatio. Poliarchum aiebat se illic vocitari. Comitem quoque qui nobis de nomine patris Cerouistus est; si memini, appellauit Gelanorum. Exciderunt ad hæc nomina Arsidæ vires. Quæ vt Gobryas attonitum, hilarique affectu diuulsum vidit; cœpit quoque expectatione læticiæ confundi; Donec ille; Quis Deus tam propitiæ captiuitatis author tibi me tradidit? Errassem mehercule per littora vestra, dum Rex interim nauigat; & inutili voto, apud ignaros pro Astioriste Poliarchum flagitauissem. Poliarchus est ille quem quæro: ea nuntiaturus, quæ sospes non potest ignorare. Et ô vostanto Rege fortunatos! ô candidos Galliæ dies! Quos non afflabit nominis vestri terror! quanti ambitus Regibus exteris ac gentibus erit in amicis aut hospitibus vestris censer! Id ipsum me beat, quod video vos cum exercitu nauigare. Quamquam scio non pugnam, nō aciem, sed triumphî speciem fore. Nam videre non experiri hæc arma æmuli vestri volunt. Sed propere Rege conuento mihi opus est, cuius priuatim etiam hospes sum. Gobryas his auditis profusius Arsidam veneratus, haud ambigue pereunctabatur quid afferret aut à quo veniret. Sed Arsidas post incautū subiti gaudii impetum prudentius sermonem tenens, magnopere dolebat, quod Gobrya solerter reticente in Sicilia vehi exercitū, ipse se totius negotii gnarum esse temere prodidisset. Elusis igitur quæstionibus, quib. cum Gobryas deinde vrgebat, cœpit multum flagitare, vt ceteri nauigio ad Poliarchum mitteretur, Et Gobryas, Inhibebimus, inquit, nostrarū nauium cursum, hospes, nō reductis tantū velis, sed anchorarū iactu, si hæc maria feruēt. Ita haud dubie regia classis quā scio nō segniter nauigare, ista nocte ad nos pueniet. Quod si prima lux nobis

illum non coniungit, tūc remem. ſt. tim dabo, & robuſtiſſimos remigum, qui te vehant. Interim a. quieſce in hac puppi, nec ſecius quā inter familiares tuos impera. Poſt hæc verba ſtrato admotum reliquit, p. tociditque in vicino ipſe lecto: quamquam vix ſomnum læticia capiebat, & Arſidas inter cætera mirabatur, cur non monuiſſet Argenis, Poliarcho verum nomen Aſtior iſtem eſſe; quod à ſe obliuione omiſſum quoties & ipſa virgo meminerat, vt acris cupiditas facillime turbatur, etiam erraturum Arſidam, vano metu audebat ominari.

Iamque non duces tantum aut milites, ſed & remigum multi quiete leuabantur. Vnus erat nauis prætorię gubernator, cui ſuſpectum erat cælum, montiumq. natura quos à latere attollit Liguria; expertus ſolitos eſſe qua ſe demittunt, tuſuſque eriguntur, per anguſta diuiſorum cacuminum ſpacia, procellas ſubitis ſtaubus in mare præcipitare. Nautas itaque vigilare hortabatur, & ad omnes ſolicitus auras, iam certius expectabat triſtiora. Nox media vertebatur, cum à montibus ventus exortus eſt; qui inter nauium funes erectos ad malum, primum quidem ſubilo ludens, mox ſuſpenſum mare extulit: adductiſque nubibus abſtulit cælum. Turbabatur ſubitā feſtinatione nautarum officia, ſimul inter ſe clamore ſublato, ſimul vndis fracto ſtrepitu nondū vacuas aures repetentibus. Excitatus Gobiſyas erat, & ex gubernatoris vultu admonebatur nō vulgare eſſe periculū. Quiſq. ergo monere audebat, quiſq. præcipere; vt pene tumultus ignarorum nauticę artis non minore periculo creſceret quā tempeſtatis feruor. Atri fluctus, aut eruto liuentes ſabulo, inter noctis horrotem cerni non poterant: niſi cum ingenti fragore alliſi velut accenſam mutuo verbere aquā inſtar ſcintillarū, mittebant in altū, ruſuſque ſorbebant. Solus ille ſpumę attritus micabat in tenebris, qui ſæpe ominoſo impetu ſuperans obiecta latera

latera in medio fulgebat nauigio. Intuta anchorarum mora erat: quia spatium nauibus negabant quo aliquid indulgerent incumbenribus ventis. Alius deinde timor vrgebat, ne si vincula deessent, inter se implicata trirèmes frangerentur. Tandem omne nautarum consilium tempestas peruehit. Nā nec corrigi cursus poterat, nec fisti nauigia. Ferri cœperunt quā ventus iubebat; aliquid scilicet veli relinquentes ad antemnam, quo naues per dispares fluctus librantibus ventis starent.

Nocte exacta nihilo lætior dies fuit, tristis imbre, & circumstantis mortis imagine. Noctem quoque secundam vis eadem vendi obtinuit. Orta deinde luce, ardor quidem tempestatis intepuit: sed non plagam agnoscebant, non maria, numeratisq. nauibus paulo minus media parte abesse aut periisse querebantur. Vbi vero cura salutis iam propemodum allertæ, passā est ad alias sollicitudines descendere, loqui cœpere de periculo Poliarchi. Quando enim illum haberent, aut quo quærerent; forsitan in aduersa aut ignota littora expulsū! Vbi deniq; ipsi essent, quoſve portus intrarent, affectis nauibus, syluaque, & pice, & litore tuto egentibus? Arsidas omnium immanissime fortunæ maledicebat, quod deiectus à tanta spe, nesciret vndis an terra essent errores repetendi. Non amplius Galliam, non Rhodanum destinari; sed vago, & quas maxime terras veller ignaro, pererrandos omnes sinus, quosunque tempestas potuit aperire Poliarcho. Vnde illi Phœacia esset nauis, quæ sine gubernatoris opera in destinatos cursus vltro se flecteret? Numerare Argenidem dies; ad quam si vacuus rediret, quantum abesset à parricida? Quamquam enim monuerat Gobryas in Siciliam Poliarcho esse iter; metuebat ne de tempestate lassus consideret in portu, aut segnius nauigaret, dum interim effluit tempus quo se ab Argenide expectari voluerat.

Hæc voluenti, & qui mos infœlicium, pene cum Gobrya iurganti, quod se in cursu ad Poliarchum tenuisset, nunciant nautæ instar nubeculæ aut caliginis procul videri; id se terram opinari. Quæcunque illa esset eo tendere Gobrya iubet. Cum summa vi remigassent, medio pene die quidam in exiguis lembis excepti sunt, qui finita tempestate maria legebant, exploraturi si quid ad eos naufragia tulissent. Per hos est cognitum illam Africæ plagam esse; cæterum arenis infidam, quas breuia huc & illuc tegebant; Non procul abesse Numidiam. Desertus haud longe erat portus, nec certum an satis hospitalis. Sed necessitas subigebat omnia ventis & pelago arbitrari tutiora. Ad terram igitur duces ipsi fuere qui de regione indicauerant: Relictiq. pauci cū lembo, qui socios si qui in proximo errabant, colligerent, magno Deū fauore, omne quod à Gobryæ classe aberat, intra noctē receperunt. Ita, vr in malis rebus, optime erat; omnes incolumes, nulla funditus naus perierat: Incolæ præterea siccis piscibus, cæterisque quibus paupertatem sustentabant alimentis exhibebant insolitæ humanitatis officia.

Sed nec classi quam ducebat Poliarchus tempestas percerat. De Sicilia, de vindicta, de nuptiis cogitantem, haud iniuste impleuerat sui fiducia. Quando in regio habitu erat, tot opibus, tanto exercitu sublimis, cur generum aspernaretur Meleander? Raditobanë, Archomprotum, & si qui præterea æmuli erant, seu priuaris seu publicis armis decernere vellent, audebar despicere. Ad extremum legem Siciliae, quæ potentiora matrimonia abnuebat, vel se ferro recisurum credebat, vel interpretatione remoturum: Ne Sicilia nempe Gallico scepro diceretur accedere: sed legib. antiquis viueret: & si plures peperisset Argenis, esset secundæ prolis hereditas. Inter hæc studia videbatur nauigiū non satis ferri vêtis,

aut

aut agi remigibus. Ibat ergo per transtra, tonfasque lassabat; cum illa tempestas incubuit, & à cursu quem instituerant submouit. Ipse quamquam intrepido animo erat, tamē cum assilientes pertinaciter vndas vidit, & veluti suum caput vouentes, matri & sponsæ dedit, vt mori timeret. Torpentes itaque magnitudine mali admonuit ne artem proiicerent, neve vltima timerent; nobiliora sibi fata deberi, quam vt ea ætate vndis obrueretur. Ea spe quamquam habuit ad officia strenuos; parum tamē potuere in acerrimos fluctus, donec classe compulsæ ad externæ & ignotæ regionis prospectum, sponte mare derumuit. Tunc vero nec remigibus vires ad nouum laborem supererant; nec debilia nauium latera, & pondere tot vndarum, quæ in illas arietauerant, laxa, diutius nauigationem ferebant. Ægerrimum id erat Poliarcho, omnes dies qui ipsi extra Siciliam lucebant, sibi & Argenidi capitales credenti. Vicit tamen nautarum consensus, timorque naufragii. Nam & sibi propter Argenidem charus esse inceperat. Petere igitur proximum littus iubet, si quam nauibus stationem reperiebant.

Adhuc incerti erant qui homines aut quæ tellus; sed amœnam plagam esse multæ arbores monstrabant, modique colles ad mare. Varia quoque nauigia, ad piscationem, aut merces passim stabant in anchoris. Præmisserant igitur nautas in expedito lembo, sciscitaturos quæ pars terrarum esset. quibus mox ad Poliarchum referentibus, Mauritaniam esse, ipse locorum speciem à summo contēplatus tabulato; O Gelanore, inquit, nosti fluuium? nosti oppidum Lixam? nosti procul in hoc colle Dominae villam? Hæc illa est Mauritania nobis amica; illud optimæ Reginae Hyanisbes imperium. Non nos fata in totum auersantur, quæ fractos ac nescios impulerunt ad fœderatum littus. Sed ne subito classis aduētu terreamus imprudentes; vade prior ad reginam; qui me

casus egerint, mone; ora placidū nambus meis portum. Interim aduerso remigio naues circa hos fluctus silemus. Statim rumor inter classiarios nautasque vulgatus est, hospitalem suo Regi esse terram quam cernerent; nihil secius quam in patriæ sinu tam vectoribus fore quam ratibus. Haud tarde, quod vehementissime optabant, alacres crediderunt; lætoque celeusmate rates impulsas, vbi deinde imperatum est, pariter à cursu obliquis sustinuerunt remigiis. Nam ad portum, priusquam indulisset Regina, accedere non placebat.

At vero Gelanoro, vbi primum in expedita rate subiit flumen, inopini tumultus atrocitas illam prolixam securitatem eripuit. Quippe vndæ concitatis feruebant nauigiis; multoque terrore, totas ripas tela compleuerant. Causa subiti motus fuerat, visus procul in mari cum exercitu Poliarchus. Nam hostilem classem audiuerant (nec fama fallebat) in eos nauigare. Illam esse tunc rati, formidolose decurrerant ad arma. Pauci adhuc milites lecti; vix aliquæ naues armatæ; (Nam haud pridem denunciatum erat venturi belli periculum.) Cuium vt plurimū iste concursus fuit, qui tumultu insani circumsteterere densis scaphis venientem Gelanorum; Quia preconem ab hoste iam vicino, & sub eo nomine exploratorem, credebant. Ille quamquā perturbatus, tamē identidem reperebat, se amicum & fœderib. tutum, non meruisse aut timeri, aut diripi; Deniq; à Poliarcho ad Regina nunciū aduenire. Forte adfuit qui hospitem agnosceret; ex eodem lītore paucissimos ante menses cum domino Poliarcho summo favore Hyanisbes digressum. Mutatis igitur vulgi affectibus, cœperunt de classe rogare quam cernebant. Ille non exercitum Africæ inimicū, sed Poliarchum adesse cum suis copiis confirmauit. Sic in rectam egressus, perductusque est ad Reginam; quam belli præsentis opinione attonitam, ita refecit, vt non

tam cum militibus Poliarchum, quam præfides Africæ Deos aduenisse arbitraretur. Protinus ex purpuratis missi, qui Poliarchum inuitarent ad terram. Ipsa pluibus interrogare Gelanorum quas imperio gentes obtineret Poliarchus, in quos arma destinauisset, quoque consilio sub veste priuata antea suppressisset maiestatem. Gelanorum quæ premenda aut referenda essent haud nescius, Reginae animum dulcissimis alleuabat sermonibus; ut vix eum ad dominum redire pateretur de hospitii humanitate nunciaturum.

Quintus iam dies erat, ex quo cibum ipsa Regina vix sumperat, occultis & publicis curis grauis. Namque ut Radirobanes inuerecundo in Argenidæ scelere fœdus, Calarim rediit, pensato cœptorum dedecore, timuit ne leuiorem suorum reuerentiam deinde experiretur; haud dubius ita vulgi, ita militum animos esse, ut Principes ex successibus æstiment. Dari enim virtuti fœlicibus quod fortunæ est; & frustratos impetus contemptu vindicari. Ne itaq; ocio sermones sererentur, utque præterea implacidam mentem nouorum motuum gustu reficeret, in belli consilia rursus incubuit; sed in Siciliam confestim redire non placebat. Quia se illic expectari non dubius, omnia feruere paratibus augurabatur. Inueniendos potius esse in quos interim verteret impetum, dum & noui milites ad arma durarentur; & deinde ex mora remittentibus Siculis curam, improuisus in Meleandrum inuaderet. Nec defuit cupienti noui belli occasio. Diu erat, quod Mauritaniam inuadere meditabatur. Et hæc causa fuerat classis ornandæ, quam deinde Argenidis & Siciliae potiundæ iniecta spes, ad iustiora in Lycogenæ bella prouexerat. Tunc vero & antiquæ mouendi in Mauritaniam causæ redibant in animum; & ad illas præterea visæ sunt recentes accedere. Forte enim Mauri peitatae, non magis externis quàm popularibus graues, ex aliquot

mercatoribus Sardis prædam egerant ; & ipse ex Sicilia rediens spoliatorum questus latus accepit. Neq; mora, tanquam publico Maurorum consilio illata hæc fuisset iniuria, ad Hyanisbem misit, non modo qui res repeterent, sed iuberent de noxiis dari sibi suppliciū. Illa neque res suo raptas auspicio, neque fontes in sua potestate esse, respondit, aut illos se pro ciuibus habere. Vindicarent se Sardi vbicunque noxios deprehenderent : Se quoque vltioni qua posset accessuram. Radirobanes responso Regina in deterius apud Sardos de industria vulgato, finxit acrius iram: Sardiniam à Mauris sperni, & ideo neglectos esse questus quia minæ abfuerant.

Itaq; tanquā satis violatis fœderibus, nō modo vlcisci mercatores, sed & repetere maiorum suorum iurgia cum Mauritaniæ Regina constituit. Nam veteres Sardinia Reges sibi deberi Mauritaniæ sceptrū contenderant frequentibus bellis. Postea sæpe has lites aut induciæ, aut nomen pacis suppresserat; quæ mox (vbi alterutri Regi placebat) veluti à somno receptæ, specie æquitatis libidinem armorum regebant. Tunc vero Radirobani visum sic exercitu vti, quem à Sicilia ferocem reduxerat. Et quod mulier in Mauritania imperabat, facilior promittebatur victoria. Vt hæc tamen armorum & violentiæ libido, ad imaginem iuris accederet; adornauere illico Fecialem, qui auspicaretur bellum, dum subitis in Sardinia delectibus reparantur legiones. Et ille vbi Lixam peruenit, ad Hyanisbem intromissus eam, nisi sceptrō decederet, nisi Mauritaniam Radirobani traderet, strenue ad futuros cum exercitu Sardos qui ius suum persequerentur, audacter pro sui muneris inuiolabili sanctitate admonuit. Regina improniso territa malo non tamen cunctanter respondit; Vile esse Radirobanis cœptum, quo mulierem cogitabat peruertere, forte robur non ausus in viros experiri. Annotum plurium pa-

cem, nihil læsum, nullo in populis motu, corrumpere, in perfidiæ vicinia esse. Non posse falli Deos; Sed nec abesse humana præsidia; Neque vnam esse Tomyrim, quæ sanguinem sitientibus sciret dare. Ab ea digressus Fecialis, ubi sterit in littore, dextera hastā tenens; Quod, inquit, rem Sardorum publicam Mauri violant, nec moniti emendant contumaciam; quodque Rex & Populus Sardorum Reginæ & Populo Mauro bellum iussit. Ob eam rem ego Rexque & Populus Sardinia, Reginæ & Populo Mauritania bellum dico facioque. His solenniter dictis, telum emisit in hostico, & receptus in nauem viam ad Radirobanem relegit.

Audebant Hyanißem proximi amicorum incusare, quod abesse filium esset passa in quē debuerant belli curæ recumbere. Se enim ideo ad contumeliam faciliores Radirobani visos; Venire quasi ad vacuum regnum hostem; illamque aciem despicere in qua virilis purpura non fulgeret. At illa fortunam plusquam se peccasse referebat; quæ rerum placidissimum cursum inopina tempestate turbasset. Sed & filiū non procul abesse; & impigre rediturū, acceptis literis quas ad eum cogitabat. Interim milites legerentur, nec quicquam sedulitati deesset, quā illa tempora quærebant. Vix biduum inde processerat cum de rebus quæ instabant, inter procures agitati, nunciatur alterum ex filii seruis (duos enim omnino abuexerat) peruenisse ad Regiam. Stupuerunt scilicet omnes, videbaturque non impar fabularum vanitati fœlicitas; in ipso temporis articulo aduenisse, qui certo de Principis valetudine referret, moneretque vnde esset arcessendus. Seruuli autem ad Reginam mittendī causa hæc fuerat. Archombrotus postquam ad nuptias Argenidis nihil deesse sibi vidit præter auctoritatem matris; ne sibi moræ esset in lætissimis rebus, ad eam famulum dimisit cum eiusmodi literis quas iuuenis, & amator, &

ror, & inter illos impetus tamē maternæ potestatis haud oblitus, scribere poterat. Porro mater, erat ipsa Hyanisbe. Is vero inter suos Hyempfal dicebatur; Sed ex matris imperio ad Græcos nauigans, genusq; dissimulans, conueniens illi genti nomen assumpserat. In iis literis magnopere suæ in matrem reuerentiæ imputabat, quod ex iussu ipsius generis sui fortunam fideliter tacuisset; Cæterum felicitatē offerri quæ superaret omnia vota; Affinitatem cum opulentissimo Rege, possessionem Siciliae Virginemque in qua animi dotes tantæ hereditati præstarent. Orabat, ut Regi, cui tantopere ignotus placuisset, suorum natalium decus liceret aperire. Etiam ipsa ad filii hymēncos Optimatum præcipuos dimitteret, pecuniamque, & opes, quæ Mauritaniam commendarent Siculis in illius auspiciū transituris.

Reginæ non tantum non iucunda epistola fuit, sed ad illius lectionem contrita sic expanit, ut qui aderant nihil latum de Principis valetudine suspicati, perennarentur à seruo quid dignam attulisset eo Reginæ vultu quem cernerent. At ille Hyempsale non modo valere, sed & apud exteros egregie florere confirmabat. Hyanisbe quoque non dubia, ex sua consternatione alios timuisse, vultum collegit; deumq; auxilio incolumem filium dixit breui rediturū in patriam. Sed ubi secreta fuit cum famulo qui litteras attulerat; Puto, inquit, satis tibi à filio imperatum, ne hic ulli enuncies apud quam gentem versetur. Tu fides diligenter fidem serua. Nemine enim meorum scire hoc volo. Oportet præterea ut strenue redeas. Primo mane ab ibis hinc ad illum. Fides tua effecit, ne te præmiorum admoneam, quæ utrimq; te expectant. Hæc effata secessit in Gynæcei penetrale, non magis de Radrobanis iniuriis quam de filii voto sollicita. Tantamne vinum negociorum mihi subito esse obiectam; Hinc Siciliae affinitatem timeam, illinc arma Sardinia?

dinæ? Tune, charissime, vt Meleandri gener fias? Vt te imprudens in eam regionē miserim, quæ te, & nobilissimam virginē vna ruina perdat? Auertant Cœlites quod meo errore merui. Quid heu semel, & Radiobanes mihi regnū, & Argenis filium tollit? Sic plena terroris sumpsit ceram, in qua eiusmodi verba posuit. Quantum cogitationes tuæ à rerum nostrarum fortuna abhorreant, mi gnote, hinc scias; quod vix ab oculis meis abscesserat Fecialis Sardinia; nobis à Radiobane denunciator belli, cū literas tuas accepi; quæ te intēpestiuo hymenēo instare docuerunt. Fortunæ gratulor, & virtutibus tuis, per quas effectum est, vt adhuc de genere & opibus ignotum, Meleander sua affinitate dignum existimet. Sed maculabis tuam famā, si amor indulgens, matrem & patriam fines turbulentissimi Radiobanis prædā esse. Noli Siciliam vtcunq; dotalem, maternæ Africæ præferre; quam incolumem vix habebis, nisi confestim huc properas. Scis quanto facilius res seruari, quam perditæ possint recipi. Post matrem assertam, post triumphos, & fortissimæ pietatis decora, ibis maior ad fœdera, & dignior peti. Sed neque in Radiobanem solum, aut bellum, moras retuleris quas nuptiis illis iure materno iniicio. Peristi, mi gnote, nisi prius loqueris mihi quam duas Argenidem. Redi confestim ad charissimam matrem. Gaudebis ædepol; & grandem pietatis mercedem esse intelliges, hoc ipsum quod mihi parueris. Nam vt meam mentem scias, adeo interest ante coniugii sacra, à me ipsa te moneri de rebus arcanis, quæ non literis, non nunciis credi possunt: vt si postuertas officio, me tibi matrem negem. Accedam ad Radiobanis partes, ne hæreditate & veluti spoliis meis exultes quam mœrore confeceris. Iam hoc satis imperatum tibi puto. Iadolem noui, quam non potes vlla fortuna aut peregrinatione exuisse. Cæterum, ne me tuis peruicaciter votis putes auersam

fam, nihil abnuo quin Siciliae Regi indices te filium meum esse. Qui si te generum optat, si tibi cum filia Siciliam vouet; tecum idoneam mittat manum qua irruentibus Sardis obstes. Faxo in Siciliam illico redeas, postquam te hic filium sensero, & Radirobanes hostem. Vale. Conscriptam in hunc sensum epistolam seruo cum traderet, adiecit; ut filium hortaretur, nullibi moras ducere, priusquam peruenisset in Africam; & hæc pie curare quæ ipsa his literis mandabat. Seruus omnia pollicitus ut decebat, tamen biduo ob tempestatis vim mari exclusus, vix denique à portu soluerat, cum adesse Poliarchum Gelanorus nunciauit.

Tunc vero Hyanisbe non sine Deum numine aduenisse vires amicas præfata, Poliarchum in arena cultu regio curat excipi. Ipsa cum Aula intraret obuia fuit. Et exacti memoria beneficii, & præsentis operæ quam ab eo sperabat necessitas, humanitatis officia geminabat. Tanquam cum filio loquuta est; nisi quod reuerentia accedebat blanditiis. Nec deerat ille laudibus suis, tam submissus in Reginam, tam concinna modestia se inferens, ut plerique succlamantes tanquam matrem & filium vno ad Deos voto coniungerent. Dispositi in littore erant qui duces illius militesque exciperent. Publice omnibus hospitium præbebatur. Maurorum vna vox erat, gentem externam nullo Mauritanie iunctam commercio, nulla stipendia quærentem, adesse, quæ suo sanguine periclitantes tutaretur. Ergo amplecti venientes, & pro se quisque bene hospitibus precari; in liminibus quoque vna oronasque statuere; Ut mirum esset Gallis adhuc ignavis quod Afri beneficium petebant, alicubi terrarum melius peregrinis quam in Gallia sua esse. At Regina non mota diutius, quam dum à vestibulo Poliarchum ad Aulam deduceret, ita loquuta est; Ecce te Regem, vir fortissime, non nunc primum cognoscimus. Nuper sub
priuato

privato habitu cum hic esses, suspeximus tuas dotes, quas diligenter explorantibus nulla minoris fortis simulatio eripuit. Tunc quidem me mihi reddidisti, cum animam prope meam latrones abstulissent in cistula. Iam vero ut asserastuum munus, siue tuo siue cœlitum consilio huc cum armis appulisti. Quippe improuidam, & pace nimia deceptam, Rex Sardiniaë Radiobanes bello aggredditur. Expectamus quotidie classem nostris littoribus infestam. Nec contrahi vires tantillo momento potuerunt. Mulier sum. Filius abest. Tu patrocinium suscipe; & gloriae tuæ tribue ne Reginam, & iniuriis petitam, videaris despexisse. Equidem summam tibi rerum permitto. Tantum aliquos dies ad præsidium morare; ut nemo de Radiobanis furore sine mentione tuæ virtutis loqui possit. Quantumcunque, & quocunque festines, legitima erit hæc mora.

Hæc dicentem non modo maiestas, sed & mœstitia ac pene lachrymæ commendabant; Pudebatque Poliarchum extremam oranti opem tarde annuere. Sed rursus amoris sacramentum, & quod supplex etiam ac misera erat Argenis, submouebat stimulos præsentis pietatis; donec vehementer miratus Radiobanem ab Afris timeri, quæ credebat in Sicilia esse, percunctatus est, ubi ergo terrarū is degeret. Quem postquam intellexit à Sicilia abscessisse, & vel esse in Sardinia, vel: duersus Africam nauigare, acerrimo metu cohorrui, ne rapta aut tradita Argenide recessisset in patriam: Nec distulit quæstionem; Ecquid audistis, ait, illum Siculi Regis generum esse? Hyanisbe quæ ex Archombroti literis certa erat innuptam esse Argenidem (breuiter quidem mirata, quid hoc ad Poliarchum) negauit eiusmodi quicquam factum. At ille ignarus, quis hanc sibi operam dedisset; qua depulsus ratione Radiobanes, quo ve auctore esset; cogitauit, nihil tunc igitur causæ esse; ut tam præceps

ceps Siciliam cum exercitu peteret. Nam quid præter Radirobanem vrgeret Argenidem? At vero apud omnes pro flagitii infamia fore si desereret Hyanisbem, & veluti traderet hosti. Mittendum ex fidis hominibus aliquem qui interim Argenidem solaretur, & negotiis admoneret, quod necessarium fortuna obiecerat. Quod si non impetu hoc bellum veniret, sed tempore traheretur; tunc se pace Reginae, relicto in Mauritania præsidio, cum copiarum parte discessurum ex Africa. Neque paruum manendi incitamentum erat Radirobanes, veluti fatalis hostis ubique obiectus: Vlturum enim se, specie vindicandi Hyanisbem, dolores quibus ille Argenidem cruciauerat. His paulisper pensatis, Reginae in hunc modum respondit. Quod silentio meo suspensam te habui; ne crede, Regina, me ambigua consultatione versasse an esses relinquenda; id est, an paulo nequior ipso Radirobane esse possem. Sed me prædonis, non nunc primum apud me damnati scelus mouit, rursusque meæ sortis fœlicitas, quæ meos errores propitia huc aduertit. Nam seu te, Regina, seu causam, seu beneuolentiam in me respicio, tanta verecundia tibi deuinctus sum, vt negare nil liceat. Quando igitur ita res tuæ sunt, omnia mihi posthabeo; Vtere regni mei viribus; sciasq; in te colenda nihil me tuo filio cessurum; neque impune, me viuo, futurum Radirobani, quod tuam veluti orbitatem prouocauit.

Adeo hæc lata vox Hyanisbæ & Proceribus fuit, vt in Cœlestis suæ ædem plerique decurrerent, omni suffitu gratias habituri de aduentu Poliarchi. Nec religionem popularem auersata Hyanisbe, etiam Poliarchum prouocauit ad templum. Concitata iuueni erat ex maritimo periculo pietas: vt nec inuitus ad numinis Afri limen accederet. Vidit ergo, & amoris sui vota illi Cœlesti commendauit; quam, seu Venerem, seu Iunonem existimes,

stimes, virginis specie factam leo vehebat, oculis in altum erectis, pectore quoque & primis pedibus in sublime ita versis, ut in cælum eniti videretur. Cœlestem Venerem, Parcarum natu maximam, primi Assyrii coluere. Hinc non longe ad Tyrios potuit commeare religio, & ab iis inter Carthaginis auspicia Africæ tradi. Tunc quidem in honore præcipuo Mauris erat: & sub signo istos versus marmore inciderant, quibus non modo illa Dea, sed & Africa celebrabatur.

*Ne, cælum, ne, diua tuo subuecta Leone
Irrupisse velis. Magis hîc tua limina serua,
Limina, quæ votis meritoque impleuimus auro.
Tu si diua faues, Libycis non sinibus illa
Præstet humus, cui Sidonii de litore Ponti
Virgo tulit nomen falso subuecta iuuenco;
Aut molles Asia tractus, qua Martia multum
Frangitur, & blando lasciuit sydere Virtus.*

*Aspice quam latis iactat sese Africa fatis.
Illam ingens curuis. Nereus amplectitur vlnis,
Ceus custos, totamque videt: Ni faucibus obstat
Vna Pharos, geminumque solo discriminet aquor.
Ridet cultus ager, facili sata credita surgunt
Fœnore; Magnanimi celebrant deserta Leones;
Et dites strident eboræ inter candida syluæ.
Hesperidum hæc fuluos genuit terra aurea ramos;
Hesperidumque Atlantæ patrem, qui vertice magno
Arduus in miseras cælum descendere gentes
Non sinit, aut tactis sordescere sydera terris.
Hic tepidus lauit nascentem Pallada Tridon.
Hic & fatidicus mediis in Syrtibus Ammon
Haud sitit, & multa velat sua cornua syluæ.
Nos pater Armipotens, nos & Iunonia seruant
Numina, nec montes spernit Deus ales auitos.*

Tu quoque, Cœlestis, Genitrix tu maxima rerum,

Ee

O adsis;

*O adfis, Libycas & qui iam dicere dotes
 Certabunt, seu Musa chelym, seu sumet Apollo,
 Te, Dea, te primam, & tecum tua munera narrent.*

Nuncupatis apud Cœlestem votis, reliquum diem belli cura absumpsit. Quinquaginta varii generis nauigia erant Poliarchum comitata. In his vltra duodecim armatorum millia ferebantur. Pars classis tempestate debilis in arenam subducta; alia, pelagi fluminisq; obseruatura confinium, cum Mauritaniæ triremibus in stationes diuisa est. Trabes, remos, & cum funibus vela, omnia denique armamenta, ingens festinatio conferebat. Inter mare & urbem delectus castris locus; & additi Gallis Mauri vexilla in eodem fixere Principio; induiti more gentis ferarum ingentium pelles, & Elephantorum terga curuantes in vsum clypeorum: Paucos tamen hos esse Poliarchus dolebat. Nam vix ad tria milla scripti milites erant; Ciues autem castris inepta multitudo, intra Lixam cum armis ad mœnia aggeresque seruandos continebantur. Neq; ille dubitabat quin cum Gallicis quas aduexerat copiis posset, debellare Radirobanem. Sed si bello non prælio opus erat; quid faceret in Siciliam iturus? Solusne proficisceretur? an suos milites secum abueheret, quos Hyanisbe propemodû solos habebat? Huic curæ intentus, constituit hortari Hyanisbem, vt gentilem aciem ampliori delectu adornaret; Non quasi Radirobanis metu, siue discessus mentione iniecta; sed veluti transferendo in Sardiniam bello, si forte timidioribus mutatus consiliis hostis cessaret.

Igitur postera luce, de belli ratione cum ageret, suasisit, vt tributum in belli apparatus Mauris omnibus imperaretur; quo Regina pluribus cohortibus, atq; turmis, gereret bellum; Numidas quoque qui in vicinia erant, mercede conduceret. Vtilissimum consilium (retulit Hyanisbe,) & quod meæ etiam menti succurrerat. Sed quis
 locus

locus conuocando nunc ex tota gente concilio, cuius necessaria est tributis indicendis auctoritas? Stupuit Poliarchus, liberis regnis assuetus. Non ergo ius regum, non regionis discrimina, satis populum cogere ad tributa; nisi ipse per homines à se legatos consentiat? Scilicet neruos imperii, id est ærarium, in potestate populi esse; Hunc arbitrum rerum, & suorum Regum Regem vno hoc iure publicis omnibus cœptis, consiliis, viribus, moderari? Certenon regnandi veras leges hoc pati; non cum summi imperii nomine conuenire. Cœpit deinde hortari Hyanisbem vt excutere anniteretur pessimi moris iugum, quo sceptrorum libertatem Mauri adstrinxerant. Et tentandian id populus pati posset, tunc commodissimum tempus esse, cum externo pauidi bello, crederent pensionem quam Regina imperasset, se salutem redimere; Videberis, inquit, non nouandis quidem rebus intendere vim regiam; sed sub discriminis articulo extraordinaria quidem, sed necessaria ratione id æris impetrare à ciuibus. Quod si successerit; præiudicio vtique erit, vt & in ceteris periculis, nihil rogato populo idem necessitatis terror ad tributa sufficiat. Et, vt quamuis uersæ, aut fastiditæ rerum species ipso vsu nobis conciantur, paulatim assueti patientur ex vno Regis suffragio rem pendere; magno quidem ipsius populi commoto, cui sæpe libertatis vmbra illusit.

Scio, retulit Hyanisbe, multum mihi, prolique accessurum, si hanc nobis potestatem pararem. Sed nec vnam absque discrimine ea nouitas proferretur in populum; & nunc omnium minime, cum in hostem concipiendi sunt animi; iamque satis externi est mali, absque quili discordia. Ædepol efficacius Radirobani pugnam, quam ille omni exercitu quem parat. Nam & Maurorum contra me studia accenderem, & illi placarem. Qui præterea obstant ne hunc morem violare aggrediar,

Ec 2 quem

quem omnino existimo sanctissimæ æquitatis plenissimum. Quem autem? subiicit Poliarch. Ne, inquit Hyanispe, inconsulto populo aut inuito, vlla tributa Rex imperet. Placetne Reginae personam nunc exuam; quæque sæpe in hanc rem audiui, aut ipsa cogitavi recenseam; Vel vt mecum sentias, vel vt errore me liberes? Placet, inquit, Poliarchus. Patrocinare illis, qui nec perdi nisi propriæ potestatis licentia possunt; nec seruari nisi ad obsequii reuerentiam adacti. Simul se ad audiendum composuit, iuuenili animo indignatus id quod rantopere sentiebat oppugnari; Neque ratus Hyanisbem tam ex animi sententia loqui quam subductæ potestatis pudorem specie æquitatis tegere velle; quasi subleuaturam suas angustias, si ad sortem ad quam ipsa adigebatur, alios Reges damnaaret.

At illa; Principatus conditos scimus, vt vi sublata quæ omnia ad potentiore trahebat, ex naturæ & rationis imperio agantur res humanæ. Quid autem ad naturam magis putes accedere, quam vt quisque opibus industria sua partis fruatur; aut rationi ciuili commodius, quam vt intelligamus quid nostrum, quidve alienum apud nos sit? Atqui de medio vtrumque tollimus, si quæ ciues sua diligentia peperere, vindicamus vt lubet ærario; facimusque ne sciant quantum ex domesticis opibus Regi, quantum sibi iura attribuant. Qui enim id sciant; cum non hoc suum, ac ne legis quidem arbitrium sit, sed Principis duntaxat vnus; cumque tributo semel exacto, adhuc ipsi simpliciter suis bonis non gaudeant, quæ aliis scilicet Regis edictis possunt rursus delibari? Mistæ hereditatis atque confusæ, quot mala sint si ignoras, respice feruentia litibus fora. Hanc communionem, hoc cahos, non amici, non fratres diu ferunt. Ipsæ denique vxores scire volunt, suis ex bonis quid in maritum transferant, quidque sibi recipiant.

Quis

Quis igitur diuturnam & publicam pacem speret, si quæ Rex adimit ciuibus, facit sua; quæ relinquit, adhuc habet cum illis communia?

At vero ubi tollendi tradendique fines sunt, ea æquitas à natura præscripta cuique familiæ limites suos, iura, officia, designat. Spes deinde placendi, & aliquid vtriusque impetrandi, mutuam necessitudinem insinuat inter Regem ac populum. Quippe populus, ne Princeps commissum sibi ferrum summo iure stringere amet, ne temere ineat vel bella vel paces, ne imperitis aut leuibus publica munia diuidat, ipse regiam gazam de suo implebit. Erunt hæc præmia; quibus Principis virtutes donabit; simulque præteritis beneficiis gratiam referet, & futura merebitur. Rexque vicissim non committet ut ciues sæuis aut externis moribus lædat, nihil quoque, si durius cum illis agetur, de suo concessuros. Hæ sanctissimæ sunt habenæ, quæ Regem populumque iungentes, vtriusque ab iniuriis & superbia arcent luxuriam potestatem.

Sed opus est scilicet ære ad quotidianos Regiæ sumptus; & ex magnificentia Regum de viribus & opulentia regionis exteri iudicant. Quid præsidia? (inquies) quid classis? vix vllum profundius mare quod ingestas opes absorbeat. Equidem vera hæc esse, experimento quoque comperimus. Sed nec vllis regibus tam anguste à populo legem dictam existimo, quibus ad hæc regni munera atque insignia non opes sufficiant. Ingentia illis patrimonia, & si probe curentur satis dignitatem asseritura. Portoria quoque non pauca, licitatoribus magno redempta; His pleraque præterea iura & in aliis gentibus aliisque diuersa sunt. Hæc gaza, hæc opes, Regi ad splendorem sufficient, si regnare solus volet, nec prodigis animis quos insane aut seruiliter amat pene in purpuræ communionem asciscere. Ast ubi tam perden-

di quam rapiendi auiditas illum inuasit; vt nec assuetæ & legitimæ opes, ita nec vlla tributorum acerbitas tantam voraginem explebit. Subeat imperia populus, suam operam suosque labores in ærarium conferat; at is Princeps (vt de Erisichthonis fame pueris narramus) semper vacuus, & erectis in futurum votis, egebit. Eo quoque profusior quo facilius credet rediturum sanguinem confecto arario. An ergo miraris abstinere populum nihil profuturo obsequio, & negare proceribus paucis qui Regem circumfident, opes sibi & liberis paratas; quas tamen & Regi donabunt; bi illas iam non ex prodigæ mentis morbo, sed efflagitantibus patriæ rebus exposcet?

Audio quoque in gentibus quæ patientissimæ tributorum sunt, minus illo obsequio Regibus agi quam creditur: quia patrios fundos, & quicquid Regibus in domestica hæreditate est, paulatim hæc facilior popularis pecuniæ ratio atque fiducia euertit. Negligi enim patrii monia illa Regum, tanquam angusta, aut laboriosa, aut denique ad priuatorum sortem accedentia, incipiunt; mox in gratiosos homines diuidi, pignori dari, veraque aut simulata emptione excidere. Ita Reges innocentissimum viuendi genus onant, de suo vectigali; aliudque instituunt proximum prædæ; nec tam auctis quam mutatis opibus, tamen veluti victores ferociunt.

• An denique legitima regna à scuitia tyrannorum distinxeris; si vtroque res suas precario ciues possident? miserorumque hominum tota interdum cum suis laribus supellex, de exhaustis domibus rapta, sub hasta & præconibus prostat? Nec inuidiam facio vani spectaculi mentione; si vera retulere qui in regionibus fuerunt in eam sortem Regi obnoxii. Quod enim viritum imperatur, vt leue sit opulenti; At rusticos, at colonorum tenuiores,

nuiores, sæpe sic premit, vt non penum, aut stratum relinquat in quo saltem perculsi conquiescant. Quid hoste victore expectarent acerbius?

Tetigit Poliarchum de agricolis inuidiosa narratio. Itaque non passus plura dicere Hyannisbem, ita orsus est, Nollem isti (Regina) per quos hæc crudelium, vt memoras tributorum fama ad te allapsa est, maligno compendio tradidissent rem obscuram: sed aperta rei serie essent vsi; quæ tam Reges, quam ipsum vectigalium morem absolueret. Numquam enim Regibus est animus hæc edi crudelitatis exempla, quæ memoras. Si vero Quæstores ac Iudices forte interdum atrocius quæ iussa sunt extorquent; aut qui viritim indicunt, quid de tributo exoluere quemque oporteat, iniqui in nonnullos extiterint; An ideo Regibus tributisque tam sæuiter irascendum? etiamque soluendi in totum publicæ rei; nerui, qui ex eiusmodi vectigalibus constant? Esto enim. Pone eos errare qui diuidendis in singulos oneribus sunt delecti: Adde in capiendis pignoribus præter modum sænire lictores; Facias quoque, si placet, in crimine esse Reges sub quibus hi mores rigeant; At nihilo iniquior erit ipsa potestas Regum, ius, inquam, de quo agimus, indicendi vectigalis. Nisi forte iustæ res non sunt, aut leges, aut iura, nisi cum iis iuste vtimur; exuuntq; naturam ad virtutem eorum, aut vitium, quibus commissa sunt. Quid si populus iusserit tributum tibi conferri? Nihil magis legitimum, inquires. Sed in eo colligendo, si, vt sæpe fit, iniustius duriusve cum ciuium aliquot agetur; An post hanc iniuriam legitimum esse desinet, quod consensu populi ratum fuit? Nemo verorum Regum est, cui inconsulto populo belli indicendi, pacisve firmandæ non summa potestas sit. At si temere eo iure vtentur, hostemque intempestiue facient, aut laceissent; quanto id populo damnosius

erit, quam vlla tributorum auiditas? Neque tamen, ô Regina, hanc ideo armorum potestatem negabis esse iustissimam, quod eam, vt constat, possumus iniquissime vsurpare: Vt inde intelligas ex ingenio aut scelere hominum non æstimandam esse rectitudinem legum ipsarum.

Aiebas, daturus operam Principes modestia, cæterisque officiis, vt in suarum virtutum præmium ferant sponte à ciuibus tributa. Nescis enim quibus maxime Regibus apud populum sit veneratio. Quam sæpe rectas artes despiciat, falsisque virtutibus, aut splendidis vitiis decipi amet; vt denique eius studia à salute publica diuertant. Imo adulandum plebeculæ erit, & ex illius libidine capeßenda negotia, vt deserti officii mercedem Principibus constituat. Frænum pretio remouebit; pretio lasciuiet, & peribit. Male agitur cum rebus humanis, si non bonis sed plurimis placere Reges volunt.

Salubriores fieri aquas putant, vbi ex puteis assidue hauris; quæ, si cessas, aliquo veterno emoriuntur; Haud disparis fati vires & animi vulgi sunt. Ipsa laboris assiduitate crudeſcunt, & ignauiam odere. Ocio corrumpuntur. Num igitur vtilissimos neget stimulos esse qui ad diligentiam omnium virtutum fœcundissimam eos adigunt, & ad negligentia torporem non sinunt conuiere? Atqui nulli ad eam rem acriores quam hæ Regibus pensitandæ pecuniæ. Quippe si socordia amore, viuere parce, & negligere corporis cultum maluerint, quam labore opulentiam parare, non ideo in remissionem solui licebit: sed à sui cura abeuntibus, præsto erit hic Regibus, aut verius patriæ debitus labor, quo pensionem parent haud dubie à lentis etiam aut inuitis exigendam. Ita dum coguntur ad alienæ utilitatis operam, pro se quoque assuescunt laborare. Mox illos plusquam

quam pro se aut pro Rege tenebit ipsa laboris & industriæ consuetudo. Hinc artificiiis cultus, hinc corporibus, & animis vigor; & in pari omnium assiduitate, regionibus opulentia non mollis atque luxurians, sed virilis & robusta. Eadem opera rudis plebs atque incondita, sparsique in agris ad pascua aut aratra homines, domiti labore, sensuque sortis suæ monentur se obsequio, non imperio genitos esse; Qui, ubi non in usu aut potestate Regum sunt illa tributa solertiam sollicitatura, sæpe feroces, nec magistratibus tractabiles, stolide aut periculose superbiunt. Nempe ingenia quæ virtutibus non impleueris, vitiis vacant; veluti cessante cultu ager, quem messibus onerare timueris, se inutilibus herbis sponte exhauriet.

Finge tamen esse leges, quæ negligentia & ocio multam dicant, suoque satis ingenio vulgus acui ad laborem. Demus præterea populum iudicio non catere, & Principe iustam utique opem petente suas impigre opes collaturum in publicum. Quid vero si occurrunt quæ & subito peragi debent, & nisi publicis sumptibus non possunt expediri? Dum monetur populus, dum delicti vocantur, aliquot mensium labor est, & religiosum hunc ordinem non expectant negotia; effluitque inter moras rei gerendæ occasio; aut ingruit malum, quod præsentibus repulisses stipendiis. Quid dubitas, Regina, vel ex statu præsentis agnoscere quam iuste de moribus illis querar? Instat hostis externus: Bella non auro minus, quam ferro geri solent. Quia tamen citius adierit hostis, quam populus conveniat, deerunt tibi publicæ opes, quibus alas exercitum, & ex vicinis gentibus auxilia contrahas.

At nec subita modo Regibus occurrunt; sed sæpe secreta, quæ & interest non vulgari; & inter hanc tamen quærendæ pecuniæ rationem, regi vix possunt.

Voles inuadere in hostem imparatum, aut quæ olim tua rapuit inopinato recipere. Interest ne ille, aut omnino vicinia consilium intelligat; In hanc rem igitur dum necessarias opes quaris à populo, indicisque consilium, an proferes in publicum tuæ mentis arcana? At simul tuorum conatum velut animam in ventum effuderis. Sin vero (ut oportet) habebis hanc molitionem tibi secretam; quid causæ ad populum afferes rogandi tributum, quid si lentus est, impellendi? An præterea æmulas circum gentes, aut illos omnino quorum interest te esse quietum, in iuriosos fore vel segnes existimas? Quos utcumque fefellisses, consucta, nec strepitu publicisque rumoribus notata, potestate exigendi tributum; hos ipsi conuentus celebritas, quem ex omnibus provinciis cogis, quique ignorari non potest, ad suspiciones, & sui curam, crexerit.

Si vero (quod sæpe fit) non ciuibus cum Rege conueniet; si contemptu vel odio eum lædere amabunt, illiusque consilia quamquam recta despicient; quid rebus tandem fiet? Ut si qui imperiti dum hostem ferire statuant, seipsos obuerso relo transfuerberent; Ita populus suo & patriæ iugulo imprimet vulnera Regi inuiso destinata; negatis stipendiis, quæ Reipublicæ tempus efflagrat.

Quid denique regiam potestatem, quam omnium potissimam vel ipsi fatentur qui nolunt experiri, ea debiliorem statuimus, qua alicubi Optimates potiuntur? Certe enim in gentibus in quibus Senatui summa potestas est, non consuli, non rogari populus solet, velit ne ac iubeat Rempublicam suo ære esse adiutam. Decernunt ipsi Patres, fanciunt, imperant; & populum nolunt ad tantæ potestatis gustum attolli; quæ, si recte sentimus, prope summa in ciuiliū rerum momentis est. Cur autem id illis iuris sit, & ad Reges non pertin-

gat? Si, inquam, legum condendarum Regibus ius est, non minus quam in eiusmodi Republica Optimatum concilio, si non in ciues angustius mortis ac vitæ arbitrium: si par denunciandi belli, aut fœderum ieiendorum authoritas (quæ apud homines grauißima censentur) cur tantum vna hæc impar indicendi tributi potestas sit? Quæ leges? quis populus ita iussit? vnde origo discriminis? aut cur Reges agnoscant populi fasces, quos Optimates premunt?

Poterunt tamen auidi aut negligentes æris Principes peccare in populum. Certe enim, & in cæteris etiam rebus, quas non ideo iuri eorum detrahimus. Vbi candidus ille, vbi innocens ensis, quem in immeritum vulnus non possit gestantis temeritas vrgere? At regionem exhaurient contracto vndique auro. Rara hæc (si continget) & brevis iniuria; Cum sub Regibus solis sit qui in ærario extruere inutiles cumulos amant; ideoque à Principum genio id vitium dissentiat, vt vix duos serie iunctos adhuc infecerit. Sub his vero qui sunt in exigendo largiendoque immodici, quamquam iniquissima libidine plurimos lædunt, hoc saltem publicarum iniuriarum lenimen est, quod vt Oceanus expletas fluminum aquas, nebulis imbrisque reddit terræ; ita illi per Procures quibus indulgent, subinde emittunt in vulgus quicquid exsuxerant. Quamquam porro ad publicam pacem est, ne ciuium in se dem Princeps immodicis vectigalibus laceßat; tamen, calculum ponis, rarius gentes seditionibus arsisse reeries, quibus ad tributa ferenda satis est Regum utus, quam quæ se ipsas ad illam patientiam non comparauerunt. Adco sæpius in publicam peccat pacem vulgi sagina, & quædam imago nimie libertatis, quam vel duriorum Principum læua seueritas.

Pudebat

Pudebat Hyanisbem fateri se tam subito esse mutatā. Quippe haud ægre persuaserat Poliarchus iura illa Regibus deberi. Ergo molliori sermone, & perfunctorie quæ audiuerat refutando, paulatim in eandem sententiam concessit; & hortante Poliarcho statim occultam iniit viam parendæ potestatis. Præcipuos suæ Lixæ Magistratus iussit acciri, breuiterque memorato bellorum quæ instabant discrimine; petiit vt sibi confestim tanta centum magna, ex ciuium ære conficerent. Illico paruere; satis periculi imagine ad omne obsequium compulsi; & fœlicissimæ celeritatis fuit, quod intra biduum comportata pecunia tanto exemplo reliqua oppida impulit ad eiusdem officii curam. Liberalitatis etiam & munerum causa ob natalem Hyanisbes geminabatur, qui opportunetunc incidit. Is dies quamquam tanto in motu, omni remissione cultus fuit quæ pacis ocia celebramus. Comessabundi in vrbe & castris, seque & pecula coronauerant; adeo vt sub noctem Gelanorus, cui credita erant castra, Poliarcho nunciaret, eam licentiam sisti non posse. Ille ad vallum properauit, haud ignarus in bellis nullum fortunæ tempus dandum quo ipsa subitis casibus vtique gaudens, possit improuidos merentesque petcellere. Sed plerisque iam domitis mero somnus irrepserat. Iacebant inter vina; aut accipiendo inepti imperio cantabant; Nec Mauii quidem tantum, sed & Gallorum vulgus. Poliarchus Gelanoro, cæterisque qui compotes sui erant, castra atque vigilias, & ebriorum hanc turbam impense commendauit; Vtque erat festissimi ingenii, cum in urbem rediisset libens versus aspexit, quibus vnus suorum Druidarum in temulentos sic lusit.

*Venit iō numen, festo Deus ecce tumultu
Ecce Deus. Latè Bacchum aduexere furores
Pampineo insignem curru, quem Tigride multa,*

Axis agit, cæli spoliis armatus Eoi.

*Æra sonent campis, omnique à fronte Corymbus
Nutet, & attonitam rumpant caua tympana, noctem.*

Venit iô numen. Nimiis quatit omnia Bacchus.

Hic trepidi postes pulsataque tecta recedunt;

Hic hedera, hic picto saliunt monstra ebria cælo,

Et quicquid timidis Mineidas induit alis.

Non magis Odrysiæ cum nox Trieterica matres

Impulit, aut Tyriam stimularunt Orgia Dircem,

Arua fremunt, spumat multo cratere vocatum

Numen, & imbelles ardent concurrere thyrsi.

Non tamen hic cedes, fata aut Pentheia Bacchus

Agulit, erranti truncum vel falce Lycurgum;

Sed trepidos gressus; blandoque papauera somno.

Forfitan & timidas ignota audacia mentes

Implet, & expulsæ mirantur cedere cura.

Ecce iacent nullo perfusa sanguine turba,

Victoremque suum perflant; Secura malorum

Fortunaque cohors. O captis numen amicum

Gentibus, & tanto fœlix insania lucro

Ni brevis, & primos expiratura sub ortus!

Sed nec remiges, militesque tota classe minor lætitia,
fac deinde sopor inuaserat; adeo ut ægre deinde proprio
periculo, & pene vulneribus, ponerent somnum. Ipsa
enim illa nocte aduentans Radiobanes, ferociter à ma-
ri in capacem fluuium egit nauigia, strenueq; oppressis
qui pauci ad custodiam vigilabant, totum littus ripam-
que obtinuit. Præsidarii relictis nauibus ad castra con-
fugiunt; aut amentes terrore, ad portas ciuitatis tam-
tunc sibi quam hostibus clausas: Alii triremes in altum
impulere, qua hostem abesse silentium monstrabat.
Radiobanes suorum plurimis confestim expositis;
imparem quoque dato terrori ciuitatem fore existi-
mans; milites distribuit, qui in littore consisterent, qui-
que

que scalis niterentur per mœnia. At non Gallis, & Afris, qui in terra confederant, formido eadem, aut fortuna, quæ classariis fuit. Gelanorus auditotumultu in littore, iubet passim excitari dormientes. Multis somnus mentem reddiderat, aliisque periculum. Ipse dispositis per vallum custodiis, & Micipsæ commendatis (dux ille Maurorum militum erat,) cum parte suorum, hostem iam veluti victoriam securum aggressus est. Rādirobænes posteaquam intellexit adhuc esse qui sua defenderent, haud nescius locorum iniquitatem ignavis & aduenis intempesta nocte timendam; reuocari suos iussit; satis egisse visus quod æquore victor, statuere primo impetu posset in arenam tentoria. Facilem quoque in crastinum victoriam augurabatur, ignarus cum Poliatcho decernendum, & Gallicis turmis. Contentus etiam Gelanorus, à castris & vrbe prohibuisse hostem; non perripit ad eorum stationes; prælioque nocturno, præsertim absente & inconsulto Rege, abstinuit.

Prima deinde luce Poliarchus, qui apud se non erat ex cladis nocturnæ dedecore, suos, ac Mauros, ad concionem vocat. Ibi questus militare flagitium esse admissum ab iis qui seruauerant maria, adesse exermes iussit quotquot ex Gallis à classe aufugerant, eosque in fortuitam seriem digestos decimi cuiusque expiari supplicio. Eadem Reginae seueritas in suos Mauros erat. Sed cum iam numerati ducerentur ad pœnam; illa pro Gallis, ipse pro Mauris, orauit. Ita leuiori infamia, & in delictis militum assueta (nam inultum facinus non esse intererat) quibusdā aliquid sanguinis de lacerto missum est: fossā alii feminudi ducere iussi; alii pariculu stare in foro, sui spectaculū ciuibz præbituri. Et quamquam id tempus egebat militibus, relictī sunt tamen eo die ad dedecus, ut ceteros animaduersionis timor acueret:

Tamque ipse Poliarchus coccinea insignis chlamyde
eminebat in Numida equo, nudamque verticem huc il-
luc ostentans, sui reuerentia & spe vincendi omnes or-
dines implebat. Relictis deinde qui regiam, qui mœnis,
qui claustra portarum tuerentur, ad castra cum cæteris
processit, militibus ex imperio Gelanori iam in ordines
passim euntibus. Quippe & leuiter armati iustæ pugnae
initia vtrinq; libauerant, & Radirobanes totam aciem
instruebat; longe animo vultuque commotior, ex quo à
captiuis audiuerat illic vnum ex Gallicis regibus esse; &
Poliarchum appellari. (Nam eo nomine ille censerì vo-
lebat quo apud exteros se celebrauerat in tenuiori for-
tuna.) Statim Radirobani occurrit, ita iuuenem vocari
cuius amore capta Argenis sua fœdera despexerat. Sed
an is ipse esset haud immerito ambigebat, quia & multis
idem nomen poterat conuenire; nec de eo Selenissa vt
de Rege meminerat. Ac vt maxime Rex esset; vnde tunc
ille in Africa? quis Deus hoc æmulum par composuif-
set ad certamen? aut quod tixarum ingenium, vt idem
occupato Argenidis animo interuertisset suas spes in Si-
cilia, & nunc veluti ex compacto aduersaturus consiliis
suis in Mauritaniam venisset?

Sed imminens prælium dilatam tot cogitationum
seriem vertit in iram. Planicies modica erat à loco quem
castris Radirobanes insederat, ad vallum Poliarchi.
Hæc ad pugnam destinata, armis vndique & signis ful-
gebat. Vterque Rex dexterum cornu suorum tuebatur.
Læuum Sardorum regebat Virtiganes; & honori Mau-
rorum Poliarchus dederat, vt in læuo senex Micipsa,
magni in illa gente nominis imperaret; Huic tamen ad-
ditus Gelanorus; vt vigore ætatis sufficeret ad ea quæ
ætas in Micipsa detraxerat. Annotatum est ad victoriæ
ingentem fiduciam, Gallorum Maurorumque paucissi-
mos in procinctu nuncupasse testamentum. Adeo, non
vincere

vincere modo, sed & frui victoria sperabant. Vbi signa cecinere, initium pugnae à sagittariis fuit. Sed feruidius quam ex Imperatorum præceptis campo decurso, tota acies ad pugnam coierunt. Sic ademptum spacium sagittis fundisque est. Vix locus ad hastas phalangibus; vix satis verteabantur equi in turmis. Ita omnibus primo ardore concitatis, nemo tamen aut vires Poliarchi aut animum æquabat; quamuis & Radirobanes æmulatione terribilis memorabilem pugnam ederet, & multi suis ducibus digni laudarentur vel sua vel hostium morte. Luebant plerique infantes paucorum infaniam, & quod tristissimum bellorum nefas est, non ex offensa, vel odio, sed partitione fortunæ habebant quibus vitam eriperent.

Iam sanguinis multum erat, cum fatis adhuc plurimum necem properantibus visi sunt Dii intercedere. Quippe ea nubium caligo condidit diem, ut veluti ad intempestiuam noctem plerique horrescerent. Fulminum deinde strepitus, & decurrentium fulgurum minæ, ad religionem metumque furorem in alternis cædibus bacchantium conuertit. Sed adhuc implicitos, dubitantesque Diis parere, acti in vesaniam Elephantum diuiserunt; quos Hyannisbe iusserat cum frontalibus, cristisque & turribus promoueri in aciem. Plerique eorum nuper in venatione capti, & adhuc propemodum rudes, nondum libertatis & ferociæ erant obliui. Adhuc vero Europæ incognita erat hæc species. Immensum & informe animal; pene omnibus membris vna mole confusis. Mersum caput inter humeros, nec à globo multum dispar, nisi qua proboscis in terram descendit, fæde promissa à naribus, & si color absit instar longi & tumidi anguis, nervorum circulis ita articulatim nexa, ut contrahi, laxarique flecti etiam possit, & esse pro manu. Patulae aures utrumque tempus tegunt. Oculi exiguo orbe sub tumida fronte

fronte reconditi. Ebur, quo pretiosissimi sunt, longe ex ore eminet, pene instar lituorum, nisi quod debiliore parte inflectitur.

Ad hanc formam non obstupuerant modo Sardi in quos bestię agebantur; sed & Galli sua illa auxilia haud intrepidi videbant. Postquam vero subitis tenebris cœlum inhorruit, Elephanti tam pauere faciles quam irasci, tumultuque insolito qui edebatur in nubibus attoniti, iam cœperant difficiliores esse regentibus; cum ingens, & pene in oculos fulgur impactum adeo eorum valētissimum turbauit, vt repente verteretur in rabiem, immemorque disciplinae, sese in cursum qua impetus erat effunderet. Prorumpunt & ceteri disiectis rectoribus, eumque sequuntur. Mox acrius concepta amentia, omissoque gubernatorum imperio, iam non alteri modo parti, sed omnibus hostes esse videbantur; decurrebātque per aciem inter arma & tumultum feruentes rabie; & quia exitum per tot cuneos non videbant, tanquam maculis induti quærebant libertatem. Plerique Gallorum ordines laxauere: Neque Sardis militia constanter fuit, vtique postquam obuui furentium bestiarum oppressi vestigiis iacuere; quidam etiam proboscidem ore ligati, proiectique sublimes in aerem. Moles illarum, & nouitas, & horribile virium experimentum turbatis militibus mentem eripuit. Aduenisse Deum iram, vel facta tunc primum ad dirimendam aciem monstra, uidebant coniicere. Multis uidisse furentes belluas satis erat ad fugam. Longius remotos terror sociorum in uaniam abstulit. Equi maxime consternati, nec ferentes odoris insolentiam, dominos plerumque indignantes per loca præcipitiis intuta aut hostibus egerunt.

Tantam aciem à tredecim belluis (nam omnino tot erant) fusam esse, fortunæ ludibrium fuit; quo probatum est nō plus corporū vires in præliis valere quā affe-

Etus animorum; nec multitudinem magis ferro quam timore esse domabilem. Timebat Poliarchus infidias suosque palantes, si qua ingruisset noua vis, tarde coituros videbat. Idem Sardi timuere. Ergo ducum, tribunorumque admonitu passim secerni cœperunt quod è diuersa acie vnus terror miscuerat. Multos enim in aduersa agmina tam alte siue sua, siue equorum fuga prouexerat, vt redeuntibus periculum esset, ne deprehensi cederentur ab hostibus. Sed vt plebeiorum memoria factorum perierit; in paucis Radirobanis fortuna memorabilis fuit. Equo ille vehebatur, cætera quidem ad bellum aptissimo, sed indocili ad conceptos pauores quos vt raros ita habebat furori simillimos. Tunc vero cum Elephanti debellatas timore copias fuderunt, totius agminis equis vno metu frementibus, exarsit in amentia speciem; nec qua iubebat dominus, sed tenax lupatisque quibus regerebatur frænis potentior, sese alte penetrauit in hostium turmas. Interim recedebat versus urbem alæ equitum admonente Poliarcho, vt illuc potissimum iter intenderent. Elapsi inter tumultum à Radirobane erant, quotquot ex suis circa ipsum pugnaverant, credebantque in ea mentium caligine eum vni rediisse. Solus igitur & longe à Sardis diuisus, ferociam animi consternatione acerrima mutauit. An fugere incassum conaretur tot telis circumseptus? an potius captiuitate redimeret vitam? aut quia capto luitionis spes vix erat, spiritum temeraria & impari pugna proiiceret? Respiciebat ad suorum vexilla; procul illa recesserant. Retro viâ paulatim capefferet: at obstabant à tergo conferti. Dum dubitat, dum furiosis votis fortunæ maledicit, interim periculum creuerat, iamque ad portas ciuitatis erat agmen in quo latebat; & solum restabat ad salutem, vt se vnum simularet de Poliarchi militibus esse. Multum ad fraudem iuuit, quod initio prælii vt impu-

nus

nus ducem & militem agere posset, omiserat regia insignia, purpureum sagulum, cassidemque vittatam, & ea cuidam Megalostheni tradiderat. Ita cum trecentis Poliarchi equitibus intrauit inimicæ ciuitatis munimenta, nactus quidem fraude idonea: Sed quo deinde succederet? Militibus omnibus hospitia aut tentoria sua erant. Si alicui manipulo se adderet, non lateret in paucis, qui plures, & armis occultis, scellerat. Sin omnium conhortia fugiebat, quid erat aliud quam solitudine suspiciosa se proderet.

Quamdiu igitur paucae hæ turmæ circa forum steterant (illuc enim conuenerant, accepturæ ducum imperia) haud ægre multitudinis beneficio tutus fuit. Sed nō multo post à Poliarcho nuncius venit qui iuberet illa equitum agmina quæ urbem intrauerant, ad hospitia sua iuertere, & Reginæ intra urbem ea nocte præsidio esse. Hanc vocem Radirobanes pene exanimis accepit. Sparsum enim equites turmas laxabant, quisque occupabat rotas domos. Hospites, calonesque, expediebant officia. Ipse, tanquam domum quæreret, vnus circuibat omnes vicos, nescius quos potissimum fugeret, nisi quod obuuii cuique formidolosissimi erant. Omnibus quisus, & si caperetur solo redemptionis suæ pretio forseruandus, magis magisque auctam cum ira formidinem vix tenebat: aliquoties impetu sumpto vt hostem confessus, & aut moriturus strenue, aut salutem in prælium audaciæ laturus, prorumperet per portæ custodiam. Vna quippe tantum erat in illo tumultu, quæ curbus & equis pateret, magnis quoque copiis obseruata. Nemo in via accedebat propius frænum, aut intuebatur in euntem, quem non tanquam in se intentum quo horrore refugeret.

Cum pererrata vrbe non modicum tempus consumisset in illo timendi supplicio, nec differri amplius

posset aliquod consilium; occurrerunt agasones cum equis dominorum, quos ad aquam ducebant. Eos Radirobanes sequi instituit, si qua eorum ductu posset ad flumen peruenire. Urbis autem situs hic erat. Altero à munimentis stadio fluebat amnis, ea parte qua itur ad mare; qua & hostes castra locauerant. At quo latere urbs erat Sardis maxime auersa, ad ipsa mœnia pertingebat lacus ingens, sex vt minimum stadia latus, duodecim it longū protensus. Nec erat præter hunc lacum quo equi lauarentur aut biberēt. Illic autem nullum ab hoste periculum; ciuitate per tot aquas, nisi nauigiis non peruia. Exiguam ergo portam, quæ ad crepidinē lacus patebat, aliquot militum statione firmauerant, aperiebantque bis de die, animalibus ad aquandis, & ad ceteros ciuium vsus. Ad illam tunc calones processere; Quibus Radirobanes mistus postquam spatia vndarum vidit tam ingenti campo porrecta, vix spem enatandi esse ratus, tamen veluti vltimo horrore vires collegit; & sic per vota (vt deinde suis narrauit) Neptunum affatus est. O potētissime illorum Deorum qui eadem cum hominibus elementa incolunt, cuius dona sunt fluuii, fontes, lacusque has vndas quas salutis incertus nunc in eo mitiga, ô bone. Ferant me; & in destinatas ripas placide agant. Isti præterea equo (nam & illi generi præes, equumque excussisti à verberata humo) isti inquā qui mihi destituto pro cymba & vectore est, suffice vires, vt quem impetu suo hostibus tradidit, eodem eripiat. Tum ego de Afro-
rum manubiis expressam in æte tui beneficii, meique periculi memoriam, in Calaritano littore constituam; qua tibi fanum & nemus mei Patres sacrauerunt. His votis tacite obligatus, primum libauit aquas, in vadi commoditatem leniter desidentes; Equum deinde potu resectum paulo egit vltius, frustra admonentib, qui cum eo erant in lacu vastam in proximo altitudinem latere.

latere. Ille autem contemplatus ad quam breuissime ripam sinus vndarum ferrant, vtrunque calcaribus impulit equum, qui iuba ferociter concussa dedit se protinus in vndas, soloque eminens vertice incumbentem Dominum ferre cepit qua iussus est. Exclamant excrepidine, & primis vndis Mauri, errorem aut casum arbitrati, & monent qua commodius parte habenas reflectat. Sed paulatim procedebat in altum, omnibus qui id videbant, ut in miro & subito casu, diuersa de eo iactantibus, nec dubitantibus quin periret. Iamque illum non viuere sed cadauer deferri fluctibus credebant; utique postquam longe recesserat, & tantum ex colore adhuc aliquid supra aquam eminere noscitabatur.

At Radirobani, ut timorem late circumstans periculum, ita spem dabat validissimus equus, quem voce, motisque interdum habenis reuocabat ad virium memoriam. Præstabant & facilem cursum aquæ in neutram partem obnoxia; Nam nec aliquo fluebant, & tunc solio placidiores erant, cessantibus ventis. Cæpit tamen egrius equus emoliri aquas spiritu, videbaturque deficere; cum in mediis fluctibus arena sublimis, neque cedens vestigio, naturæ necessitatem opportune intermisit. Stetit ergo difflandis fessus aquis, totoque pectore altior, anquam laborem miraretur, se anhelitu leuabat. Sed Rex veritus ne exerciti nimio motu nerui post quietem rigerent, breues inducias ad respirandum fecit; adhucque validas suffragines motis calcaribus egit in lacum. Suffecit animoso equo concitum corpus, vndisque & intentione naturæ differentibus mortem, ad supremam ripam ixit. Tunc liquente spiritu vix moratus dum Dominus in lapsu descenderet, se in arena explicuit. At Radirobani ad exhausti magnitudinem periculi horres; quod in ciuitatem hostium intrasset, quod per immensum inde lacum, & pene grauiora ipsa morte pericula, effu-

gisset captiuitatem; nouo metu excitabatur; timebatque aut terra aut lacu venturos, qui vincula, vel, si recusarent, mortem darent. Longe enim ab ea lacus ripa suorum castra erant. Sed solatio fuit quod prima nox ingrueret, semper ad latebras fugamque securior.

Interim Poliarchus diuisis militibus qui in vrbe pernoctarent, aut essent intra vallum, ipse breuiter Hyanis hanc colloquutus, non mansit in Regia; sed in castris situm prætorium iussit statui, ad omnes fortunæ articulos intentus, si qui cōmode in hostem se præberent. Nec cessasset inter tenebras, nisi illum Sardorum consternati Regem quærentium retraxisset ad cauendi ambigendique consilia: quia incertum erat, quæ causa tot in illorum castris voces attolleret, tot faces immensis circum campi accenderet. Namque Sardorum duces ad Regis tentorium collecti, cum mutuo interrogassent, num redisset, nunc diuertisset in castrorum aliam partem: quis denique pugnantem adfuisset: quis texisset recedentem ab acie: postquam quisque diuersa dicebat, omnes vno impetu ad trifloria cōuersi sunt. Cæsum captumve crediderunt. Ne aberat à rixa: Quos cum Rege fuisse, quos seruasse, quos saltem vera de eo posse renunciare oporteret. Sed maxime militum vulgus, siue cura & amissi Principis desiderio, siue insania correpti, non expectato ducum imperio quorum reuerentia ex Rege pendebat, soluerunt disciplinam. Hi auios petiuere campos, si Princeps errasset compellatum reducturi: Plures accensis facibus cruentum prælio campum scrutabantur, in cadauerum ora proni, illicque timentes quod quærebant inuenire. Ita Sardorum vocibus, igne, procursu, vndique arua feruebant. Speculabatur omnia de castrorum aggere Poliarchus: & se nocturna hæc bacchantium militum religio esset, seu vilius, alterius Dei furor, aut ars denique militaris in se parata: in omnia solertiam, excubias, vota composuit.

Cæterum

Cæterum in illo officio atque tumultu occupatis subito nuntiatur, Radirobanem in tētorium rediisse. Quippe ille ad vltimam lacus ripam expositus, antequam noctis caligo vsum oculorum eripuisset, strenue speculatus est quo itinere peruenire posset ad suos. Tum palustrem ripam sequutus est, vt si qui instarent fugienti, inter arundines lateret. Ita lacum circumiuit: & deinde extra viarum frequentiam, per fossas, aut mœnitos sepiibus campos, ad suum vallum contendit. Hoc ipsum formidolosum ei fuit, quod sparsi cum lampadibus milites clamoribus cælum impleuerant; nesciusque se diligentia illa quæri, omnium anxie faces & vultus fugiebat. Tandem in tentorium peruenit: Monitæque cohortes omittere ominosam, iamque superfluum de ipso quæstionem, pari licentia in læritiam effusæ, omnes ad Regis fores venerunt: Quo viso cum diu plausissent, ad stationes, aut contubernia, ægre recessum est. Interim Virtiganes, Sardorumque præcipui, ad Radirobanis genua accidentes, cum fletu rogabant, quæ fortuna, quodve consilium, cum à suis tam diu auertisset, Ille prolixè discrimen memorabat, stupentibus cunctis, timoremque ambitiose promentibus. Dumque certatim omnes, aut gratias Diis agunt, aut Regitanquam fortunæ factorumque victori adulantur: quidam Poeta Virtigani familiaris, extemplo in eum casum versibus sic lusit, vt diceret Radirobanem suis Sardis esse pro Sole: qui eo absente emarcuissent, & ex restituti spiritu vultuque penderent.

*Ergo ausæ fœdare diem nostrumque tenebris
Sic nubes miscere polum? Quæsiuimus omni
Æthere pallentis nutantia lumina Solis:
Ille aberat; proh fata Deum! seu texit opaco
Hunc soror occursum, cæli seu calle latentis
Fatidicas pronus Cyrrha descendit ad umbras.*

*Tunc vero quantis arserunt pectora curis?
 Excidimus miseri nobis. Ah cedite gentes
 Parrhasius nata foeta inter robor a sylvis.
 Scilicet exangui fugientem horrore sequuti
 Titanem, Occiduas propius pulsauimus oras
 Planctibus, æternis ceu gens damnata tenebris.*

*Ni redis, ô hominum præses, iam fræna remittat
 Iustus honos legum, peccentque impune tenebra.
 Quid sine te gens tota hominum? quo funere damnas
 Discessu nos Phœbe tuo? Resolubilis aer
 Obruet informem spissatis nubibus orbem:
 Et se se in gelidas soluet natura pruinas.*

*Parcite mortales lachrymis, nec perditæ planctus,
 Purpureum redit ecce iubar, capitisq; corusci
 Fulget apex. Cernis radios, assuetaque sceptro
 Brachia, & igniferas pharetra lucente sagittas?
 Salue cura Deum, & nostros ne desere cætus.
 Nec facies. Sint noctinagæ nemora alta Sororis;
 At tu vrbes hominesque habeas. Tibi cura benignum
 Ferre diem, & cunctas folio componere terras.*

Postera luce inuicem aduersariorum vires expertis lentiora fuere consilia, vno Poliarcho adhuc prælium cogitante; Huic enim arma placebant, Radirobanis odio, & desiderio petendæ Siciliæ. Sed Regina precibus dedit, ne eo die quietum hostem lacefferet. Mirum fuit de exitu belli tam acriter Hyannisbem cœpisse diffidere; & ipsam Radirobanis temeritatem sollicitudine fuisse mutatam. Quippe animus vtriusq; ex immanitate sacrorum ad quæ confugerunt emicuit. Nam Regina deligi ingenuum puerum iussit, qui Saturno immolaretur. Piaculi consuetudo à Tyriis erat orta; qui crudelitatem moris infandi in Africa Carthaginensibus suis colonis traderant. Externamq; & barbaram deuotionem in Deos territa Hyannisbe vsurpabat; quia miseri aut anxii mortales

tales terribilia & incognita remedia arcanam vim habere existimant. Apparabatur funesti sacri ratio, infulasque victima accipiebat: Nec Sacerdos deerat sceleratæ pietati. Cû hoc vero Poliarcho nûciatû est, statim turbatus exiliit; & ad Hyanisbem properans; Si hoc, inquit, fœdæ sœuitiæ auxilium, Regina, in hostes tibi placet, patiaris me abire. Nunquam enim vires meas illi superstitioni miscebo; nec committam vt mei milites numinis fortitudinem videantur induisse, quodcunque est quod tam turpiter placari amat. Nolo, inquam, extorquere à Diis pudendo pretio victoriam; qui non de illis sunt quos debemus colere, vel auersantur hanc deceptæ mortalitatis infamiam. Proinde aut hunc ex vinculis puerum, aut me ex finibus tuis mitte. Quamquam Hyanisbe verebatur Saturnum, erat tamen præsentior Poliarchus. Ademptæ sunt puero vittæ; iuuitque hoc ipsum populi mentes, quod Poliarchus non sollicitabat extrema remedia. Num enim tantus dux belli incerta ignoraret; aut nisi in procliui sentiret esse victoriam, hanc vnus pueri sanguine dedignaretur à fati comparare?

Eodem tempore, quasi superstitionibus conuenisset vtraque castra corrumpere, quidam senex inter Sardos illustris (Sitalces appellabatur) olim strenuus manu, tunc consilio spectabilis, venit ad Radirobanem, qui forte cum suorum delectis varia super bello agitabat; obtulitque suum caput, quo à Diis manibus pacisceretur victoriam. Nec interest, inquit, quod priuatus sum. Satis erit si me Rex meus deuouebis, vt salutem publicam sustineam, procuremque. Postquam ero legitimo ritu mortî sacratus; laceßsam hodie cum modica turma bellum, in quo terrorem ac diras mecum in hostem ferens, cædar à nescientibus me in exitium suum perire. Non nihil cunctatus Radirobanes ad læticiam oblata, vt sperabat, victoriæ; gnarusque hanc sui capitis deuouendi vim ab

Italicis vatibus efficacem cenferi, effuse Sitalcem laudauit : Et quoniam, ait, nobis tuo interitu victoriam trades, nec poteris sentire præmia quæ mereris, at scias tuam stirpi apud me immotam gratiam manere: vt nemo Sardorum viuere malit, quam familiam suam ad gloriam euehere quam in tua mirabitur. Age strenue: & breuissimi fati cursu redime famam, quam nulla mors extinguat. Vocauere ergo Pontificem, qui deuotionis sacramentum more Hetrusco perageret: Subitoque Sitalces prætexta indutus, velato capite, super abiectum constitit telum, tangensque subiecta manu mentum, sequutus est omnia verba Pontificis, quibus aduersas Gallorum Maurorumque legiones, secum Diis Manibus, & Telluri deuoueret His patratis, Tempus est, inquit, adhuc recenti religione, vt terrorem, fugam, interitum, in hostes deuoluam. Date leuis armaturæ aliquos, qui excursionis specie mecum tendant ad hostium vallum. Exciemus ad prælium vel eos saltem qui pro custodia castrorum stabunt: nostrisque per fraudem refugientibus, ego pertinacia extorquebo mortem ab hostibus. Et meo sanguine damnabuntur funeribus: poterisque execratos cum lubebit ad satietatem debellare.

Plerisque Sardorum quam mira tam certa videbatur Sitalcis oratio. Statim sagittariorum aliquot turmæ homini datæ, per quos hostem prouocaret ad certamen. Sed Sitalci feruus erat, diu liberaliter habitus, & charitate domini plus quàm patriæ flagrans. Is herū insanire in tam properæ mortis voto existimans, postquam dissuadere non potuit, clam ad Poliarchi castra conuersus est: deductusque ad illum: Venio, inquit, patriæ meæ proditor: & ab illa salutem, à te autem tuisque perniciem auersurus. Nec grandius præmium efflagito, quam vt illius vitam serueris cuius mors vobis in exitium destinata est.

est. Raptim deinde exposuit furiale Sitalcis consilium: Quo audito, Poliarchus non tam exhorruit ad Religionis infernæ vim (neque enim credebat ex vnus desperati, aut furentis, voluntaria morte totas acies profligari) quam terrorem præuerti concupiit in suis facile illapsurum superstitionis ingenio. Itaque indicem, si vera afferret, sperare præmia imperauit; & inducum Gallicis armis, vinctis tamen cohibitum, sagittariis addidit, qui in procinctu intra castra constiterunt, vt si quod seruus monuerat, leuis armatura à Sardorum vallo procederet; ingruentes refellerent. Iis autem præceptum est, vt terrore minisque plusquam vulneribus certarent, ne in Sitalcem, quem inuiolatum præstari volebat, temere peccaretur. Seruo autem sua & domini libertas decreta est, si mature pugnantes monstraret. Vix ea Poliarchus edixerat, cum velitatio à Sardis coorta est Sitalcem ducentibus. Illico erumpere à Poliarcho præparati; & ex aduerso Sardi haud multum cunctati missilibus, simulatione fugæ deserunt Sitalcem, auidum perire, & mortis spe maiora humanis viribus audentem. Sed seruus inclamabat illum esse quem seruari Poliarchus præceperat. Ergo in medium turmæ furentem excipiunt; & armis contexti perferunt ictus, exarmantque circumuentum. Inde abnuentem se dedere, & sollicitantem contumeliis iram hostium, tamen trahunt ad castra: quo cōspecto, Poliarchus, Melius, inquit, apud nos quàm apud Deos manes cœnaueris. Necingere maledictas, quasi crudeles simus qui coegimus te viuere. Vbi enim de huius belli exitu disceptauerint fata, in nobis mora non erit si tunc quoque persequi mortem volueris. Sed nolo apud Vmbra glorieris, quasi in tui mercedem nostra omnium fata Dii prodegerint.

Vno deinde captiuorum accito, ea lege illum ad suos dimisit, vt Radirobani nunciaret, bene habere in Gallicis

cis castris Sitalcem: Igitur curam de amici valetudine omitteret; Victurum hunc saltem ad exitum belli. Nam & Tellurem, & inferos Deos, recusasse victoriæ precium quam dare non poterant. His à captiuo nunciatis, accendit Radirobanē cœpti infœlicitas, simulq; insultatio exprobrantis superstitionem Poliarchi. Necdum certus an Poliarchus ille esset quem amabat Argenis, animi tamen odiiq; augurio suspicionem fouente, verum exprimere statuit perplexa epistola, quam Poliarchus vt vanam obscuramque negligeret, si forte cum Argenide nulla fœdera iniuerat; in autem erat ille quem Selenissa prodiderat, statim historiam agnosceret, daturus haud dubia iracundiæ & æmulationis indicia. Neque mora, & vni vicissim ex Gallis quos habebat captiuos, litteras ad Poliarchum tradit; quas detulit ille ignarus conuiciorum quibus contumeliosissima cera legentis oculos impleuit. Non enim Argenidi, non Hyanisbæ Radirobanes pepercerat. Aiebatq; se mirari, quod Theocrine post contubernium iuenculæ Principis hæreret Hyanisbæ. Vt puellam fefellisset, sic ab anu iusto Cupidinis telo esse deceptam. Sed se vindicem adesse Siciliæ, cui recisam simulatæ Palladis ceruicē vouebat. Ira turgidus Poliarchus, nec iam magis Hyanisbæ quam sibi gesturus hoc in Radirobanem bellum, codicillos quidem preffit, cæterum tam commoto ea vespere vultu fuit, vt constaret nihil paruum agitari. Præter conuiciorum fœditatē, adhuc animus turbabatur ad nomina Theocrines & Palladis, quæ rebatq; apud se quis hæc Radirobani secreta retexisset; donec memor Argenidem vltimo quod inter eos fuerat colloquio esse questam de perfidia Selenissæ; ipse rem omnem inde emanasse coniiciens, cœpit frendens, vnaq; iracundia Radirobanem atque anum complexus, sibi de vtroque supplicium destinare.

Vt vero illuxit, ferro non verbis refutaturus iniurias,

i exerci-

exercitum in ordines iussit ire; præmonita Hyanisbe ne cui inter pugnam portæ urbis paterent. Nec se quidem de victoria dubitare; sed si qui suorum fugissent ex acie, nolle se intra munimenta hos recipi. Nunquā alacrior militibus visus conuenientibus verbis vnumquemque affatus est. Gallis adiutæ Hyanisbes quæ ipsos decora manerent referebat; Mauros tyranni odio sacra patria eueffuri agebat in iram. Vtrisque spolia ostendebat, & in vicino esse Sardiniam; quam, inquit, si in isto quem videtis campovicerimus, obnoxiam nobiseo modo habebimus quo Radirobanes Africam veller. Omnes quidem illa verba, sed plus vultus dicentis permouerant. Nec segnior atuendis militibus Radirobanes multos sibi in ea victoria triumphos fingeat. Nam Poliarchum Argenidis spōsum esse inde crediderat, quod tam subito imminebat certamine quasi pridianas literas vindicaturus. Si hunc ergo occideret, illo ipso vulnere cogitabat, & se summum de Argemide supplicium esse sumpturum, & à regno deiecturum Hyanisbem; qua subacta ipse Mauritaniæ sceptro auctus traiceret in Siciliam, non habiturus ex hostibus qui victoris ora ferre, aut ipsius impofterum imperiis intercedere auderet.

Hac immani spe ferox, instructos ordines admouit venienti Poliarcho. Nemo erat, qui non de fortuna partium decreturum illum diem coniiceret. Intentior itaque cura spem ciuium variis terroribus miscebat. Prohiberi à muris ciuitatis non senes poterant, non flebilior turba onerata liberis matres, quos innoxios passim Diis ostendebant, veneratae ne teneris corporibus hostis illuderet.

Balearici, qui in Radirobanis acie erant, Numidas inchoandæ pugnae præmissos suis fundis turbauere. Sed Poliarchus equites Gallos ptocurrere iussit, spatiumque funditoribus adimere quo saxa librabant. Numidas autem

tem monuit, vt relicta prælii fronte leuiter obirent hostium latera, & quamplurimos à pugnae recto ordine in se distraherent. Contra Radirobanes satis agebat; aliquot turmis equitum circuire hostium cornua imperans, & à tergo incautos adoriri: Simul Gallicæ Africanæque linguæ peritos miserat, qui tanquam Poliarcho iubente proclamarent inclinare ad Sardos victoriam, profugerent Galli Maurique. Lixam ad receptum patere. Ea vox non paucos initio perculit, risu deinde excepta est: & pari vociferatione à multis relatum est, vt fugerent Sardi. Nihil medii inter vtramque aciem erat, obstabant corporibus corpora: telum telo frangebatur. In tam arctis ordinibus, aut cadere aut vincere vnicuique supererat. Hortantium quoque clamor, questibus fauciorum, & fragore armorum permixtus, terribili sono in urbem ferebatur. Galli præstabant equitibus. Sardi, & Ligures, phalange non cedebant. Sed Ducum præcipuum opus fuit. Hinc Poliarchus præter ingenium sæuus, non planctus, non vota audiebat deprecantium mortem: siue aures belli ardor occluserat, siue in Radirobanem ira; qui ex alia parte perruptos vi ordines solus sæpissime intrabat tanquam oblitus erroris quo inter hostes prouectus ingratis Lixam peruenerat. Ita Sardi sub Poliarcho laborabant, cedebantq; circa Radirobana Gallia Numidæ. Sed grandior ira Poliarchum torquebat, nec vulgari sanguine restinguenda. Vnum erat Radirobanis pectus quod maledicti in Argenidem & Hyansibem conscium suo vulnere expleret sæuientem. Per suos igitur hostiumq; manipulos, quærere hostem cœpit dignitati & iræ suæ parem, multum quoque inclamitans, vt si auderet, si vir esset, proprio discrimine totius belli fortunam prouocatus exciperet. Vicit acrem & confusum præliantium cadentamque tumultum vox sæpe repetita aliisque mandata; & ad Radirobanem haud

haud quietiora cogitantem allapsa est: quem hoc vnum puduit, quod prior non vocasset. Ocyus cætera reliquit certamina, omnibusque submotis properauit in æmulum. Non leones Africa illa, non serpentes tanto furore incitados aspexerat. Breui tamen colloquio sustinuerunt auidas manus: Priorque Poliarchus: Ades, inquit, ô latro: da pœnas turpissimæ noxæ. Non mihi hodie elaberis. non si plenius quam Achillem inuiolabili Stygæ tua mater te iqrinxit. Tibi, Domina, sacrum hoc fero: si tam turpem hostiam forte accipies. Et Radirobanes; Prodis tandem de Gynæceo mollissime amator? Sed præteritæ vitæ probra mors inter arma celauerit. Ne dubita, tanquam vir esses, iugulum dare.

Neutri vacauit alternis contumeliis prolixius respondere. Ira quæ addere vires solet, iam nimia, impotensque pene debilitauerat manus. Coierunt tamen pectoribus, equis, telis; non mollius quam si allisas rupibus rupes turbo conferret. Sed ictibus fortuna tunc absuit; & equi, quamquam illo concursu læsi, ad cæteram pugnam non fuerunt inutiles. Circumactis ergo habenis, vterque iaculum alte amento quassatum vibrauit; quod inuicem parma excussum est. Supererat vnicuique missile alterum: Id ne frustra periret, diu armorum aditus oculis manibusque metiti sunt. Tandem Radirobani nihil certius visum quam equum hostilem confodere; quod ne impune esset, equum illius vicissim Poliarchus ferit in capite: mox ambo veriti lapsum, aut bestiarum iam in morte insanientium fugam, velut pari consensu in terram defiliunt, raptisque bipennibus, quæ pendebant ex equis, ad certamen præcipitant. Sed suorum pietate diuisi sunt. Quippe media Gallorum agmina atque Sardorum, interuenere furentibus. Hæc vero auxilia cum vterque auersaretur, ægre tandem, nec anrea quam sæpius iussus, recessit è medio miles, Regibusque arenam restituit;

restituit; qui adhuc integri, omiſſis bipennibus, læua clypeum tenuere, dextera haſtam; quam ab hoſte venientem Poliarchus eludens, certiori ictu Radirobanem tetigit, vulnuſque haud modicum fecit in latere. Strinxerunt inde ferrum; ſæpe ita conſerti, vt ſolo capulo ora aut peſtora liceret verberare. Nulla pars corporis, nulli armorum nexus intentati ſupererant. Horror omnes, & deinde miſericordia permouit, tantorum ſpirituum Princeps incolumi exercitu perire. Rurſus igitur agmina coierunt, diuiſeruntque pugnaces; quod vterque in dedecus ſuum accipiens, proximis cum ira & imperio rogauit, ecquid victum ſe crederent, quem ſic tegere, ſic à pugna properarent eripere?

Sic militibus, ducibuſque diſcuſſis, redeunt ambo ad poſtremum diſcrimen; animis quidem inuiſtis; ſed multum ſanguinis iactura vires abſtulerat; anhelisque corporibus iam nec certi nec validi erant ictus. Plus animi tamen & ſanguinis Poliarcho reſtabat. Memor deinde cauſæ quæ odium fecerat, nec dubius niſi vinceret perituram dolore Argenidem, altius ſuſtulit ferrum, eoque in Radirobanis iugulum oblique intrauit, inter galeæ loriceque; cōmiſſuram. Ille ſe mori intelligens, feſtinanſque ad vindictam, curſum in Poliarchū præcipitat, affligitque ſui corporis mole incautum; ſic vt in terram ambo deciderent. Statim militum vlulatu cælum inhorruit, his vnum, his alium occidiſſe, pleriſque vtrumque expiraſſe credentibus. Et quia ſub premente Radirobane Poliarchus ceciderat, peiori omine mens Gallorum, Mauro- rumque verte- batur; vt nec deſuerint qui ad Hyaniſ- bem decurrerent triſtia de eo nunciaturi. Inundauere in campum confertiſſima turba Gallorum atque Sardo- rum. Nulla Præſectis reuerentia; nihil vexilla ordineſque tunc poterant. Suum cuique videbatur ad Reges decur- rere, eoſque ſeu occidiſſent, ſeu viuerent, ab arena eripere. Adeo

Adeo vt tumultuosa auxilia Poliarchum pene obrue-
rint; Sed iam ille paulatim se expedierat ab hostis com-
plexibus; & vltimo singultu explicitum ferro adhuc ten-
tebat. Hunc veto vt viuere, & erigi, Galli simul Mauri-
que conspiciunt, ingenti feroces gaudio prouehuntur
in Sardorum promptiores Radiobanis cadauer regen-
tium, ipsumque Poliarchum infestantium telis. Sed
discrimen breuissimum fuit. Nam & victoriæ lætitia Po-
liarchum refecerat, & Galli impigram opem ferebant.
Sensim igitur Sardi cesserunt, aliquid quoque suæ virtu-
ti imputantes quod tanta in clade à fuga temperabant.

Illis igitur late submotis, hostili potius corpore,
spoliisque optimis, Poliarchus sincere
victor fuit.

IOANNIS
BARCLAI
ARGENIS

LIBER V.

O modo intra paucissimos dies pro-
fligatum est bellum longiori mole
attriturum mutuas opes, nisi in cupi-
dos Principes incidisset, & qui pri-
uati sui fati rem omnium publicam
fecerunt. Cedentibus Sardis minus
infestus in castra reditus fuit, quod
neceffuse fugerunt, & conscius vulnere Poliar-
chus properauit in urbem redire. Interim tamen, dum medici
subito remedio sanguinem sistunt, de proxima arbore
excindi ramum iubet, quem aptatum trophæo, armis-
que Radirobanis indutum, reclinauit in humerum
suum. Sic ornatus conscendit in currum, quem equi
candidi trahebant; pulcherrimoque spectaculo, circum-
fusus militibus, opima spolia gestans, ad Martis delu-
brum prouectus est. Nulla enim in Africa erat Feretrii
Iouis religio. Populus omnes vias impleuerat, vt per
subitam pompam licuit ornatus, frondibusque quas-
cumque fors obtulerat nunc onerans manus, nunc vias
qua

quā triumphus pergeret sternens. Tunc in victorem laudes, tunc mutua de Africæ salute gratatio. Hyanisbe in vestibulo templi opperiebatur Poliarchum; cui de curru descendenti in hunc modum locuta est; Priusquā hæc spolia propitio Marti sistis, Magne Rex, sine me ea tibi dicere quæ tu mox Diis. Tua virtute sospites sumus. Reddidisti liberos cœli haustus; vnicuique de populo suos agros, necessitudines, lares; Mihi vero purpuram, mihi absentem filium asseruisti. Exige à nobis quicquid voles, beneficio tuo minus erit. O fata! Quid quod video vulneratum; & audio non sine discrimine vicisse? Victima ipse fuisti, cuius sanguis mihi propitiaret victoriam. En igitur Radirobanem modo formidolosum Africæ, iam ingestum humeris tuis armorum suorum specie; & quo propius discrimen fuimus, nunc gratiori horrore nostros oculos perfundentem. Veni ad Deorum templa, Heros, quos olim augebis: Et siue his spoliis ad nostros tholos affixis tuam virtutem luminibus Afro-um consecras; siue tantum monumentum Diis Gallicis à patriam transmittis; scias nihil ob stare quo minus aras tibi statuam, diemque, & flaminem, nisi quod te inter mortales agere quam diutissime exopto. Hæc oratio in-enti populi plausu excepta est; inter quem Poliarchus, cum quæ suam modestiam decebant Reginæ respondisset, ad Gradiui fores venit. Adhuc cruentum de prælio reliquum erat ad aram accedere, Deove libare. Satis erit sacerdoti trophæum tradidisse, numenque com-ellare à limine; acciperet libens, & paria sæpe munera tibi dari annueret. Dum sic orat, sensim vulneribus cepit vinci. Iam pleraque enim frigeabant & dilata ratione tumuerant. Adhuc tamen, ne Reginam & milites terreret, in dissimulatione durauit; nihil aliud profatus, quam aliquantulum quietis fessâ labore mem-ina reponere.

Ibat ergo ad Regiam, comitante Hyanisbe; & militum multis in eo adhuc quo pugnauerant habitu latus utriusque stipantibus. Sed nondum vestibulum subibāt, cum à Sardis adesse legatos nuntiatum est. Quippe Sardi nec viuum à se Regem esse protectum, nec mortuo saltem habitum honorem, ut in maiorum tumulis condì posset, imparienter dolebant. Timor inde inter illos vulgatus est, ne captiuo cadaueri hostis illuderet. Igitur in ipso tumultu, quatuor Optimates magis suo quam communi consilio, re tamen cum præcipuorum aliquot breuiter pensata, sumpserè legationis infulas, & omniū Sardorum nomine Lixam venerunt. Hos vero; Regina annuente, Poliarchus venire, & dicere statim iussit in ipso regiæ vestibulo; quasi contemnendam legationem non serio, aut per ocium, & in cultu dignitatis, sed tumultuarie in via auditurus. Vnus erat legatorum cui cæteri communem orationem mandauerant. Is conuenientissimo sermone Poliarchum monebat, ut clementer fortuna vteretur; neu contemneret tanquam victos Sardiniae Deos, aut etiam suos, duriori in hoste occisum lege offenderet. Venisse se repetituros Regis corpus. Ignobilia etiam esse odia quæ ultra mortem procedunt; nec disparis laudis fore & vitam extorsisse pugnanti, & iam victo indulgere. Meminisset Radirobanem Regii ordinis reuerentia saltem à tumulo non arcendum. Si Theseum imitaretur, ne insepultos hostis manes pateretur errare: Sin esset Achilles, contra auro vile non fore genti Sardorum Principis sui corpus. Ad extremum addidit preces, & inter viriles gemitus perorauit. Poliarchus contemptim ad eorum monita respondit, se eundem genium, Deosque eosdem in consilio habiturum ad regendam victoriam, quos ad comparandam habuisset. Cæterum iis qui mori scelere meruissent, ne quietam quidem mortem esse debere. Nisi forte & Dii, quos illi

toties appellabant, defunctorum umbris parant. Hor-
rere omnium memoriam ad Radirobanis flagitium, qui
captato tempore sanctissima cum Hyanisbe fœdera
violauisset. Denique (inquit) scitote mei iuris non esse
quod petitis. Reginae arbitrium est, scire an misereri
malit. Huic enim pugnauius; huius cum cætera vi-
ctoria Radirobanes vester est. His auditis, Legati, iam
cæpto diffidentes, vertebantur ad Reginam. At illa ab-
nuebat vsurpare licentiam quam Poliarchus suo san-
guine fecerat. Diu ergo altercati vter ferret sententiam,
seipsum & legatos suspenderunt. Sed in Poliarcho vulne-
rum dolor moram non ferebat: sciebatque præterea
præsentibus maxime nec diu libratis beneficiis candidæ
liberalitatis genium inesse. Itaque vrgenti Reginae, vt
ipse aut absolueret legatos, aut in alium diem differret;
Intelligo, inquit, ô Domina, quid sensus tibi sit. Nam si
pro acceptis iniuriis vlcisci cadauer velles ipsa palam im-
putares hanc seueritatem tibi. Nunc præterquam quod
es misericors, vis liberalitatis authorem me videri quam
promis in Sardos. Tollant sane, si sic iubes, inutile cada-
uer impii Regis, flammisque non sensurum imponant,
quæ viuentem melius excepissent. Certe, inquit, Hy-
anisbe: & intelligant nullas hic esse Thebas, & Poli-
archum vicisse, non Creontem: Cum autem sepulto epi-
gramma facient, meminerint inter illius, victorias, hanc
ciuitatem bis ab ipso intratam.

Hæc modico risu locuta à legatis auertitur; quibus ex
Poliarchi imperio redditum corpus est, vt erat, armatu-
ra spoliatum. Ipse tandem perfunctus publicis curis, nec
nimpius ingredi valens, inter suorum manus perue-
nit in thalamum: vixque moratus dum lorica laxaretur
in stratum se coniecit. Quamquam medicos secum ad-
duxerat, memor tamen in Hyanisbæ aula celebres esse,
tibi; cum à peiratis læsus illic ægrotauisset, perspectos,

voluit eos quoque aduocari. Admoti igitur duo Galli totidemque ex Mauris, expectatione profundius lesi, mutuo inter se terrore mussabant. Præcipui periculi vulnus erat in latus desidens, & explorantibus dubium an receptum in vitalia esset. Sub hæc percunctanti Regina quid sentirent; clâ referunt, esse in incerto Regis salutē. Illa prudenti dissimulatione rem tegi mandauit, ne qui motus in suis aut hostium castris existeret. Tum amplissima pollicitatione medicos adhortata, ne quid fidei aut artis omitterent, ipsa dum nudantur, dum explorantur vulnera, adesse ac videre sustinuit. Multum cruoris effluerat (nam & statim æc in thorum procubuit, ex omnibus vulneribus proruperat vis sanguinis) lentoque nec æquali venarum pulsū, manus sæpe tentata peritos terrebat. Medicis itaque operam certatim promentibus, vnus illorum, Afer, Themison nomine, oris propemodum temnendi, staturæque breuissimæ; cæterum arte sua, & euentu conciliorum conspicuus; Nihil agimus, inquit Aliam mortem Regi timeo, quam quæ istis vulnerum meatibus sese insinuet. Neque enim putemus quicquid sanguinis ferro tactum est, & loco dimotum, ab corpore effluxisse. Sed & omnis cruor in venis nimio motu extra temperiem cum sua face efferbuit: Coibit igitur adhuc calidus, turbatusque, in opacam saniem, & occupatis costis spirandi libertatem, & mox vitam, ni cauemus, eripiet. Quid, inquires, remedii? Non aliud quam vt regiam in lacerto venam soluamus. Ita laxato sanguini turbatio adimetur quæ in tabem se cogeret. Omnes ad hanc vocem horrebant. Nam qua manu, quæve audacia, exhausto corpori, vitæque vix in tantillo sanguine hærenti, adhuc aliquid eriperent? Vicit tamen medici assueueratio, cum non aliter viuere posse. Delibauere itaque venam; tristissima expectatione multorum. Singula deinde vulnera propriis remediis foue-

runt;

runt; quietique relictum vetuere vlllo tumultu vlllove negotio in eam noctem sollicitari. Neque tamen Hyanisbæ persuasum est vt abiret. Haud procul à thoro in hemicyclo acquiescens, accedebat identidem ad iacentem, nunc verita ne is defecisset, & anxie legens anhelitum; nunc seruorum sedulitatem præuertens; & omnia officia exhibens vix scienti à quo tam prolixè iuuaretur.

Vix demum Hyanisbe, vrgentibus suis, & deficiente iam nocte, secessit in thalamum suum. Necdum multum somni ceperat, cum Principum concursu excitatur, simul gestantium gratulari, simul quid in re noua fieri ipsa vellet quærentium. Quippe cum in Sardorum castris tota nocte aliquid tumultus auditum esset, primo mane nec eorum visebantur in flumine naues, nec quicquam circa vallum aut custodiæ erat, aut omnino frequentia. Missi deinde à Micipsa qui solitudinem explorarent, retulerunt Sardos abiisse; & preciosiora contentos auertere, non pauca reliquisse victoribus. Liquidiori simul luce extrema profugientium classis conspecta est. Amisso enim Rege, expers consilii cum cæteris purpuratis Virriganes, non desperauerat modo victoriam (nam cui vincerent, vel cuius auspicio; nihil vnum aut velle, aut timere iam adaçti?) Sed & ferociam hostium illo aggere sisti posse diffiderat. Præterea civilibus malis exercenda Sardinia armatos reuocabat. Duo enim post Radiobanem erant qui sceptrum deposcerent, ex duobus Radiobanis patruis geniti: quorum vnus Harficora, ex iuniori natus, sed senior, suæ ætatis rationem volebat haberi: Alter Cornius dicebatur; nec suum nascendi ordinem, sed parentis referebat. Tot malorum præsagia, cum præterea militem spes, & alacritas defecisset, ducibus persuaserunt, vt sine classico spargi per castra imperium iuberent colligendi subito vasa, & Afris iusciis soluendi ex littore.

Hanc fœlicitatem nunciaturi Reginae, plurimi Optimatum conuenerant; qua audita; Vtinam, inquit, hac lætitia frui possit, qui eam nobis peperit. Vidam Poliarche, non sim de te impensius dolitura, quam de hostium clade nunc gaudeo. Simul intra Poliarchi limen processit, paucissimis matronarum & Procerum comitata. Languabat ille, vigiliæ & sopori medius, inter omnes ægritudinis summæ notas. Gemitum tamen, questuumve solatium nulli dolores expresserant. Eadem maiestatis constantia quæ valenti adfuerat, pene pereuntem comitabatur. Vox quidem debilior erat; nec quæ accipi, nisi à proximis, posset: cumque Reginam vidit; Numquid, Domina, ab hoste turbatum est? Siue sospitem Diis me facient, breui vlciscar contumaces; siue umbra tantum ero, adhuc terrorem iniiciam. Interim permitterem tuo Micipsæ, & si placet, Gelanoro. Hæc verba, quamquam tenuissimo sono exilia, eo affectu urgebat, ut in vultu videretur viuidioris coloris aliquid arsisse. At Hyanisbe, Nihil opus, inquit, Rex, aliis armis. Nam quis tuæ victoriæ succedere dignus sit? Tu rem heri consummasti, omnium viribus in vno Radirobane excisis. Aufugerunt perduelles turpi noctis auxilio, sociis insepultis, castrorum integro aggere, & præda quam auchere celeritas vetuit diripientibus relicta. Poliarchus ad has voces erectior videbatur, percurrente totum corpus sensu successus. Ergo lætitiâ vulgi inhiberi non voluit, ad templa, ad littora, ad conuiuia properantis; quamquam adhuc de ipso timeretur, iuberetque Hyanisbe differri publicam læticiam, donec illam sua valetudine auxisset. Totam Lixam vana ambitio exhausit castra hostilia intrandi; & de summo littore deuouendi abeuntes. De spoliis deinde rixari; ut vix Diis Regibusque seruariantur primitiæ.

Cum vero attrectanda fuerunt vulnera Poliarchi,
nouan-

nouandaque remedia, Principes amicorum, circumstere lectum, à medicorum vultu miserrime pendentes. Aderat medicus qui pridie sanguinem mitti iusserat. Is fasciam quæ circa grauissimum vulnere erat resoluit. Nondum enim medicina trifariam erat secta: sed iidem de morbo sententiam dicebant, diluebantque remedia, & manus ægris membris, aut sauciis admouebant. Tunc vero visum instar prodigii, iam saniem in pus emaruisse. O Deorum munus! exclamat Themison; Reddite quicquid debetis cælo, si qui pro salute Regis vouistis. Nunquam ego ad hunc diem tam certa ac subita salutaris indicia vidi. Abest febris; non modo vulnera non ardent, sed tanquam in mitigatis tempore plagis pars sincera quicquid emortuum est segregat, resoluitque. Omnes, tanquam ex adyto oraculum esset, illas voces acceperunt. Amentes gaudio hi lachrymas mittebant, hi proximos amplectebantur. Deciderunt & in pavimentum multi, Apollini, & Æsculapio, & Hygiæ, commendantes inceptum beneficium. Nemo tamen Reginae animum æquabat. Cœlesti Punicæ hecatombem vouit, & ludos, cœpitque bona fide tunc primum percipere victoriæ voluptatem. Publice quoque tridui vacationem hilarior pueras fecit. Poema Nicopompi quod Soteria dixit, quamquam multo post conditum (quippe rem sero in Sicilia absens rescivit) tamen operæ precium hic referri; quia, tanquam adfuisse, subitam celebrat præsentemque læticiam.

*Viuet iô. Quid se, velut acceptura merentem,
Angusto vacui stipant iam limite cœli
Astra, vel Elysii sperant hæc gaudia manes?
Viuet, & humanas multum dignabitur oras
Sceptrigerum egregius Regum, qui cade tyranni,
Gallica Sardois celebrauit robora fastis.*

Qua Stygius limes niueus discriminat aruis

Infantes animas, nullique adeunda virescunt
 Supplicio nemorum late conuexa piorum,
 Belligeri errabant manes, quos incluta virtus
 Exemit pœnis, & tuta ad flumina Lethes
 Rixarum oblitos sero concordia iunxit.
 Dumque per aduersi regnum illetabile Ditis
 Pœnarum infandas species, ignesque, rotasque,
 Securi aspiciunt, motoque è vertice Diras
 Impia terrifico quatientes sibila nutu:
 Ecce recens Stygias turba aduentabat ad oras
 Sanguineo informis cultu, nondumque remissis
 Ensibus, & seua crudelis imagine pugna.
 Mirantur summo Elysia de margine sylua
 Magnanimi Heroes numerumque habitumque virorum,
 Telaque & ereptis immania vulnera membris;
 Qualia non rubris Simois lauat horridus undis,
 Dura Phrygias acies, aduersaque signa Pelisgum
 Hinc ferus Eacides, maiorque hinc submouet Hector.
 Tunc ita mussantes: Quod vasta in vulnera ferrum,
 Quae tanta valuerunt manus? Non secula nostra
 Has tulerant vires. Sic o mortalia crescant
 Robora: nec summo timeat Deus omnis Olympo!
 Talibus intentos dictis, mox grandior umbra
 In sese aduertit, Stygiis quam cymba laborans
 Vix dederat ripis: Necdum caligine toruos
 Mutarat vultus functi nouus incola mundi.
 Quin etiam amissi superant insignia regni,
 Myrice picta chlamys: nec adhuc direpta comarum
 Vincula: Et erepto fulgebat dextera ferro,
 Sed multo informes squalent in sanguine vultus,
 Pectoraque: & scissas fallunt spiramina fauces.
 Haud mora correptum, qua stat fera iudicis vrna,
 Nil veritus traxit licitor. Cessere reorum
 Vulgares animae, vertitque huc ardua Minos

*Lumina. Terrificos sequitur reuerentia vultus;
 Et quamquam assuetas mouit formidine sedes.
 Ille autem iussus (nec detrectare potestas)
 Pandere quæ vitæ series, quo funere raptus,
 Quid meritos portet suprema ad Tartara manes,
 Incepit nondum deiectus, & improba mouit
 Ora memor regni. Tristes siluere cauerna,
 Atque audituras voluit Stryx mollius vndas.*

*Si qua Radirobani nomen fortuna sub vmbra
 Attulerat (certe hostiles huc sæpe cateruas
 Egi, & rumpentes lassauit stamina Parcas)
 Ille ego Sardo a modo formidabilis Aula
 Aduenio. Me gens certis Balearica fundis,
 Me Ligures timuere. Sed ô quid inutile iactem
 Robur, & armatis insignia castra manipulis,
 Si nulla extincto superest reuerentia sceptro,
 Et virtus his sola valet? Quid me vrget Enyo?
 Horrentes differ stimulos. En sponte profabor.
 Heu nuntium sisus regnis, meque inter amica
 Fortune obsequia, & primæui sanguinis annos,
 Mortalem oblitus, non fas, aut iura colebam,
 Non superos. Deus ipse mihi, frangique voluntas
 Nescia: Tunc merita nusquam mens conscia fama;
 Nec fidi comites, vilisque ad singula plausus.
 Quid memorem Siculo meditato littore raptus,
 Quid Libycas acies: & nullo in limite vota?
 Cum subito mihi seua dies, inimicaque fata,
 Vltroresque Dei. Simul his suspiria duxit:
 Et filuit. Sed plura ferox tunc poscere Minos;
 Quæ seua fortuna necis (proh triste superbis
 Supplicium!) & quantis victor se tollat in armis.
 Ille, inquit, quo se iactauit Gallia Rege:
 Cui non fama prior, cui non certauerit ætas
 Vlla Patrum: non me ille tamē non mortis inulta*

Deiecit fatis. Sensit quoque mutua ferro
 Vulnera, & hi raptum tarde emisere lacerti.
 Nunc iacet exanguis victor, lucemque supremo
 (Sic reor) obtutu querit. Proh numen! & ista
 Num prior antra subit? Dixit, liuentia circum
 Ora ferens, cæsi manes ceu quæreretur hostis.

Finis erat: iustisque rata sortitibus vrna
 Tantaleum ad laticem, & refugi mala pabula rami
 Damnatum, anguicomæ raptum abuexere Sorores.
 Spargitur Elysiis velox tunc rumor in aruis,
 Te Poliarche mori. Toruus sic dixerat hostis:
 Sic metuunt, sperantque pii: comitemque ducemque
 Te cupiunt, spondentque solo meliora relicto.
 Quis prior alloquio; quis inanem tangere dextram;
 Quis monstrare vias, lucosque, animasque potentum
 Heroum, cupidas versat grauis ambitus Vmbras.
 Hac dabit herba thoros: ista sua tempora lauro
 Cinget, & his fessos melius fons abluet artus.
 Sic fremit (Hyblæis si Regem abuexerit error
 Vallibus, & reducem præmissis nunciet alis
 Turba minor) latum per cærea limina vulgus,
 Augustantque fores, paruasque citantia vires
 Agmina, stridenti properant se credere cælo.

Ecce autem cæci rediens per nubila mundi
 Castor adest. Tunc forte poli statione relicta
 Mutabat cum fratre vices. Et lucidus astro
 Se fundebat apex, & habebant tempora flammæ:
 Purpuraque ex humeris, & vultu Martis imago.
 Haud mora decepti sic te descendere Manes
 Sic Poliarche putant, longe simul obuia pandunt
 Agmina: Ledaï propior cum Numinis arsit
 Vultus, & errantes se collegere cateruæ.
 Mirantem cinxere tamen, mistisque rogarunt
 Vocibus (interea pressis suspensus habentis

Constitit,

Constitit, atque omnes respexit Cyllarus umbras.)
 Dic age (nam superis vidisti hæc prælia campis)
 Quo Regis stant fata loco, quem Gallia nobis
 Mæsta dabit, nostrosque subit quo limite campos?
 Substitit incertus primum: mox sydere toto
 Risit, ut irato si pelleret æquore Castor
 Nubila & in latas descenderet igne carinas.
 Audite, o Manes, vestrisque haud debita lucis
 Gaudia frustra faciles nunc ponite voto,
 Ponite. Nec dispar Superos spes nempe fefellit.
 Vidi ego pugnantis vultusque, animosque, piæque
 Robur, & extremo nutantem in sanguine vitam.

Vidi ego quærentes Superos, qua parte iuberet
 Ætheris hanc puris animam concreescere flammis
 Iuppiter; Eoo mallet cælo ve cadenti
 Credere, perpetua nitidam vel iungeret Urse.
 Cum pater omnipotens, Non hoc sub tempore, dixit,
 Hunc nostro egregium iuuenem dare munus Olympo
 Decretum est. Restant terris quæ maxima victor
 Bella gerat. Nondum hunc omnis locus, omnis Enyo,
 Omnia lustrandi sensere piacula mundi.
 Aspice quæ species membris: ut Martia fortis
 Bella decet, placidaque tamen non asper oliua est.
 O decus! O proles nulli aspernanda Deorum:
 Atque utinam concessa mihi! Placata dedisses
 Tu mihi tu veniam coniux, huicque vbera parvo:
 Candida nec sparsa micuisset semita lacte.
 Non hæc non vni debentur gaudia sæclo,
 Ille diu florens, iuuenisque, diuque senescet.
 Longius indulgent Parca: Dabit ille nepotes,
 Æternam terris sobolem, quæ limite sælix
 Insurgat patrio, seniumque his exuat astris.

Ignate, accelera, lato cui germina succo,
 Paoniaque artes, morbi que & vulnera parent:

I precor

*I precor: Arcanos plagis infunde liquores,
 Qui superant mortem, qui saucia numina curant,
 Siue meus Mauors, Phrygio seu puluere lesa
 It Venus, & strictum Tydeida exhorret ad ensē.
 Quin & Pergameo paulum se tollat ab angue
 Filius, ac Mauros tecum illustrare penates
 Approperet solers. Timeat nec fulmina rursus,
 Inuidiamque meam: Nunc o nunc annuo vincit
 Fata libens, tanto quicunque immitia Regi.*

*Sic fatus genitor, Regisque ante ora iacentis
 Iam stabat medico circum præcinctus amictu
 Phæbus, & occulta purgabat vulnera lymphæ.
 Nunc parcente manu plagarum angustat hiatus,
 Nunc sociat gnato plantasque, artusque, manusque;
 Et multum ambrosiæ venis cessantibus addit.
 Protinus exhausto redeunt in pectore vires.
 Pallor abit. Sensit Superos noua vita fauentes.
 Quare agite, o sancti Manes, celebrate Camœni
 Absentem Elysiis. Teneat seu sydera virtus;
 Siue habeat terras, seu vestris incolat umbris;
 Semper charapiis, plaususq; & vota meretur.*

*Finierat Castor. Lato fremuere tumultu
 Secura Umbrarum sedes, vnoque saure
 Et maria, & tellus, & ouans respondit Olympus.*

In hunc modum processerunt aliquot dies, nullius tempestatis nouitate notabiles (nam & Poliarchus expectatione celerius vires recipiebat) donec literæ quas Arsidæ commiserat Argenis, rursus turbulentiæ fortunæ ludos instaurauerunt.

Nam vt Gobryas, Arsidæque, exegere in inopi littore noctem, quo post tempestatem successerant, cœperunt collatis sententiis pensare quo ire, aut quid facere, præstaret. Classē, militesque habebant, hanc quassatam, egentemque auxiliis, integros illos, & desiderio sui Regis

gis flagrant. Materies illis locis deerat, vasto solo, nec arborum patienti. Vtunque tamen resectis ratibus, aquam ex fonte, qui rarum in Africa decus, haud inde procul fluebat, comportant. Sparti quoque copia erat sterilibus in terris, magno ad armaimenta auxilio. Iamque aduersi venticeciderant. Sed quas terras aut quæ maria peterent, ignari quo tempestas egisset Poliarchum? Incertos animos explicuit tandem Arfidas, qui Gobryam his verbis secreto compellauit. Nimia silentii fides nunc criminis instar esset, ô Gobrya; si aut tu Regis tui consilia sic apud me taceres, aut ego legationis neæ summam à te auerterem, vt communi consilio non possemus nobis ipsis, dominisque consulere. Quid autem interest, quod iam inuicem scimus superstitiosis nanique silentio dissimulare? Age, Gobrya, nonne in Siciliam nauigat ista classis? Tum Gobryas illa libertate erectus; Tu vero, Arfida, inquit, nonne ab Argenide ad Poliarchum venis? Vtroque fatente, arctoque complexu sanciente nouam fidem, simplicius inter se ad aliquæ consultationis ordinem secesserunt. Monebat Gobryas paucissimos ex ducibus esse quibus Poliarchus hoc petendæ Siciliæ prodidisset consilium; ceteros falli longioris expeditionis specie. Caterum tibi maxime vni, omnia Regem familiarissime monstrauisse; Promissas Argenidis nuptias hoc exercitu vincandas, tam aduersus nescio quas Siciliæ leges Galliam affinitatem prohibentes, quam in Regem Sardiæ intempestiuum & grauem Virgini procum. Tunc Arfidas, discessisse ex Sicilia quidem Sardos, sed atroci fluctu inundare salutem Poliarchi atque Argenidis. Esse enim nescio quem Archombrotum, cui filiam Cleander despondisset. Solis Gallorum armis posse hoc fas præuerti. Properet, in Siciliam Gobryas cum consillis. Id solatium Argenidi fore, vt securior maiora expectet

expectet auxilia; aut si necessitas non patietur moram, cum eadem classe profugiat. Sed & Poliarchum anticipata diligentia, aut illic iam esse, aut statim adfuturum. Quod si, inquit, aderis prior, finges cursum destinatum in Græciam; missoque præcone, flagitabis à Meleandro, ut in anchoris liceat stare, donec socios quos tempestas diuulsit in vnam classem exceperis. Dabo autem ad Argenidem litteras; sed quas ipse scilicet reddas. Colloquendi rationem res locusque, & tua industria aperiet. Huic si obsequeris, scis quanto apud Regem tibi honori futurum sit. Hic Gobryas. Amplector tuam fidem, solertiamque, mi Arfida. Sed cur nobis in patriam te comitem non præbes? Posses utcumque meum aduentum conciliare Meleandro; & hercule me ad Argenidem duceres. Imo inquit Arfidas, si tibi videbitur, mihi triremem relinques. Hac ego pererrabo Africæ littora, ut si qua Rex vester tempestate eiectus est, literæ mihi commissæ non pereant; & ipse præterea me referente intelligat quo loco in Sicilia res eius reliquerim.

Postquam ita conuenit, Arfidas accepta triremi, quæ velox, & maris oras legentibus commoda erat, destinatam nauigationem exorsus est. Gobryas autem cum nauigiis quindecim, in quibus præter nautas classarii bis mille & ducenti merebant, in Siciliam cursum instituit. Nec distulerunt operam venti; non quidem à puppe propitii, sed ita dispensati ab Occidente, ut & ab Africa Siciliam, & ab Sicilia Africam petentium obliqua vela impellerent. Quippe eodem tempore Archombrotum fata vehere properabant in Africam, cum egregia hominum manu, nauibusque omni ad bellum commeatu quantum fuit festinatio, instructis. Is enim litteras matris per seruum mature acceperat, quibus illa monebat in exitium Africæ Radirobanem armari, nuptiasque
iure

iure materno differebat, donec in Africam transmississet, confociaissetq; cum ipsa consilia. Quamquam gemino motu pene mens Archombroto submota est, indignatione in Sardos, & dilatarum nuptiarum dolore; tamen tota Africa amori cedebat, ardentiusq; agitabat cur matri placeret tamdiu se torqueri, quam quibus auxiliis hostem à patria arceret. Quid Meleander deinde cogitaret, quidve Argenis? quoties ingrata mora res perdidit, & indignata est non statim admitti felicitas? Sic turgens, duramq; sæpius matrem tacitis intra se questibus accusans, breue mitigando animo tempus sumpsit. Inde prima dolendi furendique nube consumpta, conatus in Radirobanem vertere quicquid ira suggesserat, ad Meleandrum iuit; illiq; his verbis locutus est. Vtinam meū genus (Rex) professus ante essem, cum me Siciliae graue & incōmodum esse aliena iniuria non cogebat. Nunc sinul & indicium generis mei facio, & asserendæ dignitati efflagito vestra auxilia. Hyansibe Mauritaniæ Regina mater mea est. Ea literis significauit imminere formidolosum sibi & Mauritaniæ hostem. Quamquam in regni discrimine moueri debeo, plus tamen abominor ipsum matris periculum. Iram præterea geminat mali author. Ille scilicet Radirobanes, ille latro, quem in tuum & Argenidis caput grassantem hinc fata depulerunt, rursus muliebrem prædam petit. Nec ab eo timerem Mauritaniæ meæ: nisi quod imparatam aggreditur. Ibo igitur; &, si in generum placeo, succinctus tuis viribus; addamque Radirobanem Lycogenis fati. Et Sardinia Mauritaniæ seruiet, Mauritania vero Siciliae. Nam cur ante hoc bellum nuptias faciamus, in quibus instantia arma, & incerti euentus, syncera gaudia esse non siueant? Si vincemus, pulcher erit hymenæus pompa triumphi; Sin aliter fata statuunt, nolo paucorum dierum matrum Argenidi esse.

His auditis, non pauciora quam quæ Archombrotum agitaucrunt mouerunt Meleandrum: Simul audire quod Archombrotus erat Hyannisbes filius; simul in Radirobanem peti auxilium; simul nuptiis filiae quas tantopere vrgebat, iniici moram. Tot cogitationum velut agmine plenus, in gaudium mœroremque anceps erat Archombrotum tamen inprimis amplexus est, audito Mauritanie nomine chariorem. Diues regio, & olim hospita Meleandro, commendabat tantarum opum iuuenem; iam antea indolis virtute charissimum. Deinde in insignem pietatem referebat, quod ille afferendæ parenti nuptias posthaberet; ignarus hanc in feruido iuuenis & adacto matris imperiis, non spontaneam esse virtutem. Radirobanem vero acerrimū sibi hostem sciebat & in lucro ducebat cum eo potius apud Mautos quam in Sicilia sua decernere. Regni quoque periculum quod ad Archombrotum spectabat, & ipsius Archombroti gratia eiusmodi beneficio occupanda, facile impulerunt animum ad armorum consilia. Ergo in bellum societate promissa, iam illum, ut Reginae filium magnificentius cultum, nihil amplius dissimulabat se generum optare. Gratulatus quoque filiae est, quod nuptura clarissimo Principi esset. Quæ omnia sic Argenis accipiebat, ut fati sibi exitium maturantis præfagia; vno tamen hoc late quod inducias ei dabat expeditio Archombroti in Africam. O turbida mortalium consilia! iam occulte Radirobani Argenis fauebat: is illi placebat hoc in Africam bello: huius impetum commendabat Numinibus: non tam ut vinceret, quam aut ne vinceretur, aut in mutua clade occumberet.

Vbi vero vulgatum est, Argenidis cum Archombroto nuptias solo bello differri quod in Mauritania instabat, haud mora omnium Ordinum primos ad eius limina ambitio adegit. Arma certatim, equos, nauigia ornabant.

Nemo

Nemo erat in patricia iuuentute qui non offerret operam, sumptuque ad bellum, & maturandæ profectionis acri hortatu, nouo Principi se probaret. Ea Argenidi tristissima erant, ad quam multi præterea veniebant gratularum quod Mauritaniam suo sceptro coniungeret; etiam laudibus efferentes Archombrorum, eique propitios Deos, & breuem in Siciliam reditum incommodissima humanitate optantes. Nec Poetæ defuerunt tam publico argumento; quorum vnus opera Timocleæ, iam olim sibi familiaris, ad Argenidem peruenit, & munus sui ignarus porrexit hos versus indignanti.

*Instat Hymen, totisque parat connubia votis;
Instat Hymen: Sed tu cupidum succendere castas
Nunc prohibes Gradiue faces. O dure, tuisque
Seuior Odrysiis, sic nostra in gaudia pugnas;
Et sancto gemitum serus interneclis amor?
Quid queror inuidiam Superum? Sunt ista fauencis
Signa Dea, Paphias fumant cui thura per aras.
Illa coronatis genialem auctura triumphis
Latitiam, differt auidas paulum improba flammæ,
Extimulatque mora; Ceu parua aspergine lymphæ
Grandior exurgit, laesusque irascitur ignis.*

*Nunc age Threicios molire per ardua currus,
Armipotens, Libycæque petens discrimina pugne;
Hunc Regem, ceu tu Superos fortissimus inter,
Sic hominum primum, magna tege numine dextra.
Vos quoque! Sicaria thalamos dum mater in Aula
Apparat & similes miratur Cypria vultus)
Ite leues pueri: bellum vocat: ite per aras;
Et vos arma decent, nec frustra tenditis arcum:
Ite Cupidinei cætus. Sed parcite telis,
Inque feros vester potius stet vitricus hostes.
Victores Lybica postquam remeabit ora,
Gratior hic vestras vacuabit pugna pharetras.*

Et Archombrotum quidem ab amandi dolendique anxiiis curis nonnihil reuocabat hæc præsens armorum intentio. Nunc ille laudare, nunc acuerе suorum studia: videre in armis præludentes vero discrimini: instituere qui com meatibus, qui telis, qui nauigiis prouiderent. Auxilii enim non vis modo, sed gratia, celeritate constabat: ut sentiret Hyanisbe, & intelligeret Argenis, quam strenuus esset. Intra paucissimos dies, parata in anchoris stetit classis triginta triremium. Minora nauigia viginti, ad armamenta, & varios vsus, comitabantur.

Meleander fidum hominem, & negotiorum vsu exercitum, addere Archombroto haud imperite cogitauit, tanquam ad Hyanisbem legatum. Ita enim rescire se posse, quicquid non hostis modo, sed ipsa cum filio Hyanisbe moliretur. Vices rerum, & experientia regnandi, multam solertiam capaci animo impresserant. Nullam tamē suorum uegociorum partem cautius exigebat quā delectum eorum quibus ad exteros Reges aut populos legationem concederet, reputans illos venatum instar esse, quæ pro suo habitu, occultam salutis aut morbi vim ex diuerso tractu terrarum inspirarent in patriam. Erat expertus, cum illi se prius, quam dominum fidemque respiciunt, rem patriæ, dignitatem, consilia, aut silendo, aut annuendo prodi. Cum autem turbulenti impetu animi, aut imperitia superba laborant; hinc quidem asperius obloquendo, illinc vero renunciando deteriora, sæpe turbas concitare, quæ superfluæ initio, ex inutua contentione, & subinde crescentibus causis, in necessarios motus exæstuent. Pone denique (aiebat) eos esse æquabiles; At nisi ingenii vigor accedit, & conscius fraudum quæ in illos parabuntur; non modo non consilia gentium deprehendent ad quas legati sunt; sed simulatione & quodam obsequio capti, dominos quoque suos, nihil verum aut exactum referētes, pessima simplicitate deci-

decipient. Præter hæc, curabat Meleander ut genio Regis aut populi quem adiri oportebat, commodissimus esset orator, haud ignarus consortia morum ad familiaritatis suavitatem plurimum procedere, & ægre mortales cauere ab iis quos amant. Inter has artes magis anxie pensabat, quos sic dimitteret ad Reges exploratum, quam quibus præcipuas imperii vires in sua Sicilia traderet. Nec aut amicitias, aut familiarium cōmendationem sequutus, etiam solebat irasci, si quis auderet sic dubio pendentique necessarios suos aut affines obiiicere.

Tunc vero impensius deliberabat, e quem sibi quam Archombroto futuro Principi fideliorem eligeret. Biduum tacita consultatio extraxit; & denique sedit rem mandare Timonidi, cui ad se vocato ita loquutus est. Si esses edocendus quam curâ, quamque fidem legati nomen velit, nō ego te impari onere opprimerem. Volo te in Africam cum Archombroto proficisci & meo nomine salutare Hyanisbem: apud eam deinde hære, donec à me successorē accipies. Quæ illi Reginæ de bello, de filio, de affinitate nuncies, te hodie Cleobulus docebit. Vnum ipse admoneo, ne cuiusquam gratiam meæ anteferas. Quid illic agatur; quid velint, aut possint, ne perceris referre. Nec time ne hæc fides tibi periculosa sit, si quid scribas quod hi nolint quos lædere nolles. Diu est enim quod silere perdidici. Timonides non lætior fuit accepta dignitate, quam de scopulis qui in eo cursu latebant sollicitus: Sciebat (nam Arsidæ & Nicopompo erat familiarissimus) Archombrotū Argenidi non placere. An hanc autem obiret provinciam gratus utrique? Quod si alterutri in odium veniret, credebat mansuram offensæ memoriam multo altius in læso, quam gratiæ in illo quem iuuisset. Sic igitur Regi: Nec dubito de silentii tui fide, Rex: nec arbitror commissuram Hyanisbem, aut Mauros, ut quidquam nunciem quod tibi oporteat.

Sed fortuna varia est, sed tempus, sed homines: denique estis Reges. Si quid tale occurret, non tantum in tua, sed & Cleobuli manu, fata utique mea erunt: ad quem (utpote Præfectum secretorum) legatos destinare literas suas iubes. Et de tanti hominis fide anxius non sum: Sed quid si alteri hanc literarum præfecturam mandabis? quid si vicariis suis ipse? Ut non hæc fiant: at hoc ipsum nimis supplicii mihi erit, posse contingere. Tum Rex; Non iniusti (inquit) hi metus: Verum si qua eiusmodi erunt, scriptis mihi ipsi literis omnia secure commiseris. At Timonides. Scilicet insolentiam ad te scribendi omnes suspectam non habebunt? Aut non invidiosum mihi apud Cleobulum, si tanquam dampnata eius fide, suo muneri, & integritati sic detraho.

Perplexus ad hæc verba Meleander cœpit solus spatari, ratus quæ Timonides tanquam pro se attulerat, ad Regum ipsorum salutem pertinere. Tunc vero potestatem Præfecti secretorum animo voluens, non sine horrore cogitabat quantum ille acceptis legatorum literis posset. Tanquam arbitrum rerum, nihil hunc magis quam quod placet Principi referre. In hac vero libertate, quas cum exteris amicitias si velit, non obruat; aut iniurias atq; fraudes præcorruptus non mulceat? Quod si perfidiam quæ argui possit, prudenti scelere vitabit; at ipsa negotia narrando torquere, verbisque premere, aut eleuare omnia poterit; tanquam hoc quoque orator mandauisset. Ita simul & eadem & diuersissima erunt, quæ illi Præfecto legatus, & Regi ille tradet. Paruo momento deflecti aut intendi negotia possunt: & ex supercilio aut remissione dicentis, subitam efformamus, & maxime efficacem, in mentibus imaginem rerum quas primum audimus. Tantæ quoque potentiæ viros clam vi cini Principes solent vel muneribus aggredi, vel, quod valentissimum ambiendi genus est, arcana familiaritate, penè

pene tanquam æquales sic colere, ut vix intelligant se sollicitari ad turpissimam servitutem. Si igitur his machinis aut omnino concesserint, aut debilitatam saltem fidem non opponent illius Principis consiliis quem illicito fœdere sic amabunt; idque apud externos legatus persentiscet; quæ Regis commouendi sit ratio? Huic scilicet quem accusat literas mittet? hunc iubebit sua crimina ferre ad Regem? hunc seipsum acerrima accusatione proscribere? Nempe hoc infrequens; dices, Nec deesse alios Optimates, per quos scilicet tunc legatus ferat ad Regem prodicionis indicium. Imo vero ardua erit tantæ accusationis provincia (in qua scilicet aut actorem aut reum perire necesse est;) si illam hominibus credideris, qui ut sint secretissimi ac pene ut taceant, adhuc nimis loquuntur, ac non potius codicillis in fontibus, mutis, sui expertibus; quos Rex vnus & legat & premat: Quid si præterea tectiora aut minora scelera erunt, aut de quibus ipse legatus addubitet? An inuidiosissima delatione violanda tunc fama Præfecti secretorum, deletis hominibus qui hunc apud Regem insimulent? Nulla pax rebus, nulla dignitati securitas. Et sæpe legatus tantis inimiciis posthabebit officium. Sed ut eiusmodi Præfecto fides & probitas insit; at saltem, quod sæpe fit, si in gerendis rebus dissentiet legatus ab illius sententia, & quid ipse censeat referre Regi volet; qui hoc fiat, si per hunc solum sensus suos Regi ostendit? Non enim in se pugnabit iste Præfectus; non se deseret, non fouebit aduersa, legatum odisse pronior, quam sensus illius Principi commendare.

Meleander cum hæc omnia eius animo nec cogitans subiecisset Timonides, agitare simul cœpit de remediis in illa discrimina. Erat quidem tanta virtus Cleobuli, ut in eo non hæreret suspicio; Sed ordinare non tantum in præsens, verum ipsis nepotibus rempublicam Reges

debeat; & ineptissimi in vnius hominis virtutem cultus & admirationis est, publicum munus si quo ille fungitur multiplici liberaque potestate attollere: quasi fatale sit vt ea semper dignitas cadat in probos; cum potius armatura sit viribus suis temeritatem eorum qui ambitu vel errore in eam succedent. Secum ergo constituit anxie legatis præcipere, vt quoties isti Præfecto scribent, ad Regem etiam destinent codicillos; non prolixos illos quidem, nec graues negociis; nisi occurrant quæ non interposita alterius fide nunciare præstiterit. Hac arte, nec laboraturum Regem breuium literarum, & plerumque non seriarum, lectione; ignarumque Præfectum quid illic scriptum sit, bona vtique fide quæ ipsi legatus mandauerit, quæque senserit, relaturum. Sed & hunc quoque præter legati inuidiam accusari improvidum posse, non suspecta illius ad Regem literarum frequentia. Ea autem sic demum processura, si Rex tanquam salutis aliquod pignus, acceptas epistolas continuo leget, & cæterorum omnium oculis sancte subducatur. Ita enim & legatis in securo futuram libertatem: & neminem resciturum seria an quotidiana perscripserint: quo Regi magis in integro, dissimulandi consulendique potestas sit.

Sed instituenda hæc sensim, & propemodum non sentiente Cleobulo: & auspicandi pulcherrimam rationem offerti hoc discessu Archombroti: quasi daret suo in eum amor, vt de ipsius valetudine iuberet Timonidem destinatis ad se literis nunciare. Clam igitur Timonidi imperat, vt si quæ essent soli Regi perferenda, vni sibi concrederet: & ne suspiciosæ literæ essent, si rarius & veluti extraordinem mitterentur, scriberet non Cleobulo quam sibi frequentius. His præceptis ornatum dimisit; eumque paulo post adesset Cleobulus, rursus iuueni imperauit, quam sæpissime scribere, nec Cleobulo
modo

modo sed sibi, de valitudine successuque Archombro-
ti; Paria ficturus ut quisque ab eo legatus mitteretur ad
exteros; donec mos ipso legatorum ambitu conualuif-
cet, amantium hoc per literas maioris dignitatis cum
Rege consortium.

Omnibus ad nauigationem maturis, cum Archom-
brotus salutaret Argenidem, discessumque excusaret; il-
ud quoque miserrimam virginem torfit, quod is necdum
sentiret se despici; Et ipsa sui amoris opinione inimicum
iuxisset tot opibus, tot studiis Siculoium. Fastidiose et-
iam respondit, probare se quod ad matrem rediret. Ne-
mini enim melius quam domi suae esse. Tetigit Archom-
brotum non perplexa verborum acerbitas; quam dicen-
s species & austeritas agebat. Sed nec questus, nec iur-
ia, tempus aut locus ferebant. Potius veluti non sensif-
set se ad exilium inuitari, respondit, sanctiorem patriam,
et cui plus deberet, illam videri, quae Dominæ, quam
suæ sibi primam lucem infuderat. Dum hæc loquitur,
interuenit Meleander, quo conspecto remisit Argenis
de rigore verborum, refecitque inuita Archombrotum;
Qui postquam litauit in arena, cum omni exercitu sub-
iit mare: Satis loquutus Proceribus qui in eadem triremi
sehebantur, secessit tanquam acquieturus, & animum
cessantibus curis aperuit. Nam Argenidis sermo tur-
bulentissime in mentem redierat. Quid vero excitasset
hanc in virgine crudelitatem? Pene ridicule admonuif-
set quietis domesticæ, an erat improperantis quod omni-
bus abibat, an simpliciter sua fœdera aspernantis? Sub-
ter rec reputans quicquid antea ab Argenide aut mite aut
peruicacem acceperat, vix regebat molestissimam metuen-
sæ sperandique discordiam. Quod præterea Aruspex in
exte significatione significauerat, numina nauigationi annuere; ô
plor! an sic intelligendū, ut Dii interdicerent reditum,
in prosperis sed veluti fatalibus ventis discessum urgentes?

Hæc& similia dolendi argumenta congerentem, viebat maxime Poliarchi memoria; de quo, præter antiquas suspiciones quæ iam æmulationi suffecerant, quicquid erat à Selenissæ reiectum fama gliscente cognouerat. Inter eiusmodi cogitationes acerbitate plenissimas, suspensio iuueni, suisque doloribus nimia contemplatione indulgenti, dabat utique fiduciam Meleander, amore in ipsum præcipuus, & nuptiarum conciliator. Sed quid suarum rerum displicebat Argenidi? aut potius qui puellam tantopere alius placebat? Ille nempe Poliarchus; Quem, ò, inquit, si mihi fata obuium dabant, quanto lubentius quam ipsum Radiobanem, hac manu, hoc ferro, de amore atque vita delicias! Et vero meretur odio meo oppetere tot malorum mihi author, ac virgini; quam nisi carminibus teneret, ego tam claro sanguine, tam opulento regno, tot amoris indicis, ac etiam (fas sit tacite cogitare) non ignobili fortitudinis exemplo, flexissem. Sed illum sua obscuritate tutum unde quæram, aut quo persequar? Nisi esset hac spe minor quam improbe concipit, non tam diu abesset; aut ubique secretus fugeret conscientiam Meleandri. Hei mihi! sed & si occurret patebitque iræ meæ; & ea forsitan quam meditor ultione iam dubiam virginis mentem peius à me auerterim. Imo certus sum vitam illius mihi obstare; An item sit obstitura mors viderint Dii. Certe nec de mortuo quicquam sperare ipsa poterit; & sciet utique fortissimum fuisse qui vicerit.

Sic apud se digerebat Archombrotus male sana consilia, interdumque dolebat, quod Poliarcho olim amico sic ita sci cogeretur. Nondum vero ab illius oculis Siciliam venti remouerant, cum Gobryas haut procul Siraculis anchoras iecit; missoque ad terram præcone ubi Rex degeret quæsiuit: Cumque audisset imminentem pelago arcem, quæ Epeiræte dicebatur, ab illo tunc incolis,

colli, ipse vnica triremi Syracusas concessit, tanquam
mmeatum causa. Misit inde delectos, qui Regi si-
ficarent Gallorum magnam classem in Græciam in-
que in Asiam nauigantium, tempestatibus sparsam
æquor fuisse. Huius partem in Siculo mari expectare
cios, si forte ab errore illuc quoque agerentur. Petere
sum ducem, vt liceat colloqui Regi. Nam Principis
nti conspectum, pro maximo tempestatis precio sibi
re, quæ hæc littora dedisset. Meleander, vt humanitate
æcipuus erat, quamuis ambigeret quid Gallorum
nta classis in Græciam vellet, tamen ad colloquium in-
tatus non renuit. Venit igitur Gobryas cum amicis
culisque omnino viginti; Cui Epeircten intranti ob-
am missus Eurymedes, ad se hospitem deduxit; & hu-
anissimum expertus, haud perfunctorie commendat
t Meleandro. Postera die deductus ille a Regiam, sui
pectationem, quantam Eurymedes fecerat, facile in-
euit: Nisi quod sentiebat Meleander, cum quæreret
ni ccepto hanc Gallia classem ornasset, non sincere aut
mpliciter responderi. Itaque exploratorem veritus es-
, honorarios custodes clam tribuit; qui incautum, nec
utum se timeri, solerter obseruarent.

Sed Gobryam altior cura versabat, qua arte quoque
uctore, secreto colloqueretur Argenidi. Memor tan-
em purpuram, quæ nullibi preciosius fulgorem, quam
in Gallia admittit, in nauib. suis esse, ei à Poliarcho præ-
paratam; hanc afferri ad se iubet, tanquam in hospitii
ratiam regiæ virgini donum. At illa iam dudum non
minoribus curis concussa, secum vehemèter quærebat,
in sperare auderet has naues à Poliarcho præmissas ma-
iorem comparante exercitum. Sed parumper huic sola-
tio innixa, rursus cōsuetudine lugēdi ad deteriora reuo-
cata est; vt & ludibrio sibi esset hac tantilla iucunditate.
spei quam hauserat. Sed quid Arsidas morabatur? cur
non

non procedebant promissa Poliarchi? In ipso, an fortuna, tarditatis causa erat? Exierant destinati menses ad reditum. Ipsa vivebat non illius auxilio, sed infœlicitate Atchombroti, quem in Africam bella vocauerant. Heu in meos luctus, fortis, & sapiens, & dignus amari, Poliarche? cur ego te vidi; cur etiam vna placui quam multiplici morte conficeres? Ego si te nescissem; hoc quidem ipso vixissem misera; sed saltem non sensissem. Non deerant toto orbe quas amares fœlicius. Do virtutum tuarum immeritas pœnas, quarum vnaquæque me diuisam, me fortasse contemptam ad interitum adigit. Heu mihi! quid si & ipse non leuiora iam queresis? quid si dolore quem sentis, & illo quem in me suspicaris, obrutus iaces? timesque præcipue ne tibi potius irata quam fortunæ, in culpam factorum te transcribam? Sponsi fœlices quibus vel celeriter successit; vel qui Deorum contumaciam & dolos exierunt subita morte!

Sic forte querenti cum iam aliquot dies in aula Gobryastraxisset, nunciauit Eurymedes, hospitem Gallum ei donum afferre purpuram in Gallia tinctam. Non recusauit virgo munus aspicere; hoc ipsum ad commoditatem colloqui à Gobrya subornatum; & maiora quam quæ credebat Eurymedes afferri, pene iam sentiens. Cùm ergo intrasset Gobryas, explicuissetque inuidiosam vel Tyriis muricibus mercem, non Argenis satis quæ monstrabantur cernere: nō aut loqui compositæ, aut loquentibus se præbere. Adeo omnes sensus rapuerat trepida expectatio aliquid de Poliarcho audiendi. Parum aberat quin prior interrogaret ignotum, Sed Gobryas illi admotus, cum muneri inspectando intentissimos omnes vidit: voce submissa: Vt, inquit, hoc donum auctor preciosius faciat: misit ille ad quem Arsidam legauisti. Exciderant ad hoc verbum Argenidi vires: vt ex trepido silentio intelligeret Gobryas altissime tactam esse. Itaq; alia quædam

am publice loquuta, velut muneris gratias haberet, secreto Gobryæ dixit. Quæso te, hospes, hac vespere domi es. Arcessam te, ubi sublapsa frequentia solitudinem faciet. Sub hæc Gobryas discessit: & ipsa laudare impense ter mulieres cœpit oblatis velleris nitorem: precium inde augere, & sic loqui Timocleæ: Hoc donum similibus liberalitatis credi vix potest. Facile hospitem cenam Regi aliqua de causa supplicaturum: & hoc munus tibi suffragium meum parare voluisse. Nam & orauit, se, ubi ocium esset, liberiori colloquio dignarer. Volo hodie hac cura defungi: Vt si quid impetrabile in votis est, operam promittam: Sin latent grauiora, ne supplicium vana spe extraham: & non imparia suæ purpuræ bona remittam discessuro. Haud multo post in hortum discessit: qui forte Meleandro ad venationem profecto frequens erat. Itaque ipso viridarii secreto admonita, Timocleæ imperauit, vnum ex corporis custodibusmittere ad Gobryam, qui eum ad hortum produceret. Ne Argenidi sibi que non defuit: cui vulgaria aliqua peruenienti cum publice respondisset, paulatim veluti labor ad varia sermone, magisq; intenso, secerni à reliquis ceperunt, solique ambulare. Tum Gobryas: O domina, quid, non Sicilia tantum & Gallia tua, sed quantumunque in vrbe regnorum est digna: Ignosce Regi meo quod me priorem vides. Causam moræ ingratiissima tempestas facit, quæ cum classe venientem depulit à curia. Nos quoque eiectione in Africam fuimus: Ego, inquam, Arsidæ, qui pridie tempestatis in me inciderat. Et in eadem per Libyæ oras tuum Poliarchum vestigat legationem obiturus quam mandasti: Istiuc vero nauigaui, ne Rex iam adesset, accessurus exercitui quem maximum ducit: siue adhuc expectaretur, tibi interim traditus tantillam hanc classem. Etenim tuum nutum simpliciter manemus. Vtere nostro sanguine qua placebit.

Scio

Scio te solam esse, in qua verissime Rex meus aut deseri possit aut coli.

Sic loquutus, literas Arfidæ porrigit, in quibus fere eadem quæ ipse memorauerat continebantur: Quibus lectis, ut amor nunquam quietus est; Quid ergo credimus (inquit Argenis) Rege vestro esse factum? Si peperisset illi tempestas, an credis diligentiorē alium futurum ex quo de eius aduentu cognoscerem? Hic Gobry, quamquam & ipse non intactus eo metu, tamen multo congeffit, quibus naufragii suspicionem auerteret. Nam nec, inquit, cum vna aut altera naui maria solcat. Nauis longe, & triremes ultra quinquaginta sunt quæ illum comitantur. Etiam si prætoriam nauim (quod Dii non fuerint) tempestas soluisset, an tot nautæ, tot milites, et manus & humeros præberent, quibus charissimus Rex proximo nauigio imponeretur? Sed nec credendum est aut totam Regis classem obrutam vndis; aut qui clausi superfuissent non iam nobis funebria nuntiuros. Nemo citius quæ obsunt, quam quæ optamus amat famulo ignobili gaudio nobis ingerere. Ne iniusto denique metu crudeles nobis simus; respice has triremes quod duco. Iisdem cum Rege fluctibus iactatæ sunt. Nulla tamen ex iis tempestas expugnauit. Vel itaque Regem in remotiores delatum oras existimo; vel corruptis ventorum armamentis iacturam reparare. Neque enim soli nauigationi, sed & bello exercitum adornat. Intra paucos hos dies, videbis, Regina, feruentem Siciliae oras fortissimis viris; qui omni studio exprobrabunt hostilibus, si quos hic habes, quod virtutem apud se genitas indiligentius coluerunt quam nos externi. Erecta consolatione tam magnifica virgo, adhuc tamen de Poliarcho anxia erat. Ardebat præterea Gobryam prolixius percunctari tam de illis quæ sciebat, quam de ignotis. De enim de Poliarcho loqueretur, seria ac leuia virtute a-

timoris delectabant. Sed nec tempus sinebat, iam vespera obscurum, nec familiarium curiositas inter se quæretium, quid tantum cum Gallo loqueretur. Rursum igitur suam opem promittenti: Ego, inquit, quid ex re vestri Regis sit maturius expédam. Tu cum Eurymede sis frequens, cui ipsa commendabo amicitiam tuam. Finge autem idoneas causas non recedendi à littore; hisque ego fauebo apud patrem. Facile quoque inibo rationem, qua sæpius ad colloquium meum, & sine suspitione, peruenias.

Hoc dimisso, cum quæreret Timoclea, ecquid ille voluisset; Nihil magnum, inquit, Argenis: nisi forte nondum explicuit animum suum, & primo congressu noluit grauis esse. Laudauit benignitatem hospitii; orauitque ut suarum nauium vna, cui supellectilis pretiosissima insunt, in hunc portum recipiatur, non isthic plus biduo hæsuræ: intra quod tempus quædam tempestate corrupta refici possint. Ad hoc se operam meam apud Regem expetere. Sub hæc verba in cubiculum virgo regreditur: accersitumque ad se Eurimedes iubet agere hospitis curam: quoque solertius falleret; Est, inquit, ut illi xenia paremus, saltem iis quæ obtulit nec pretio nec venustate cedentia. Hæc dum quærimus, vide ne ad discessum se comparet. Satis erit breuiter ad moram vel dilata venatio, vel promissum spectaculum. Iterum moneo, caue, Eurimedes, ne improuisus hinc abeat. Ita institutum ubi dimisit, & quietis specie nox dedit ad curas libertatem, tunc reputare exitus omnes cœpit; tunc ex re consilium capere, fortiusque quam antea, & Reginae more dolere. Poliarchum, si vivebat, esse venturum. iam ipsa Gobryæ classis, iam Arstidæ literæ certissima ratione monstrabant. Quærenda igitur remedia, quibus illi viam quoque se seruaret. Sin ille perierat, se demum non victuram. Sed qua ratione, quoque prætextu. Gobryæ classis assideret siculo littori. necessarium

cessarium tamen hoc erat ad ea quæ cogitabat subsidium. Sic enim decreuerat; Si prius rediret Archōbro-
tus, quam de Poliarcho quicquam certi esset allatum;
clam fugere ad has naues; & vel inde petere Galliam, vel
coacta Siculorum factione, abstinere à nuptiis ad quas
pater adigeret. Haud incommode tandem ita rem com-
menta est. Primo mane ad Meleandrum iuit; & Sicilia
solitudinem quæstā, vereri se dixit, ne Radirobanes, ubi
Archombrotū audisset cum præcipuis Insulæ virib. isse in
Africā, rursus raptui imminens aut ipse veniret aut mi-
litum in se partē ad improuisum bellum emitteret. Nihil
ergo securius, quam Gallos aliquo propitio numine ad
se aduectos mercede conducere, qui littorum custodiā
agerent; vt si bellum ingrueret, peregrini iactura sangui-
nis, Sicilia defungeretur periculo. Negotium vnus mē-
sis fore; intra quem possint de Archombroto & Radi-
robane referri certiora. Et Gallos nondum (vt audiue-
rat) ex tempestate ad nauigationem instructos, non æ-
gre tantilli temporis moram addito precio audituros:
qui præterea nec tam pauci sunt (inquit) vt iuuare non
possint; nec eo numero, vt metui à Siculis debeant, si au-
xilium in perfidiam mutet. Cum patrem his verbis per-
mouisset, secreto deinde Cleobulum, & postea Euryme-
dem vocat. Vrget suos de Radirobane metus. Gallorum
præsidia ostendit, quorum opera haud magno precio e-
mi posset. Cumque illi in contrarium disputarent; nam
nec ignotis bene credi, nec viros Insulæ deesse; liberius
Argenis; Si hoc, inquit, Sicilia non tribuitur, at meo ti-
mori tribui volo. Regem in meam sententiam iā perpu-
li. Mihi non probabitur, qui eum in aliam partem consi-
liis suis flectet. Hæc imperiosius vrgentem, neuter ausus
est importuna irritare prudentia. Regi quoque ambi-
tiose authores fuerunt, præsertim cum Argenis adesset,
vt Gobryas ad littoris custodiam inuitaretur: Et ille,

ille, Quandoquidem ita censetis, inquit, tu homini colloqueris, Eurimedes. Sciscitare an hic morā pati possit. De mercede deinde viderimus. Eurymedes mandato defunctus, Gobryam non difficilem habuit; haud ignarum id commentum ab Argenide esse. Operam igitur suæ classis in mensem promittit, sola mercedis mentione offensus. Nam quo magis probaretur, liberale præsidium, & in amicitia tesseram offerebat.

In hoc statu res Siciliae erant, dum Arsidas omnibus Africae partibus triremem applicat, & quacunque se brevia terris insinuant, scapha prouectus interrogat agrestes, si qua de illis littoribus visa esset classis externa, aut ullos omnino mortales ad eos tempestas reieciisset. Tamq; irritò labdore defessus languebat, æstum præcipue non ferens, quem Auster inspirabat ab arenis mediterraneis allapsus; cum opportunissime factum ut Mauritaniae fines contingeret, succederetque ad littus in quo non grandis portus, & inde stadiis octo modicum oppidum incolebatur. Forte fuit, ut tunc in portu spatiaretur illius regionis Præfectus, inter paucos fortitudine & prudentia insignis. Ille Arsidam videns, quem vultus habitusque peregrinum hominem esse monstrabat, blandissime accessit; & tam magistratus sui quam humanitatis officio, de patria & negociis rogauit. Cumque Arsidas, quo multa, & varia memorandi necessitatem effugeret, quia Gallica triremi vehebatur, se simpliciter Gallum esse dixisset, statim Maurus insiluit in amplexū: & Satis est, hospes audiuisse Galliae nomen, inquit. Omnia vobis debemus. Procede sodes in urbem hanc: & quacunque te nauigatio vocabit, primum apud nos à iatatione salu refectus, nouis com meatibus triremem opera. Stupebat Arsidas ad insperatae benignitatis proligium, in externa gente atque incognita. Subire igitur retram comites iubet: Præfectoque dexterior, &

ab omnibus cultus, proximi oppidi viam exorsus est. Veritus deinde ne procedentibus colloquiis prodere-
tur non à Gallia venire; videreturque humanitatis offi-
cia aliis debita, aut parata, quævisse mendacio, pauci
censuit, esse quidem se Siculum: Sed quia Gallicis re-
migibus utebatur, quærebatque præterea Galliæ Re-
gem, se Gallis, cum de gente rogaretur, annumerasse
Nempe, subiicit Præfectus, illum quæris, absque quo in-
feruitutem externam omnes Mauri concessissemus.
Monstra hæc Arsidae erant, omnium quæ illic Poliar-
chus gesserat ignaro. Ergo ne aut ipse diutius, aut Præfe-
ctus erraret, haud perplexe rogauit quid noui accidisset
quodve beneficium à Gallia processisset ad Mauros. Se
enim vi ventorum in vltima Africa propulsum, & diu iam
errantem, hæc nescire. Tum Præfectus aggerere omnia
cupide cœpit; quæ insolentia Radiobanes bellum mo-
uisset; & vt veluti ad conditum, Diis ferentibus cum ex-
ercitu aduenisset Rex Galliæ. Quæ deinde belli fortuna
quæ varii sub breuissimo tempore casus. Sed ambitiose
morabatur in Radiobane occiso; vt pugna acris fuisset
vt anceps aliquam diu fortuna; & victor haud perfun-
ctorie vulneratus. Ast vbi narrandi serie Radiobanem
Gallici Regis manu perculsum in terram deduxit; non
tenuit diutius lætitiæ Arsidas; sed vultu sic diffuso vi-
constaret lætitiæ non fingi; Cæsus ergo est Radioba-
nes? Ille Sardinia Rex? ille nuper à Sicilia reuersus? &
quidem à Gallico Rege? cui, ne frustra exultem, quod
nomen, mi hospes, est? Tum Maurus; Geminum illi no-
men est, inquit: quo errore & diu lapsus sum, & vidi alios
errare. Modo enim Poliarchus, modo Astioristes à suis
appellatur. Assertus est hoc sermone Arsidas in certissi-
mi gaudii sensum; adeo vt & Mantros qui eum deduce-
bant pene in eandem affectuum, suauitatem adigeret.

Non

Non curarum meminerat, non laboris. Tantum, quasi Diis loqueretur, rogabat quæ fata, quæ sortes, inimicissimos Reges compulissent in Africam; aut quod numen sic ordinauisset, ut sanguis Siculis odiis debitus tanquam Africanæ utilitati penderetur. Ad se deinde ex hac contemplatione regressus, quærebat quo se ab illa victoria Poliarchus recepisset; At Iuba (ita Maurus vocabatur) retulit adhuc vi vulnerum ægrum, iacere in Mauritanie regia vrbe. Illinc omnino expedito equiti quatuor dierum viam esse.

Inter hos sermones in urbem peruenerant; & Arsidæ peritos viarum exposcenti, quibus duceretur ad Regiam (nam recruduerant venti, & timebat ne repetita iniuria tempestas pene repertum Poliarchum eriperet) Iuba negauit itineris copiam se facturum, priusquam exta Hospitali loui sacrata simul profecuisent. Æstus erat; & in horti vmbraculis deductus Arsidas super appositos thoros epulas expectabat; gratissimis Iubæ sermonibus, de bello, & Poliarchi victoria, moram tubinde fallentibus; cum tandem opulento conuiuio mensæ conuiuas ad se conuertunt. Et subitum luxum miratus Arsidæ, nihil tamen altiori intentione spectabat, quam inter promulsidaria esse varii generis poma ita glacie circumuenienti inserta, ut aliorum pars emereret extra hoc frigus, alia prorsus condita tamen sub lucentis aquæ crusta natiuo colore cernerentur. Quid potissimum crederet ambigebat, nouitate illa concussus. Certe enim hæc poma recentia erant; rursusque sub illorum mensium syderibus aqua frigore non coibat. Tum ne ficta imagine luderetur, primum manum glaciei admouet; quæ ut iusto rigore digitos vssit; ut non posset dubitari quin aqua hæc esset; & verissimo quidem gelu concreta; mox & poma dentibus tentat; & hæc quoque natiuo sapore

mitia erant; nisi quod ad nimium algorem obstupeſcebat guſtus. Delectatus admiratione hoſpitis Iuba, inuitabat ad cibos admiratione nimia cunctantem. Sed Arſidas cum riſu quæſiuit, qua ille ex Scythiæ cum Africæ arboribus miſta hanc guſtationem prompſiſſet: Tum Iuba; Vt magis mireris, inquit, cum in hortum intraſti hæc poma adhuc ex arboribus pendeant, & quæ modo eſt glacies ex fontibus vnda manabat. Geminato ſtupore Arſidas hæſit, exquiſiitque ab Iuba, quo carmine, quove in antro, tam ſubito natura ſe mutaret. Et ille, Noua eſt, inquit, apud nos hæc ratio reuocandi arte hyemem ſub medio ſole; quam exequar poſtquam mulſum guſtaueris. Aderat puer Ægyptius cum mulſo, quod in calice præferebat & ipſo ex glacie factò: quo exhauſto cum in terram à puero collideretur, doleretque Arſidas fragile quidem, ſed in æſtatem pretioſum vas perire; Noli indignari (inquit Iuba.) In ſingulas potiones uſus cuiusmodi ſcyphorum eſt. Iterato eundem in menſa conſpici vile eſſet. Nil amplius guſtabat Arſidas, audis cognoscendi qua arte ad naturæ veritatem ſic perueniretur; Cum allata ſunt vaſiarum formarum ex ære prototypa. Orbium, poculorum, paropſidum, oninis denique conuiuialis inſtrumenti ſpecies erant. Tum Iuba; Hæc ſunt clauſtra, quæ aquis infuſis glaciem concipiunt. Quippe vnumquodque operculo ſuo ſic tegitur, vt oræ inuicem cohæreant, excepta foraminis anguſtia, per quam aqua liquitur in interiora; quo modo ex ſtanno vel plumbo fuſilis ſupellex conſtat. Alueolo deinde ligneo illa deponimus, cuius fundum ſale primum nigro illo, parumque contuſo, & mox niue contegitur; quæ nobis ſemper ad manum eſt, fulſa ſtraminiſ, & in vmbra antrorum toto anno inuiolata. Supra ipſa deinde prototypa, in alueolum ſic demiſſa, pari modo nix quoque aliquoties cumulatur, ſale to-

le toties interiecto. Ita hæc aqua illo in ære ad glaciem præparata, accipit vndique circumiectæ niuis frigus; quam sal acris mistura vetat liquefcere; in locis præcipue vmbrosis, qualia vini aut olei apothecis effodimus. Trium circiter horarum spatio coit aqua, & si quæ poma inseruimus, qualia nunc miraris, hærent septa in glacie. Æstu deinde languentibus grata est hæc vis nimii frigoris; quam & ipsa nouitas commendat. Nuper enim nesciõ cuius non inepta luxuries, hoc solatium inuenit.

Oblectatus narratione Arsidas, licentius marcenti stomachoingerebat hæc poma quibus corrupta frigore aqua rigorem insinauerat; simul auide nouis semper ex glacie calicibus bibebat, summo frigore sitim, vt solet, acuate. Quamquam interdum Iuba monebat, periculosam intemperiem esse, nisi parce vtentibus. Sed cū de prandio surrexissent, & Arsidas ca'idæ vsum multo ioco traduceret, paulatim omnes neruos receptæ hyemis malignitate ita laxari sensit, vt egestas hinc inde epulas pene anima sequeretur. Iuba non misericordia tantum motus, sed & metu, ne huic sponte mortem crederetur propinasse, nulli sedulitati parcebat: Solari Arsidā, medicosque vrgeret; & nunc suos, nunc illius ministros verbis conuenientib. affari. Vt vero in deterius fama attollitur, Arsidam fato propinquum haud tarde vulgatū est. Dum trepidant comites, seruulique, quidam illius mercenarius ex Eubæorū colonia, qui in Oscis Neapolim cōdiderāt, tempus locumq; furto nactus, haud modicam prædā egit. Sacculus erat ex carbaso quē sub veste reconditū idonea cura Arsidas seruabat. Illic pretiosum aliquid inesse Græculus diu ante coniecerat. Dumq; vestes laxantur ægrotanti, & sui ignaro, ipse familiaris officii simulatione accessit, detraxitq; nō sentiēti sarcinā, & ceteris pietate & metu occupatis, sese domo proripuit.

Vbi autem primo impetu mali sedato, Arsidas loqui potuit, à Medicis quæsiuit, quid de periculo suo, quid de itinere sentirent. Medici prospera esse signa ad valetudinem respondent: Sed ventriculum & cæteros nervos, qui intemperie frigoris afflicti, febrim toti sanguini asperferant, aliqua quiete recomponendos esse. Optime actum iri si non vltra quattriduum morbus profectiorem differret. Ille cum Diis quæstus tali in tempore moram offerri, ad Iubam conuertitur: & Literas, inquit, quas ad Regem Poliarchum habeo, nefas esset hic sisti meo casu. Si dabis qui viæ duces sint, has statim per vnum ex meis transmittam ad Regiam. Hic deinde acquiescam patientius, donec ire per morbum licebit. Laudauit Iuba consilium; addiditque; præsto esse qui quemcunque Arsidas destinasset, ad Regiam comitarentur. Tum Arsidas fasciculum quærere, cui erant literæ Argenidis commissæ. Prorsus is erat qui domestica mercenarii fraude perierat; quem vt à veste diuulsum obstupuit, & vidisse omnes negarunt, statim vires furiosa indignatio suffecit. Prohibentibus medicis exiit de lecto, interminatusque est domesticis suis mortem, ni propere redderetur charissimum pignus. Urgebat insanus quæstionem, Deosque appellabat & homines; nec sine suspitione circumspiciebat in Mauros, qui primum ægotanti adfuerant. Spoliata deinde intuens vestem, & nunc illam, nunc ora dilanians, quærebat quis familiarium propius ægotantem accessisset. Sed omnes adfuerant, & tali in statu in pietate posuerant tangere collabentem. Tum demum eadem doloris acerbitas, quæ languentis robur intenderat, consumptis viibus, peius inualidum deiecit, Ægre suspirio, & violētis odoribus reddita vox est: qua vt primum uti licuit; Si me, inquit, fortuna destituit, morbo, & furum audacia violatum; at non ego me deseram, non Principes meos. Date ceram & stylum. Hodie

Hodiè ad Regem scribā. Intra biduū, etiā vitæ periculo, utcunque lectica viam exordiar. Protinus Phorbantem vocate: nunc volo cum meis hodie literis proficisci. O fortuna! Is ipse Phorbas erat, qui cum furto aufugerat. Ergo & in naui, & per urbem missi qui quærent, tandem renunciant, frustra operam à se consumptam. Statim Arsidæ suspicio sceleris incidit; quam tamen dissimulans, ad forum, ad portum, redire præcipit, qui nō profutura diligentia absentem vestigarent. Nec legnius aduocat Iubam; submotisque cæteris; Fallor, inquit, aut perfidia mercenarii mei hanc ægritudinem mihi facit. Cur enim lateret, præsertim me ægro, & vitæ ambiguo; nisi prædam scelere nactus, non me tantum sed & Africam fugeret? Si amaris Poliarchum, vindicate iniuriam quam latro huic intulit. Dimitte ad proximos portus, qui nuncient ne vllus temere peregrinus in nauibus recipiatur. Sed quam occultissime potest procuranda hæc quæstio; ne si resciscat exploratores in littore esse, alia fraude nostram solertiam eludat. Ego apud meos hodie dissimulabo me quicquam durius de eo suspicari; ut fallamus flagitii consortes, si quos forte apud nos reliquit. Iuba rem curæ sibi fore asseruit; statimque per homines fidos vicinorum portuum magistratibus quæ videbantur scripsit.

Sed hæc Phorbas ante coniecerat, meriti sui conscientia aciente metuendi solertiam. Is perpetrato scelere adhuc ignarus quid esset in furto; latebras ad recognoscendam prædam, quæsiuit; scilicet si nihil inueniret perfidia & periculo dignum, omnia ad Arsidam relaturus; quasi hæc ægro, nec sentienti, ad tutiorem detraxisset custodiam. Ecce autem exsolutus fasciculus catenulam primum dedit ex gemmis, quæ nexili auro ligatæ, per æqualia spatia tuebant; Tres deinde annulos cum grandibus gemmis, modico lino

diuifos, ne attritu venustas artificij periret. Pauci in fundo refederant nummi ex auro; quæ omnia Arſidas, ad incerta fortunæ, corpori ſuo applicita ſeruabat. Præter hæc, tabellæ inerant, longe Arſidæ pretioſiores reliquo cenſu, illæ quæ itineri dederant cauſam, ab Argenide ad Poliarchum. Phorbaſ omnibus diligenter inſpectis, ſuæ quidem audaciæ gratulabatur gemmas & aurum. Sed hæc cum litteræ turbabant. Ad Poliarchum videbat eſſe miſſas. Vnde tamen aut à quo, non nouerat; & verebatur, ne plus illæ turbarum, plus in eum exploratorum cierent, quam aurum aut gemmæ. Iread portus non placebat, vix dubius hos in ſe obſideri. Interiora Africæ, nec fidem in hominibus promittebant, nec exitum, quod quærebat, habebant in Europam. Tandem ſceleris & neceſſitatis ingenium, ad noui facinoris pericula incertum coegit. Iret vltro ad regiam; Poliarcho eas literas daret, & in ipſo ſcelere, præmia ſummæ fidei ambiret. Poſtquam igitur fallendi rationem, omnemque mendacii contextum poliuit, in proximum oppidum proſectus, illicque percunctatus quæ via ad regiam duceret, celerrima ſibi & illi quem viæ duceſſem aſſumpſerat iumenta conquiſiit. Tercio die, urbem ex montis cacumine inſpexit: Tum equo, & ductore dimiſſo, ipſe ſolus peruenit ad cuſtodes, vultuque pallenti (quippe quem, ex composito exterminauerat curſu) ſe ad Regem Poliarchum feſtinare, ambitioſe iterauit. Illico deductus ad arcem eſt. Et tunc quidem minus vacabat Poliarcho, poſt longam forte inſomniam acquieſcenti. Sed Phorbaſ ad Gelanorum deductus, cum ſupercilio monſtrabat, ſe magna, & quorum procuratio celeritate conſtabat, nunciaturum adueniſſe. Quis eſſet dicere iuſſus; Regi, inquit, melius dixerò. A Sicilia ad eum aduenio. Litteras fero; & heu vereor ne hac ipſa mora quam facitis, cor
rumpa-

rumpatur negotium, cui delectus, pene in cursu spiritum amisi.

Siciliæ nomen audisse; illinc quoque afferri literas, & nuncium aliquid ingens trepidatione præferre, visæ sunt Gelanoro causæ idoneæ dormientem Poliarchum compellandi. Sedatior tamen accessit ad stragula; ne terrorem à somno excitatis, & adhuc sui incertis, periculosum, primæ Regis vigiliæ infunderet. Tussi igitur, & modico vestigiorum strepitu pulsatum, ita affatus est. Adsumt, Rex, à Sicilia literæ; & nuncius nescio quid festinat. Nihil cunctatus Poliarchus resedit in lectulo & nuncium adduci præcepit. Intrat ergo immani fiducia cubiculum Phorbas quod secundum Deos potissimum timere debuerat; ornatamque fabulam, non plus verbis quam gestu & fronte, in hunc modum exorsus est. Ego, inquit, ex Arsidae amicis sum, ô Rex. Is ad te Sicilia proficiscens, inde secum me aduexit. Cum te diu quæsiisset, tandem ad victoriæ tuæ famam cursum huc tenuit. Nec iam procul eramus littoribus, cum nostrum nauigium peiratæ tribus lembis circumstunt. Arma pauci habebamus; placuitque compluribus ante pugnam deditio. Ita proditus Arsidas cum familia & sarcinis in eorum potestatem concessit. Sed cum direptis omnibus, nouæ prædæ studio flagrant, princeps eorum strictam in Arsidæ ora sicam intentans; Video, inquit, ex cultu & supellectili te hominem magnarum opum esse. Itaque nisi præter hæc quæ cepimus tria talenta præsentia numeras; ego ex his catenis (nam illi catenas iam dederant) iugulo soluto in mare te prouoluam. Et Arsidas; Vnde mihi præsentia hæc talenta, cui nec libertatem reliquistis? Immo, subiicit prædo, cum de tua nauigatione percunctarer, te ad Mauritaniæ Regiam ire professus es. Certe non te oportet illic esse ignotum. Quemcunque tuorum volueris, ea

lege vinculis eximam, vt nisi intra hoc triduum sit in isto littore cum pensione quam poscimus, certissime pereas. Nec fraudem mediteris; aut in nos vindices pro-uoca. In statione sumus vnde liber prospectus est. Non mari, non terra, insidias locus capit. Si is quem miseris prater se vllum adduxerit, capite lues. Quin si interim naues in nos fortuna propulerit, fortunæ pœnas dabis. Cum sic impia & barbara voce dixisset, deiectus Arsidas semel atque iterum nos omnes intuitus, tandem me propius iussit accedere; & , Vide, inquit, mi Phorba, quantum fidei tuæ credam. Ex diligentia tua nunc pendo. Vade ad Regem Poliarchum: quo loco sint meæ fortunæ significa. Non ille talentis tribus parceret in re mea capitali. Et ne ambigere possit, quin vera pericula nuncies, has literas accipe. (simulque de intimo sinu extraxit.) Scriptæ ad illum sunt. Quis scripserit, tua scire non interest. Ferendas tibi trado, non tantum vt pignus sint fidei tuæ; sed magis ne pereant, si me isti peiratae immerentem conficient. Ita dimissus, ad te, Rex, altero ad meridiem die peruenio: tantundem ad reditum superest, si vis Arsidam viuum aspicere.

Inter hæc dicta, literas Argenidis Poliarcho tradiderat, quasi missas ab Arsida; quas integro lino sinceras vt tentauit; simulque solitum Argenidis ad se signum conspexit in cera, læto horrore infremuit. Simul tamen in periculo Arsidæ commotus, dum soluit epistolam; O quicumque mortalis es, inquit, cui Arsidæ fata commissa sunt; si strenuus eris, & cum mihi reddes, crede non te talenta prædonibus tria, sed tibi ipsi ingentes diuitias portare. Adeo memorem beneficii medices. Tu Gelanore, propera huic aurum quantum satis est dare. iam promptum esse oportuit. Vade, ne difficiles ex mora prædones sint. Sed ô, an incolumi Arsida in hos posse iri existimas; & nefarios de suis lembis
ad

ad cruce deferri? Abominatus Phorbas meritum crucis omen, manum utramque vehementer intendit, strisque oculis, Caue, inquit, caue ô Rex, in hanc mentem te dederis. Lembi prædonibus veloces sunt. Inferunt plagam apertam. Truncum mehercule Arsiam vobis dispergerent, fugaque inulta despicerent inelices insidias.

Iam Poliarchus solutas tabellas legebat. Vera erat Argenidis manus. Sed omnino lamentabilis oratio. acinus, vindictamque videbat Selenissæ; simulque adirobanis impiam mentem, qui nefas non habuerat pudicissimæ virgini probra ingerere. Sed hunc quoque iam non vivere; & quidem à se victum, solatio erat. At quid in Archombrotum remedium, urgente hyenæum Meleandro, & bimestri salute vix donata Argenidi? Cum deinde in ultimam ceram oculos flectit, ubi solet dies exarata epistolæ ascribi; iam tempus quo aut ipsum redire, aut mori Argenidem oportuerat, effluxisse intellexit. Nunc igitur se damnare; nunc a scit tempestatum, nunc Africam deuouere, in qua ferenda putabat se petisse. Sed omnia in Archombrotum vota, omnia odia recidebant. Ego me, inquit, ego ad tuam perniciem me seruabo, atrocissime æmulo. Sequar fatum Argenidis, sed perfunctus tuæ mortis solatio. Defuncti quoque pugnabimus. Pacem nec experiar nec concedam. Dum eiusmodi æstu pectus concutitur, cœpit inuitus dubitare, an Argenidi fides ad promissæ mortis constantiam durasset. Quam enim naturale, ut vitam amemus? quam grata vis quæ sicam nostra viscera euntem moratur? Denique Poliarche cogitabat) finge oblatas nuptias, finge durum illi patrem, & destinatam illuxisse miseriis tuis diem; an velles hanc perisse?

Tantoturbine multo ægrius quam vulneribus affligtus, acciri Phorbantem iubet; cui aurum interim numerabatur, increpatque nauigationem lentissimam, quod secundum post mensem, demum Arsidas adesse. At ille errores cum fide memorauit; ut Cumis necessaria mora fuisset, ut in Gobryam incidissent, ut ab Italia venti impigissent classem in Africam. Lætus, quæ esset tunc licebat, Poliarchus de Gobrya audiuit; & quæ illo factum esset percunctatus est: Nescio, inquit Phorbas; nisi quod subaudiebam illum in Siciliam nauigare. Aliquid spei miserrimo amatori subiecerunt hæc verba. Sed Phorbas; Perdimus Arsidam, ô Rex tam lenta cunctatione. Patiariis grassatoribus hunc eripi, multo tibi certiora quam quæ possim memoraturum. Pietatem mercenarii collaudauit Poliarchus; quartumque addit talentum præcepit; Forsitan quippe fore ex usu, absolutis latronibus non inanem Arsidam esse. Equum præterea notissimæ celeritatis attribuit in quem Phorbas inscendens Mauritaniam prætergredi festinauit, & se remotis littoribus cum præda subducere.

At vero Poliarchus, quamquam ex vulneribus vixdum ingredi valens, non differendum in Siciliam iter esse constituit. Acquiescere enim in naui se posse; & necessariæ ad curationem accipere. Id quidem Gelanoro non placebat; sed nec frustra repugnare sustinuit. Erat tamen Arsidas expectandus, quem in tertium diem Phorbas promiserat. Ergo præcipiti domino, & parari discessum iubenti, diligenter parebat Gelanorus. Rectores tritemium, classiarios atque nautas ad officia vocabant. Commeatus portabantur, solumque profectioi satis instructæ signum iam deerat. Nec poterat inhibere Hyanisbe festinationem hospitis adhuc cruda vulnera missuri in discrimen; quæ tam subita con-

filia.

ilia essent, aut quid illi contigisset turbulenta profectio-
ne dignum, nec apud se coniciens, & verita nimis anxia
& indecenti cura exquirere. Is per ægritudinē animi ex-
cussa quiete, nunc Argenidi timens, nunc in Archom-
profum odio æstuans, ea nocte adhuc imbecillem vale-
tudinem turbavit. Supprimere tamen morbum tentabat
valentibus verbis, ne suorum consensu vetaretur per
eliminaturæ navigationis pericula vitæ suæ illudere.

Catetum vix biduum à Phorbantis discessu procé-
derat, cum Gelanoro regium cubiculum forte egresso
Arsidas occurrit, adhuc quidem ex morbo, sed multo
plus indignatione & mœsticia mutatus. Scilicet cele-
sius quam expectauerant medici receptis viribus, po-
stridie quam in eum Phorbas peccavit ausus est se in-
fecticam coniicere. Reliquis diebus non dubitavit
equo vehi, amissarum literarum dolore, non se, non
tet, laboremve respiciens. Quo prædonem perse-
queretur? quibus verbis se excusaret Poliarcho? aut
qua fronte rediret ad dominam? Ita anxius regiam in-
trauit; & qua Poliarchus habitabat deductus est. Gela-
norus insperato conspectum lætissimo vultu excipiens,
Nolo, inquit, alius Regi nunciet te venisse. Ibo, & il-
lum hoc gaudio implebo. Sed Arsidas Gelanoro fortu-
nam excusaturus; Mane, ait, Gelanore. Est quod prius
neæ cladis acerbitem intelligas. Ille ratus de capti-
vitate, prædonumque avaritia, qualem Phorbas narra-
verat, eum queri: Scimus hæc omnia, inquit, & præter-
ea mox commodius dixeris Regi. Inter hæc verba Arsi-
das elapsus est, præcipatione gaudii nihil moratus re-
vocantem. Obstupuit Poliarchus, Phorbantis diligen-
tiam æstimans, qui tam strenue Arsidam exemisset, præ-
donibus; Iussumque accedere, & sibi tunc primum ut
Regi loquuturum amplexu occupans, non est passus
venerabundum procumbere. Sed hic diu uterque er-
rauit

rauit, dum Poliarchus quæ Phorbas de latronibus fixerat, pergit loqui; & ille de ipso Phorbantis facinore Poliarchum dicere putat; iniratus quæ tam propera fane hanc iacturam literarum ad eum detulisset. Dii bene, ô Arsida (inquit Rex) quod te post tempestates, post latrociniorum mala, habemus incolumem. Tua clades ex quo eam accepi, mihi plus doluit quam forsita tibi. Tum Arsidas; Et hoc in ea maxime acerbatur mihi, Rex; fuit, quod te scirem grauissime illam laturum. Sed ignosce tuo Arsida. Infelicitate me non scelere læsus es. Nec subirem tuos vultus, aut auderem experiri quid de me tua ira decretura sit, nisi scirem quam sapienter intelligas non in cuiusque potestate domesticorum mentes esse, aut fortunæ iniurias. Tum Poliarchus: Quæ autem irarum hæc in te causa mi Arsida? An quod maris pericula me propter subiisti: quod te peirata, quod tempestas diripuit? Vbi vero noster Phorbas? in quo ornando testari me decet quam sis mihi eximius. Illudi se à Poliarcho Arsidas credens: Vtinam vero adesset ille Phorbas. Innocentiam meam sua pœna assereret. Sed vnde tibi (ô Rex) Phorbantis hoc nomen! Quia, inquit Poliarchus, obliuisci non possum hominis tanta fide tuas res measque accurantis. Vtinam hunc vidisses, Arsida, nullas moras apud me ferentem, ne noxiæ tibi essent. Dum respirat, dum aurum numeratur, dum mihi flagrantibus tuis casus in compendium confert! inquietudine animi suspensus, iam viam ad te omni voto gestuque videbatur præcipere. Quonam autem euasere peirata? Credis si in eos naues dimittam, posse eorum cursum intercepti? Quos veto mihi peiratas, subicit Arsidas, aut quam Phorbantis fidem memoras? Quem si ego; quem si tu. O Numina! ut libenter in diem non differrem quod debeo! Illum Phorbantem dico, inquit

inquit Rex, per quem nuperrime istas Dominae meae literas captiuus misisti. Quid autem nunc videris fidissimum amicorum ignorare? Arsidas iis literis visis, turbatissimo affectu, necdum ad læticiam apto, expalluit; diuque hoc solum repetiit; Literas habes? & à Phorbante habes? Quæ hæc monstra, quæve insomnia, ô Rex? Tum recepto spiritu; Prope, inquit, illi ignosco, qui in totum noluit me perire. Sed ubi is est? Hominem non vidi, retulit Poliarchus, ex quo quatuor à me talenta prædonibus ferenda accepit, qui te tenebant. Tum Arsidas. Imo nemo captiuum me habuit. O solertissimum caput! ô Autholyçi parem! Ergo perfidiæ laudem & præmia inuenit? & post me expilatum, non te etiam frustra tentauit? Ordine deinde cuncta recensuit; Vt ipse apud Iubam ægrotasset, vt spoliatus à Phorbante veniret excusatum quod literæ Argenidis periissent. Huic contra retulit Poliarchus non sine mutuo risu, tragœdiæ ordinem quam Phorbas intulerat: cui saltem, inquit, ignosco, quod hanc epistolam tot talentis permutauit.

Sed negotii moles, quod tunc maxime verrebatur, non est passa sermonem vtriusque in Phorbantis facinore diutius versari. Itaque semotum Arsidas cum de Argenidis valetudine Poliarchus rogasset: An tu existimas, inquit, adhuc viuere miserrimam virginem, & quā inuitus miseram facio? Quid auxilii, quid consilii habes? quo satis interitu Archombrotus peribit? Soluerem ab Africa vel hodie, Arsida. Sed hac nocte recruduerunt vulnera; vt non possim maritimam iactationem ferre. Interim dum vires recipio, validissimam meorum militum partem tibi & Gelanoro tradam. Consuletis Dominae vestrae, si modo fortuna expectauit auxilium. Strenue ego adero; & vel morte vel victoria quietem inueniam. Referebat Arsidas tam quæ Argenis abeunti man-

mandauerat; quam quæ omnino à discessu Poliarchi contigerant: Maxime loquebatur de institutis à Radirobane ludis, quorum fraude captiuitas parabatur Argenidi. Neque paruam in his sermionibus partem habebat Selenissa; ut peccasset, utque in se statuisset ultimas pœnas: Tum Archombroti gratia apud Regem, & in virgine ambienda blanditiæ. Tertijs colloquendo aderat Gelanorus. Nam hunc omnis arbitrum vitæ nihil suarum rerum Poliarchus sinebat ignorare.

Dum igitur illi sua, & Sicilia fata disponunt, præcipuumque omnium Archombroti exitium habent; Micipsa ab Hyanisbe missus ad Poliarchum venit; nunciatque Reginæ filium patrio tandem littori classem applicuisse. Huic, ubi in Regiam ascenderit, nihil præursorum officio ad Poliarchum veniendi. Simul exultantium tumultus cœpere in regia audiri. Populus pars vestibulum implebat, pars ad portum ferebatur. Coibant Optimates ad Reginam, ambiebantque mitti ad Principem. Etenim Archombrotus lembo præmisso qui cum aduentare significaret, mox strenue sequutus iam erat in littore. Naues eum comitatæ hæ ad portum, qui ostio fluminis dexter erat, statutæ sunt, hæ per aduersum flumen ventis ac remis agebantur; Militibus qui se ad bellum venire crediderant, interdum querentibus quod nemo obstaret. Ipse Archombrotus, ut primum in arenam exiuit, Deos patrios, telluremque, & auras quas nascens traxerat veneratus, circum deinde oculos tulit in populum, plausuque & acclamatione feruentibus prolixè respondit vultu hilari, & facilitate oris nihil destruyente maiestatem. Ad præcipuos inde conuersus, excipiebat oscula dextræ data, recognoscebatque antiquas necessitudines; & verba utique tempore & serie ambientium passim arctata, ut plurimum eadem dispensabat in varios. Diu in eodem vestigio
hælit,

hæsit, numero saluantium urgente. Toto deinde itinere proximos, de Regina, de patriæ rebus, & Radirobani iniuriis rogabat. Strictim omnia referebantur, sed à variis, nec quid vnum narrantibus. Hoc vnum ingerebatur, defunctam periculo Africam; Gallos fuisse præsidio; Radirobanem occubuisse.

At vero Hyanisbe alios prius se filio frui impatiens, quamquam & mater & Regina, omisit maiestatem, excessitque cubiculo, & prætextu videndi quam alacer circum filium populus esset, quamque ipse insignes (ita enim referebatur) milites ducesque haberet, ad atrium processit, indeque qua se primæ palatii fores demittebant in oppidum. Et hanc procul conspicatus Archombrotus descendit ex equo, maioribusque vestigiis, & acritatis genio citatis, medium iter confecit. Ac ut primum peruenit ad matrem, stolamque extremam osculis strinxit, flens illa gaudio non distulit coram populo blanditias quæ secreto debebantur. Tum illius dexteram tenens; Laudo pietatem, ô fili, quod tanto apparatu ad tuendam parentem venisti. Sed ne solus sis cui maternum affectum debeam, Rex Galliæ effecit; cuius victoria sumus incolumes. Ille à Mauritania tua exitium cepulit; ille matrem tibi seruauit, quæ nunc in Sardinia periret: Ipse tyrannus male tentatam Africam sanguine perfudit. Omitto illi Regi adhuc aliquid amplius os debere; quod & ipse, & præter me omnes ignorant. Tene, fili, neque ante Diis patriis lustrari propera, quam lum salutaueris adhuc ex vulneribus iacentem quæ hoc sceptrum tibi asseruerunt. Archombrotus tot beneficiorum magnitudine perculsus, subita Gallici Regis caritate flagrabat; sæpe tamen excusans quod externis principibus lentior fuisset in parentis patriæque discrimine.

Iamque ad Poliarchum præmissi, nunciauerant, si

Kk ipsi

ipsi vacaret, Reginam cum filio adfuturam. Is nisi morbo prohiberetur, se occupaturum officium responderet. Simul ex Optimatum suorum præcipuis duos ad reginam & filium legat. Auidissime expectabat Principem videre, quem Maurorum vocibus, & ipsius Hyanisbes confessione, in rarissimis esse acceperat. Sed Hyempsalem appellabant; vero scilicet nomine, passimque visitato. Clamenim Archombroti nomen assumpserat, dissimulando generi, cum secretus, cultuque priuato in Siciliam itet. Circa Poliarchum Proceres Galli quam maximo cultu erant. Proximus Arsidas colloquebatur. Sed posteaquam Regina intrauit, Archombrotum manuteneus, subito veluti monstro perculsa est. Nam ut primum Poliarchus Archombrotum aspexit, vicissimque ab illo est cognitus (ô fatum!) quæ procella, quodve fulmen, celerius destinatos cursus exequitur, quam tunc rabies, & indignatio, & auidus sanguinis furor, mutatis vtriusque animis vultus quoque corrumpit? Ceu Medusam aspexissent steterunt immoti; mox trucibus oculis, necdum tamen omnia impetui indulgentibus, à fronte ad vestigia contemplationem deduxere. Stupebant fremebantque attoniti. Quæ hæc enim Deorum ludibria? Ut se mutuo colerent coiuisse acerbissimos hostes, nec ingratis in alterno vulnere immortituros! Repeteretne Poliarchus ab Archombroto Argenidem suam, quam vel raptam vel extinctam credebat. Quicquid sanguinis pro Hyanisbe pugnans non fuderat, an tunc in illius calamitatem misceret sanguini Archombroti, & indignam utroque orbarer solatio? Sed multo acrius fortunæ Diisque omnibus irascebatur Archombrotus; indignatus illi hosti se patriam atque matrem debere. Erubescibat ad pietatis & odii coeuntes affectus. Nam nec poterat nisi hominum ingrattissimus, vrgere fatale cum Poliarcho dissidium, nec illo

illo fælice viuere. Sensim in vtroque exuperabat insania; nec aliud præter reuerentiam Hyanisbes obstabat quin polluerent sanctitatem hospitii, & vel nudis manibus nimis lenta arma præuerterent. Nec minus Arfidas viso Archombroto vires amiserat; trepidansque; Perimus, Gelanore: Nisi se medium aliquis genius immittat sine scelere & sanguine non abibit hic dies. Is ergo Hyanisbes filius erat? nemo sciuit? nemo nefastos occursum præuertit? O felix Sicilia, quæ furores quos fecit saltem non aspiciet!

Hyanisbe inexpectato filii hospitique horrore perterrita & ignara quid potissimum suspicaretur; priusquam intractabili vesania furor erumperet, diuidere male coactum par instituit; de morbo deinde atque remediis quæsitura. Ergo primum Poliarcho; Ignosce, charissime nospes, quod te intempestiue de quiete exegimus. Cura valetudinem, sine qua nec olim salui esse potuimus, & modo non volumus. Imus ad Deos oratum, ut hic dies tibi nobisque felix illuxerit. Conuersa deinde ad filium adhuc in Poliarchi vultu cunctantem, voce submissa, de cubiculo exire secum præcepit. Sequebatur ille imperium: Nec aliud Poliarchus adiecit, quam se Deos quos adibat Regina ei propitios optare. At non ad templa Hyanisbe processit. Maior tumultus animum agebat quam qui durare posset in votorum solemnibus. Cæterum hæc Principum inexpectata auersio, ingenti conternatione regiam primum, mox & urbem & milites impleuit. Puidi quæ hæc odia essent quærebant, aut timebant. Optimates qui Poliarcho astiterant, sequuti violentiam Regis offensi, quamquam ignari cur Archombrotus hostis esse meruisset; iam arma inter se, punamque, & cedes loquebantur. Vbique in oppido factionibus laborabant paulo ante coniunctissimæ mentes, Galli, Maurique, & qui Siculi cum Archombroto

aduenerant. In tanto tumultu dissidere facilius plurimis erat, quam deliberare cui se parti addicerent. Etenim præter Gallos, qui omnes pro suo Rege steterunt, vix aliquis fuit qui non diu ambigeret. Nam Mauris in Poliarchum stare, quem salutis suæ authorem paulo ante cecinetant, videbatur inhumanum. Siculorum quoque multi eundem eximie amabant. Tamen in tanto fauore, iuxta seditionem vbique motus increuerat.

Regina in tot curas vna distraeta, nunc tumultum exatmare, nunc filium, nunc Poliarchū mulcere est adorta. Et filio quidem primum, vbi soli fuerunt, ita loquuta est. Mi Hyempsal; expectabam reditu tuo tanquam inter duos filios triumphare. Sed vtrumque intempestius furor in meam perniciem, &, ni cauemus, in Galliæ & Mauritaniæ stragem concitat. Qui hi motus fuere? qui oculi quibus aspexisti Poliarchum? Me miseram! quam pene nefas vidi? Sed non quæro odii causas; non vter æquius inimicitis arserit. Te nunc tantum per patrios Deos, &, si tibi viles sunt, qui hos nobis Poliarchus seruauit, per Siculos illos quos cum abires ab Insula veneratus es; perque Argemidem tuam oro; des spatium iracundiæ tuæ, donec matrem audiueris. Non peto nunc odia poni, sed differri, mi fili: Ego de reconciliandis animis vestris videro. Tu, si hoc abnuis, at consule saltem; qua ratione possis fama incolumi obruere beneficiorum memoriam quæ huic debemus.

Hæc confuso cum maiestate metu simul imperans & trepida loquebatur; cum illi relatum est, Poliarchum parare discessum ab Regia. Is enim postquam æmuli conspectu saucius cœpit odisse illam domum, ne suspicione quidem vacauit, noxæ fore si in hostis potestate perseueraret, si ipsi, si illius matri se crederet. Accendebant iam sponte turbatum Procerum voces, vrgentium metus, & sedulitate monendi fingentium pietatem. Protinus ergo

ergo iubet Tribunis militum edici; ut ad regiae fores militum partem sistant, sibi discedenti praesidium; confestim alii ex urbe educantur; & castris locum eligant non longe à nauibus: In iis se inter suos pernoctaturum. Ne tamen aut nimia praecipitatione peccaret, aut Reginam læderet adhuc immeritam, cubiculi Praefectum cum eiusmodi mandatis ad eam destinat; Habete se hospitii gratias, charitatisque in suorum vulnerum discrimine perspectae. Recentibus filii amplexibus occupatam nolle ad salutationem prouocare. Necessariis rebus suis se ab Regia quidem discedere: Sed priusquam soluat à littore, beneficiorum gratiam praesenti habiturnum, si illa patietur. Hyanisbe his auditis grauissime concussa est. Exhibat à laribus suis optime meritis hospes, sibi que praeterea virtutum commendatione charissimus; & exhibat quidem, ô facinus! aut hostis, aut tanquam ab hostibus. Quid faciat? quem prius alloquatur? utrum, si necesse sit, æmulum possit prius non amare? Sed tamen filius poterat credi seu viribus seu pudore sibi facilius. Ad eum igitur versa; Spondes, inquit, ô fili, dum mox redeo, quietem hic agere? Sponde, per iura maternae obtestor; quæ si respuis, nec hereditatem meam debebis agnoscere. Cum ille promississet; ipsa propterea ad Poliarchum iuit, iam limen cubiculi egressum; & equi quo veheretur frænum capientem in manum. Quamquam enim inualidus, tamen vehi lectica noluerat, ne Archombroto speciem daret simulatione valetudinis certamen detrectantis. Hunc vultu Hyanisbe aspiciens qualem habere solet calamitosa innocentia, pænulam quoque discedentis corripuit; Et per, inquit, tua in nos beneficia rogo, ut priusquam fidem meam discessu tuo damnes, in secretum admittas tibi pauca prolocuturam. Puduit Poliarchum tantæ suppli-

ci id negare; rediitque in arcanam cubiculi partem. Quæ postquam arbitris vacauit Regina lachrymas præmittens, Dii sunt testes, ait, me nec fraude, nec consilio malo obieciſſe oculis tuis illum propter quem me miseram auersaris. Vtinam eum adhuc ignorares, vtinam abeſſet, mihi forte plus mali ſuo aduentu allaturus, quam Radiobanes vnquam molitus eſt. Si in mea potestate illius animus eſſet; frangerem eum tibi, Rex, tam alte quam tibi ſubiectam me alpicis. Inter hæc verba, immemor maiestatis, ſe demiferat ad repugnantis pedes, crebroque ſuſpirio natans verba perdiderat. Poliarchus haud ſecius quam matrem veneratus illam ſuſtulit ab humo; queſtus non minorem ſibi iniuriam fieri à Regina ſupplicatione tam abiecta, quam ea erat, qua eius filius ipſi illuſerat. Tum Regina; Quæ ergo contumelia eſt qua te ille laceſſiuit; aut quibus in terris in hæc malorum ſemina vos antea fata iunxerunt? Poſſum hoc à te audire, hospes? Is enim dicere negat. An tu quoque obſtinato ſilentio me perdes; & neſciam quo me ſulmine Iupiter ſubuertit? Ne abſiſte, ne, obteſtor, meis penatibus, donec conſtiterit illud malum carere remediis. Pleraque tempore mulcentur; & odia quæ ſilentio fouemus, profeſſa ſæpiſſime expirant. Quod ſi te & filium meum vna domus non capit, ille recedet. An times vitam tuam mihi committere? Imple Gallico præſidio regiam. Præter tuos nefas erit armatum hic conſpici. Nam ſi perſtas, ſi miseram relinquis, eiiciam domo mecaſtor & filium. Cur te ad naues aut caſtra ſedente, regiam occupet periculo tuo emptam? Ergo pugnam depoſcitis? & tu quidem non iam viribus corporis nixus quæ pro mea ſalute exhaustæ ſunt; ſed odio, & forſitan iubentibus fatiſ; quæ ſi in alterum veſtrum peccabunt, ſequar ego morientem, & ſuperſtiti furias meæ mortis relinquam.

Adiecit deinde nouos fletus, & familiariter p̄nulam quam ille discessurus gestabat, de collo diripuit; tum cunctationem dubitantis pro assensu calide vsurpans, gratias beneficii egit quod nondum acceperat. Vicit igitur Poliarchum tam vehemens & pertinax fletus oratio. Ego, inquit, ô Regina, discessum quem tantopere abominaris, imputabam humanitati. Scis non semper in potestate inimicorum esse impetus quibus odia feruent, quique potissimum mutuo aspectu concitantur. Cogitavi itaque hanc arcem relinquere, ne aut ego aut filius tuus faceremus quod dolere tibi posset: Si tamen ita censes, bidui moram hic patiar; vt deinde me potius negotia adduxisse videantur, quam inimicitarum atrocitas: Ea lege ne interim ille me, aut hunc ego conspiciam. Cultum autem quem hactenus tibi habui, caue, Regina, putes his iurgiis esse libatum. Neque enim vel tu efficies vt eum amem, vel ille vt auerfer genium tuum. Atqui, refert Hyanisbe, Deos spero intra id biduum compositis animis, exituram malignitatem sortis, quæcunque vos in dissidia cæcauit. Sub hæc, Gallorum proximos ipsa aduocat; subridensque, Plus, inquit, mihi Rex vester curæ, quam omnibus vobis (Proceres) fuit. Affecta valetudine, nec dum cicatrici bus ductis, non prohibebatis itineris laborem experiri. Ego autem euici ne sic perire velit. Extemplo mutata militibus imperia sunt; & urbem tam inquietis modorum rumoribus laborantem noua hilaritas composuit. Quippe omnia in maius fama tollente, iam plena reconciliatio rediisse Principibus, iam ira desuisse in certiora amoris pignora vulgabatur. Ita facile Gallis Maurisque conuenit qui inuiti dissenserant: Memorque promissi Hyanisbe, edixit, ne quis in aulam cum armis præter Gallos intraret.

In hunc modum prima acie mali elusa ; Regina ad maturiora remedia se conuertit. Sed ea reperire aut aptare non poterat, quamdiu ignorabat quæ illos causæ inter se committerent. Dumque dubitat vnde certius hæc haberet, dedit se opportune occasio. Timonides Meleandri ad eam legatus, quo sui Regis dignitatem tueretur, Archombroto in urbem procedente hæserat apud naues ; per se deinde non misto comitatu secundumve alteri, Reginam aditurus. Sed illi mature de hoc tumultu relatum est. Nam & quidam ex Siculis comitati Archombrotum, huic properauerant nunciare. Poliarchum, quem diu in Sicilia viderant, Gallorum Regem esse; hunc apud Hyanisbem ægrotare ex vulneribus; & ad conspectum Archombroti mutuo odio fuisse succensum. Adiecerunt Arsidas adesse Poliarcho. Mira hæc omnia visi Timonidi. Erat Poliarcho in primis amicus : & olim ad eum à Meleandro legatus cum armilla quam Eristhenes veneno corruerat. Hunc ergo adesse, & purpura quidem insignem, lætissimus audiuit. Sed vnde Arsidas aduenisset haud immerito mirabatur. Facilius de Archombroti dissidio rem coniecit: ab Argenidis amore esse hanc iram. Sensim enim in Sicilia tanti arcani fama eruperat : Vt nec cuiquam iam dubium esset quid Radirobanes peccasset in Argenidem, aut cur Selenissa periisset. De seipso deinde sollicitus, cogitabat vtri parti præstaret accedere. Nam si specie officii sui in medio perseveraret, omnibus fore ingratum, nec inultæ, quicumque illorum vicisset, solertia. Ad Poliarchum trahebat amicitia vetus; & Argenidis in eum animus : Reuocabat ad Archombrotum Meleandri memoria ; & habita sibi fides quam nefas ducebat violare. Adhuc sui incertus præmisit qui Reginae nunciarent se venire. Saltem enim explorare con-

confestim rem debebat, & exactam Meleandro perscribere. Fluctuanti Reginae spes subito facta est, per hunc legatum posse causam resciri tam periculosi odii. Et propere illi loquuta, postquam de Meleandro quæ decebat rogauit; deslere Poliarchi & filii dissidium cœpit; illudque potissimum, quod nesciret tanti odii initia, ideoque nec medendi rationem. Nihil causæ videbatur Timonidi, cur tegeret non secretam aut pudendam discordiam. Paucis ergo monstrauit, Poliarchum tenuioris fortunæ specie diu in Sicilia fuisse; & amore captum Argenidis sperasse nuptias quæ deinde paratæ sunt Archombroto. Nihil itaque miram si æmulis, & imminentes tanto utique voto, acerbe & pro materia rixabantur. Rediit Hyanisbæ animus ad hæc verba; ut vix coram Timonide læticiam teneret; Cumque ille dubitaret an incolumi Archombroto gratia posset salutare Poliarchum, ipsa ultro ut ireret admonuit. In se enim recipere id & gratum filio suo fore.

Postquam Timonides discessit, parumper Regina cogitauit quo ordine rem maximam exequeretur, certa ex se pendere tantæ litis fortunam & exitum. Magnifice intumuerat, audebatque fortunam despicere. In memoriam quoque redierat, Poliarchum ab ipsa inuitatum ut in Sardos ferret Africæ opem, vultu commoto rogauisse, an Argenis Radirobani nupsisset. Hinc & amare Poliarchum credebat, & vera Timonidem retulisse. Cæterum sic apud se constituit, si tractabiles iuuenum animi essent, hos in Siciliam dilato morbi remedio mittendos; Maxime quod in Meleandri consensu pars sanitatis esset. Sin hæc odia sine clade durare non poterant, confestim certissima pace exarmandum sæuentium furorem. Redit ergo ad filium iam paulo imperiosior, & quasi docente Poliarcho de ini-

micitijs comperisset. Non mihi placet, inquit, silentium tuum, maxime cum nec pudenda aut te indigna sint quæ retices; & hæc eadem ab æmulo tuo rescire potuerim. Amatis Argenidem; Magnum vulnus iuuenibus, & odii, ambitiosa materies. Virgo, ut audio, quam in Diis non est qui aliqua dote non auxerit. Sicilia est in hæreditate; Et quod acribus animis præcipuum est, neuter à certamine excidere sustinet. Ignosco nobilibus stimulis; Diisque simul gratias habeo quod non est supra medicinam iste morbus. Ego quod creditis neminem Deorum posse efficere, utrique hoc negotium sic peragam, ut simul odia ponatis, ametisque Argenidem, & sit ipsa utrique propitia. Scis, mi fili, sustinuisse me Argenidis nuptias, quibus instabas, donec ad me rediisses. Obsequutus es imperio. Intelliges non me frustra hæc iussisse. Sed sunt quædam de quibus te percuncter, si sperare modo possum ex amatore & æmulo vera audire. Quid moræ est votis tuis Poliarchus? Siquidem nunciabas, modo annuerem, omnia ad hæc nuptiarum fœdera tibi procedere. Dic, gnate mi; Nam & tua interest, ut hoc intelligam. Perplexus Archombrotus quæstionem hanc audiuit; quia pudebat confiteri, Poliarchum placere Argenidi. Nihil igitur officere nuptiis suis Poliarchum respondit. Sed se irasci æmulationi illius, qui quoad poterat simplicem Argenidis animum molestis & inutilibus fabulis impleret. Tum subdole Regina; Quid si autem his artibus mentem virginis auerter; an ne sic quidem obstabit hymenæo? At concitator iuuenis; Cogeretur mehercule puella à parente, cui non minus quam mihi probantur hæc nuptiæ. Exilium deinde Poliarchi à Sicilia memorat, bellumque in Lycogenem & victoriam suam. Sed quamquam totæ narrationis contextu sibi faucebat, non latuit Hyantis bellum quidem Meleandro, sed Poliarchum Argenidi esse præcipuum.

Multo

Multo igitur quam ante hilarior, cum filio cœnauit, Satis enim in eam noctem quæsitum videbatur. Postero die ad Poliarchum redit, non instructa verbis modo, sed & consilii serie, quam nox & mora suggesserant. Postquam blandius compellauit, iussitque extra sermonum suorum arbitrium qui astabant consistere; Mirabar, ô hospes, quid tu ac filius meus essetis irati; Sed audio id amoris utiq; magni & excusabilis ingenium esse, vnamq; Argenidem facere vestram litem. Si ita est, ego me vobis salutarem profiteor. Sola sum, cui ad vtriusque morbum medela sufficiat. Quid in re placida, tot questionibus, tot iurgiis opus? Adhuc res in integro est; fœdera imperfecta, innupta Argenis. Ego te lætum, & sine pugnae discrimine victorem; ego te filio pacatum (quid horres, abnuisque?) efficiam. Nec mirere qui procedere possit pollicitatio tam immanis. Præde hanc manû accipe, nihil me præter id quod futurum est dixisse. Confusus tot ambagibus Poliarchus, & prope se deludi existimans, omittere Reginam aut orationem obscuram, aut hoc omnino de Argenide sermones rogauit: At illa; Adhuc maiori monstro te suspendam, suauissime hospes; Volo enim mihi Argenidem debeas, neque hanc tamen filio meo eripiam. Sed ita fatum est, ut subito apertoq; remedio curari non possitis. Simul vobis in Siciliam eundum est; & literę quas vobis committam reddendę Meleandro. Illico finientur dissidia, & vterq; de amore desinet queri. Insanire Hyantisbem Poliarchus credebat; cum suos illa Penates arulamque deinde afferri imperauit. Quæ postquam mensæ imposita prunis concrepuit, nebulaque suffituum obtexit breues Deos, his diris Regina se obstrinxit. Audite præsentis genii, Præstitum vigiles formæ; qui apud nos nati, hanc domum & patriam seruat; Si quicquam Regi Poliarcho mentita sum,

sum, aut nisi ei consilio meo incolumitatem, quietem, gaudium fero; Destituite hanc domum præsidio; vel ea integra mihi & filio malum & perniciem date. Poliar-chus ad religionem obstupuit, Reginaque respondit, se Diis iisdem quos ipsa appellauerat, innocentia testibus vti posse. Nam priusquam Archombrotus pedem in Siciliam penetraret sibi Argenidis affinitatem fuisse promissam. Res illam bene compositas intempestivis desiderijs turbasse; & quia virgo mutari fastidiebat, sollicitasse ad tyrannidem Meleandrum; ut liberam & Principem virginem durus pater mittere vellet in coacti matrimonii servitutem. His & similibus verbis paulatim repetentem animos, qui qualicunque pace decesserant, continuavit Regina: Neque enim se venisse ut iræ tumorem subiiceret; sed ut reconciliatione, quam certam afferebat, cum ipsis frueretur. Quantulum autem est quod peto, amicissime hospes? nimirum ne ante ad capitalem rixam descendas, quam videris perfunctum Meleandrum lectione epistolæ, quam ego perscribam. Pollicere mihi modo hanc à iurgio armisque continentiam, ô Rex. Ego tantundem de filii mei patientia & fide recipio, & assero tibi. Vobis deinde per me licet, armis & odijs cuncta miscere.

His auditis, illum diem ad deliberandum Poliar-chus poposcit: moxque Regina iisdem pollicitationibus filium adorta est; cui & ipsi ea esse deliramenta videbantur. Sed petere, & promittere perseverantem, durissimum erat pertinaci iracundia repellere. Et visum utrique est, nihil eam nimium flagitare. Moræ siquidem pretium erat, si illius ad Meleandrum literis, sine armis & sanguine exitum inueniret contentio. Sin in vanum promissa reciderent; adeo eius venia pugnare licebat, ut nec iure ei posset irasci qui per alterius cædem

eadem vicisset. Itaque assentientibus illis in hunc modum fœdera perscripsit, ut neuter præteritis exequeretur iniurias; neuter suos concitaret ad pugnam, donec simul vidissent Meleandrum. Irent in Siciliam, quamprimum vulnera Poliarchi nauigandi potestatem facerent, neuterque dolo malo in induciarum leges peccaret. His ita compositis, deinde Hyanisbæ difficillimum fuit, à iuuenibus impetrare ut sibi colloqui sustinerent; quod, inquit, potissimum vrgeo; ut ciuium militumque iurgia tollantur, quæ fortasse vel vobis inuitis paulatim exardescunt; nisi publico pignore temporariam hanc pacem firmetis. Quid deinde grauamini vos videre, quibus adeo certa sum intercessurum fidiissimæ charitatis sacramentum, ut si eo me voto fata fraudauerint, non reptignem vel hoc odio quod nunc inter vos est vindicari meorum promissorum vanitatem? Nec contenta autoritate & gratia sua Poliarchum filiumque tentare; Gelanorum & Arsidam, quos apud Poliarchum potentissimos esse videbat, precibus & donis aggressa est; item eorum præcipuos, quibus familiaris utebatur Archombrotus. Impetrato inter eos colloquio; quid ambo loquerentur, quisve inciperet, vana & anxia pensitatione libratum est, & coram Hyanisbe (nam Poliarcho filium adduxit) se intra præscriptas formulas tenuerunt. Nec sapius coire ferebant; Quamquam amicitiae genius qui eos in Timocleæ domo primum afflauerat, iam hostilibus animis seorsus quærebat insinuare; fatisque mutuo ipsi irascebantur, quæ hanc odiorum necessitatem fecissent. Sed in mitiora lapsos consilia, reuocabat identidem imago infida Argenidis, pudorque ne priores viderentur reconciliationem optauisse.

Per eosdem forte dies incommodum accidit, quod vnum ex vulneribus Poliarchi inter maiora & periculosa neglectum, adeo magnis doloribus incensum est, vt adhuc imbecilibus membris febrim refunderet. Nec ipsi quam Archombroto ægrius erat, navigatione differri. Nam in induciis erat ne altero absente alius in Siciliam iter præciperet. Ergo impatientes moræ, & saltem scribere cupientes; ne literæ insidiis occuparentur, ex fidissimis aliquos eo legare constituunt. Et Archombrotus quidem Meleandro atq; Argenidi scripsit, nulla in Poliarchum contumelia: sed tantum excusans quod tardius rediret, tum ex matris imperio, tum ne fædo timore inualetudinem æmuli Regis videretur in occasione habuisse rei gerendæ. Ferendis epistolis quidam Bocchus notæ in Archombrotum fidei delectus est. At vero Poliarchus diu secum exegit, an & scriberet Meleandro. Sed obsequutus est suadenti Arsidæ, scripsitque ne saltem Argenidis patrem videretur negligere. Magis quaesitum est an Arsidæ cum iis literis in Siciliam rediret. Verebatur suspensiones Regis: & in tanto fauore Archombroto cæca & ex transuerso pericula. Sed si redibat, hætenus tempestas excusabat hunc cum Poliarcho congressum: sin cum eo perseverabat, poterat deprehendi furtiua legatio. Ergo cum placuit proficisci: Et huic quoque Timonides, amicitia & factione iunctissimus, literas suas ad Regem & Cleobulum credidit; sic publicæ rei memor vt & suam prudentissime curaret.

Interim ex Sardinia afferebatur, flagrare omnia civili incendio, Harficora, & Cornio, Radiobanis nepotibus regnum quod ambiebant atroci bello perdentibus. Statim Archombroto spes facta est, gentem factionibus diuisam, & adhuc arma Africæ horrentem, si celerem hostem haberet, opprimi posse. Ne ergo collectæ ex Sicilia

vires perirent, secundumve Poliarchi triumphis apud suos Mauros esset (quandoquidem tunc vacabat morbusq. Poliarchi differebat Siciliam) exercitum quem in Africam vexerat, adiunctis Maurorum auxiliis, illuc egit. Matri tamen & Poliarcho pollicitus, siue vinceret, siue adversis vteretur numinib. non vno plus mense abfuturum sponte ab Africa. Dimissum his legibus excipit præsentissimus Deus fauor, pene supra quam voluisset. Adeo enim fuit victoria in procliu, ut præter audendi inuadendique consilia, & vnus pugnae labor, vix fortitudinis experimentum fortuna reliquerit. Primum vacuos portus nactus, præsidio illic relicto explicuit milites; mox & insedit verticem montis unde illa in salubris, sed fegetibus fœcunda Sardinia prospici posset; probauitque nomina quæ veteres à soleæ aut vestigii forma indiderant, Sandaliotin aut Ichnusam appellantes. Iam duobus præliis Sardi inter se super regno vires contulerant; & cruenta certamina absumserant fortissimos Optimatum, ac militum. Sic miseri patriam exhaurientes Archombroto pugnauere; Cuius copiis in monte conspectis, miserunt qui de hostium genere ac numero referrent. Nam nec longe in subiecta planicie, bina illa paruelium castra constiterant. Cumque audissent Mauros adesse ac Siculos, mare quoq. classe eximia possessu, omisere consilium quod ad salutem vnum supererat, ciuilia odia ponendi, coniunctisq. viribus eundi in hostem externum, & adhuc ignarum regionis. Alter quoque eorum Harficora, iam proxima fractus acie, desperansque victoriam, ut regnum æmulo saltem eriperet, deditiōem suorum fecit Archombroto. Adeo Penatum & patriæ charitas ciuilib. odiis cōcedit; ut patriam euerti, sibiq. alienū iugū accedere sepe homines malint, quā alicui populari concedere; tanquam parendi vilitas augeat, si re
notis

notis submiseris; & subleuetur peregrinitate dominorum. At Cornius nobiliori impetu virtutem ultimam collegit; suosque eduxit ad prælium; & profectus in æmulum qui ad Archombrotum defecerat, illi vitam quidem eripuit; sed nec ipse superuixit numero Maurorum obrutus; qui patruelium sanguinem funesto ambitionis exitu miscuere. Præcipua quoque hoc prælio Archombroti fortitudo Sardos perterrituit; quibus tandem aut oppressis, aut fuga dilapsis, ipse usus fortunæ impetu, ad præcipuas arces admouit exercitum. Vix aliquot velitationibus intercessere victi. Præcipuus labor fuit ad Calarim, effuso incondite populo ad cetamen: Sed intra mœnia compulsi, mutatis postero die animis de deditione legatos miserunt. Virtiganem mors opportuna subduxerat, ne tot mala intueretur. Pauci externos dominos non ferentes, se ad Cunicularias insulas receperunt, angusto in freto quod à Sardinia Corsicam dirimit. Inde transmiserunt in Corsicam qua etiam sequente victoriam, aduersæ Liguriæ montibus latuerunt.

Cæterum haud obscura inter Sardos fama erat, contigisse ira Deum hanc Regibus, & patriæ cladem, ob violatam à Radirobane religionem templi quod sanctissimum habebant, decem à Calari millibus, Ioui cælesti nuncupatum. Multa fuerant ex auro argentoque ad aram donaria: & ipsius numinis breue signum solido auro præfici Reges sacrauerant. Quæ omnia Radirobanes in Africam traiecturus, inani mutui nomine in sumptum belli diripiens, ipsos quoque sacerdotes contumeliose repulerat; iam tum quidem multorum tristi præfagium, quod mox omni in Sardos calamitate assertum est. Nihil enim illo templo ducebant diuinius, & Sacerdotes inclyræ famæ, pro præsentibus pene numinibus populo erant. Is tu-
mot

mor de sacrilegio Radirobanis, & templi sanctitate, ut à multis iactabatur, ad Archombrotum peruenit; qui seu tactus cura numinum, seu Sardorum animos prona in suos Deos veneratione captaturus, templum inuisit. Ipse situs, & locorum sacer horror, suauissimi terroris pietatem subiecit incogitanti. Asperæ erant rupes in radicibus collis, quas angustus limes secabat. His superatis, breuia late virgulta placebant, alto silentio, & inculta simplicitate. Mox ingens porticus visebatur, ita lumen superne accipiens, ut nec tota caligo abscederet. Subeunti porticum Archombroto, obuii hi versus fuerunt, quos lignæ tabulæ impositos sic intrantibus Sacerdotes obiecerant, ut vix omitti possent.

*Non isthic aurata domus, luxuque fluentes
Sunt epulæ, spondæve sopor pretiosus eburna,
Aut in carbasæo Tyrius velamine murex.
Non gemma vibrante nitor, non persona cantu
Limina, non prono famulantum examina collo,
Atque auidas quicquid trahit in certamina gentes;
Sed nemora, & nudæ rupes, neglectæque squalent
Confraga: Sunt epulæ viles, iussæque quietis
Hora brevis: Duro velantur corpora textis:
Et labor in pretio, & vitam mors longa fatigat.
At neque crudeles Dira, vilique flagello
Sæuit cura ferox; falso non abditus ore
Ipse sua insanus furit in præcordia lior.
Alma quies, paruisque habitat Concordia tectis,
Et semper niueo veri de pectore risus.
Ipsa sua meminit stirpis, seseque Deisque
Mens fruitur foelix, & nouit in astra reuerti.*

His perlectis Archombrotus porticum intrauit, ad cuius latera pauperes duæ aræ habebant lignea signa; illud quidem Prudentiæ, quæ serpentes gestabat cauda reducta vitantes magici carminis imperium; aliud Fortitudi-

titudinis, manu utraque prægrandem gestantis columnam. Iam ex templi mystis duo, admoniti Archombrotum aduentare, ad eum decurrerant; ex quibus percunctatus de his aris, audiuit Fortitudinis quidem atque Prudentiæ simulachra posita esse, ut qui in eorum familiam volunt ascisci, intelligant inconsultos impetus non placere numinibus; sed animos sic ad robustam prudentiam exactos, ut sententiam non temere capefiant aut ponant. Signa autem esse ex ligno, ut egestatem (qua spontanea amant perfrui) humilitas non preciosorum deorum portendat. Archombrotus in eos intuitus, quia vilis corporum cultus non degenerabat à tam grandi Philosophia; notauit macie quoque confectos vultus esse; & tanquam assuetos cœlestibus moribus oculos non bene durare in pompæ regiæ conspectu. Hos ergo religiosius veneratus, postquam porticum emensi sunt, rogauit, quis ipsis deorum aut hominum præscripsisset hanc vitam; unusque subridens, Fœlicitatis, inquit, cupiditas; quam vos quoque sed diuersissimo vestigatis itinere. Vos opes quærendo, nos fugiendo, experimur quæ sint securiores diuitiæ; Mentis quoque & corpora labore multiplici lassamus; vos quidem ut ad summa humanarum rerum fastigia perueniatis; nos vero ne quid tale cupiamus. Ita Diu nobis humilitatem, vobis curas, utrisque laborem dederunt.

Hæc lenissimi Sacerdotis libertas ita placuit Archombroto, ut illius genium domus iam intentiori affectu suspiceret. Interim & cæteri mystæ coiueraut; à quibus deductus ad templum est, statutusque ad concipienda vota; haud longe à cœlestis Iouis ara; quam solam iis vatibus licebat auro sericoque excolere. Sed & illa ornamenta Radirobanes detraxerat. Quod ut à proximis Archombrotus intellexit, Curabo vero, inquit, ut in-

ut iniuria quam sacrilegio proximam hæc ara accepit deleatur ab oculis vestris, & summi Iovis memoria. Simulachrum ex auro maioris ponderis quam antea fuit faciendum locabo. Cætera quæ ad numinis cultum sunt eadem indulgentia iubebo cumulari. At illi, Deos gratiam habituros retulerunt; Se quidem nihil auro vel diuitiis moveri; nisi quo vulgus ad aræ maiestatem suspensum summa omnia de Diis coniciat. In cæteris, præoptare intra suæ domus septa facillimæ egestatis securitatem. Scire se quoque ex eiusmodi diuitiis quæ à templis diripi possunt sæpissime concitari auiditatem impiorum. Nec Râdirobanem peccaturum fuisse nisi incauta maiorum in Deos liberalitas, avaritiæ suæ irritandæ veluti insidias struxisset. Præstare his rebus fana ornari, quæ aut ægre de suo loco detrahās, aut inutilia violando effeceris, quam pondere invidiosi metalli quod multos suo precio inuitat ad opulenti facinoris audaciam. Hinc iisdem ducentibus, hortos primum, mox & cellas eorum, nec ambitiosa triclinia aspexit. Angusta supellex, vilia strata erant; Omnia tamen sic ad mundiciem facta; ut scites fortes animos aspernari luxuriam, non marcida vilique rerum suarum incuria iacere.

Contemplatus omnia Archombrotus, gaudensque difficillimæ virtutis non laborioso aut ingrato cōspectu, vnum ex illis, magnæ senem maiestatis, omnem eiusmodi vitæ ordinem, omnes leges, atque modum, iubet expromere. At ille; Quid lucris sit nobis, ex eorū abdicatione quæ mortales preciosissima habent, parco nunc dicere, ô Rex. Nam & magis quærere videris, quid agamus in isto secessu, quam cur in eum conuenerimus; & præterea non verbis humanis solet ostendi huius asperitatis utilitas. Dii sunt soli qui arcano sermone iis quibus visum est; hanc nouam oculisque & sensibus cate-

rorum ereptam felicitatem commendant. Dicam ta-
 men nostrorum studiorum esse finem, ea mereri quæ suis
 amicis numina indulgent. Huic cæpto commodissi-
 mum putamus, in vitia, & immodicas cupiditates, assi-
 dua pugna decernere. Itaque quanto ambitu cæteri ad
 imperandum nituntur, nos refugimus à fastu, & facili-
 tati parendi animos aptamus. Vni ex nostris facimus
 annum in nos imperium, non empris aut turbulentis
 suffragiis. Graue munus est illi quem ab ocio communi
 seu oeat eiusmodi præfectura: & sola spe redeundi an-
 no emenso in ordinem, succedit ad exigui nauigii cla-
 uum. Tanta autem religione obsequimur, vt hunc pu-
 tes despexisse in animos nostros, nobisque imperasse
 quod sponte malebamus. Præcipua tamen est cautio (vt
 homines sumus) si aut durius imperitet, aut nos segni
 vel rebelli consilio, abeamus à reuertentia; ne foris hæc
 iurgia prodeant. Actum erit de pace quam quærimus, si
 ad externos arbitros, aut iudices deficiemus. Secundum
 hoc parendi institutum, præcipua nobis est in socios
 comparesque amoris integritas. Inuicem excusamus; ac
 patimur, si quid animorum habitus forte pugnant, ge-
 niique diuersitas fastidit. Nobisque irascimur, cum quid
 in socio laudare, aut ferre non possumus. Vestitis, vt
 intueris, vilis; mensa frugalis; quietis tempora interstin-
 cta vigiliis. Ita domito corpori imperamus; nec (quæ
 maxima hominibus cura est) metuumus vices periclitan-
 tis dignitatis aut voluptatum fugitiuos & mutabiles vul-
 tus, quarum commoda sponte nescimus. Sed quamquã
 minimo cõtenti, tamen quæsito labore fatigamur, com-
 pertis ocii malis, quo vires non frustra humano datæ ge-
 neri soluuntur, & fit sensim desiderium vitiorum. Itaq;
 quicquid temporis à Numinis cultu est vacuum, desti-
 natis quisque officiis colimus. Qui plus ingenio, & ani-
 mi luce valent, in contemperationes, sublimium rerum
 distri-

distribuuntur, quas deinde subiiciant oculis, & veluti ex alto deducant, ad vsum mortalium: Ceteri, quã quisque natura artem adinvenit, sequuntur; ut & sufficiamus nobis, & alios iuueamus. Neque extollendis hæc nobis, sed purgandis apud te recensui, ne te offendat nostræ vitæ insolentia. Scio enim & quosdam noua omnia ad rerum publicarum securitatem nimis vniuersa sententia damnare: & paucos annos esse, ex quo labentem in Deos pieratem hoc crudo vitæ robore sustinere tentauimus.

Iam Archombrorum longior sermo, & iuuenilis impatientia ad alia aduerterat. Itaque veluti cetera auditurus, eundem mystam iubet postridie Calarim ad se venire. Ipse ad remissiora inter suos conuertitur; qui ex illius vultu pendebant, landarian traduci præstaret hos rigidæ virtutis conditores. Vbi tamen ad publicas curas nocturnum ocium fuit, summæ utilitatis res illi visa, eiusmodi exemplis imbui populum, & vocari ad Deorum reuerentiam. Cum igitur illi mystæ postero mane ex imperio ad se venerunt; quatuor ex ipsorum familia sibi dari præcepit, qui Africam illis sacris initiarent. Confestim ex senioribus duo, totidem de iuuenibus dati. Ac ne Africam fastidiosius disciplinam acciperent, delecti sunt omnes externi; Ligures duo, totidemque ex Gallis. Nam ex variis gentibus in eam domum multi concesserant.

Omnibus ad reditum comparatis, Archombrus cum comodioribus locis imposuisset præsidia, per præconem in concione proclamat, se matri Hyantisæ quaesuisse Sardiniam. Id Deos annuisse, ne utrique genti discordia Regum in perniciem esset. Iure quoque maiorum debitam suæ stirpi Sardiniam tandem fata reddidisse. Inde Sardi Proceribus secum assumptis, iisque præcipue qui Reges sanguine contingebant, tam op-

portunis vsus est ventis, vt tricesimo ex quo abierat die noui regni infulas fronti matris circumdaret. At vero Poliarchus & id fatum incubuisse Sardinia gaudebat; & hoc ductu Archombroti contigisse cruciabatur; adhuc ignarus quantum sibi illa victoria esset effectum. Forte inter milites Gallos qui spectaturi reditum Archombroti se cum vulgo stipauerant in atena; quidam auidius hæsit in amictu oculis suis insueto, quem seueri illi mystæ à templo Sardinia in Africam traducti induerant. Propius ergo accessit, socioque Gallicis libere verbis, in eas vestes iocatus est. Conuerterunt illico vultum ad patria verba mystæ iidem, utpote Galli, in quos ioci destinabantur, & hoc etiam mirati; in tā longinqua parte terrarum statim repertos esse homines qui Gallice scirent. Alter eorum præcipue, iam prouectæ ætatis vir, cum de veste (ea circa totum caput fluebat) ora prompsisset, militemque in se ludentem, aliquoties tanquam intelligens esset intuitus, facile astantibus Gallis suspicionem fecit haud alienæ aut remotæ à Gallia regionis. Nam & color conueniebat, & oculorum decens vigor; nec corporis sese venuste infetentis gentilem habitum pietatis simplicitas in totum deleuerat. Et hunc quidem magna præter cæteros cura obseruare miles cœpit, qui temere ludibundus accesserat; quia statim icte memoriæ visa est illius viri species, tanquam olim nota, recurrere. Hunc igitur postquam in urbem est sequutus, vt coniecturam suam assereret, iam in hospitium intrantem Gallice salutauit; Nec alter humanitatis & linguæ commercium abnuens, eum saluere quoque iussit.

Sic tunc quidem discessum est. Sed inquieta deinde sollicitudo tota nocte militem habuit, interdum obiurgantem curam superfluum, satisque mirantem quid scilicet sua tantum interesset vatem hunc nosse. Die vix orto repetit Mystarum hospitium; & colloqui iis petit.

Sed

Sed iam illi simulatione solitariæ pietatis impetrauerant ab vrbe secessum in proximum fanum, quod arcano luco deuium erat; reuera Gallorum conspectum vitaturi, quos in Africa improuisos habuerant. Accendit militem hæc ipsa absentia: præcipitatoque itinere eos ante deprehendit quam ad templum peruenirent. Tum vero cum eos salutasset; quasi hoc iter aliorum negociorum causa esset exorsus. Multum, inquit, debeo fortunæ, ô Iouis Sacerdotes, quæ mihi sic vicinum ad nemus procedenti vos obtulit: amplius quoque debebo, si, quod ominor, speroque, populares mei estis. Pœnitebat senem mystam quod subito & improviso errore, se pridie Gallico sermone prodiderat. At ne inficiando faceret altioris rei suspicionem, irritaretque curiosam militis mentem, & breui colloquio fortasse explebilem; se quidem Gallum esse respondit, sed apud exteros à prima adolescentia vixisse.

Ita initiato sermone, cum vltro citroque perplexæ quæstiones fuissent, magis magisque fixus in dicentis ore miles exhorrebat ad pridem notos vultus, & à quibus sæpissime iustissima veneratione pependerat. Præter oris argumentum, tenor vocis certam ad fidem cogebat vltro credere cupientem. Postquam vero & notissima cicatrix læua in manu apparuit, (hanc enim conspecturus, quasi in amicitiaë tesseram mysta repugnante amplexus est,) victus ingenti suspirio exclamat; Vbi vero tamdiu latuisti, Optime Regum? Non omnes tui ciues peccaueramus, quos heu miseros destituiisti. Quis vero iste amictus? quæ à comitibus solitudo? quam omnia fastigio tuo indigna! Simul repugnantis genua tenēs, flere vbertim cœpit. Ille insanire militem clamitans, risusque & indignationis specie mutatus ad socios suos fastidiosè cōuertitur. Sed & illos iste militis sermo turbauerat; in

Contentia perseverantis; Hūc Regē suū esse, hūc Ancro-

stum appellari: non se abscissurum à latere; Deorumque beneficio vsurum, qui tot annis frustra opratum sic denique reddidissent. Tum senex inter iurgia, fictumque stuporem, se paulatim ad aurem militis admouit; & O miles, si tēpore, inquit, memoria tua vel oculi labascunt, aut aliqua oris similitudine captus erras, modestiæ erit hos pœcatus ludos mouere. Sin Rex tuus sum; hoc primum cuius officium exigo à te, vt sileas; & si lubet me sequaris donec soli colloquamur. Tarda erat hæc cautio. Etenim quamuis miles parebat; quidam tamen ex Gallis, & Afris, qui in comitatu erant, nouitate erecti, amantesque rem tantam primi dare in populum, illico in urbem dilabuntur. Cohortes duæ erant in Poliarchi castris ex illarum Alpium gente, cui Rex Aneroeſtus imperitauerat. Illi sparsam subito famam amplexi, sub æstum nouitatis nunc stupore, nunc temeritate reciprocante, tota protinus castra, mox & urbem, eo rumore implent.

Poliarchus cum Hyanisbe erat, refeſtis ſcilicet viribus certū diem nauigationi in Siciliam conſtituens. Hac conſultatione occupatum Gelanortis dubio inter credentem & aſpernantem vultu adortus: Nescio, inquit, quid de Rege Aneroeſto in audio; Hunc aduectum à Sardinia cum cætera præda; & quamquam in veſte abhorrenti à cultu regio, tamen à populari milite agnitum eſſe. Excitatus Poliarchus repentino impetu animi in ſpe nimia caligantis, reſpondit, ſi vera res eſſet, hos ſe pro parentibus habiturum qui Aneroeſtum reddidiffent: oppido vita ipſa charius munus; iiſque ſe debiturum qui viciffent Sardiniam non modo quod amici, ſed prope modum Di merentur. Hæc verba Regina auidiffime excepit, pro maximo Deorum munere ducens, ſi tot nominibus deuinctus Poliarcho ſuus Archombrotus, viciffim ducente fortuna feciſſet quod iuuaret Poliarchum.

ghum. Porrectiori igitur vultu, & quasi sponte gaudentem stimulatura, quid accidisset rogat; aut quis ille vir per tot vota seu quari seu repetiri dignus. Omnia Poliar-
chus compendio amplexus; In prima pueritia se à præ-
donibus captū docet, ductumq; ad Regiam Aneroesti,
qui multos Alpium sinus tenebat. Illic ita educatum,
optimi Regis cura, quid in ea fortuna & ætate senserit
forte regia indignum. Hinc se adhuc parentibus igno-
tum, belli casu & fœlicissima captiuitate esse receptum.
Prius vero quam assereretur in suæ stirpis decus, & à pa-
tre agnitus esset, Aneroestum seditione populari cum
duobus quos habebat liberis, vt ferebatur, cecidisse in
prælio. Sed liberorum quidem corpora inter cæforum
cumulos esse reperta; Aneroestum nusquam inuen-
tum; quem si stragi clementior fortuna subductum in
illum diem setuasset, sibi tunc demum propitios Deos,
vitamque sine exceptione fœlicem contigisse. Sed te-
mere tantillis indicijis summa hæc gaudia præcipi; Mi-
litem decipi posse; aut Deorum hunc vatem forsitan
ambitosam fabulam similitudini vultus, si qua illi cum
Aneroesto extitit, aptauisse. Omnia impigre excutien-
da. Plurimos secum esse ex illius Regis domesticis; inter
eos, quemdam Crestora, amicorum Aneroesti præci-
puum. Se ipsum, quando valetudo hæc erat, tanquam
salutandi numinis causa iturum ad fanum in quod ille
sacerdos recesserat.

Hyantisbe spei fauens quam ratam optabat, bene de
Diis ac fortuna Poliarchum credere imperat; comitem-
que ad templum se promittit. Haud mora, accersit-
us est Crestor, olim Aneroesti familiarissimus, iussus-
que præcedere, & sensim omnia explorare, dum Poliar-
chus cum Regina ad viam se comparat. Maior erat spes,
quam vt Crestor eam caperet. Sic propior contemnenti,
reuocatusq; ad lugubrem memoriam charissimi Regis,

tanquam inutilem prouinciam exorsus, cum paucissimis comitibus lucū intrat; nec longe à templi vestibulo mystas illos adhuc cum Gallo milite, qui rem prior deprehenderat, loquentes conspexit. Tunc veluti militis affatum peteret, sparsos per omnia oculos iniecit in Anerœstum; Percurrit illico tota præcordia, (vt in magnis & subitis solet) exultantis sanguinis acerrima tempestas; Mox vero de gestu, ac voce, & cicatricibus, postquam Regem haud dubie agnouit, exsolutis gaudio neruis, se ad proximam arborem excepit; cum nec loqui iam posset, nec moueri. Sed nec Anerœstus ad illius aduentum minus contremuit. Veteris amici conspectus blandissimo dolore incautum percussit. Simul timor eum inuasit, ne à suis agnitus suauissimæ solitudini eximeretur.

Aderat interim Poliarchus, præmissum scilicet Crestorem, impatienter sequutus, tempusq; subibat cum Regina; cum oblitus sui Crestor, relictis statim mystis ad eum decurrit. Iamque satis quid afferret perplexo anheloque gaudio ostendens; Habemus, inquit, Anerœstum, habemus Regem veterem meum, tuum alumnus. Ipse est; ipse, ne dubita. Pergisne ad illum, Rex? an protinus tibi hunc sisto? Nihil moratus Poliarchus qua Crestor monstrabat se contulit. Sed Anerœstus se interim arctam in semitam, qua deuius maxime lucus erat, coniicere moliebatur; eum diem latere si posset, perdeserta, & gentes ignoras, alia templa deosque alios petiturus; Inuitabatque militem, vt si sibi tanquam Regi morigerus esset, aut comitaretur fugientem, aut hoc furtum suo silentio sanctum haberet. Miles quidem repugnabat; adhucque in ea rixa erant, cum accessit Poliarchus, nihil pene iam dubitans, quin vere Anerœstus esset. Vt tamen ad illum peruenit, quia ingens multitudo coiuerat, & turbatissimus senex non ferebat hunc tumultum, aliam veniendi causam commentus est. Læ-

tor, inquit, Gallicam pietatem exteris quoque gentibus esse illustrem. Ego Deos, Antistes, tua opera exoratos mihi volo, ut ad ea quæ animus destinat propitii adsint. Veni sodes ad templum hoc, quæ vora vel sacra magis è re mea existimes commodius monstraturus. Exanguis illico Aneroestus sequebatur trahentem. Nam Poliarchus eius lævam corripuerat. Angustum erat fanum, armatiq. ad fores cohibebant auidissimum vulgus. Hyanisbe cum suorum præcipuis iam stabat in testudine; quo postquam & Poliarchus cum Aneroesto receptus est, eosque sequuti ad quadraginta circiter viri, statim de imperio Poliarchi clausum est limen. Eo actior vulgi militumque expectatio increvit. Populus ab vrbe decurrerat; vix in castris seruabantur stationes. Sic ambitum omnem templi confertissima corona circumdedit. Siue tamen reuerentia Regum, qui intus conserant, siue perplexæ rei subita magnitudo, adeo circumstantium voces licentiamque continuit, ut ad ea quæ intus agebantur, satis quies & libertas superesset Principibus.

Iamque rem ordiri Poliarchus altiori sermone parabat, cum Micipsa ab Archombroto ad Hyanisbem venit. Is quippe hominum tumultu excitus, nec iam procul à luco, optabat tantæ quæstioni adesse, si Poliarchus pateretur. Mora in Poliarcho non fuit. Nam & ipse quicquid erat hoc gaudii ex illius habebat victoria. Dilata igitur quæstione opperire aduentum Archombroti; quo inter septa admissio, ita ad Aneroestum Poliarchus: Quod nomen tibi esse, vir optime, parentes voluerunt? aut quæ causa à Galliis in Sardiniam commigrandi? Ita effusiori principio utentem, sponte Aneroestus ad destinatam quæstionem coegit. Nam & constantiam motu primo excussam receperat; & non Crestore tantum, aut milite, sed aliis illic multis videbat

bat argui suos vultus, si filere, aut negare obstinauisset. Qui sis, inquit, haud dum scio; nisi quod ex purpura intelligo Regem esse: & lingua est qualis in Gallia genitis solet. Amicum te esse existimem; quod videam te amicis quondam meis hic vti. Nam & Crestora, & Simplidam agnosco, familiares utique meos. Igitur, ut amicum, liceat per Deos exorare, ut abire me sinas quo destino. Sed si forte me odisti; quid vis ultra supplicii? Regnū amisi, nec repeto: sponte exul, ne vel inimicis officiam. Placet egere; & num velim ignorari, ipsi sciunt per quos hodie repertus sum. En me pristinae sortis oblitum; adhucingere grauiora; praeter Deum iram nihil est quod recusem. Sin praeterea non putas, aut non tibi expedit esse me Aneroeustum; ne time. Sinas modo ad solitudines abire. Vbi nemo ad verum coegerit, Aneroeustus non ero.

Haec modesto sed grandi supercilio dicentem, nemo immotus audierat. maxime ubi Crestor, manu illius sublata prodidit ciuitatem, quam ex vulnere superfuisset Regi Aneroeusto populares meminerant. Ipse quoque Poliarachus repetebat oculis vultus sibi puero toties visos. Etiam aures, quamquam diu desuetae, redibant ad familiarem olim sonum, & pietatis tenerrimo sensu trepidum pectus lababat. Nondum tamen se confessus, exegit ab Aneroeusto, cur patria excessisset, cur latere, cur squalere sic veller. Tum ille; Nimis heu sciunt mei, quorum & aliquot isthic aspicio, quo me turbine fortuna euerterit. Furore malorum ciuium ad arma excitus sum. Ausi illi aciem in me educere; & filii mei (nam duos habebam, tunc primum florem adolescentiae ingressos) dum incautius pugnant, ambo pro patre, & in oculis patris occubuerunt. Perire & ego tunc poteram, si fatum fuisset. Sed opinor mens Deum in fugam me compulit. In proximo saltu delitui. Hinc conuersus ad ex-
terna

terna auxilia, perpetuo montium dorso ad Ligures sum delapsus. Illic enim validissimæ gentes mihi omnis fortunæ societatem promiserant. Per has regnum repetere animus fuit. Cum descendissem ad proximum mare, periturus illam eximiam à Iano conditam urbem, ignotus in obuium intraui nauigium. Sed nos venti in Sardiniam rapuere; dumque nautæ in anchoris morantur, templi fama vnde nuper aduectus sum me ad exortandum Iouem traxit. Illic vero & locorum speciem admiratus, & sacerdotum vitam; deponere omnes curas constitui; iactatusque humanis tot cladibus, tandem Deos experiri. Nam cur patriam amarem tot meorum sanguine perfusam; rursusque non hostium magis quam sociorum cruore mihi parandam? Cui sceptrum deinde relinquerem? aut quid dulce in vacua domo? Duos omnino genueram; tertium olim fortuna tradiderat, non infra liberorum charitatem acceptum; quem de aui nomine Scordanem vocaueram. Mi pupe, si saltem superesses, ego te sanguinis iura adoptione promotum Regem facerem. Tu aleam belli, tu casus, tu labores lenires. Sed ille diu ante & omen & initium tot malorum, dum Gallos qui Rhodanum incolunt bello lacessimus, præda hostibus fuit, & amissi memoria non deinde mihi diem molestiarum exortem reliquit.

Sic dolenter hos casus referenti, non amplius poterat Poliarchus solatia differre; sed collectis diu lachrymis subito madens, se in illius collum proiecit; paulumque cunctatus ne vox suspiriis eneruis abiret à maiestate; O optime pater, inquit, seu te maius dominum vocem, si tibi Scordanem habere tanti est, en illum tibi reddo; tu eo frui, tu redi ad vitam. Ego Scordanes sum. In hanc vocem fixis vterque sed inutilibus oculis dulcissimo errore elanguit. Par cæterorum admiratio erat alto silentio marcentium; ut nil loqui aut quærere vacaret.

ret. Hærebant omnium animi, paratos, ac veluti exertos affectus, quacunque Poliarchi & Aneroeſti colloquia iuſſiſſent impenſuri. Denique Aneroeſtus: Vt Scordanes ſis? ô Rex? Vt Scordanes, inquam, meus? Vt viuas, vt imperes, vt teneas Aneroeſtum? Dii boni! ſed quo pignore affirmatis veſtrum hoc munus? At Poliarchus; Vides præterea, inquit, tuum Deorumque illorum victorem, quos in te pellendo improbi ciues violauerunt: Oppetiere nefarii, aut acie, aut liſtorum ſecuribus. Illis ego prædam eripui; tuoque regno potitus ſum; quod nunc tibi incolumi, pater, reſtituo. Quibus viribus quaeris tantum in hoſtes potuerim? Britomandis filius bellum hoc geſſi. Nunc & paternum imperium (Dii enim meum nuper parentem ſibi ſociauerunt) tibi trado. Tibi ego, tibi Pater, ſecundus ſim. Tibi obſequi glorioſius erit, quam cæteris imperare.

Nouo ille gaudio reſectus, ſæpiuſque ad Deos votis & luminibus rediens, amplexus eſt Poliarchum. Iamque & Hyaniſbe acceſſerat, & Archombrotus Aneroeſto reperto Deos fauentes, ſuamque victoriam, gratulabatur. Nec abnuebat Poliarchus tantum ſibi hoc caſu præſtitiffe Archombrotum; quantum is ipſi Radiobanis morte. Creſtor ac Simplidas, cæterique, vt licuit, Aneroeſto admoti, non oſculis, non alloquio explebantur. Supra omnia iactante ſuam operam milite, gaudioque & ſpe præmii feroce, qui Regem prior agnouerat. Sic diuiſus in multos vix tandem ad Poliarchum Aneroeſtus redit. Ambo mediam Hyaniſbem excipiunt. Archombrotus, proximus matri, præibat. Ita templo digreſſi, per militum & populi cuneos viam ægre moti ſunt. Adeo dum officio omnes cernant, dum cernere aſpicique concupiunt, nulla viarum libertas ſatis explicat ab vrbe caſtrisque proruentes. Nam & illi in quorum ſem nihil erat ſeu Aneroeſtus, ſeu Gallia, tamen ſiue

adula-

adulaturi lætissimis principibus, siue sponte in immo-
dicam hilaritatem proni à salutatione plausuque non
cessabant.

Vbi in regiam venerunt; affuere ex Poliarchi impe-
rio, qui regio indumento Aneroesti paupertatem muta-
rent. Sed ille nunc tenere suam vestem, nunc purpuram
manu repellere; Mirantique & multum obtestanti Po-
liarcho, vt mæstitiæ insignia poneret, negauit ita de se
meritos esse Deos, vt ab illorum familia abiret. Bene ces-
sisse, quod is regno suo potiebatur, quem omnibus votis
hæredem optasset. De cætero, rursus nolle impacatis
negociorum fluctibus exerceri. Ne sibi pretiosissimam
paupertatem, eriperent; aut crederent rebus suorum in-
utilem esse; qui familiarius ad accessus Deorum promo-
tus, eos amicis conciliaret. Multa hæc & seria optimi se-
nis ad vitam obscuram pertinacia, confestim variis ser-
monibus præbuit causam; dum illi constantiam lau-
dant; hi vero mirantur quid ad Deorum cultus faciat
tantus rigor in moribus. Nam nec deerat argumentis
Poliarchus, quibus Aneroesti hæc austera inculsaret
consilia, reuocaretque cunctantem ad assuetas Regibus
curas. Aneroestus omnium voces (plures enim eadem
suadebant) excipiebat patientissimo silentio; adeo vt
crederent multi hæc ad saninum peruenire gaudentem
expugnari. Ita diu cunctatus, siue vt omnia quæ ingere-
bantur vna oratione euerteret, siue vt interim dato spa-
tio ornaret defensionem, merereturque audiri pari o-
mnium pace; vultu tandem modeste sublato in hunc
modum exorsus est.

Summam aliquam esse mentem, quæ omnia condi-
derit, ipsa lex Solis nunquam exerrantis ab orbita, tum
Lunæ & cæterorū siderum ordo totiusque naturæ inge-
nium, satis hominibus persuadet, quos nec sapientiæ suæ
superba opinio, nec brutis animantibus peior negligencia

tia cæcauit. Putes autem sanctum hoc Numen, à quo tot sunt eximia, Deum, inquam, qui omnium origo virtutum, fas rectumque mortalium animis ingenerata ratione præscripsit, iis vitiis delectari quibus passim naturam corrupimus? Non potest hanc quam cernimus legem naturæ dedisse nisi iustissimus author; Iustus autem ille non erit, si feret abire impune tot scelera. Vbi igitur amor recti, & ambitus ineundæ cum Diis amicitiae, simulque cœlestis iræ timor, tetigit animum; nihil illi antiquius esse debet, quam recedere à vitiorum periculis iam tot mortalium exitio infamibus. Ea vero pericula partim nobis insita habemus, partim ab aliis in nos incurrunt: Et in hæc omnia efficaci remedio, istam solitariae severitatis religionem inuenimus. Primum enim cupiditates immodicæ, quibus ipsi nobis sumus infesti, sic in hoc genere vitæ fracto impetu exarmanantur, ac si feris mansuescere edoctis, dentes quoque & unguium aciem subtraxeris; ut neque deinde si in naturam redierint facile possint habere quo sæuiant. Nam desiderium voluptatum contrario severitatis usu suam pertinaciam apud nos dediscit; & si veluti ex cinere illa flamma resurget, nihil tamen in egena ac veluti agresti domo effecerit, in qua desunt superfluæ instrumentaluxuriæ. Auiditatem quoque frustratur simplicissima paupertas; & ad superbiam stimulos erubescit squalida vita, & se ipsam despiciens. Sic illa, sic cætera mentium mala, ut est ira, invidia, timor, audacia, in hoc sancto rigidoque secreto, tanquam destituta alimentis incendia, expirant; Præsertim ubi mens vitiorum iugo excusso sibi ipsa se reddidit; timidæque cupiditates, & assuetæ parere, priusquam aliquid velle audent aut nolle, consulunt rationem, eo modo, qui nobis acerbissimi sumus hostes, reciso aut correcto effrænis naturæ impetu, ad sanam utilemque virtutem adigimur.

Venio

Venio ad hæc rela quæ in nos ex aliorum hominum contagione comparantur, seu illa, & nimium certa; Si quidem plures existimem exemplo quam ingenio peccare. Quia morum consortio placere amicis cupimus; rarumque est diu viuere cum improbis, nec de vitiis primum mollius sentire, mox illis & infici. Superbiam aliorum ambitus accendit; contentionem ad opes, cæterorum auiditas. Fraudibus appetitus, animum antea forte insonrem, ne inultus sis, ad fraudes applicabis; & ex hostium in te odio disces odisse. Cum præterea multi in virilis gloriæ titulis ponant ipsam peccandi audaciam: timidosque, & gerendis rebus ineptos, eos existiment qui Diis obsequuntur; illius opinionis metu haud pauci assuescunt peccare; magis scilicet ut illis probentur quibus virtus est vilis, quam quod sint vitia apud ipsos in pretio. Hæc autem omnia à domesticis suis submouet familiæ nostræ integritas, in qua, ut paucis absoluam, contagionem improborum vitamus, & præter suspicionem ignauiae timere Deos licet.

Sed ut pressius ad me accedam; quoties ipsa fortunæ negotiorumque malignitas, Reges ac Principes viros summis illecebris, præmiisque inuitat ad peccandum? maxime cum ea occurrunt, in quibus illud quod æquum est videtur discrepare ab eorum gloria, aut securitate regnandi; tunc quidem simulare, ac fallere, & dissentire à suis utique verbis, egregium in Regibus putatur; quasi Dii quam ipsis imposuere mortalium regendorum prouinciam, sine subsidia vitiorum scelerumque cohorte administrari non posse voluerint. Nunc vicinis & immeritis gentibus subiicere dissidia amant; ut occupatis & infælicibus aliis, ipsi certius vacent: Nunc sociorum Regum amicos largitione ad secretorum proditiorem sollicitant. Quid mulctare interdum in cautionem innoxios, quasi crimen sit posse peccare? quid vulgine-

gligere iniurias, si bello utiles viri eas intulerint? Ea omnia qui sagacius fecerit, adeo famæ plus comparat, ut vel ex istis qui adsunt multos mirati existimem, quod hæc tanquam iniusta, Diis que iniusta, perstrinxerim. Atqui illa mihi graue regnum fecerunt; non tunc quidem cum ipse regnarem, eademque peccarem, aut paria; sed ex quo caligine utilitatis & consuetudinis excussa, iam veluti sequester nubem miratus sum vnde euasi. Ignosce, Regina, tuque mi fili. Vestram sortem non damno. Fortium est, vestrique similium, sancto virtutis fræno, regere nimiam fortunam, & exerrare conatibus libidinem. Sed ego debilior timeo illis turbinibus impar esse. Neque vero purpura sola iis periculis infesta est. Omni ordini, omni pene ætati vitia insidiantur; ingensque in cuncta remedium est à nostra disciplina, quæ iubet ea pro vilibus habere propter quæ alii peccant.

Poliarchus tam insuetam rigidamque sapientiam nondum probans, interpellat dicentem. At si te, inquit, optime pater, omnes audimus, deerunt oppidis ciues: Non arua exercebit agricola: Non nauta, non vector singularum commoda regionum mutatis mercibus. peruulgabit in cæteras. Deerit artibus cultus, quascunq. non necessarias hominibus esse vestra seueritas putabit. Sola erit in vestris desertis frequentia: ac quoniam connubia respuitis, vnius seculi genus humanum. Assentiebatur Poliarcho Hyanisbe: multique, tanquam publicam causam agenti, vultu & oculis fauebant. Sed Aneroestus, quasi in se seductus: mox frontem hilarius porrexit: ut cum scires parum Poliarchi argumentis moueri. Si quæ vero ex istis qui nos audiunt (ait) animus subit experiundæ suauitatis quam habet nostra austeritas, ne illum, ô fili, argumenta tua deterreant, neve suo cœlibatu credat solitudinem quam times orbi inducere. Vltro nobis accedat. Adhuc populis proletarii supererunt; adhuc

adhuc artificia vigeant: restabuntque non modo quot
sat erunt urbibus terrisque colendis: sed etiam quos ex-
uberante hominum genere fata gregatim aut vehemēti
Siris, aut terra mouente, aut denique bellis exhauriant.
Desine, inquam, vereri, ne toti hominum generi delide-
rium veniat se in disciplinam nostræ Philosophiæ de-
dendi. Dii enim hoc beneficium magis habent eximi-
um, quam vti illud tanto populo indulgeant; Nemini
autem absque eorum impulsu venire hæc rite mens po-
test; nemoque in ea, nisi iisdem iuuantibus, durare; Quia
defecti animi suauitate humana (quam nos scilicet o-
mnem abieciimus) tanquam ab exosa cruce discederent,
absque arcano pastu esset diuinæ voluptatis. Vt vero
non aliis quam in legitimam lectis militiam numerat
Imperator stipendia: Ita Superiis solis quos adhuc vitæ
genus ipsi accersiuere, hanc gustationem promunt
solidæ suauitatis, & ad constantiam valituræ. Si quis
igitur non tam sibi propitius quam fortunæ iratus
(quia forte non spes illi, aut ambitus, successit) nostrum
portum turbulento petit ingenio, in quo ei impune li-
ceat indignari querique de tatis; hunc ego nisi certa
Deum ope exuat hos affectus, nec fore constantem
in disciplina auguror, & plus mali inuecturum no-
stros in mores, quam boni in suos. Præterea, qui leui
impetu, (qualis sæpe adolescentum est) ex quadam
inconsulta teneraque imagine quam de virtutis præ-
miis concepere, ad labores nostros accedunt, illi, vt
librata fundis saxa, primum quidem in his studiis im-
modice feruent, mox cessante machina mirantur se lan-
guere. Præter stimulos pietatis, metumque Deorum,
rationis, fortitudinis; patientiæ res est; quæ omnia ca-
dunt in paucos. Non veste quam gerimus, non no-
mine, non domo, constat nostra disciplina; addo nec
laboribus corporis: quos haud raro grauioribus aua-

ritia vel ambitus imperat, aut in damnatis exigunt metalla vel remi. Sola est animi simplex ac hilaris in Deos propensio, quæ hæc omnia consecrat, inutilia alioquin, aut sæpe profana. Quippe abiicere diuitias, à dignitatibus recedere, prohibere ab animo inquietas humanarum rerum curas, magnæ demum virtutis est, si hæc fiat conciliandorum sibi numinum causa. At si quis ab honoribus aut diuitiis abit, ut ea iactetur reliquisse, vel ut ad maiora perueniat; si quis negotia effugit ut torpescat in ocio; aut de paupertate se iactat quam minantem ideo sponte præuenit ne necessaria videretur; illam quidem fraude nihil profutura vel hominibus vel etiam Diis imponere velle existimo.

Non igitur omnes, (filii,) ad hanc philosophiam compello. Nam pro ingenti mortalium numero, pauci omnino volent sectari vitæ nostræ reconditam felicitatem, & ex his ipsis adhuc quosdam suo non Deorum consilio nixos, aut frustra aut cum pernicie illam viam instituros denuncio. At omnibus saltem bonis precari me dices hanc mentem, ut à rerum ciuiliū tumultu ad nos secedant. Ne id quidem mihi in votis est. Quis enim pia bella improbis inferet; quis Rempublicam geret? aut vnde impotentibus vitiis frænum; si omnis se virtus ita in solitudinem ac paupertatem det, ut fracta & absens, non viribus aut pudore sceleribus impiorum possit obstare? Magna est prouincia, quam Diu illis destinant, quos sorte nascendi, vel secretis stimulis; iubent, non fuga sed bello in vitia certare; neque cupiditates enecare, sed regere. Tales viros & esse, & honoribus frui publice interest: tum sacris præsidere, tum fieri patres familias, impiisque in hoc terrarum orbe mistos, temperare illorum audaciam in Deos, numinumque in mortales sæua consilia. Ut cæteros hic omittam: quid sapienti Rege fortique præstantius? Si exemplo, si legibus emendabit

dabit sæculum, si ad Deorum cultum suo exemplo ciues adiget; quanto fecundior virtus hæc erit, quam si in solitaria sanctitate senesceret? Cur igitur maiorem hanc palmam ipse à Diis non expetam quæris? Quia arcano sensu admonuere me consilii sui, vt senectutem meam oblectem sua pace, nec de regno iam curem, quod non præter eorum arbitrium amisi; Sed hodie maxime visi sunt, hanc mihi quam amplector solitudinem imperare, postquam, ô fili, in te relata intellexi mei regni, domusque fortunam. Tanti hæredis quem Dii sponte tribuerunt auspicium facit, vt quod regnum in hunc libens deponerem non sustineam ab eo recipere.

Scio quid præterea dicturus sis, optime fili: Si à negotiis abhorreo, si templa nunc tantum, & victimæ, & cæteri Deorû cultus placent; at in tanta tua fortuna seruorû greges fore, qui maneant meos nutus; qui lectulos sternant, qui conuiuia parent, & euntem stipent ad templa. Illas autem diuitias nihil periculi aut turbidi habiruras, quia dum soluro animo Diis vacabo, tu in solitudine succedes, illique præterea quos præpones familiæ meæ. Ne sic quidẽ mihi persuadebis abiicere inopiæ libertatem. Nam vt absit hæc cura parandi aut seruandi diuitias; certe alia mala ab opulentia abesse vix poterunt, deliciarû cõsuetudo, corporis blandiens cura, pietaris quasi superfluæ obliuio; tû illi affectus, qui serie iuncti diuitiis hærent, sibi esse in precio, alios tanquã ex folio despicere, nullã ferre iniuriæ imaginẽ, & assensu eorû corrumpi, qui adulationis præmia quærunt. Nec facilius putem admissis opibus cæteras cupiditates excludere, quã in concitato mari, se rapidissimo alicui fluctui permittere; sed in alios nolle deuolui. Cum igitur quod reliquum est vitæ, donare Deorû cultui sit animus, liceat infestam huic consilio opulentiam fugere, ne suo vtiq.

gustu, eorumque affectuum quos perpetuo comites habet, captæ & impari menti vitia reponat, grauesque cogitationes & frustra in sydera conantes deducat in terram. Quid miraris me ad paupertatem respicere, non quidem in qua egeam, sed paruo contentus sim? quæ neglecto corpori inducat sui contemptum? quæ vacuo animo libertatem faciat cœlestis commercii? ac ne me tuæ gloriæ salutisque incuriosum existimes, quæ tibi, tuisque exercitibus, fili, propitios Deos pareat?

Tam seueram orationem adeo miti & composito vultu habuit, vt constaret non hanc fingi constantiam, à qua cuperet cogentibus amicis discedere. Omnibusque non adumbratam virtutem verius, vt solet, colentibus; Saltem, inquit Poliarchus, nostrum in Siciliam iter ne deferre, ô Pater. Te Dii verebuntur. Seu mari, seu terra, felix auspiciū facies. Vbi in Galliam redierimus, spondeo, quo placebit instituto te victurum. Et id quoque patriæ debes, vt hanc potissimum tuo exemplo facias meliorem. Parum moratus Anerocstus, id saltem flagitanti nō negauit. Ad conuiuium deinde ab omnibus itum. Iam enim patientior Archomorozi Poliarchus, cum eo apud Hyanisbē cœnauit, satisque viribus instauratis, diem cum Regina ad profectiōem destinauit, qui post eum secundus luceſceret. Scripsit igitur Hyanisbe promissas ad Meleandrum literas, filioque commisit, cum arcula, quam à peiratis eripuerat Poliarchus, identidem admonens, vt hanc instar fatalis sarcinæ cum cura seruaret, offerretque Meleandro. Puta autem (inquebat) Erichthonium tibi tradi à Pallade. Si vincula resignas, si quid feras intueris; fortasse te perdes, & operam meam. Si trades Meleandro arcam intactam, vnde hisque ex ea depromi felicitatem tuam, æquum erit te Regi Poliarcho habere gratias, qui latronum scelere amissam restituit. Agitatum deinde est, an vna triremi vehi vterque posset.

set. Sed maiestas, & æmulatio, securiora flagitabant consilia. Tutius visum, distincta quoq; classi ire vtrumque: sed qui prior appulisset, alium in portu expectaret. Inde ambo sustinerent coniuncto comitatu proficisci ad regiam.

Interim nomina atque officia familiis Regum assueta Archombroti domesticis imponebantur. Ipse maiestatis insignibus cultus est, appellatusq; à matre Sardinia Rex, ne dignitate inferior æmulo esset. Memor quoque Hyannis se Gallorum fortitudine esse seruata, discessuris Poliarchi militibus numerauit viritim donatium. Edicto deinde discessu nulli ordines aut homines cessabant. Maurorum Procerum multi, Principem comitaturi impleuerant rates. Siculi qui cum Archombroto venerant, laborabant inter se factione. Multis enim pristinus in Poliarchum fauor redierat. Inclyta virtus, paulatimque vulgatum sub Theocrines nomine robur, & facti ad gratiam mores, valebant tunc maxime cum eum Regem aspicerent. Rursus quod & ipse Archombrotus virtutibus famaue erat clarissimus, quodque eius auspiciis à Sicilia venerant, pudore onerabat transiuros ad æmulum. Nam affinitas cum Argenide, quæ potentius quam cætera traxisset obnoxios, in incerto sic erat, vt passim moderarentur affectibus; essentque in aduersam factionem clementes, ne si ea vinceret, excusationi & gratiæ locus deesset.

Erat vetus in littore ara; Incertus quis Regum posuisset; pollebatq; religione, quam tot secula auxerant. Illic Neptuno, ventisque, aut thura pauperes Nautæ, aut victimam soluebant, siue in mare irent, siue terra recepisset in columes. Ad eam Poliarchum & filium iam classem petiuros, coegit Hyannis; Nec dubito, inquit, vtrique ad ea quæ mihi promisit integrâ fidem fore. Sed de præteritis tantum iurgiis hæcenus caui; Scio vero quam facile

cupidis belli principibus ea eueniant quibus soluta esse induciarum pacta aut iactent aut credant. Præterea vestrorum amicorum aut militum culpa, oriri possunt nouæ iniuriæ, neque istis comprehensæ induciis. Si quid erit huiusmodi, ego vos per Sanctissimam aram Dei cuius regna iam subitis deuinctos hic cupio, vt illa noua annumeretis veteribus quorum ambo vindictam mei causa distulistis; neu quis turbo fœlicitatem præcipiat in quam ego vos mitto. Agite, charissimi iuuenes, & mulieri vestra causa anxie hanc veniam date. Interim paribus votis vtrumque commendabo numinibus. Nam si rationem possum inire, cui plus timeam, Deos veneror vt mandata mea neuter accuret, aut sospitem deinde aspiciat. Victi sunt tam ingenuo amore, quodque illa iubebat ad aram sanciuerunt. Tunc vtrumque illa amplecti, & nunc vni nunc alteri per litoris spatia se iungere, plurima & sæpe eadem monens; nec faciata abeuntiũ vultu, salutatoꝝ iussosq; valere, iterum reuocato sermone morabatur. Neq; illi ad tot suspiria immoti restiterãt. Aneroeſtum quoq; cum Poliarcho nauigaturum Regina anxie monebat, vt in eam firmandorum fœderũ curã succederet. Nihil illi Poliarchum, nihil negaturum Archombrotum. Tanquam patrem, Deorumq; interpretem, eum vtrimque valiturum. Quam sæpe mortales, & maxime iuuenes, ad salutem compellendos. Denique cogitaret, maximum sibi Europæ Africæque depositum creditum esse. Aneroeſtus sollicitudine Reginae laudata, se illius quidem, & iuuenum, sed Deorum maxime causa, hanc prouinciam curaturum promisit.

Tandem hospitali officio datum, vt prior Poliarchus ad naues deduceretur, etiam comitante ad vndarũ confinia Archombroto. Casæ de more tunc victimæ, quarum extra post rogatam Neptuni, Deorumque maris potentes sunt pacem, ambo duces primos in fluctus proiecerunt.

cerunt. Tunc & ipse Archombrotus in prætoriam suam scapha delatus est. Strepebant longe littora voce nautarum, rudentumq; gemitibus, & pelagus eruentibus remis. Addebat & classicum miles, per opportuna nauigiorum loca in pompam diuisus. Dubitabat Timonides lætari deberet, an dolere, quod legationis onus tunc redditum sibi prohibebat in patriam. Certe enim futura illic omnia sciebat summo in motu; quali tempore in fortuna est an præstet ab elle an misceri tempestat. More tamen humani ingenii, cum vtrumq; esset intutum, maxime redire placuisset, non alia magis causa, quam quia non licebat. Cæterū induciis rite seruandis, inter Reges conuenerat, vt si qui Gallorum in fœdera peccarent, Archombroti arbitrium esset; Ex illius etiam comitatu noxam eandem quicumq; meruisset, de eo Gallorum esset iudicium. Ne confusa denique classe itent, partiti sunt maria; pauloque interior Archombrotus nauigauit; Poliarcho cursus apertos, & ne obstaret Archombroto, nimium æquoris permittente triremibus. Erat ex Sicilia Poeta, qui discessuris Principibus breue hoc carmen cum tradere vellet, à Timonide est prohibitus; quia illis versibus de eorum inimicitiis meminerat, quarum memoriam sic obiici inconsultum videbatur.

*Cerulei fluctus, assuetaque flamina curuis
Horrendum irasci ratibus; nunc parcite raucis
Nunc animis: Tantum liquido qua tramite fines
Queruntur Siculi, placidis Notus ingruat alis.
Non cum Thessalica primum de margine ripe
Semideos Argo vexit trans cerula Reges,
Tantus honos puppi, tot credita fata procellis.
Europe Libyaque Deos cerno equore toto
Omnia sollicitas partiri in munera mentes.
Hi puppes, querulos alii torquere rudentes
Adproperant; alii rostris venientibus equo;*

*Subiiciunt fluctus, aurasque ad carbasa ducunt.
 Præcipue niveo late subnixæ volatu
 Pax Iouis imperio verba inter talia pontum
 Mulcet, & alternis classes amplectitur alis.
 Este Deum iussu mites vectoribus vnda;
 Tuque ferôx sanctas Discordia spargere bello
 Non ausis sperare rates. Satis arma cruorque
 Hactenus, & dubiis pulsata timoribus Aula.
 Nunc mihi debentur mentes, quas fœdere longo
 Componam. Nec quod sunt Martia pectora Regum,
 Desperanda quies. Eadem quæ feruere bello
 Corda iubet, iubet emeritos mitescere virtus.*

Dies iam plures erant ex quo in Siciliam applicuerat
 Aridas, Poliarchi atque Timonidis ad Meleandrum &
 Argenidem literas ferens; Nec tardior multo Bocchus
 aduenerat, Hyanisbes & Archombroti legatus. Sed
 utroque celerior fama, mox certis firmata authoribus,
 iam in Siciliam pertulerat, Poliarchum ex Galliæ Regi-
 bus maximum, in Mauritania cum Radirobane pugna
 congressum, vitam hosti eripuisse. Id mercatores nun-
 ciabant, qui Radirobane profligato, prius tamen quam
 cum Sicula classe Archombrotus peruenisset ad matrê,
 discesserant ab Africa. Motus rei nouitate Meleander
 præcipuum mercatorum iubet ad se acciri; Tum ab eo
 diligenter percunctatur, ipsene audita referret, an ad-
 fuisset discrimini. Mercator, se tunc vero in Mauritania
 fuisse respondit, cum primo in auxilium Hyanisbes Rex
 Poliarchus exercitum exposuit; & mox summis viribus
 Sardi venerunt. Bis deinde pugnatum referebat; tum
 Radirobanem à Poliarcho interfectum; quamque in-
 condite Sardi ab Africa cessissent. Vix fidem faciebat
 Meleandro; qui Radirobanis casum animo voluens, &
 fælicitatem Hyanisbes, maxime tamen hærebat in no-
 mine Poliarchi; illene esset sui seruator, ille Lycogenis
 hostis,

hostis, ille priuato sub habitu sibi olim charissimus: sed & denique expulsus iniuria.

Neque minus Argenis (nam eadem omnia ab accersito mercatore acceperat) stupebat ad omnia lætis quidem, sed suspiciosi pluribus rebus tacta. Præcipue mirabatur quid Poliarcho tantum commercii esset cum Archombroti matre, ut despecta Sicilia eius præsidio vacaret. Ergo absentiamulo, & ignaro, conficiebat hæc bella, fidei & reditus immemor, dum sædam lachrymis sponsa, omnis dies, omnis solitudinis locus exercet. Oderat ipsa amantem Archombrotum, nō alia magis causa, quam quod se Poliarcho ereptam volebat: Et ille eundem æmuum, oblitus amoris & odii, sic iuuabat, ut deinde florentior proci in Siciliam rediret. Sed turbatum his cogitationib. virginis animum, placabat Radiobanes cæsus: procliuique in Poliarchum animo, Forsitan ille, dicebat, non Hyanisbæ, sed mihi pugnavit; nec iuuari Archombrotum, sed Radiobanē euerti sic voluit. Nihil gratius accidere posse putabam, quam si Radiobanes periret. Cumulauerunt beneficium Dii, ut Poliarchi maxime ferro pœnas dederit. Inter hæc oblectabat animum suum victoriæ magnitudine qua Poliarchus celebrabatur, sperabatq; confestim aliquid literarum ab ipso accipere. Nam & commodum acciderat, quod ille mercator vel non audierat in Mauritania quanto ille periculo vulneratus iaceret; vel cætera Meleandro & Argenidi referens id ipsum negligenter omiserat.

At vero cum Arsidas venisset ab Africa, ut certior ita acrior motus Principum mentes egit. Nam ille, Poliarchi & Timonidis literis Regi porrectis, eadem quæ in iis nunciabantur longiori oratione exposuit: maxime in Poliarchi laudibus hærens, quam late diceretur imperare: qualibus viris, quanta opulentia classem iustram aducheret; Ut bene pugnasset in Sardos: iamque

ex vulneribus conualescentem aduentus Archombroti atque conspectus, ira, odio, æmulatione turbasset. Nec fuisse certamen dilatu-
ros, nisi intercessisset Hyannis be-
furoribus, cuius precibus ambo dederunt, ut vel Melean-
dro conciliatore redirent in gratiam, vel in Sicilia potis-
simum odia exequerentur. Ne inimicitiarum quidem
causam multum Arsidas dissimulabat; quas sciebat & à
Timonide esse perscriptas, & à Boecho, ubi mox adue-
nisset, offerendas in publicum. Cum vero adiisset Arge-
nidem, & omnia narrando extulisset (ut solent qui se cre-
dunt libenter audiri, referuntque absentia) facile excus-
sæ suspiciones sunt, quæ virginem vrebant. Omnis lati-
ciæ Gobryas consors, captatis temporibus, nunc clam
nunc publice conueniebat cum Argenide aut Arsida.
Iisdemque diebus Bocchus adueniens, quæ Arsidas at-
tulerat confirmavit.

At Meleander quicquid spei aut consilii post expul-
sum Radirobanem sumpserat omittens, pene certam
expectabat perniciem. Frustra non esse quod cum suis
Gallis Gobryas in Siciliam venerat. Parua Lycogenem,
vel Sardos potuisse. Nunc Galliam, nunc Mauritaniam,
quibus armis aut copiis Sicilia sustineat? Sic dubius, &
fatis iratus, iubet Gobryam vocari. Et ille tunc forte cum
Argenide erat; quæ nihil dubitavit, quin Pater de Poliar-
cho interrogaturus illum accerferet. Nam super ea rei
nouitate sciebat acerrime esse commotum. Monet ergo
discedentem, ne timide agat, aut de suo Rege dissimulet.
Eo loci rem esse, ut paulatim exui larvam oporteat. For-
te qui vocando Gobryæ missus erat, retulit Regi, cum
loqui Argenidi, & confestim adfuturum. Hoc quoque
Meleandrum cœptæ suspitionis pondere altius prelit.
Tamen venientem Gobryam hilariter intuitus, Quid
tu, inquit, bone vir, tot diebus dissimulasti Principis tui
nomen? cui mehercule tantum debeo, ut me in ingra-
titudinis

tudinis discrimen perduxeris, non hæcenus passus eius gratia te melius haberi. Excusavit silentium Gobryas. Neminem quippe ipso Meleandro melius scire, non esse sui iuris qui ad Principum amicitiam vocati sunt. Timuisse effundere, quod nesciebat an celatum suus Rex mallet. Addidit subito Meleander, habere se à Poliarcho ex Africa literas, quibus significabat se propediem adfuturum. Sed hoc ipsum diu est, ait, quod resciebas, (Gobryas;) ideoque cum classe illum isthic oppertus es. Imo, inquit Gobryas, nihil de tempestate (Rex) mentitus sum, quæ me à cætera classe diuulsit. Nec deinde aut meum Regem, aut comites vidi. Hanc autem Insulam petii, quia licet incertus quo Rex tendat, aut quid paret, ab eo tamen audiui, nauigationis suæ ordinem præter Siciliæ oram dirigi oportere.

Nihil amplius à Gobrya Meleander elicit; eoque relicto solus in secreto conclau diu animum variis cogitationibus vexauit. Cur scilicet Gobryam præmisisset Poliarchus, cur cum tanta ipse classe discessisset à Gallia, nisi vindicaturus bello Argenidem, & forrasse volentem? Num ea spe hæcenus illa despexisset Archombrotum? Num ipsa hos motus exciuisset è Gallia; Literæ Radirobanis, Selenissæ mors, & Theocrine, & Pallas, ingerebantur trepido animo, & incalamitatis fastigium filiam denique timenti. Repetebat etiam animo virtutes Poliarchi, sibi que præstitam tanquam à virgine opem, & omnia genero digna. Pudore deinde quod eum eiecisset, quod non sine periculo abire passus esset, illum amare verebatur. Nam & illi iustum sui odium aut despectum inesse credebat. Denique si affinem cum vellet, præter famam leuitatis nunc respiciebat ad patrias leges, hæc cum Gallicis Regibus vetantes cōnubia; nunc ad Archombroti potentiam, Mauritaniæ viribus, & Sticulorum fauore eximium. Nec cum filia iurgari distul-

lisset;

lisset : Sed adhuc ignarus quid molirentur Dii, ne eam qui sibi è duobus gener debebatur offenderet , tenuit iram; Nisi quod semel indignanti excidit; Expectas mea filia Poliarchum, quem oppido parum amas , cum nisi suo aut Archombroto sanguine fœdatum nolis aspicere: Illa preparato silentio atque vultu, ea verba sic tulit tanquam non intelligentem præterlapsa. Cleobulus vero atque Eurymedes, & cæteri Optimatum , haud parum de consiliorum sagacitate remiserant ; si quid noxium struxissent Archombroto Regem reueriti, nec dubii se in Poliarcho violare Argenidem: Timebat Gobryas, ne tanto in motu abire iuberetur à Regia. Anticipata igitur necessitate exilii, tanquã suas triremes curaturus, ad eas reuectus est; habuitque, vt cum Argenide conuenerat, in statione dispositas.

Inter hæc Poliarchus propitiis ventis ferebatur ad insulam. Prima Lilybæicaeumina, se venientibus aperuerat; & mox remis inter hilares militum tonsarumque clamores crebrius actis, certius terra innotuit. Deniq; circa Ægusam insulam sistitur classis; incerto Poliarcho, an Syracusis, an versus Epeircten esset quærendus Meleander. Sed missi Lilybæum qui certa referrent, Panormi esse Meleandrum renunciant. Drepanum igitur versus aguntur triremes, superatoque Agathyrsio, prope Pacorniam insulam Gobryas cum suis nauibus exceptus est. Has enim ad omnes Regis motus circumagebat; si quid Argenis imperaret, præsto futurus. Opportunissime repetitum non aspectu Poliarchus, non amplexibus satiabat. Nunc ille amplecti genua, nunc manum venerari, Regem incolumem atque victorem tenere adeo letus, vt non militia, non ætas, aut sexus, lachrymas cohiberet. Cœperat quoque gratulari victoriam amicorum præcipuis; cum diuersum reuocans Poliarchus rogauit ecquid illic egisset; num in Siciliam intrasset pace Regis

num

num vidisset, num adiisset Argentidem; quid tunc denique in insula aut consilii esset, aut virium. Ille à principio rem totam exorsus, varia voluptate perfudit Regis animum; nunc extollendo fidem Argenidis, & charitatis constantiam, nunc belli Africi famam, quæ illic inclytū apud omnes victorem fecisset. Sed addebat, Meleandrum, quamquam ad benevolentiae speciem se coge-
bat, non tamen simpliciter amicum videri; seque consilio Argenidis rediisse ad classem, & ea litora observare. His monitis instructus Poliarchus, & maxime de Argenide latus, euestigio anchoras iecit, illic certus Archombrotum ex fœdere opperiri. Nam is sensim classe diuisa lato in mari etiam à conspectu abinerat.

Qui primi de nauibus Poliarchi ad Meleandrum nuntii fuere, fidem ægre fecerunt, tot naues, tantum belli apparatus cum eo aduenisse. Et sub tantæ tempestatis discrimine, parum literis Hyanisbes credebat pollicentis innoxium fore exercitum. Magis mulieri irascebatur, quæ ab oculis suis auertisset hoc bellum, mandassetque Siciliae. Accersit deinde Argenidem, nec iam inuidiose, sed anxie rogat, bellumne in Siciliam illis armis instructum sit. Se enim satis scire, nihil eā inuita vel inf. ia Poliarchum moliri. Illa, nec se adeo Poliarchi consiliis mistam respondit, nec, quod sciret, Poliarchum Siciliae esse infestum. Cæterum quamquam ad dissimulandi prudentiam sexu, & negotiis facta, exundantem tamen læticiam non satis capiebat; hoc vno macerata, quod cessabant vicina auxilia, nec cum exercitu Poliarchus veniebat ad Regiam: Nihil enim iam aut breue aut celere erat impatientia moræ confectæ.

At vero Archombrotus, tanquā Regem conuenturus Syracusis, iam pene ad Pachynum processerat, cum intellecto errore, vela retro ad Lilybæum egit. Huius quoq; mox vitibus ad Meleandrum perlatis, cum nouus
ac pro-

ac propior metus incessit. Hinc furere amantem Poliarchum; hinc Archombrotum Mauritaniae viribus auctum redire ad nuptias. Sat constare nihil ad mitiganda iurgia profuisse, quod Poliarchus pro Hyanisbe in Radiobanem pugnaverat. Nam si ideo reconciliatione iunxissent æmulas mentes, non utique cursu diuiso ab vna Mauritania in Siciliam nauigaturos. Ergo tristi discrimine, lacerandam sub insania vtriusq; Siciliam, vel saltem imbuendum mutuo sanguine mare, Argenidemq; parandam alterutrius naufragio! Quæ Scylla, quæ Charybdis tot vnquam funera hausisset? Feralem post tot odia, & omnibus gentibus ominosam tantorum cruore Principum fore Siciliam. Num denique aut ipse Poliarchum sanguine Archombroti perfusum posset aspicere; aut Argenis amare Archombrotum Poliarchi spoliis grauem? Iura deinde gentium inuocabat, quod de filiae nuptiis statuendi sibi libertas eriperetur; quod affinitas, quod amicitia peteretur vi, armis, ingratis. Tâtis in malis, tamen regni habenas in totum non reliquit. Statim ad se prælio idoneos cū armis præcepit coire. Naues præterea obiecit portui; ut defensionis saltem species esset. Sed præcipuum fiduciæ in seipso & Argenide erat. Nam & omnia se ab Archombroto impetraturum credebat, nec vero obstiturum Argenidi Poliarchum.

Inter hos motus relatum est Regi, naues Archombroti ad motas Poliarcho ea pace stetisse, tanquam si vna hæc classis fuisset. Vix credenti nunciatur esse in portu legatos, qui ab Regibus Poliarcho & Archombroto venire se dicerent. Namq; vbi ad Paconiæ oram Archombrotus Poliarcho suas copias coniunxit, Siculi qui simul nauigauerant, festinantes in patriam, flagitauerunt quidem illico agi ad portum; Sed vno consilio vterque Rex vetuit, ne qua nauis à classe discederet. Ipsi in lembo Gelanorum & Micipsam ad Meleandrum miserunt. Ob-

stupuit

stupuit ille ab his simul Principibus legatos venisse. Eares quoque turbauit Argenidem. Igitur æmulis conuenisse? Tanta lite cessisse alterutrum? Vter suam gratiam in liberanda bello Sicilia facere voluisset? quo fœdere, quave lege hæc dirempta odia essent? Regem quoq; vocari Archombrotū adhuc insolens auribus erat; timuitque Meleander ne fatis cessisset Hyanisbe. Et is quidem latior erat, spe pacis iniecta. At non Argenidi constabat quid doleret gauderetve; nisi quod metuebat hæc pacta, cœperatque vereri, ne de suis nuptiis illi arbitria fecissent. Quid autem, cogitabat, si vt vile aut facile pignus me sortibus permiserunt? quid si ad Archombrotum reiecta sum?

Vbi vero cum Micipsa Gelanorus ad Regem peruenit tunc filia colloquentem, omnium oculos auidissima in eum expectatio conuertit. Et Rex vtrumque amplexus est; Statimque Gelanorus (nam honori Galliaë datum, vt ante Micipsam loqueretur) Poliarchus Galliaë Rex, inquit, & Archombrotus Sardinia tuo in mari cum classibus, ô Rex, ad Paconiam insulam hærent, miseruntque nos oratum vt tanquam amicis subire portus liceat & in tuum conspectum vna venire. Adiecit deinde Micipsa, non expectaturum fuisse Archombrotum vlla fidei pignora, aut legationem præmissurum; nisi quod ita res erat, vt neque rite Siciliam tangere, neque Regem posset adire, nisi comite Poliarcho. Respondit Meleander, patere amicis Siciliam. Succederent portibus quos ex insula tota mallent; se in extremo littore excepturum venientes, aut obuiam quoque nauigantibus iturum. Retulere ilicet ambo legati; suis Regibus fore gratissimum, si occurso omisso eos ipse maneret in Regia. Tum Meleander; Renunciabit is ergo Regibus vestris, hoc me illis etiam dare, vt officium potius meum quam eorum mandata negligam. Debebam vel ad Pa-

coniam occurrere; At quando siciubent, huc illos operiar. Tum Gelanorus: Est præterea, inquit, q̃ nomine mei Regis efflagitem. Eum aliquot Siculorum inimicitis esse infestum, ipse Rex nosti. Nunc vt tuto huc commeet, petit exercitum suum in Siciliam admitti. Nihilq; milites nocituros, regia fide spondet. Exhorruit Meleander renouata vtcunque iniuriarum memoria: Simul vires in regnum accipere, incerrum an saramicas, eo grauius formidabat, quod armato Poliarcho quicquid strueret, quicquid optaret, nihil negari, nisi cædib. & discrimine poterat. Sed & peiora instare videbantur, si ipse ad bellum vix paratus; & de Argenidis fide iam dubitās, inficiaretur hanc veniam instructissimo Regi, & forsitan ita belli causam quærenti. Ergo metum alte recondidit, & quo prolixior humanitas esset: De commeetu etiam, inquit, prouidebimus, Gelanore. Neque me sine militibus putabo, quamdiu Regis amici exercitus in Sicilia erit. Quæsiit postea cur Archombrotus Rex Sardinia appellaretur; & an valeret Hyanisbe. Multa quoque Gelanorū de victoria & vulneribus Poliarchi percunctatus est; verbis maxime humanitati & læticiæ accommodatis. Argenidi, præter quædam vulgaria, nihil publice Gelanorus dicere debuit, nec priuatim ad eam aditus fuit; quamquam anxia & salutis incerta, sæpissime in respicientem intuebatur. Tempore denique constituto, vt inde quarto die, si venti paterentur, Poliarchus & Archombrotus venirent, legati repetunt lembum, eumque omnibus remis in Pacioniam concitant.

Perplexæ interim Meleandro omnia erant; & Argenidi nihil magis addebat animos, q̃ quod Poliarchus cū exercitus robore admitri petierat. At Rex nihil ærario, nihil commeetibus parcendum arbitrabatur, siue amicus veniebat Poliarchus, digna pompa cultus tantum

tum Regem: siue suberat aliquod nefas, saltem magnifice periturus. Itaque omnis generis cibos, & cætera à mari venientibus solatia, conuehi iussit. Quæ autem in supellectili preciosissima erant, Regiam ornauere: aureis & eburneis lectis, tapetumque coloribus, & egregiis ex ære vel argento simulacris, Populum qui ad euentum atq. spectaculum Panormum confluxit, anguste mœnia capiebant: Et cum regiam publice ornari aspicerent, hominum ingeniis ad lasciuiam pronis, ignari quid gauderent, curve timere desissent, repente in lætitiā effusi sunt. Quæ cuique diuitiæ, ferebant templis sacra: Alii extis pleni quibus opulentiores litauerāt, perludos & choreas Diis gratias agere se credebant. Nec auersatus est Meleander hostemere exultantium ludos; utriusque omnia captans, compulsusque in tanto tumultu ad læta aut tristia, ex superstitionis arbitrio.

Quarta dies illuxerat, & procul antenæ visebantur venientium Regum. Eurymedes, & Arlidas, à Meleandro cum nauibus ad utrumque dimissi, auxerant classē. Litius Proceribus & populo plenum, tanquam Deos ea pompa adueheret. Sed non prætoriarum naues ad portum primæ appulsæ sunt. Tunc portus viginti stadiis distabat ab oppido. In eum Gallici exercitus partem Gobryas tribus vix horis explicuit. Sex armatorum millia fuere. Mauros quoque ad duo millia Micipsa adduxerat. Stabant per cohortes, & vexilla, tanquam in aciem irent, armis instructi, nisi quod galeis ut plurimum capita nudaerant. Tandem regia nauis Poliarchum Siciliae dedit, quæ tacta veluti genio terræ grauiores affectus inspirante, iam propiori spe metuque, pene ad oris mutationem exhorruit. Cæterum in summa arena expectauit Archombrorum: qui non integra hora serior in idem littus descendit. Aderant à Meleandro equi, in quos ambo ascenderunt regio cultu eximii. Poliarchus gentile sagulum

multo colore variatum, braccasque gestabat propemodum sub gemmis latentes. Aureus torquis cervicem læuumque humerum cingens, eburneam gladii vaginam fibulis gemmeis tenebat. Lacertos aliqua parte nudos colebant armillæ recocto auro fulgentes. Verticem propexa & rutila cæsarie vel sine alio cultu placitum, insuper regia fascia ex murice, auroque reuinxerat. Super hæc eminebat oris decor, & amcenæ gratiæ genius, cuius virtute omnes ipsius motus, omnes nutus placebant. Ergo populus in illum intueri, plaudere multi, & qui eum in priuato habitu vidisse meminerant, seipsos accusare quod iam tum non deprehendissent indolem illam nisi Regibus à Diis non tribui. Cum vero & ipse Archombrotus euasit in equum, vix forma deterior, aut fortunam minori spiritu implens, amictuque insignis quem Mauri Regium habebant, incerta ac prope diuisa aliquandiu studia fuere: moxque votis meliori præfagio confusis, vtrique mirabili consensu applausum est.

Ibant ergo, tanquam rixarum immemores, suis & Siculis Proceribus mediis, longa militum, longiorique populiturba, viam præeunte atque claudente. Quicquid à portu ad urbem itineris erat, intuentium & comitantium series vno examine obtexit. In vrbe matronæ virginesque fenestras impleuerant, mistis pueris, quibus ad spectaculi tanti memoriam, animos aut subito metu, aut lætitia pulsabant. Humanissimi Reges, memoresque qui eos sic colerent haud esse suos ciues, non deerant salutando, non oculos atque manus ferendo ad populum; donec in regię vestibulo Meleander apparuit. Hunc ad se pedibus properantem vbi simul conspexere, de equis desilierunt. Excusantem deinde quod non præsto ad portum fuisset; neque vero id se dedisse superbiæ, sed eorum legatis qui quo progrediretur præscripserant; ambo

ambo lenissima oratione vetant iniuvenes, & iam olim hospites, superfluo cultu esse. Gratulatus deinde Poliarcho victoriam, & Archombroto Sardiniam, perplexe querebatur, quod olim passus esset tantæ Galliæ Rex priuatæ se sortis in Sicilia haberi.

Iam ad aulam peruenerant; inuitabatque hospites Meleandri ad solia, quibus excepti colloquerentur. Sed illi tunc rati aduenisse gerendæ rei tempus, sustinuerunt ambo gradum; porrigensque Meleandro Archombrotus literas matris, postulauit ut eas exemplo perlegeret. Prius enim acquiescere se non posse. Idem & Poliarchus rogauit. Rex miratus quid hæc literæ haberent tam celeriter procurandum, gemmam soluit, & prolixas exorfusest. Neque mora, Poliarchi & Archombroti anxios vultus, haud parvæ perturbationis notæ percurrere cœperunt. Quippe illos codicillos vterque tanquam propriâ fata spectabat. Si fecius quam promiserat Hyanisbe res cessisset, si aut nulla fœdera, aut ingrata offerrentur, iam comparabant se adiurgium; iam arma, iam furorem animis præcipiebant. Arculam quoque (ita mater iusserat) Archombrotus Meleandro simul cum literis obtulerat, quam olim Poliarchus vindicauerat à peiratis. Neque multum ex epistola Meleander legerat, cum attoniti instar nunc seipsum cœpit affari, nunc in Archombrotum mittere oculos, repetere deinde epistolam, morarique in omnibus. Pusilla erat clavis inclusa literis: ea scilicet qua referari arculam oportebat; Eam Rex auide manutenens, perseuerabat in lectione Epistolæ. Nihil amplius Poliarchus vel Archombrotus dubitabant quin aliquid magni efficacissimæ literæ afferrent. Tandem ad mensam vicino parieti applicitam Meleander accedit, solusque curiose in aperta cistula recognoscit quid lateret. Aliquot epistolæ inerant; quas ille perlectas cum suspiriis & fletu

osculabatur. Annulus quoque, & arcanæ rei pignora quædam ipsi notissima, fidem seni faciebant, vera scriptis Hyanisbem.

Ergo victus magnitudine improuisi affectus; simul à Poliarcho petit, vt excuset necessaria quædam arcana breuiter exequentem, simul mirantem Archombrotum rapit familiarius ad eandem illam mensam, & oculis literas Hyanisbes obiicit; quas ille dum legit, Meleander in eius collum effunditur; moxque iuuenis obiectus ad genua, confusione oris, alioque quam solebat venerationis genere, omnium qui astabant mentes permouit. Præcipue Poliarchum scena illa turbabat. Videretne æmulum suum, ad amplexus, & omnia intimæ charitatis indicia acciri: Statet ipse interim neglectus Meleandro, relictusq. scilicet qui colloqueretur Eurymedi? Is enim officii causa paulatim ad illius latus accesserat, dum Archombroto Meleander loquitur; ne indecenter in media aula solus ille Rex esset. Hæc tumide agitati ingens ad sæuissimam indignationem pondus accessit. Nam admonita Argenis à patre se vocari, intrat cœnaculum, cumque Rex aliqua venientem docuisset quæ percipi à remotis non poterant, sponte ipsa ceruicem Archombroti petentis osculum vtræque manu iunxit. Miscuere deinde lachrymas quas gaudio esse expressas ex reliquo vultu scires, dextramque tanquam in fidissimam amoris sacramentum, in cupientis Archombroti manum inseruit.

Iam vicerat furor Poliarchi patientiam, eratque impetus hæc inuisa sibi gaudia turbādi. Ignarus quos peius deuoueret. Hyanisbem, Meleandrum, Archombrotum; adhuc aliquid amplius irascebatur, eminente rabie in Argenidem, quam vlcisci saltem illata sibi morte decreuerat. Et vt omni sermone celerior est cogitatio, præsertim irata, multa ille atque atrocita breuissimo tempore

pore animo suo complexus est. Hanc igitur mihi gratiam retulit Hyamisbe, per mea meorumque vulnera incolumis? Patebam incautus venenis; Eius medicos adhibebam ægritudini meæ; Sed noluit me perire, nisi ante contemptus, & coram violatus, non abiudicatâ modo. sed fascinatam Argenidem in sui filii collo aspicerẽ, Miisti me ad istius mortis atrocitatem, venefica? Hæ sunt literæ, hæc promissa, hæc concepta in penatum Deorum auribus sacramenta? Stolidiorem me, qui fidem expectabam in Africa. Sed non inulta fefelleris. Contraham tecum certamina, contraham hercule ad interuencionem tuæ gentis. Quid cogito amens; & longorum solatiorum spem, tanquam victurus, sollicito? Nonne vides quos perire illico, sed tecum oporteat? Ibo; & carnifici illi adimam spiritum, qui per meam victoriam Sardinia regno potius, etiam hymenæum occupare non dubitat; & inuerecundæ Argenidi saltem eius sanguine ruborem faciam. Tum malignum hunc senem, hanc laruam, hanc fabulam, obtruncabo, priusquam ad auxilium vlli procurrant. Simul ipsi Argenidi, Argenidi, inquam. Hæsit miser in cogitatione decreti crudelis. Sed quid attinet virgini amenti sanguinem mittere? Melius flagitii sui memoria, & meo vulnere morietur. Aperiam meum pectus, &, vbi cruce exundabit, iniiciam me totum in furiarum omen trepidanti. Nam nisi mori sic vellem, possem excire meos milites, possem hæc tecta incolumis in hostium capita effundere. Sed viuere nolo, ne reconciliari possim Argenidi.

Hæc & similia furoris consilia agitandi spacium fuit, dum primæ amoris blanditiæ, Meleandrum, Archombrotum, atque Argenidem, per cæterarum rerum obliuia trahunt. Præcepitque, & obfirmata ad facinus mente, iam tangebatur capulum; cū numina tam fœde errare in-

fontem non tulerunt. In ipso igitur articulo, ignarus harum furiarum Meleander, ad illum accedens, Ignosce, inquit, hospes, quod nos ab officio tui colendi paulisper insperata auertit læticia, quam non minus forte gaudebis quam me modo & Argenidem vidisti. Veni mortaliū charissime, fœlicitatis nostræ compar, & intellige quid hic dies de te meruerit. Mutatus hoc sermone Poliarchus, & in tanta varietate affectuū nescius quid expectaret, sentiretve, non repugnauit ducenti Meleandro. Vbi vero propter Archombrotum, & Argenidem constitere, tum Meleander iam non adeo pressa voce, vt circumstantium proximi non audirent; O fœcundum, ait, hunc diem! ô meæ senectuti propitium, quam antea in vna filia acquiescentem, duobus & talibus liberis auxit! Absit Cœlitum inuidia. Quis me mortaliū fortunatior; aut cui preciosius debeat esse id pauxillum vitæ quod superest? Ergo per tot ambages, per tot minarum tormenta, erumpens industria factorum, hæc mihi præsidia, hæc decora familiæ parabat? Desine Archombroto irasci, ô hospes, ô maxime Regum, & quod vtroque præstantius nomen est, Poliarche. Diu est quod sensi odia vestra. Vterque amabatis Argenidem; vtriusque erit Argenis. Huic enim quam genui, in sororem affectus durabit. Tibi autem, nisi aliter sentis, eam vxorem despondeo. Nam quod à Sicilia hæreditate excidit, agnito fratre, nihil minus, vt te noui, aut tu amabis, aut Regina hæc erit. Quippe Sardinia, & quicquid Radirobanis fuit (quod deinde & passus es Archombroto esse) hanc in dotem sequetur. Ita mecum filius meus constituit. Tu Archombrote prior omnem inimicitiam eiura; & Regi Poliarcho sororem tuam trade.

Putasset hoc quisquam? Archombroto conciliatore, dextramque puellæ admovente, inuitabatur ad Argenidis nuptias Poliarchus, qui in tali fortunæ ludo cunctabatur

ctabatur credere se esse fœlicem. Erubescibat quoque Argenis; & modo dum obstabant votis bella, vel pater; tam viriliter audax, tam prope contumax in parentem, & sequutura Poliarchum quocunque iuberet; nunc facilibus rebus, se virginem esse meminerat. Poliarchus simul virgini manum dare, simul gratias agere Meleandro; etiamque mirari qua ratione Archombrotus tam subito euasisset Argenidis frater. Tum, ut fit in magnis & repentinis rebus, omnes sine ordine, simulque loquebantur. Redibat iuuenibus mutua inter se gratia, quam olim auspiciati apud Timocleam fuerant. Senex cum virgine receperat spiritum; & Principum alacritas se in intuentes diffundebat. Stabant nunc Proceres silentio defixi, nunc confusis inter se vocibus aulam implebant. Plures quoque ad famam intrauerunt. Nec ingrata Meleandro frequentia fuit. Nam tantas res, tamque publicas, ab omnibus sciri intererat. Itaque clara voce, quamque in sene impetus gaudii fortius pulsabat; Optimiciues, inquit, & hospites, quos hic dies in multiplicis fœderis sanctitatem coegit: Agite omnes, gratamini Regibus vestris, & quod superest lucis inter sacra impendite. Venire in crastinum vniuersos iubeo ad aulæ vestibulum. Illic & populus præterea, & milites implebunt concionem, ne quis Deorum cōsilia ignoret, qui nescio an aliis vnquam verius quam nobis indulserint. Vos tamen & censeo æquum iam nunc compendio tanta gaudia præcipere. Comperi Archombrotum ex me genitum esse. Hunc mihi vxor in scio peperit. Regi autem Poliarcho filia mea nubit. Ite læti, & omnium pulcherrimum diem, si lubet, peruigilio vocate. Ego interim cum genero & filio quæ in rem sunt constituam.

Sic dimissis Proceribus, Poliarchum in interiorem regiae partem duxit, ea vespere inter charissimorum cōsortia exultaturus. Quæ tūc vota singulorum, qui sc̄sus

N n 5 fuere?

fuere? Castissimæ Argenidi aderat fructus constantiæ: peruiceratque tot malis, ne qua videretur optima sorte dignior esse. Poliarcho iam æmulationis, iam ægritudinis oblito, iucundissimum erat traduci soceri risu, quod osculis inuidisset quæ Argenis Archombroto sororia chatitate posuerat. Vtrumque præterea Meleander ridebat, nunc generum Archombrotum, nunc Poliarchum Theocrinem vocando. Et ab Argenide quærebat Archombrotus, quid se agnito lætata potissimum esset, an quod fratrem se haberet, an quod sponsum non esset habitura? Inter hos iocos, vix quicquam negotiis permittebat hilaritas. Ipse Aneroeustus supercilium posuerat, audebatque lætari; & quamquam in subhorrida veste, Regis in modum à Meleandro & Argenide colebatur. Pauci erant ex secretiori cohorte amicorum tantæ remissionis conscii. Tamen Aneroeustus, Ibburranes, Dynalbius, cum Regibus cœnauerunt. Gelanorus, Arsidas, Gobryasque intererant, Maurusque Micipsa, & cum Cleobulo Eurymedes. Nicopompus bis à Rege vocatus paulo serius venit. Nam condendo epithalamio secesserat. Vna porro ex Matronis Timoclea Argenidem comitabatur. Hi propemodum soli Regibus ad eam cœnam ministri fuere. Et omnibus quidem præcipuus de Poliarcho erat sermo, ut amasset, ut tanquã suæ fortis oblitos adiisset pericula, ignotus, prodigus sui, nec à fortuna nec ab hostibus tutus. Vnde is ardor, quæve initia ad tantæ constantiæ amorem fuissent! Ille vero audissime audientibus referebat, se de Argenidis forma atque virtutibus multa inaudisse in Gallia; hinc subiectos iuuenili animo stimulos, quos tantæ indolis admiratio, aut verius ipsa fata sensim auxerunt; Ac cum sciret spem connubii Siculis legibus intercisam, quæ Gallicas damnabant nuptias, hoc velut obice irritatam cupiditatem acrius exarsisse; Et se quidem simula-

ta pietate in Deos externos quasi eorum templa peteret, solum cum Gelanoro (qui quamquam ingenuus sponte liberti personam induerat) nauigauisse in Siciliam, eo consilio ut praesens agnosceret essetne par famae Argenis, & eo bello digna quod ipse in Siculas leges meditabatur, si illa, ut aliquando fore sperabat, obsequiis suis demerita, ex solae morarentur felicitatem suam: Cum vero Siciliam intrauit, ne usurpare quidem oculis virginem licuisse, quam scilicet munimentis arcis inclusam nefas erat à viris tunc conspici. Hinc felicissimae temeritatis consilium se sumpsisse, ut muliebri stola virginem simularer, ut Helenissae imponeret, appellareturque Theocrine. Caetera narraturum adiunxit Meleander, interitum stuporemque repetens memoria, quam ille omnia similis puellae venisset; quam lachrimabili fabula eliciisset misericordiam suam, aditumque inuenisset ad Argenidem: qua denique virtute, quo robore, domuisset Sicarios qui in arcem intrauerant, & de Theocrine facta Pallas fuisset.

A Poliarcho deinde ad Archombrotum sermone traducto, plurima quoque in eo mirabantur. Ergo ille debebatur Siciliae Princeps, insciusque quem coleret Meleandrum amauerat! Ut diu Hyanisbe habuisset rem secretam! ut tempori retexisset! quam similem repertis ad aurium voluptatens coimmentis Dii hunc contextum rerum dedissent! Eos interim docebat Meleander suum in Africa coniugium; & quantum fas erat per praesentem laticiam, ingemiscebat vxori defunctae; Sæpiusque & per partes cuncta narrando, ea ipsa digerebat quæ postridie in concione differeret.

Multum noctis processerat, cum à coena recessum est. Vbi prope ortum sol fuit, quotquot Panormi erant, impediti frondibus caput, confluxerunt ad regiam. Angusta multitudini atria erant. Hi in muros euasere, aut
subitaria

subitaria theatra impleuerunt. Alii applicnerant scalas, quibus plus iusto oneratis, haud paucae defluerunt in subiectos. Ad ipsas palatii fores, exiguae scenae species pene ad altitudinem hominis, attollebatur. Illic Regum suggestus eminebant; duo quidem fronte aequali quibus Poliarchus & Meleander sederunt; Totidem paulo interius ad latus recesserant, Archombroto Argenidique ornati. Postquam Reges praebuere se populo, & praeco plausum compescuit; nonnihil moratus Meleander; Si quid ominosum, inquit, afferrem, (optimi hospites, atque ciues) arte aliqua esset opus, & veluti condimento, quo illud apud vestra mitigarem ingenia. Nunc quid opus est anxia eloquentia commendare Deorum munera, quae ipsi tantopere ornarunt? Afferro vobis laeticiam, Regibus gentibusque pacem ac foedera, hostibus nostri nominis pauorem, tumultus, exitium. Nec vos credo haec ipsa ad quae audienda conuenistis ignorare. Aliquis Deus, & ipsa si quod numen habet fama, haud dubie sparsit in vobis celebrari hunc diem filiae meae nuptiis cum Rege Poliarcho, & veluti altero natali filii mei (flexa quoque ceruice in assurgentem Archombrotum respexit.) Quem cur tam diu ignorarim, cur nunc demum agnouerim, operae premium erit (ciues) & vos quoque cognoscere. Accipe Reginae Mauritaniae literas, Praeco, & quantum voce vales publice recita.

Tum praeco traditam epistolam in hunc modum exorsus est. Regina Hyansibe Regi Meleandro salutem. Tua virtute an vitio dicam factum, ut ante hunc diem non censerem gaudium tibi dandum, quo nunc mirantem impertiar? Nam & vitio duco, quod cum Anna mea sorore nuptias me celatam voluisti, nec deinde ea extincta quaesisti, an inde tibi aliquid superesset. Virtutem porro tuam sic colui, ut tradere tibi stirpem nolue-

noluerim, nisi experimento prius capro, ante te digna adolesceret. Nunc cum omnia generi consentiant, aperiendum est quod tot annis apud me continui. Cum sororem meam Annam tibi occultis nuptam auspiciis, apud nos reliquisses in tuam Siciliam iturus, effluxissentque menses quibus ipsa crescentem vterum varia arte celauit, tandem cœpit acriter ægrotare. Nos alium morbum ratæ inutilia ferebamus remedia. Sed illa mortis omen concipiens, ita me solam affata est. Ignosce, mea soror, non aliam deprecanti quam silentii culpam. Meleandri Siciliae Regis vxor sum. In partu iam laboro; nec incolumis, nisi dolores fallunt, enitar. Si quid ex me natum viuet, tuum arbitrium esto, soror, vel alere, vel patri transmittere. Mallem tamen secretum asseruari; ne me populus matrem prius quam nupram intelligat. Cæterum suppressendi fœderis nostri causæ variae fuerunt; tum quod Numidam Cyrrhum, importunum mihi procum, & vi forte vsurum, metuebamus; tum quod Meleander regia pompa, quam ornaturus discessit, sibi me iungi concupiit; denique miseram me pudor tenebat; quem heu timeo etiamnum & loquendo ne violem. En, soror, ad puluinum coniugii leges ipsius Meleandri manu scriptæ, quibus & ego meo nomine apposito addidi fidem. (simulque tabellas tradidit) In ista autem pyxide sunt arcanorum nostrorum conscia notæ, aliquot literæ, annulique, & ex vtriusque crine armilla. Cum hæc ostendes, sciet me tibi omnem rem credidisse. In ipso sermone vocem amisit. Ego resectam solata, paucas fidissimarum matronarum aduocaui; & sedulo quæ necessaria erant curauimus. Sed vincebat artem dolor. Peperit tamen filium; quem oculis viuentis admouimus. Petii deinde, an cogere vires posset ad breuissimam scriptionem; nescio quo numine ad res quas hodie agimus iam tum meam curam

curam instituyente. Fecit illa, & in tabellis exarauit se mori, se filium tuum mihi relinquere. Agnosces manum illius (ô Rex) quamuis literas male ductas morbi tremor confuderit. Nec multo post inter meos complexus extincta est. Quatuor omnino matronæ mecum erant: Ego cuidam Sophonemæ, cui apud me potissimum fideserat, infantem permitto; ageret eius curam; nutricem inueniret ignatam quem aleret. Verita quoque ne quid ex tot consciis vili effunderet, per eandem deinde Sophonemem cæteras fallo, vt crederent infantem obiisse. Inter eosdem dies frater Iuba decedens reliquit mihi regnum; & vir Syphax, fatis quodam agmine in nos ruentibus, vita functus est. Ego tot luctibus plena, non tui Meleander, non sororis oblita sum. Prægnantem me fingo; deinde posthumum edere mentior, adiuuante eadem Sophoneme. Supponi tunc mihi tuus non potuit. Nam non conuenisset tot mensium infans puerperæ. Sed commodum fœtum Sophoneme cunis inseruit; quem deinde meo iussu alendum abuexit; Ego simulans fascini metum, vetui ne quis vltra nutrices, vnamque Sophonemem filium meum inspiceret. Ita biennio circumactô facile fuit Hyempsalem tuum (ita moriens mater appellauit de nomine aui) tanquam ex me natum ostendere. Huic me deinceps, huic & regnum seruauit. Nullæ me impulere ad nuptias vicinorum Regum preces. Postquam annorum viginti trium fuit, apud illum commendari virtutes tuas: hortata sum, vt in rudimentum regnandi ad te profectus, animum suum formaret ex tuo. Et hæc facilius effecturum si omitteret suæ fortunæ insignia, nec pro matre me iactaret; Ne indulgentia tua, & cæterorum adulatio, crudam illam veramque virtutem auferret, quæ sæpe Principibus viris negata, priuatorum discrimina & fortunam nobilitat. Obsequens dicto

dicto iuit ; & mirum est adeo placuisse, vt magnus Rex
filiam nouissimo coniugio susceptam & in qua libero-
rum summam tibi credebas, ei velles despondere. Cum
id mihi nunciasset , quamquam illius virtute & genio
tuo laeta , qui fecerat vt adhuc ignotum filium amares ;
tamen ad incestarum nuptiarum omen expaui, ne fra-
ter soroti iungeretur. Adhuc me alia pericula terrebant ;
Radirobane in Africæ perniciem cum exercitu venien-
te. Igitur nostro Hyempali, quem Archombrotum ap-
pellatis, ita scripsi, vt nuptias iam apud vos vt audio con-
stitutas differrem ; & ipse ad auxilium meum accitus
cum classe veniret. Sera tamen fuissent auxilia , nec
intuenisset quam iuaret , ni regem Poliarchum cum
Gallorum suorum exercitu nobis tempestas dedisset.
Huius virtute, opima Radirobanis in Martis nostri tem-
plo sunt. Sed penetrustiora fuere apud nos pace quam
bello discrimina: Poliarcho atque Hyempsale sæuissima
æmulatione ardentibus. Causa odii, tua Argenis; cu-
ius nuptias vterque supra humanæ cupiditatis morem
ambit. Intellecto filii tui errore, ab iis impetraui, ne
prius furiosa lis ad ferrum perueniret, quam tibi tradi-
dissent has literas. Illico vtrumq; voti compotem fore.
Quod ita demum erit, si tuum filium agnosces, & Po-
liarcho Regi quo propior factis Decorum, & virtu-
tibus, hodie nemo viuit, filiam tuam dabis vxorem.
Dotem ex tuis vel meis rebus ei dicas permitto. Sicilia,
Mauritania, recensque incrementum Sardinia, satis ce-
runt, vt & filius opulentissime regnet ; & gnata pro ge-
nere & sorte collocetur. Mitto in arcula quicquid arca-
ni mihi soror moriens reliquit; inter cætera vltimas
ad te literas, quibus se superstiti filio extinguere signifi-
cat. Quæ omnia ipso hoc anno tantum non perierunt.
Arculâ, proh nefas ! rapuerant peitata. Sed Rex Poliarchus
cæsis latronibus mihi inuiolatam restituit. Ita
pro

pro parte huic etiam filium tuum debes; debeo ego regnum, iam diu tuo Hyempfali destinatum. Præter Argenidem nihil ad hæc opera mercedis est. Vale; & fœlicitate quam Dii faciunt senium tuum oblecta.

Longissimas literas raucus præco vix absoluit. Læctionem confusæ in populo voces sequutæ sunt. Plerique audierant, alii quærendo rogandoque peritos turbabant. Multis quoque literæ erant obscuræ; quod futurum haud dubius Meleander, cœpit has ipsas alia oratione exponere. Historiam suæ iuventutis repetiit; ut patre iubente uxorem olim duxisset Brutiorum Principis filiam, quæ sexennio nupta ac sterilis, decesserat ex vulnere, quod de equo inter venandum lapsa in stipite accepit. Tunc se tricesimum quintum ætatis annum egisse, patre adhuc superstite. Eadem tempestate regnasse in Mauritania Iubam Siciliæ amicum, ad quem cum paucis comitibus profectus est, auertendi luctus causa, quem mors vxoris faciebat. Deinde memorabat duas sorores Iubæ fuisse. Seniores Hyanisbem, Syphaci, potenti illic viro collocatam; Annam iuniori nomen fuisse, eamque habuisse ex Numidia procum, qui Cyrthus dicebatur, tantarum virium hominem, ut hunc Iuba, quamvis sibi non probatum, timeret offendere. Se interim Annæ amore corceptum: virginique illum Numidam exoso placuisse. Secretis ergo fœderibus consensisse utrumque in nuptias; eaque admonente contrahendas ex Sicilia vires priusquam huic Numidæ palam obstaret, se nauigasse in patriam: Et illic, ne promisso tempore in Africam rediret, patris funere fuisse tardatum. Inter has moras de Annæ interitu audiuisse, & omissa Mauritania amauisse Siculam virginem, patruo suo genitam: ex qua nata erat Argenis. Cætera ex Hyanisbes epistola habetis, Optimi ciues, ut ipsa fratri Iubæ in regnum inces-

ſucceſſerit, vt hunc mihi filium Anna pepererit. Veri pi-
gnora in obſignata arcula miſit; mihi quidem maximo
præteritarum rerum ſenſu recognita.

Tum in Poliarchum intuius; Te vero maxime Re-
gum, inquit, quo nomine compellem; cuius munus eſt
quod viuimus quodque regnamus? Tume vinculis,
tu Argenidem exemiſti, cum in Gynæceo Lycogenis
mancipia furerent. Tu in acie meis militibus præiui-
ſti ad victoriam iter; denique vnus hoſtes fudiſti. Inde
meo heu malo, & quicquid excuſes dedecore, exceſſiſti
Sicilia. Nec contumeliæ noſtræ tuam bonitatem vice-
runt. Læſus quoque amauiſti Argenidem. Quid dicam
te indicia per quæ ego ad filii notitiam, ille ad patrem
perueniret, inueniſſe Diis ducentibus apud peiraras, &
virtute ſeruauiſſe? In Africa autem non triumphare Ra-
dirobanem quantæ molis res fuerit, nondum toto ſan-
guine reparato, in tuo vultu pallor oſtendit. Vtinam
nomen amares quod me tibi ſubmitteret. Socerum dici
mauiſ. Fœlicem Argenidem in tanta fœdera itutam. Tu
quidem tua virtute damnaſti nimis formidoloſam ma-
iorum noſtrorum ſoletiam, qui ad Gallicam magnitu-
nem adeo expauere, vt Siculis Principibus interdice-
rent coniugia veſtra; quaſi tanta affinitas ſeruitutis in-
ſtar eſſet. Meruiſti vt conſenſu publico antiquemus om-
nes hanc legem. Sed & Diu fecerunt, ne opus ſit ab
eiufmodi ſanctione recedere. Filium enim ad quem Si-
cilia perueniat, mihi reſtituerunt. Meam autem Argeni-
dem fortuna non inferior, Sardinia cum Liguribus ma-
net: quæ regna, nihil verantibus legibus noſtris, tuæ Gal-
liæ adiunger. Hic Archombrotus, vt conuenerat, pa-
cem patris petiit ad dicendum. Mox ita Poliarcho. Sar-
dinia poſſeſſio, quam habeo, inquit, quid eſt aliud quam
victoriæ tuæ fructus? Eam debellaſti in Africa. Veni ego
ad triumphum. Tu ergo chariſſima ſoror, tu quam à me

Oo

fuiſſe

fuisse amatam vel ipse Poliarchus ignoscit, sume regium inſigne, & pro ſpe Siciliæ, in quam me natalium iura inferuere, terrarum omnium quæ ſub Radirobane fuerūt, eſto Regina. Feres ad virum, quod ipſe victoriæ iure ferre potuerat. Simul diadema Sorori impoſuit; flente quidem præ lætitiæ copia Meleandro: populo au tem tantis acclamationibus rem probante, vt diutiſſime auribus uſus abſuerit. Poliarchus vt eloquentia pollebat, ita cœpit beneficiorum ſuorum memoriam eleuare, vt ſolenter auget; reuerentiſſimus Meleandri, Archombroto, Argenidi, populo blandus: vt dubium eſſet arma an pacem magis deceret.

Iamque omnibus ad templum proceſſuris, filius Nicopompi vix decennium egreſſus, patre ducente ſe ad mouit Argenidi, blandeq; epithalamium à patre conditum tradens, ſe illius authorem non inepta aut timida iocoſitate aſſeruit. Cumque eum Meleander vocaſſet, ſibi & Poliarcho iuſſit eiſdem carminis exemplaria donari, quæ puer præparata manu tenebat; rogandoq; cuius opus hoc eſſet, ſæpius adegit ridentem mentiri. Pauci verſus, vt ad Principes, & occupatos, erant; ideoque & plures à quibus legerentur habuere.

*Lapſus ab aſtriſero feſta ad connubia cœlo
Phœbus adeſt. Vos, ô Superi, vos cernere coram
Poſſumus Aonii Vates. En panditur æther,
Et longo in noſtras deſcenditis ordine terras.
Dumque faces accendit Hymen, dum Numine pompam
Exornat Regina Deum, paruſque Cupido
Lene facit vulnus, nulloque exerrat in ictu;
Ecce coronata pleclrum teſtudine ducens,
Sic pulcher roſeo Latonius inchoat ore.*

*Iungite concordēs manſura in fœdera dextrās,
Quæ non vlla dies, quæ non fata impia rumpant,
Iungite io Reges. Blandis lux aurea ſurgit*

*Auspiciis; Hymenæus adest; Date laurea ferta
Postibus, & quinos fax pronuba surgat in ignes.
Gallica Trinacrios iungunt sibi numina diuos.
O socer! ô sponsi! sperataque turba nepotum!*

*Aspice nunc fœlix promissæ virginis ora.
Palladiis hæc forma genis; hæc alma nitentes
Fert Cytherea comas; tali Saturnia regnat
Lumine, vulnificos vel cum Latonia cinctus
Exat, æque suis magnum petit æthera sylvis.
Talis sponsa venit: Tu diuum hæc munera, Princeps,
Cuncta vide, mentisque bonis tamen acrius omne
Fige animi lumen: mortalia corda puella
Esse neges, sortesque tuas æquabis Olympo.*

*Illæ etiam vultusque tuos, auroque nitentem
Cæsariem & castis vibrantia lumina flammis,
Cernere gaudet amans; & tunc te mente sub alta
Effingit, qualis sauis quater ardua bellis
Arma soles; nunc quantus eris patria agmina quando
Occurrent reduci; pariliq; inuicta triumpho
Ipsa per effusas tecum spectabitur vrbes.
Iamque timet, ne vana ferant hæc gaudia venti
Quæ cernit, redeatque nouis insomnia curis.
At ne, Virgo, time: Non hæc efficta sopore
Læticia est, cupidave errant ludibria mentis.
Certa vides. Adsint genialia numina mecum.
Stat cunctis mens vna Deus, vox omnibus vna;
Iungite concordēs mansura in fœdera dextras,
Iungite iō dextras, tu formosissima virgo,
Tuque viros inter qualis sub nocte serena
Purpureus socios extinguit Lucifer ignes.
At tu sancta veni, tandemque merentibus adsis,
Exorata Quies. Sati. exhauser pericli,
Sat pigras perpeffa moras insignia Regum
Pictora; nunc votis expectatoque fruantur*

*Connubio. Sic & Tirynthius astra subire
Non nisi bissepi potuit mercede laboris.*

*Iungite concordēs mansura in fœdera dextrās,
Iungite iō dextrās. Quo tandem nubila rerum,
Et fœdi cessere dies? En lenius aura
Ridet, & ingenti cumulant sua dona fauore
Calicola. O nunquam tranquilla exordia fatis
Heroum eximiiis, nec denique naufraga virtus!*

Paratæ ad Iunonis Lucinæ delubrum victimæ erant;
Auguresque & Pontificum ordo, nuptiis omen facturi.
Populus viam hymenæo, aut pæane celebrabat: Et quia
Argenidi mater non erat, quæ facem nubenti filiæ luce-
ret, is Timocleæ honos, Poliarchi & Archombroti
commendatione collatus est. Inuocatis genialibus Diis
tutelisque præcipue ignium qui velatæ Argenidi præfe-
rebantur, cum iam in victimas caderet ferrum, Poliarchus
sacrorum ministros iubet subsistere, dieique læticia
augustior ita Archombroto loquutus est. Si fas est
mihi apud te fidem esse, ô frater, doleo me marito adhuc
matronā te quærere. Mihi soror est vultu & indole quæ
vel ignobilem commendaret; annorum plus minus viginti.
Si solida fœdera inter nos placent, hanc tibi iure
fraterno despondebo. Et quoniam ritu gentili nulla pars
regni in eam cadere potest, dos erit talenta sexcenta
præsentia. Meleander sermonis erat arbiter qui Archō-
brotum non tam cunctantem assentiri (nam placebat
affinitas) quam ius patri facientem ut de nuru statueret
interrogauit an eam sibi his legibus pactam vellet.
Argenidem quoque, quamquam inter verecunda tunc
sacra silentium tenentem, monuerat Poliarchus, ut fra-
trem in mutua fœdera sollicitaret. Ille se conditionem
accipere apertissimo vultu respondit; amplexusque
Poliarchum; Præcepisti mea vota, fortissime Regum.
Quis te Deus in mei animi secreta perduxit? Ergo
hæc

hæc etiam sacra mihi absentem coniungant. Tu fidem, charissime, utrimque præstabis. Admoniti sacerdotes ut geminarent auspicia, sedulitate eximia circa templum omnia turbabant; Cumque res emanasset in populum, nouo gratulantium clamore plenus aer præteruolantes aliquot aues intercepto alarum officio exanimauit. Omnes plaudebant. Omnes erant bacchantium læticiæ proximi, Cœtuque confuso, nulla discrimina ordinum tanta gaudia meminerant.

Diis interim profecta dabantur: & cum hostiæ, quarum vna vittati iecoris fuit, placuissent Haruspici; thure accenso Sponsi in fœdera nuptiarum ad aram subiere. Perpetratis denique sacris, iam pompa vertebatur ad regiam, cum in templi vestibulo Anerœstus occurrit discessurus, pallido vultu, & diuinandi stimulis pleno. Nam meritum pectus numina infederant. Igitur quasi semotum Deorum furoribus caput, Saluete, inquit, ô Reges, ô numinum cura, exerciti haftenus fatis, nunc eorumdem clementia experturi nihil virtute iucundius. Fœlicissime senum, ah ne Diis exprobra, Meleander, istos annos inter bella scelusque tuorum ciuium consumptos. Viuida ætas, annisque adhuc plurimis suffectura, nihil publice, nihil domi timebit. Nunc in Africa videbis Hyanisbem, nunc in Sicilia illam excipies. Procul mala factionum, procul insidiatorum atrocitas. Vestrum senium, iuuentusque Archombroti, reuerentia & terrore subiget omnes; Hunc triumphantem fœderis pater de proximis Brutijs, Lucanisque, & Epeirei litore aspicies: huius pignora in vestris adolescent amplectibus, longam Principum seriem datura Sicilia; Nec minor tibi gnata nunc Gallia destinata, quam quæ de nurus adueniet. At vos sæculi gemmæ, tu Poliarque, tuque Argenis, ne hic fidei, hic virtutum præmia, hæc certa vos manent, expectetis audire. Multa ignoro;

multa silenda sunt. Fata ipsa fœlicitatis partem in quam producti estis, Deos celant, ne illi vobis inuideant. Pauca tamen de multis accipite. Qui vos amor hodie iungit, ad senium inuiolatos deducet. Non eum iurgia, non fastidia, non ægrarum suspicionum cura libabit. Proferetis imperii fines. Hinc vos Rhenus, hinc Oceanus victores aspiciet. Timandræ inter nepotum cuneos exultantis imagines, sæpe pro Cybele bonus posteritatis error accipiet. Gloriam vestram, fortitudinem, nutus, suspicient vicinæ late gentes: Non abnuent vinci, non regi: Si quo ibitis, ipsa vos salus feret. Quicquid optabitis, Dii vota præuenient. Ac ne fœlicitas mortem destituat, nox vna fessos senio exoluet, plura mox astra exhibitura mortalibus. Nec de fama dubitate. Hanc præstabit æternam historiæ genius, quam in gentibus olim sparsam, nulla vis, nulla ætas extinguet.

F I N I S.

INDEX

INDEX IN BARCLAI ARGENIDEM.

A

CEGORAS ad Meleandrum Regem pri-
mus transfuit. 212

Aceto sua vulnera lauat Poliarchus. 19

Aduocatorum censura. 324

Aetna tres riuos euomit. 192

Aequitas Deorum defensa. 398

Alcea Seleniffa scribit. 267

Aldina catella epitaphium. 168

Anaximander Monarchia male affectum se prodit. 86

Aneroestus Rex Allobrogum dono habuit Poliarchum. 400. pro-
clamatur occisus. 404. postea sacerdos Iouis Caelestis à
Poliarcho salutatur. 541. Nuptias Argenidis & Poliarchi
vaticinio fortunat. 581

Angari ignes nocturni. 27

Antenorius sacerdos Apollinis. 165

Anna soror Hyannisbes mater Archombroti. 572

Anulus datus Poliarcho ab Hyannisbe Mauritania Regina. 164

Anulus Radiobanis. 201

Apes symbolum Ibburranis familia. 69. Reges non habent. 86

Apio mortui victores coronantur. 233

Aquilus regnis duobus excidit. 95

Archombrotus ex Africa oriundus 20. Arusticis pro Poliarcho ac-
cipitur. 73. Regem Meleandrum eripit vndis. 118. Oloode-
demi & Eristhenis fugam remoratur. 143. Meleandrum Po-
liarcho male affectum reddit. 198. Meleandri insignia re-
gia induit. 223. Radiobanis insidias deprehendit. 337.

O o 4 Hyem-

I N D E X.

<i>Hyempsal</i> inter suos vocatur. 428. <i>Meleandri</i> filius esse dignoscitur.	566
<i>Argenis</i> cur <i>Palladis</i> sacris præsicitur. 22. quo animo <i>Poliarchi</i> necem excipit. 46. Mortem sibi conscire molitur. 48. In furorem versa canit. 111. Triumphali curru vehitur sola. 235. Morbum simulat. 341. <i>Poliarcho</i> desponsatur.	559
<i>Armilla</i> <i>Poliarcho</i> oblata.	135
<i>Arfidas</i> in <i>Poliarchi</i> speluncam concedit. 61. in <i>Mauritaniam</i> ab <i>Argenide</i> missus. 497. intemperie glaciei exhausta agrotat.	501
<i>Astioristes</i> <i>Timandra</i> filius nuncupatur <i>Poliarchus</i> .	388

B

B <i>Acchus</i> à <i>Pythio</i> vate Medicus appellatur.	284
<i>Balearium</i> in vibrandis fundis peritia.	209
<i>Barba</i> asciticia latronis.	59
<i>Bellum</i> in <i>Lycogenem</i> ratum. 122. actum.	182
<i>Bacchus</i> ferendis epistolis delectus.	516
<i>Britomandes</i> <i>Poliarchi</i> pater.	385

C

C <i>Aninus</i> catulus <i>Marti</i> <i>Enylio</i> immolatur.	219
<i>Cereris</i> signum.	114
<i>Cerouistus</i> <i>Sicambres</i> maritus.	388
<i>Chorea</i> qua <i>Saturni</i> filiis mundus sorte obtingebat.	332
<i>Cicuta</i> confecti <i>Eristhenes</i> & <i>Oloodemus</i> .	178
<i>Cleobulus</i> <i>Meleandro</i> bellum consulit.	120
<i>Clupæa</i> vrbs <i>Mauritania</i> .	165
<i>Commindorix</i> Tyrannus occisus ab <i>Astioriste</i> .	413
<i>Cornius</i> nepos <i>Radirobanis</i> .	471
<i>Crestor</i> <i>Aneroesti</i> familiaris.	537
<i>Cupiditatum</i> immodicarum fræna.	544
<i>Demades</i>	

I N D E X.

D

D Emades Seleniffæ filius.	253
Deum exiftere Aneroeſtus diſſerit.	544
Diane hymnus.	158
Diræ in Regibus inſidiantes. 28. in fœdiſtragos.	111
Druidum carmina.	385
Dunalbius vni familiae regiam poteſtatem addicendam eſſe probat.	
92. Arſidam cum Nicopompo cœna excipit.	290

E

E Peirctæ propugnaculum Sicilia.	131
Epithalamium Argenidæ & Poliarchi.	578
Eriſthenis in Meleandrum coniuratio.	132
Eurymedes Poliarchum ſibi ignotum verberat.	105
Extæ victimarum in mare proiectæ.	552

F

F Ebris largo vini potu expulſa.	283. & ſeq.
Fecialium religio. 111. ſolemnia verba.	427
Fortitudinis ſimulachrum.	530
Fortuna Deæ habitus. 332. Templum.	375
Fortuna falſo temeritatis inſimulata.	379
Fuga ſponſi cum virgine frequens.	298

G

G Alatea ſui Acis anxia.	51
Gallica connubia Siculis principibus interdicta.	422
Gelanorus Poliarchi mortem ſcite comminiſcitur.	40
Gelida adnota ruborem ex nimio ſletu contractum temperat Argenis.	49
Gigantomachia deſcriptio.	61

INDEX.

Glacie poma inserta estate.	499
Gobryas praefectus nauium. 384. missus à Poliarcho ad Argemidem.	498

H

H Arsicora nepos Radirobanis.	471
Heraleon insanus Poliarchum simulans.	80
Hospitali Ioui exta sacrata.	499
Hyanisbe Mauritania regina.	163
Hyperèphanii quales.	125

I

I Burranes Lydius.	69
Icciobates Theocrinem veneno extinguere parat.	268
Iouis cœlestis templum.	528
Insania nulli expertes.	83
Iuba Maurus Arsidad percunētatur.	499
Iusiurandum in Palladis sacrario.	55
Iurisiurandi formula Hyanisbes.	523

L

L Egati venarum instar.	484
Legum condendarum ius Regibus.	443
Lingua errantis gratia.	274
Literarum contemptus.	68
Lixa vrbs Mauritania.	196
Lycogenes Argemidem rapere contendit. 22. occiditur.	227.

M

M Athematicorum ludibria.	183
Matrimonia Principum non ex affectu amicitie.	318
Medi-	

I N D E X.

<i>Medicorum iniquissima merces.</i>	20
<i>Meleander Rex Sicilia plus iusto venatui indulget, largitur immodice. 21. Meleandri casus in terrā. 107. sua insignia tradit Archombroto.</i>	223
<i>Mergania regio à suis principibus defecit.</i>	242
<i>Mola asperguntur deuota animalia ab Argenide.</i>	101
<i>Monile Eriphyles.</i>	252

N

N atalis dies Hyantisbes.	444
Nauis mersa.	146
Nauis Meleandri inscriptio.	203
Nauis Natalis qui & Argenidis.	321
Neptuni preces.	462
Neptuni ara.	551
Nilus incertus patrie.	62
Nummus Meleandri noctua insignitus.	22

O

O lea cur Poliarchus coronatur.	22
Orationes precesque diis non vana.	380
Orgia.	445

P

P acis imago cuius dextra Mars oliuam inserit.	236
Pacis Deæ verba.	554
Palladis simulachrum. 100. Palladi carmen nuncupatum. 101. & Pallade se falso liberatum putat Meleander. 307. Palladis sacris praeficitur Argenis.	310
Paupertatis laus.	544
Phor-	

I N D E X.

<i>Phorbas cum furto sacculi Arsida aufugit.</i>	503
<i>Pbthintia oppidum Siciliae.</i>	26
<i>Poculum ananceum.</i>	178
<i>Poeseos genius exerrat extra verum.</i>	291
<i>Poliarchus pradoes abigit. 15. perduellionis insimulatur. 16. eius epitaphium. 39. Argenidem sacrorum praesidem ignota veste alloquitur. 105. peiratas occidit. 150. Ereptas à pradoibus gemmas Hyanisba Mauritania regina restituit. 161. Mercatoris speciem gerit. 295. Theocrinem puellam se tandem simulasse aperit. 303. eius natura. 391. Scordanes vocatur. 400. Britomandi patri à matre offertur. 407. in Mauritania in sciis appulit. 423. eius cum Radirobane certamen. 461. Argenidem ducit vxorem.</i>	578
<i>Prodigiorum descriptio.</i>	124
<i>Prudentiae simulachrum.</i>	530
<i>Purpura Argenidi oblata.</i>	492

R

R <i>Adiobanes Sardiniae Rex suppetias fert Meleandro. 201. Argenidis nuptias petit. 249. Hyanisba bellum indicit. 426. occisus à Poliarcho.</i>	464
<i>Reges à suauitate amandi arcentur. 36. improbat eorum potestas. 86. An ex vna stirpe melius quam ex comitiis populi asciscantur. 90. precario Regnare. 113. Hyperephanii regibus infensi. 129. A Regibus defectionum causa. 242. Regum cognata potentia caelo.</i>	29

T

T <i>Abella Veneri deuota.</i>	17
<i>Tempestas maris. 144. Tempestatibus Sardi deuouentur. 358</i>	
<i>Testamentum militare.</i>	447
<i>Teutra commilcondorus.</i>	268
<i>Theocrime filia Alcae. ibid. Latrones occidit. 277. Pallas esse creditur à Meleandro. 307. Se Poliarchum esse Argenidi ostendit.</i>	303
<i>Themison medicus Poliarchi soluendam venam esse censet.</i>	470
<i>Timo-</i>	

I N D E X.

<i>Timoclea de Regum amicitia differens.</i>	36
<i>Timandra vxor Britomandis Astioristem filium Sicambra dat a- lendum.</i>	388
<i>Timonides ad ferendam Poliarcho armillam electus. 138. legatus eligitur à Meleandro ad Hyanisbemi.</i>	520
<i>Triumphus species.</i>	234
<i>Tussum commouet caute Argenis.</i>	53

V

<i>V Ectigalia ab egenis non exigenda. 322. vt Regi prestanda.</i>	435
<i>Veneris Cælestis templum.</i>	433
<i>Vestium mutatio.</i>	78

F I N I S.

